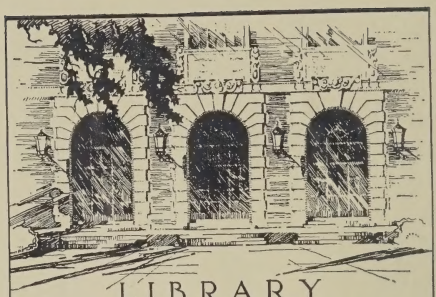

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY
OF ILLINOIS

331.05
NAA
V. 11

TIJDSCHRIFT VAN DEN NEDERLANDSCHEN WERKLOOSHEIDS-RAAD.

REDACTIE: ANTH. FOLMER EN Mr. J. GERRITSZ.

JAARGANG 11. 1928.

:: BUREAU: KLOVENIERSBURGWAL 70, AMSTERDAM. ::
TELEFOON 48885.

NAA
V 11

INHOUD.

Arbeidsbemiddeling.

		Blz.
1.	Arbeidsbemiddeling en emigratie in 1926, door Th. van Lier	7
2.	De arbeidsbeurs *de* schakel, door J. Spek	25
3.	De arbeidsbeurzen en het bouwbedrijf, door J. van Achterbergh	31
4.	Praeadvies van W. F. Detiger	205
5.	Praeadvies van J. de Kanter	215
6.	Praeadvies van F. J. Lindsen	222
7.	Praeadvies van J. E. Ratté	226
8.	Praeadvies van J. E. van Riet	236
9.	Praeadvies van W. Strijbis Pzn.	248
10.	Praeadvies van D. P. van Wageningen	257
11.	De werkgevers en de openbare arbeidsbemiddeling, door W. F. Detiger	298
12.	Van wie neemt de openbare arbeidsbemiddeling aanvragen om werknemers in behandeling en voor welke categorieën werknemers ? door v. d. S.	384
13.	Idem, door Gr.	420
14.	Iets over percentages, door J. Spek	415

Beroepsscholing en -omvorming.

1.	Beroepsverandering en vakvoltooiing, door Ir. B. Bölger	48
2.	Cursus voor Metaalbewerkers in teekening lezen en practisch werken te Haarlem, door J. Vader	486

Buitenlandsch Overzicht.

1.	Internationaal	68, 285
2.	België	195
3.	Canada	429
4.	Duitschland	38, 69, 115, 169, 196, 286, 499
5.	Duitsch Oostenrijk	72, 287
6.	Engeland	72, 197, 287, 430, 472
7.	Frankrijk	39, 72, 170, 197, 290

887502

		Blz.
8.	Griekenland	290
9.	Ierland	199, 290
10.	Italië	199, 291, 501
11.	Japan	431
12.	Nieuw-Zeeland	118
13.	Noorwegen	395
14.	Polen	199, 431
15.	Queensland	292
16.	Rusland	40, 119
17.	Spanje	73
18.	Tsjecho-Slowakije	339
19.	Ver. Staten van Amerika	122, 200, 292, 431, 501
20.	Zweden	74, 339, 473
21.	Zwitserland	75, 123, 341, 432, 473

Migratie.

1.	Arbeidsbemiddeling en emigratie in 1926, door Th. van Lier	10
2.	Wetgeving op emigratiegebied, door J. C. C. Sandberg	376
3.	De Migratie-Conferentie te Havana (Cuba) van 31 Maart tot 17 April 1928, door J. C. C. Sandberg	438

Verslagen.

1.	Jaarverslag der Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen over 1927. Met 5 bijlagen	263
2.	Verslag van de jaarvergadering der Nat. Ver. tegen de Werkloosheid op 2 Juni 1928	316
3.	Verslag van de vergadering der Nat. Ver. tegen de Werkloosheid ter behandeling van de praeadviezen, op 2 Juni 1928	317
4.	Jaarverslag van de Nat. Ver. tegen de Werkloosheid over het jaar 1927	338
5.	Verslag van de algemeene vergadering der Vereeniging van Nederl. Arbeidsbeurzen te Breda op 3 en 4 Juli 1928	358
6.	Verslag van den Rijksdienst der Werkloosheidsverzekering en Arbeidsbemiddeling over 1926, door J. M. Breur	405
7.	Centraal Verslag der Arbeidsinspectie	427

Werkloosheidsverzekering.

1.	De jurisprudentie over het Werkloosheidsbesluit 1917, door Mr. S. Mok	87

		Blz.
2.	De jurisprudentie over het Werkloosheidsbesluit-1917, door B. Ponstein	156
3.	De jurisprudentie over het Werkloosheidsbesluit 1917, door J. Hilvers	188
4.	Een merkwaardige beslissing, door Mr. S. Mok	283
5.	De Landarbeiders en de Werkloosheidsverzekering, door D. v. d. Laan	442
6.	Commissie voor werkloosheidsverzekering voor Overheidspersoneel	481
7.	Werkloosheidsverzekering (Hooge Raad van Arbeid)	484

Werkverruiming.

1.	De werkloosheid in Zeeuwsch-Vlaanderen, door J. Huizinga	57
2.	Werkloosheid in en om Terneuzen, door J. Huizinga	99
3.	Een en ander over vlas, door Meyer de Vries	181
4.	Een indijking op Ameland, door Meyer de Vries	382
5.	Het „Technisch Bureau voor Koloniën" 50 jaar, door Mr. J. Gerritsz	437
6.	Bestrijding van de werkloosheid in Zeeuwsch-Vlaanderen, door J. Huizinga	458
7.	Bestrijding van de werkloosheid in Zeeuwsch-Vlaanderen, door N. J. Harte	488
8.	De Oude Vaart, door Meyer de Vries	493

Verschillende Onderwerpen.

1.	Het Amsterdamsche Rapport, door Mr. J. Gerritsz	1
	Werkloosheid en Armlastigheid, door Mr. S. Mok	21
2.	De Arbeidsmarkt in Indië, door Meyer de Vries	23
	Literatuur	37, 113, 167, 193, 470
3.	Verslag van de Commissie inzake de werkloosheid onder de Haagsche kleermakers	43
4.	De loop der bevolking, door Keur	64
5.	De invloed van de Vereenigde Staten op het Wereldprijsniveau	81
6.	Over Werkloosheidsstatistiek, door J. C. van Dam	92
7.	Cursus voor ongeschoolde metaalbewerkers te Nijmegen, door v. d. S.	106
8.	Praeadvies van Prof. Dr. W. C. Mees R.Azn.	129
9.	Praeadvies van Prof. Mr. Ch. Raaymakers	144
10.	Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid	149
11.	Het werkloosheidsverschijnsel in de Vereenigde Staten, door Th. C. Geudeker	150
12.	Over werkloosheidsstatistiek, door de Vries	163

		Blz.
13.	Statistische gegevens over werkloosheids- en armenzorg, door S. M.	164
14.	De Jeugd en het Werkloosheidsvraagstuk, door E. J. VAN DET	173
15.	De Werkloosheidszorg op de Staatsbegrooting voor 1928	190, 393
16.	De Werkloozenzorg op de Staatsbegrooting voor 1929	423, 464
17.	De Werkloozenzorg in de Staten-Generaal	494
18.	Waardevermeerdering van Onvolwaardige Arbeidskrachten, door R. A. VERWEY	293
19.	Is recht op werk een utopie ? door C. NOBEL	311
20.	Het dreigende gebrek aan vaklieden	314
21.	Mr. S. J. L. VAN AALTEN †, door de Redactie	343
22.	Staatsfinanciën, werkloosheidsbestrijding en konjunktuur, door Mr. Dr. A. SPANJER	344
23.	Het A.V.O. Congres, door W. F. DETIGER	444
25.	Werkloosheid en Armlastigheid, door Mr. S. MOK	498
26.	Ingezonden	504

Persoverzicht Blz. 41, 75, 123, 171, 200, 397, 433, 474, 501

Het Amsterdamsche Rapport.

Eenige jaren terug heeft de Directeur der Amsterdamsche Gemeente-Arbeidsbeurs, de heer W. F. Detiger niet alleen in het maandschrift, waarvan hij toen redacteur was nml. „De Arbeidsmarkt", maar ook in de dagbladpers o.a. „De Nieuwe Rotterdamsche Courant", propaganda gemaakt voor het denkbeeld, om een gedetailleerd onderzoek in te stellen naar den omvang en de oorzaak der werkloosheid in ons land.

Dank zij zijn positie ten opzichte van het Amsterdamsche gemeentebestuur heeft zijn betoog zeker ook invloed gehad op het besluit van het gemeentebestuur van de hoofdstad om een dergelijk onderzoek te houden. Als aanleiding tot het onderzoek wordt genoemd de beraadslaging bij de begrootingsdiscussies van 1925 waarbij toen voor oogen stonden de enquêtes, die in Engeland in 1923 en '24 zijn gehouden. De resultaten van de eerste zijn, zooals de lezer zich zal herinneren verschenen in een boek getiteld „The third winter of unemployment," waarvan in dit tijdschrift een overzicht is verschenen in 1923 blz. 87 en dat nader behandeld is in het praeadvies van Prof. Mr. W. A. Bonger en uitgebracht aan de „Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid" in het jaar 1923 over de vraag: worden de indirecte voordeelen, die een gevolg zijn van de geldende regeling der werkloosheidszorg door de uit die regeling voortvloeiende indirecte nadeelen ook overtroffen?" (Zie jaargang 1923 van dit Tijdschrift blz. 123).

Het tweede bedoelde onderzoek werd ingesteld door de arbeidsbeurzen als rijksorganen belast met de uitvoering der wet op de werkloosheidsverzekering. Van de resultaten hiervan is destijds (jaargang 1925 blz. 482) ook een overzicht gegeven. Het geven van bekendheid aan de bedoelde Engelsche onderzoekingen in ons land door het Tijdschrift van den Ned. Werkloosheidsraad, heeft er ook toe medegewerkt, dat de gedachte is ontstaan om dergelijke onderzoekingen te Amsterdam te houden. Dr. Vos, den Amsterdamschen Wethouder voor den Maatschappelijken Steun, komt de eer toe, dat hij het instellen van het onderzoek te Amsterdam heeft bevorderd. Want gezien de resultaten mag men dankbaar zijn, dat het onderzoek is ingesteld, al brengt het op sommige punten ook geen nieuws maar bevestigt het slechts wat zij, die staan midden in den strijd tegen werkloosheid, reeds uit ervaring kenden.

De eerste drie hoofdstukken getiteld: I. „Historische inleiding" II. „Aanleiding en voorbereiding tot het onderzoek" III. „De methode van onderzoek" geven mij geen aanleiding tot het maken van een bijzondere opmerking.

Het belangwekkendst is Hoofdstuk IV getiteld: „De resultaten van het onderzoek".

De Commissie betrok 13322 werknemers van 18 jaar en ouder in de enquête. Er bleven van deze 11373 ten slotte over, wier formulieren het materiaal voor het onderzoek opleverden. Ook de bereidwilligheid tot het ondergaan van een geneeskundig onderzoek was groot. Van de ruim 9000 personen, die zich hiervoor opgaven, zijn er ten slotte gekeurd 3337 waarvan er 964 waren, die zichzelf als minder valide beschouwden.

Wat den *omvang* der werkloosheid betreft, stelt de commissie vast, dat na schifting overbleven 11373 personen van 18 jaar en ouder op 15 September 1926. Gelet op het aantal inschrijvingen bij de Arbeidsbeurs op denzelfden datum van eenige voorafgaande jaren en op de bekendheid, die de commissie aan haar onderzoek had gegeven, en de hierdoor verkregen medewerking, is de commissie van oordeel, dat de door haar geconstateerde werkloosheidsomvang vrij dicht de werkelijkheid nadert. Ook ik vermoed, dat het werkelijk aantal personen werkloos ten gevolge van economische omstandigheden niet veel boven het genoemde aantal zal uitgaan. Maar het wil mij niet onmogelijk schijnen, dat een aantal arme lieden, die zelf in gunstiger economische tijden tengevolge van persoonlijke omstandigheden zonder inkomsten zijn of geen voldoende inkomsten hebben, niet onder het getal 11373 zijn begrepen.

De commissie treedt dan in een beoordeeling van den omvang der werkloosheid. Zij beschouwt het aantal werkloozen dan in verband met de totaal arbeidende bevolking en met het geheele bevolkingscijfer. Zij stelt dan vast, dat het aantal arbeidenden in de onderscheiden bedrijven te Amsterdam niet bekend is. Deze opmerking is juist, maar door een telling te houden uit de loonlijsten voor de Rijksverzekeringsbank moet het mogelijk zijn, het aantal arbeidenden toch nagenoeg vast te stellen. Althans voor bepaalde bedrijfsgroepen. De bewerking, die de Rijksverzekeringbank zelf voor haar doeleinden de loonlijsten daartoe laat ondergaan, levert die gegevens niet op. De loonlijsten zouden daarvoor een opzettelijke bewerking moeten ondergaan. Deze zou veel tijd en kosten gevergd hebben en ik kan het daarom begrijpen, dat de commissie zich beperkt heeft tot het afleiden van het aantal arbeidzamen op 15 September 1926 uit de uitkomsten der beroepstelling in 1920 en het percentage van de toeneming der bevolking van Amsterdam sinds dat jaar tot 1926.

Bij een bevolkingscijfer op 30 September 1926 van 722794 schat de commissie het aantal der arbeidende bedrijfsbevolking van 18 jaar en ouder op 184205. Dit geeft dan bij een aantal werkloozen van 11373 een verhouding van bijna 6,2 ± werkloosheid op het aantal beoefenaren. Daar het aantal bij de enquete betrokken mannen 11011 bedroeg en het aantal bij de enquete betrokken werklooze vrouwen 362 op 153694 man-

nelijke bedrijfsbeoefenaren en 30511 vrouwelijke beoefenaars van een bedrijf, zijn de verhoudingspercentages 7,2 % en 1,2 %. Ik onderschrijf het oordeel van de commissie volkomen, dat een werkloosheid van 7,2 % van vrij ernstigen aard is. Als men n.m. vergelijkt de werkloosheidspercentages voor crisiswerkloosheid door de Staatscommissie over de Werkloosheid gevonden, dan drukt naar mijn meening de commissie zich voorzichtig uit door te schrijven „vrij ernstigen aard" en door het woordje „vrij" niet weg te laten.

De vrouwen en kinderen der werkloozen meegerekend leden 34435 personen of 4,76 % van de geheele bevolking van 30 September 1926, onder de gevolgen der werkloosheid. Absoluut genomen en vergeleken met den tijd vóór den oorlog is dit ongetwijfeld een zeer groot aantal, maar vergeleken met tijden van oorlogscrisissen en slechte conjunctuur na groote oorlogen zou men kunnen zeggen, dat dit getal nogal meevalt.

De Commissie heeft zich dan ook de vraag gesteld of de gevonden cijfers het recht geven om van een *crisis*-werkloosheid te spreken. Zij acht, en terecht die vraag, moeilijk te beantwoorden o.a. omdat vergelijkensmateriaal ten opzichte van groote steden met den toestand van voor den oorlog ontbreekt. Dit moet toegegeven worden als men onmiddellijk vergelijkbaar materiaal wil gebruiken. Maar het wil mij voorkomen, dat in rapporten en literatuur van vóór den oorlog o.a. in het Verslag van de Staatscommissie over de Werkloosheid, materiaal voorkomt, dat wel voor vergelijking te gebruiken is en doet men dit, dan zal men mogen vaststellen, dat zoo niet over het geheel dan toch voor bepaalde vakken en onder bepaalde groepen van arbeiders buitengewone werkloosheid voorkomt.

De Commissie onderzoekt dan in hoeverre zich het aantal werkloozen te Amsterdam verhoudt tot dat van het geheele land. Hiervoor moet eerst vaststaan het aantal werkloozen in het Rijk in September 1926. Zie hier de groote moeilijkheid. De Commissie schat dit aantal op een gemiddeld van 110000 met een maximum van 200000 en een minimum van 75000. Leest men de hierop betrekking hebbende passages op pag. 20 en 21 van het rapport, dan zou tegen de methode van de commissie waardoor zij aan dit getal komt, naar mijn meening nog wel een en ander zijn aan te voeren. Het zou mij te ver voeren dit nu nader te betoogen, terwijl ook mijn betoog op schattingen en onderstellingen zou moeten berusten, omdat de excacte gegevens nu eenmaal ontbreken. Ik moge dan met de conclusie volstaan, dat naar mijn gevoel een aantal werkloozen van 110000 in September 1926 aan den hoogen kant is. De getallen der commissie aanhoudende zou de werkloosheid in Amsterdam op dien datum niet omvangrijker zijn geweest dan in het Rijk. De lezer houde hierbij echter in het oog, dat de werkloosheid in het Rijk een gemiddelde is van de werkloosheid in alle gemeenten, zoodat men zou mogen concludeeren, dat in Amsterdam

de werkloosheid nog niet zoo erg is als in andere gemeenten. Maar dit wordt niet geheel door de ervaring bevestigd. Men moge vaststellen, dat preciese cijfers omtrent de aantallen werkloozen in andere steden niet bekend zijn, bij benadering kunnen die aantallen toch wel gevonden worden en dan zal men kunnen vaststellen, dat er groote gemeenten in ons land zijn waar verhoudingsgewijze de werkloosheid minder ernstig is dan te Amsterdam.

Dat de Commissie een dergelijk verdergaand onderzoek, dat de grenzen van Amsterdam zou overschrijden, niet heeft ingesteld, mag haar m.i. niet als een tekort worden aangemerkt, daar de commissie tot taak had een onderzoek in te stellen naar den omvang en de feitelijke beteekenis der werkloosheid te *Amsterdam*.

De Commissie heeft ook onderzocht hoe de werkloozen over de verschillende *beroepsgroepen zijn verdeeld*. Daaruit blijkt, dat het meeste aantal werkloozen voorkwam in de bouwvakken (2252), onder het handels-, kantoor- en winkelpersoneel 963, in de metaalnijverheid 720, in het transportbedrijf te land en te water 1314, onder de ongeschoolde 2940 enz.

Bouwvakken, Transportbedrijf en Ongeschoolden vormen tezamen meer dan de helft van alle werkloozen n.l. 6508.

Leerzaam is de verdeeling van de werkloozen naar den *leeftijd* waarvan gegevens voorkomen op blz. 24 van het verslag.

De Commissie stelt vooreerst vast, dat het percentage jongeren onder de werkloozen grooter is dan in de gewone bevolkingsstatistiek.

De Commissie gaat dit ook voor de onderscheidene beroepen na en concludeert dan, dat het aantal jongeren onder de werkloozen verhoudingsgewijze te groot is. De onvoldoende vakbekwaamheid en scholing moet hierbij, zoo doet zij opmerken, een rol van beteekenis spelen.

Verreweg het grootste aantal werkloozen was gehuwd, n.l. 7249, terwijl er onder hen 675 kostwinners geteld werden; het aantal alleenstaanden bedroeg 3449.

De Commissie heeft ook een onderzoek ingesteld naar de *herkomst* der werkloozen, in hoeverre zij bestaan uit geboren Amsterdammers, en in hoeverre uit personen niet in Amsterdam geboren.

Ongeveer 15 jaar geleden mocht ik een onderzoek instellen naar de binnenlandsche bevolkingsbeweging en het valt mij op, dat de percentages omtrent die beweging niet veel verschillen van de percentages, welke de commissie heeft gevonden. Zij stelde vast, dat 70.54 % der werkloozen behoorden tot de geboren Amsterdammers en dat 29,46 % behoort tot de niet-Amsterdammers. Van een grooten trek van buiten naar Amsterdam is niet gebleken. Wel bleek, dat in het laatste jaar voor de enquete zich een grooter aantal der werkloozen te Amsterdam gevestigd had dan in vroegere jaren, maar absoluut genomen zijn de getallen toch niet groot te noemen. Korter dan 1 jaar

woonden in Amsterdam 373 werkloozen en van 1 tot 3 jaar 338 werkloozen.

Een verdeeling der werkloozen naar hun *socialepositie* acht de commissie zeer moeilijk. Zij geeft echter belangrijke gegevens omtrent het bedrag der huishuur per week voor 7349 gezinnen. Die huishuur is voor

2455	beneden de *f* 3.50	= 33,9 %
2792	boven de *f* 3.50/5.50	38,7 %
1549	boven de *f* 5.50/8.—	21,5 %
404	boven de *f* 8.—	5,6 %

Het zal den lezer opvallen, dat, indien men let op de huurprijzen der arbeiderswoningen, na den oorlog te Amsterdam gebouwd, een groot aantal der werkloozen geen hooge huren betaalt.

Over het *kinderaantal* der gezinnen der werkloozen geeft de commissie merkwaardige cijfers. Van de 7249 gehuwde werkloozen hadden 1607 of 21.1% geen kinderen. 3139 of 43.4% hadden gezinnen met 1 of 2 kinderen en 1570 of 21,7% hadden een gezin van 3 of 4 kinderen. Het aantal gezinnen met veel kinderen is dus in verhouding gering. 9,5% der gehuwden hadden 5 of 6 kinderen en 314 of 4.3% 7 en meer.

Opmerkelijk is, dat in slechts 608 gezinnen van de 7249 gehuwden *de vrouw meewerkt*, d.i. 8,4%. Alle gehuwden hadden 15813 inwonende kinderen op een gemiddelde van 2,2, kind per gezin. Let men op de vele ongeschoolden onder de werkloozen, op de door hen betaalde huren, enz. dan kan men met de commissie instemmen, dat de werkloozen behooren tot de minst gesitueerde groepen der maatschappij en mag het kinderaantal opmerkelijk heeten.

De commissie heeft ook nagegaan *het onderwijs*, dat de kinderen der werkloozen genoten of genieten. Het bleek, dat 86 % der kinderen, die van de lagere school zijn, geenerlei onderricht meer ontvangen. De commissie meent, dat dit verschijnsel niet alleen mag toegeschreven worden aan de werkloosheid der ouders en de noodzaak de kinderen zoo spoedig mogelijk te laten verdienen, maar van algemeenen aard is.

Op blz. 28 splitst de commissie de werkloozen *naar organisatie en naar al- of niet-verzekerd zijn*.

De Amsterdamsche Christelijke Besturenbond telt verhoudingsgewijze (5,2%) de minste werkloozen, terwijl het Plaatselijk Arbeidssecretariaat het hoogste percentage (14.2%) telt.

Volgens de berekening der commissie zou het werkloosheidspercentage der verzekerden veel hooger zijn dan het werkloosheidspercentage der niet-verzekerde, ongeorganiseerde volwassen arbeiders. De commissie meent tegen lichtvaardige conclusies uit dit verschijnsel te moeten waarschuwen.

Terecht. De commissie heeft namelijk van het aantal personen werkzaam in alle bedrijfsgroepen afgetrokken de verzekerden en op het aldus gevonden getal de verhouding

berekend van het aantal niet-verzekerde ongeorganiseerde werkloozen. Hierin schuilt, naar ik meen, een fout. Men moet naar mijn meening nemen het aantal beoefenaren van een bepaalde bedrijfsgroep, dan vast stellen het aantal verzekerden en niet-verzekerden in deze bedrijfsgroep en uit deze getallen percentages berekenen, welke slechts een basis kunnen vormen voor een goede vergelijking.

De *duur der werkloosheid* der geënqueteerden zal sommigen wel tegenvallen. Immers 25,14% der werkloozen waren minder dan een maand werkloos; 19,05% 3 maanden of minder en 13,08% 6 maanden of korter. Een jaar of korter waren 11,95%. Onder degeen, die langer werkloos zijn, komen vooral voor de beoefenaars der vakken, bekend om buitengewone werkloosheid.

De commissie onderscheidde de werkloozen ook naar *vakbekwaamheid*. Zij splitste ze in geschoolden en ongeschoolden. Waarom zij niet de gangbare drieledige splitsing in geschoolden, geoefenden en ongeoefenden heeft gevolgd, deelt de commissie niet mee.

Omtrent de *bruikbaarheid* der werkloozen voor hun huidig vak komt de commissie tot de conclusie, dat die niet ver beneden het gemiddelde valt.

De commissie heeft vervolgens de geschiktheid der werkloozen *voor werk buiten het tegenwoordige beroep* onder de oogen gezien. Een zeer groot aantal namelijk 8648 achten zich voor ander werk dan hun tegenwoordig beroep geschikt. De commissie vindt dit wel wat optimistisch geoordeeld. Ik ben zoo vrij met de commissie van oordeel in dit opzicht te verschillen. Men verliest te veel uit het oog, dat de industrie een niet zoo groot aantal geschoolden noodig heeft. Wel heeft ze een grooter aantal geoefenden noodig en het zijn meestal de ongeschoolden, die op den duur tot geoefenden opklimmen. Dat zien de arbeiders rondom zich gebeuren, en zoo komen zij tot de ervaring, dat zij tot velerlei arbeid door oefening geschikt zijn. Die oefening kan door de massa niet op scholen of cursussen worden verkregen, maar moet zij in de werkplaats zelf deelachtig worden. Velen dezer geoefenden, werkloos geworden, zijn op ongeschoolde arbeid aangewezen, maar bij opleving van de industrie, en dit ben ik met de commissie eens, maken zij, indien zij niet te oud zijn, goede kans om op hun vroegere plaats als geoefenden terug te keeren.

Het overzicht van de resultaten van het onderzoek wordt beëindigd met een beschouwing over de *oorzaken, die er toe leiden*, dat de werkloozen niet spoedig weer aan het werk kunnen komen. 72,6% der werkloozen weet dit aan algemeene oorzaken; 13,6% aan lichamelijke gesteldheid en 4.7% aan persoonlijke oorzaken, zooals niet voltooide opleiding tot vakarbeider b.v. wegens militairen dienst.

Hoofdstuk V bevat de resultaten van het medisch onderzoek.

De uitkomsten hiervan zullen menigeen meevallen. Immers 86,8% der onderzochten bleek geschikt voor het opgegeven beroep. Ik moet wegens gebrek aan plaatsruimte mij onthouden van verdere gegevens mee te deelen omtrent het medisch onderzoek. Het genoemde percentage mocht echter niet onvermeld blijven.

Hoofdstuk VI geeft beschouwingen naar aanleiding van het onderzoek. Er blijkt uit, dat de commissie het niet tot haar taak gerekend heeft een onderzoek in te stellen naar de algemeene oorzaken van werkloosheid, omdat, zoo rapporteert de commissie, „de gemeentelijke overheid het toch niet in haar hand heeft op deze algemeene factoren invloed van beteekenis uit te oefenen anders dan door middel van vertoogen en verzoeken, gericht tot de Landsregeering". Volkomen mijn meening, maar wie zich de kritek herinnert door den Heer Detiger in dit opzicht wel geoefend, zal bij het lezen van de meegedeelde woorden een glimlach even niet hebben kunnen onderdrukken, omdat dit moest worden meegedeeld in een rapport, aan welks samenstelling de Heer Detiger zoo'n belangrijk aandeel heeft gehad.

De commissie komt tot de gevolgtrekking, dat de oorzaak der tegenwoordige werkloosheid niet slechts gelegen is in een crisistoestand van voorbijgaanden aard, maar vooral gezocht moet worden in onvoldoende ontwikkeling van de industrieele bedrijvigheid te Amsterdam.

De omvang der industrie is onevenredig geworden aan den groeienden omvang der arbeidsbevolking in de hoofdstad.

De commissie geeft dan een beschouwing over de noodzakelijkheid van de groei van de industrie in verband met onze geheele bevolkingsvermeerdering, welke beschouwing den lezers van dit tijdschrift niet vreemd is.

De commissie toont met cijfers aan hoe Amsterdam met zijn industrie relatief achterstaat bij andere deelen van het land of andere steden. Zij noemt de ondernemingen, die zijn opgeheven of verplaatst, en geeft cijfers omtrent achteruitgang in bepaalde bedrijfstakken, terwijl zij aangeeft hoe er neiging bestaat in bepaalde bedrijfstakken tot vermeerdering van het kleinbedrijf.

Bijzonder sterk, schrijft de commissie, komt dit tot uiting bij de broodvoorziening waar het kleinbedrijf het van het grootbedrijf heeft gewonnen. Gunstig ziet de commissie de toekomst dan ook niet in.

Het rapport wordt besloten met een hoofdstuk: *Conclusies en voorstellen*. De conclusies heb ik in het vorenstaande reeds bijna allen vermeld, zoodat ik meen te mogen volstaan met een overzicht te geven van de voorstellen.

In de *eerste plaats* beveelt de commissie aan een onderzoek naar de bijzondere bedrijfsomstandigheden van bepaalde be-

drijfstakken, om te komen tot meer differentiatie in de werkloosheidszorg en tot het bereiken van het meeste effect tot het bestrijden der werkloosheid.

Wie de gang van zaken ten opzichte der werkloosheidsbestrijding te Amsterdam volgt, zal bemerkt hebben, dat het gemeentebestuur aan den wensch der commissie reeds heeft voldaan door het instellen van een tweetal commissies.

In de *tweede plaats* stelt de commissie voor, dat de Overheid alle mogelijke maatregelen tot systematische en rationeele bevordering van de ontplooiïng der plaatselijke nijverheid in het algemeen treffe. Welvaartspolitiek? zal men vragen. Of actieve handelspolitiek? Of protectie? De Commissie geeft haar voorstel geen naam. Ook ik laat dit na, maar volsta met het opsommen van de maatregelen door de commissie voorgesteld:

1ste. het geven van technische en economische voorlichting. Het ligt op den weg der Overheid in dezen adviseerend, maar ook stimuleerend werkzaam te zijn, aldus oordeelt de commissie.

2de. het in bepaalde gevallen verleenen van faciliteiten of verlichten van lasten aan het plaatselijk bedrijfsleven.

3de. het geven van opdrachten aan, of het financieel steunen van tijdelijk noodlijdende, maar toch niet economisch ongezonde bedrijven.

4de. het helpen vormen van een alleszins bekwaam arbeidersleger door het bevorderen van een doelmatige vakopleiding en practisch leerlingwezen.

In de *derde plaats* beveelt de commissie het volgende zevental maatregelen aan:

1e. het na vaststelling van de normale personeelbehoeften in de onderscheidene bedrijfsgroepen of onderdeelen daarvan, afvloeien van een eventueel surplus of het toevoegen van vroegere of nieuw gevormde bedrijfsbeoefenaren.

2de. beroepsomvorming en vakvoltooiing in daarvoor in aanmerking komende bedrijven en vakken.

3de. het verplaatsen van werkloozen naar het binnen- en buitenland vooral van alleenstaanden.

4de. het beter doen rouleeren der werkkrachten bij de werkzaamheden in de bedrijven waar zulks mogelijk is.

5de. het meer regulariseeren van werkzaamheden.

6de. het beschermen der plaatselijk arbeidsmarkt tegen concurrentie van lieden van buiten, zulks in verband met een toenemenden trek naar Amsterdam.

7de. het tegengaan van deloyale concurrentie van ambtenaren, gepensioneerden of lieden met dubbele inkomens.

In de *vierde plaats* beveelt de Commissie de volgende maatregelen aan ten behoeve van de slachtoffers der werkloosheid:

1e. de werkloosheidsverzekering worde zoodanig uitgebouwd, dat zij in den steun der slachtoffers der thans vrijwel stabiele, zij het ook omvangrijke werkloosheid kan voorzien.

2e. nadat de werkloosheidsverzekering voldoende is uitgebouwd in den zin en den omvang als in ten 1e omschreven, kan de crisissteunregeling worden opgeheven.

3de. de steun van overheidswege aan werkloozen verstrekt buiten de verzekeringsuitkeering worde zooveel mogelijk geïndividualiseerd met inachtneming van de persoonlijke omstandigheden van de betrokkenen.

4de. er worde voor training en toetsing van hiervoor in aanmerking komende gesteunde werkloozen werkverschaffingen in het leven geroepen.

5de. de hulp aan maatschappelijk niet-volwaardige arbeidskrachten worde een onderwerp van afzonderlijke overheidszorg.

6de. bij den huidigen stand der werkloosheid blijve het vraagstuk der ontwikkeling en ontspanning van werkloozen de bijzondere aandacht der overheid houden.

Het Rapport wordt besloten met als *laatste voorstel* te noemen, dat ter uitvoering van het geschetste plan en ter bereiking van eenheid, deze geheele overheidszorg gecentraliseerd dient te worden en in handen gelegd van één wethouder. Last not least zou ik willen zeggen. Als buitenstaanders wel eens geklaagd hebben of zich verwonderd hebben over den gang van zaken ten opzichte van de werkloosheidebestrijding te Amsterdam, dan ligt ook naar mijn meening voor een deel de oorzaak hiervan in het feit, dat de werkloosheidszorg in de hoofdstad over meerdere wethouders is verdeeld. Theoretisch is het dagelijksch bestuur eener gemeente collegiaal, maar in de grootste gemeenten van ons land kan en wordt dit collegiale karakter niet gehandhaafd.

Zooals in het Rijk een sterke behoefte is gevoeld om de Rijksbemoeiingen met de werkloosheidszorg meer te centraliseeren, zoo dient dit naar mijn meening ook te Amsterdam te geschieden. Moge aan deze wensch spoedig worden voldaan. Maatschappij en individu zullen er slechts voordeel van kunnen hebben.

Januari, 1928. Mr. J. Gerritsz.

Arbeidsbemiddeling en emigratie in 1926.

Aan het voor eenigen tijd verschenen jaarverslag van den Rijksdienst der Werkloosheidsverzekering en Arbeidsbemiddeling over 1926 [1]) betreffende arbeidsbemiddeling en emigratie is het volgende ontleend. Hier en daar zijn cijfers of gegevens door ons anders gegroepeerd of zijn aan het overzicht opmerkingen toegevoegd.

Uit de inleiding blijkt, dat bij vergelijking van de getallen van aanbod en aanvraag bij de arbeidsbeurzen over 1926 met die over 1924 en 1925, in 1926 het aanbod van arbeiders in het algemeen even groot was als in 1924 en 1925, met in sommige beroepsgroepen een stijging van het aanbod vooral in de laatste maanden van het jaar; de vraag naar arbeidskrachten is echter in vergelijking met de beide voorafgegane jaren niet onaanzienlijk toegenomen. Het geheele jaar 1926 door, is het aanbod van *ongeschoolde* arbeidskrachten in een aantal beroepsgroepen eenigermate afgenomen.

Hoofdstuk I handelt over „Organisatie en bevordering der openbare arbeidsbemiddeling".

De Centrale Commissie van Bijstand voor de Arbeidsbemiddeling heeft door een harer subcommissies een omvangrijk onderzoek ingesteld naar organisatie en werkwijze der intercommunale arbeidsbemiddeling.

Het aantal districten der arbeidsbemiddeling onderging geen wijziging; de verming van een nieuw district Sittard werd voorbereid. Het aantal plaatselijke organen der arbeidsbemiddeling (arbeidsbeurs of correspondentschap) bedroeg op 31 December 1926: 1012. In 12 gemeenten werd de organisatie van het orgaan der arbeidsbemiddeling verbeterd. In Vlissingen werd een arbeidsbeurs ingericht.

Door den Rijksdienst werden in samenwerking met de districtsarbeidsbeurzen inrichting, werkwijze en beteekenis der 1000 correspondentschappen, in verband met de behoefte aan arbeidsbemiddeling regelmatig nagegaan, in het bijzonder ten aanzien der gemeenten met 10000 en meer inwoners. Voorts werd bijzonder aandacht geschonken aan de intercommunale bemiddeling vooral om te kennen de beteekenis, werkwijze enz. van de plaatselijke organen t. o. v. de intercommunale verplaatsing en om een inzicht te krijgen in den omvang der imigratie van arbeiders in het algemeen, de bezwaren, die daarbij werden ontmoet, enz.

De Directeur van den Rijksdienst hield twee vergaderingen

1) Uitgave no. 50 verkrijgbaar bij den Rijksdienst voornoemd ad ƒ 1.25.

met directeuren van arbeidsbeurzen waarin verschillende onderwerpen met betrekking tot de arbeidsbemiddeling, de intercommunale en internationale bemiddeling werden besproken. In de districten Apeldoorn, Assen, Bergen op Zoom, Breda, Eindhoven, Emmen, 's Gravenhage, Groningen, 's Hertogenbosch, Leeuwarden, Nijmegen, Terneuzen, Venray en Zwolle werden vergaderingen gehouden van directeuren van districtsarbeidsbeurzen met correspondenten. In de meeste dezer vergaderingen werd gesproken over de werkgelegenheid in het buitenland en over emigratie.

De arbeidsbeurzen te Breda, Maastricht en Haarlem werden in 1926 in andere, doelmatiger, gebouwen ondergebracht; de afd. Binnenscheepvaart van de arbeidsbeurzen te Amsterdam en te Dordrecht verkregen eveneens een betere huisvesting.

Omtrent de Rijksbijdragen en de kosten der Arbeidsbemiddeling vermeldt het verslag o.m. het volgende:

Het totaal bedrag van de uitgaven der *districtsarbeidsbeurzen* was over 1926 *f* 106.856.82; hierin droeg het Rijk bij voor een bedrag van *f* 74.489.88 [1]), de overige kosten werden gedragen door de gemeenten van de districten.

In de kosten der vakafdeelingen voor arbeidsbemiddeling in de binnenscheepvaart (Amsterdam, Dordrecht, Groningen, Rotterdam en Zwolle) werd in 1926 door het Rijk bijgedragen *f* 13.532.16 (vorig jaar *f* 15.693,13).

Voorts vergoedde het Rijk een bedrag van *f* 928.50 (vorig jaar *f* 1000.—) als bijdrage in de inlichtingskosten van districtsarbeidsbeurzen.

Voor interlocale en internationale telefoongesprekken en telegrammen ten behoeve der arbeidsbemiddeling werd in 1926 door het Rijk ten behoeve der districts- en plaatselijke organen der arbeidsbemiddeling vergoed een bedrag van *f* 9723.12 (in 1925 *f* 8918.16).

Aan 391 gemeenten werd over 1926 Rijkssubsidie verleend in de jaarwedde van de correspondenten der arbeidsbemiddeling tot een bedrag van *f* 43.015.46. [2])

Hoofdstuk II behandelt „De arbeidsbemiddeling in het algemeen."

Uit een overzicht der werkzaamheden van de gezamenlijke plaatselijke organen over 1926 blijkt, dat het aantal aanbiedingen (inschrijvingen van werkzoekenden) wat *mannen* betreft, *steeg* van 478.035 in 1925 tot 485.185 in 1926; dat het aantal *aanvragen* (d,i. het aantal aangevraagde arbeidskrachten) *steeg* van 157.042 in 1925 tot 171.310 in 1926 en dat het aantal *plaatsingen steeg* van 140.589 in 1925 tot 151.385 in 1926.

Voor *vrouwen steeg* het aantal *aanbiedingen* van 105186 in

1) In 1925 *f* 73.709.32.
2) In 1925 *f* 43.768.39 aan 389 gemeenten.

1925 tot 109380 in 1926, het aantal *aangevraagde arbeidskrachten* van 92928 tot 96916 en het aantal *plaatsingen* van 59554 tot 63433.

Voor mannen en vrouwen tezamen *steeg* het aantal *aanbiedingen* van 583221 in 1925 tot 594565 in 1926, het aantal *aanvragen om arbeidskrachten* van 249970 in 1925 tot 268226 in 1926 en het aantal *plaatsingen* van 200143 in 1925 tot 214818 in 1926.

Van de bijna 215000 plaatsingen waren er 10806 (in 1925: 11946) buiten de gemeente.

Door de arbeidsbeurzen en correspondentschappen zijn in totaal in andere gemeenten in het district geplaatst 5488 mannen en 841 vrouwen; in gemeenten in andere districten 3466 mannen en 444 vrouwen en in het buitenland 553 mannen en 14 vrouwen.

De plaatsing van mannen in andere gemeenten in het district is vrij belangrijk toegenomen, daarentegen is die van vrouwen eenigszins afgenomen. De teruggang van plaatsingen in andere districten is voor een deel het gevolg van het geringe aantal plaatsingen elders van jeugdige arbeiders uit Drenthe. Het aantal plaatsingen in het buitenland is teruggeloopen tengevolge van de geringere werkgelenheid voor Drentsche veenarbeiders in het Duitsche veengebied en de vermindering in den trek van landarbeiders naar Frankrijk.

Met behulp van de districtsarbeidsbeurs te Emmen werden in 1926 uit dit district (Oostelijk Drenthe) bij de Limburgsche mijnen, de textielindustrie in Twente, de gloeilampenindustrie in Eindhoven, de Zuiderzeewerken enz. geplaatst ± 365 arbeiders, in welk cijfer niet is begrepen een groot aantal jeugdige krachten (meisjes en jongens), die met het gezin naar bovenbedoelde werkgelegenheden zijn verhuisd. Mede daar de emigratie van ± 402 gezinnen, waaronder 329 gezinnen van arbeiders, is het bevolkingscijfer der gemeente Emmen in 1926 met 911 zielen afgenomen ondanks vestiging van 1579 personen en een geboorteoverschot van 1005.

In 1926 ontving de Rijksdienst van de 40 districtsarbeidsbeurzen 1585 aanvragen, waarin zij door aanbiedingen in hun district niet konden voorzien, ter opneming in het Dagelijksch Bericht. Deze aanvragen hadden betrekking op 3344 personen t.w. 2652 mannen en 692 vrouwen.

Het volgend hoofdstuk (III) behandelt de arbeidsbemiddeling voor bedrijfstakken, waarbij de Centrale Rijksarbersbeurs als orgaan voor rechtstreeksche bemiddeling optreedt.

De bemiddeling omvat handelsreizigers en handelsagenten en hôtel-, koffiehuis- en restaurantpersoneel.

In de speciale regeling voor arbeidsbemiddeling van *handelsreizigers en handelsagenten* is eenige wijziging aangebracht, die vooral hierop neerkomt, dat werkzoekenden zich òf rechtstreeks òf door tusschenkomst van de districtsarbeidsbeurs binnen welker gebied zij wonen bij de centrale vakafdeeling (v. d. Centrale

Rijksarbeidsbeurs) kunnen laten inschrijven. Werkgevers kunnen hunne aanvragen indienen zoowel bij de districtsarbeidsbeurs als rechtstreeks bij de centrale vakafdeeling. De districtsarbeidsbeurzen kunnen de aanvragen eveneens in behandeling nemen, met mededeeling aan den aanvragenden werkgever dat hij van de Centrale Rijksarbeidsbeurs een nog volledige aanbod kan bekomen.

Het aanbod van werkzoekenden bedroeg 993 en was belangrijk lager dan in 1925 (1220).

Het aantal bij de centrale vakafdeeling ingekomen aanvragen van werkgevers bedroeg 261 en was wederom belangrijk kleiner dan in het vorig jaar toen het 309 bedroeg. De vermindering betrof vooral aanvragen om agenten.

Geplaatst werden 61 reizigers voor vast salaris enz. en 86 agenten, in totaal 147, tegen 67 reizigers en 126 agenten, in totaal 193 in 1925. Door de districtsarbeidsbeurzen werden in 1926 geplaatst 7 agenten en 316 reizigers.

De centrale vakafdeeling der arbeidsbemiddeling voor het *hotel-, koffiehuis- en restaurantbedrijf* heeft in 1926 nieuw ingeschreven 1648 personen, waarvan 1522 mannen en 126 vrouwen. Van de 1648 nieuwe inschrijvingen kwamen er 7½ pct. uit het gebied der vakafd. Amsterdam, 21 pct. der vakafd. 's-Gravenhage, 36 pct. der vakafd. Rotterdam, 11½ pct. der vakafd. Utrecht en 24 pct. uit niet tot een vakafdeeling behoorend deel van het land. Met de op 1 Januari 1926 454 ingeschreven werkzoekenden (overgebleven van 1925) stonden dus ingeschreven 2102 werkzoekenden, waarvan werden geplaatst 538 personen (tegenover 524 in het vorig jaar) namelijk 501 mannen en 37 vrouwen.

In den loop van het jaar werden ontvangen 468 aanvragen van werkgevers, waarvan 56½ % afkomstig uit het deel van het land, dat niet behoort tot het gebied eener gemeentelijke vakafdeeling. Uit het buitenland werden 16 aanvragen van werkgevers ontvangen.

De Nederl. Bond van Werkgevers in Hotel-, Restaurant-, Café- en Aanverwante Bedrijven „Horecaf" heeft met ingang van 1 Januari 1927 zijn plaatsingsbureau opgeheven. Het bemiddelingsbureau van dezen Bond boekte in 1926 nog 1611 aanbiedingen, 605 aanvragen en 197 plaatsingen.

Van meer beteekenis was het bemiddelingsbureau van den Nederlandschen Geneefschen Bond van Hôtelpersoneel (Genfer Verband); het bureau ontving in 1926 1273 aanvragen van werkgevers en plaatste 1039 personen. (In 1925 werden opgegeven 804 aanvragen van werkgevers en 647 plaatsingen).

Uit een overzicht der werkzaamheden van de plaatselijke organen ten aanzien der arbeidsbemiddeling in het hotel-, koffiehuis- en restaurantbedrijf in 1926 blijkt, dat werden ingeschreven 22860 werkzoekenden en 15161 aanvragen van werkgevers; geplaatst werden 13162 personen. De arbeidsbemiddeling

heeft dus wel vasten voet gekregen in dit bedrijf. Aanbod, aanvrage en plaatsingen wijzen echter eenige vermindering aan in vergelijking met 1925. Kan dit verklaard worden door de hoogere bemiddelingscijfers van het bureau van den Nederl. Geneefschen Bond?

De arbeidsbemiddeling voor de *binnenscheepvaart* vindt bespreking in hoofdstuk IV van het Verslag.

Speciale vakafdeelingen voor deze bemiddeling zijn verbonden aan de arbeidsbeurzen te Amsterdam, Rotterdam, Dordrecht, Zwolle en Groningen, die elk een deel van het land bestrijken.

De verbetering van de Rijnvaart was van invloed op den toestand der arbeidsmarkt. De bemiddeling werd belemmerd door een vrij gering aanbod van knechten voor zeilschepen en kleinere schepen en van aankomende varensgezellen. In het laatst van 1926 werd voor het eerst een aantal jonge Zuiderzeevisschers door de vakafdeelingen te Amsterdam en Dordrecht geplaatst bij de Rijn- en binnenvaart.

Het verslag vermeldt bijzonderheden over het bemiddelingswerk van alle vakafdeelingen afzonderlijk. De vakafdeeling te Amsterdam bemiddeld ook in het havenbedrijf; dergelijke bemiddeling wordt ook te Dordrecht voorbereid.

In het eigenlijke binnenscheepvaartbedrijf werden door de vijf vakafdeelingen in 1926 gezamenlijk ingeschreven 5169 werkzoekenden (tegen pl.m. 5023 in 1925), 1640 werkgeversaanvragen (tegen 1510 in 1925), terwijl 1172 plaatsingen tot stand kwamen (tegen 892 in 1925). Erg schitterend zijn deze cijfers niet en het verdient zeker wel aandacht waarom de arbeidsbemiddeling na zooveel jaren nog zoo weinig beteekent in Rijn- en binnenvaart.

In hoofdstuk V wordt besproken de arbeidsbemiddeling voor eenige beroepsgroepen of bedrijfstakken niet in de vorige hoofdstukken behandeld.

Door de vijf vakafdeelingen en 16 arbeidsbeurzen, welke voor de bemiddeling van *handels- en kantoorpersoneel* vooral van belang waren werden in 1926 ingeschreven 31060 werkzoekenden, terwijl 7587 plaatsingen tot stand kwamen. (In 1925 was het aanbod 32354 en het aantal plaatsingen 7643). Het aanbod is in 1926, voeral bij de vakafdeelingen (groote steden) aanzienlijk afgenomen maar ook de vraag van werkgevers en de plaatsingen zijn teruggeloopen. Bij vele arbeidsbeurzen heeft bemiddeling van handels- en kantoorpersoneel nog weinig te beteekenen. Plaatsing van jeugdige krachten, tegenwoordig van zoo grooten omvang, gaat voor een groot deel buiten de beurzen om. De intercommunale bemiddeling beteekent nog zeer weinig.

De Minister van Arbeid, H. en N. heeft in 1926 een circulaire gericht aan een aantal Gemeentebesturen betreffende de arbeidsbemiddeling voor handels- en kantoorbedienden. De Directeur van den Rijksdienst heeft deze aangelegenheid onder de oogen gezien met de directeuren van arbeidsbeurzen, terwijl speciaal

getracht werd de intercommunale bemiddeling te verbeteren (vergelijk bijlagen XVIII en XIX van het Verslag).

De niet-openbare arbeidsbemiddeling heeft blijkens het Jaarverslag niet veel te beteekenen. Wel teelt nog welig op dit terrein het werk van zg. placeurs of bureaux met winstoogmerken.

De toestand op de arbeidsmarkt voor *ingenieurs en middelbare technici* was in 1926 blijkbaar iets beter dan in 1925. Het aanbod was geringer; de vraag weegt echter nog niet op tegen het aantal gegadigden. Enkele ingenieurs konden door het intermediair van den Rijksdienst werk vinden in het buitenland. De 40 arbeidsbeurzen, die als districtsbeurs fungeeren, hebben in 1926 ingeschreven 1486 technici (tegen 1384 in 1925), 210 werkgeversaanvragen (tegen 144 in 1925) en 177 plaatsingen tot stand gebracht (tegen 121 in 1925).

De arbeidsbemiddeling voor *verplegend personeel* is bijna geheel in handen van plaatsingsbureaux van vereenigingen, waarover het jaarverslag cijfers geeft. De zoo lang nagestreefde centralisatie op dit terrein kwam ook in 1926 niet verder.

Betreffende arbeidsbemiddeling *in landbouw, tuinbouw, enz.* dient vermelding, dat bij de arbeidsbeurzen in de belangrijkste landbouwstreken de daling van het aantal werkzoekenden bleef aanhouden. Er was geringer aanbod en in sommige deelen geringere in andere grootere vraag. In de veenderij is het aanbod van werkzoekenden belangrijk afgenomen; vele veenarbeiders melden in andere beroepen geplaatst.

Wij moeten volstaan met te vermelden, dat in het landbouwbedrijf (met inbegrip van de veenderijen) het aantal aanbiedingen van 35342 in 1925 is gedaald tot 26288 in 1926; het aantal wergevers-aanvragen daalde van 5210 tot 4665 en het aantal plaatsingen nam af van 5860 tot 4590. Het bemiddelingswerk der arbeidsbeurzen in het eigenlijke landbouwbedrijf kan zeer zeker nog worden ontwikkeld.

De arbeidsbemiddeling voor *zeevisschers*, waarvoor een vakafdeeling bestaat te Scheveningen, als filiaal der Haagsche arbeidsbeurs, is van bijna geen beteekenis. Het zoeken van personeel geschiedt bijna geheel rechtstreeks door de schippers.

Op betere resultaten kan bogen de eenige hier te lande bestaande vakafdeeling voor *zeelieden*, verbonden aan de arbeidsbeurs te Rotterdam welke voornamelijk voor vreemde schepen bemiddelt. De werkgelegenheid is in 1926 belangeijk toegenomen. In 1926 werden geboekt 10336 aanbiedingen van werkzoekenden, 3967 aanvragen van werkgevers, terwijl 3889 plaatsingen tot stand kwamen.

Over de *arbeidsbemiddeling in de bouwbedrijven*, kan na de uiteenzetting opgenomen in het vorig nummer van dit Tijdschrift, worden volstaan met te vermelden dat de vijf speciale vakafdeelingen 70902 aanbiedingen boekten (tegen 71910 in 1925), 14537 werkgeversaanvragen (tegen 12945 in 1925) en 13897 plaatsingen bewerkten (tegen 12773 in 1925).

Door 35 arbeidsbeurzen, zonder vakafdeeling, werden ingeschreven 45210 werkzoekenden (tegen 46259 in 1925), 20192 aanvragen van werkgevers (tegen 17221 in 1925) terwijl 17737 plaatsingen tot stand kwamen (tegen 15534 in 1925).

De intercommunale verplaatsing was in 1926 belangrijk grooter dan in 1925. Zij omvatte 2040 personen tegen 1651 in 1925.

Omtrent de *arbeidsbemiddeling in de metaalnijverheid en den scheepsbouw* vermeldt het verslag de bemiddelingscijfers van de drie vakafdeelingen:

	Aanbiedingen van werkzoekenden	Aanvragen van werkgevers	Plaatsingen
Amsterdam	9761 (10029)	4506 (3619)	3409 (3103)
Rotterdam	10026 (9602)	1805 (1725)	1481 (1545)
Utrecht	2262 (2309)	631 (681)	600 (684)

Bij 18 andere arbeidsbeurzen werden geboekt 12926 aanbiedingen van werkzoekenden (tegen 12990 in 1925), 4683 aanvragen van werkgevers (tegen 5139 in 1925) en 4143 plaatsingen (tegen 4037 in 1925).

Volgens het verslag stonden bij de arbeidsbeurzen in de laatste jaren een groot aantal arbeidskrachten in de beroepsgroep „metaalbewerkers" ingeschreven, terwijl het moeilijk was, om aan de aanvrage van behoorlijk geschoolde krachten te voldoen, zoodat men soms, als b.v. in Utrecht, een beroep moest doen op het buitenland.

De overplaatsing naar elders was geringer dan in 1925. Zij had betrekking op 858 personen van 18 jaar en ouder en op 59 personen jonger dan 18 jaar.

Omtrent de plaatsing van jeugdige krachten in de metaalbedrijven, in verband met vraag en aanbod, bevat het verslag geen gegevens.

Bij 19 arbeidsbeurzen bestaan afzonderlijke afdeelingen voor de *bemiddeling van vrouwen.*

Het totaal der aanbiedingen van werkzoekende vrouwen bedroeg in 1926 (bij de gezamenlijke arbeidsbeurzen) 89403 van 18 jaar en ouder en 18652 beneden 18 jaar (in 1925 resp. 85458 en 18407); gevraagd werden 75434 en 19979 vrouwen (in 1925 resp. 73804 en 17645); geplaatst werden 52990 en 9749 vrouwen (in 1925 resp. 49844 en 8984). De bemiddelingsarbeid der correspondenten t.a.v. vrouwelijke krachten is, behalve in enkele districten, nog slechts van geringe beteekenis.

In vergelijking met 1925 was er stijging in aanbod en vraag, ook de plaatsingen zijn toegenomen. De toeneming van aanbod komt vooral op rekening van de groote steden; de vraag is vooral toegenomen t.a.v. vrouwen beneden 18 jaar. Behalve in de beroepsgroep huiselijke diensten hebben de meeste plaatsingen plaats gehad in kunstzijde-industrie, textielindustrie, gloeilampenindustrie, confectiefabrieken, chocoladefabrieken, sigaren- en sigarettenindustrie, wasscherijen, enz.

Het verslag bevat nog tal van gegevens over de werkzaamheid der arbeidsbeurzen, maar wij kunnen er hier niet verder op ingaan.

Uit de uitzoerige mededeelingen over de niet-openbare arbeidsbemiddeling voor vrouwen nemen wij over de bemiddelingscijfers der plaatsingsbureaux van vereenigingen in elk der groote steden:

	Aanbiedingen.	Aanvragen.	Plaatsingen.
Amsterdam	1250	1430	610
Rotterdam	720	720	410
's-Gravenhage	2600	1730	1350
Utrecht	410	510	250
Groningen	210	220	90
Haarlem	650	1060	400

Hoofdstuk VII is gewijd aan de *arbeidsbemiddeling voor jeugdige personen* (d.w.z. personen jonger dan 18 jaar).

In het verslagjaar zijn bij enkele arbeidsbeurzen, als gevolg van plaatselijke verhoudingen op de arbeidsmarkt, de bemiddelingscijfers t.w. van het aanbod, de vraag en het aantal plaatsingen, teruggeloopen. Andere arbeidsbeurzen gaven wel een toeneming op dit gebied te zien. De plaatsing van jeugdige werkkrachten naar werkgelegenheden buiten hun woonplaats, was niet zonder beteekenis. Bij eenige arbeidsbeurzen geschiedt de bemiddeling in nauwe samenwerking met bureaux voor beroepskeuze.

Het bestek van dit overzicht laat niet toe verder op de gegevens van het verslag in te gaan. Wij vermelden daarom alleen slechts nog de bemiddelingscijfers der arbeidsbeurzen in 1926.

Ingeschreven werden 35693 (vorig jaar 36849) jeugdige werkzoekende mannen en 18652 (vorig jaar 18407) jeugdige vrouwen; hiervan werden in betrekkingen geplaatst 15682 (vorig jaar 15172) jeugdige mannen en 9749 (vorig jaar 8984) jeugdige vrouwen. Het aantal gevraagde jeugdige krachten bedroeg 25765 (vorig jaar 23883) jeugdige mannen en 19979 (vorig jaar 17645) jeugdige vrouwen.

Indien men de werkzaamheid der arbeidsbeurzen t.o.v. jeugige personen vergelijkt met het bemiddelingswerk voor volwassen personen en het verkeer op de arbeidsmarkt van jeugdige arbeidskrachten, dan blijkt nu, dat slechts een gering deel van het verkeer van jeugdigen op de arbeidsmarkt loopt over de arbeidsbeurzen.

De hoofdstukken IX tot en met XIII handelen over *emigratie en immigratie* van arbeiders.

Uitvoerige gegevens worden vermeld over de arbeidsbemiddeling naar en van Duitschland, Frankrijk en België.

Aangezien in dit Tijdschrift geregeld „mededeelingen" worden gepubliceerd betreffende de arbeidsmarkt, de werkgelegenheid

en de arbeidsbemiddeling met betrekking tot genoemde landen, zullen slechts eenige der voornaamste gegevens uit dit vrij uitvoerig gedeelte van het verslag worden vermeld.

De Nederlandsche arbeidsbeurs te Oberhausen rapporteert, dat *Duitschland* in 1926 aan Nederlandsche arbeiders weinig werkgelegenheid kan bieden. Ook de bemiddeling van veenarbeiders was meer beperkt dan in het vorig jaar.

Of de trek van mannelijke Duitsche arbeidskrachten naar Nederland in 1926, als gevolg van afschaffing der pasvisa, belangrijk is toegenomen, kan niet met stelligheid worden geconstateerd. Wel zou dit kunnen worden afgeleid uit de inschrijving in het bevolkingsregister van mannelijke personen, gekomen uit het buitenland t.w. 17639 in 1926 (hiertegenover staat een vertrek (afschrijvingen) van 13065 mannen).

Door den Rijksdienst en de Nederl. arbeidsbeurs te Oberhausen werd in 1926 voortgegaan, in samenwerking met het Departement van Binnenlandsche Zaken en Landbouw, werkgelegenheid te zoeken voor in Duitschland verblijvende werklooze Nederlanders. Aan ongeveer 200 Nederlanders kon zoodoende werk worden bezorgd in Duitschland, Nederland en België. Het totaal der plaatsingen bedroeg 631 waarvan 592 in Nederland, 16 in Duitschland en 28 in België.

De Nederl. Arbeidsbeurs heeft in vele gevallen met succes tusschenkomst verleend ten behoeve van het verkrijgen van de noodige vergunningen enz. door Nederlandsche arbeiders in Duitschland, ingevolge de in dat land geldende regelingen betreffende het werken van vreemde arbeiders en de vestiging aldaar.

De arbeidsmarkt in *Frankrijk* vertoonde in de tweede helft van 1926 teekenen van inzinking, zoodat in het laatst van 1926 de immigratie van vreemde arbeiders van overheidswege tijdelijk vrijwel werd stopgezet.

De grootste vraag van Nederl. arbeidskrachten kwam uit den landbouw in Frankrijk.

Het Nederl. correspondentschap der arbeidsbemiddeling te Parijs heeft in 1926 geboekt 749 Nederl. werkzoekenden, die zich 1167 maal tot den correspondent hebben gewend. (In 1925 bedroeg dit aantal 465). In 178 gevallen konden Nederl. werkzoekenden, waaronder eenige gezinnen in betrekkingen worden geplaatst.

De plaatsing van landarbeiders (vooral melkknechten e.d.) welke geschiedt door rechtstreeksch contact van den Rijksdienst met de Fransche Immigratiebureaux te Feignies en Tourcoing had te lijden door gering aanbod hier te lande. Op deze wijze werden in Noord-Frankrijk geplaatst 170 arbeiders en 15 gezinnen van landarbeiders. In den Elzas werden 30 seizoenarbeiders en 4 boerenknechten geplaatst.

De arbeidsmarkt in *België* was in 1926 van dien aard, dat Nederl. arbeiders konden worden geplaatst als grond- en beton-

werkers bij de uitvoering van groote spoorweg-, kanaal- en dergelijke werken, als bouwvakarbeiders, houtbewerkers, stoffeerders, schilders, metaalarbeiders, geschoolde en ongeschoolde fabrieksarbeiders en steenfabrieksarbeiders.

Door Nederl. organen der arbeidsbemiddeling zijn in 1926, voor zoover gegevens zijn ingekomen, in België geplaatst 700 arbeiders. Door Belgische arbeidsbeurzen werden bovendien geplaatst ± 360 Nederl. arbeiders, die zonder tusschenkomst van Nederl. arbeidsbeurzen naar België waren gegaan. Ongeveer 300 Nederl. arbeiders in België werkzaam werden verplaatst.

In den loop van 1926 is het aantal Belgische arbeiders, dat in het Nederl. grensgebied komt werken en dat dagelijks op en neer reist, toegenomen in Maastricht en omgeving, Eindhoven en omgeving en in Sas van Gent. In het laatst van 1926 waren er in het gebied van Eindhoven ongeveer 900 Belgische sigarenmakers werkzaam.

Door bemiddeling van het Ned. Consulaat-Generaal te Brussel werden in 1926 ± 520 Nederl. arbeiders aan kosthuizen of logies geholpen.

Door de *opheffing der pasvisa* in het verkeer met Duitschland (1 Februari 1926) en de opheffing van het Rijkspaspoortenkantoor met ingang van 16 October 1926 is de regeling bebreffende het overleggen van verklaringen van arbeidsbeurzen ten behoeve van het verleenen van pasvisa vervallen. Voor zoover nu 16 October 1926 nog een Nederl. visum op paspoorten van vreemdelingen werd vereischt, werd dit door Nederl. Consulaire ambtenaren aan vreemde arbeiders voor het verrichten van arbeid in Nederland niet verleend, dan na daartoe toestemming te hebben verkregen van den Directeur van den Rijksdienst.

In 1926 werden nog 337 verklaringen door arbeidsbeurzen afgegeven. Sinds 1919 werden in totaal 24602 verklaringen afgegeven.

De regeling betreffende het overleggen van verklaringen van arbeidsbeurzen ten behoeve van het verleenen van grenspassen aan vreemde arbeiders is met ingang van 1 Maart 1926, in verband met de afschaffing van de passen voor grensverkeer tusschen het Nederlandsche en Duitsche grensgebied vervallen.

Klachten over belangrijke toeneming van het arbeiden door Duitsche arbeiders in het Nederl. grensgebied werden na dien tijd niet vernomen. In 1926 hebben geleidelijk meer Nederlandsche arbeiders uit het grensgebied werk kunnen vinden in het aangrenzende Duitsche gebied.

De werkzaamheid van den Rijksdienst en de arbeidsbeurzen op het gebied van de *arbeidsbemiddeling met Nederl. Indië, Suriname en Curaçao*, bepalen zich, tot wat betreft Ned. Indië tot informaties aan werkzoekenden. Er bestond samenwerking

tusschen den Rijksdienst en den Ondernemersraad voor Ned. Indië. Er zijn verder verschiilende particuliere lichamen, die zich met arbeidsbemiddeling naar Ned. Indië bezig houden. Een Centraalpunt, dat voldoende geinformeerd en geoutilleerd is voor deze bemiddeling, bestaat echter nog niet.

Blijkens de bevolkingsregisters zijn in 1926 naar „de koloniën" vertrokken 5052 mannen en 3096 vrouwen, in totaal 8148 personen.

Ten aanzien van de *emigratie naar overzeesche landen* werkt de Rijkdsdienst samen met het bureau der Ned. Ver. „Landverhuizing" en met de Emigratie-Centrale Holland.

In samenwerking met de Emigratie-Centrale Holland werden in de winterperiode 1925/1926, evenals in voorafgaande jaren in een aantal gemeenten in Drenthe, Groningen, Friesland, Overijssel, Gelderland, Noord-Brabant, Zeeland, Limburg en Noord-Holland vergaderingen gehouden ter voorlichting betreffende emigratiemogelijkheden.

De Regeering heeft in 1926 wederom een bedrag beschikbaar gesteld tot het verleenen van voorschotten aan landarbeiders voor emigratie naar Canada. Aan 28 landarbeiders en 4 gezinnen, bestaande uit 27 gezinsleden, werd een voorschot verstrekt; deze voorschotten bedroegen gemiddeld *f* 286.36 per persoon en in totaal *f* 16.300.—. Daarvan was op 1 Juli 1927 terugbetaald *f* 3692.— of 22.6%.

In 1926 zijn uit Nederlandsche havens 3059 landverhuizers naar overzeesche landen vertrokken (tegen 2971 in 1925), waarvan 1611 naar de Vereenigde Staten en 1204 naar Canada. (Zie verder de bijlagen v/h. verslag).

Omtrent het voorontwerp Landverhuizerswet, dat voorzoover de bemoeiingen van het Departement van Arbeid, H. en N. betreft gereed kwam, werd overleg gepleegd met het Departement van Waterstaat.

Het verslag vermeldt dat ook in het verslagjaar klachten werden vernomen over het optreden van werfagenten voor landverhuizing naar overzeesche landen.

Omtrent het *bevorderen van het arbeiden buiten de woonplaats* en de hulp van de organen der arbeidsbemiddeling daarbij bevat het verslag in hoofdstuk XIV uitgebreide mededeelingen.

De regeling betreffende de gevallen waarin het Rijk kan bijdragen in uitgaven der gemeenten voor steun bij het verrichten van arbeid buiten de woonplaats en bij het verplaatsen van gezinnen, die elders werk vonden (regeling laatstelijk met ingang van 1 Januari 1924 ingevoerd) bleef ongewijzigd.

In 1926 is met steun ingevolge deze regeling een groot aantal arbeiders in de gelegenheid gesteld om werk op te nemen bij de mijnen in Limburg, bij textielfabrieken in Twente, bij sigarenfabrieken te Eindhoven en omgeving, bij scheepswerven, vooral te Amsterdam, bij metaalfabrieken in verschillende deelen

van het land. In het laatst van 1926 verhuisde een aantal gezinnen uit Emmen en omgeving naar textielfabrieken te Enschedé; de verplaatsingskosten van deze gezinnen werden voor rekening van het Rijk genomen.

In 1926 werd aan 66 gemeentebesturen van Rijkswege een bijdrage verleend in dezen steun (in 1925 aan 63 gemeentebesturen). In totaal werd door de gemeentebesturen (overeenkomstig deze regeling) uitgekeerd *f* 42050.67 (in 1925 *f* 61607.14), waarin door het Rijk werd bijgedragen *f* 22598.29 (in 1925 *f* 31540.43). Het Rijk verleende over het algemeen 50 % bijdrage, aan enkele gemeentebesturen in Drenthe 75%.

Door een aantal gemeentebesturen werd in 1926 evenals in vorige jaren aan arbeiders hulp verleend, ten einde arbeid in het buitenland te aanvaarden.

Hoofdstuk XV vermeldt bemiddelingscijfers over de *niet-openbare arbeidsbemiddeling*, terwijl hoofdstuk XVI gegevens vermeld over de *arbeidsbemiddeling, uitgeoefend als bedrijf*. Wat deze laatste betreft is de omvang vrijwel onveranderd gebleven.

Wij kunnen niet verder op den tekst van het verslag en de talrijke gegevens in de bijlagen opgenomen ingaan.

Het geheel geeft een vrij duidelijk beeld van de organisatie, de ontwikkeling en der omvang der arbeidsbemiddeling en van de emigratie in Nederland.

's-Gravenhage, Januari 1928. TH. VAN LIER.

Werkloosheid en Armlastigheid.

Reeds meermalen is in dit tijdschrift de aandacht gevestigd op de belangwekkende statistieken van den Armenraad te Amsterdam betreffende den toestand van de geldelijk ondersteunde armen. Deze statistieken hebben ook in het buitenland de aandacht getrokken [1]). Zij geven, naast velerlei andere gegevens, ook inzicht omtrent de rol, welke de werkloosheid speelt in de aetiologie der armlastigheid. Het was dan ook zeer te betreuren, dat in de statistieken over de jaren 1922 en 1923 door een fout de desbetreffende gegevens niet konden worden vermeld. Gedurende een drietal jaren is de statistiek in het geheel niet verschenen. In December j.l. werden echter de gegevens over 1924 en 1925 gepubliceerd [2]) en hierin zijn althans voor het jaar 1925 weer de volledige cijfers opgenomen, welke inzicht geven omtrent het verband tusschen werkloosheid en armlastigheid.

In het volgende overzicht worden de voornaamste gegevens

1) Zie b.v. het artikel Armenstatistik in het Handwörterbuch der Staatswissenschaften, 4te Aufl., I, p. 1035, 1039.

2) Statistische mededeelingen van den Armenraad te Amsterdam, No. 7.

van de tot nu toe verschenen statistieken nog eens allen opgenomen.

In het eerste staatje is weergegeven hoeveel partijen [1]) in onderstand kwamen en welke invloed de werkloosheid hierbij had

Jaar	Aantal in onderstand gekomen partijen	Werkloosheid de *onmiddellijke* aanleiding	Werkloosheid de *onmiddellijke* en *eenige* aanleiding
1919	4936	2566 (51,9 %)	1885 (37,9 %)
1920	2732	1193 (43,7 %)	852 (31,2 %)
1921	5477	4156 (75,9 %)	3219 (58,7 %)
1922	6841	6194 (90,6 %)	?
1923	7377	6396 (86,7 %)	?
1924	5247	4422 (84,3 %)	?
1925	5389	4262 (79,1 %)	3623 (67,2 %)

Ter toelichting zij medegedeeld, dat de cijfersv an de derde kolom ook bevatten die partijen, welke door verschillende oorzaken verarmden, maar dat in al deze gevallen de werkloosheid de *direkte* aanleiding was van het in onderstand komen.

In de statistieken over 1919, 1920 en 1921 was ook vermeld in hoeveel gevallen arbeidsschuwheid een element vormde van den achtergrond der armlastigheid. Jammer genoeg zijn in de latere publikaties geen gegevens hieromtrent meer opgenomen.

Er moge aan worden herinnerd, dat onder den „achtergrond der armlastigheid" wordt verstaan het komplex der faktoren, welke tezamen tot verarming en ten slotte door een „onmiddellijke aanleiding" tot het aanvragen van onderstand leiden.

Over dezen achtergrond in de gevallen, waarin werkloosheid de direkte aanleiding was tot het vragen van steun, geeft de volgende tabel inlichtingen.

Achtergrond der armlastigheid bij werkloosheid	1919	1920	1921	1925
Ouderdom alleen	48	53	257	228
Idem in kombinatie met andere oorzaken	5	1	11	1
Lichaamsgebreken alleen	190	93	171	35
Idem in kombinatie met andere oorzaken	28	31	23	3
Drankmisbruik alleen	78	37	78	9
Idem in kombinatie met andere oorzaken	46	24	43	2
Groot kindertal alleen	261	101	321	361
Idem in kombinatie met andere oorzaken	43	37	38	4
Gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel alleen	33	8	45	1
Idem in kombinatie met andere oorzaken	28	10	22	—

Ter toelichting diene, dat als achtergrond der armlastigheid vijf oorzaken worden gegeven: ouderdom, lichaamsgebreken,

1) Onder partijen wordt verstaan de éénheid, gezin of individu.

drankmisbruik, groot kindertal en gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel. Waar nu in de tabel één dezer oorzaken staat in kombinatie met andere, wordt bedoeld die eerste oorzaak gekombineerd met één of meer der vier overige.

De publikatie van den Armenraad bevat verder nóg vele gegevens omtrent burgerlijke staat, leeftijd, beroep, kerkgenootschap, enz. der ondersteunden. De belangstellende moet hiervoor naar het geschrift zelf worden verwezen.

Mr. S. Mok.

De Arbeidsmarkt in Indië.

We hebben vroeger eens in dit Tijdschrift melding gemaakt van een onderzoek, dat de Engelsch-Indische autoriteiten te Bombay zouden instellen naar den omvang en de aard der werkloosheid in die stad. Uit de Indische bladen blijkt thans, dat de resultaten van het onderzoek gepubliceerd zijn [1]). Er werden 20.446 lijsten uitgezet bij personen die als werkloos bekend stonden, echter werden slechts 2575 ingevuld teruggebracht, waarvan nog maar 1852 voor het doel der enquête geschikt bleken te zijn. Opvallend is, dat het meerendeel van de 1852 personen die alles goed hadden ingevuld n.l. 70%, tusschen 17 en 30 jaar was. Verder was 60% ongehuwd, terwijl 67% reeds meer dan een jaar werkloos was. Aangezien 852 personen bijna allen behoorden tot wat men den „middenstand" mag noemen, was een onderzoek naar de geestelijke bagage mogelijk.

Slechts 13 procent had een diploma van een „kopschool"; 4% had middelbaar onderwijs genoten en 6% hooger onderwijs.

De groote meerderheid der 1852 werkloozen was in een administratieven werkkring geweest.

Een soortgelijk onderzoek als te Bombay is ingesteld, heeft ook plaats gevonden te Porna, Almedabad en Varachi; de resultaten weken onderling niet veel af.

Neutraliteit bij de arbeidsbemiddeling. Ziehier een vraagstuk dat Ned. Indië, ondanks het feit dat het arbeidsbeurswezen aldaar nog een heel jong en teer plantje is, ook reeds kent.

In een artikel voorkomende in de Indische „Vakbeweging" wordt medegedeeld, dat de leider van het Soerabajasche bureau voor arbeidsbemiddeling informaties neemt naar ieder die zich laat inschrijven, bij vorige werkgevers, bij de recherche, de zedenpolitie enz. Zijn die inlichtingen ongunstig, dan wordt

1) Men vindt ze ook vermeld in de Decemberaflevering (1927) van de „*Revue Internationale Travail*" (le chômage dans la classe moyenne à Bombay, pag. 885 e.v.). — Red.

zoo iemand uit de registers van het bureau geschrapt. Op grond van de verkregen inlichtingen wordt dan, als een aanvrage om een arbeidskracht van een werkgever binnenkomt, een werkzoekende naar den aanvrager toegezonden, als door het bureau aanbevolen kracht.

De bladen der Indische vakvereenigingen zijn over het Soerabaysche stelsel heelemaal niet te spreken. Van die zijde is dan ook reeds aangedrongen, dat in het bestuur der arbeidsbeurs vertegenwoordigers van de vakbeweging worden opgenomen.

Vermoedelijk zal de kwestie der „neutraliteit" een punt van bespreking uitmaken op de conferentie, welke het Kantoor van den Arbeid met de leiders der beurzen zal hebben.

Hier volgen de voornaamste bepalingen uit het reglement der werkloozenkas genaamd „Vereeniging Algemeene Werkloosheidskas" (A.W.K.) te Soerabaja.

Het doel der Algemeene Werkloosheidskas is, steun te verleenen aan hare leden ingeval van onvrijwillige werkloosheid.

Gewone leden kunnen zijn de werknemers, georganiseerd in den Algemeenen Handelsbond *en/of een vakvereeniging, aangesloten bij de Federatie van Europeesche Werknemers of het Verbond van Vereenigingen van Landsdienaren* [1]).

Blijkens het huishoudelijk reglement is het lidmaatschap van de A.W.K. verplichtend gesteld voor alle gewone leden van den Alg. Handelsbond. Beëindiging van het lidmaatschap van den Alg. Handelsbond doet alle rechten op eenige uitkeering van de A.W.K. verliezen.

Leden die nog geen volle twaalf maanden hun contributie aan de A.W.K. geregeld hebben betaald, kunnen geen rechten doen gelden op uitkeering. Elk recht op uitkeering vervalt door het opzettelijk plegen van bedriegelijke handelingen tegenover het bestuur der A.K.W. of tegenover de met het toezicht belaste ambtenaren, personen of lichamen.

Het recht op uitkeering treedt in vier weken na de laatste maand waarover het salaris is ontvangen.

Elk lid der A.W.K. heeft ingeval van werkloosheid recht op uitkeering tot zijn herplaatsing, doch hoogstens gedurende dertien weken. De uitkeeringen hebben wekelijks plaats. Het bedrag der uitkeering wordt bepaald door het bestuur, doch bedraagt minstens per maand:

a. voor ongehuwden 30% van het salaris, waarover werd gecontribueerd;

b. voor gehuwden 40% van het salaris waarover gecontribueerd werd.

Deze percentages kunnen worden verhoogd, indien gouvernement en/of gemeente subsidie verleenen.

---

1) Tegen het gecursiveerde gedeelte, n.l. het toelaten van leden uit andere bonden, bestaat bij diverse vakvereenigingen groote bezwaren.

Gehuwden krijgen voor elk schoolgaand kind beneden de 18 jaar een toeslag van 3% van het salaris waarover werd gecontribueerd, met dien verstande, dat de maximum uitkeering per week het bedrag van *f* 65,— niet te boven mag gaan.

Tot instandhouding van de A.W.K. betalen de leden maandelijks ½% van het door hen van de werkgever ontvangen salaris.

Over de maanden gedurende welke een lid werkloos is, wordt geen contributie betaald.

Geen uitkeering wordt verstrekt aan leden, die o.a.:

meer dan twee maanden hun financieele verplichtingen ten opzichte van de A.W.K. en/of hun vakvereeniging niet zijn nagekomen;

ontslagen zijn tengevolge van fraudeleuse handelingen, door een werknemer ten opzichte van een werkgever begaan;

naar het oordeel van het bestuur der A.W.K. werkloos zijn tengevolge van eigen schuld;

hebben nagelaten zich binnen 3 dagen nadat hem zulks door den werkgever werd medegedeeld, van zijn ontslag kennis te geven om zich onverwijld te doen inschrijven bij de Gemeentelijke Arbeidsbeurs of bij het Plaatsingsbureau van de afdeeling van den Alg. Handelsbond waaronder hij ressorteert;

nalatig blijken, den hun door de Gemeentelijke Arbeidsbeurs of een Plaatsingsbureau van den Alg. Handelsbond aangeboden en voor hen geschikten arbeid te aanvaarden;

Zij die uitkeering hebben genoten, moeten daarna minstens 12 maanden wederom contribueeren alvorens aanspraak te hebben op een volgende uitkeering.

Door het Indische Gouvernement is aan den Volksraad voorgesteld, in de overeenkomsten welke met de Bataafsche Petroleum Maatschappij zullen worden gesloten tot opsporing en ontginning van aardolie, de volgende bepaling op te nemen.

De Maatschappij verbindt zich, tenminste drie-vierden van het aantal zoowel van de leidende als van de ondergeschikte, bij de directe of indirecte uitvoering der werkzaamheden gebezigde arbeidskrachten, uit Nederlandsche onderdanen te doen bestaan.

Van deze bepaling kan in bijzondere gevallen, met goedkeuring van het Gouvernement, worden afgeweken.

Er zal een arbeidsbeurs worden opgericht te Pekalongan. Er zullen dan in 6 steden van Ned.-Indië arbeidsbeurzen zijn.

MEYER DE VRIES.

De Arbeidsbeurs DE schakel.

Reeds eerder constateerden wij, dat geen eenstemmigheid bestaat omtrent de vraag in hoeverre het gewenscht is dat open

plaatsen van werknemers bezet worden via de openbare arbeidsbeurzen.

Het is bekend, dat in kringen van werkgevers ernstige bezwaren bestaan tegen de „van boven af" opgelegde verplichting om arbeiders van een openbare arbeidsbeurs te betrekken.

Ook van verschillende werknemersgroepen is meermalen gebleken, dat zij afkeerig zijn van de verplichting zich over de schijf eener openbare arbeidsbeurs te laten bemiddelen. Zelfs onder de leiders der openbare beurzen schijnt hieromtrent geen communis opinio te bestaan. Wij vernamen van leiders van arbeidsbeurzen, dat zij niet veel gevoelden voor het streven om aan te dringen bij de werkgevers dat *alle* benoodigde werknemers — dus ook die werknemers, die de werkgever gewoonlijk zelfstandig aanneemt, hetzij omdat zij vroeger reeds bij hem gewerkt hebben, omdat zij hem waren aanbevolen door een anderen werkgever, door een van zijn bazen of andere employés, of om welke andere reden dan ook — worden bemiddeld via de arbeidsbeurs.

Thans lezen we in een artikel van Th. v. Lier: „Arbeidsbemiddeling in de bouwbedrijven" in het Tijdschrift van den Nederlandschen Werkloosheidsraad, 1927, op blz. 462, dat er geen bezwaar bestaat uit een oogpunt van arbeidsbemiddeling, dat de aannemers de bouwvakarbeiders op de bouwwerken aannemen, dat ook uit een maatschappelijk oogpunt direct contact „an sich" niet te veroordeelen is en dat de taak der arbeidsbemiddeling z.i. is om werkgever en werknemer op de arbeidsmarkt tot elkaar te brengen, *indien en voor zoover zij elkaar zelf niet vinden.*

Een en ander geeft ons aanleiding daarover onze meening weer te geven.

Een wettelijke verplichting om gebruik te maken van een openbare arbeidsbeurs, of m.a.w.: een wettelijk verplichte bemiddeling, als bestaat in Sovjet Rusland, Italië en Polen, lijkt onder de huidige omstandigheden voor Nederland zeker niet wenschelijk en doorvoerbaar. Daarover zullen we het denkelijk eens zijn. Eveneens moet worden vermeden elk streven om te komen tot verplichte bemiddeling eener arbeidsbeurs door middel van dwingende bepalingen op te nemen in bestekken van Rijks-, Gemeente- of andere werken, als de betrokken werkgevers en (of) werknemersorganisaties hiermede niet accoord gaan. Hetgeen tot dusverre, voorzoover wij hebben kunnen nagaan, voor de werken, waarvoor dergelijke dwingende bepalingen waren voorgeschreven, nog al eens het geval was.

Wij meenen, dat dergelijke dwingende maatregelen gewoonlijk aanleiding geven tot groote ontstemming over de beurzen en de ontwikkeling der bemiddeling meer remmen dan bevorderen. Vooral de werkgevers, die niet in alle opzichten overtuigd zijn van het nut van en geen vertrouwen stellen in de arbeidsbemiddeling eener beurs, zullen zich gewoonlijk tegen haar be-

middeling verzetten als zij door den principaal — ongeacht of deze een Rijks-, Gemeenteinstelling of een particulier is — gedwongen worden er gebruik van te maken. Dat kon dan leiden tot schade voor den principaal en tot groote onaangenaamheden voor de beurs.

Ook lijkt het ons niet juist voor de bemiddeling eener openbare arbeidsbeurs reclame te maken of haar bemiddeling op eenigerlei wijze op te dringen aan werkgevers en werknemers in bedrijven, waarin een beurs door belanghebbende partijen is tot stand gebracht, welke op bevredigende wijze in de behoefte der bemiddeling voorziet. Wij meenen dat het, gezien uit een oogpunt van maatschappelijk belang en bemiddeling overbodig, dus onjuist is in zulke bedrijven te concurreeren met de bedrijfsbeurs. In zoo 'n bedrijf is geen behoefte aan openbare arbeidsbemiddeling en kan de overheid deze taak met gerustheid overlaten. Anders echter wordt het indien het bedrijf zelve niet voor een behoorlijke arbeidsbemiddeling heeft gezorgd en die taak aan de openbare bemiddeling over laat. Dan moeten de openbare beurzen de bemiddeling organiseeren en is het haar plicht deze zoo *goed mogelijk* te organiseeren.

Nu is in de praktijk gebleken, dat de bemiddeling voor een bedrijf, vak of groep beter kan worden uitgeoefend naarmate het aantal plaatsingen van een beurs in dat bedrijf, vak of groep grooter wordt in verhouding tot het totale aantal door de werkgevers aangenomen werknemers.

Zoo zal de bemiddeling vlotter loopen, gemakkelijker en allicht beter zijn als een beurs een groot percentage van de plaatsingen tot stand brengt, dan indien dat percentage slechts klein is. Wij spreken hier uitdrukkelijk van bedrijf, vak of groep, omdat de bemiddeling in elk bedrijf, vak of groep haar eigen eischen stelt en feitelijk voor een belangrijk deel los staat van de bemiddeling in andere bedrijven, vakken of groepen. Het komt b.v., zooals bekend, dikwijls voor dat de bemiddeling van een beurs voor het ééne vak zeer goed is en grooten omvang en beteekenis heeft, terwijl in een ander vak de bemiddeling van dezelfde beurs geheel onbeteekenend is, ook al heeft de beurs tot taak die bemiddeling te organiseeren en al bestaat er geen concurrentie met andere beurzen.

Zooals gezegd: de bemiddeling wordt gemakkelijker en beter naarmate het aantal plaatsingen toeneemt. De oorzaken zijn velerlei.

De bemiddeling wordt gewoonlijk erg gehandicapt doordat de voor een aanvrage van een werkgever in aanmerking komende werknemers, die daarvoor opgeroepen zijn, niet aan de oproeping gevolg geven, omdat zij buiten de beurs om van werk zijn voorzien en daarvan aan de beurs geen of nog geen kennis hebben gegeven. Dat is een algemeen en dagelijks voorkomend euvel, vooral als er vele werknemers zelf werk vinden. Het werkt voor de bemiddeling zeer belemmerend; we zouden haast

zeggen: noodlottig. De werkgevers hebben nog al eens de slechte gewoonte met het doen van aanvragen bij een beurs tot het laatste oogenblik te wachten. 't Is daardoor bij een arbeidsbeurs altijd haasten en reppen.

De gang van zaken is dikwijls de volgende:

De aanvrage komt binnen. Met den werkgever wordt afgesproken op welk uur de werknemers zich moeten melden. Bij dit gesprek tracht de bemiddelaar den tijd van aanmelding der gevraagde werknemers uitgesteld te krijgen. De bemiddelaar zoekt met bekwamen spoed — want er is geen tijd voor dralen — de werknemers uit, die aan de beurt en geschikt zijn. Dan worden zij per post, of als daar geen tijd voor is, door een loopjongen opgeroepen. De afgeroepenen komen niet of niet allen. Zij hebben buiten de beurs om werk gevonden. De bemiddelaar tracht opnieuw uitstel van den werkgever te krijgen, hetgeen wel eens aanleiding voor den werkgever is om de beurs minder gunstig te beoordeelen. Gelukt het uitstel te krijgen, dan begint de bemiddelaar weer opnieuw uit te zoeken en op te roepen, met groote kans, dat de mislukking zich herhaalt. Gelukt het niet uitstel te krijgen, dan is er meestal geen tijd meer voor uitzoeken en oproepen. Dan worden menschen gezonden, die toevallig gemakkelijk te bereiken en slechts min of meer geschikt zijn. Het spreekt van zelf dat de kwaliteit en geschiktheid der gezondenen dan wel eens te wenschen laat, waarvan de werkgever de beurs dan steêvast de schuld geeft.

Nu is er een middel om toch nog de geschikte werknemers op den afgesproken tijd te kunnen zenden. Dat middel is: steeds veel meer werknemers oproepen dan noodig zijn. Dat middel wordt dan ook heel vaak met succes toegepast. Maar het is niet altijd afdoende, vooral niet in die vakken of groepen waarin de beurs weinig bemiddelt en de meeste werknemers buiten de beurs om aangenomen worden, omdat daar het na-oproep-niet-verschijnen soms zóó erg is, dat elke berekening in dezen faalt. En het heeft ook andere bezwaren. Een ernstig bezwaar er tegen is, n.l. dat die werknemers, die opgeroepen zijn, aan den oproep gehoor geven, maar niet uitgezonden worden omdat er te veel zijn opgekomen, in den regel daarover ontevreden zijn en soms van die ontevredenheid op minder aangename wijze blijk geven aan ieder die het hooren wil. Die ontevredenheid is vanzelf het sterkst in die vakken waarin het minst door de beurs geplaatst wordt. Dus, in de vakken waarin het kwaad het ergst is, is 't middel het meest bezwaarlijk en het minst doeltreffend.

Uit het vorenstaande blijkt dus, dat elke beurs, wil zij als bemiddelingsinstituut beteekenis krijgen, er naar streven moet de bemiddeling zooveel mogelijk in handen te krijgen. Elke plaats buiten haar om bezet, kan oorzaak zijn, dat haar bemiddeling minder vlot functioneert. Het is een levensvraag voor

elke beurs, een kwestie van „to be or not to be". Het moet niet alleen het streven zijn werkgevers en werknemers tot elkaar te brengen, die elkaar zelf *niet* vinden, maar ook de bemiddeling van werkgevers en werknemers die elkaar *wel* kunnen vinden moet over de beurs loopen. *De beurs moet het centrum worden van waaruit alle plaatsen worden bezet.* Dat is *de* manier om de bemiddeling zóó te organiseeren dat zij van groot belang wordt voor de werkgevers, werknemers, zoowel als voor de gemeenschap.

Wij zeiden reeds, dat er velerlei oorzaken zijn, dat de bemiddeling gemakkelijker en beter wordt naarmate het aantal plaatsingen toeneemt. Eén oorzaak noemden wij. Een andere is, dat naarmate de beurs meer werknemers plaatst, de gang naar de beurs voor de bekwamere werknemers gemakkelijker wordt.

Het is bekend, dat een nog allerwege bij de werkgevers bestaande grief is, dat de bekwame werknemers niet of niet in voldoende mate bij de beurs komen. „De bekwame arbeiders" hebben de beurs niet noodig, zoo wordt beweerd. Deze bewering is dikwijls overdreven, maar geheel onjuist is zij niet. Het valt niet te ontkennen, dat de bekwaamste werknemers het meest door de werkgevers gezocht worden en het spoedigst werk vinden met of zonder beurs. Stelt men zich nu op het standpunt dat de werkgevers en werknemers, die elkaar zelf vinden niet via de beurs behoeven te worden bemiddeld, dan behoudt en bevordert men den toestand, dat de bekwaamste en meest geschikte werknemers dikwijls buiten de beurs om werk zullen vinden en de matig, minder bekwamen en onbekwamen bij de beurs komen. Dat werkt fnuikend voor een beurs, welke zich tot een krachtig en alleszins doelmatig bemiddelingsinstituut wil ontwikkelen.

De vraag is ook gewettigd of het in verband met contrôle op uitkeeringen van werkloosheidskassen, crisiscomité's en armbesturen, zoomede met betrekking tot de toetsing van eventueele arbeidsschuwheid, ook niet gewenscht is te streven naar een arbeidsbemiddeling voor zooveel mogelijk *alle* werknemers. Een zeer belangrijke factor is verder het belang der *werknemers*.

In alle praeadviezen, tijdschriften, couranten- en vakbladartikelen, zoowel als op vergaderingen waar van werknemerszijde over het nut van arbeidsbemiddeling is geschreven en gesproken, is steeds gewezen op de groote nadeelen en onaangenaamheden voor de werknemers verbonden aan het zelf werk zoeken. Het als werklooze dag in en dag uit afloopen van werken en steeds weer opnieuw vragen en „leuren" om werk aan de werkplaatsen, soms maanden achtereen, wordt algemeen als een der onaangenaamste bezigheden beschouwd en is dan ook oorzaak dat vrijwel alle vakvereenigingen principieel sterke voorstanders zijn van een goede arbeidsbeurs. De arbeidsbeurs moet zóó werken en de bemiddeling zóó in handen hebben, dat zelf zoeken en „leuren" naar werk voor den werklooze overbodig is.

Dat doel kan evenwel alleen bereikt worden als alle of nagenoeg alle open plaatsen door de arbeidsbeurs worden bezet. Dus niet alleen die plaatsen waarvoor werkgever en werknemer elkaar niet kunnen vinden, maar ook de andere.

De praktijk leidt daar trouwens vanzelf toe. Want als de beurzen alleen zouden zijn aangewezen op die plaatsen waarvoor de werkgever geen werknemer heeft kunnen vinden, dan zouden er bitter weinig plaatsen voor de beurzen overschieten. In bijna alle gevallen kunnen werkgevers en werknemers elkaar wel vinden, ook zonder beurs. Een andere vraag is of dan de juiste man wel zoo op de juiste plaats komt. Dat is naar onze meening *de groote beteekenis* van een goede arbeidsbeurs. Bij haar bemiddeling kan, indien de beurs goed functioneert, veel meer en beter de juiste man op de juiste plaats gebracht worden. De bemiddelaars beschikken over een personenkennis, welke, aangevuld met de schriftelijke gegevens en informaties, door geen enkelen werkgever of werknemer kan worden geëvenaard. Deze schat van kennis kan in het algemeen belang worden aangewend. Om al deze redenen staat men altijd sterk bij den werkgever indien bepleit wordt: *alles over de beurs.*

Heeft de werkgever niet besloten al zijn personen over de beurs te betrekken, dan is de praktijk gewoonlijk dat nog heel wat werknemers buiten de beurs om worden aangenomen. Er zijn altijd chefs, bazen, voormannen en andere employé's, die familie, vrienden en kennissen willen helpen en deze trachten te protegeeren overal waar zij kans zien, en waarmede zij dikwijls slagen. Vooral ook hierom is 't gewenscht steeds vanwege de arbeidsbeurs te bepleiten bij de werkgevers al het personeel consequent over de beurs te betrekken.

Zooals boven gezegd: dwangmaatregelen vastgelegd in wetten, verordeningen of bestekken lijken ons verkeerd omdat ze steeds door derden worden afgelegd en voorgeschreven zonder rekening te houden met betrokken belanghebbenden. Indien echter de mogelijkheid zou bestaan, dat werkgevers- en werknemersorganisaties in een bedrijf of vak hetzij landelijk of plaatselijk in een collectieve overeenkomst zouden kunnen opnemen, dat alle werknemers via de openbare arbeidsbeurzen moeten worden betrokken, zou vanwege de beurzen al het mogelijke moeten worden gedaan om een dergelijke overeenkomst mogelijk te maken en zoo gauw mogelijk na te leven.

Zoolang een dergelijke overeenkomst niet bestaat, lijkt het ons in ieder geval gewenscht zooveel mogelijk te bevorderen dat de werkgevers individueel besluiten alle benoodigde personeel van de beurs te betrekken en niemand buiten de beurs om aan te nemen.

Amsterdam. J. Spek.

De arbeidsbeurzen en het bouwbedrijf [1]).

(Een antwoord aan den heer Th. van Lier.)

We waren in een tweetal Octobernummers van „*De Bouwer*", naar aanleiding van een ons toegezonden stuk, zoo vrij een en ander te zeggen over de wijze, waarop vraag en aanbod in het bouwbedrijf elkaar vinden.

Aangezien de polemiek van den heer VAN LIER in het Tijdschrift van den Werkloosheidraad, strekking en inhoud van beide artikelen, zeer weinig tot hun recht laat komen, zij hier allereerst een korte aanvulling gegeven, van wat er van in het Tijdschrift heeft gestaan.

Inderdaad schreven we in „*De Bouwer*", dat de Arbeidsbeurzen voor het bouwbedrijf o.i. gefaald hebben; een meening die, hetzij reeds direct opgemerkt, door het polemisch artikel van den heer VAN LIER niet veranderd is geworden.

Eveneens hebben we getracht eenige oorzaken daarvan op te sporen.

We deden echter ook nog wat meer. We veroordeelden in scherpe bewoordingen het thans gevolgde systeem, om *buiten de Arbeidsbeurzen om*, vraag en aanbod tot elkaar te brengen; bestreden het, vooral te Amsterdam in zwang zijnde Thorn (torn) stelsel, dat aan een ontwikkeling van arbeidsbemiddeling via de Arbeidsbeurs in den weg staat, gaven aan, dat de z.g. conduite staten een hinderpaal waren, om de sympathie van de arbeiders voor de Arbeidsbeurzen grooter te maken en stelden ons ten slotte op het standpunt, dat er naar zou moeten worden gestreefd, dat alle arbeidsbemiddeling voor het bouwbedrijf via de Arbeidsbeurzen — en zonder gebruik te maken van conduite staten — zou geschieden.

Wel verre van een afbrekende critiek zonder meer te zijn („een neerhalend geluid", noemde de heer VAN DELFT het in No. 11 van het Orgaan voor de Praktijk) was het een critiek, van „de vriend die mij mijn feilen toont".

Het was zeker billijk geweest, als de heer VAN LIER en de heer v. D. daarop de aandacht hadden gevestigd.

Door dat na te laten hebben beide heeren bij degenen, die alleen het Tijdschrift gelezen hebben een indruk gevestigd van mijn artikelen, die niet gewekt had mogen worden.

Nog op een andere zaak moet eerst de aandacht worden gevestigd.

De heer VAN LIER acht het gepast, door tusschen aanhalingsteekens geplaatste vragen, den indruk te wekken, alsof uit het door mij geschrevene afgeleid kan worden, dat ik bij de stichting van de Arbeidsbeurzen de hoop gehad heb, dat deze aan de werkloosheid zelf een einde zouden maken.

---

1) Van Redactiewege verkort.

Voor zijn vragen was geen enkele reden.

Als hij goed had gelezen, zou de heer VAN LIER het zeker nagelaten hebben, zichzelf aan dat hatelijkheidje te laten kennen.

Om alle misverstand weg te nemen, laten we hier volgen, wat letterlijk in „*De Bouwer*" schreven.

> „Dag in, dag uit de werken af te sjouwen, aan tientallen patroons om werk te vragen, en steeds weer de afwijzing of een zeer vage belofte voor later in ontvangst te moeten nemen, maakt zoo — wat een Engelschman noemt — down, stemt zoo verdrietig, is zoo zenuwsloopend, dat vaak een absolute onverschilligheid, naast groote humeurigheid ontstaat, die den last des levens tot groote hoogte opvoert en ten slotte alle gevoel voor hooger en beter afstompt.
>
> De werkloosheid zelf is reeds een bezoeking van de ergste soort, het oneindig zoeken van werk zonder te vinden, maakt het leven tot een hel.
>
> De aanvankelijk gekoesterde hoop, dat de stichting van arbeidsbeurzen er een eind aan zou maken, dat vraag en aanbod elkaar door middel van de beurs zouden vinden, is helaas niet verwezenlijkt."

Ten derde moeten wij er ook tegen opkomen, dat de heer VAN LIER spreekt van „de overtuiging van het hoofdbestuur (van den Alg. Ned. Bouwarbeidersbond)."

De artikelen waren van mijn initialen voorzien en al mag als regel verondersteld worden, dat ook geteekende artikelen in een bondsorgaan de meening van een Bondsbestuur weergeven, het zijn persoonlijke meeningen van den redacteur, respectievelijk van een medewerker, die alleen dan als een overtuiging van een Bondsbestuur mogen worden weergegeven, als zulks uitdrukkelijk er bij wordt vermeld.

En nu, wat hoofdzaak in deze polemiek is geworden: de cijfers en de conclusies, die uit die cijfers getrokken mogen worden.

Ik heb het volgende geschreven:

> „Als middel om werkgever en werknemer tot elkaar te brengen, hebben de beurzen, althans voor het bouwbedrijf, volkomen gefaald.
>
> Zoo sterk zelfs, dat naar onze overtuiging de arbeidsbeurs voor wat het bouwbedrijf betreft, niet de minste beteekenis meer zou hebben, als de werkloozenverzekering, den verzekerden den plicht niet had opgelegd, zich regelmatig aan de Arbeidsbeurs te melden."

De heer VAN LIER noemt dat gedeelte van wat ik schreef: „stelling 2" en zegt daarvan:

> „Deze stelling is volkomen onhoudbaar.
>
> Een enkel cijfer moge dit verduidelijken.
>
> Bij 40 der voornaamste arbeidsbeurzen werden in 1926 ingeschreven 116.112 werkzoekende bouwvakarbeiders. (Bij de bemiddelingorganen in het gansche land schat ik dit aantal op tenminste 150.000).
>
> Gegeven de omstandigheid, dat in 1926 gemiddeld ruim 43.000 bouwvakarbeiders tegen werkloosheid waren verzekerd, en dat er gemiddeld 5430 of ruim 12 % tegen werkloosheid verzekerde bouwvakarbeiders werkloos waren, zou men, zelfs indien men aanneemt dat de ingeschreven bouwvakarbeiders bij de organen der arbeidsbemiddeling 4 of 5 maal werden ingeschreven (in de beteekenis, die de heer VAN ACHTERBERGH aan deze inschrijving geeft, beteekenen deze inschrijvingen dan 4 of 5 perioden van werkloosheid) moeten

distilleeren, dat niet gemiddeld 12 %, doch 70 à 80 % tegen werkloosheid verzekerde bouwvakarbeiders gemiddeld werkloos waren, om de stelling van den heer VAN ACHTERBERGH eenigen schijn van bewijs te geven."

Het is merkwaardig, dat het, een toch bij uitstek deskundig man als de heer VAN LIER, niet opgevallen is, dat er in dit kleine stukje van zijn bewijsmateriaal groote tegenspraak zit.

Het aantal verzekerde bouwarbeiders bedraagt nog geen derde van het totaal aantal bouwarbeiders (ruim 43000).

Als de 12% werkloosheid van deze 43000 gelijk was aan het aantal verzekerden die ingeschreven waren bij de Arbeidsbeurs, zouden er niet meer dan 5160 verzekerden per jaar ingeschreven worden.

Daar er in totaal omstreeks 150.000 bouwarbeiders zijn, zouden er volgens deze rekening niet meer dan omstreeks 17.000 per jaar ingeschreven worden.

Het aantal ingeschrevenen wordt door den heer VAN LIER echter op 150.000 geraamd.

Vloeit daar niet logisch uit voort, dat de bouwarbeider gemiddeld inderdaad veel meer werkloosheidsperioden heeft?

Jawel, kan de heer VAN LIER opmerken, maar ik heb gesproken van „gemiddeld" 12% werkloosheid.

Inderdaad, maar de heer VAN LIER verliest uit het oog, dat gemiddeld 12% werkloosheid heel wat anders is, dan dat er in een jaar niet meer dan 12% bouwarbeiders werkloos zijn geweest.

De begripsverwarring van den heer VAN LIER zit hierin, dat hij niet heeft begrepen, dat gemiddeld 12% werkloosheid *per jaar* volkomen kan samen gaan met een percentage als werkloos ingeschrevenen van 70 of 80% en zelfs nog van veel meer per jaar.

Wij moeten afwijzen, dat het bouwbedrijf tot een seizoenbedrijf wordt bestempeld. In het bouwbedrijf wordt tegenwoordig het geheele jaar door gewerkt. Vroeger was het gewoonte, het bouwbedrijf in de 3 wintermaanden vrijwel geheel te laten rusten. Met de toename van het gebruik van cement, heeft de noodzakelijkheid om het werk 's winters stil te laten liggen, behalve bij sterke vorst, vrijwel geheel opgehouden te bestaan.

Zooals de cijfers van de werkloosheid onder de leden van den Algemeene Nederlandsche Bouwarbeidersbond over het jaar 1926 uitwijzen, komen bij een gemiddelde werkloosheid per jaar van 14.8% nog percentages werkloosheid in verschillende weken van November van 12.59 en 10.08, in December een van 27.41, in Januari van 22.92 en 21.36. In Februari van 15.70 en 15.76.

In het licht van deze cijfers kan voor ons land met zijn over het algemeen weinig beteekende vorstperiode, van het bouwbedrijf niet meer als van een seizoenbedrijf worden gesproken.

Wat nu de voornaamste cijfers betreft, die de heer VAN LIER

aanvoert, valt het oog sterk op de Amsterdamsche maandcijfers, welke de heer VAN LIER op pag. 464 vermeldt.

Allereerst dient hierbij opgemerkt te worden, dat er hier een vergissing van den heer VAN LIER in het spel moet zijn.

Optelling van deze maandcijfers geeft tot resultaat, dat er 25651 aanbiedingen van werkzoekenden zijn geweest en 4806 plaatsingen.

Eenige regels daarvoor deelt de heer VAN LIER mede, dat het aantal aanbiedingen van werkzoekenden 24479 en het aantal plaatsingen 4271 bedraagt.

Uit de laatste cijfers komt inderdaad een percentage van bijna 17 %. Had de heer VAN LIER de door hem gegeven maandcijfers opgeteld en de uitkomst in procenten omgezet, dan was hij tot een hooger percentage plaatsingen gekomen, namelijk tot 18.7 %.

Merkwaardigerwijze, klopt echter noch het eene, noch een van de andere cijfers, op de officieele statistiek, die door de Amsterdamsche Arbeidsbeurs zelf wordt gepubliceerd.

In het maandelijksche overzicht van die beurs, verschenen op 25 Januari 1927, wordt medegedeeld, dat er in datzelfde jaar 1926, 27591 aanbiedingen van werknemers zijn geweest tegenover 4244 aanvragen en 3851 plaatsingen. Het cijfer der aanbiedingen is dus beduidend hooger, het cijfer der plaatsingen beduidend lager dan de heer VAN LIER aangeeft.

Ook het percentage ondergaat daardoor een wezenlijke verandering. De berekening geeft bij de cijfers van de Amsterdamsche Arbeidsbeurs zelf het resultaat, dat er nog geen 14 % van de aanbiedingen geplaatst blijkt te zijn.

Alhoewel het percentage dus veel lager is, dan de heer VAN LIER aangeeft, is dit toch nog niet ons voornaamste bezwaar tegen de becijfering van den heer VAN LIER.

Deze geeft namelijk in bovenstaande statistiek volstrekt niet het aantal aanbiedingen van werkzoekenden per maand, maar alleen het aantal in die maand *nieuw ingeschrevenen*!

Wij meenen, dat dit in een tijdschrift als dat van den Nederlandsche Werkloosheidsraad, in een polemiek waarbij het niet *mag* gaan om de fictieve, maar *moet* gaan om de feitelijke beteekenis van de Arbeidsbeurzen voor het bouwbedrijf, ongeoorloofd is.

Als men maandcijfers geeft, moet men het totaal aantal *beschikbare* krachten vermelden, het aantal dus dat werkelijk ingeschreven staat, en niet alleen degeen, die er in den loop der maand bijgekomen zijn.

Bij de methode door den heer VAN LIER toegepast, zou zich, om maar één voorbeeld te geven van het ongeoorloofde van deze wijze van werken, het merkwaardige geval voor kunnen doen, dat een Beurs veel meer menschen plaatste, dan zich aanboden!

De eenige toelaatbare methode is die, welke door de Amster-

damsche Beurs zelf toegepast wordt. Deze geeft iedere maand het totaal beschikbare werkkrachten.

Een dergelijke maandstatistiek over hetzelfde jaar als de heer VAN LIER nam, ziet er heel anders uit.

Die is als volgt:

Maand	Aanbiedingen van werkzoekenden	Aanvragen van werkgevers	Plaatsingen	Percentage plaatsingen
Januari	5886	186	141	ruim 2.4
Februari	5665	270	198	bijna 3.5
Maart	5033	536	457	ruim 9.–
April	4377	575	454	ruim 10.–
Mei	4037	489	374	ruim 9.2
Juni	4160	442	361	bijna 8.7
Juli	4388	788	623	ruim 14.2
Augustus	4612	423	304	ruim 6.6
September	5264	323	162	ruim 3.–
October	6268	321	276	bijna 4.4
November	6359	257	218	ruim 3.4
December	7166	201	187	bijna 2.6

Indien, zooals door den Heer VAN LIER gedaan werd, de maandcijfers worden gebruikt voor percentageberekening, dan moeten ze ook kloppen op de feitelijke verhoudingen, op de praktijk.

En dan staat het niet zoo, dat een bouwarbeider, die zich drie, of vijf of tienmaal per jaar in laat schrijven, dan zijn kansen om via de Beurs werk te krijgen alleen moet deelen met de nieuw ingeschrevenen; maar dat hij die ook met degenen, die reeds langer ingeschreven staan, deelen moet.

Voor de bouwarbeiders, waaronder een groot aantal is, dat vele, vaak maar betrekkelijk korte werkloosheidsperioden per jaar heeft, geeft een maandoverzicht, als de Heer VAN LIER dat geeft, dus een absoluut onjuist beeld van de kans, op plaatsing bij de Beurs.

Alhoewel ook niet onaanvechtbaar, geven de maandoverzichten van de Amsterdamsche Beurs zelf en de daaruit door ons betrokken percentages, een veel juister beeld van de mogelijkheid voor een bouwarbeider, om door middel van de Beurs werk te krijgen.

Een ontleding van de jaarcijfers van Amsterdam, naar de beteekenis die de Arbeidsbeurs voor de verschillende beroepen heeft, levert ook al geen bewijs, dat de Arbeidsbeurzen voor het eigenlijke bouwbedrijf beteekenis hebben.

Er kan ons verweten worden, dat wij, schrijvende over het bouwbedrijf, geen rekening hebben gehouden met de groepen, welke niet in onzen Bond zijn georganiseerd: de schilders, behangers en loodgieters.

Voor deze groepen heeft de arbeidsbeurs inderdaad meer beteekenis, dan voor de bouwarbeiders in engeren zin.

Het jaarverslag van de Amsterdamsche Arbeidsbeurs over 1926 geeft van hen de volgende cijfers van nieuwe inschrijvingen en plaatsingen: (we geven het percentage er achter):

	Nieuwe inschrijvingen.	Plaatsingen.	Percentage.
Schilders	4519	1798	39.8
Behangers	714	393	55.0
Loodgieters	1015	334	32.9

Zien we nu hoe het met de hoofdgroepen gesteld is:

	Nieuwe inschrijvingen.	Plaatsingen.	Percentage.
Timmerlieden	6545	1065	16.4
Metselaars	1694	137	8.1
Grondwerkers	2101	88	4.2
Opperlieden	2529	71	2.8

Het is ons inziens in het licht van deze cijfers niet vol te houden, dat de Arbeidsbeurs voor de bouwarbeiders werkelijke beteekenis heeft. Ook niet al houden we ons heelemaal aan de jaarcijfers, en dus ook aan de cijfers betreffende de nieuw ingeschrevenen.

Men zal ons ten goede houden, dat we de beteekenis van de Arbeidsbeurzen voor de andere 39 plaatsen niet eveneens nagaan. Het is niet uitgesloten, dat een berekening voor andere plaatsen een ietwat gunstiger resultaat op zal leveren, dan de gegevens van Amsterdam.

Ook deze door den Heer VAN LIER gegeven cijfers dienen evenwel critisch bekeken en los gemaakt te worden van het seizoen vraagstuk.

Er komen meerdere onjuistheden in voor, die tot foutieve berekeningen kunnen leiden.

Tenslotte:

Zooals uit de korte samenvatting van onze artikelen in *„De Bouwer"* is gebleken, was het niet de lust om het instituut van de Arbeidsbeurzen af te breken, dat ons tot het schrijven ervan aanzette. Het is de op den duur onhoudbare toestand, dat een bouwarbeider zoo goed als geheel aangewezen is op het regelmatig en systematisch afloopen van de bouwwerken, om kans op werk te hebben. Kan een oplossing gevonden worden als door ons wordt voorgestaan, dan krijgt de Arbeidsbeurs eerst waarlijke beteekenis als bemiddelingsinstituut voor de bouwbedrijven.

Dat doel wordt zeker niet bereikt, als we door het groepeeren van de cijfers den indruk wekken, alsof het op het oogenblik vrij goed in orde is.

De waarheid moet in de oogen worden gezien. Dan alleen is er kans, dat er een afdoende verbetering komt.

J. W. VAN ACHTERBERGH.

Literatuur.

Proceedings of the World Population Conference 1927, edited by Margaret Sanger. (London, Eduard Arnold & Co., 1927). 383 p.p.

Op pag. 354 van den vorigen jaargang werd melding gemaakt van de Internationale Konferentie inzake het Bevolkingsvraagstuk, welke van 29 Augustus tot 3 September j.l. te Genève is gehouden.

Thans zijn de handelingen van deze konferentie verschenen. Zij bevatten een zoo groote verscheidenheid van bijdragen, dat een overzicht hiervan in kort bestek niet wel mogelijk is.

Professor R. Pearl gaf een prae-advies over de biologie der bevolkingstoename.

Niet minder dan vijf artikelen behandelen de bevolkingsdichtheid in verband met de voedselvoorziening.

Bij een aantal bijdragen tot de geboortestatistiek treft men ook een belangwekkende verhandeling van onzen landgenoot Prof. Mr. H. W. Methorst aan. Aan de hand van een uitvoerig cijfermateriaal konkludeert de schrijver, dat door de verbeterde hygienische toestanden het sterftecijfer daalt, maar, door het toenemende verantwoordelijkheidsgevoel, ook het geboortecijfer. Na een zeker minimum bereikt te hebben stijgt het sterftecijfer echter weer, waardoor het bevolkingsvraagstuk zijn oplossing nadert. Verhooging van de volkswelvaart zal dit vraagstuk dus vanzelf doen verdwijnen.

Albert Thomas, de direkteur van het Internationaal Arbeidsbureau, sprak over het migratievraagstuk. Dit is z.i. een kwestie van oorlog of vrede. Een algemeene wijze van oplossing is niet mogelijk, want de faktoren van allerlei aard zijn te zeer onderling verschillend: Het migratieprobleem moet internationaal en centraal bestudeerd worden. Op den duur zal de migratie internationaal moeten worden geregeld en geleid. Voor het oogenblik echter zal de studie nog moeten worden verricht door een partikulier instituut, dat wetenschappelijk geheel vrij staat.

Van de overige prae-adviezen moet nog worden gewezen op dat van den Engelschman E. J. Lidbetter over erfelijkheid, ziekte en pauperisme.

Het bestuur der konferentie heeft besloten, dat een permanente internationale organisatie zal worden opgericht, welke de bevolkingsvraagstukken zuiver wetenschappelijk zal behandelen. Prof. R. Pearl van de John Hopkins Universiteit werd tot voorzitter van het voorloopig bestuur gekozen.

Wesley C. Mitchell. *Business Cycles. The problem and its setting*. (New-York, National Bureau of Economic Research, 1927). XXII + 489 pp.

De directeur van het hierboven vermelde bureau is één der

beste krisistheoretici. In 1913 schreef hij zijn bekend boek „Business Cycles". Het is reeds sinds langen tijd uitverkocht. De ontwikkeling van het ekonomisch leven maakte, dat een herdruk niet mogelijk was, maar dat een geheel nieuw boek moest worden geschreven. Het materiaal hiervoor kon echter niet meer door één persoon worden verzameld en bewerkt. Het Bureau voor Ekonomisch Onderzoek heeft den schrijver hierbij nuttige hulp verleend. Hij is versterkt in zijn opvatting, dat „business cycles" bestaan in een hoogst ingewikkeld verband tusschen een groot aantal ekonomische processen. Om dit verband te begrijpen moet men historische studie verbinden met kwalitatief en kwantitatief onderzoek. De verschijnselen behooren bij een zekeren vorm van ekonomische organisatie en men moet deze begrijpen om de ekonomische schommelingen te kunnen begrijpen.

Voorloopig zij hiermede de aandacht op dit belangrijke boek gevestigd. Er zal nog nader op worden teruggekomen.

Mr. S. Mok.

Buitenlandsch Overzicht.

Duitschland.

Hulp aan werklooze intellektueelen. In „*Soziale Praxis*" van 22 December j.l. schrijft Dr. Erdmann Graack, de bekende directeur der Berlijnsche Arbeidsbeurs, over de hulp aan werklooze intellektueelen. In Berlijn heeft men hiervan veel werk gemaakt. In Juli 1926 besloot de gemeenteraad voor werklooze hoofdarbeiders een bedrag van 10.000 Mk. beschikbaar te stellen. Later werd nog eens 20.000 Mk. toegestaan. De verdeeling van deze gelden geschiedt door de landsarbeidsbeurs te Berlijn. De aanvrager moet gedurende een zekeren tijd bij één der beide vakafdeelingen voor intellektueele arbeiders als werkzoekende staan ingeschreven en zijn ekonomische nood moet bewezen zijn. Alle mogelijkheden, ook beroepsverandering, moeten afgesneden zijn. Een duidelijk, op cijfers berustend plan, moet de waarschijnlijkheid van het terugwinnen der ekonomische zelfstandigheid door den aanvrager aan het licht doen treden. De vakafdeelingen onderzoeken deze plannen. Vervolgens wordt het verzoek in handen gesteld van een kommissie, bestaande uit de leiders der vakafdeelingen welke de aanvragers tot een bespreking oproept. Hierna worden adviezen gegeven aan de arbeidsbeurs. De beslissing wordt genomen door de betrokken hoofdambtenaren.

De grootte der ondersteuningen bedroeg per geval maximaal 600 Mk. Van September 1926 tot 15 November 1927 werden 108 personen geholpen, waarvan 28 vrouwen. Een groot deel

van hen, n.l. 52, waren journalisten en schrijvers. De kommissie heeft meestal adviezen en aanbevelingen van deskundige organisaties en personen gevraagd.

Alle soorten van verzoeken kwamen in. Zoo werd gevraagd betaling van drukkosten van boeken, geld voor het aanschaffen van een schrijfmachine, e.d. Eenmaal werd een leening toegestaan, waardoor een reeks voordrachten kon worden gehouden, uit welker opbrengst de reiskosten van een wetenschappelijke expeditie konden worden betaald. De aanvrager kon bewijzen, dat uitgevers hem om reisverhalen hadden gevraagd, terwijl musea en plantentuinen hem hadden opgedragen aanwinsten voor hun verzamelingen mede te brengen.

Een bekende schrijver, die 32 (!) talen beheerscht en o.m. een aantal leer- en woordenboeken heeft geschreven, was door de inflatie genoodzaakt werkloosheidsondersteuning te vragen. Een betrekking als korrespondent in een groote fabriek, welke de arbeidsbeurs hem bezorgd had, moest hij wegens zijn leeftijd opgeven. Daar thans weer kans bestaat, dat zijn jongste manuscripten verkocht zullen worden, werd hem een bedrag van 450 Mk. toegekend.

In 31 gevallen werd het den aanvrager mogelijk gemaakt een verkregen betrekking te aanvaarden, doordat hem kleed- en reisgeld werd verstrekt.

Aan een jongen dokter werd geld geleend om zijn instrumenten te kunnen betalen. Een schilder kreeg geld te leen om een atelier te huren. Een akademikus, die een buitenlandsche studiereis moest maken, ten einde een betrekking te kunnen aanvaarden, werd hiertoe in staat gesteld.

Mogelijk werd gemaakt de exploitatie van eenige belangrijke uitvindingen.

Aan een bekende nijverheidskunstenares, die maandenlang steun had gekregen, werd het opnieuw inrichten van ateliers mogelijk gemaakt. Een bejaarde journaliste, die een erkend wetenschappelijk boek had geschreven, dat thans echter door de hooge kosten niet kon worden herdrukt, werd steun gegeven, ten einde haar in staat te stellen prentkaarten te doen vervaardigen van bij haar studie verkregen materiaal, De verkoopsmogelijkheid der kaarten stond vast.

Uit dit zeer korte overzicht blijkt wel hoe zegenrijk deze maatregelen voor de betrokkenen zijn.

Frankrijk.

Een programma van de Confédération Générale du Travail. De grootste vakcentrale der Fransche arbeiders, „de Confédération Générale du Travail," heeft een programma van eischen geformuleerd, waaraan het volgende ontleend wordt.

Terwijl de arbeiders, in het algemeen belang, de gedachte de rationalisatie aanvaarden, willen zij beschermd worden tegen de direkte gevolgen ervan. De technische verbeteringen kunnen

werkloosheid doen ontstaan. Hiertegen moeten maatregelen worden genomen. Aan werkloozen zal geldelijke steun moeten worden verleend, werken van algemeen nut zullen moeten worden uitgevoerd, maar daarnaast zullen de overbodig geworden arbeiders een nieuwe vakopleiding moeten krijgen.

Het Vakverbond vraagt ook indiening van een nieuw wetsontwerp op de werkloosheidsverzekering.

Rusland.

Werkloosheidsverzekering. In Rusland bestaat een regeling der werkloosheidsverzekering in het Wetboek van den Arbeid van November 1922. Volgens art. 185 mag de uitkeering bij werkloosheid niet hooger zijn dan één zesde van het gemiddeld plaatselijk loon. De uitkeeringsduur is minstens zes maanden, doch kan door de autoriteiten in overeenstemming met de geschooldheid van den arbeider worden verlengd. Dikwijls wordt dan ook gedurende negen maanden per jaar uitgekeerd. De overblijvende drie maanden worden beschouwd als een aansporing om werk te zoeken. Gelukt dit niet, dan kan de werklooze weer gedurende negen maanden uitkeering krijgen. Vroeger kon zich dit onbeperkt herhalen, maar sinds Juni 1927 is een wetsbepaling ingevoerd, welke het recht op uitkeering na twee jaren doet eindigen.

De uitkeeringen waren vastgesteld op 15 tchervontstsy-roebels (1 tch.-roebel = ƒ 1,20) per maand voor geschoolde arbeiders en op 9 tch.-r. voor ongeschoolden en bedienden. Onlangs zijn er drie kategoriën vastgesteld: geschoolden ontvangen 11 tot 26 roebels per maand; geoefenden 8 tot 19 roebels en ongeschoolden 6 tot 15 roebels (naar gelang van de plaatselijke omstandigheden). Er wordt een kindertoeslag gegeven van 10% per kind tot een maximum van 30% van de uitkeering. De totale uitkeering mag nooit meer dan 50% van het laatst verdiende loon.

Werkloozen zijn vrijgesteld van belasting, betalen lagere huur (15 kopeken per 4½ M²) en soms lagere prijzen voor water, gas en electriciteit. De georganiseerde werkloozen (85% van hen, die voor uitkeering in aanmerking komen, zijn georganiseerd) ontvangen nog 5 tot 25 roebels per maand extra, naar gelang van den duur van hun lidmaatschap. Deze uitkeering duurt onbeperkten tijd.

Gedurende de zes heete maanden van het jaar worden werken uitgevoerd, waarbij gemiddeld 30.000 arbeiders tegen een dagloon van 1,70 tot 2,50 roebels werken. Door een rouleeringsstelsel worden elke twee maanden andere werkloozen aangesteld. Er zijn voorts kleine ondernemingen, opgericht door de vakvereenigingen, waarbij plm. 100.000 werkloozen werk vinden.

Zij, die aanspraak maken op werkloosheidsuitkeering, mogen geen enkele bron van inkomen hebben. Met de inkomsten van het gezin wordt echter geen rekening gehouden. De werk-

loozen moeten zich binnen drie maanden bij de arbeidsbeurs laten inschrijven. Van geschoolde arbeiders wordt niet geëischt, dat zij gedurende een zekeren tijd werkzaam moeten zijn geweest, omdat geschoolden bijna nooit werkloos worden. Intellektueele arbeiders (medici, b.v.) moeten slechts aantoonen, dat zij voor de werkloosheid hun beroep werkelijk hebben uitgeoefend. Ongeschoolden hebben echter slechts recht op uitkeering, indien zij in de twee jaren, aan de werkloosheid voorafgaande, twaalf maanden hebben gewerkt. Dezelfde eisch wordt ook aan georganiseerde bedienden gesteld. Ongeorganiseerde bedienden moeten vierentwintig maanden hebben gewerkt in de voorafgaande drie jaren; ongeorganiseerde en ongeschoolde bedienden 36 maanden in de voorafgaande vier jaren.

Evenals bij alle andere sociale verzekeringen betaalt de werkgever ook voor de werkloosheidsverzekering de geheele premie. Door de nationalisatie van vele ondernemingen betaalt de Staat echter toch in vele gevallen de kontributie.

In Januari 1927 telde de Russische Staat 1½ millioen werkloozen. Hiervan ontvangen slechts 400.000 uitkeering, terwijl 150.000 bij werkverschaffingen werkten. Van de 246.000 werkloozen in de Oekraïne in het eerste halfjaar van 1927 ontvingen 85.000 steun en waren 27.000 tewerk gesteld.

Persoverzicht.

In de December-aflevering van de „*Revue Internationale du Travail*" schrijft Dr. Fritz Rager, sekretaris van de Kamer van Arbeid in Weenen, een artikel over den buitengewonen steun bij langdurige werkloosheid („*L'assistance extraordinaire en cas de chômage prolongé*"). De schrijver geeft eerst een korte opsomming van de voor- en nadeelen van verzekering en steun. Vervolgens beschrijft hij de geldende regelingen in Duitschland, Oostenrijk, Groot-Brittanië, Rusland (Zie Buitenlandsch Overzicht), Polen en Denemarken.

Verslag van de Commissie in zake de werkloosheid onder de Haagsche kleermakers. [1])

Bij schrijven van 6 Mei 1927, No. 11319, Afd. S.Z., noodigde het College van B. en W. de ondergeteekenden uit een Commissie te vormen „om na te gaan, welke de oorzaken zijn van de regelmatig terugkeerende werkloosheid van een groot aantal kleermakers en welke maatregelen eventueel zijn te nemen om in de toekomst die werkloosheid te voorkomen."

Met genoegen hebben ondergeteekenden aan die uitnoodiging voldaan en met belangstelling hebben zij kennis genomen van de nadere toelichting, die de Wethouder voor Sociale Aangelegenheden in de eerste vergadering der Commissie op 12 Mei 1927 heeft gegeven omtrent de bedoeling van Uw College en de vraagpunten, die het meer in het bijzonder aan hare aandacht wenschte onderworpen te zien.

Een aantal vergaderingen zijn aan deze taak gewijd; ook werd een bezoek gebracht aan het lokaal der werkverschaffing voor kleermakers, ter onderzoek van de kwaliteit van het afgeleverde werk, terwijl verder nog een bespreking werd gehouden met een aantal hoofden van confectie-zaken.

Bij hare besprekingen bleken alras de oorzaken der werkloosheid onder de Haagsche kleermakers in twee richtingen gezocht te moeten worden en wel in de eerste plaats bij den toestand van het *bedrijf* als zoodanig en in de tweede plaats bij de werkloozen zelf, als *vakman* en als *persoon*.

Omtrent den toestand van het *bedrijf* zij het volgende opgemerkt:

In de *1e klasse maatzaken* heerscht thans weer een normale toestand. Hare gegoede klanten, die zich als gevolg van de abnormale toestanden, door den oorlog veroorzaakt, moesten bekrimpen en zich op minder kostbare wijze gingen kleeden, zijn langzamerhand weer teruggekomen.

In de *mindere klasse maatzaken*, die eveneens van de abnormale toestanden te lijden hadden, heerscht thans nog slapte. Haar publiek wendde zich tot de confectie-afdeelingen der maat- en confectiezaken en blijft daar ook nu nog zijn kleeding betrekken.

In de *maat-afdeelingen der zgn. maat- en confectiezaken* heerscht eveneens slapte. Het publiek, dat zich in deze afdeelingen van kleeding voorzag, is voor een deel overgegaan naar de confectie-afdeelingen dezer zaken.

---

1) De Redactie, in de gelegenheid gesteld dit rapport te publiceeren, heeft deze gelegenheid daartoe gaarne benut.

In deze *confectie-afdeelingen der maat- en confectiezaken* heerscht niet de bedrijvigheid, welke zij vroeger kenden en wel door de groote concurrentie als gevolg van het oprichten van steeds meer nieuwe zaken van dezen aard, terwijl bovendien een deel van hare klanten zich tegenwoordig van kleeding voorziet bij de *confectiezaken*, waar uitsluitend fabrieksconfectie wordt verkocht.

Als algemeene oorzaak van deze opmerkenswaardige afzakking naar een goedkoopere wijze van voorziening in de behoefte aan kleeding zou de Commissie willen aannemen de omstandigheid, dat bij de steeds toenemende zucht naar allerlei gemakken en genoegens het groote publiek een minder belangrijk gedeelte van zijn inkomen voor kleeding beschikbaar wenscht te stellen dan voorheen.

De hierboven geschetste *verplaatsing* van het werk zou intusschen op *zich zelf* niet tot werkloosheid onder de Haagsche kleermakers behoeven te leiden, doch daar het allergrootste deel der fabrieksconfectie tegenwoordig buiten Den Haag in fabrieken (hoofdzakelijk door vrouwen en meisjes) vervaardigd wordt, brengt zij den Haagschen kleermakers inderdaad wèl een sterke vermindering van werk.

Het *dameskleermakersbedrijf* vervolgens is geheel ontwricht. De gewijzigde mode is hiervan de schuld. Kleermakerswerk wordt door de dames zoo goed als niet meer gedragen, naaisterwerk is er voor in de plaats gekomen.

Het behoeft wel geen betoog, dat de hierboven geschetste oorzaken der werkloosheid onder de Haagsche kleermakers geheel ongevoelig zijn voor elke eventueele poging van de gemeentelijke overheid om ze te beinvloeden. Getracht kan slechts worden hunne niet te stuiten gevolgen te verzwakken.

Zoo zou op het publiek een beroep kunnen worden gedaan om bij de nadering van het drukke seizoen (de Paasch- en Pinkstertijd) *niet* tot het laatste met zijn opdrachten te wachten. De gewone overstelping van werk heeft tot gevolg, dat de kleermakers het hun opgedragen werk niet tijdig gereed kunnen krijgen, dan door hulpkrachten, meestal met weinig vakkennis, in dienst te nemen.

Voorts zou er bij het Haagsche publiek op aangedrongen kunnen worden hun kleermakerswerk bij de Haagsche patroons te bestellen en niet, zooals thans nog veel gebeurt, dit aan buitenlandsche of buitensteedsche leveranciers op te dragen.

Daarmede gepaard zou moeten gaan een beroep op de Haagsche kleermakerspatroons om hunne bestellingen aan Haagsche werklieden ter bewerking te geven. Ook bij Haagsche particuliere en openbare of semi-openbare instellingen (gedacht wordt hier in het bijzonder aan de Haagsche Tramweg Maatschappij) ware hier op aan te dringen.

De Commissie heeft een oogenblik gedacht, dat het mogelijk

zou zijn het confectie-werk — voor zoover dit door Haagsche kleermakers wordt vervaardigd — regelmatiger te verdeelen over het jaar. In de hierboven reeds vermelde bespreking met een aantal hoofden van maat- en confectiezaken is haar duidelijk geworden, dat dit niet mogelijk is. Immers de inkoopen der stoffen geschieden reeds in het najaar voor den volgenden zomer, daarna beginnen de fabrikanten aan de productie van het bestelde en moeten de magazijnen na ontvangst van het bestelde den verkoop gaan voorbereiden.

De tweede voorname oorzaak der werkloosheid onder de Haagsche kleermakers acht de commissie, als gezegd, te zoeken bij de kleermakers-werklieden zelf.

Zij heeft nagegaan wat bij Maatschappelijk Hulpbetoon en bij de Gemeentelijke Arbeidsbeurs bekend is, omtrent de vakbekwaamheid en de persoonlijke eigenschappen van hen, die zich min of meer regelmatig bij Maatschappelijk Hulpbetoon om steun aanmelden of bij de beurs als werklooze of gedeeltelijk werklooze staan ingeschreven.

Zij heeft deze gegevens aangevuld met een dergelijke beoordeeling van den leider der werkverschaffing omtrent hen, die aldaar werkzaam zijn geweest.

Zij heeft het nog aanwezige, in de werkverschaffing gemaakte werk bezichtigd.

Zij heeft tenslotte door persoonlijk onderzoek, ingesteld door ambtenaren van Maatschappelijk Hulpbetoon, bij en door toezending van vragenlijsten aan een aantal werkgevers in het kleermakersbedrijf, getracht zich een denkbeeld te vormen van de oorzaken der werkloosheid, voor zoover die uit *den persoon der werkloozen* moeten worden verklaard. Het aantal steunaanvragende kleermakers (nog geen 100) is in verhouding tot het totaal aantal, dat in deze gemeente werkzaam is en dat de 1000 zeker overschrijdt, zeer gering.

Van deze 100 komt het grootste deel min of meer regelmatig elk najaar zich opnieuw bij Maatschappelijk Hulpbetoon om ondersteuning aanmelden. Het aantal, dat als georganiseerde dezen steun via de organisatie aanvraagt, is zeer veel grooter dan het aantal, dat als ongeorganiseerde den steun rechtstreeks aanvraagt. Den vorigen winter was dit laatste aantal niet meer dan 20.

De betrekkelijke geringheid van de groep steunaanvragenden wekt al dadelijk de veronderstelling, dat zij om de een of andere bijzondere, met hun persoon samenhangende, reden steeds weer behooren tot hen, die als het drukke seizoen ten einde loopt en daarmede de overvloed van werk opraakt, het eerst door de werkgevers geloosd worden.

Voor zoover dit toe te schrijven is aan hun gevorderden leeftijd, hun minder goede lichamelijke gesteldheid, hun minder gemakkelijk karakter kan hun dit niet of weinig kwalijk genomen worden.

Anders staat onze Commissie tegenover hen, die, hoewel vakbekwaam, toch door de slordige wijze van aflevering van hun werk zelf de schuld zijn van hun buitengewone werkloosheid. Dergelijke personen nu komen onder de steunaanvragende kleermakers inderdaad voor. De ingekomen rapporten wijzen dit uit. Ook de op de werkverschaffing vervaardigde kleeding wijst in sommige gevallen in die richting. Met verontwaardiging moest de Commissie constateeren hoe een der trouwe steunklanten van Maatschappelijk Hulpbetoon een hem ter vervaardiging opgedragen winterjas had afgeknoeid, terwijl deze kleermaker toch zijn vak goed verstaat. Verschillende patroons voor wie deze kleermaker had gewerkt, verklaarden dergelijke ervaring met hem eveneens te hebben opgedaan en hem om die reden te hebben ontslagen.

Het is voorts aan te nemen, dat het bestaan der gelegenheid om in het slappe seizoen ondersteuning te genieten, ook bij de minder hoogstaande beoefenaars van het kleermakersvak een ongunstigen invloed zal oefenen op hun ijver, om te trachten zoolang en zoo goed mogelijk voor een patroon te werken. Ook dit is ten zeerste af te keuren.

Van het grootste deel der steunverzoekende kleermakers is intusschen wel komen vast te staan, dat een en ander, voor sommigen veel, voor enkelen zelfs bijna alles, aan hun vakkennis ontbreekt.

Dit is ook niet te verwonderen. Vakopleiding is in dit vak nog niet voldoende doorgedrongen.

In Utrecht, Den Haag en Amsterdam onderwees men op 31 December 1926 in dagonderwijs resp. 70, 90 en 71, tezamen 231 leerlingen het vak volledig, terwijl in Rotterdam, Arnhem, Alkmaar en andere kleinere plaatsen in een aan de Ambachtsschool verbonden cursus op dien datum les werd gegeven aan tezamen 199 leerlingen, zoodat over het gansche land gerekend 430 personen vakonderwijs genoten.

Dit cijfer is wel zeer gering, indien men bedenkt, dat op meergenoemden datum de ambachtscholen en speciale vakscholen bezocht werden door 20520 leerlingen en de meisjesscholen door 24280 leerlingen.

Wel is waar kan voor Den Haag een toenemende bloei van de Vakschool voor kleermakers vermeld worden — immers zij telt 90 leerlingen op de dagschool en 80 op de avondcursussen, tegen 9 leerlingen bij de oprichting in 1908 — doch dit neemt niet weg, dat ook hier ter stede nog veel te weinig vakonderwijs wordt gevolgd.

Ieder, die een beetje met den naald heeft omgegaan, kan zich uitgeven voor kleermaker en het lukt hem allicht eenige particulieren te vinden, die hun kleeding bij dezen nieuwbakken kleermaker willen laten vervaardigen.

Zij vergrooten intusschen het leger „kleermakers" en verdunnen de spoeling voor de werkelijke vaklieden.

Onze Commissie zou daarom met alle kracht willen aanbevelen om die groep van steunaanvragende kleermakers in de gelegenheid te stellen van gemeentewege hun vak beter te leeren. Het instellen van een bijzonderen cursus zou dan noodig zijn. Zij is van oordeel, dat een belangrijk aantal hunner dan veel beter in staat zal zijn buiten steun van overheidswege den slappen tijd door te komen.

In dit oordeel is zij versterkt door de gehouden bespreking met een aantal der voornaamste confectiepatroons. Deze waren eenstemmig van oordeel, dat als de regelmatig steunaanvragende kleermakers hun vak beter verstonden, de patroons hen veel langer zouden handhaven. „Een goed kleermaker ontslaat men niet, men zoekt zoo noodig wel werk voor hem." „Aan *bekwame* kleermakers is nog steeds behoefte", zoo deelden zij mede. Zij verklaarden zich voorstanders van het hierboven vermelde denkbeeld tot het bijbrengen van meerdere vakkennis aan de daarvoor in aanmerking komende kleermakers en zegden toe hen, die op deze wijze zich verder bekwaamd hadden, een eerlijke kans te zullen geven om in hun zaken verder te paard te komen. Zij zullen hun kleermakers bij de Beurs aanvragen, bij de beoordeeling der candidaten rekening houden met het eventueel door dezen bereikte resultaat en derhalve niet zonder meer afgaan op de ervaring met hen tot nu toe opgedaan.

Onze Commissie beveelt het hier aangeduide denbeeld ernstig voor nadere uitwerking aan. Wellicht zal het niet in alle gevallen gelukken met deze opleiding, die h. i. het best in een of meer afzonderlijke cursussen ware te geven, een resultaat te bereiken; voor het meerendeel der op te leiden personen verwacht de Commissie evenwel voldoende succes.

Resumeerend is de Commissie van oordeel,

1e. dat de laatste jaren is te constateeren een verplaatsing van het tevoren door kleermakers verrichte werk naar fabrieken, die buiten de stad zijn gelegen en waar de werkzaamheden grootendeels door meisjes worden verricht, met als gevolg een vermindering van de werkgelegenheid voor de Haagsche kleermakers;

2e. dat aan de vakbekwaamheid der kleermakers, die min of meer regelmatig om steun zich aanmelden, in het *algemeen* gesproken, een en ander ontbreekt, waardoor in de drukke tijden, opeenhooping van werk bij weinigen voorkomt en in de slappe tijden de patroons niet geneigd zijn de betrokkenen aan het werk te houden;

3e. dat het aanbeveling verdient te trachten het publiek (waaronder publieke en semi-publieke lichamen), alsmede de patroons te bewegen nog meer dan tot nu toe het werk op te dragen aan Haagsche kleermakers;

4e. dat het hoogst gewenscht is op nader te bepalen wijze,

bijv. door het instellen van cursussen, de gelegenheid te openen, om meerdere vakbekwaamheid te verwerven.

(*get.*) J. G. Kruis, voorzitter, Referendaris belast met werkverschaffing.
„ G. L. Domhof, Kleermakers-patroon.
„ J. Lijnkamp, Kleermakers-patroon.
„ J. A. Spaan, Secretaris van de afd. Den Haag van den Nederlandschen Bond van mannelijke en vrouwelijke arbeiders in de kleeding-industrie en aanverwante vakken.
„ J. P. Dietz, Penningmeester van de afd. Den Haag van den Ned. R.K. Naaisters- en Kleermakersbond „St. Gerardus Majella".
„ Boezer, Directeur der Gem. Arbeidsbeurs.
„ H. Diederiks, Directeur Vakschool voor kleermakers.
„ W. C. A. Riem Vis, Secretaris, Adj. Directeur van den Gem. Dienst voor Maatschappelijk Hulpbetoon.

's-Gravenhage, 15 November 1927.

Beroepsverandering en vakvoltooiing.

Het vraagstuk der beroepsverandering is, zooals zoovele andere problemen, op het eerste gezicht doodeenvoudig.

Nemen we allereerst de, wat ik zou willen noemen, individueele beroepsverandering. Het is nu eenmaal zoo en zal ook wel altijd zoo blijven, dat verschillende personen, die in hun jeugd een beroep hebben geleerd, door welke omstandigheden dan ook niet tevreden zijn met dat beroep en gaarne iets anders zouden wenschen. De moeilijkheden, waarvoor zij dan komen te staan, zijn vele en in de practijk komt het er dan ook meestal op neer, dat zij in hun oude vak blijven, totdat zich een gelegenheid voordoet iets anders te krijgen. Deze beroepsverandering, die het kenmerk heeft, dat ze zoowel wat het initiatief als de verdere uitvoering betreft geheel van de betrokken personen afhankelijk is, blijft hier verder buiten beschouwing. Het eenige, wat daarbij meer in het algemeen van sociaal standpunt gezien, kan worden gedaan, is te trachten het aantal van deze ontevredenen zoo gering mogelijk te maken. In zooverre mag, ook al is men ten aanzien daarvan geen overdreven enthousiast, met vreugde de ontwikkeling worden gezien van de voorlichting bij de beroepskeuze, al dan niet met behulp der psychotechnische oriënteering. Een goed geleide voorlichting bij de beroepskeuze, voor hen, die een beroep moeten kiezen, gesteund door psychotechnisch onderzoek, zal er ongetwijfeld veel toe bijdragen,

dat de desillusies, die natuurlijk nooit geheel zullen kunnen uitblijven, tot een redelijk minimum worden beperkt. Afgescheiden dus van het voordeel, dat deze voorlichting heeft voor het bedrijfsleven, dat de kans om „the right man on the right place" te krijgen allicht grooter is, worden door haar sociale belangen gediend.

De collectieve beroepsverandering, die ons hier langer bezig zal houden, is in principe al even eenvoudig. Ons economisch leven is, en zal dat ook wel steeds blijven, onderhevig aan partieele schommelingen [1]). die deels het gevolg zijn van natuurlijke omstandigheden (afwisselende oogsten bij de landbouwproducten, ontdekking van nieuwe vindplaatsen van mineralen, ontwikkeling van techniek, waardoor nieuwe productie-mogelijkheden ontstaan enz.) deels van maatschappelijk-cultureele verhoudingen (ontwikkeling van achterlijke volken; verandering in de positie van groote volksgroepen; wijziging in de landsgrenzen; veranderingen tengevolge van de wispelturigheid van den mensch, tot uiting komende in mode, smaak, enz.).

Deze schommelingen, die niet een uitsluitend gevolg zijn van het huidige productiesysteem, doch bij andere systeemen evenmin te vermijden zouden zijn en die in de overgroote meerderheid der gevallen niet of althans geen betrekkelijk langen tijd vooruit zijn te zien, kunnen ook ons kleine Nederland niet voorbijgaan. En zij hebben dan ook tot gevolg, dat, zooals Minister Slotemaker de Bruïne het uitdrukte in de installatierede der Rijkscommissie voor Beroepsverandering en Vakopleiding, „eenerzijds groote groepen arbeiders veel met werkloosheid te kampen hebben, anderzijds in verschillende vakken een tekort aan geschoolde (en dus ook aan andere, Ir. B.) arbeiders valt waar te nemen".

Hier verschijnt dus het vraagstuk der beroepsverandering als logisch gevolg ten tooneele, om althans in zekere mate oplossing te brengen. Uiteraard zal men ook door de vakopleiding van jeugdige nieuwe krachten op den duur veel kunnen bereiken, omdat deze zich voornamelijk zal richten op die bedrijven, die goede perspectieven hebben. Doch dit geeft maar een oplossing aan een van de beide kanten. Men blijft dan toch nog met het overcompleet zitten, dat aan werkloosheid is prijsgegeven. En het is dan ook daarom, dat in principe het vraagstuk der beroepsverandering als een zeer belangrijk maatschappelijk probleem moet worden beschouwd. Immers in het eene vak werkloosheid met al de nadeelige consequenties daaraan verbonden, in het andere vak tekort aan arbeiders met eveneens groote nadeelen voor de volkswelvaart. En wat ligt dan meer voor de hand, dan dat men tracht de werkloozen in de vacatures te werk te stellen.

1) De algemeene conjunctuurschommelingen kunnen hier feitelijk buiten beschouwing blijven, al zal de uitwerking ervan niet voor alle bedrijfstakken dezelfde zijn.

Tot zoover gaat alles goed. Maar als het op de uitvoering aankomt, ziet men pas op welke een moeilijkheden men daarbij stuit. Als het om machines, fabrieksgebouwen e.d. ging, dan zou men het, zij het dan ook met veel kosten, door verbouwing en vernieuwing, dank zij de huidige techniek, wel in betrekkelijk korten tijd voor elkaar kunnen krijgen. Maar men heeft nu eenmaal met menschen te doen en moet dus alle eigenaardigheden, die daarvan het gevolg zijn, aanvaarden. En dit zijn, ook blijkens de ervaringen, die men reeds met verschillende pogingen tot beroepsverandering heeft opgedaan, vele, en van zeer verschillenden aard.

In de eerste plaats natuurlijk voor wat de personen betreft, die een ander beroep moeten leeren. Het meest voor de hand liggend is, dat men den werklooze zelf daarvoor neemt. Maar dan stuit men al direct op de moeilijkheden, dat het meerendeel geen enkele of slechts weinig vakkennis bezit [1]). En ieder, die eenigszins ervaring op dit gebied heeft, weet hoe ontzettend moeilijk, zoo niet onmogelijk, het is, om personen, die in hun jeugd door welke omstandigheid dan ook, geen vak hebben kunnen leeren, op lateren leeftijd nog de kennis en de bedrevenheid bij te brengen, die een bruikbaar vakman noodig heeft. Daarbij komt, dat velen physiek niet in staat zullen zijn de werkzaamheden te verrichten, die voor het andere vak vereischt zijn. Wanneer men jarenlang b.v. als sigarenmaker in een besloten ruimte werkzaam is geweest, valt het niet mee om b.v. den geheelen dag bij weer en wind op den steiger te staan als bouwvakarbeider. En ook loopt het karakter van den arbeid in verschillende fabrieken zoo zeer uiteen, dat een nauwkeurige selectie zal moeten plaats vinden, wil men niet tot onoverkomenlijke teleurstellingen aanleiding geven. En daarbij moet men er ook rekening mede houden, dat tal van werkloozen reeds de nadeelige gevolgen van een langdurige werkloosheid hebben ondervonden en een ongeregelde natuur over zich hebben gekregen, die het hun zeer moeilijk maakt zich in een geordende, grootendeels schoolsche opleiding, te richten naar al de regelen, die voor het bereiken van een zoo goed mogelijk resultaat nu eenmaal moeten worden gesteld. De zorgen des levens en de huiselijke beslommeringen maken, dat zij hunne gedachten niet kunnen concentreeren, waardoor, voor zoover zij door aanleg en verstand in normale gevallen nog wel iets zouden kunnen bereiken, de kans op eenig nuttig effect nog weer geringer wordt. Want men moet niet vergeten, dat het geen kwestie

1) Het belangrijke Rapport over de Werkloosheid te Amsterdam deelt mede, dat van 11.373 werkloozen 4020 zich voor vakarbeid (waarvan 962 in hun tegenwoordigen werkkring, 508 dadelijk en 453 na voorbereiding) en 3062 zich buiten hun tegenwoordigen bedrijfstak (1159 dadelijk en 1903 na voorbereiding) geschikt verklaarden. De commissie voegt er echter aan toe, dat „het optimisme der werknemers zelf, met betrekking tot hun geschiktheid tot allerlei werkzaamheden gemeenlijk grooter is dan van andere bevoegde beoordeelaars, zoodat bovenstaande beweringen met een korreltje zout moeten worden genomen".

is van enkele weken of maanden, Een goede opleiding zal minstens een à twee jaren moeten duren en het hangt geheel af van de kennis en de handigheid van den betrokkene of hij in dien tijd zooveel zal kunnen leeren, dat hij als vakman blijvend werk zal kunnen vinden. Want dit is tenslotte toch het doel.

Laten wij echter voorloopig eens aannemen, dat er werkelijk een aantal redelijk geschoolde arbeiders zijn opgeleid voor een bepaald vak. Dan is het echter met de moeilijkheden nog niet afgeloopen. Aannemende, dat er in dat vak groote vraag naar arbeiders is, zullen de patroons, ook al betreft het geen eerste klasse werklieden, er wel toe over moeten gaan ze in dienst te nemen. Men kan zich zelfs voorstellen, dat de patroons in de betrokken bedrijven daartoe tijdens de opleiding in zekeren zin een toezegging hebben gedaan. Maar verder kan men toch ook al weer niet gaan. Er komt een oogenblik, dat de betrokken arbeiders aan zich zelf moeten worden overgelaten. En dan ligt het voor de hand, dat, misschien met uitzondering van enkelen, die toonen zich aan het nieuwe vak bijzonder goed te kunnen aanpassen, zij, die onder dergelijke omstandigheien in dienst zijn genomen, bij een vermindering der bedrijvigheid weer het eerst in aanmerking komen voor ontslag. Dat is voor hen natuurlijk een groote teleurstelling, maar aan den anderen kant zou het toch ook niet billijk zijn, wanneer degenen, die van jongsaf-aan in het vak werkzaam zijn, tenzij zij natuurlijk zelf hun vak niet voldoende kennen, zouden moeten plaats maken voor de nieuwelingen.

Intusschen zullen, afgescheiden van hunne vrees, dat aan de laatstgenoemde billijkheidsoverwegingen niet wordt voldaan, de arbeiders in de bedrijfstak, waarin de nieuw opgeleiden een plaats zullen moeten vinden, op zijn minst gesproken niet erg enthousiast zijn over dezen toevoer van arbeidskrachten.

Vooral zal dit niet het geval zijn in die bedrijfstakken, waarin de vermeerdering van het aantal arbeiders niet de directe aanleiding is voor de verhooging der productie. Zoo zal b.v. in de bouwvakken, de productie in eerste instantie bepaald worden door het aantal bouwwerken, dat moet worden uitgevoerd, een vermeerdering van het aantal arbeiders zal er toe leiden, dat dit in vlugger tempo geschiedt en daardoor natuurlijk op den duur ook tot een verhooging der productie aanleiding geven, doch het is heel wat anders als b.v. in de metaalindustrie of een ander fabriekmatig bedrijf, waar de productie in verschillende gevallen direct en blijvend zou kunnen worden vergroot, wanneer men maar over meerdere vaklieden zou kunnen beschikken. Hoe het echter ook zij, de arbeider zal, ook al is er nog zoo'n tekort aan arbeiders en ook al heeft hij overigens ook nog zoozeer blijken van solidariteit met zijn klassegenooten gegeven, in de nieuwkomers, zij het dan ook veelal ten onrechte, steeds de personen zien, die ook een gedeelte van het te ver-

dienen loon tot zich willen trekken en daardoor de spoeling dunner zullen maken. En wanneer nu, ook al weer zooal bij de bouwvakken, de werkzaamheden van dien aard zijn, dat de arbeider in den regel niet alleen, doch in samenwerking met een ploeg anderen het werk moet verrichten en de resultaten van de geheele ploeg tot op zekere hoogte afhangen van de prestaties van den slechtsten arbeider dezer ploeg, dan is het duidelijk, dat de medewerking, die de nieuweling van zijn a.s. collega's ondervindt in den regel niet van dien aard is, dat hij tot volhouden wordt aangemoedigd. Een ieder, die weet, welke moeilijkheden het aanpassen aan een geheel nieuwe omgeving voor den werkman in den regel medebrengt, zal moeten erkennen, dat juist deze volharding in zeer sterke mate aanwezig moet zijn om een blijvende positie te kunnen veroveren.

Wij hebben in het bovenstaande het vraagstuk van de beroepsverandering zoo algemeen mogelijk beschouwd en enkele moeilijkheden, die zich daarbij voordoen, uiteengezet ; of wij volledig zijn geweest en of zich in de practijk nog niet heel wat meer bezwaren doen gelden, is niet van direct belang, omdat uit de opsomming die wij gaven reeds voldoende blijkt, dat deze beroepsverandering zich voor een massale toepassing met het doel het groote vraagstuk der werkloosheid tot oplossing te brengen, niet leent. Er moeten zooveel voorwaarden in acht worden genomen en er moet zoo'n selectie plaats vinden, zoowel ten aanzien van de werklieden, die de opleiding moeten ontvangen als bij de opleiding zelf en later bij de te werk stelling, dat, hoe belangrijk het vraagstuk op het eerste gezicht ook is, de resultaten in de practijk slechts van dien aard kunnen zijn, dat het hoogstens gerangschikt zal kunnen worden onder de talrijke middelen en middeltjes, die voortdurend moeten worden aangewend om de werkloosheid althans eenigermate te bestrijden.

En dat is dan ook de eenigszins tragische conclusie, die wij, voordat we tot het meer opbouwende gedeelte onzer beschouwingen overgaan, moeten maken.

Deze beroepsverandering, die feitelijk een der meest voor de hand liggende en rationeele oplossingen van het werkloosheidsvraagstuk zou moeten vormen, kan door de onvolkomenheden, die ons menschen en onze maatschappelijke verhoudingen, in welk systeem deze dan ook tot uitdrukking komen, nu eenmaal eigen zijn, niet anders dan slechts eenige verlichting geven in het leed en de verdere nadeelen, die door het, wel zeer plastisch maar toch niet ten onrechte voorgestelde, spook der werkloosheid worden veroorzaakt.

Het zou niet te verantwoorden zijn, indien wij bij de bovenstaande conclusie zouden blijven staan en geen pogingen zouden wagen om te bereiken, wat althans redelijkerwijze mogelijk is.

Bezien wij dan ook het vraagstuk van uit dat standpunt, dan wil het mij voorkomen, dat, wanneer wij de zaak practisch aanpakken en onze energie en ons geld niet verspillen aan dingen, die wij toch niet kunnen bereiken, er op dit gebied nog belangrijk werk ter bestrijding van de werkloosheid kan worden gedaan.

De eerste voorwaarde daarvoor is, dat alle pogingen, die worden gedaan, een plaatselijk karakter dragen. Het is natuurlijk mogelijk, dat de getroffen maatregelen ook buiten de betrokken gemeenten hun uitwerking doen gelden, maar deze maatregelen moeten zich voor alles baseeren op de plaatselijke omstandigheden. Dit wil zeggen, dat het initiatief moet uitgaan van plaatselijke autoriteiten of instituten, dat men zich voor de beroepsverandering moet beperken tot personen ter plaatse, dat de opleiding ter plaatse onder leiding van plaatselijke leerkrachten moet geschieden, dat de leerlingen zich na de opleiding ter plaatse verder moeten bekwamen, totdat zij geheel aan hun lot kunnen worden overgelaten, enz. Want alleen dan heeft men voldoende overzicht over het geheel, kan men voldoende selectie betrachten, en kan men zich voldoende aanpassen aan de voortdurend wisselende eischen en omstandigheden om tot resultaten te komen.

Het spreekt natuurlijk van zelf, dat tusschen de plaatselijke instituten een bepaalde onderlinge samenwerking kan bestaan, ja, het is zelfs zeer wenschelijk, dat deze er is, omdat men daardoor van elkaars ervaringen kan profieteeren en ook anderszins er toe kan medewerken de resultaten te verhoogen, doch dit zal aan het plaatselijke karakter geen afbreuk mogen doen. Op welke wijze dit onderling contact verkregen kan worden, behoeft, gezien de betrekkelijk geringe ontwikkeling, die een en ander op het oogenblik nog heeft, hier nog niet onder de oogen te worden gezien. Voorloopig achten wij het alleszins voldoende, dat de bestaande Rijkscommissie voor Beroepsverandering en Vakopleiding als centrale instantie fungeert. Deze commissie kan van alle plaatselijke ervaringen en resultaten kennis nemen en waar dit mogelijk en gewenscht is, in overleg met de plaatselijke deskundigen, van advies dienen. Op deze wijze kan de commissie ongetwijfeld nuttig werk verrichten bij de ontwikkeling van de beroepsverandering.

De tweede voorwaarde voor eenig resultaat is o.i., dat alle betrokken groepen en autoriteiten hunne onbeperkte en ongedwongen medewerking verleenen. Gezien de boven door ons ontwikkelde bezwaren is deze voorwaarde niet gemakkelijk te vervullen. Maar evenals het met kwaadwillige honden nu eenmaal slecht hazen vangen is, zal men bij een zooveel moeilijker vraagstuk als het onderhavige weinig bereiken als men niet van aller medewerking bij voorbaat is verzekerd. Daarom zal men, voordat ook maar iets verder wordt gedaan, allen, die er bij betrokken zijn, in de aangelegenheid moeten kennen,

teneinde later teleurstellingen te voorkomen. Afgescheiden van het feit, dat er nu eenmaal vele personen zijn, die een zwak hebben, om, wanneer zij van te voren geraadpleegd worden, veel gemakkelijker hun medewerking geven dan wanneer zij later voor een fait accompli worden gesteld, geldt ook hier het principe, dat men beter in het geheel niet kan beginnen, dan dat men halverwege voor een mislukking komt te staan.

De noodzakelijkheid tot volledige medewerking, in de eerste plaats van de betrokken arbeiders, die het nieuwe vak moeten leeren, brengt mede, dat er een strenge selectie zal moeten plaats vinden. Deze moet zich echter verder uitstrekken dan alleen een onderzoek naar den goeden wil ; men zal ook, zoo mogelijk met de moderne hulpmiddelen der psychotechniek, moeten nagaan of de arbeiders, die zich aanmelden, een redelijke kans van slagen hebben. Ook hier kan men gerust strenge eischen stellen om eventueel latere teleurstellingen te voorkomen, terwijl het ook van zeer groot belang is, om behalve op de persoonlijke geschiktheid, er op te letten of de omstandigheden, waarin de betrokkene meer in het algemeen verkeert, gedurende de opleiding geen beletsel kunnen gaan vormen voor het welslagen. De vraag of men zich uitsluitend tot werkloozen zal moeten bepalen, beantwoord ik reeds hier ontkennend, doch stel me voor daar straks nog nader op terug te komen, aangezien dit uiteraard weer andere consequenties met zich brengt.

Het behoeft geen betoog, dat men het vak, waarvoor de opleiding zal plaats vinden, met zorg zal moeten kiezen. Nu is dit uiteraard zeer moeilijk. Een goede opleiding duurt toch minstens 1 à 2 jaar en wie durft het voor zijn rekening te nemen om te voorspellen, dat na afloop van die periode in het betrokken vak ook nog een flinke vraag naar arbeidskrachten zal zijn. Wij hebben het in de laatste jaren in verschillende vakken gezien, dat de conjunctuur plotseling „omsloeg" en verschillende berekeningen ook van deskundigen faliekant uitkwamen. Ook hier zal men dan ook niet anders dan zeer voorzichtig kunnen zijn en verder maar moeten blijven hopen, dat de omstandigheden zich ontwikkelen, zooals men zich dat gedacht heeft. Aan den anderen kant moet men de beteekenis van deze voorwaarde ook weer niet overschatten. Tenslotte gaat het toch om betrekkelijk weinig personen, die op het totaal in het betrokken vak werkzame vaklieden slechts zeer weinig beteekenen. En wanneer het dan een vak is, dat thans nog al perspectieven geeft, dan moet het toch al heel raar loopen, wanneer voor die weinige personen na verloop van 1 à 2 jaar geen plaats meer te vinden zou zijn. En ook dan zou nog niet alles verloren zijn. Want het moge den betrokken arbeider dan door de tijdelijke malaise (in tegenstelling met zijn oorspronkelijk vak, waarin een permanente achteruitgang was te constateeren) niet gemakkelijk vallen zich direct een plaats te veroveren, de kans, dat dit na eenigen tijd wel weer het geval zal zijn,

is door het nieuwe vak, dat hij heeft aangeleerd, aanmerkelijk vergroot.

Over de opleiding, die aan de betrokkenen moet worden gegeven, kan uiteraard ook nog heel wat gezegd worden, doch vooral hier zal men in zoo hooge mate rekening moeten houden met de leerlingen, die men krijgt, het doel, dat men wil bereiken en de middelen, die men in het betrokken geval kan aanwenden, dat het in deze beschouwingen slechts mogelijk is daarover enkele meer algemeene voorwaarden te stellen. De leerkrachten zullen zich voor alles de omstandigheden hunner leerlingen moeten kunnen indenken, teneinde de moeilijke vraagstukken, waarvoor zij tijdens de lessen ongetwijfeld voor komen te staan, met tact te kunnen behandelen. Het leerplan zal zich nog veel meer dan dit in de ambachtscholen reeds het geval is, bij de practijk moeten aansluiten en er vooral op gericht moeten zijn, dat de leerlingen na afloop der cursus na een zoo kort mogelijken oefentijd in de fabriek geheel verder aan hun lot kunnen worden overgelaten. Het zal hier weer een kwestie worden van geven en nemen, waarbij men elk geval op zich zelf zal moeten beschouwen. Want maar al te licht is men in dergelijke gevallen geneigd, de kennis, die voor het vormen van een vruchtbaren ondergrond noodzakelijk is, onder het motto, dat het „theorie" is, als iets overbodigs te beschouwen. Met het gevolg, dat men misschien wel iets eerder gereed is, doch den betrokken arbeiders niet datgene heeft bijgebracht, waarop zij als vaklieden op zijn minst aanspraak zouden mogen maken.

Wij hebben in het bovenstaande met opzet steeds gesproken over de feitelijke beroepsverandering, waarbij dus een werkman uit een beroep, waarin geen perspectief meer zit, zou worden opgeleid voor een ander beroep, dat meer kans op blijvenden arbeid geeft.

Gezien de moeilijkheden, die zich daarbij echter voordoen en de groote beperkingen, die erbij moeten worden gemaakt, meenen wij, dat hoezeer men ook de aandacht aan dit vraagstuk moet blijven wijden, men in de practijk meer resultaat zal kunnen bereiken, wanneer men naast en zelfs boven deze beroepsverandering de aandacht schenkt aan de vakvoltooiing van nog niet voldoend geschoolde arbeiders. Daarbij gaat het er dus niet om den werkman in een ander vak over te brengen, dan wel om de werklieden, die van origine in een vak, waar veel vraag naar geschoolde arbeidskrachten bestaat, in staat te stellen dezen geschoolden arbeid te verrichten.

Het behoeft geen betoog, dat daarbij verschillende van de moeilijkheden, die bij de beroepsverandering bestaan, komen te vervallen. De betrokken arbeider is gewend aan de typische eigenaardigheden van het vak, hij zal dan ook door vroegere connecties allicht spoediger een plaats kunnen vinden en dan

niet in een geheel vreemde omgeving komen, zoodat het hem heel wat gemakkelijker zal vallen er te blijven. Ook zal de houding van zijn collega's in het algemeen heel anders zijn dan bij de eigenlijke beroepsverandering.

De opleiding zal uiteraard ook anders zijn, doch de kans om te slagen is in het algemeen zeker niet minder groot. Natuurlijk moet men niet met totaal ongeschoolden beginnen en zal ook hier een zeer strenge selectie moeten plaats vinden. Maar het is veel gemakkelijker een half geschoolde in zijn eigen vak de voor een vakman benoodigde kennis en bedrevenheid bij te brengen, dan een geschoolde, die jaren lang in een ander vak gewerkt heeft, dit alles van af het eerste begin te leeren.

Wil men dezen kant uit, dan zal men zich echter niet tot werkloozen kunnen beperken. Alleen al om de eenvoudige reden, dat in het betrokken vak de vraag naar arbeiders in den regel groot zal zijn en er dus weinig werkloozen zullen voorkomen.

Dit brengt echter weer eigenaardige moeilijkheden mee. Immers juist door de groote vraag naar arbeidskrachten zal het op groote bezwaren stuiten aan dit vak nog, zij het dan ook niet geheel geschoolde, krachten ter verdere opleiding te onttrekken. En waar ook hier het principe geldt, dat alle betrokkenen hunne onbeperkte en ongedwongen medewerking moeten geven, wil men slagen, is dit bezwaar in de meeste gevallen van dien aard, dat men ook hier niets bereikt, wanneer de betrokken arbeiders geheel als „vrijgestelden" aan de opleiding zouden deelnemen. Men kan de opleiding buiten de gewone werkuren doen plaats vinden, doch dit valt ook al weer niet mee. Arbeiders, die den geheelen dag in touw zijn geweest, zijn moeilijk te bewegen om geregeld 's avonds een opleiding te volgen. Als men ze een of twee keer per week geregeld er toe kan krijgen, is het eigenlijk al meer dan men redelijkerwijze mag wenschen.

En toch, ondanks deze groote bezwaren, gelooven wij stellig, dat men het in deze richting moet zoeken. Men denke niet, dat men dan niet medewerkt aan de bestrijding der werkloosheid. Het gaat in een fabriek nu eenmaal precies als overal. Uitbreiding van het hooger personeel (en als zoodanig beschouwen wij den geschoolden werkman in verhouding tot den ongeschoolden) heeft het noodzakelijk gevolg, dat het lagere personeel in nog sterkere mate moet worden uitgebreid. Een vaste verhouding is er niet ; deze varieert in de onderscheidene bedrijfstakken en fabrieken, maar een feit is, dat elke geschoolde werkman weer de gelegenheid tot werken schept voor zeker meer dan één geoefenden en ongeschoolden arbeider. En wanneer het daarom zou lukken het aantal geschoolde arbeiders in de bedrijfstakken, waar er vraag naar is, uit te breiden door vakvoltooiing van minder geschoolden, dan zou de werkgelegenheid voor geoefende en ongeschoolde arbeiders in de betrokken bedrijfstak ontegenzeggelijk in niet geringe mate worden ver-

hoogd en zou, juist omdat er bij de werkloozen zooveel ongeschoolden voorkomen, het aantal werkloozen in dezelfde mate kunnen worden verminderd.

Algemeene regelen voor de uitvoering van deze vakvoltooiing in de praktijk zijn vrijwel niet te geven. De leerlingen verschillen daarvoor onderling te sterk in kennis, ervaring en persoonlijke omstandigheden. Maar de hoofdzaak is het principe. Wil men inderdaad het aantal geschoolden uitbreiden, en daarbij tijdelijk iets doen ter bestrijding van de werkloosheid, dan zal men naast de vakopleiding van jeugdige personen, de vakvoltooiing ter hand kunnen nemen. Heeft men dan het beginsel aanvaard om naast de geschikt bevonden werkloozen ook niet werkloozen toe te laten, dan zal men elke persoon, die er van wil profiteeren, afzonderlijk moeten beoordeelen. Moet er (en dit zal in de meeste gevallen wel zoo zijn) dan een zekere vergoeding worden gegeven voor loonderving tijdens den leertijd, dan zal de Overheid daarin moeten voorzien. Dit kan echter niet op principieele bezwaren stuiten, gezien het feit, dat de Overheid reeds thans in dien geest werkzaam is bij de werkloozen en dit tenslotte ook werkloosheidsbestrijding is, die bovendien nog blijvende waarde heeft.

Voor de opleiding zal in de meeste gevallen wel een bepaald programma kunnen worden opgesteld, dat als algemeene grondslag door alle cursisten moet worden gevolgd, daarnaast zal dan nog aan verschillende kleinere groepen of individueel onderwijs moeten worden gegeven in de bijzondere kennis en ervaring, die benoodigd is. Op die wijze is het mogelijk een aantal vaklieden te verkrijgen, die zich blijvend een plaats kunnen veroveren en niet bij de eerste de beste tegenslag weer in hun vroegere positie terugvallen. En men zal dan, hoewel de voorwaarden, die men moet stellen, en de toe te passen selectie steeds een belemmering zullen vormen, tevens daadwerkelijk bijdragen, niet alleen tot bestrijding van de huidige werkloosheid, doch ook tot de vermeerdering van de productieve kracht der bevolking, waardoor weer meerdere waarborgen worden geschapen voor onze welvaart in het algemeen.

Haarlem, Februari 1928. Ir. B. Bölger.

De werkloosheid in Zeeuwsch-Vlaanderen.

Wie geregeld de berichten leest, betreffende het vraagstuk der werkloosheid en werkverruiming, is geen vreemdeling meer omtrent hetgeen in de laatste dagen over Zeeuwsch-Vlaanderen is geschreven.

Er is veel over dit deel van Nederland geschreven, doch voor velen is het niet geheel duidelijk, hoe de toestand eigenlijk is,

want men vindt daarbij veel dat tegenstrijdig is in deze berichten, zoodat eenige opheldering zeker gewenscht is.

Enkele jaren geleden heb ik in dit Tijdschrift, als voorzitter der Commissie voor Werkverruiming, een overzicht gegeven van den toestand, zooals deze zich na het sluiten van den vrede heeft voorgedaan.

Wat ik toen heb geschreven, is eigenlijk nog van kracht, daarvan behoef ik niets terug te nemen, n.l. in Zeeuwsch-Vlaanderen voelen wij het meest de gevolgen van den oorlog. Dat maakt reeds, dat de toestand hier niet gelijk is aan dien in de overige deelen van ons land.

Wij verkeeren daardoor in een zeer moeilijke positie.

Dit in aanmerking nemende werd op initiatief van de federatie „Recht en Gelijk", in 1922 eene Commissie voor Werkverruiming ingesteld, waarbij de patroons- en werkliedenorganisaties bij de landbouw betrokken, zijn aangesloten.

Van deze Commissie werd de Directeur van de districtsarbeidsbeurs te Terneuzen secretaris, waar het adres voor het secretariaat is gevestigd.

Ik schreef boven, dat het wenschelijk is, een wat duidelijke voorstelling te geven van de eigenlijke toestand, daar de berichten en verhalen over dit eiland, nog al van elkander afwijken. Om dit doel te bereiken is het zeker goed de stand der werkloosheid mede te deelen en daarna de oorzaken, waardoor de noodstand zoo hoog is gestegen.

Omtrent de stand der werkloosheid het volgende:

In de week van 1—8 Febr. 1927 waren er gemiddeld 1853 werkloozen per dag; op 31 December '27 waren ingeschreven 1183 en op 15 Januari '28 werden ingeschreven 1151 werkloozen per dag. Dit zijn de opgaven van de personen die verplicht zijn zich aan te melden; behalve deze zijn er nog een groote groep die zich niet behoeven te melden, zoodat men de laatste getallen gerust met 10 tot 15 % kan verhoogen, terwijl van 17 gemeenten géén opgaven werden ingezonden.

Men zal moeten toegeven, dat deze getallen in verhouding tot de bevolking buitengewoon hoog zijn.

De oorzaken, die aanleiding geven tot deze hooge getallen, zijn drieërlei:

1°. Voor den oorlog gingen een langen tijd 2 à 300 arbeiders naar het buitenland werken, zoowel naar Duitschland als naar België;

2°. de inzinking van de vlasindustrie, waarbij vroeger des winters 800 à 1000 arbeiders werkzaam waren;

3°. het nog steeds niet weer op kracht komen van het zeehavenbedrijf te Terneuzen, waar voorheen ± 400 havenarbeiders werk vonden.

Dit zijn de hoofdoorzaken. Als ik deze noem, dan beteekent 't niet, dat er ook nog geen andere zijn, doch deze slechts als de oorzaken zooals ieder die in 1922 aanwijsbaar kon zien.

De Commissie voor Werkverruiming toog aan den arbeid, en voorspelde toen reeds dat met de jaren 1925 en volgende, de toestand ernstiger zoude worden, wijl tengevolge van de terugslag bij de industrie, de *landbouw* aan een zelfde toestand niet zou ontkomen.

Onze Commissie begon met adressen te zenden aan al de gemeentebesturen, er op wijzende dat men moest overgaan tot het uitvoeren van werken, opdat geldelijke steun achterwege kon blijven. In diezelfde adressen verzocht de Commissie, dat de gemeentebesturen zich in verbinding dienden te stellen met de polderbesturen, opdat deze ook zouden medewerken door werken te laten uitvoeren de werkloosheid te helpen bestrijden. Enkele gemeentebesturen hebben gedaan wat eenigszins mogelijk was; werken die voor uitvoering vatbaar waren werden uitgevoerd.

De polderbesturen bleken minder actief te zijn, wat zijn oorzaak vindt in het nu reeds te betalen hooge dijkgeschot. Men ging er niet toe over nog andere werken uit te voeren.

Telkenjare herhaalden wij onze verzoeken aan de gemeentebesturen, vooral bij die gemeenten waar een groot aantal werkloozen werden aangetroffen.

Het algemeene grond- en polderwerk scheen gereed te zijn, of men dacht er niet aan hiermede verder door te gaan. De vraag naar werk was voor de Commissie aanleiding de aandacht te vestigen op de vlasindustrie, en deze industrie te gebruiken als middel voor werkverruiming.

Het bleef inmiddels tobben.

Als bewijs hoe de gemeenten hare medewerking betoonden diene, dat van *34 gemeenten* in Zeeuwsch-Vlaanderen, er *slechts* 18 zijn geweest, die een correspondent voor de arbeidsbemiddeling hebben aangesteld; van deze 18 zijn er vier die deze betrekking hebben opgeheven, blijven nog 14 over, waaronder geweest zijn, die gratis bediening vorderen van den een of anderen gemeente-ambtenaar, om de betrekking van correspondent te vervullen.

Naast deze 14 gemeenten zijn er 2 gemeenten, die buiten alle verband bezig zijn te bemiddelen, wat zeker niet bevorderlijk is voor een goede oplossing van het vraagstuk.

Een ieder kan nu wel nagaan, dat wanneer een gemeentebestuur de eerste plicht om uit de moeilijkheden te geraken al niet nakomt, er zeker geen groote verwachtingen meer zijn, dat op een afdoende hulp voor de werkloosheidszorg daar niet mag worden gerekend.

Desondanks begon de werkloosheid in de winter van 1925/26 een ernstig karakter aan te nemen, waarom de Commissie bijeen kwam en opnieuw het besluit werd genomen, de gemeentebesturen te wijzen op werken, die in aanmerking konden komen voor werkverruiming.

Daarbij bleef de Commissie niet.

Waar wij in Zeeuwsch-Vlaanderen géén heide hebben te ontginnen, of boomgewas te slechten en geen plassen meer rijp zijn voor ze in te dijken, moest de Commissie wel de aandacht vestigen op een ander object, dat voor werkverruiming geschikt kon zijn.

De Commissie vestigde opnieuw de aandacht op de vlasindustrie, doch bepaalde zich niet tot het enkel noemen van deze industrie, maar gaf een wel overwogen plan voor praktische uitvoering.

Een sub-commissie had de zaak in studie genomen en aan wie het gelukte met eene nauwkeurige becijfering de uitvoerbaarheid van dit plan aan te toonen. Het bleek namelijk mogelijk de werklieden aan het werk te brengen, wanneer de gemeenten — hetzij met of zonder Rijkssteun — een kleine bijslag op het loon gaven.

Voor de Commissie zich tot de gemeentebesturen ging wenden, werd advies ingewonnen bij deskundigen, die met de berekening in het voorstel accoord gingen.

Daarop werd aan een zestal gemeentebesturen een adres gezonden met het verzoek, de werkloozen door vlasbewerking te helpen, eenerzijds om geldelijke ondersteuning te voorkomen, anderzijds te bevorderen, dat dit bedrijf meer vooruit werd gebracht.

Het resultaat van deze bemoeienis der Commissie is geweest, dat men zich in de raadsvergaderingen dier gemeenten buitengewoon druk maakte met de vraag, of de berekeningen wel juist waren.' Geen enkele dezer besturen is tot het besluit gekomen, dat het op de door onze Commissie voorgestelde wijze zou willen helpen.

Gewoon aan zulke ervaringen, werd de Commissie er niet door ontmoedigd. De toenemende werkloosheid bleef in omvang voortgaan, zoodat met groote ernst opnieuw de vraag werd gesteld wat in deze klimmende nood moest worden gedaan.

Wij gingen met onzen arbeid voort en kregen verbinding met de Commissie-Zaalberg, die niet ongenegen bleek te helpen waar dit gevraagd werd en noodig bleek te zijn.

De gemeenten Terneuzen en Boschkapelle ontvingen ieder eene bijdrage in de kosten voor werkverruiming. Die voorbeelden werden nagevolgd.

De gemeente Westdorpe werd geholpen voor eene algeheele noodzakelijke wegverbetering, door de bebouwde kom. Uit beide voorvallen bleek, dat de Regeering tot helpen genegen is.

Ook van andere zijde kwam hulp opdagen.

De Heer Commissaris der Koningin van Zeeland hield zich niet alleen op de hoogte van de toestand, doch was ook actief werkzaam om, waar mogelijk, behulpzaam te zijn. ZHEG. heeft niets onbeproefd gelaten door zijne ambtelijke en moreelen steun, te helpen waar dit kon.

Daarnaast heeft de heer v. Lier, de vertegenwoordiger van den

Rijksdienst, voortdurend geijverd, zooveel mogelijk werkloozen uit Zeeuwsch-Vlaanderen naar elders te verplaatsen. Hij heeft bovendien gezorgd dat het aantal vreemde werkkrachten bij de industrie in ons land verminderde.

Wanneer dus in de bladen bericht wordt, dat zoo goed als niets door de Regeering wordt gedaan, is dat geheel onjuist. Dat de Regeering haar volle aandacht leende aan het werkloozenvraagstuk in Zeeuwsch-Vlaanderen, blijkt ook reeds uit het bezoek van Zijne Excellentie den Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid, aan dit deel van Zeeland.

Evenzoo kan gezegd worden, dat de werkloozen zelve willen medewerken om uit deze nood te geraken, hetgeen blijkt uit het feit, dat in het jaar 1927, 171 arbeiders alléén uit Zeeuwsch-Vlaanderen naar Canada zijn vertrokken.

Onwillekeurig komt na dit alles toch nog de vraag op, wat is dan toch wel de oorzaak, dat de werkloosheid blijft toenemen?

Immers de werkloosheid neemt toe.

Welnu, voor een juist antwoord op deze vraag diene allereerst, dat de toename der werkloosheid ook een gevolg kan zijn van nevenoorzaken, die men aan de eerste als door mij genoemde hoofdoorzaken kan toevoegen.

De eerste bijkomende oorzaak is hierin gelegen, dat de landbouwers in de laatste jaren hunne arbeiders zoo spoedig mogelijk ontslaan, als het werk maar even is afgedaan, want zoo zeggen zij: „*zij kunnen toch naar de steun gaan, waaraan wij toch betalen met onze belasting.*"

Daar zijn er zelfs die het gelukkig vinden dat de arbeiders wat murw worden, dan gaan de loonen naar beneden.

Als tweede bijkomende oorzaak kan worden vastgesteld, het méér toepassen bij 't werk van mechanische hulpmiddelen, zoowel bij de landbouw als in het havenbedrijf. Er bestaat dus alle aanleiding de handen ineen te slaan en in samenwerking de noodige kracht te ontwikkelen. Helaas, aan die noodige éénheid ontbreekt het nog wel eens in Zeeuwsch-Vlaanderen, gelijk weer blijken zal uit het volgende.

Onze Commissie heeft op de vlasbewerking de aandacht gevestigd, énkel als middel voor werkverruiming. Het is ook wel bekend dat de vlasindustrie kwijnt, maar dit lag buiten onze bemoeiing als behoorende tot de nijverheidszorg.

In de Kamer van Koophandel voor Zeeuwsch-Vlaanderen werd de toestand der vlasindustrie aan de orde gesteld en hoofdzakelijk bezien van fabrikantenzijde, wat onder de gegeven omstandigheden verwarring moest brengen, en een gevaar werd, voor wat door onze Commissie werd voorgesteld. Dat is door de Kamer van Koophandel wel niet opzettelijk zoo bedoeld, en is in de vergadering van 27 Dec. '26 ook wel zoo door den heer Meijer de Vries begrepen, die in deze te Terneuzen gehouden vergadering aanwezig was. Doch als gevolg van heel

den loop van zaken, werd de Gemeente St. Jansteen het slachtoffer en de arbeid onzer Commissie gefnuikt.

Wat **wij** echter toen hebben kunnen verklaren, gaf *elders* ontstemming, deed klagen over geweigerde hulp.

De beweging van de Kamer van Koophandel maakte school.

In St. Jansteen werd een Vereeniging van Vlasfabrikanten opgericht die zich evenals de Kamer van Koophandel met een adres tot den Minister van Binnenlandsche Zaken wendde, waardoor Zijne Excell. niet beter kon doen, dan eene Rijkscommissie in te stellen, die in opdracht had een rapport samen te stellen en daarin voorstellen te doen, hoe de Minister zou hebben te handelen. Dit alles beteekende voor onze Commissie een stopzetten van de verdere arbeid in het belang der werkloosheid, en dat, terwijl de werkloosheid bij den dag toenam.

Na eenige maanden bleek, dat deze Rijkscommissie *niet* tot eenstemmigheid komen kon en wij in Zeeuwsch-Vlaanderen een teleurstelling rijker zijn geworden.

Wat nu?

De toestand werd steeds nijpender.

Dit deed onze Commissie besluiten eene vergadering te houden, gelijk is geschied op 9 Januari '28, waar de vraag opnieuw is behandeld, of niet op andere wijze werk zou te vinden zijn. Wij werden in die meening versterkt, wijl eenige dagen vóór deze vergadering, door de gemeente Hulst een adres aan de Regeering is gezonden, waaruit bleek, dat daar werk is aan te wijzen. Hoe gelukkig!

Waar dit alles buiten onze Commissie omging, behoort het niet tot mijn bevoegdheid daarover iets te schrijven. Het doet echter wel vreemd aan, dat waar onze Commissie het gemeentebestuur van Hulst reeds in 1923 op dit werk heeft gewezen, toen een afwijzende houding werd aangenomen, en nu op eenmaal de zaak heel scherp door haar wordt gesteld zonder nadere toelichting.

In de genoemde vergadering van 9 Januari is opnieuw de aandacht gevestigd op graafwerken, landverbetering, sloten dulven en wegenvernieuwing.

Dit laatste betreft niet zoozeer de wegen in het land van Axel, want die zijn vrij goed; doch die in het land van Hulst behoeven voor het zwaar- en snelvervoer wel eenige verbetering. Zoo ook de wegen die in de polder liggen van het Kroondomein, doch de administrateur daarvan, is hiervan nog niet overtuigd.

Daarnaast kan gezegd worden, dat de hoofdwaterwegen naar het stoomgemaal goed zijn, doch de wateraanvoer uit de aangrenzende polders, behoeven verbetering.

Men moet echter van de uitvoering al deze aan te wijzen werken geen al te groote verwachtingen hebben, dat hierin zal worden voorzien. De belanghebbende landbouwers die de wegen moeten betalen, vinden ze goed genoeg, en die van elders

komt om ze te gebruiken voor het verkeer, moet het er maar mee doen.

Zoodra men de gemeente- en polderbesturen wijst op de noodige verbeteringen, dan is het antwoord niet zelden, dat het Rijk zulks moet doen. In dit laatste zit in Zeeuwsch-Vlaanderen voor een groot deel de moeilijke toestand.

Tijdens de anti-anexatiebeweging werd hier voortdurend gezegd: *„De Regeering moet nu eens voor den dag komen en helpen Zeeuwsch-Vlaanderen"*. Degenen die deze beweging geleid hebben hadden daarvoor misschien hun goede reden; doch het moet ook kunnen worden uitgevoerd.

Doch het moet worden gezegd, dat voor wat de wegen betreft, de Regeering voor dit gebied zeer véél doet. In vergelijking met andere deelen van ons land wel het meeste.

Het Rijk moet het doen, zegt men, doch de aanvragen zijn niet zelden zoo onbesnoeid, dat met nadruk wordt gezegd: werk dan samen met de Commissie voor Werkverruiming.

Zoodra een gemeente met uitvoerbare en duidelijk omschreven plannen komt, wordt er door den Minister geholpen. Zoo dezer dagen nog weer de gemeenten Boschkapelle en Graauw, die ieder voor zich een goed voorbereid en wel omschreven plan hebben ingezonden, waaraan onze Commissie steun kon verleenen. En wij hebben de toezegging, dat indien er een gemeente is, die werk wil laten verrichten voor werkverruiming, dat thans kan worden verricht, hulp niet achterwege blijft.

Maar — en dit is volkomen logisch — de Minister stelt zich op het standpunt, dat de belanghebbende gemeenten zelve moeten voorgaan. Dat zijn de eerst belanghebbenden. En dan vraagt de Minister niet of zulk een gemeente zelf veel kan geven — Boschkapelle ontvangt 75 % bijslag op het loon — maar de gemeenten moeten zelve eerst over de brug komen.

Jammer genoeg, dit laatste voelt men hier nog te weinig.

Het is altijd weer hetzelfde lied: „dat moet het Rijk doen".

Onze Commissie heeft bij het bezoek van Minister Slotemaker de Bruyne gezegd: de toestand is niet hopeloos.

De nood der werkloosheid behoeft in Zeeuwsch-Vlaanderen niet bestendigd te worden, want er zijn nog wegen aan te wijzen, die tot verbetering kunnen leiden, maar dan moet er bij belanghebbenden wat meer eenstemmigheid komen. Dan moeten belanghebbende gemeenten met goed toegelichte en wel omschreven plannen komen; dan moeten de gemeenten gezamenlijk een wegencommissie benoemen, waardoor een wezenlijke verbetering van de wegen mogelijk wordt.

Het gebeurt zoo dikwijls, dat men blijk geeft, hier meesterlijk de kunst te verstaan, om het van zich af te schuiven. Daarbij heeft men hier nog al eens te worstelen met *grootmachten*, die zich verscholen hebben maar inmiddels alles tegenhouden.

Dat is op den *duur* slechts te overwinnen.

Ik herhaal echter, er is hope.

Een tweetal kwesties die een afzonderlijke behandeling vorderen, n.l. de werkloosheid in Terneuzen als gevolg van het havenbedrijf en de toestand in de vlasindustrie, wil ik behandelen in een volgend artikel.

Terneuzen. J. Huizinga,
voorz. v/d. Commissie voor Werkverruiming in Zeeuwsch-Vlaanderen.

De Loop der Bevolking.

Verschenen is *Statistiek van den loop der bevolking van Nederland* over het jaar 1925; uitgave van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Ook voor een kijk op de arbeidsmarkt hier te lande zijn de in deze uitgave vermelde bijzonderheden, hoewel lang niet alle direct, van groot belang. Uit de inleiding en verschillende hoofdstukken dan ook een greep.

De bevolking van Nederland bedroeg op 1 Januari 1830 in totaal 2.613.487 inw.; op 31 December 1925 was dit aantal 7.416.418. Voor hen, die in een vermeende toeneming van een vrouwenoverschot een bepaalde tendens voor de arbeidsmarkt meenen te ontdekken, zij hier aangeteekend, dat hoewel het aantal vrouwen op alle tijdstippen van waarneming in ons land steeds grooter is geweest dan het aantal mannen, het vrouwensurplus bijna regelmatig en aanhoudend is teruggeloopen. Het aantal vrouwen per 1000 mannen bedroeg in 1830 een aantal van 1045 en in 1925 een aantal van 1014. De vermindering is in hoofdzaak het gevolg van de daling der sterfte, die zoolang betrouwbare bevolkingsstatistische gegevens zijn verzameld, meer het mannelijke dan het vrouwelijke geslacht ten goede is gekomen.

De vermeerdering van de bevolking in ons land is zoo goed als geheel het gevolg van geboorteoverschotten boven sterfte, omdat ons land gemiddeld meer door vertrek van personen verliest, dan het aan nieuwe bewoners door vestiging wint. Het verslag berekent een en ander en besluit: hieruit volgt, dat ons land gemiddeld door meer vertrek dan vestiging uit vreemde landen gerekend van het jaar 1840 tot en met het jaar 1920 in totaal 295.893 personen heeft verloren, dat is gemiddeld pl.m. 3650 per jaar.

De in den jaargang 1922 van „Statistiek van den loop der bevolking van Nederland" laatstelijk opgenomen gegevens betreffende de landverhuizers, welke jaarlijks door de gemeentebesturen werden verstrekt, zijn van 1 Jan. 1925 af niet meer verzameld. Bedoelde gegevens vormen nl. een onvoldoend beeld

der Nederlandsche landverhuizing. Of de personen, die uit de bevolkingsregisters werden afgeschreven, al of niet als landverhuizer zijn te beschouwen, is aan het oordeel van den burgemeester (of zijn ondergeschikt personeel) overgelaten. Doch ook de cijfers betreffende de uit de havens van Amsterdam en Rotterdam gedurende 1925 naar overzeesche landen vertrokken Nederlandsche landverhuizers, welke door de commissie van toezicht over den doortocht en het vervoer van landverhuizers worden bijeengebracht, geven geen juist inzicht in de beteekenis ook van deze emigratie. De omvang is blijkbaar grooter dan de cijfers aanwijzen. Wij vinden omtrent de meerdere of mindere volledigheid van het beschikbare cijfermateriaal de landverhuizing betreffende o.m. in de voor de Nat. Ver. tegen de Werkloosheid uitgebrachte praeadviezen over emigratie door Jhr. J. C. C. Sandberg en J. B. S. Westerdijk (jaarg. 1922 T. N. W. R.) emigratiecijfers in het algemeen omstandig toegelicht, terwijl over de emigratie in Nederland in afl. 2 jaarg. 1927 van dat tijdschrift van de hand van Dr. S. Gargas een artikel verscheen. Van meer belang dan de beschikbare cijfers der migratie komt ons voor te zijn de beteekenis der verplaatsing voor korter of langer duur van arbeidskracht, in dit geval naar het buitenland uitgedrukt in „woonplaatsverandering". Alvorens hierover nog enkele cijfers naar voren te brengen, volgt hier een enkele vermelding over den groei der bevolking gegroepeerd naar de grootte der verschillende bevolkingscentra.

Sedert 1840 was de toeneming tot 31 December 1920 de volgende:

In gemeenten met:	1840	1920
meer dan 100.000 inwoners	100	413
van 50.001—100.000 „	100	279
„ 20.001— 50.000 „	100	330
„ 5.001— 20.000 „	100	217
„ 5.000 en minder	100	164
Het Rijk	100	240

Uit deze cijfers blijkt duidelijk, dat de toeneming in de groote gemeenten d.i. boven 20.000 inwoners aanzienlijk grooter is geweest, dan in de plattelandsgemeenten. En gelet op het feit, dat de geboorteoverschotten op het platteland steeds die in de groote steden overtreffen, moet daaruit volgen, dat de groote gemeenten zijn bevolkt uit die van het platteland (voor de groote gemeenten droeg annexatie deels bij tot vermeerdering).

Plaatsen we de gegevens betreffende het aandeel van de bevolking der verschillende groepen van gemeenten in de Rijksbevolking uitgedrukt in procenten voor het jaar 1840 en 1925 eens naast elkaar:

Gemeenten met	Jaar 1840 % van de totaalbevolking:	Jaar 1925 % van de totaalbevolking:
meer dan 100.000 inwoners	14.04	24.50
50.001—100.000 „	6.83	7.84

Gemeenten met	Jaar 1840 % van de totaalbevolking:	Jaar 1925 % van de totaalbevolking:
20.001— 50.000 inwoners	9.86	13.98
5.001— 20.000 „	32.19	28.78
5.000 en minder	37.09	24.89

In welke mate de *vestiging* en het *vertrek* bijdroeg in de toename der bevolking der verschillende groepen van gemeenten wordt genoemd in het volgende overzicht. Met het oog op de beteekenis die verplaatsing van arbeidskracht heeft, kan ons dat wel iets leeren.

Toeneming der bevolking in % door meer vestiging dan vertrek.

	Jaren:				
	1921	1922	1923	1924	1925
In het Rijk.....	—0.00[4]	0.12	0.16	—0.12	—0.07
In gemeenten met:					
meer dan 100.000 inwoners....	2.21	0.16	0.64	0.06	0.08
50.001—100.000 „	0.25	0.32	—0.08	—0.30	—0.12
20.001— 50.000 „	1.11	0.32	0.67	0.21	0.21
5.001— 20.000 „	—1.67	0.39	—0.08	—0.15	—0.09
5000 en minder „	—0.88	—0.42	—0.26	—0.40	—0.32

Hierbij wordt aangeteekend: de totaalbevolking van het Rijk nam voortdurend toe. Nadeelige vestigingssaldi voor 1921, 1924 en 1925 en voordeelige saldi voor 1922 en 1923 als gevolg van meer vestiging dan vertrek bij de vrouwen (Duitsche dienstboden); een toeneming der bevolking der grootste centra (voor de jaren 1921 en 1923 voornamelijk toe te schrijven aan annexaties).

Uit de uitgebreide overzichten aangaande den loop der bevolking voor iedere gemeente, voor iedere provincie en voor het Rijk lichten we deze cijfers toe. Zij loopen over 1916 t/m. 1925; de jaren dus waarin de intercommunale uitwisseling van vraag en aanbod voorzoover zij over de beurzen liep door de openbare arbeidsbemiddeling kon worden geregistreerd.

Veranderingen van woonplaats.

Jaren	Vestiging			Vertrek		
	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal
1925	228.126	251.310	479.436	229.628	254.860	484.488
1924	221.859	247.661	469.520	225.041	253.435	478.476
1923	220.341	255.422	475.763	224.604	240.078	464.682
1922	204.104	233.253	437.357	206.647	222.747	429.394
1921	224.805	240.773	465.578	226.489	239.349	465.838
1920	255.957	265.260	521.217	266.244	271.360	537.604
1919	273.253	277.128	550.381	283.663	288.991	572.654
1918	246.361	265.881	512.242	246.452	264.340	510.792
1917	257.463	278.239	535.702	228.503	251.601	480.104
1916	212.791	229.408	442.199	190.642	206.226	396.868

Hieronder vermelden wij een overzicht betreffende de inschrijvingen en afschrijvingen in de bevolkingsregisters der Nederlandsche gemeenten van personen, gekomen uit of vertrokken naar de koloniën en naar het buitenland, genomen uit de cijfers van de hier besproken uitgave.

Jaren	Personen gekomen uit				Personen vertrokken naar			
	de Koloniën		het Buitenland		de Koloniën		het Buitenland	
	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.
1925	3909	3112	14245	17117	3546	2439	13412	17693
1924	4113	3086	14447	19638	3637	2416	15148	23289
1923	4300	3121	13487	30250	3205	2285	15780	15495
1922	5471	3556	10867	22929	4064	3160	13200	13052
1921	4111	3205	9893	13108	4830	3450	11547	11108
1920	5068	3595	17265	15696	4679	3291	14467	13497
1919	4526	2719	12895	12146	3057	2182	19755	20428
1918	853	220	9949	11633	2015	889	7846	9883
1917	1703	852	24527	23467	1603	727	3091	3398
1916	3119	1612	22951	23221	2275	1330	3862	3631

De cijfers voor mannen en vrouwen zijn afzonderlijk gehouden. Hoeveel gehuwde paren hierbij zijn, is niet vermeld.

Ons komt de beteekenis van den omvang der circulatie van arbeidskracht van ongemeen belang voor. Het is jammer, dat over den aard der woonplaatsveranderingen geen gegevens zijn opgenomen. In zoover is het moeilijk bepaalde gevolgtrekkingen te maken uit het vermelde cijfermateriaal. Tot verkrijging van een inzicht in de verplaatsing van arbeidskracht is een vermelding van de woonplaatsveranderingen naar leeftijdsgroep, burgerlijken staat en beroep noodig. De cijfers der intercommunale uitwisseling van vraag en aanbod t. w. de tot stand gekomen plaatsingen der openbare arbeidsbemiddeling („buiten de gemeente geplaatste werkzoekenden") kunnen om meer dan één reden z. m. niet gelegd worden naast die der woonplaatsveranderingen. In 1925 bedroeg eerstgenoemd aantal 9461, laatstgenoemd 479.436 (gevestigden). Het zal van groote beteekenis kunnen zijn wanneer door een omstandig cijfermateriaal den uitbouw der arbeidsbemiddeling in bepaalde richtingen doelmatiger bevorderd kan worden. Hierdoor kon het werkloosheidsvraagstuk wat nader tot oplossing worden gebracht. De mobiliteit van het beschikbare aanbod van valide werkkrachten dient tot het uiterste opgevoerd te worden. Zooals bekend is de toeneming der bevolking in de grootere bevolkingscentra inderdaad zeer beduidend. Het is echter niet aan te nemen, dat deze groei onverlet zou doorgaan. De ontwikkeling van het verkeer o. m. schept een invloed, die de vestiging en concentratie van industrieën en bedrijven steeds en uitsluitend in bepaalde gemeenten tegengaat.

De jaarlijksche toeneming der bevolking in de grootere gemeenten gaat in dalende lijn. (De daling wordt veroorzaakt

zoowel door vermindering van het geboortecijfer als door geringer vestiging). Dit geldt voor gemeenten van 20.000 inwoners en daarboven. Voor de kleinere gemeenten is een omgekeerde gang van zaken te constateeren, d.w.z. toeneming der bevolking in stijgende lijn. In dit verband moge nog verwezen worden naar een tweetal artikelen over Bevolkingsvermeerdering en werkgelegenheid in jaargang 1926 van dit tijdschrift, waarin over de werkgelegenheid, die de ontwikkelende industrie naast een intensiveering der bodemcultuur (ontginning, tuinbouw) biedt, cijfers genoemd worden.

Het werkloosheidsvraagstuk en de loop (circulatie) der bevolking kunnen nader verwant zijn. Voor een goed inzicht in de beteekenis van dezen loop mag de hier besproken uitgave wat bijdragen; over de beteekenis van de verplaatsing van arbeidskracht geeft ze te weinig. Wij spreken de hoop uit, dat binnen afzienbaren tijd men zal gaan inzien het groote belang van een behoorlijke eenigszins volledige statistiekvoering van gegevens betreffende arbeidskracht, toch zoo noodig voor een juist inzicht in een rationeele verzorging der landelijke en plaatselijke arbeidsmarkt en dan ook plaatselijk de gegevens beschikbaar zal willen stellen, die van zooveel belang zijn opgenomen te worden in een uitgave betreffende den loop der bevolking van Nederland. K.

Buitenlandsch Overzicht.

Internationaal.

DE GEMEENTELIJKE OPENBARE WERKEN. Het Internationale Stedenverbond heeft, met het oog op het internationaal kongres van steden en plaatselijke overheden, dat van den 5den tot den 9den Oktober van dit jaar te Sevilla zal worden gehouden, een groote enquete ingesteld betreffende de ekonomische werkzaamheden der gemeenten. Van de gestelde vragen mogen hier de volgende worden vermeld:

Welke gevolgen hebben de ekonomische ondernemingen der der gemeenten, of zekere soorten van ondernemingen, voor de sociale voorziening ten behoeve van de groote massa der bevolking?

Heeft de ekonomische werkzaamheid der gemeenten een belangrijken invloed op de arbeidsmarkt evenals de verschillende prijzen?

Volgen de gemeenten ten aanzien van openbare werken en bestellingen een politiek, voorgeschreven door de zorg een stabiliseerenden invloed op de arbeidsmarkt uit te oefenen? En in dit geval:

a. Maken zij programma's van openbare werken voor een lange periode (8 of 10 jaren b.v.)?

b. Voeren zij in den regel deze werkzaamheden met de grootst mogelijke regelmatigheid uit?
c. Of volgen zij integendeel juist de methode, welke de uitvoering van openbare werken in tijden van groote ekonomische bedrijvigheid vertraagt, ten einde deze in tijden van werkloosheid te kunnen vergrooten?
d. Welke financiëele politiek wordt gevolgd (vorming van zelfstandige fondsen voor de uitvoering van openbare werken, beroep op de geldmarkt, e.d.)?

Duitschland.

Het onderzoek der werkloozen. In den vorigen jaargang (p. 469 e.v.) zijn reeds verschillende gegevens medegedeeld, welke verkregen zijn bij het onderzoek der krisisondersteuning ontvangende werkloozen in Duitschland op 15 Juli 1927. Hieronder volgen nog enkele andere.

Van de 174.391 onderzochte werkloozen was 57% gehuwd, 31% ongehuwd, 7% weduwnaar of weduwe, de rest gescheiden (al of niet wettig). Van de mannen was 66½% gehuwd en 26½% ongehuwd, van de vrouwen resp. 51½% ongehuwd en slechts 20% gehuwd, bovendien 16% weduwe. Bij de mannen wijkt de burgerlijke staat belangrijk af van de cijfers voor de mannen der geheele rijksbevolking: er zijn percentsgewijze op de totale bevolking veel minder gehuwde mannen. Bij de vrouwen is de afwijking veel geringer; zij is daar omgekeerd aan die bij de mannen.

Ongeveer één derde der ondersteunden had te zorgen voor een gezin, één vijfde der ondersteunden behoorde tot een echtpaar zonder mede-ondersteunde kinderen, de rest, dus iets minder dan de helft, bestond uit werkloozen, die slechts voor zich zelf hadden te zorgen.

Ten aanzien van 19% der ondersteunden, in gelijke verhouding zoowel bij mannen als bij vrouwen, werden maatregelen genomen tot behoud en tot verdere ontwikkeling van hun arbeidsvermogen. Voornamelijk werden nieuwe beroepen geleerd of ontwikkelingskursussen gegeven.

Een onderzoek naar de kontrole der ondersteunden deed blijken, dat 43.3% zes maal per week gekontroleerd werd, 6.5% vijfmaal, 6.9% viermaal en 29% driemaal; de rest één- of tweemaal. Kontrole van minder dan viermaal per week kwam slechts voor in beroepen met zeer groote werkloosheid, in plattelandsgemeenten en ten aanzien van lichamelijk minder geschikten. In 75% der gevallen werd de kontrole door de arbeidsbeurs uitgeoefend; in de overige 25% vooral door het hoofd der gemeente in kleine gemeenten.

De wachttijd bij de werkloosheidsverzekering. Art. 10 van de nieuwe wet op de werkloosheidsverzekering bepaalt, dat de wachttijd bij de werkloosheidsverzekering in beginsel zeven

dagen bedraagt. De bestuursraad van de Rijksarbeidsbeurs kan deze echter verkorten tot drie dagen. Bij verordening van den 2den December j.l., in werking getreden 12 December d.a.v., heeft de bestuursraad van dit recht gebruikt gemaakt. Tot 31 Maart a.s. zal voor de overgroote meerderheid der arbeiders de wachttijd van drie dagen, welke bij het in werking treden der wet gold, gehandhaafd blijven. Voor seizoenwerkloosheid zijn echter enkele andere bepalingen gemaakt.

Indien een werklooze in de 12 maanden, voorafgaande aan de werkloosheidsmelding, in totaal 6 maanden werkzaam was in een bedrijf, waarin seizoenwerkloosheid pleegt te heerschen, dan bedraagt de wachttijd twee weken en indien het werk 8 maanden heeft geduurd drie weken. Indien de seizoenwerklooze tijdelijk ander werk pleegt te verrichten, doch dit door den toestand der arbeidsmarkt niet kan krijgen, kan het bestuur der landsarbeidsbeurs den wachttijd tot één week verkorten. De verkorting mag slechts voor afzonderlijke deelen van het distrikt of voor afzonderlijke bedrijfstakken worden uitgesproken.

Voor werkloozen uit bedrijven, welke indirekt door het weer of door andere omstandigheden elk jaar beperkt werken, kan daarentegen door den betrokken bestuursraad onder de beperkingen aan het slot der vorige alinea vermeld, den wachttijd tot drie weken verlengd worden. Deze verlenging geldt niet voor werkloozen, die geen vervangend werk kunnen krijgen door den toestand der arbeidsmarkt.

Voor leden van de bemanning van een schip, die na zes weken als zeeman te hebben gewerkt, werkloos worden, bedraagt de wachttijd één week.

De toestand der oudere bedienden. In een door den Duitschen Rijksdag op 2 Juni 1926 aangenomen resolutie was aan de Rijksregeering verzocht ten behoeve van de oudere bedienden o.a. de volgende maatregelen te nemen: 1. een maximum aantal leerlingen in het handelsbedrijf vast te stellen; 2. samen met de landen beroepsverandering van werklooze bedienden mogelijk te maken en zoo noodig daarvoor speciaal middelen te voteeren; 3. onverwijld een wetsontwerp ter verbetering van het geldende opzegrecht in te dienen; 4. onverwijld een aanvulling van de Rijksperswet voor te bereiden om de misstanden op het gebied der advertenties onder nummer uit den weg te ruimen. Voorts werd de Regeering verzocht een rapport aan den Rijksdag over deze vraagstukken in te dienen. Dit is thans geschied.

Het rapport deelt mede, dat over het vaststellen van een maximum aantal leerlingen in het handelsbedrijf wel uitvoerige besprekingen hebben plaats gehad, maar dat nog geen besluit kon worden genomen. De kwestie wordt thans door den Reichswirtschafsrat behandeld. Maatregelen tot verdere ontwikkeling en beroepsverandering worden reeds sinds enkele jaren uitgevoerd. Een opzeggingsregeling is bij de wet van 9 Juli 1926

getroffen. Besprekingen over de misstanden in het advertentiewezen hebben nog niet tot resultaat gevoerd.

Uit verschillende onderzoekingen is gebleken, dat de arbeidsmarkt voor bedienden in het algemeen ongunstiger is dan voor andere arbeiders. Van de in 1926 werklooze bedienden waren dit in Juli 1927 nog 19,4 %, terwijl dit percentage voor alle arbeiders 10 % bedroeg.

Voorts blijkt, dat de gemiddelde duur der werkloosheid stijgt met den leeftijd. Onder de krisisregeling vielen op 15 Juli 1927 in de leeftijdsgroepen van 21 tot 40 jaren 16, 6—24,1 %; in de leeftijdsgroep boven 40 jaar 32 %. Terwijl voor de oudere arbeiders in het algemeen, evenals voor alle arbeiders, de arbeidsmarkt beter wordt, is dit voor de oudere bedienden, evenals voor alle bedienden, niet het geval.

Verschillende gewenschte maatregelen tot verbetering van den toestand worden in het rapport besproken. In de eerste plaats de verplichting voor de ondernemingen om elke vakature aan de arbeidsbemiddeling mede te deelen. In het algemeen ziet men hiertegen geen groote bezwaren bestaan. De tegenstand der werkgevers hiertegen wordt „mehr gefühlsmässig bestimmt" genoemd. Een zoodanige plicht kan echter voor partikuliere ondernemingen alleen bij de wet worden ingevoerd. Een verplichting om van de arbeidsbeurs gebruik te maken kan naar het oordeel van het Departement van Arbeid slechts door vrijwillige regeling bij kollektief kontrakt worden ingevoerd.

Een verplichting tot het tewerkstellen van oudere bedienden zou moeten bestaan in de bepaling, dat voor hen een zeker deel van alle plaatsen moet worden gereserveerd. Dit kan tot groote onbillijkheden voeren, ook voor de bevoordeelden zelf, die eventueel geplaatst worden, daar waar men hen het makkelijkst kan neerzetten. Een andere vorm: bepaalde plaatsen met de bevoorrechte personen bezetten is billijker, maar vereischt een ingewikkelde organisatie en veel tijd. Deze verplichting beteekent in ieder geval een diepe inbreuk op het vrije beschikkingsrecht van den ondernemer. Verwacht mag worden, dat de ondernemers de rationaliseering niet overdrijven. Zouden zij de beteekenis van een betrouwbare en goed ingewerkte bediendengroep niet begrijpen, dan zou een wettelijke regeling niet zijn te ontgaan.

Ten slotte wordt opgemerkt, dat de moeilijkheden te dezen aanzien zeker niet zoo gemakkelijk zijn op te lossen, als degenen denken, die de schuld werpen op de al te schematische salarisregeling in de kollektieve kontrakten. Dwingende maatregelen zouden echter pas moeten worden genomen, als alle andere mogelijkheden uitgeput zijn. Onderzocht wordt, wat kan worden bereikt door toepassing van art. 140, al. 2 der nieuwe wet op de arbeidsbemiddeling en werkloosheidsverzekering. Deze bepaling luidt: „De bestuursraad van de Rijksarbeidersbeurs kan toestaan, dat verdere maatregelen ter voorkoming en beëindi-

ging der werkloosheid, welke in staat zijn de uitgaven voor werkloosheidsuitkeering te verminderen, van de arbeidsbeurzen worden geëischt".

Duitsch-Oostenrijk.

Buitengewone maatregelen voor de werkloosheidsverzekering. Bij de wet van den 17den December 1927 zijn de buitengewone maatregelen voor de werkloosheidsverzekering verlengd tot het einde van dit jaar. Volgens deze maatregelen zullen uitgetrokken verzekerden — dat zijn zij, die 30 weken uitkeering hebben gehad, waarvan de kosten voor de helft door de werkgevers en voor de helft door de arbeiders worden gedragen — een buitengewone uitkeering ontvangen van 80% der gewone uitkeering. De helft van de kosten hiervan wordt door de overheid gedragen. De voorstellen der arbeidersvertegenwoordigers om de uitkeeringen in overeenstemming te brengen met de gestegen kosten van het levensonderhoud en voorts de land- en huiselijke arbeiders onder de verzekering te brengen, zijn verworpen.

Engeland.

Verplaatsing van arbeidskrachten. De Minister van Arbeid heeft ingesteld een *Industrial Transference Board*, welke tot taak heeft den overgang van arbeiders van de eene industrie naar de andere te vergemakkelijken, in het bijzonder van mijnwerkers, die niet meer in staat zijn in hun distrikt of in hun vak werk te krijgen. De Raad heeft zijn zetel in het Departement van Arbeid. Leden zijn de heeren Sir Warren Fisher, Sir John Cadman en Sir David J. Shackleton.

De verplaatsing van arbeiders zal geschieden zoowel in het binnenland als naar overzee. De Raad zal vooral samenwerken met het *Overseas Settlement Committee*, met den minister van volksgezondheid, ten einde een programma voor snellen woningbouw op te stellen, met den Onderwijsraad en met den Board of Trade.

De Regeering is voornemens aan den Raad groote bevoegdheden te geven. Hij zal in voortdurend contact staan met de werkgevers zoowel als met de arbeidsbeurzen. Waarschijnlijk zullen in streken, waar de arbeidsmogelijkheid betrekkelijk gunstig is, kommissies uit de industrie worden opgericht om met den Raad samen te werken.

Frankrijk.

De werkloosheidsverzekering. Bij besluit van den 15den Februari 1927 was de staatssubsidie aan de departementale en gemeentelijke werkloosheidsfondsen verhoogd van 33 % tot 60 %. De voortdurende verbetering van den ekonomischen toestand maakte het mogelijk, dat het eerste percentage op 1 September j.l. weer kon worden gegeven. Op 1 Mei 1927 funktionneerden

13 departementale en 165 gemeentelijke fondsen, op 15 October nog slechts 5 departementale en 75 gemeentelijke. Op het einde van het jaar was de toestand iets slechter geworden en toen werkten er 9 departementale en 96 gemeentelijke fondsen.

In de eerste 10 maanden van 1927 zijn door den Staat in totaal 32.664.000 francs aan subsidie verstrekt. Bovendien zijn aan de onderlinge werkloozenkassen in het eerste halfjaar van 1927 nog 360.000 francs uitgekeerd.

Verplichte tewerkstelling van oudere arbeiders. Evenals in ons land is het ook in Frankrijk voor arbeiders, die een zekeren leeftijd bereikt hebben, uiterst moeilijk werk te krijgen. De Generale Raad van de Seine heeft onlangs eenstemmig een motie aangenomen, waarin de wensch wordt uitgesproken, dat de wet, welke de ondernemers, die meer dan 10 arbeiders te werk stellen, verplicht een zeker aantal oorlogsverminkten in dienst te hebben, ook wordt uitgebreid tot arbeiders van 50 tot 60 jaar.

Spanje.

Een programma van openbare werken. De Spaansche regeering heeft een omvangrijk programma opgesteld van uit te voeren openbare werken, dienende o.m. ter bestrijding der werkloosheid.

Voor het aanleggen van havens zal een leening worden uitgeschreven van 600 millioen peseta's. Voor de spoorwegen zal noodig zijn een bedrag van 2.4 milliard peseta's: de helft voor de elektrificatie van reeds bestaande lijnen en de andere helft voor den aanleg van 2400 K.M. nieuwe lijnen. De Staat zal deze bedragen voorschieten. Men is van meening, dat de toeneming van het verkeer zoo groot zal zijn, dat het kapitaal in vrij korten tijd kan worden terugbetaald.

Voor den aanleg en de verbetering van wegen zal 600 millioen peseta's worden uitgetrokken. Ter verbetering van de bevloeiïng der landbouwstreken zullen eveneens belangrijke sommen worden beschikbaar gesteld voor de bedijking van rivieren.

In totaal zullen al deze plannen 5 milliard peseta's kosten, dat is een annuïteit van pl.m. 250 millioen voor rente en aflossing. De gewone begrooting zal echter slechts met 60 à 70 millioen behoeven te worden verhoogd; de rest wordt gevonden uit de overschotten van vorige begrootingen.

Men rekent, dat 50.000 arbeiders voor de uitvoering dezer werken noodig zullen zijn. De regeering heeft daarom maatregelen genomen ter beperking der emigratie.

Beperking der emigratie. De maatregelen, waarop bovenstaand bericht doelt zijn genomen bij besluit van den 9den December 1927.

Dit verbiedt in de eerste plaats de emigratie aan meisjes

beneden 25 jaar, tenzij zij worden vergezeld door ouders, grootouders of voogden of indien zij zich begeven naar de personen, die wettelijk toezicht over haar uitoefenen of indien zij door overtuigende dokumenten kunnen bewijzen, dat zij in het land, waarheen zij zich begeven onder de hoede van ouders of van moreel betrouwbare personen zullen komen.

Mannelijke minderjarigen, die niet met hun gezin reizen of dit gaan opzoeken, mogen slechts het land verlaten, indien zij bewijzen, dat zij naar een persoon gaan, die hun opleiding zal voltooien of hun zal bijstaan bij het begin van uitoefening van een beroep.

Ongeschoolde meerderjarige arbeiders zullen niet mogen emigreeren naar een land, waar ekonomische moeilijkheden bestaan, tenzij zij een arbeidskontrakt bezitten, dat hun daar werk tegen normale arbeidsvoorwaarden waarborgt.

De terugkeer naar Spanje wordt aanlokkelijk gemaakt door de mogelijkheid van een gratis thuisreis voor hen, die in den vreemde in nood zijn gaan verkeeren. Zij die het land zonder behooorlijke papieren en zonder te voldoen aan de wettelijke bepalingen van emigratie hebben verlaten, zijn van deze voorrechten uitgesloten. Hij, die op staatskosten naar het vaderland is teruggekeerd, mag het land gedurende drie jaren niet verlaten, tenzij hij de reiskosten terugbetaalt.

Emigratie. Bij besluit van 6 Sept. 1927 zijn wijzigingen aangebracht in de wettelijke bepalingen op immigratie en emigratie in Spanje. De vroeger bestaande Dirección General de Emigracion is opgeheven en daarvoor in de plaats gekomen een algemeene raad ook voor sociale aangelegenheden, de Dirección General de Occión Social y Emigración; dit administratieve orgaan zal worden bijgestaan door een raadgevend lichaam.

Deze verandering is in hoofdzaak het gevolg daarvan, dat meer en meer het begrip is doorgedrongen, dat de Spaansche emigratie veel meer te wijten is aan ongunstige sociale toestanden dan aan overbevolking. Spanje heeft nog zooveel weinig bevolkte gedeelten. Het ligt dan ook in de bedoeling vooral de binnenlandsche kolonisatie, ook het terugkeeren van vroeger geëmigreerde Spanjaarden, te bevorderen door steun aan den landbouw en andere takken van bedrijf, zoowel als door verbeteringen op sociaal gebied. A. H.

Zweden.

Arbeidsbeurzen. De inkomsten van de 36 arbeidsbeurzen in Zweden over 1926 bedroegen in totaal 1.017159.17 kr., waaronder 221761.85 kr. Rijkssubsidie (136587 kr. speciaal voor de arbeidsbemiddeling in landbouw en zeevaart); 305977.97 kr. van de verschillende provincies (landsting) en 463003.45 kr. van gemeentewege.

Het totaal aan uitgaven beliep 1.000703.71 kr., waarvan voor

rekening van salarissen aan bestuurders en personeel kwamen 701733.83 kr.; porti, telegrammen en telefoon 70908,83 kr.; drukwerk 13283.42 kr.; kosten van jaarverslagen en kantoorbehoeften 14497.37 kr.; huur van localiteiten, schoonmaak en verlichting en verwarming 152784.46 kr.; reclame 13451.77 kr. en verdere onkosten waaronder vergoeding van reiskosten aan werkloozen 34049.04 kr. Zoowel de inkomsten als de uitgaven vertoonen een lichte daling vergeleken bij 1925. A. H.

Zwitserland.

Prof. Dr. N. Reichesberg. De Zwitsersche sektie der Internationale Vereeniging voor Socialen Vooruitgang heeft het verlies te betreuren van Prof. Dr. Nahum Reichesberg, die jarenlang haar voorzitter is geweest. De overledene was hoogleeraar in de ekonomie aan de Universiteit te Bern en behoorde steeds tot de leiders der internationale vereenigingen op sociaal gebied.

Persoverzicht.

Werkloozenkas, Ondersteuningsfonds en Studiefonds. „Ons Beginsel", het Orgaan der Nederlandsche Vereeniging van Christelijke Kantoor- en Handelsbedienden, bevatte een artikeltje waarin de volgende passage voorkwam:

„Niet, dat die fondsen allen nood kunnen lenigen. Niet, dat ze alle ellende uit de gezinnen der getroffen collega's kunnen wegnemen. Dat kan geen enkel fonds, dat kan geen enkele organisatie.

Maar wat ze wel kunnen en wat ze wel doen, is, uit de gezinnen althans den ergsten nood bannen. De gezinnen onzer werkloozen voor het allerergste behoeden, ze door de allergrootste moeilijkheden heen helpen, dat kunnen we en dat doen we. Onze leden helpen op een bepaald kritiek moment, daartoe zijn we, Godlof, in staat."

Deze passage wordt hier aangehaald als een voorbeeld, hoe in de vakvereenigingen het nut der werkloosheidsverzekering wordt gevoeld.

De motie-v. d. Tempel. In dit Tijdschrift is mededeeling gedaan van de motie-v. d. Tempel in het vorig najaar in de Tweede Kamer aangenomen.

In den „Ned. Werkgever" van 8 December 1927, werd over deze motie o. m. het volgende geschreven:

„Dat de aanneming der motie niets beteekent, blijkt eveneens uit het feit, dat de heeren Kortenhorst en Knottenbelt, die het denkbeeld de werkgevers zonder meer te verplichten tot bijdragen in de werkloosheidsverzekering hadden bestreden, zich na 's Ministers verklaring niet meer tegen aanneming van deze motie hebben verzet!"

En iets verder op pagina 670:

„Wij constateeren dus, dat de aanneming van deze niets zeggende motie

in geen enkel opzicht eenige verplichting op deze of een volgende Regeering heeft gelegd om te komen met het stelsel, door haar voorstanders (n.l. van verplichte bijdrage der werkgevers) gewenscht"

Nederlandsche arbeiders naar Duitschland. Het Orgaan van den Nederlandschen Bond van arbeiders in het Landbouw-, Tuinbouw- en Zuivelbedrijf van 7 Januari j.l. verwacht voor het voorjaar een toenemende vraag naar Nederlandsche arbeidskrachten voor Duitschland. Dit houdt naar het blad meent, verband met het Duitsch-Poolsche verdrag.

De Poolsche arbeiders, die voor 1 Januari 1919 naar Duitschland gingen, mogen blijven, maar zij, die zich na dien datum vestigden, moeten over een tijdvak van 6 jaren naar Polen terugkeeren.

In Duitschland werken thans ongeveer, volgens dit orgaan, 100.000 Polen tegen circa 400.000 vóór den oorlog.

Binnenlandsche Trek. „De Arbeid", het orgaan van het N.A.S. van 31 December j.l. bevat mededeelingen van het „Landelijk Comité ter behartiging van de belangen der werkloozen" over de verplaatsing van werklooze arbeiders uit de vier grootste gemeenten des lands naar Overijsel en elders. Bij deze verplaatsing moet volgens dit Comité aan de volgende voorwaarden voldaan worden:

1e. De verplaatsing van werkloozen naar elders gelegen werkobjecten moet verbetering brengen in den toestand van den werklooze en diens gezin;

2de. de deelname van de uitzending is en blijft voor de werkloozen vrijwillig;

3e. de huisvesting en verzorging in het algemeen moet aan redelijke eischen van stoffelijken, zedelijken en hygiënischen aard voldoen, waarbij het keetbazensysteem geheel uitgeschakeld moet zijn;

4e. de rechten der arbeiders, met betrekking tot sociale wetten — ongevallen, ziekte, invaliditeit — moeten onverkort gehandhaafd blijven;

5de. de kosten van de uitzending en van eventueel noodige gereedschappen of andere benoodigdheden komen voor de betreffende openbare diensten;

6e. bij beëindigen van de werkzaamheden behouden de arbeiders onverkort recht op financieele hulp gelijk voor de uitzending;

7e. nopens de verdere bijzondere aangelegenheden wordt overleg gepleegd met de plaatselijke vakcentrales.

Het Ontwerp-Arbeidsbemiddelingswet. No. 12 van den 7den jaargang van „Gemeentebestuur" bevat een artikel van den heer W. F. Detiger over genoemd wetsontwerp. Hij acht een wettelijke regeling, voor de wijze waarop de zaak nu wordt voorgesteld te regelen, overbodig, omdat zij alleen aan het Rijkstoezicht een stoel geeft om op te zitten. Het ontwerp geeft dan ook geen enkel perspectief tot uitbouw. Het daalt z. i. te veel in details af. De heer Detiger heeft daarom een groot aantal artikelen door eene vereenvoudigde redactie te ontwerpen, tot een kleiner aantal kunnen terugbrengen.

De Kosten der Werkloosheidszorg. De Nederlandsche Werk-

gever van 12 Januari j.l. heeft een artikel getiteld „Onbegrijpelijk Verzuim". De korte inhoud, welke er boven vermeld staat, luidt als volgt:

„De Regeering blijkt zich na 1923 niet meer op de hoogte te hebben gesteld van de kosten van den werkloozensteun, ofschoon het hier om vele tientallen milioenen gaat en een goede sociale en economische politiek zonder volledige kennis op dit terrein niet mogelijk is."

Het artikel besluit met:

„De Regeering is hier wel zéér ernstig in gebreke. Zij herzie zich zelf op den kortst mogelijken termijn."

De Amsterdamsche Commissies van onderzoek in bepaalde bedrijven. De Nederlandsche Werkgever van 5 Januari j.l. mededeeling doende van de onlangs in Amsterdam ingestelde commissies schrijft:

„Wat het in te stellen onderzoek zelf betreft, hopen we, dat het zoo universeel mogelijk zal zijn. In het bedrijfsgewijze onderzoeken van de oorzaken der werkloosheid ligt het gevaar opgesloten, dat men zich op de bijzondere bedrijfsomstandigheden blind staart en men den samenhang uit het oog verliest, waarin die oorzaken staan tot den algemeenen economischen toestand en tot de maatregelen, welke dien toestand beïnvloeden."

Het blad heeft hier het oog op de arbeidswetgeving, de loonpolitiek enz. Het is dan ook van oordeel, dat men het vraagstuk der werkloosheid onmogelijk zuiver locaal kan bezien en het vertrouwt dan ook, dat de commissies van onderzoek dit niet uit het oog zullen verliezen.

Ernstige Waarschuwing. Het Orgaan van den Nederlandschen Bond van Arbeiders in het Landbouw-, Tuinbouw- en Zuivelbedrijf bevat onder dezen artikel een artikeltje, waarin het zich keert tegen een brief van den Rijksdienst der Werkloosheidsverzekering en Arbeidsbemiddeling, waarin genoemde Dienst verzoekt een lid als lid der werkloozenkas te schrappen, omdat hij meer dan 9 weken schuld had. Het besluit dit artikeltje met de volgende zinsnede:

„Hoewel wij ons tegen dit optreden van den Rijksdienst, dat zóó zeer blijk geeft van onbekendheid met de toestanden ten platte lande, zoolang dit zoo formalistisch blijft, zullen blijven verzetten, mogen wij niet nalaten met den meesten nadruk de aandacht van de leden erop te vestigen, dat aan het hebben van contributieschuld groote gevaren blijven verbonden en dus steeds zorg gedragen moet worden, dat de bijdragen regelmatig worden betaald."

Uit het klassieke land van den Vrijhandel is de titel van een bijdrage van den heer J. Ratté, waarmede de nieuwe jaargang van de „Vakbeweging" wordt geopend.

Hierin wordt een overzicht gegeven van een Engelsch rapport getiteld „Factors in Industrial and Commercial Efficiency" uitgebracht door het „Committee on industry and trade". Achtereenvolgens bespreekt hij de subsidies, de toelagen, de handelsfaciliteiten, de uitvoercredieten, de credieten ter voorkoming

van werkloosheid (leeningen en loontoeslagen) en de voorkeur bij gunning door de overheid.

Het artikel besluit aldus:

„Het leek mij daarom van groot belang, eens de aandacht te vestigen op wat in Engeland zooal sinds 1919 plaats vond en dit aan de theoretische verdedigers van den onbeperkten vrijhandel bij wijze van kluifje aan te bieden. Men voelt toch, dat men zich van dit alles niet af zal kunnen maken met de kwalificatie: crisis-maatregelen.

Het is dan ook van een ietsje meer beteekenis dan de Rotterdamsche brugkwestie."

Het goedkoope België. In het Weekblad van den Algemeenen Diamantbewerkersbond schrijft de redacteur Henri Polak, sinds Vrijdag 21 November 1927 No. 46, een serie artikelen onder vorenstaanden titel, welke tot op heden nog wordt vervolgd. Hij polemiseert daarin onder meer met den Heer Mertens, Onder-Voorzitter van het Internationaal Vakverbond, terwijl hij aankondigt dat hij in No. 6 van 17 Februari 1928 den Belgischen Oud-Minister Van der Velde zal beantwoorden, naar aanleiding van twee artikelen door dezen Belgischen politicus geschreven in „De Volksgazet" van Antwerpen.

Veiligheidswenk. In „Onze Strijd", orgaan van den Algemeenen Nederlandschen Bond van Handels- en Kantoorbedienden, wordt onder bovenstaanden titel het volgende opgenomen:

Meld onmiddelijk, aan het afdeelingsbestuur, dat ge zijt opgezegd.
Binnen 2×24 uur, na de opzegging dient dat te geschieden, anders lijdt ge schade.

In het Februari-nummer 1928 van het Maandblad van de Afdeeling Amsterdam der Nederlandsche Vereeniging van Christelijke Kantoor- en Handelsbedienden komt een bericht voor, getiteld „Onze werkloozenkas", waarin nog eens een overzicht wordt gegeven van de verplichtingen, die op de leden tengevolge van de werkloosheidsverzekering rusten.

Er wordt van een en ander hier melding gemaakt als een voorbeeld van de wijze waarop de vakbeweging de goede controle van de werkloosheidsverzekering tracht te bevorderen.

Werkloosheidsbestrijding en Armenzorg. In het Katholiek Sociaal Weekblad No. 48 en 49, jrg. 1927, heeft de heer Th. van Lier een tweetal artikelen geschreven onder den hiernevens genoemden titel.

In het laatste derde gedeelte van de beide artikelen zet hij uiteen, hoe de werkloosheidsbestrijding volgens zijn inzichten zou moeten worden opgebouwd en welke aanrakingspunten er zijn met de armenzorg. Dit gedeelte omvat 4 kolommen van het genoemde Weekblad. De inzichten wijken in hoofdzaak niet af van die der vakcentrales der arbeiders.

Het werkloosheidsprobleem. In de nummers van 1 en 8 Februari

1928, van „Economisch-Statistische Berichten" geeft de heer Vermey een overzicht van het Amsterdamsche rapport en levert hij een kritiek op de voorstellen der Amsterdamsche commissie. Z. i. is het bedenkelijk om in bepaalde gevallen faciliteiten te verleenen aan het plaatselijk bedrijfsleven, omdat men dan zoo spoedig komt op den weg van protectie.

Voorts acht hij het een leemte, dat niet gewezen wordt op de zware lasten, die de sociale wetgeving op de industrie legt; noemt hij het een lacune, dat niet gewezen wordt op de te hooge loonen van de gemeentewerklieden en is z. i. niet voldoende gereleveerd de noodzakelijkheid van het wijzigen van de beperkte arbeidsduur.

Dan keert hij zich tegen de steuregeling, waarmee de gemeenten niet kunnen en mogen voortgaan, omdat die elke gezonde ontwikkeling der volkswelvaart tegenhouden.

En ten slotte vraagt hij wat het Rotterdamsch Gemeentebestuur deed om het ook voor Rotterdam zoo brandend vraagstuk der werkloosheid een stap nader tot een oplossing te brengen.

Hij acht een onderzoek als in Amsterdam is gehouden, noodzakelijk, en schrijft: „Indien ook Rotterdam de zaak energiek aanvat, zullen in samenwerking met de hoofdstad concrete voorstellen aan de Regeering worden gedaan en in overleg met haar uitvoering worden gegeven aan de maatregelen, die met steun en onder actieve leiding der Landsregeering tot leniging en uiteindelijke opheffing van den huidigen noodtoestand kunnen leiden.

Men wachte niet langer. Te lang reeds werd door Landsregeering en Gemeentelijke Overheid een onafwijsbare plicht verwaarloosd. Zoo ooit dan is hier periculum in mora. De Overheid beseffe haar groote verantwoordelijkheid tegenover de gemeenschap en geve blijk, dat óók een intermezzo-kabinet, dat ook een zuiver politiek getint Gemeentebestuur nochtans tot constructieve welvaartspolitiek in staat zijn."

Werkloosheidsverzekering en de klasse-indeeling der gemeenten. „De Metaalbewerker" van 4 Februari j.l., weekblad van den Alg. Ned. Metaalbewerkersbond becijfert, dat, indien in alle gemeenten over 1927 volgens de 2de klasse zou zijn uitgekeerd, dit een besparing van bijna *f* 37000 zou zijn geweest, doch in alle gemeenten volgens de eerste klasse dit rond *f* 7700 meer zou hebben gekost. Het kasbestuur meent dus, dat de uitkeering naar drie gemeenteklassen op een totaal uitkeering van bijna 4½ ton van weinig beteekenis is. Het eenige, dat door de indeeling bereikt wordt, is naar de meening van dezen bond, dat men een geschoolde arbeider in een 3de gemeente-klasse met een loon van *f* 35.— meer aan uitkeering moet geven althans in 1926 dan *f* 11.90 per week, wat neer komt op 33 % van zijn loon. Dit is toch zeker de bedoeling der werkloosheidsverzekering nooit geweest en het blad vraagt derhalve aan den Minister om

dezen crisismaatregel (3 gemeente-klassen) geheel af te schaffen en alle uitkeeringen te stellen op den grondslag in de eerste gemeente-klassen.

De Wachtweek. Het Orgaan van den Nederlandschen Bond van Arbeiders in het Landbouw, Tuinbouw- en Zuivelbedrijf van Zaterdag 4 Februari j.l. bevat een ingezonden stuk waarin tegen de wachtweek bezwaar wordt gemaakt. Hieronder staat een naschrift luidende:

„Het zijn niet alleen de landarbeiders die een wachtweek moeten doormaken, alvorens te kunnen trekken; dit is met alle arbeiders het geval."

Indien in dit naschrift het woord „wachtweek" door „wachttijd" zou zijn vervangen, was het juist geweest.

Vreemde Vragen. Zoo luidt de titel van een artikeltje in de Ned. Werkgever van 2 Februari j.l. waarmede bedoeld worden de vragen door den Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid gesteld aan den Hoogen Raad van Arbeid inzake de werkloosheidsverzekering.

Met de Nieuwe Rotterdamsche Courant is de redactie van meening, dat deze vragen aan het verkeerde adres zijn, want dat de Minister ze had moeten richten tot de vakcentrales van werklieden.

De Redactie is van oordeel, dat de Minister de oplossing gaat vragen van een vraagstuk, dat in zichzelf veel heeft van den quadraadtuur van den cirkel en zij is ten slotte van oordeel, dat de Minister de vraag omtrent de moreele rechtmatigheid van een regeling niet heeft te stellen aan derden, maar dat hij die kwestie voor zijn eigen geweten behoort uit te maken.

Conjunctuuronderzoek. In „Economisch-Statistische Berichten" van 14 December 1927 geeft Jhr. Ir. M. J. de Bosch Kemper een overzicht van de ontwikkeling van de statistische publicaties van het Centraal Bureau voor de Statistiek, betreffende het vorengenoemde onderzoek. G.

De invloed van de Vereenigde Staten op het Wereldprijsniveau.

Van af zijn oprichting heeft bij den Ned. Werkloosheidsraad en zijn leden groote belangstelling bestaan voor het verband tusschen de conjunctuur en finantieel-economische vraagstukken. Ik mag herinneren aan de oprichting van het Instituut voor Crisisonderzoek, een instituut, dat veel te spoedig is opgeheven. In de oprichtingscirculaire werd gedoeld op de „onttroning van het goud" en de gevolgen hiervan voor het economisch leven.

In 1918 werden door wijlen den heer D. Keesing en Mej. Dr. E. C. van Dorp voor de Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid praeadviezen uitgebracht over de vraag: In hoeverre wordt de nationale markt beïnvloed door den stand der wisselkoersen en welke maatregelen kunnen ter verbetering worden genomen, indien deze stand die markt ongunstig beïnvloedt?

Ook uit de voordracht door Prof. Bruins op 28 Dec. 1920 in den Werkloosheidsraad gehouden over de vraag: of het nemen van antidumping maatregelen gewenscht is?, en uit de hierover gevolgde gedachtenwisseling blijkt van die belangstelling.

Toen de Internationale Vereeniging tegen de Werkloosheid haar werkzaamheden in 1923 hervatte, heeft zij aanstonds op haar program gezet de bespreking van het verband tusschen bankpolitiek, prijsniveau en conjunctuur.

Na de opheffing dezer vereeniging en de stichting der Internationale Vereeniging voor Socialen Vooruitgang, heeft de laatste de door de opgeheven vereeniging aangevangen werkzaamheden voortgezet. Van deze werkzaamheden is altijd nauwkeurig in dit Tijdschrift verslag gegeven.

Ook van de voornaamste literatuur over het bedoelde onderwerp heeft het Tijdschrift melding gemaakt.

De Redactie acht het daarom op haar weg te liggen een uitvoerig overzicht op te nemen van een artikel met bovenstaanden titel. Dit is verschenen in het driemaandelijksche verslag, uitgegeven door de Skandinaviska Kreditaktiebolaget van Jan. 1928, van de hand van Prof. Gustav Cassel over „The Influence of the United States on the World Price level". Het moge hier volgen. G.

Prof. Cassel merkt op, dat gedurende het laatste halfjaar druk geschreven wordt over de questie, wie ten slotte verantwoordelijk is voor de gestadige daling van het algemeen prijsniveau sinds een aantal landen teruggekeerd zijn tot den Gouden Standaard. De Amerikaansche Banken vooral worden beschul-

digd, dat zij door haar oppotten van goud op grooten schaal een kunstmatig tekort aan goud hebben veroorzaakt waardoor het prijsniveau in landen met gouden standaard, onnoodig naar beneden getrokken werd. En hoewel in de Ver. St. tegen deze beschuldigingen heftig is geprotesteerd, is men nog niet tot op den grond van deze questie doorgedrongen. Volgens Prof. Cassel zijn er twee punten die speciale beschouwing behoeven.

Ten eerste wordt beweerd, dat het mogelijk is, dat de daling van het prijsniveau veroorzaakt wordt door algemeene economische factoren en dat het dus onredelijk zou zijn de Vereen. Staten hiervan de schuld te geven. Dit argument ziet over het hoofd de bijzondere positie, die de Vereenigde Staten innemen ten opzichte van de macht om actief het wereldprijsniveau te beinvloeden. In de Ver. Staten trachtte men — daar de goudvoorraad in andere landen zoo schaarsch is — door een inkrimpen van de credieten, hetgeen de tendens heeft het prijsniveau te drukken, het wegvloeien van goud te beletten.

Aan den anderen kant kunnen de andere landen het zich niet veroorlooven, overmatig toegevloeid goud ongebruikt te laten voor een uitbreiding van de credieten en dus is daar een tendens tot een stijging van de prijzen. Aangezien de beweging van goud naar en van die landen geen merkbare invloed uitoefent op de wereldgoudvoorraad, oefenen deze landen geen actieve invloed uit op de ontwikkeling van het goudprijsniveau.

In dit opzicht nemen de Ver. Staten een bijzondere positie in. Als de Centrale Bank een gouddekking van 70 à 80 % voor biljetten en deposito's heeft, terwijl slechts 35 à 40 % door de wet geëischt wordt, hindert het niet in het minst als de gouddekking toe- of afneemt met een paar procent. De leiding van de Amerikaansche bankpolitiek is dus niet genoodzaakt met kleine fluctuaties in de gouddekking rekening te houden. Dit beteekent, dat het Federal Reserve Systeem, natuurlijk binnen bepaalde grenzen, de hoeveelheid betaalmiddelen in het land kan regelen, zonder te letten op de bewegingen van het goud.

Zoo oefent dus het Federal Reserve Systeem een onafhankelijken invloed uit op het Amerikaansch prijsniveau. Andere goudstandaard-landen zijn genoodzaakt hun prijsniveau in overeenstemming te brengen met het Amerikaansche, want anders zouden zij zich blootstellen òf aan een wegsmelting van hun niet al te overvloedige goudvoorraad, òf aan een toevloeien van goud, dat zij zich niet kunnen veroorloven ongebruikt te laten. Aangezien de U. S. A. een zoo enorme goudvoorraad bezitten, zullen goudfluctuaties, die voor hen onbelangrijk zijn, grooten invloed hebben op den goudvoorraad van andere landen. Als gevolg hiervan heeft het prijsniveau van de U. S. A. een bepalende invloed op het wereld-prijsniveau, dat dus eigenlijk geregeld wordt door de leiders van de U. S. bank-politiek.

Ten tweede begrijpt de Amerikaansche financieele pers blijkbaar het juiste verband niet tusschen het prijsniveau en het

uitbreiden van bankcredieten. Zij maken veel ophef van de cijfers, die aantoonen hoe belangrijk de leeningen en investeeringen van de Amerikaansche handelsbanken in de laatste jaren zijn toegenomen. Deze cijfers vertellen ons echter slechts, dat in de United States op groote schaal kapitaal gevormd werd, en dat men liever de banken voor zijn beleggingen laat zorgen dan zelf die moeite te nemen. Ten tijde van groeiend vertrouwen in de banken is het niet bijzonder, dat haar beleggingen sneller zouden groeien, dan de welvaart van het land. Dit heeft niet te maken met de hoeveelheid geld in een land, noch met de wijze waarop de hoeveelheid geld het algemeen prijsniveau beïnvloedt.

Wat „men" noemt het algemeen prijsniveau, is eigenlijk slechts een index van de koopkracht, of waarde van het geld. Maar de waarde van het geld kan onmogelijk van andere factoren afhangen dan de hoeveelheid geld in verhouding tot de vraag naar geld. Zelfs de waarde van geld moet de algemeene regel van vraag en aanbod volgen. De veronderstelling, dat het algemeen prijsniveau bepaald wordt door een aantal factoren zooals productiekosten van de industrie, vrachten etc. behoort thuis in het gebied van economisch dilettantisme. Als slechts de hoeveelheid betaalmiddelen in overeenstemming gebracht wordt met de wisselende vraag ernaar, is er geen reden waarom er een verandering zou komen in het algemeen prijsniveau. Bleef de hoeveelheid ruilmiddelen onveranderd, dan zou een toename van handel of een afname van de omloopssnelheid inderdaad een daling van het prijsniveau tot gevolg hebben.

Maar een dergelijke daling kan voorkomen worden door de hoeveelheid betaalmiddelen op ieder moment in overeenstemming te brengen met de veranderingen in de vraag. Dus moet de grondreden voor de verandering in het prijsniveau altijd zijn, dat het aanbod van ruilmiddelen niet in overeenstemming is met de bestaande vraag ernaar.

Het disconto van de Centrale Bank is de beslissende factor bij de regularisatie van de waarde van het ruilmiddel van een land, en dus ook voor de bepaling van zijn algemeene prijsniveau. En ziende dat de leiders van het U. S. Bank systeem het in hun macht hebben binnen zekere grenzen de waarde van de dollar onafhankelijk te regelen, is het dus duidelijk, dat de Amerikaansche disconto-politiek ten slotte verantwoordelijk is voor de ontwikkeling van het Amerikaansche prijsniveau.

In het licht van bovenstaande conclusies is het belangrijk om het verband te bestudeeren tusschen disconto-politiek en prijsniveau vanaf het tijdstip, dat het Amerikaansche geldsysteem zijn evenwicht hersteld had na de hevige bewegingen in het inflatietijdperk. Het onderstaande staatje geeft de bewegingen van het Amerikaansche prijsniveau sinds begin 1920. Kolom I geeft de groothandelsindexcijfers alleen voor die maanden die de belangrijkste afwijkingen vertoonden — vanaf April

1927 zijn alle maanden genomen. Kolom II laat veranderinge in de eigenlijke koopkracht van de dollar zien.

Bureau of Labor		Index Number U.S.A.
Januari	1922	138 725
Maart	1223	159 629
Juni	1924	145 690
Februari	1925	161 621
April	1927	144 694
Mei	„	144 694
Juni	„	144 694
Juli	„	145 690
Augustus	„	147 680
September	„	149 671
October	„	150 667
November	„	150 667

Het verband tusschen disconto-politiek en prijsniveau is gra fisch voorgesteld in onderstaand diagram.

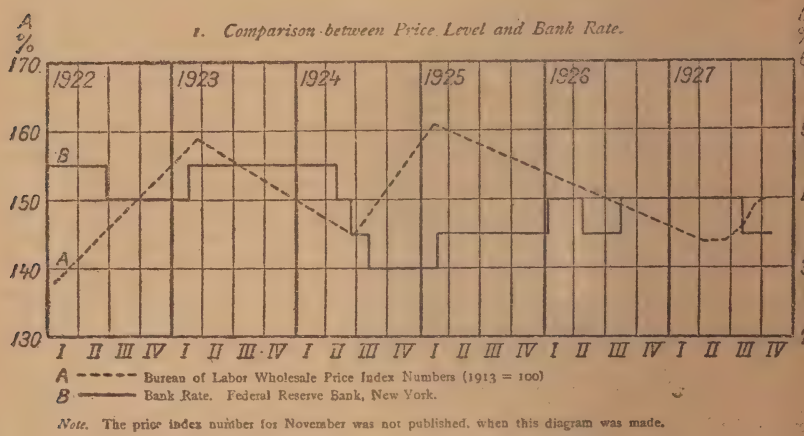

1. *Comparison between Price Level and Bank Rate.*

Note. The price index number for November was not published, when this diagram was made.

Het diagram doet zien hoe de ongemotiveerd lage disconto-stand in 1922 een belangrijke stijging van het algemeen prijs-niveau teweeg bracht, maar nadat het disconto verhoogd was in begin 1923 de prijzen weer begonnen te dalen, en eerst nadat midden 1924 het disconto verscheidene malen verlaagd was, steeg het prijsniveau weer. Dit duurde tot Februari 1925 toen een strengere disconto-politiek gevolgd werd. En het is deze politiek, die tot gevolg had, dat het Amerikaansche prijs-niveau ging dalen; een daling, die bijna zonder stoornis meer dan twee jaar voortduurde en die de hoofdreden is geweest van de klachten van de andere goudstandaard-landen, die ge-dwongen werden hun prijsniveau in dezelfde mate naar beneden te drukken. In het licht van bovenstaande feiten is het van groot belang te zien hoe het Amerikaansche prijsniveau beïnvloed

werd door de laatste disconto-verlaging in Augustus 1927. Zooals verwacht had mogen worden, laat het diagram een duidelijke stijging van het prijsniveau zien, dat zelfs gerezen is tot 150 en dat ongeveer het gemiddelde is voor het geheele tijdperk, dat bestudeerd werd.

Het tweede diagram dient om het verband aan te toonen tusschen het disconto en „de koopkracht" van den dollar.

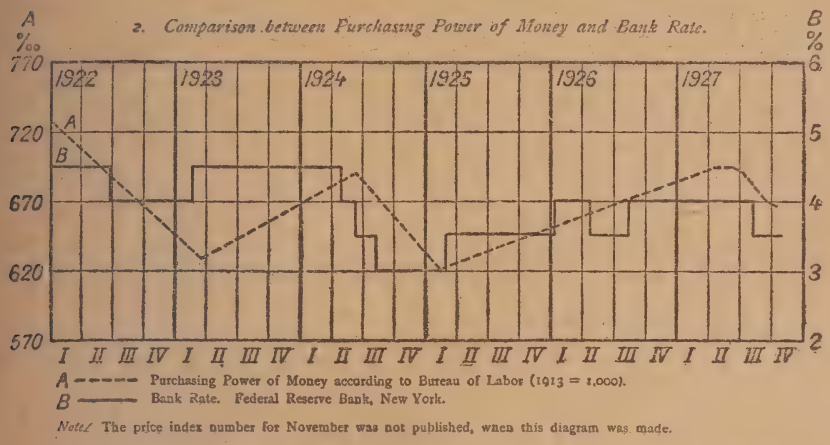

2. Comparison between Purchasing Power of Money and Bank Rate.

A ----- Purchasing Power of Money according to Bureau of Labor (1913 = 1,000).
B ——— Bank Rate. Federal Reserve Bank, New York.

Note: The price index number for November was not published, when this diagram was made.

In Juli 1927 was het disconto van alle Federal Reserve Banken 4 % dat zij echter achtereenvolgens verlaagden tot 3½ %.

Daarenboven vermeerderden de Federal Reserve Banken onmiddellijk de hoeveelheid geld in circulatie door United States Securities aan te koopen. Op 6 Juli bedroegen deze beleggingen 374 millioen dollar, op 3 Augustus 407 millioen dollar, en op 7 September waren zij gestegen tot 499 millioen dollar. Deze verruiming van de betalingsmiddelen, hoewel reeds in Juli begonnen, werd niet merkbaar vóór Augustus. Onze tabel laat zien dat de prijzen in Juli een weinig stegen, hetgeen duidelijker werd voortgezet in Augustus en September. De bewegingen van het prijsniveau worden in detail gegeven door Prof. Irvingh Fisher's wekelijksche indexcijfers, die hier volgen:

Juli	7	139.9	September	29	145.5
	14	140.5	October	6	145.5
	21	137.8		13	146.2
	28	139.5		20	146.2
Augustus	4	138.7		27	145.1
	11	135.1	November	3	145.2
	18	139.9		10	145.7
	25	142.0		17	145.9
September	1	142.1		24	146.1
	8	144.4	December	1	145.7
	15	144.6		8	146.1
	22	144.7		15	144.3

Zooals reeds is opgemerkt, is het resultaat van de laatste disconto-verlaging, dat het algemeene prijsniveau bij benadering hersteld is tot zijn gemiddelde hoogte van de laatste paar jaar. Wij mogen ons daarom wagen aan de conclusie, dat de bankpolitiek van de Vereenigde Staten erop gericht zal zijn dat prijsniveau te behouden. En het is hopen dat het Federal Reserve systeem in toenemende mate zal slagen deze politiek van stabilisatie strikt door te voeren. In October 1927 veranderde het United States Bureau of Labor zijn indexcijfers voor groothandelsprijzen, op basis van de gemiddelde prijzen van 1927. Deze basis staat in nauw verband met de gemiddelde hoogte voor de jaren 1923—1926 zooals in het volgende in het kort zal worden aangetoond.

1923	100.6
1924	99.1
1925	103.5
1926	100.0

Vanaf April 1927 zijn de nieuwe indexcijfers:

April	93.7
Mei	93.7
Juni	93.8
Juli	94.1
Augustus	95.2
September	96.5
October	97.0
November	96.7

Er mag aangenomen worden, dat de keus van 1926 als een nieuwe basis, een aanwijzing is dat het prijsniveau toen bereikt als normaal wordt beschouwd.

Bij deze onderstelling zijn we gerechtigd te verwachten, dat de bankpolitiek van de Vereenigde Staten voor de toekomst erop gericht zal zijn het prijsniveau zoo dicht mogelijk te houden bij het cijfer 100, volgens de nieuwe basis van berekening. Deze herziening van het prijsniveau is van aanzienlijk moreel belang, daar het publiek er toe gebracht is in te zien, dat het vooroorlogsche prijsniveau beschouwd moet worden als behoorende tot de geschiedenis en voor het tegenwoordige van geen belang. Zoolang als het prijsniveau 150 was, in verhouding tot de 100 van het basisjaar 1913 was het natuurlijk voor het publiek om vast te houden aan het idee, dat het vooroorlogsche prijsniveau het eenige normale niveau was, tot welks herstelling alle pogingen aangewend moesten worden. Deze gedachte heeft ongetwijfeld een schadelijke invloed uitgeoefend, en het is goed dat zij nu vernietigd is, door de keuze van een nieuw basisjaar.

De Vereenigde Staten hebben deze belangrijke stap geheel onafhankelijk genomen. Een dergelijke manier van handelen is klaarblijkelijk alleen gerechtvaardigd voor een land, dat niet

alleen bewust is van zijn leidende positie ten aanzien van de regeling van de waarde van het geld, maar tevens ten volle bewust is van de verantwoordelijkheid, die deze positie meebrengt. Op het oogenblik is de eenige manier waarop eene politiek van stabilisatie uitgevoerd kan worden, een oordeelkundige regeling van het Amerikaansche disconto. Maar, zoo ver als wij kunnen zien, nadert de tijd, dat de goudvoorraad in de wereld zoo schaarsch zal zijn, dat het tekort zelfs door de Vereenigde Staten gevoeld zal worden. Als deze dag aanbreekt, zal het den Vereenigden Staten onmogelijk zijn hun politiek van stabilisatie vol te houden, tenzij hun pogingen gesteund worden door een vereeniging van alle landen van de wereld met het oog op een goede vermindering van de vraag naar goud voor monetaire doeleinden. Dit is evenwel een probleem voor de toekomst. Op het oogenblik kunnen de leiders van het Amerikaansche banksysteem geheel onafhankelijk hun politiek uitvoeren, die gericht is op de stabilisatie van het prijsniveau op de nieuwe normale hoogte.

De jurisprudentie over het Werkloosheidsbesluit-1917.

Als no. 45 van de uitgaven van den Rijksdienst der Werkloosheidsverzekering verscheen onlangs de achtste reeks (1001 tot en met 1200) der beslissingen van den Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid, genomen ingevolge artikel 11 van het Werkloosheidsbesluit-1917.

Twaalfhonderd beslissingen — en daar alleen de voornaamste gepubliceerd worden zijn het in werkelijkheid veel meer — zijn zeker voldoende om een min of meer konstante jurisprudentie te vestigen. Deze 200 zijn geveld in een tijdvak van ruim twee jaar. Ter vergelijking moge er op worden gewezen, dat de Hooge Raad der Nederlanden jaarlijks zeker niet meer dan tweehonderd burgerlijke arresten velt. Al zijn de gevallen, welke de kommissie ingevolge art. 25 W.B.-1917 te beslissen krijgt, niet steeds ingewikkeld en al lijken zij dikwijls veel op elkaar, dat zij een zeer omvangrijke taak heeft kan niet worden ontkend.

In verreweg de meeste zaken worden de appelleerende kasbesturen in het ongelijk gesteld. In dezen bundel vindt men slechts 17 beslissingen, d.i. dus 8½%, waarin het bezwaar van het gemeentebestuur ongegrond werd verklaard. In 13 gevallen, 6½% dus, werd de uitkeering gedeeltelijk rechtmatig verklaard. Slechts 1 maal werd de (on)rechtmatigheid in het midden gelaten. In alle andere, d.w.z. 169 gevallen of 84½%, waren de uitkeeringen onrechtmatig geschied naar het oordeel van den Minister.

De oorzaak van deze voor de kasbesturen ongunstige ver-

houding is niet te zoeken in de starheid van deze rechtspraak. Wie de beslissingen doorleest wordt dikwijls getroffen door de woorden „billijkheid" „redelijkheid," e.d. Ook aan formaliteiten wordt niet streng de hand gehouden. Zoo is b.v. verschillende malen beslist, dat art. 10 van het Werkloosheidsbesluit, voorschrijvende, dat van het bezwaar aan het bestuur der kas bij geadviseerden brief moet worden kennis gegeven, alleen beoogt de zekerheid te scheppen, dat het bezwaarschrift komt in handen van den geadresseerde. In beslissing 1090 wordt b.v. uitgemaakt, „dat veronachtzaming van het voorschrift het bezwaar niet nietig maakt, mits voldoende vaststaat, dat het bezwaarschrift door het bestuur van de kas is ontvangen". Hetzelfde zegt besl. 1123, waarin nog wordt geconstateerd, „dat uit het beroep blijkt, dat het bezwaar het bestuur der kas heeft bereikt". Vooral dit laatste is een sterke steun voor de opvatting van den Minister. Maar toch wil het mij voorkomen, dat men goed zal doen de uiterste voorzichtigheid te betrachten met het op dergelijke wijze interpreteeren van wetsbepalingen. (Dat het hier een Koninklijk Besluit geldt maakt geen principieël verschil). Art 10, al. 1, van het Werkloosheidsbesluit is nu eenmaal gebiedend en ondubbelzinnig. Ook m.i. is voor de opvatting van den Minister alles te zeggen, maar zij moet niet naast of tegen de wet ingaan. Het zou naar ik meen, aanbeveling verdienen het aangehaalde artikel aan te vullen met een bepaling als onze wetgeving kent in art. 265, al. 3 van het Wetboek van Strafvordering. Daarin wordt uitdrukkelijk gezegd, dat de nietigheid van een dagvaarding gedekt kan worden door het vrijwillig verschijnen van den verdachte. „La révolte des faits contre le code" kan zeker te sterk worden, maar dan zette men het wetboek niet op zij, maar verbetere het.

Tegenover deze ruime interpretatie staat de strenge nakoming, welke de Minister terecht telkenmale eischt van het voorschrift, dat de bijdragen aan de kas *regelmatig* moeten worden betaald. Herhaaldelijk blijkt het voor te komen, dat leden van werkloosheidskassen wekenlang hun kontributie niet betalen, maar bij naderende werkloosheid het achterstallige bedrag voldoen. Zonder uitzondering beslist de Minister, indien dan tegen uitkeering bezwaar wordt gemaakt, dat volledige betaling niet hetzelfde is als betaling overeenkomstig de reglementaire bepalingen, d.w.z. regelmatig betalen. Men zie b.v. de beslissingen 1032, 1059, 1120, 1167, 1176 en 1185. Men zal hier ongetwijfeld dikwijls grensgevallen krijgen, maar als men ziet, dat in de eerstgenoemde beslissing een achterstand bestond van 33 resp. 34 weken en in de laatstgenoemde van 15 weken, dan zal men het, ook in het belang der kassen, moeten toejuichen, dat dergelijke misstanden op deze wijze worden bestreden.

De redelijkheid is in het oog gehouden in de besl. 1076 en 1078. In beide gevallen had een werkloos geworden arbeider

door verschillende omstandigheden zich niet *dadelijk* bij de arbeidsbeurs laten inschrijven. Het gemeentebestuur maakte om deze reden bezwaar tegen het verstrekken van uitkeering. De Minister besliste evenwel, „dat de reglementaire verplichting tot dadelijke inschrijving bedoelt een inschrijving, zoo spoedig verricht als binnen het bereik van den werklooze valt en redelijkerwijze van hem kan worden verlangd" (no. 1076). In dezelfde richting gaan de beslissingen 1005, 1082 en 1085.

In het algemeen echter wordt aan de verplichting van inschrijving bij een orgaan der arbeidsbemiddeling zeer streng de hand gehouden. Dit blijkt uit zeer vele beslissingen. Men zie slechts de nos. 1058, 1060, 1090, 1131, 1145, e.a.

In dit verband mag de aandacht worden gevestigd op besl. 1161. Een gemeentebestuur had de zorg voor de dagelijksche aanmelding der werkloozen, welke reglementair tot de taak van het kasbestuur behoort, op zich genomen. Het kasbestuur meende nu, dat het gemeentebestuur er op behoorde te letten, dat slechts die leden tot de aanmelding zouden worden toegelaten, die kunnen aantoonen, dat zij ingeschreven staan bij het orgaan der arbeidsbemiddeling. De Minister besliste evenwel, dat deze meening onjuist is, „daar, ook al heeft de dagelijksche aanmelding ten overstaan van een gemeentebestuur plaats, de verplichting om, alvorens uit te keeren, na te gaan, of aan alle reglementaire verplichtingen door den werklooze is voldaan, en of geen beletselen tegen het verstrekken van uitkeering aanwezig zijn, benevens de volledige verantwoordelijkheid te dien aanzien, steeds bij het bestuur der kas blijven berusten".

Een ander geval, waarin de inschrijving bij het orgaan der arbeidsbemiddeling streng werd geëischt, is te vinden in besl. 1137 en 1145. Beide malen had een werklooze zich niet in zijn woonplaats, maar in het aangrenzende Amsterdam bij de arbeidsbeurs laten inschrijven. Evenals in nos. 619 en 991 werd ook nu beslist, dat het desbetreffende reglementsartikel „een bepaald orgaan der arbeidsbemiddeling op het oog heeft, namelijk dat van de woonplaats van den werklooze". Dat de inschrijving bij een groote beurs niet steeds uitsluitend geschiedt om de kans op werk te vergrooten blijkt uit besl. 1137, in welk geval de werklooze vreesde bij de werkverschaffing te zullen worden geplaatst.

Zeer uitvoerig is ook weer in dezen bundel de jurisprudentie over het begrip „passende arbeid". De ruime opvatting hiervan bleef ook nu gehandhaafd. Enkele gevallen mogen dit illustreeren.

Aan een arbeider, die niet kon fietsen, werd werk aangeboden bij de werkverschaffing. Hij zou den afstand naar het werk, pl.m. 2 uur gaans, dagelijksch tweemaal te voet moeten afleggen. De goede physieke gesteldheid van den arbeider leverde, naar het oordeel van den Minister, niet een zoodanige

belemmering op, dat op grond daarvan het aangeboden werk als niet-passend moet worden beschouwd, te meer niet, omdat de arbeidstijd korter was dan die, welke gewoonlijk in die streken in het land- en tuinbouwbedrijf (waaruit de arbeider kwam) gold. (Besl. 1049).

In een ander geval (no. 1115) werd aan leden van een bouwvakarbeiderskas werk aangeboden als metselaar op een steenfabriek. Het bestond in het herstellen en vernieuwen van ovens, een werk, dat steenfabrikanten als regel in eigen beheer laten uitvoeren. Aangeboden werd een uurloon van 60 cent, terwijl de werktijd 9 uren per dag en 50 uren per week was (volgens ministeriëele beschikking). In het bouwbedrijf ter plaatse gold, volgens de bepalingen der kollektieve arbeidsovereenkomst, een uurloon van 55 cent en een werktijd van 48 uren per week. De arbeiders konden dus in plaats van *f* 26.40 thans *f* 30.— gaan verdienen. De Minister besliste, dat, daar de steenfabrikanten geen partij zijn bij genoemde kollektieve arbeidsovereenkomst en de arbeid tot de steenfabrikage moest geacht worden te behooren, hij ook voor de arbeiders, leden eener wèl bij het kontrakt partij zijnde vereeniging, hierdoor niet werd beheerscht. De arbeid werd dus passend verklaard.

In besl. 1160 hadden werkloozen arbeid geweigerd, omdat h.i. de werkgever arbeiders had aangenomen in afwijking van een, in overleg met het gemeentebestuur opgemaakte rangregeling. De Minister overwoog evenwel, „dat dit dus hierop neerkomt, dat de arbeiders meenen te mogen uitmaken, wie wèl en wie niet als *bonafide*-transportarbeider zal mogen worden aangemerkt, en welke transportarbeiders door de werkgevers zullen mogen worden tewerkgesteld". Bovendien liet echter de regeling de werkgevers nadrukkelijk de vrijheid die arbeiders in dienst te nemen, welke hij zou verkiezen.

In enkele bijzondere gevallen werd echter van de algemeene interpretatie afgeweken. Zoo b.v. in besl. 1139. Aan een vrouwelijke chef, wonende te 's-Gravenhage, was passend werk aangeboden te Alkmaar. Zij had dit geweigerd, omdat haar hoog bejaarde ouders haar hulp niet konden missen en heen en weer reizen of mede-verhuizing van de oude menschen onmogelijk was. Om deze reden werd de uitkeering rechtmatig verklaard. Maar het kasbestuur, dat ook had betoogd, „dat het reglement voor de kas de leden niet verplicht arbeid buiten de plaats hunner inwoning te aanvaarden, indien dat een overplaatsing van het gezin, waarvan het lid kostwinner is, tengevolge zou moeten hebben," kreeg te hooren, dat dit argument, „in het algemeen geenszins voldoenden grond tot het rechtmatig verklaren van uitkeering na weigering van arbeid oplevert".

Ten aanzien van het verband tusschen werkstaking en werkloosheid kan men ook in dezen bundel beslissingen vinden, welke geheel in overeenstemming zijn met vroegere. De hier-

omtrent geldende beginselen zijn inderdaad uitvoerig door Mr. H. J. Morren [1]) en Mr. Marius G. Levenbach [2]) in dit Tijdschrift behandeld.

Ik noem hier slechts besl. 1019, waarin onrechtmatig werd verklaard de uitkeering aan een timmerman tijdens een staking van metselaars en opperlieden. Hierdoor werd de betrokkene werkloos, maar daar hij lid was van denzelfden bond als de stakers, werd hij geacht bij den ekonomischen strijd betrokken te zijn.

Belangrijk is besl. 1048. De uitkeering aan *havenarbeiders* te IJmuiden, leden van den Centr. Bond van Transportarbeiders, tijdens en na den afloop van een staking van *treilervisschers*, leden van de Federatie van Transportarbeiders (in welke staking de centrale Bond *onzijdig* bleef), werd rechtmatig verklaard gedurende den tijd, dat de staking weinig invloed had op de werkgelegenheid in de haven. Zoodra dit veranderde werd de uitkeering echter als onrechtmatig beschouwd.

In besl. 1121 werd onrechtmatig verklaard de uitkeering aan arbeiders, drie maanden na de opheffing eener staking, omdat de werkloosheid beschouwd werd hiervan het gevolg te zijn.

Daartegen staat b.v. besl. 1151. Een werkgever had vergunning aangevraagd voor het werken met een dag- en nachtploeg. De werklieden staakten het werk, omdat zij niet langer in een dag- en nachtploeg wilden werken, zoolang de Arbeidsinspectie hiervoor geen vergunning had verleend. Den volgenden dag werd medegedeeld, dat de vergunning geweigerd was. De nachtploeg werd nu als overcompleet ontslagen. De Minister besliste nu, dat niet gezegd kan worden, dat deze arbeiders werkloos waren geworden *tengevolge van* de staking. Zij mochten dus uitkeering ontvangen. De adeequate veroorzakingsleer blijft nen dus huldigen.

In het voorafgaande is slechts een greep gedaan uit deze weehonderd beslissingen. Het zou niet moeilijk zijn nog vele andere aan te halen en te bespreken, welke even belangrijk ijn. Bovendien bevat de bundel nog vele uitspraken, welke onder algemeene oordeelen te bevatten, voor de interpretatie an verschillende kasreglementen van groot belang zijn. Ik oop te hebben aangetoond, dat ook van deze publikatie door eder, die met de werkloosheidsverzekering te maken heeft, ennis moet worden genomen.

Mr. S. Mok.

---

1) Tijdschrift 1922, pag. 189 e.v.
2) Tijdschrift 1924, pag. 427 e.v.

Over Werkloosheidsstatistiek.

Bij beschouwingen omtrent het werkloosheidsvraagstuk tref men niet zelden de klacht aan, dat het met de statistiek de werkloosheid nog treurig gesteld is en dat met name omtren de frequentie der werkloosheid onder de arbeiders, die zich *nie* tegen werkloosheid hebben verzekerd, zoo weinig bekend is Een ieder, die wel eens met dit bijltje gehakt heeft, zal d juistheid dier klacht gereedelijk kunnen onderschrijven. Zo gemakkelijk echter als het is haar te uiten, zoo moeilijk is he tevens haar oorzaken op te heffen. Slechts een zeer ver door gevoerd systeem van verplichte werkloosheidsverzekering met wat den duur betreft, een onbegrensd recht op uitkeering zo in staat zijn langs statistischen weg een volkomen beeld de werkloosheid te verschaffen. Alleen in dat geval immers is me er zeker van, dat de statistiek zich over alle in aanmerkin komende arbeiders uitstrekt en dat van die arbeiders, zij di werkloos zijn, dit inderdaad doen blijken omdat zij daarb belang hebben.

Voorloopig echter bevindt zich een dergelijke verzekerin nog in het Rijk der utopieën en moet dus tevens de gedachte dat het wellicht mogelijk ware een in alle opzichten volledig werkloosheidsstatistiek te leveren als een illusie beschouw worden.

Ook op de beperkte werkloosheidsstatistiek, zooals deze than in het Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistie gepubliceerd wordt, is echter nogal vrijwat aan te merken.

Nog het meest vermag deze statistiek te bevredigen als ee *goede methodische* samenvatting van de verzamelde gegevens om trent den omvang der werkloosheid, ofschoon ook omtrent d methodiek — in het bijzonder wat de berekening van het in dexcijfer betreft — een enkele critische opmerking niet achte wege kan blijven. Onder het indexcijfer der werkloosheid ver staat n.l. het Centraal Bureau voor de Statistiek het getal dat aangeeft de „verhouding, in procenten, tusschen:

a. het werkelijk aantal dagen werkloosheid per week en

b. het totaal aantal dagen, gedurende welke alle personen *van wie de werkloosheid is nagegaan* (cursiveering van mij v. D.) ten hoogste in een week werkloos hadden kunne zijn".

De gecursiveerde woorden hebben een bijzondere, tweeledig beteekenis. Eenerzijds houden zij een waarschuwing in en we deze dat het indexcijfer niet de pretentie heeft een volkome exact beeld van de werkloosheid in het algemeen te geven e dat het zich bepaalt in hoofdzaak tot leden van werkloozen kassen benevens tot een kleine categorie van georganiseerd arbeiders zonder werkloozenkas. Anderzijds bevatten die woorde de omschrijving van een werkmethode, t.w. dat bij de bereke ning van het indexcijfer de personen, die door onderscheiden

subjectieve oorzaken, als militairen dienstplicht, staking, uitsluiting, ziekte, ongeval, bevalling en vrijheidsstraf buiten werk zijn, geheel uitgeschakeld zijn. Deze werkmethode nu verdient bijzondere aandacht. Wanneer men immers het hierboven sub a bedoelde aantal werkloosheidsdagen moet vaststellen is zij volkomen correct; daaraan twijfelt niemand. Maar kan men wel hetzelfde volhouden wanneer het sub *b* bedoelde aantal dagen moet worden berekend?

Van de dienstplichtigen enz. — met uitzondering van de stakers en uitgeslotenen — staat het vast, dat zij tijdelijk niet als arbeiders op de arbeidsmarkt beschikbaar zijn. Van hen kan dus in overeenstemming met de sub *b* bedoelde omschrijving terecht worden gezegd, dat zij „niet werkloos hadden kunnen zijn". Van de stakers en uitgeslotenen kan men echter hetzelfde niet zeggen. Zij zijn wel degelijk een actief element op de arbeidsmarkt en zij bieden hun arbeidskracht ongetwijfeld aan, zij het voor een prijs waaromtrent tusschen hen en de ondernemers geen overeenstemming bestaat. Bovendien kan het buiten-beschouwing-laten van stakers en uitgeslotenen bij de vaststelling van het aantal personen dat „werkloos had kunnen zijn" tot allerzonderlingste consequenties leiden vooral bij arbeidsconflicten, die een zeer belangrijk deel der beoefenaren van het desbetreffende vak omvatten. Een voorbeeld kan dit duidelijk maken. In een vak wordt geregeld van circa 10.000 personen de werkloosheid nagegaan. Er breekt een arbeidsconflict uit, waaraan 5000 personen deelnemen. Het aantal werkloozen bedroeg vóór het uitbarsten van den strijd circa 500 = 5%. Dit getal van 500 blijft tijdens den duur van het conflict ongeveer onveranderd. Gevolg (methode Centraal Bureau voor de Statistiek) dat tijdens bedoeld tijdvak het werkloozenpercentage verdubbelt. Dit was een voorbeeld uit de voorafgaande beschouwing afgeleid. Ook in de practijk doen zich dergelijke gevallen echter voor. Ik wijs hiervoor op de groote uitsluiting der Twentsche textielarbeiders gedurende het tijdvak November 1923—Juni 1924. De situatie was aldus. Op 26 November 1923 werden 10.000 à 11.000 arbeiders uitgesloten, welk getal in den loop van December aangroeide tot 22.000, van welk laatste getal circa 9000 personen waren georganiseerd. Op 5 Mei 1924 hervatten 13.000 man den arbeid en op 23 Juni werd de uitsluiting geheel opgeheven. Het verloop der werkloosheid in de Twentsche textielnijverheid gedurende en kort vóór en na de uitsluiting blijkt nu uit het volgende staatje: (zie blz. 94).

Uit deze cijfers treedt duidelijk naar voren in welk een belangrijke mate het aantal verzekerden het indexcijfer heeft beinvloed en een totaal vertroebeld beeld van de werkloosheid heeft veroorzaakt. Immers, vergelijkt men de cijfers van het aantal werkloozen in November 1923, dus onmiddellijk vóór — en die van Juli 1924, dus aanstonds nà de uitsluiting met die

Maand	Aantal verzekerden	Aantal werkloozen	Indexcijfer
September 1923	9296	1185	5.8
October „	9321	778	3.9
November „	9251	265	2.–
December „	*7418*	*222*	*2.5*
Januari 1924	*6733*	*333*	*4.4*
Februari „	*3979*	*364*	*8.3*
Maart „	*4035*	*169*	*3.5*
April „	*4256*	*173*	*3.3*
Mei „	5896	145	1.9
Juni „	7676	128	1.3
Juli „	10119	149	1.2

tijdens het conflict, dan blijkt, dat gedurende de uitsluiting volstrekt geen bijzondere werkloosheid heerschte (het tegenovergestelde zou overigens bij een dergelijke algemeene uitsluiting ook logisch volstrekt onverklaarbaar zijn) en nochtans wijzen de indexcijfers gedurende sommige maanden anders uit. Ik meen, dat hieruit de conclusie dient te worden getrokken, dat onder het begrip „personen die werkloos hadden kunnen zijn" ook stakers en uitgeslotenen dienen te worden gerekend.

Dit deel mijner beschouwingen wil ik niet besluiten zonder nog even te hebben gewezen op de eenigszins eigenaardige benaming van „indexcijfers", toegekend aan getallen, die klaarblijkelijk niets anders zijn dan werkloosheidspercentages d. w. z. het aantal werkloosheidsdagen op 100 arbeidsdagen. Voor zoover zulks noodig mocht zijn, moge erop gewezen worden, dat onder „indexcijfers" iets geheel anders wordt verstaan en dit begrip de geijkte beteekenis heeft de verhouding van den omvang van zeker verschijnsel op zeker tijdstip tot den op 100 gestelden omvang van datzelfde verschijnsel op een vroeger tijdstip uit te drukken. Waaraan moet dit van het normale afwijkende gebruik van het woord „indexcijfer" worden toegeschreven? Wellicht aan het streven om het werkloos*heids*percentage (aantal werkloosheids*dagen* op 100 arbeids*dagen*) duidelijk te onderscheiden van het eveneens door het Centraal Bureau voor de Statistiek gepubliceerde werkloo*zen*percentage (aantal *werkloozen* op 100 *arbeiders*). Men mag zich dan echter afvragen of dit streven naar duidelijkheid niet een averechtsch resultaat heeft gehad doordat gegrepen werd naar een woord, dat reeds in andere beteekenis burgerrecht heeft gekregen en dus in casu aanleiding kan geven tot misverstand.

Ik kom thans tot het voornaamste punt mijner opmerkingen omtrent de waarde van het indexcijfer. Deze betreffen het grondmateriaal waaruit het indexcijfer wordt berekend en raken dus meer de practische zijde der zaak. Dit materiaal kan voor een belangrijk deel de toets van de critiek niet doorstaan. Nu is het weliswaar een bekend feit, dat voor het samenstellen van

bruikbare statistieken het grondmateriaal niet absoluut onfeilbaar behoeft te zijn[1]), doch als men zich rekenschap geeft van de wijze waarop de gegevens benoodigd voor de berekening van het indexcijfer ontstaan, dan zal moeten worden toegegeven, dat de waarschijnlijkheid, dat vele der gegevens kant noch wal raken zeer groot is.

De moeilijkheid zit natuurlijk in de vaststelling van het aantal werkloosheidsdagen. De andere factor, die bij de berekening van het indexcijfer te pas komt, n.l. het aantal personen, van wie de werkloosheid wordt nagegaan kan redelijk wel betrouwbaar worden geacht, ofschoon ook hier de ervaring leert, dat mede te dezen aanzien groote moeilijkheden bestaan om tot juiste gegevens te komen, welke moeilijkheden om het zacht uit te drukken lang niet altijd overwonnen worden (op de hiermede verband houdende kwestie der stakers en uitgeslotenen wees ik reeds).

Hoofdzaak is echter het aantal werkloosheidsdagen. Dit bestaat uit twee elementen, n.l. het getal werkloosheidsdagen der personen, die uitkeering genieten van een werkloosheidskas en dat van hen, die om de een of andere reden geen aanspraak op uitkeering hebben. Ten opzichte van het laatste element (verreweg het voornaamste; vgl. de kolommen 5 en 15 in de tabel „Werkloosheid en verstrekte uitkeeringen" van bovengenoemd Maandschrift, onverschillig welke maand) ontbreekt de noodige waarborg dat de gegevens, die dienaangaande door de kasbesturen verstrekt worden overeenkomstig de werkelijkheid zijn. Immers men kan op dit punt bij de kasbesturen verschillende opvattingen en werkmethoden waarnemen, welke zich in groote lijnen als volgt laten splitsen:

I. Hij die in zijn beroep geen werkgelegenheid vindt, wordt, ook al geniet hij inkomsten door andere werkzaamheden, voor de statistiek als werkloos beschouwd. Op de werkloosheid in het beroep bestaat afdoende contrôle; zij komt in de statistiek ten volle tot haar recht.

II. De werkloosheid der leden, die geen uitkeering of steun ontvangen, wordt voor de statistiek geheel verwaarloosd. Hij, die buiten zijn eigenlijke beroep werkzaamheden verricht, wordt niet als werkloos beschouwd.

III. Op de werkloosheid der leden, die geen uitkeering of steun ontvangen, wordt geen contrôle van eenige beteekenis uitgeoefend; een lid dat zegt werkloos te zijn wordt voor volle zes dagen per week in de statistiek verantwoord. Overigens wat betreft het verrichten van werkzaamheden buiten het eigenlijk beroep, als sub II.

IV. Op de werkloosheid der leden, die geen uitkeering of steun ontvangen, wordt contrôle uitgeoefend doordat betrokkenen verplicht zijn één of meermalen per week zich

1) Vgl. Dr. C. A. Verrijn Stuart, Leerboek der Statistiek, deel I, bl. 31.

aan te melden. Overigens wat betreft het verrichten van werkzaamheden buiten het beroep, als sub II.

De sub I bedoelde methode leidt tot een uitnemend overzicht van het ontbreken van werkgelegenheid *in elk beroep* op zichzelf, doch geeft een te ongunstig beeld van de absolute werkloosheid, daar het veelvuldig voorkomt, dat werkloozen buiten hun eigenlijk beroep arbeid vinden.

De sub II bedoelde methode stelt den stand der werkloosheid zoowel in elk beroep op zichzelf als in het algemeen te gunstig voor.

De methode sub III is de slechtste van alle, daar de verkregen cijfers slechts de vrucht kunnen zijn van vermoedens en waarschijnlijkheden. Het is eenerzijds mogelijk, dat leden reeds lang weer werken zonder dat het kasbestuur het weet en zonder dat zij als werkloozen buiten de statistiek zijn gehouden; anderzijds kunnen leden werkloos zijn, zonder dat dit tot het kasbestuur is doorgedrongen.

De sub IV bedoelde methode is bij meermalige aanmelding per week, het best in staat een juist inzicht omtrent de werkloosheid in het algemeen (te onderscheiden van de werkloosheid in elk beroep afzonderlijk) te verschaffen.

Het is nu allereerst noodig, dat in de bovenvermelde verscheidenheid van werkmethodes eenheid wordt aangebracht, dat dezelfde opvattingen omtrent de vraag: wanneer moet een lid als werkloos beschouwd worden, bij al degenen, die belast zijn met het verzamelen der gegevens benoodigd voor de statistiek, ingang vinden en dat men voorts de contrôle over de frequentie der werkloosheid overal even ver en even intensief doorvoert.

Gelijk ik reeds deed uitkomen zal men daarbij dienen uit te te gaan van de gedachte, dat de bovenomschreven sub IV bedoelde methode de juiste is. Het belang van een zuivere statistiek der beroepswerkloosheid, die dus precies aangeeft hoeveel beoefenaren van zeker beroep daarin geen werkgelegenheid vinden, is zeker niet te onderschatten, doch moet ter wille van de uniformiteit en een juiste kijk op het algemeen aspect der werkloosheid opgeofferd worden aan het belang van een zuivere statistiek der werkloosheid in het algemeen. M.a.w.: hij die buiten zijn vak werk vindt, worde ook voor de statistiek niet als werkloos beschouwd. Hierbij zij overigens opgemerkt, dat zich een tweeledige statistiek, één die de werkloosheid in algemeenen zin, de andere die de beroepswerkloosheid aanwijst, laat denken. Ongetwijfeld zou zoodanige statistiek volmaakter zijn, dan de enkelvoudige door mij aanbevolen, maar men zou daar de zaak m.i. te ingewikkeld mee maken. Degenen, die de gegevens moeten verzamelen, de plaatselijke penningmeesters, zijn — men denke aan het platteland — dikwijls menschen met een eenvoudige ontwikkeling, van wie men slechts de uitvoering van een eenvoudige werkmethode kan vorderen.

In de tweede plaats behoort te worden zorg gedragen, dat de werkloosheid van hen, die geenerlei uitkeering of steun ontvangen voor de statistiek niet wordt verwaarloosd. Dit behoeft wel geen nadere toelichting. De werkloosheidsstatistiek die dezen regel niet in acht neemt, kan kwalijk haar naam verdienen.

Wil het registreeren van de werkloosheid ook van niet-trekkende of niet-gesteunde werkloozen echter geen phrase blijven, dan dient die werkloosheid op deugdelijke wijze te worden nagegaan. En hier nu staat men voor een uitermate lastig vraagstuk. Er zijn weliswaar een aantal kasbesturen, die reeds thans vorderen, dat de niet-trekkende of niet-gesteunde werkloozen zich wekelijks een of meermalen aanmelden maar een zeer belangrijk aantal eischt dat niet of laat althans na de verplicht gestelde aanmelding met kracht te handhaven. Men staat hier voor een historisch geworden toestand, waarin niet dan met de grootste moeite en volharding verandering kan worden gebracht. De redeneering, waarop men stuit, is deze, dat het toch niet aangaat personen, die geen aanspraak hebben op eenige financieele hulp ook nog te verplichten zich herhaaldelijk den gang naar het vereenigingskantoor te getroosten; wordt het zulken leden niet wat gemakkelijk gemaakt, dan bedanken zij voor het lidmaatschap en raken zij voor de vakbeweging verloren. Niet ontkend kan worden, dat in deze redeneering vooral in die beroepen, waar het contact tusschen vereeniging en lid dikwijls niet zoo heel hecht is, een kern van waarheid schuilt. En dit is dan ook stellig wel de oorzaak, dat tot heden, bij mijn weten, nog geen ernstige pogingen zijn aangewend om in den bestaanden toestand verbetering te brengen.

Toch ware in dit opzicht wel iets te bereiken. Ik wijs daartoe in de eerste plaats op het feit, dat bijna alle reglementen van gesubsidieerde werkloozenkassen de bepaling bevatten, dat *werklooze leden* verplicht zijn dagelijks hun naam te plaatsen op een door of vanwege het bestuur gewaarmerkte aanmeldingslijst. Men ziet, dat deze bepaling geen onderscheid maakt tusschen werkloozen, die uitkeering genieten en zij die ervan verstoken zijn. Formeel is dus de zaak vrij algemeen in orde (ook de uitzonderingsgevallen zouden alsnog hierbij aangepast kunnen worden) want de kasbesturen zouden van alle werkloozen zonder onderscheid dagelijksche aanmelding kunnen eischen. Naast dit formeele doch dikwijls in het geheel niet, vaak slechts ten deele en zelden of nooit ten volle toegepaste recht van het kasbestuur, ware het noodig ook een moreel recht te scheppen. Bij een aantal kassen bestaat dit moreele recht reeds en wel bij dezulke waar de leden bij werkloosheid vrijstelling van betaling der bijdragen voor de werkloozenkas (en eventueel ook voor andere instellingen der vereeniging) bezitten. Hier hebben de besturen behalve het recht ook den plicht te vorderen, dat het bewijs van het feit der werkloosheid door de leden geleverd wordt.

Op het punt der vrijstelling van betaling der bijdragen bestaat echter nog een vrij groote verscheidenheid. Dit bleek mij toen ik eens naging in welken omvang deze vrijstelling eigenlijk wel voorkomt. Daarbij kwam naar voren, dat bij de 76 door mij nageloopen reglementen een 26 tal in het geheel geen vrijstelling van betaling bij werkloosheid verleenen; 30 geven vrijstelling bij een volle week werkloosheid, waarvan 3 zonder eenige beperkende voorwaarde, 6 mits geen uitkeering wordt genoten, 15 mits geen uitkeering, steun of loon en 6 mits geen loon wordt genoten; 11 stellen vrij van betaling bij werkloosheid van ten minste 3 dagen per week, waarvan 5 zonder eenige beperkende voorwaarde en 6 voor zoover geen uitkeering wordt genoten; ten slotte werd bij 9 kassen een facultatief recht op vrijstelling, meestal afhankelijk van bijzondere omstandigheden, aangetroffen.

Uit deze bonte verzameling een keuze te doen ten einde een voor alle kassen eenvormige regeling te verkrijgen is naar het mij voorkomt, een onafwijsbare noodzakelijkheid. Het valt met den besten wil ter wereld niet in te zien welk vak- of groepsbelang in eenigszins belangrijke mate gediend kan zijn met handhaving van de opgesomde verscheidenheid in de regelingen. Mijn persoonlijke voorkeur zou uitgaan naar de vrijstelling bij werkloosheid van ten minste 3 dagen per week, hetzij niet, hetzij wel gebonden aan zekere voorwaarden; dit laatste is m.i. van ondergeschikt belang, mits voor alle kassen gelijkvormig. Uit het oogpunt van een redelijk voldoende werkloosheidsstatistiek, gepaard met practische uitvoerbaarheid, verdient deze regeling de voorkeur zoowel boven het geheel uitsluiten van vrijstellingsmogelijkheid als tegen vrijstelling slechts bij volledige werkloosheid. Immers in de gevallen, waarin de werkloozen onder alle omstandigheden verplicht zijn hun bijdragen te betalen, evengoed dus alsof zij werkten, drijft hen, wanneer zij geen uitkeering, of steun ontvangen niets ertoe aan het bestuur der kas te doen blijken of en in hoeverre zij werkloos zijn. Stelt men daarentegen voor de aanspraak op vrijstelling den eisch van volledige werkloosheid gedurende een week, dan impliceert dat, bij correcte toepassing, het handhaven van de verplichting tot dagelijksche aanmelding, wat, gezien de ervaring wel op te groote bezwaren zou stuiten. Bovendien loopt men het gevaar, dat een lid reeds als hij slechts één dag in de week werkt, voor de statistiek verloren gaat omdat er voor hem toch geen belang bestaat zijn werkloosheid verder ter kennis te brengen, daar hij dan toch geen recht heeft op vrijstelling van de betaling zijner bijdrage.

Bij het verleenen van vrijstelling bij werkloosheid van ten minste 3 dagen per week omzeilt men de moeilijkheden dunkt mij heel behoorlijk. Het is waar, dat de werkloosheid met een duur van een en twee dagen dan verwaarloosd wordt doch daar staat tegenover, dat van hen, die zich drie dagen hebben aan-

gemeld, zonder verdere contrôle aangenomen wordt, dat zij de andere drie dagen der week werkloos zijn geweest. Dit is natuurlijk ook niet altijd precies zoo, doch het een kan geacht worden het andere op te heffen. Mathematische zekerheid kan nu eenmaal op dit gebied nooit verkregen worden. Bovendien schijnt het mij toe, dat aanmelding der niet-trekkende of niet-gesteunde werkloozen op drie dagen per week geen onredelijke eisch is. Verscheidene kassen zijn mij bekend, die reeds nu dien eisch stellen en handhaven. Overigens ware te overwegen of aan de hier bedoelde werkloozen wekelijks een kleine vergoeding zou kunnen worden gegeven daar hunne aanmelding speciaal ook voor de werkloosheidsstatistiek van waarde is en dus een algemeen belang raakt. Dergelijke vergoeding zou uiteraard niet uit de werkloozenkassen dienen te worden geput, doch ten laste van de Staatskas behooren te komen.

Mijn betoog kan ik nu aldus samenvatten:

a. bij de berekening van het werkloosheidspercentage (alias: indexcijfer) dienen onder de personen van wie de werkloosheid is nagegaan en die dus „werkloos hadden kunnen zijn" ook stakers en uitgeslotenen gerekend te worden;

b. het begrip werkloosheid worde met het oog op de statistiek scherp omlijnd in dien zin, dat zij die buiten hun beroep arbeid verrichten niet als werkloos mogen worden aangemerkt;

c. als werkloozen worden medegerekend, zij die geenerlei uitkeering, steun of loon ontvangen (behoudens degenen, die volgens bestaand gebruik als stakers, zieken e.d. niet als werkloos worden beschouwd);

d. de werkloosheid van de sub *c* bedoelde personen moet regelmatig worden gecontrôleerd;

e. de regelingen in de reglementen der kassen omtrent vrijstelling van betaling bij werkloosheid dienen te worden geunificeerd in dier voege, dat algemeen wordt ingevoerd de vrijstelling van betaling bij werkloosheid van ten minste 3 dagen per kalenderweek;

f. overweging verdient invoering van een kleine vergoeding wekelijks te verstrekken aan de sub *c* bedoelde personen.

Amsterdam, Febr. 1928. J. C. van Dam.

Werkloosheid in en om Terneuzen.

De toestand der werkloosheid in Terneuzen vordert eene afonderlijke behandeling, wijl de toestand daar zoo geheel verchilt van dien, welke in de overige gemeenten van Zeeuwsch-Vlaanderen wordt aangetroffen.

Evenzoo eischt de toestand bij de vlasindustrie eene afzon
derlijke beschouwing.
Ik begin met Terneuzen en het daar gevestigde havenbedrij

Voor den oorlog was Terneuzen de *derde* havenplaats va
ons land. De haven van Terneuzen was voor de reeders e
handelaren een gezochte plaats, aangezien men er rustig ko
werken en de goederen er vertrouwd waren geborgen.
De haven bevatte evenwel geen groote bergplaats voor stuk
goederen, zoodat de goederen die er verladen werden, v.n.
bestonden uit steenkolen, mijn- en papierhout, minserie c
ijzererts en stortsteen.
Gelijktijdig met de opening der nieuwe sluizen voor he
kanaal Gent—Terneuzen ontstond er in Terneuzen een vinnig
strijd over de uitbreiding der gelegenheid voor opslagterrein
Waar de gemeente hier niet kon optreden met het oog op d
onderhandelingen met België, was het havencomplex in gehe
den omvang, een Rijkszaak gebleven.
Tegen den tijd, dat men eindelijk tot een vergelijk was ge
komen, brak in 1914 de oorlog uit, waarmede de scheepvaar
was geëindigd. En hoewel de Regeering met de uitvoering de
plannen doorging, niemand kon met eenige zekerheid zegger
hoe zich na de oorlog alles zou verdragen en of de scheepvaar
naar Terneuzens haven zou terugkeeren.
In 1913 bedroeg het aantal geschoolde havenarbeiders ± 25
en het aantal aanvullings-havenarbeiders ± 150, zoodat de ge
meente bij het intreden van de oorlogsnoodstand, de zorg kree
voor ± 400 werklooze havenarbeiders.
Vele van deze mannen hebben tijdens de jaren 1914—'1
overal werk gezocht. In fabrieken, op het land of bij ander
bedrijven, wat zeker door ieder moet worden gewaardeerd, om
dat daaruit bleek hoe deze werklieden zich zelven trachten t
redden, door in het gezinsonderhoud te voorzien.
Ondanks dit alles zijn er sedert 1914 en tot op heden, *dage*
geweest, dat ruim *200* werklieden zich als werkloos liete
inschrijven.
En hoewel uit dit getal blijkt, dat de noodstand zeer groo
was, behoefden wij toch niet te klagen, ziende op den toestan
in de andere havensteden van ons land.
Bij vergelijking onderling, was de toestand hier niet he
ongunstigste.
De algemeene vraag echter bleef, wat zal de Regeering va
België doen, ná den oorlog. Wat men vreesde, is helaas gebeurd
De Belgische Regeering bepaalde bij de regeling der spoorweg
tarieven voor goederenvervoer, dat de voordeelen, welke vroege
hadden bestaan, voor Terneuzen werden ingetrokken.
Daarmede stond vast, dat de havens van Antwerpen en Gen
een belangrijke voorsprong verkregen boven Terneuzen.
Ondanks deze groote moeilijkheden, hebben de verschillend

cargadoors met bewonderenswaardigen moed getracht het goederenvervoer over Terneuzen terug te winnen. Dit geschiedde met inspanning van alle krachten en ging gepaard met menig geldelijk offer. Het geschiedde bovendien in de hoop, dat het verdrag met België tot stand zou komen.

Helaas, dit laatste is niet gebeurd.

En wel hebben leden van het comité-Prof. Colenbrander na de verwerping van het verdrag door de Eerste Kamer gezegd: „nu moet de Regeering Terneuzen helpen", want deze stad lijdt door de verwerping het zwaarste; het is echter gegaan naar de geschiedenis van ouds; als de schenker gered is, *denkt hij aan Jozef in de gevangenis niet meer.*

De Nederlandsche Regeering was echter met den havenbouw bij Terneuzen doorgegaan, en daarmede in 1918 gereed gekomen. De exploitatie dezer havens werd opgedragen aan de Spoorwegmaatschappij Terneuzen–Mechelen, doch waar deze maatschappij door den oorlog danig was getroffen, was het niet mogelijk de havens van de noodige sporen en kranen te voorzien om een behoorlijke exploitatie te verwachten.

Op initiatief van wijlen den heer R. Nolson werd toch voortgegaan en verleende de Regeering daarbij de noodige steun om verder te gaan. Onder het voortgaan met de completeering van de haventerreinen, werden gedeelten in erfpacht uitgegeven, waarop belanghebbenden hunne gebouwen en kranen hebben kunnen aanbrengen.

De verwachting dat na den oorlog door verandering van het goederenvervoer, de haven van Terneuzen weer kon opbloeien, werd al heel spoedig bevestigd, doch daarmede was tevens vastgesteld, dat er gebrek bleek aan opslagruimte.

Dit gaf al spoedig aanleiding tot nieuwe moeilijkheden; men begon inmiddels weer eens te twisten over de vraag: „zal het havenbedrijf zich weer herstellen tot den toestand van voor den oorlog? of.... zullen wij maar niet *eens wachten tot wij het zien*, dat er inderdaad ruimte te kort is.

Het spreekt van zelve, dat 't spelen met de belangen van onze haven anderen deed zeggen: wij *moeten* voortgaan met de uitbreiding van het terrein, opdat wij *gereed zijn*, als het zeehavenbedrijf zich geheel zal hebben hersteld; wat mogelijk is wanneer een nieuw verdrag mocht worden aangenomen.

Deze meeningen zijn aan het stuivertje wisselen met elkander en naar gelang men er mee te maken heeft, zet men zijn gevoelen voorop. Onderwijl blijven een groot deel van de *havenarbeiders* werkloos, en lijdt de gemeente onder dezen toestand geldelijk verlies.

Men denkt niet meer aan Jozef in de gevangenis.

Er is daarna op verschillende wijze gewerkt, om tot verbetering te komen van de werkloosheid.

De Rijkscommissie voor Werkverruiming heeft zich meer dan eenmaal voor deze kwestie in verbinding gesteld met desbe-

treffende autoriteiten. In enkele gevallen gaf dit een gunstig resultaat, in andere gevallen was er met den besten wil niets te bereiken.

Wij maken hier niet uit wat de oorzaak is, al zeggen sommigen dat die aanwijsbaar is. Het feit echter dat de gemeente — sommigen zeggen gelukkig — geen havens kan bouwen, noch dat deze wordt toegelaten tot de exploitatie, is te pijnlijker, wijl de gemeente *wèl* de zorg heeft voor de werkloozen.

Inmiddels wordt er gewerkt — zijn wij goed ingelicht — aan plannen, voor de uitbreiding van de havens en de vergrooting van de opslagplaatsen.

Dat zal dus in orde komen?

Daarmede zal men wel vóór 1940 gereed komen?

Men mag dus aannemen, dat er óók gewerkt wordt aan de oplossing van het verzorgingsvraagstuk der werkloozen. Tot heden is daarvan nog niets merkbaar. En toch is meer dan eenmaal aangetoond, dat de veranderde werkwijze door toepassing van meerdere mechanische kracht, een groot aantal arbeiders overbodig maakt, waardoor vast staat, dat voor dezen emplooi moet worden gezocht. Er moet omgezien worden naar meerdere arbeidsgelegenheid, gelijk hier reeds door een der werkgevers werd gedaan. Daarnaast moet — dat spreekt van zelve — de werkloozenverzorging in andere banen worden geleid. Helaas tot heden blijft men in de oude sleurgang voortgaan. Noch de werkliedenorganisaties, noch de verantwoordelijke bestuurders schijnen het voldoende te begrijpen.

Een andere zaak die het zeehavenbedrijf in groote mate drukt, is het verschil in loodsgelden door de reeders te betalen.

Het zeeschip, dat in Terneuzen wordt gelost, moet zevenmaal méér loodsgeld betalen, dan het zeeschip, dat langs Terneuzen vaart naar Gent en dáár wordt gelost.

M. a. w. een stoomschip dat in Gent moet lossen en b.v. aan loodsgeld *f* 70.— betaalt, moet aan loodsgeld, zoo dit zelfde stoomschip in Terneuzen lost, *f* 490.— betalen.

Een ieder gevoelt, dat dit verschil het voor bijna iedere cargadoor onmogelijk maakt, zeeschepen in Terneuzen te lossen.

Ieder gewoon mensch zou zeggen: nu wordt het toch wel hoog tijd, dat men iets doet, om aan dezen toestand een einde te maken. Ja dat zeggen wij ook in Terneuzen, doch er gebeurt *niets* in dit opzicht.

En welke pogingen van de zijde der Kamer van Koophandel en de gemeente ook zijn gedaan, men heeft maar altijd bezwaar aan ons rechtmatig verlangen te voldoen. Niemand zal toch durven zeggen dat er eene onvriendelijkheid in gelegen kan zijn tegenover onze Zuiderburen, dat hier recht worde gedaan, en de loodsgelden worden bepaald, overeenkomstig de thans geldende waarde van het geld, opdat daarmede Antwerpen, Terneuzen en Gent gelijk worden gesteld.

Bestond deze groote ongelijkheid van de loodsgelden niet,

dan werden nu al reeds 100 stoomschepen per jaar meer in Terneuzen gelost, waardoor de crisis-werkloosheid zou zijn opgeheven.

Helaas de gemeente blijft nog altijd dragen de kosten der werkloosheid, die buiten onzen wil blijft bestendigd.

Thans moet er drieërlei gebeuren:

1. Dat de beloften die gedaan zijn om de havens te vergrooten en meerdere opslagplaats aan te brengen, zoodra mogelijk worden ingelost. Wij vertrouwen dat men bij Waterstaat daaraan met ijver werkzaam is.

2. Eene wijziging aanbrengen in de wet regelende het loodsgeld, of op andere wijze middelen beramen, om de ongelijkheid door de waardeverandering van het geld ontstaan, weg te werken.

3. Een betere oplossing te vinden voor het speciale werkloozenvraagstuk bij het havenbedrijf alhier, ontstaan door den oorlogsnoodstand; en daarbij te letten o. m. op de belangen van *die* arbeiders, welke door toepassing van machinale hulpkracht overtollig zijn geworden.

Deze oplossing worde verkregen door samenwerking van het gemeentebestuur met de maritieme vereeniging en de werkliedenorganisaties, die hierbij betrokken zijn.

Naast den noodstand in het havenbedrijf, hebben wij de teruggang in de vlasindustrie.

De vlasindustrie bestaat reeds meer dan 100 jaren in Zeeuwsch-Vlaanderen, zoodat niet gesproken kan worden als zou het een oorlogsindustrie zijn. Als bewijs hiervan diene o. m., dat in het jaar 1868 door den Commissaris des Konings eene order is uitgevaardigd, waarbij gewaarschuwd werd kinderen op te jeugdigen leeftijd toe te laten in dit bedrijf. Ik vermeld dit, wijl er menschen zijn die zich nog altijd geroepen gevoelen, te spreken van een oorlogsindustrie, opdat men zich dan vrij gevoelt om geen maatregelen te nemen in het belang van de vlasindustrie. Dat is eene funeste manier en men fnuikt hierdoor eene industrie, die aan honderdtallen in Zeeuwsch-Vlaanderen welvaart kon brengen.

Vóór den oorlog — dat moet worden erkend — had de vlasserij hier niet zulk een omvang als na 1918. De oorzaak daarvan is niet ver te zoeken. Sedert onheugelijke jaren verkeerde men in Zeeuwsch-Vlaanderen in de waan, dat het vlas hier niet geroot kon worden. Dat kon niet anders dan alléén in Kortrijk (België), in de rivier de Lije.

En hoe men ook sprak en op welke wijze men ook het tegendeel aantoonde, daar was men niet van af te brengen. De oorlog heeft daarin eene geheele omkeering teweeg gebracht. Het is gebleken, dat het een waanvoorstelling was, want — behalve de uitzondering van hen die gewoonlijk overal tegen zijn — thans is daarvan een ieder overtuigd. Men kan in Zeeuwsch-Vlaanderen in alle opzichten concureeren met België, voor wat

betreft de *kwaliteit* en het *afzet*gebied. Men kan helaas *niet* concureeren, voor wat de kostprijs van het bewerken aangaat.

Werkten er vóór den oorlog ± 400 arbeiders in het vlas, tijdens de oorlog en nog tot 1921, werkten er hier in Zeeuwsch-Vlaanderen 800 à 1000 werklieden.

Helaas, thans zijn 75 % van deze arbeiders, benevens nog anderen *werkloos*, want de vlasindustrie ligt voor een groot deel stil.

En dit....! zou niet behoeven.

In 1922 zijn wij begonnen de aandacht op dezen toestand te vestigen, doch destijds speelde zich daarbij precies af, wat ook met de havenbelangen geschiedde, *kortzichtigheid, eigen belang* en meer van deze *ondeugden*, waren oorzaak dat men elkander voortdurend bestreed. Als de commissie zich met deugdelijke voorstellen tot de Regeering ging wenden, telegrafeerde men achter de rug der commissie om, en berichtte, dat toch de Regeering vooral *niets* moest doen.

De commissie van 1922 heeft destijds gewaarschuwd tegen dit heilloos streven, en daarnaast voorspeld dat de toestand onhoudbaar zou worden. Inmiddels lag deze commissie het bijltje er bij neer, het was toen wel geweest.

De voorstellingen dezer commissie zijn bewaarheid geworden waarvan als bewijs diene, dat wij nu in het moeras zitten heel diep zelfs.

Voor de industrie en de werkloos geworden arbeiders is het echter wel droevig, maar aan de feiten is niets te veranderen.

Inmiddels is de toestand zoo onhoudbaar geworden, dat de Kamer van Koophandel voor Zeeuwsch-Vlaanderen, in 1926 opnieuw de zaak in studie heeft genomen, om de vlasfabrikanten te helpen. Dat was zeer goed gezien van de Kamer. Er moest iets gedaan worden, wijl de eene fabriek na de andere gesloten werd. En de secretaris van de Kamer van Koophandel heeft op uitnemende wijze, in een adres van de Kamer aan de Regeering, de toestand bloot gelegd.

Jammer dat de *deskundigen*, niet op dezelfde wijze, thans bij de Regeering voorstellen tot verbetering hebben ingediend, dan zou het bedrijf zijn gebaat geweest, en de Minister had de Vlascommissie *niet* behoeven in te stellen.

Helaas, de *deskundigen* in de Vlascommissie, lieten de Minister, de fabrikanten, de arbeiders en Zeeuwsch-Vlaanderen, in *onwetendheid* zitten, met het gevolg, dat de Vlascommissie ons geen uitkomst bracht.

Dàt is zeer te betreuren, want de vlasindustrie wordt te zeerste gedrukt, met het gevolg dat een groot aantal werkloozen *onverzorgd* moet blijven rondloopen en de neringdoenden groote schade lijden.

En dat behoefde geenszins zoo te zijn.

Helaas! de vlasindustrie wordt omringd door een aantal verkeerde raadslieden, die er géén belang bij hebben, dat de

vlasindustrie in Zeeuwsch-Vlaanderen weer tot bloei komt. Zij willen wel erkennen geen schade van eene bloeiende vlasindustrie te hebben, maar hebben er gewoonweg geen belang bij, en zetten hunne tegenwerking door, al volgt daaruit ellende voor dit deel van Zeeland.

De Minister heeft tenslotte niet beter weten te doen, dan eene (P)ermanente (V)las (C)ommissie in het leven te roepen, die de industrie in Zeeuwsch-Vlaanderen zal moeten helpen.

Dat kon ook niet anders.

Wanneer de eerstbelanghebbenden nalieten, *den weg* aan te wijzen, voor een gezonde oplossing, dan moet wel de P.V.C. als toeziende voogd optreden.

Nalatende het aangeven van goede voorstellen, die leiden kunnen tot verbetering, kon de Minister niet beter doen, dan de P.V.C. als voogd aan te wijzen, tot het tijdstip dat men blijkt meerderjarig te zijn.

O! ik weet wel, de belanghebbenden hebben wel een voorstel gedaan, n.l. *premie en uitvoerverbod.* Doch zoodra dit genoemd werd, *moest ieder* — ook de vlasfabrikanten en landbouwers — wel begrijpen dat zulks onuitvoerbaar was.

Het waren echter als afleiders, prachtige voorstellen voor hen, die gewoon zijn, de „kool" en de „geit" te sparen.

Inmiddels blijven de arbeiders zuchten onder de gevolgen der werkloosheid.

En deze buitengewone dringende noodstand heeft de Commissie voor Werkverruiming in Zeeuwsch-Vlaanderen er toe geleid met het *vlas* als object voor werkverruiming te komen, en dat is jammer genoeg door alles, wat in het geheim of in het openbaar is afgespeeld, ook *mislukt.* En toch *moet* er in de naaste toekomst geholpen worden, want de toestand zal in den winter van 1928/29 nog donkerder worden, voor de nu reeds lijdende gezinnen in Zeeuwsch-Vlaanderen.

Het zou onverantwoordelijk zijn hier aan struisvogelpolitiek te willen doen.

Dus vooruit, al kost het geduld om allen tegenstand te overwinnen.

De P. V. C. ging al naar St. Jansteen.

Men is daar heen getogen, om licht te brengen en men vond er..... *desorganisatie* in het bedrijf.

Hoe kon het ook anders.

In die gemeente heeft zich gewroken het minder oordeelkundig advies van hen, die van gevoelens waren, dat de bijslag op het loon, in het voorjaar van 1927 geregeld, *niet* moest worden betaald.

Evenwel moet erkend, dat het in de conferentie op 15 Febr. te St. Jansteen, door de Regeeringscommissie zeer juist is gezegd, dat het daar thans in de industrie geheel de verkeerde weg op ging, en als zoo in de vlasindustrie wordt voortgegaan, men er in Zeeuwsch-Vlaanderen spoedig uit is.

Doch aan wie de schuld?

De Commissie voor Werkverruiming heeft het vorige jaar, een van alle zijden beoordeeld en goedgevonden voorstel, tot werkverruiming door vlas, aan de hand gedaan, waarbij behoorlijk werd gewaakt tegen het desorganiseeren van de industrie. Wij werden echter niet geholpen, en de gevolgen daarvan vond de P. V. C. nu te St. Jansteen.

Inmiddels moeten wij afwachten tot men gewijzigd is in zijn oordeel.

De Commissie voor Werkverruiming geeft trots alle tegenwerking, den moed niet op. Mag dat ook niet, want tot heden overwint alleen de onkunde en dit zal wel veranderen.

De nood blijft dringen; en zal naar 't gevoelen der Commissie nog dringerder worden. Gelukkig deze nood is voor een doel m e t v r u c h t te bestrijden, *als men wil.*

De vlasindustrie in Zeeuwsch-Vlaanderen lijdt. In sommige gevallen kwijnt deze industrie zóó, dat ze dreigt ten onder te gaan, doch gelukkig deze industrie is als de *grondstof*, taai. De vlasindustrie kan weer *tot bloei komen*, zonder premiestelsel bij de verbouw, zonder uitvoerverbod, als de belanghebbenden de handen maar ineenslaan.

De toestand in Zeeuwsch-Vlaanderen betreffende de werkloosheid — ik herhaal dit met klem — kan zich herstellen, *als men maar wil.* Hier behooren de gemeentebesturen voor te gaan, tijdig aan te pakken.

Helaas! er is in Zeeuwsch-Vlaanderen zoo weinig liefde, zoo weinig verantwoordelijkheidsgevoel, zoo weinig moed om te zeggen waar het op staat.

Aangaande de vlasindustrie acht ik mij *voorhands* niet geroepen, voorstellen te doen of eenige aanwijzigingen te geven wat moet geschieden; iedereen zal toestemmen, deze moeten komen van de zijde van *belanghebbenden.*

Inmiddels gaat de comm. v. werkv. door. Het plan bestaat, in Mei opnieuw met de actie aan te vangen, en zij vertrouwt dat de P.V.C. ons *ditmaal* eens zal willen helpen, dan is het mogelijk dat alsnog de zaak terecht komt en wij gereed zijn als de wintertijd is aangebroken.

Terneuzen. J. Huizinga,
voorz. v/d. Commissie voor Werkverruiming in Zeeuwsch-Vlaanderen.

Cursus voor ongeschoolde metaalbewerkers te Nijmegen.

De Commissie van Advies voor den Gemeentelijken Dienst der Werkloosheidsverzekering en Arbeidsbemiddeling te Nijmegen, heeft in het najaar van 1926 aan B. en W. dier gemeente in

overweging gegeven, te trachten eenige meerdere vakkennis bij te brengen aan niet voldoende onderlegde metaalbewerkers. Van deskundige zijde was er op gewezen, dat er een tekort is aan geschoolde, tegenover een vrij groot aanbod van niet voldoende bekwame metaalbewerkers, welke dus chronisch met werkloosheid te kampen hebben.

Tot dit doel zouden dan, met medewerking van den Directeur der Ambachtschool, twee cursussen worden gegeven, en wel:

A. een cursus, waarin onderwezen zal worden het leeren lezen van technische teekeningen en de beginselen van de kennis der krachtwerktuigen;

B. een cursus in de beginselen van het autogeenlasschen.

De Regelingscommissie wendde zich tot de Commissie voor Beroepskeuze en Vakopleiding met het resultaat, dat men overeenkwam aan het Wetenschappelijk Bureau voor Beroepskeuze, leider Prof. Dr. Jac. van Ginneken, te vragen de candidaten te onderzoeken op hun geschiktheid, speciaal voor cursus A., waaraan de deelname voor 20 personen werd opengesteld.

Het behoeft immers geen nadere verklaring, dat voor deelname aan een dergelijken cursus op de eerste plaats in aanmerking zouden komen, personen, van wie men redelijker wijze mag veronderstellen, dat ze in staat zijn het onderricht met vrucht te volgen. Behalve voldoende aanleg zouden nog andere factoren gewicht in de schaal leggen, als gedrag, leeftijd, zorg voor een gezin, enz.

Ons psycho-technisch onderzoek behoefde hiermede echter geen rekening te houden. Bovengenoemde Commissie vroeg niet anders als onze bevinding te mogen vernemen omtrent den aanleg der personen, welke zich aanmeldden. Antecedenten en persoonlijke indruk vormden mede haar oordeel.

In het geheel hadden zich 26 personen aangemeld, terwijl men rekende op ± 40.

Voor het onderzoek zelf was slechts korte tijd beschikbaar, waarom wij ons bepaalden tot weinig proeven, maar met bizondere zorg gekozen en genomen. Deze beperking had hier het voordeel, dat de aandacht gespannen bleef op de hoofdzaak en het eindresultaat niet werd vertroebeld door allerlei nevenresultaten. Voor de proefpersonen had een onderzoek — laten we het voor hen maar een beproeving noemen — van gemiddeld slechts anderhalf uur, zijn gunstige zijde.

Als proeven hebben wij genomen: Spirometer, Proef 2, 26, 27, 40, 42 en 95 A.

Den Spirometer, tot het meten der vitale capaciteit, veronderstellen wij als genoegzaam bekend. Van de overige proeven, bij ons met een nummer aangeduid, volgt hier een beschrijving.

Proef 2 is eenvoudige sorteerproef met speelkaarten, waarin de verbruikte tijd het resultaat is. Fouten, welke trouwens bij deze prpn [1]) in het geheel niet voorkomen, moeten eventueel door

1) Prpn is de gebruikelijke afkorting voor proefpersonen.

prp. verbeterd worden en verhoogen dan vanzelfsprekend het tijdgetal.

Proef 26 bestaat uit 5 blaadjes met lijnen en uitknipsels. De blaadjes moeten in gedachte gevouwen worden volgens de aangegeven lijnen en daarna geteekend, zóó als ze er gevouwen uit zullen zien.

Proef 27. Visueele reconstructie van 10 lijnenfiguren in een ruitjesschema. De figuren worden een bepaalden, korten tijd getoond, daarna wordt 15 sec. gewacht, waarna de prp. moet beproeven het geziene eveneens in een ruitjesschema te reproduceeren. (Zie „Aanleg en Beroep", Januari 1925).

Proef 40. Schatten hoe dikwijls een gegeven klein vlak in z'n geheel uit een gegeven groot vlak gesneden zou kunnen worden: eerst in de richting lengte op lengte, daarna in de richting breedte op lengte. Er worden in het geheel acht schattingen gevraagd. De eerste wordt echter niet gewaardeerd, doch dient als voorproef. Behalve het mondeling antwoord vragen we na iedere schatting een schetsmatige teekening der controleering.

Proef 42. Het reproduceeren en tevens vergrooten van een teekening, en wel zonder nameten. Gegeven zijn verschillende meetkundige figuren op een bepaalde manier gegroepeerd in een ruitenschema. Dit laatste is echter uitgewischt.

Proef 95 A. Het uitzoeken van metalen voorwerpen naar een gegeven en uitgelegde werkteekening. Deze laatste is een proef van Prof. Moede, maar met een kleine variatie. De opzet der berekening is gevolgd, doch tamelijk vrij.

Bij al dergelijke proeven, welke een zeker technische intellect vragen, houden we ons aan den regel, dat een proef niet mag beginnen vóór we redelijk zeker zijn, dat de prpn goed weten, wàt van hen gevraagd wordt. Daarvoor zijn de verschillende voorproeven in 26, 27, 40 en 95 A., waarbij we, door het wijzen op gemaakte fouten, meer duidelijk kunnen maken, dan met de langste en meest omvattende instructie.

Natuurlijk heeft elke proef haar eigen berekening. Om deze diverse resultaten onderling vergelijkbaar te maken, hebben wij de gewoonte, de verkregen resultaten om te rekenen in een schaal van 100. Wij maken dus van het waarde-resultaat een rangpercent en houden ons hierbij aan de methode Claparède—Lipman. Voor wie het interesseert: een resultaat wordt te hooger gewaardeerd, naarmate het meer, onder gelijke omstandigheden gewonnen resultaten, achter zich laat.

Op deze manier hebben wij dan ook aan de personen bij dit onderzoek betrokken, de rangplaats gegeven, welke hen in een bepaalde proef toekwam, in vergelijking met de vele, soms honderden prpn. welke de proef vóór hen gedaan hebben. Daardoor wordt het *theoretisch* mogelijk, dat een groep als deze 24, in een zelfde proef allen hoog, of allen laag komen te staan.

Om een vergelijking tusschen de verschillende proefpersonen

voor de Commiscieleden te vergemakkelijken, hebben wij voor elk der prpn berekend het Gemiddeld Rang % van de proeven 2, 26, 27, 40, 42 en 95 A. Het toegekende percent voor resultaat Spirometer werd hier met opzet niet in verwerkt, maar in een 2de kolom afzonderlijk gegeven. De prp. met het hoogste Gemiddelde noemen wij A., de volgende B. enz. tot de 24ste X.

Met dit Gem. Rang % willen we niet beweren, dat Gem. 68 werkelijk beter is dan Gem. 67, of 25 slechter dan 26. Een proef als 27 b.v. is heel wat meer waard dan b.v. 2. Principieel hebben we echter de waarde van de eene proef tegenover de andere niet in een cijfer willen uitdrukken, omdat ons dit momenteel nog willekeur lijkt.

De taal dezer cijfers is echter saai en taai en eischt wel wat veel van de belangstelling. De bijgaande psychologische profieltjes, zijn reëeler en vooral sprekender, dan cijfers.

De schifting der proefpersonen.

Acht personen A.—H. qualificeerden we als: aanbevelenswaardig.
Zeven personen I.—O. als: het kan mee en tegenvallen.
Negen personen P.—X. als: niet aanbevelenswaardig.

Prp. A. met het prachtig gevulde, egale profiel, lijkt wel een heel geschikt mensch. Bij C. valt reeds een diepe inzinking te constateeren. Maar met de beide goede partijen ernaast is dit nog niet onrustbarend. Langzamerhand ziet men echter de inzinkingen toenemen: vergelijk H. maar eens met C.

Bij de 2de groep worden 2, 3 soms 4 laagstanden regel. Op te merken is ook, dat hier de hoogstand slechts bij uitzondering bij de moeilijke proeven 26, 27 en 42 valt waar te nemen.

Bij de 3de groep heeft de laagstand zich nog meer geaccentueerd. Pr. 27 brengt niemand er meer behoorlijk af; voor Pr. 26 is de allerhoogste rangplaats 34 %; op Pr. 42 is maar één middelmatig resultaat.

Ook de niet-geëxperimenteerde graphiekenlezer zal uit deze profieltjes, meen ik, kunnen zien: welke verschillen er schuilen in een groep van 24 personen, allen metaalbewerkers, en hoe het met 7 goedgekozen proeven mogelijk blijkt, deze aan het licht te brengen.

Zou dit zelfde ook bereikt zijn, wanneer uitsluitend te werk was gegaan naar den indruk, welke de menschen maakten?

Ik meen het met reden te mogen betwijfelen. Prp. E. zouden noch de Commissieleden, noch ondergeteekende bij de besten hebben geplaatst. P. had voor mij zeker de plaats ingenomen van een der aanbevelenswaardigen; W. zou naar mijn indruk nooit geworden zijn de laatste op één na.

Natuurlijk roepen deze profieltjes nog meerdere conclusies op, ook in verband met de houding der proefpersonen bij het onderzoek. Doel van dit stukje is echter slechts duidelijk te

laten zien, wat met de methode van zorgvuldig geijkte, psychotechnische proeven te bereiken is bij gewenschte selectie.

De volgorde der teekeningen is alphabetisch. De verschillende haceering geeft aan hoe de groepen bij elkaar hooren.

Nijmegen, Januari 1928. H. Greven,
Assistente Wetenschappelijk Bureau voor Beroepskeuze.

Aan vorenstaand stukje van juffrouw Greve willen wij nog iets toevoegen. Niet omdat een cursus als te Nijmegen wordt gegeven zoo iets nieuws is; want andere plaatsen, o.a. Leiden richtten reeds lang geleden zoo'n cursus in. Maar van verschillende zijden vraagt men ons om inlichtingen over de voorbereiding en den opzet der cursussen; deze inlichtingen zijn o.i. in dit tijdschrift goed op hun plaats. Tevens levert het onderstaande een proef op de som betreffende hetgeen Ir. Bölger in de Februari-aflevering van het Tijdschrift over dergelijke cursussen schreef, in het bijzonder t.a.v. de noodige samenwerking en de selectie.

Reeds in November 1926 gaf de Commissie van Advies voor den Gem. Dienst der Werkloosheidsverzekering en Arbeidsbemiddeling Burgemeester en Wethouders in overweging om te trachten aan niet voldoende geschoolde metaalbewerkers en metselaars en opperlieden eenige meerdere vakkennis bij te brengen, teneinde hen meerdere kans op het vinden van werk te geven.

Bij de onderhandelingen met het Bestuur der Vereeniging Ambachtsonderwijs konden de bezwaren van dit bestuur tegen toelating van volwassen en nagenoeg volwassen metselaars en opperlieden tot de gewone klassen van de Nijverheidsavondschool niet worden overwonnen. Wel besloot genoemd bestuur aan het gemeentebestuur een leslokaal en de werkplaats voor autogeenlasschen (met inbegrip van de aanwezige toestellen) beschikbaar te stellen voor enkele avonduren per week.

Onmiddellijk daarna nam toen de Raad een voorstel aan tot het nemen van een proef met instelling van:

a. Een cursus van een halfjaar en wel 2¼ uur per week, waarin onderricht zou worden gegeven in teekenen, teneinde het lezen van technische teekeningen te leeren; bovendien worden de beginselen der kennis van enkele krachtwerktuigen onderwezen.

b. Een cursus van 3 maanden en wel een uur per week, in de beginselen van het autogeenlasschen in 2 klassen van 5 personen.

Dit was nog maar een zeer eenvoudig begin, doch eerst moest eenige ervaring worden opgedaan alvorens een grooteren cursus in te richten.

De cursussen zouden kosteloos toegankelijk zijn voor werk-

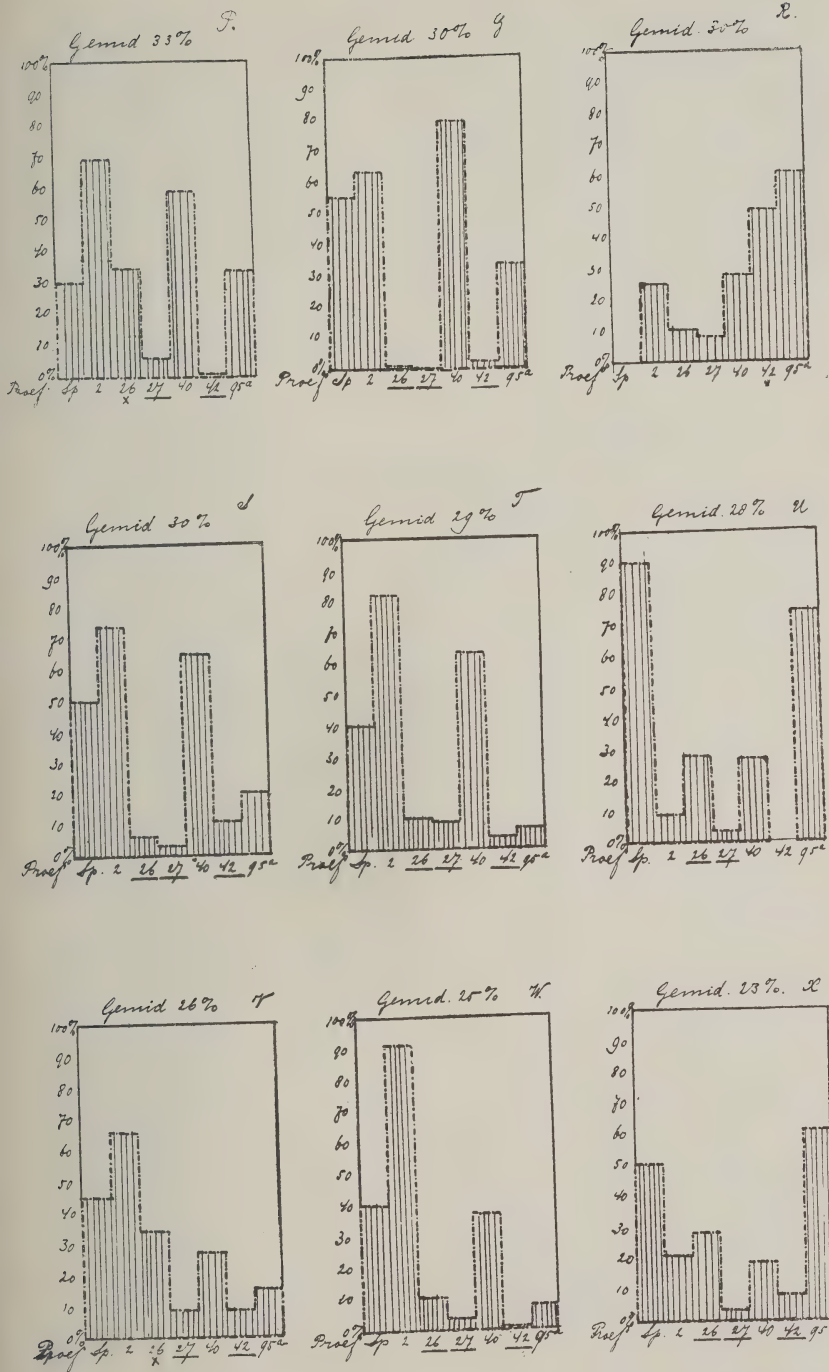
F.
Gemid 33%
G
Gemid 30%
R.
Gemid. 30%
S
Gemid 30%
T
Gemid 29%
U
Gemid. 28%
V
Gemid 26%
W
Gemid. 25%
X
Gemid. 23%
Proef Sp. 2 26 27 40 42 95a

THE LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF ILLINOIS

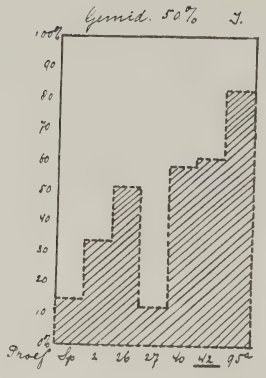
Gemid. 50% J.
100%
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0%
Proef Sp 1 26 27 40 42 95a

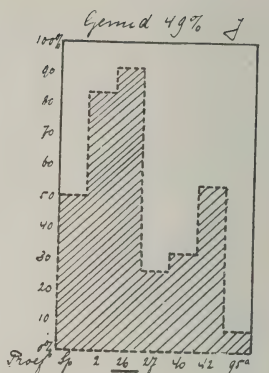
Gemid 49% J
100%
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0%
Proef Sp 1 26 27 40 42 95a

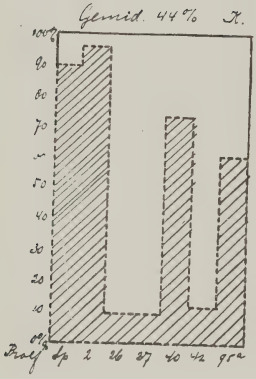
Gemid. 44% K.
100%
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0%
Proef Sp 1 26 27 40 42 95a

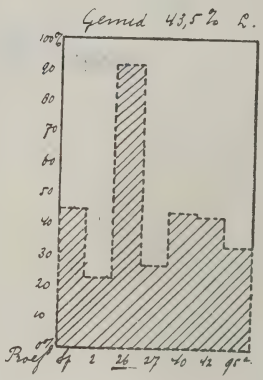
Gemid 43,5% L.
100%
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0%
Proef Sp 1 26 27 40 42 95a

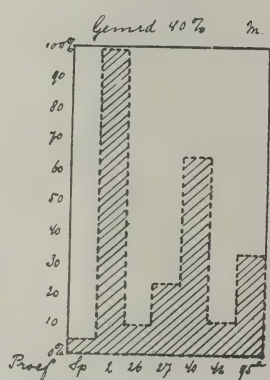
Gemid 40% M.
100%
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0%
Proef Sp 1 26 27 40 42 95a

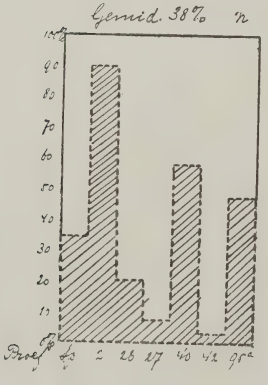
Gemid. 38% N
100%
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0%
Proef Sp 1 26 27 40 42 95a

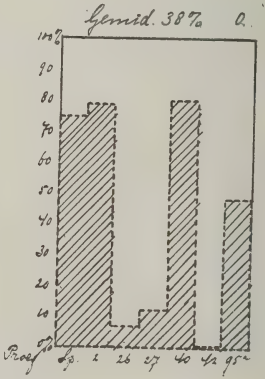
Gemid. 38% O.
100%
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0%
Proef Sp 1 26 27 40 42 95a

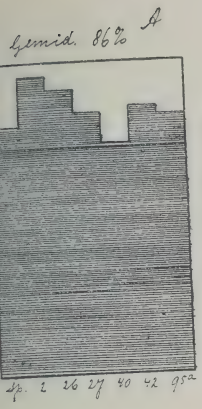
Gemid. 86% A
Sp. 2 26 27 40 42 95a

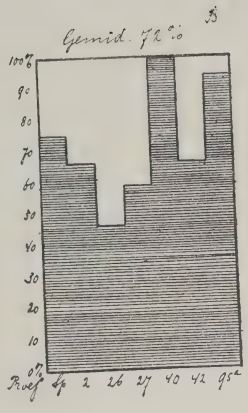
Gemid. 72% B
100%
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0%
Proef Sp. 2 26 27 40 42 95a

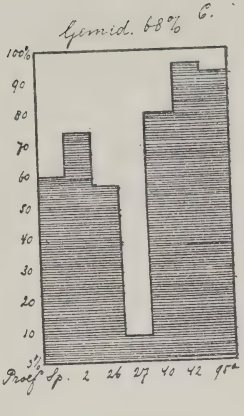
Gemid. 68% C.
100%
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0%
Proef Sp. 2 26 27 40 42 95a

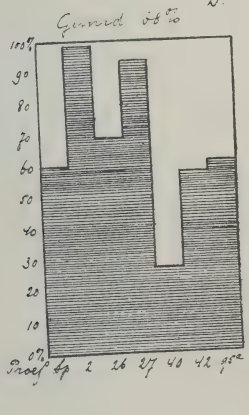
Gemid 68% D.
100%
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0%
Proef Sp 2 26 27 40 42 95a

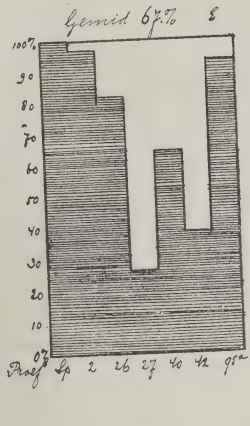
Gemid 67% E
100%
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0%
Proef Sp 2 26 27 40 42 95a

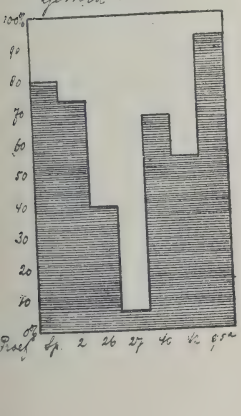
Gemid 56% F.
100%
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0%
Proef Sp 2 26 27 40 42 95a

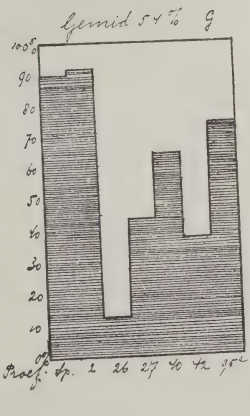
Gemid 54% G
100%
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0%
Proef Sp. 2 26 27 40 42 95a

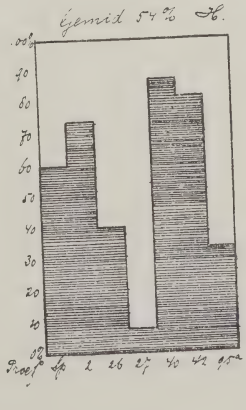
Gemid 54% H.
100%
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0%
Proef Sp 2 26 27 40 42 95a

loozen en voor zoover er plaats was tegen betaling van *f* 1.— per maand ook voor niet-werkloozen. Uitgegaan werd van het idee, dat de deelname geheel vrijwillig moest zijn en dat alles wat men voor niets ontvangt toch niet wordt gewaardeerd; (geringe) betaling moet zekeren band scheppen.

Onze verwachting was, dat de toeloop enorm zou zijn, vooral omdat door de arbeidersorganisaties zoo op het inrichten der cursussen was aangedrongen en zelfs toen een en ander eigenlijk reeds in orde was, nog een adres terzake van een dier organisaties inkwam.

Door de Arbeidsbeurs werd aan alle op 17 November ingeschreven metaalbewerkers, die daarvoor maar eenigszins in aanmerking kwamen (ongeveer 50) een circulaire uitgereikt, waarin het doel, het nut en de inrichting der cursus werden uiteengezet. Ook aan de besturen der metaalbewerkersbonden werd een aantal toegezonden met verzoek deze uit te reiken aan hun leden, die h.i. den cursus noodig hadden en h.i. met vrucht eraan zouden kunnen deelnemen; vooral moest men denken aan die leden, die weliswaar op dat oogenblik niet werkloos waren, maar die toch veel met werkloosheid te kampen hebben.

In verband met het gering aantal plaatsen (20) en de groote verwachting besloot de regelingscommissie bestaande uit den wethouder, voorzitter van de Commissie van Advies, den directeur der Ambachtsschool en dien van de Arbeidsbeurs aan de R.K. Commissie van Beroepskeuze te Nijmegen te verzoeken de gegadigden voor cursus *a* (de teekencursus) op haar psychotechnisch bureau aan enkele proeven te willen onderwerpen, die eenigen kijk zouden geven op den aanleg der betrokkenen. De gang en de resultaten van dit onderzoek zijn hiervoor beschreven.

Twee dagen voor de sluiting van den termijn voor aangifte waren er echter nog slechts 11 personen aangegeven, die zoowel cursus *a* als *b* wilden volgen, 3 alleen voor cursus *a* en 14 alleen voor cursus *b*. Het was te verwachten, dat de laschcursus meer belangstelling zou krijgen dan de teekencursus, maar dat niet eens alle 20 beschikbare plaatsen zouden worden bezet was zeer teleurstellend. Nog dien dag werd de aandacht van de besturen der organisaties op dit teleurstellend feit gevestigd, hetgeen tot gevolg had, dat de laatste twee dagen zich nog 6 personen voor de laschcursus en 15 voor de twee cursussen opgaven. Het gevaar bestond, dat nu menschen waren aangespoord, die niet zoo heel veel voelden voor het volgen van de teekencursus en er niet geschikt voor waren, maar dit gevaar werd door het psychotechnisch onderzoek wel eenigszins verminderd. Van laatstgenoemde 15 werden er 12 aan dat onderzoek onderworpen en 7 op den cursus toegelaten, van wie — het zij reeds gezegd — 4 zeer trouwe en 2 middelmatig trouwe bezoekers van den cursus werden.

Voorloopig spreken we nu verder alleen over den teeken-

cursus. 24 personen werden hiervoor getest. De regelingscom missie refereerde zich aan het oordeel van het beroepskeuze bureau en besloot 5 plaatsen open te laten, liever dan deze t doen bezetten door personen, die blijkbaar weinig succes be loofden en waarschijnlijk remmend op de klasse zouden werken Daar een der aldus aangewezenen inmiddels buiten Nijmege werk had gevonden, besloot de commissie deze plaats aan t vullen met dengeen (hiervoor) aangeduid als prp R.; deze ha weliswaar een lager gemiddeld rang % dan P. en Q., doch wi hechtten meer waarde aan zijn in verhouding met de andere uit de categorie „niet-aanbevelenswaardig" vrij goede resultate in de proeven 40, 42 en 95*a*.

Bovenbedoelde prp R. werd een dag tevoren ook al door d Arbeidsbeurs buiten Nijmegen geplaatst, zoodat op 7 Decembe nadat wethouder Busser een openingswoord sprak, waarin h nog eens op het nut van trouw volgen van den cursus de nadruk legde, de lessen aanvingen met 14 leerlingen (A. t/m O.

Over het resultaat is natuurlijk nog niets te zeggen, wel ove het bezoek. Merkwaardig is, dat met uitzondering van de prp A. en D., die na 2 resp. 3 lessen niet meer kwamen, de 7 per sonen die wat aanleg betreft het hoogst waren gekwalificeer (dus de prpn B., C. en E. t/m J.) de trouwste bezoekers waren

We beginnen nu bij de laagst geplaatsten: O. bleef na enkel lessen weg, N. verzuimde veel. Degeen, die met de spirometer slechts 5 % haalde (M.), bleef na de eerste les reeds weg (me de spirometer wordt behalve de luchtinhoud van de longe toch ook zekere vitaliteit vastgesteld). L. verzuimde ook veel K. (die ingeschreven staat als $^3/_4$ bankwerker) bleef weg, nada hij overdag als opperman werk had gevonden bij een aannemer Betreffende A. en D., die zooals boven opgemerkt na 2 resp. lessen wegbleven, is nog te vermelden, dat deze zich eigenlijk hebben aangemeld voor beide cursussen in de hoop daardoo meer kans op toelating tot de laschcursus te hebben. Toen zi hierop niet werden toegelaten bleven zij ook van de teeken cursus weg; later bleek nog, dat D. reeds diploma Ambachts school bezat. Daar H. een voet werd afgezet en de cursus du niet meer kon volgen, zijn er momenteel dus nog slechts trouwe bezoekers over (B, C, E, F, G en J). Dit op zichzel zou reeds aanleiding kunnen zijn om bij een eventueele her haling alleen toe te laten de personen, die bij een onderzoe door het psychotechnisch bureau als „aanbevelenswaardig worden opgegeven.

Bevestigd moet nog worden een opmerking van genoem bureau, dat de commissie prp E. zeker niet zoo hoog aange slagen zou hebben, als hij nu is geplaatst. De gegevens, di aan de Arbeidsbeurs ter beschikking stonden (veelvuldig wis selen van werkgevers, de inlichtingen der werkgevers enz. waren van dien aard, dat wij meenden, dat E. ook hier we weer niet zou doorzetten; zijn toelating zou dan ook dubieu

zijn geweest. Nu blijkt, dat E. alle lessen van beide cursussen heeft bezocht, dus dat hij wel kan doorzetten (E. herhaalde in de proef met de spirometer het hoogst mogelijke resultaat). Het bestuur van zijn vakvereeniging, dat hem ook meende te kennen, was hierover even verwonderd als wij.

Van de 2 × 5 personen, die de laschcursus volgen, bezochten 7 alle lessen, vond één werk in Den Haag, bleef bovenbedoelde M. weg (hier na 2 lessen) en werd één ziek. Vanzelf spreekt, dat in deze cursus alleen de beginselen van het autogeenlasschen kunnen worden bijgebracht, maar door de kleine klassen valt het met de practijk toch nogal mee. v. d. S.

Literatuur.

H. Wolff. *Lehrbuch der Konjunkturforschung. Zugleich eine kritisch-theoretische Untersuchung von Struktur und Konjunktur.* Industrieverlag Spaeth & Linde, Berlin, Wien, 1928, 322 pag.

Prof. Wolff uit Halle, een bekend statistikus, heeft vermoedelijk het eerst een *leer*boek van het konjunktuur-onderzoek geschreven. De zeer vele theoriën omtrent de konjunktuur verplichten z.i. meer dan ooit tot inductief onderzoek. Zijn boek geeft, zooals bij een leerboek begrijpelijk is, een beschrijving van de methoden van onderzoek en een kritiek der daarmede tot nu toe gewonnen resultaten.

De ondertitel van dit werk geeft echter aan, dat het meer wil zijn dan alleen een leerboek: het brengt ook een kritisch en theoretisch onderzoek naar de begrippen struktuur en konjunktuur.

Het filosofische standpunt van den schrijver, dat voor de beoordeeling van zijn boek van belang is, vindt men uiteengezet op blz. 39. De wet der kausaliteit is z.i. onttroond. Wat oorzaak, wat gevolg eener konjunktuur is, kan nooit in het algemeen, maar steeds slechts voor afzonderlijke gevallen worden vastgesteld. Slechts empirisch te konstateeren betrekkingen tusschen produktie en konsumptie, aanbod en vraag, kunnen ekonomische wegwijzers zijn.

De schr. maakt een scherp onderscheid tusschen konjunktuur en struktuur: de konjunktuur ligt in het snelle op- en afgaan van het ekonomisch leven, de struktuur in den langzamen opbouw en verbouwing ervan. De struktuurstudie is een noodzakelijke voorarbeid voor het konjunktuuronderzoek. De eerste leert het duurzame, het laatste het veranderlijke in het ekonomisch leven kennen.

Vervolgens beschrijft de auteur de verschillende fasen der konjunctuur: depressie, de opbloei, de „Hochkonjunktur", de stilstand, de achteruitgang en de krisis. Na de wisseling der

behoeften te hebben behandeld, waarbij ook de bevolkingsbeweging en de samenstelling der bevolking ter sprake is gekomen, gaat Prof. Wolff over tot een beschouwing van de arbeidsmarkt. Tot dusver is aan de beteekenis van deze voor het konjunktuuronderzoek nog zeer weinig aandacht geschonken. De werkloosheid in Duitschland is z.i. echter op het oogenblik voor een deel van struktureelen aard. Zij is een gevolg van de verplichtingen, welke het Dawesplan aan Duitschland heeft opgelegd.

Een gunstige konjunktuur komt op de arbeidsmarkt eerst in de laatste plaats tot uiting, een ongunstige in de eerste plaats. De arbeidsmarkt zal voor het algemeene konjunktuuronderzoek altijd een belangrijke schakel blijven. Vooral de werkloosheid zal een zelfstandige konjunktuurbarometer zijn.

Hierna worden de geld-, de kapitaal- en de warenmarkt eveneens in hunne beteekenis voor het konjunktuuronderzoek geschetst.

Ten slotte wordt de konjunktuurpolitiek behandeld. De schr. staat op het standpunt, dat een konjunktuurpolitiek, welke de konjunktuurswisselingen wil opheffen, uitgaat van de afschaffing van elke konjunktuur of van het opzijzetten van „natuurlijke wetten" of van de kunstmatige verstijving van het ekonomisch leven. Toch is het streven naar een konjunktuurlooze volkshuishouding de uitdrukking van een sociale gedachte, welke wij niet goed kunnen missen. Een realistische beschouwing kan echter slechts leiden tot de overtuiging, dat een speciale konjunktuurpolitiek slechts tot doel kan hebben de overwinning van afzonderlijke ongunstige konjunkturen, b.v. het aanpassen van het prijspeil der waren aan het inkomenspeil der groote massa.

Ten slotte betoogt Wolff, dat de konjunktuurstudie empirisch-statistisch moet geschieden. De statistische grafiek, welke iedere natuurwetenschappelijken inhoud mist en waaruit geen enkele natuurwet kan worden afgeleid, is voor het weergeven van konjunktuur- en struktuur-onderzoekingsresultaten het best geschikt. Mathematisch houdbare voorstellingen van het ekonomisch leven en van zijn loop kunnen niet worden gegeven, wel echter grafische voorstellingen, welke de cijfers illustreeren. De statistische kurve is van groot nut. Nooit echter zal men voorspellingen van het ekonomisch weer kunnen geven, welke mathematisch juist zijn. Universeele geneesmiddelen tegen ongunstige ekonomische toestanden bestaan niet. Slechts natuurwetenschappelijk geschoolde ekonomen of zuivere fantasten kunnen hieraan gelooven.

De uitwassen der konjunktuur, de krises, kunnen echter wel worden verzacht. Verder dan het wegnemen der schadelijke werkingen zal men niet kunnen gaan. Krises zelf blijven onvermijdelijk.

Het boek van Wolff geeft, behalve vele feitelijke belang-

wekkende mededeelingen ook, gelijk uit het voorgaande kan blijken, theoretische beschouwingen over het konjunktuurvraagstuk, welke dikwijls zeer „anregend" zijn, ofschoon — of juister omdat — ze in veel gevallen voor bestrijding vatbaar zijn. De titel „leerboek" kan niet gelukkig worden genoemd, maar het boek zal ongetwijfeld velen tot leering kunnen strekken.

S. M.

Buitenlandsch Overzicht.

Duitschland.

De sociale lasten. De heer Otto Heinemann, bestuurslid der Vereeniging ter behartiging der belangen der Duitsche ondernemingsziekenfondsen, heeft de kosten der sociale voorzorg in Duitschland van thans en van vóór den oorlog berekend. De cijfers voor 1913 en 1925 zijn officieel, die voor 1926 en 1927 zijn geschat. Hij komt tot de volgende resultaten.

Kontributies (in mill. R.M.)	1913	1925	1926	1927
Ziekteverzekering	487,0	1400	1520	1690
Ongevallenverzekering	194,7	236	340	360
Invaliditeitsverzekering...	290,0	549	654	810
Bediendenverzekering	138,0	186	246	260
Pensioenverzekering.....	58,0	155	205	238
Werkloozen- en krisiszorg	—	276	523	680
Samen	1167,7	2802	3488	4038
Rijkssubsidies.				
Ziekteverzek. (kraamhulp).	—	25	25	25
Invaliditeitsverzekering...	58,5	162	191	290
Werkloozen- en krisiszorg	—	—	712	340
Samen	58,5	187	928	655
Totaal kontr. en subsidies	1226,2	2989	4416	4693

De verdeeling der kontributies tusschen de werkgevers en de arbeiders wordt berekend als volgt:

	1913		1927	
	Werkgevers	Arbeiders	Werkgevers	Arbeiders
Ziekteverzekering	198,6	397,2	1123	567
Ongevallenverzekering	194,7	—	360	—
Invaliditeitsverzekering Bediendenverzekering Pensioenverzekering Werkloozenzorg	262,2	242,4	1033	955
Totaal	655,9	639,6	2513	1522

Engeland.

Wijziging van de wet op de werkloosheidsverzekering. In

den vorigen jaargang is enkele malen geschreven over de veranderingen, welke men voornemens was in de Engelsche wet op de werkloosheidsverzekering aan te brengen en welke waren voorbereid door de bekende kommissie-Blanesburgh. Het desbetreffende wetsontwerp is door het Parlement aangenomen en door den koning den 22 December j.l. geteekend. De wijzigingen zullen den 19 April a.s. in werking treden. Op verschillende punten wijken zij af van de oorspronkelijke voorstellen. Eenvoudigheidshalve worden hier slechts de definitieve bepalingen medegedeeld.

De onderscheiding tusschen gewone en extra-uitkeering (*standard* en *extended benefit*) is vervallen. De diskretionnaire bevoegdheid van den Minister van Arbeid ten aanzien van het verleenen van extra-uitkeering is hiermede dus vervallen.

Met ingang van 2 Juli a.s. zullen voor jongelieden van 18 tot 21 jaar nieuwe premiebedragen gelden. De jongens zullen moeten betalen 6 d. per week, de meisjes 5 d., de werkgevers resp. 7 en 6 d., de Staat 5½ d. en 3½ d.

Een onderzoek naar den financiëelen toestand van het werkloosheidsfonds zal voortaan minstens éénmaal per vijf jaar moeten plaats vinden.

De uitkeeringen voor volwassen mannen, die geen kostwinner zijn, wordt van 18 tot 17 sh. verlaagd. De toeslag voor volwassenen ten laste van den verzekerde wordt gebracht van 5 op 7 sh. per persoon. De verzekerden, die een volwassene ten zijnen laste heeft, gaat er dus op vooruit; wie dit niet heeft, achteruit. De toeslag voor kinderen beneden 14 jaar is gebleven 2 sh.

De uitkeeringen aan jongelieden van jongelieden van 18 tot 21 jaar, welke thans resp. 18 en 15 sh. per week bedragen, zullen voortaan als volgt zijn:

	Jongens	Meisjes
Verzekerden van 16 tot 18 jaar....	6 sh.	5 sh.
„ „ 18 „ 19 „	10 sh.	8 sh.
„ „ 19 „ 20 „	12 sh.	10 sh.
„ „ 20 „ 21 „	14 sh.	12 sh.

Tot 5 Juli a.s. ontvangen de jongelieden van 18 tot 21 jaar de *nieuwe* bedragen, vastgesteld voor volwassenen (dus resp. 17 en 15 sh.). Na dien datum zullen zij dezelfde bedragen ontvangen, indien zij recht hebben op gezinstoeslag.

Geen toeslag wordt gegeven voor de echtgenoot van een werklooze, tenzij deze een kind verzorgt, dat ten laste van den verzekerde is. Dan ontvangt zij uitkeering als „*housekeeper*". Thans wordt deze uitkeering slechts verstrekt, wanneer de man weduwnaar of ongehuwd is. In het vervolg zal zij dus ook verstrekt worden als de werklooze, man of vrouw, gehuwd is.

Gehuwde werkloozen hebben recht op toeslag voor hun moeder, indien deze te hunnen laste is. In geen enkel geval

wordt echter aan denzelfden verzekerde meer dan één toeslag gegeven.

Om recht op uitkeering te hebben zal de verzekerde minstens 30 bijdragen moeten hebben betaald in den loop van de twee jaren, voorafgaande aan zijn verzoek om uitkeering. Deze bepaling wordt in de volgende twee gevallen verzacht;

1) wanneer aan deze voorwaarde niet voldaan is door ziekte van den verzekerde, zal de periode van 2 jaar verlengd worden met den tijd van ziekte, tot een maximum van 4 jaar in totaal;

2) wanneer het een oud-strijder betreft, die gedurende de 2 voorafgaande jaren invaliditeitspensioen heeft ontvangen en door zijn invaliditeit niet aan de voorwaarde heeft kunnen voldoen, zal het aantal geëischte premiebetalingen op 10 worden gesteld.

De „one in six rule", d.w.z., dat een verzekerde voor elke 6 premiebetalingen één week uitkeering krijgt, tot een maximum van 26 weken per jaar, is afgeschaft. De verzekerden boven de 18 jaar, die een verzoek om uitkeering hebben ingediend binnen de 12 maanden aan het in werking treden der wet voorafgaande, zullen voor nog eens 12 maanden van de nieuwe eisch van 30 betalingen zijn vrijgesteld.

Gewijzigd zijn de bepalingen inzake de uitkeering in geval van een arbeidskonflikt. In den vervolge kan den verzekerde, die niet persoonlijk heeft deelgenomen aan, financiëel gesteund heeft of belang heeft bij een konflikt, dat stilstand van den arbeid veroorzaakt heeft in de onderneming, waar hij werkzaam is, toch uitkeering ontzegd worden, indien anderen, behoorende tot dezelfde kategorie als hij, deelgenomen hebben aan, financiëel gesteund hebben of persoonlijk belang hebben bij het geschil. De uitkeering kan ontzegd worden, zelfs indien deze personen niet werken in dezelfde onderneming of hetzelfde distrikt als de verzekerde, aan wien de uitkeering wordt geweigerd. De bestaande bepaling, ingevoerd door de Arbeidersregeering, volgens welke uitkeering wel wordt verstrekt, als het geschil een gevolg is van het overtreden van een kollektieve arbeidsovereenkomst door den patroon, is geschrapt.

Tijdens de diskussie in het Parlement zijn voorts de beide volgende bepalingen ingelascht. Het tijdvak, waarin de werklooze gewerkt heeft en toch onmiddellijk daarna recht op uitkeering heeft, zonder dat hij wachtdagen moet doormaken, is van 6 op 10 weken gebracht. Verder heeft de Minister van Arbeid de bevoegdheid gekregen, met toestemming van de Treasury toe te staan, dat uit het Werkloosheidsfonds genomen wordt het bedrag, bestemd om opleidingskursussen te houden voor jongelieden van 16 tot 18 jaar, die verzekerd zijn of onder normale omstandigheden verzekerd zouden zijn. Deze subsidies mogen echter niet meer bedragen dan de helft van het krediet, dat het Parlement voor dit doel bewilligt.

Naar men weet kunnen vakvereenigingen onder bepaalde

voorwaarden een overeenkomst sluiten voor de administratie der officieele uitkeeringen. Met ingang van 1 Januari 1929 zal betaling der uitkeeringen slechts toegestaan worden aan die vakvereenigingen, welke uit eigen middelen een kleinen toeslag op de staatsuitkeeringen kunnen geven. Het jaarlijksch bedrag hiervan moet zijn 75 en 60 sh. voor de verzekerden boven 21 jaar en resp. 37 sh. 6 d. en 30 sh. voor de jongelieden van 16 tot 21 jaar.

Het recht van den Minister van Arbeid om speciale regelingen der verzekering voor zekere bedrijfstakken te maken is vervallen. De bestaande regelingen voor de bank- en verzekeringsbedrijfbeambten zijn echter gehandhaafd.

Een verzekerde, die zijn hoofdmiddel van bestaan verloren heeft, doch voortgaat bijwerk te verrichten, dat hem hoogstens £ 1 per week of 3 sh. 4 d. per dag opbrengt, krijgt toch uitkeering, indien hij dit bijwerk reeds verrichtte, toen hij zijn hoofdberoep nog uitoefende.

Een verzekerde, die uitkeering ontvangt, kan, na een redelijken termijn, verplicht worden ander werk te aanvaarden dan zijn gewone arbeid, mits het loon niet lager en de arbeidsvoorwaarden niet slechter zijn dan zij in het algemeen zijn volgens kollektieve arbeidsovereenkomsten, of, bij gebreke daarvan, door behoorlijke werkgevers betaald worden.

Personen, die gedurende hoogstens 18 weken per jaar seizoenarbeid verrichten en overigens niet in een verzekerbaar bedrijf werken, kunnen vrijstelling van den verzekeringsplicht vragen.

De toestand der verzekerden, die gedurende 13 weken uitkeering hebben ontvangen, zal door een „*court of referees*" worden onderzocht.

Uit het bovenstaande blijkt wel, dat de Engelsche wet wel sterk gewijzigd is, maar dat deze wijzigingen toch, op enkele uitzonderingen na, de beginselen der wet intakt laten.

Nieuw-Zeeland.

Een wetenschappelijk onderzoek der werkloosheid. Een kommissie uit de *Economic Society of Australia and New Zealand* heeft een belangwekkend rapport samengesteld omtrent de werkloosheid in dit land. Het bevat, naast een uitvoerige analyse der oorzaken, ook voorstellen tot verbetering.

Nieuw-Zeeland ondervindt, zoo wordt gezegd, den terugslag van den ekonomischen cyklus in andere landen. Dit blijkt vooral uit een prijsdaling van de voornaamste exportwaren van het land. Daar Groot-Brittannië normaliter 90 % van den N.-Zeelandschen uitvoer opneemt, wordt de ekonomische krisis daar te lande in het bijzonder gevoeld.

In verschillende industriën hebben de invoering van machines en de verbetering der produktiemethoden de behoefte aan arbeidskracht sterk verminderd. De belastingen drukken de volkshuishouding zeer zwaar. Een groot aantal bedrijven van het land

zijn seizoenbedrijven. De landbouw staat er zeer slecht voor.

De kommissie heeft uitvoerig onderzocht de dikwijls gehoorde bewering, volgens welke het abnormaal hooge loonpeil in N.-Zeeland, veroorzaakt door de beslissingen van het scheidsgerecht, één der oorzaken der werkloosheid zou zijn. Zij wijst er in de eerste plaats op, dat de werkelijke loonen in het land, vergeleken met 1914 niet zijn gestegen. Voorts wordt dikwijls opgemerkt, dat één der ergste oorzaken van den ekonomischen toestand van het land is, dat er een afwijking bestaat tusschen de loonen en prijzen in de zgn. beschermde industriën en in die industriën, welker prijzen bepaald worden door de Londensche markt. Men wijt deze afwijking aan het kunstmatig hoog houden van de loonen door het scheidsgerecht. De kommissie meent echter, dat aan de beslissingen van het scheidsgerecht een veel te grooten invloed wordt toegekend.

Indien het waar is, aldus betoogt zij, dat lagere loonen den toestand zouden kunnen verbeteren, omdat zij het mogelijk maken, dat meer arbeidskrachten te werk worden gesteld en de prijzen in de niet beschermde industriën zullen doen dalen, dan moet men toch ook letten op de geweldige overkapitalisatie van de industrie gedurende de bloeiperiode na den oorlog en op de voortdurende verhooging van het algemeen onkostencijfer, dat daarvan het gevolg is. Voorts bevat het belastingstelsel t.a.v. vennootschappen anomaliën en zijn de distributiekosten gestegen, o.a. door de stijging van het aantal distribuanten. Ook moet men in het oog houden, dat de genoemde afwijking tusschen loonen en prijzen in de geheele wereld gekonstateerd kan worden. Veel erger dan het loonpeil acht de kommissie het, dat de hypotheken in de laatste jaren op schrikbarende wijze zijn toegenomen, waardoor de krediteuren een veel grooter deel aan het nationaal inkomen onttrekken dan vroeger.

De kommissie stelt vervolgens o.m. het volgende voor: 1° een bankpolitiek, welke gedurende de perioden van groote ekonomische bedrijvigheid den overdadigen invoer belemmert en in tijden van depressie ruime en goedkoope credieten verstrekt; 2° regularisatie der openbare werken; 3° reserveering van de begrootingsoverschotten in goede tijden om in slechte tijden de nationale schuld of de belasting te kunnen verminderen, in plaats van onmiddellijke belastingverlaging; 4° ruimere regeling van de loonen door het scheidsgerecht, ten einde ernstige afwijkingen tusschen het loon- en prijsverschil te voorkomen; 5° verlenging van de schoolopleiding en studie der methoden van voorlichting bij beroepskeuze; 6° bestudeering van het vraagstuk der werkloosheidsverzekering als middel om werkloosheid te voorkomen of te verminderen; 7° gesteunde emigratie in verband met de bestaande absorptiekapaciteit van het land.

Rusland.

Een nieuwe wettelijke regeling der werkloosheidsverzeke-

RING. De Raad der sociale verzekeringen der Sowjet-Republiek heeft den 14den December j.l. een nieuwe regeling betreffen de werkloosheidsuitkeeringen door de kassen der sociale ve zekering afgekondigd. Hierdoor zijn alle vorige regeling opgeheven.

De loonarbeiders worden verdeeld in drie klassen, wel overeenkomen met de uitkeeringstarieven. In elke klasse ve andert de uitkeering naar gelang van de kosten van leven onderhoud ter plaatse. Het land is te dien einde verdeeld 6 districten. In het eerste district liggen o.m. Moskou, Leningra Kamschatka en het eiland Sachalin; in het tweede de stre van Bakoe, het Donetzbekken, het departement Leningrad m Kroonstad, het departement Charkof, Oost-Siberië en Turkesta

De *eerste* klasse arbeiders bevat: a) de hoofdarbeiders m een universitair diploma of gelijkwaardige bevoegdheid; b) leden der Kommunistische Partij, welke voor hun werkloshe een verantwoordelijke post bezetten in de staatsadministrat de genationaliseerde industrie, het bestuur der vakvereeniginge der koöperatieve vereenigingen, der ekonomische organisat van den staat, enz.; c) de technici, werktuigkundigen, wer meesters, enz., die in de staatsindustrie, het post-, telegraaf- telefoonbedrijf of in het transportbedrijf hebben gewerkt; de geschoolde industriearbeiders; e) de militairen van alle range die met verlof zijn, in de reserve zijn van of hun dienst g ëindigd hebben in het roode leger.

De uitkeeringen voor de eerste klasse bedragen van 11— tscherwonetroebels per maand. (1 roebel = *f* 1,20).

Tot de *tweede* klasse behooren: a) onderwijzers en leerare b) geneesheeren van gemiddelde bekwaamheid en het gene kundig personeel; c) de hoogere ambtenaren van de spoorwege het riviertransportbedrijf en het post-, telegraaf- en telefoo bedrijf; d) de magazijnchefs, hun plaatsvervangers en de ve koopers in de klein- en halfgroothandel; e) de kunstenaars v gemiddelde bekwaamheid; f) de hoofdarbeiders en de geschool kantoorbedienden; g) de weinig of half-geschoolde bediend

In deze klasse loopen de uitkeeringen van 8 tot 19 roeb per maand.

Ten slotte bevat de *derde* klasse alle andere werkloozen, voo de hoofdarbeiders zonder veel geschooldheid, de lagere bediend de handarbeiders en het huiselijk personeel. Hun uitkeering bedragen 6—15 roebels per maand.

De hoofduitkeering kan verhoogd worden met toeslagen vo gezinsleden, welke ten laste van den werklooze zijn: voor k deren beneden 16 jaar, voor een moeder van meer dan 50 voor een vader van meer dan 55 jaar. De toeslag wordt slec verstrekt als deze gezinsleden zonder werk en zonder inkom zijn en indien de andere echtgenoot ze niet kan onderhoud De toeslag bedraagt 15 % der hoofduitkeering voor één perso 25 % voor twee en 35 % voor drie of meer personen. De hoo

uitkeering mag samen met de toeslagen nooit meer bedragen dan 50 % van het loon, dat de werklooze verdiende, in de drie maanden voorafgaande aan zijn werkloosheid.

Recht op uitkeering hebben alleen die werkloozen, die reeds als loonarbeiders hebben gewerkt. In de eerste klasse wordt dit recht verkregen, ongeacht hoe kort deze werkzaamheid is geweest. Dit geldt eveneens voor de georganiseerde arbeiders van de tweede klasse, voor arbeiders beneden 18 jaar, voor militairen van alle rangen, die definitief of tijdelijk gedemobiliseerd zijn, of in de reserve zijn en voor arbeidsinvaliden, die hun arbeidsgeschiktheid hebben herkregen door beroepsverandering of door een kunstmatig lichaamsdeel. De georganiseerde arbeiders der derde klasse hebben recht op uitkeering, wanneer zij als loonarbeiders gedurende 6 maanden achtereen voor hun werkloosheid hebben gewerkt. Voor de georganiseerde bedienden is de termijn 12 maanden achtereen en voor alle andere werkloozen 36 maanden achtereen. Voor de berekening van den termijn wordt rekening gehouden met den tijd, gedurende welken de werklooze uitkeering heeft ontvangen. De termijn wordt niet onderbroken geacht door werkloosheid, door invaliditeit gedurende hoogstens 6 maanden, door militaire dienst, door studie en door arrestatie.

De uitkeering wordt slechts verstrekt, indien de werklooze zich bij een arbeidsbeurs laat inschrijven, of bij gebrek daarvan bij zijn vakvereeniging, gedurende drie maanden na zijn werkloosheid. Bovendien mag de werklooze geen andere regelmatige bronnen van inkomen bezitten of door zijn echtgenoote kunnen worden onderhouden. De bewijslast hiervan rust op den werklooze.

De uitkeering wordt verstrekt van den dag af, waarop de werklooze zich bij de arbeidsbeurs of de vakvereeniging heeft laten inschrijven, tenzij hij het werk uit eigen beweging heeft neergelegd, in welk geval hij gedurende de eerste maand der inschrijving geen uitkeering ontvangt. De duur der uitkeering bedraagt hoogstens 9 maanden per jaar en hoogstens 18 maanden voor elke werkloosheidsperiode in twee achtereenvolgende jaren. Daarna wordt het recht op uitkeering herkregen door het voldoen aan de voorwaarde van gewerkt te hebben als loonarbeider gedurende den bepaalden termijn. Arbeiders, die in normale gevallen in seizoenbedrijven, welke onder deze wet vallen, werken, (een aantal seizoenbedrijven geven geen recht op werkloosheidsverzekering) kunnen slechts uitkeering ontvangen gedurende hoogstens twee maanden in het tijdvak der seizoenwerkloosheid. Bovendien moeten de rechthebbenden in een stadsstreek wonen.

De uitkeering wordt geschorst, wanneer de arbeider een toevallig inkomen geniet, dat samen met de uitkeering meer bedraagt dan 75 % van het vroegere loon of indien dit inkomen meer is dan 150 % der uitkeering. De uitkeering eindigt, wanneer de werklooze blijkt valsche opgaven te hebben gedaan

over zijn toestand of wanneer hij zonder geldige reden weigert werk te aanvaarden, dat hem door de arbeidsbeurs wordt aangeboden.

Vereenigde Staten van Amerika.

De voorspoed overdreven? In „*Soziale Praxis*" van 23 Februari j.l. schrijft Prof. Joseph Cohen uit Cambridge, de bekende schrijver over werkloosheidsverzekering, een merkwaardig artikel, getiteld: „„*Amerikanische Prosperität*"*--eine falsche Darstellung*". Hij bestrijdt daarin de meening van hen, die Amerika als een sociaal paradijs voorstellen, waar men b.v. geen vakvereenigingen en sociale wetgeving noodig heeft, omdat men betere methoden heeft tot oplossing der sociale moeilijkheden. Aan de hand van officiëele gegevens tracht hij aan te toonen, dat dit onjuist is. Enkele feiten mogen hier worden medegedeeld.

In de groote steden der Ver. Staten is het voor een man, vrouw en drie kinderen niet mogelijk bij een inkomen van $ 1500 behoorlijk te leven. Enkele millioenen gezinnen in de Ver. Staten hebben echter meer dan drie kinderen. Bovendien haalt geen ongeschoolde arbeider dit inkomen ook maar bij benadering. Het gemiddelde loon voor de 200.000 ongeschoolde spoorwegarbeiders bedraagt $ 17 per week, d.i. $ 884 per jaar. Ongeveer hetzelfde verdienen arbeiders in de zagerijen. De bruinkoolindustrie betaalt gem. $ 1100 per jaar. De arbeiders in de wasscherijen, de tramwagenbestuurders, de kondukteurs, de chauffeurs, de transport- en de havenarbeiders verdienen geen van allen genoeg om den Amerikaanschen „*decent standard of life*" te kunnen bestrijden. In de staalfabrieken verdienen de arbeiders niet meer dan in Engeland, terwijl slechts in drie groote industrieën het weekloon boven $ 25 ligt.

De arbeidstijd is dikwijls langer dan in Europa. Hij bedraagt b.v. in verschillende transportbedrijven 54,7 uur per week.

De sociale voorzorg bestaat hoofdzakelijk in weldadigheid, zij het dan volgens wetenschappelijke methoden georganiseerd. De uitgaven der groote steden hiervoor zijn ongekend hoog. Maar men heeft hiermede slechte resultaten bereikt, ja, men kweekt er zelfs armoede mede. Zoo is het in Chicago zeer aanlokkelijk weduwe of vaderloos te zijn!

Het werkloosheidsvraagstuk is niet opgelost. De voorzitter der Algemeene Elektriciteitsmaatschappij, Mr. Owen D. Young, verklaarde onlangs nog in Harvard, precies als de werkgevers van het vasteland, dat het de grootste fout van het kapitalistische stelsel is en dat de werkgevers het nog niet verstaan, dit stelsel zoo te organiseeren, dat werkloosheid niet voorkomt.

In September 1927 waren 1 % van 8695 statistisch onderzochte bedrijven stilgelegd, 79 % waren in vol bedrijf, 20 % werkten slechts een deel van den tijd. Voorts werkten 60 % met minder arbeiders dan gewoonlijk. De werkindex bedroeg in September 1927 88 tegen 87,4 in Augustus 1927 en 92,2 in

September 1926. Deze cijfers hebben betrekking op 10.781 bedrijven in 54 der belangrijkste industrieën met 3.030.72 arbeiders. De seizoenwerkloosheid is ernstig. Zoo werken de arbeiders in het dameskonfektiebedrijf slechts 31 weken per jaar. De wisseling der arbeiders is zeer groot. In September 1927 werden in een aantal bedrijven, welke samen meer dan ½ millioen arbeiders hebben, 7,3 % ontslagen, 6 % tijdelijk niet te werk gesteld, terwijl 38 % vrijwillig ontslag namen.

Door arbeidsgeschillen gingen in Juni 1927 4.860.000 in Juli d.a.v. 5.300.000 en in Augustus zoowel als in September ook ruim 5 millioen arbeidsdagen verloren. Een verlies van pl.m. 60 millioen dagen in een jaar van ongekenden ekonomischen bloei spreekt boekdeelen.

Prof. Cohen verklaart de verkeerde beoordeeling van den toestand in de Ver. Staten hieruit, dat deze voortdurend groeien en bloeien, terwijl Europa stilstaat of achteruitgaat. Dit heeft de bezoekers zoo gehypnotiseerd, dat zij alle maatstaven van vergelijking uit het oog hebben verloren.

Zwitserland.

De ontwikkeling der werkloosheidsverzekering. Het aantal werkloosheidskassen, dat in Zwitserland op 31 December 1926 in totaal 91 bedroeg (44 publieke, 33 eenzijdig partikuliere, 14 paritaire), was op 31 December 1927 gestegen tot 152 (57 publieke, 38 eenzijdig partikuliere, 57 paritaire). Het aantal leden bedroeg op eerstgenoemden datum in totaal 178.975 (resp. 25.416, 143.029, 10.530) en een jaar later 248.588 (resp. 44.291, 158.060, 46.237). S. M.

Persoverzicht.

„De Vakstrijd" het orgaan van het Alg. Ned. Vakverbond deelt in zijn nummer van 15 Februari j.l. een en ander mede over de laatste vergadering van den Werkloosheidsraad en hetgeen daar verhandeld is omtrent de aanbeveling door den Werkloosheidsraad op het maken voor vacatures van twee leden-werkgevers en twee leden-werknemers in de Rijkscommissie Werkverruiming.

Hieruit blijkt, dat omtrent de aanbeveling van twee leden-werknemers geen eenstemmigheid heeft bestaan tusschen de vertegenwoordigers der vakcentralen van werknemers, alsmede tusschen de meerderheid van den Raad en het Chr. Nat. Vakverbond.

„De Gids" Orgaan van het Christ. Nat. Vakverbond in Nederland van 16 Februari j.l. bevat een artikel van den Heer W.

VAN DER HAVE over: „Nog iets over personeel in niet-vasten overheidsdienst en werkloosheidsverzekering."

De schrijver behandelt voornamelijk de positie van de niet-vaste arbeiders in overheidsdienst, in verband met het lidmaatschap van de werkloozenkas.

Voor dergelijke arbeiders zou een regeling getroffen moeten worden, dat zij lid zouden kunnen worden van een vakorganisatie voor niet-overheidspersoneel, waaraan een werkloozenkas is verbonden en tevens lid zouden kunnen zijn van een vakorganisatie voor overheidspersoneel, en hij eindigt zijn schrijven aldus: „Mij dunkt het is alleen een kwestie van wederzijds goed opgezette regeling, maar kunnen we zelf tot een werkloozenkas komen, dan is dat tenslotte beter.

Een andere methode is die van de afzonderlijke organisatie voor hen, die bij werkloosheidsuitkeering belang hebben. In onze christelijke vakbeweging hebben we daarvan een voorbeeld bij de zeelieden."

„Vereenigt U" orgaan van den Ned. Bond van Arbeiders in het Landbouw-, Tuinbouw- en Zuivelbedrijf deelt in het nummer van 18 Februari j.l. mede, dat de genoemde bond den Rijksdienst gevraagd had te bevorderen, dat Nederlandsche arbeiders werkzaam in Duitschland en aangesloten bij een werkloozenkas hier te lande, vrijgesteld zouden worden van het betalen van premies voor de Duitsche werkloosheidsverzekering.

Hierop is door den Rijksdienst geantwoord: dat de vraag, of weken, waarover in Duitschland premie is betaald voor een Nederlandschen arbeider ten behoeve van de Duitsche wet op de werkloosheidsverzekering, eventueel medetellen bij het berekenen van den termijn van 26 weken, dien men als lid eener Nederlandsche kas moet hebben doorgebracht om recht op uitkeering te erlangen, nog een punt van onderzoek uitmaakt, terwijl over de kwestie of het mogelijk is voor Nederlandsche arbeiders, die in Duitschland tijdelijk werken en bij Nederlandsche werkloozenkassen zijn aangesloten, vrijstelling te verkrijgen van de betaling van premie ingevolge de Duitsche wet, thans nog besprekingen worden gevoerd, omtrent het resultaat waarvan thans nog geen inlichtingen kunnen worden verstrekt."

„De Nederlandsche Werkgever" van 16 Februari j.l. bevat onder den titel „Een krachtig argument" een pleidooi van een der leden van het Verbond van Nederl. Werkgevers ten gunste van het bij voorkeur gunnen van leveranties aan Nederlandsche gegadigden, omdat anders de millioenen, aan volksontwikkeling en vakopleiding gegeven niet tot hun recht komen.

Het eindigt aldus: „En vooral voor de Overheid geldt: laat het met veel moeite, zorg en geld door U opgebouwde kostbare apparaat niet werkloos, doch benut het door allereerst offertes

te vragen in Nederland! Werpt niet met de eene hand weg wat de andere vergaart!"

Het Weekblad van den A.N.D.B. van 17 Februari j.l. bevat de bestrijding door den redacteur Henri Polak van twee artikelen van den Belgischen Oud-Minister Van der Velde, verschenen in de Antw. Volksgazet.

De heer Polak zet argument tegen argument, zoodat het artikel zich niet leent voor een korte weergave. De conclusie van den Nederlandschen auteur moge daarom hier slechts worden weergegeven: „Hij (v. d. V.) heeft niet anders gedaan, dan de positie der genen die hij bevrijden wilde, benarder maken."

De „Nederlandsche Werkgever" van 1 Maart j.l. bestrijdt in een bijdrage getiteld „Het recht van den werklooze om werk te weigeren" hetgeen door onzen medewerker, den heer J. M. Breur, in de vorige aflevering in „De Arbeidsmarkt" over het aanvaarden van passend werk is beschreven.

De heer Breur antwoordt zelf in deze aflevering der Arbeidsmarkt op den op hem gerichten aanval.

Het artikel in „De Nederlandsche Werkgever" eindigt aldus: „Uit het feit, dat een dergelijk artikel verschijnt in een „Orgaan voor de Praktijk" onder redactie van den heer Anth. Folmer, chef van den dienst der werkloosheidsverzekering en arbeidsbemiddeling, moeten wij opmaken, dat daarin het officieele standpunt van den dienst is weergegeven. Maar dan dienen wij toch hier nadrukkelijk als onze meening uit te spreken, dat de dienst hiermede op een heel verkeerden weg is."

Tegen deze beschouwing meen ik te moeten opkomen. De heer Breur is een vast medewerker, die zijn bijdragen onderteekent en het wil de redactie van het Tijdschrift, alsmede die van De Arbeidsmarkt, Orgaan voor de Praktijk, voorkomen, dat aan de medewerkers de vrijheid moet worden gelaten van zelfstandig inzicht en dat de redactie niet een uitlating moet onderdrukken, indien de redactie het met die uitlating niet volkomen eens kan zijn.

Bovendien wil het de redactie voorkomen, dat, indien een uitlating zonder opmerking harerzijds wordt geplaatst, hieruit niet mag worden afgeleid, dat de redactie het met elke meening, welke in het Tijdschrift wordt gepubliceerd, eens zou zijn, terwijl het de redactie voorkomt veel te ver te gaan, indien de redactie een meening zou hebben geuit of het uiten van een meening zou hebben toegelaten, hieruit af te leiden, dat een der redactieleden gehouden zou zijn zich aan die uiting in alle andere functies te moeten houden.

De Nederlandsche Werkgever kan omtrent dit punt in kwestie slechts de meening afleiden van den heer Breur, maar mag hieruit niets concludeeren omtrent de meening van de redactie of haar leden in een andere kwaliteit.

Het „Weekblad voor Gemeentebelangen" van 2 Maart j.l. bevat van de hand van den heer VAN DAM een hoofdartikel over de wettelijke regeling der werkloosheidsverzekering.

De schrijver bespreekt hierin de resoluties door het Nederl. Verbond van Vakvereenigingen aangenomen op zijn jongste congres gehouden 1 November 1927 te Amsterdam. De heer VAN DAM acht het verzekeringsplan van het N.V.V., zooals dit uit de conclusies blijkt, voor de gemeenten zeer aannemelijk.

Hij oordeelt, dat de stellingen door het N.V.V. aangenomen een uitnemenden leiddraad vormen voor een wettelijke regeling der werkloosheidsverzekering en is van meening, dat door de bijdragen der werkgevers de bestaande verzekering belangrijk kan worden verbeterd.

Het Amsterdamsche rapport wordt door den heer Th. C. GEUDEKER in „In en Uitvoer" van 5 Maart j.l. onder den titel „De positie der Amsterdamsche Nijverheid" besproken.

De heer GEUDEKER komt het voor, dat men de situatie der Amsterdamsche nijverheid door een te pessimistischen bril heeft bekeken.

Hij stelt tegenover de feiten in het rapport genoemd andere.

Hij komt tot de conclusie, dat over eenigen tijd 1% der totale Nederlandsche bevolking als werkloos zal zijn ingeschreven. Hij acht dit een alleszins bevredigend cijfer en hij eindigt aldus:

„Het wettigt in geen geval de conclusie, dat de positie onzer nationale nijverheid, als één geheel gezien, thans zorgbarend is. Weliswaar is het werkloosheidscijfers voor Amsterdam hooger (1½% voor de totale bevolking der hoofdstad). Zooals hierboven is aangetoond, laat de toestand echter heel wat lichtzijden zien, welke in het rapport der Commissie verborgen zijn gebleven. Doch ook al ware het werkloosheidscijfer, hetwelk de commissie als gemiddeld voor geheel Nederland berekent juist, dan zou dit neerkomen op 1½% der totale bevolking van Nederland, — een percentage dat met het Amsterdamsche precies overeenkomt. De toestand in de hoofdstad zou dan niet slechter zijn dan het gemiddelde voor het geheele land, een resultaat dat, gezien de malaise die nog niet geheel achter ons ligt en gezien de toestanden elders (in de ongeëvenaard prospereerende Vereenigde Staten schat men het aantal werkloozen thans op 4 à 5% der totale bevolking) niet onrustbarend mag heeten."

Het Amsterdamsche Rapport werd reeds eerder en wel in het nummer van 13 Februari van „In- en Uitvoer" besproken door den heer J. RATTÉ.

Hij is van meening, dat de commissie in haar rapport de diepere oorzaken van de geringe ontwikkeling der Amsterdamsche industrie niet heeft aangeboord.

Hij schrijft dan:

„Ongetwijfeld zou de commissie voor een moeilijke taak hebben gestaan. Men kent de richting, waarin over het algemeen de ondernemers zoeken: de verlenging van den arbeidstijd, de vermindering der sociale lasten, men kent de richting, waarin de arbeidersorganisaties zoeken: principieele veranderingen in de productiewijze. Daar is het vraagstuk der „actieve handelspolitiek." Daar is de vraag of in ons land en in Amsterdam voldoende wordt gestreefd naar „effiency", naar wetenschappelijk bedrijfsbeheer.

Al die vragen, evenzooveel economische problemen van de eerste orde rakend, ging de commissie voorbij.

Te meer betreur ik deze „beperking" der commissie, omdat elders — denk aan de „socialisatie commissie", van den Hoogen Raad van Arbeid — deze problemen heel geleerd worden doodgepraat, om dan in levende lijve in de realiteit van het bedrijfsleven weer te herrijzen, terwijl groote maatschappelijke kwalen ongenezen blijven.

De dien aanzien dan meer deskundig samen te stellen commissies, zooals men voor de haven nu een commissie aan den arbeid heeft gezet, zouden dit Amsterdamsche probleem, hetwelk, zij het in mindere mate, ook voor de andere groote steden geldt, kunnen aanvullen. De commissie stelt dat ook (voorstel A) voor!" G.

Verdient het aanbeveling bij eene eventueele wettelijke regeling der bestrijding van de gevolgen der werkloosheid in Nederland eene bepaling als vervat in art. 163, al. 2 der Duitsche Rijksgrondwet als uitgangspunt dier wettelijke regeling te nemen?

(Prae-advies van Prof. Dr. W. C. MEES R.Azn. voor de Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid.)

Bedoelde bepaling luidt: „Aan iederen Duitscher moet de mogelijkheid worden gelaten door economischen arbeid zijn levensonderhoud te verdienen. Voor zoover hem geen passend werk kan worden aangewezen, zal voor zijn noodzakelijk onderhoud worden gezorgd. Eene nadere regeling geschiedt door eene speciale rijkswet".

Een *recht* op arbeid wordt hier niet toegekend. Er wordt alleen gezegd, dat de mogelijkheid om door economischen arbeid hun brood te verdienen, aan de burgers moet worden gelaten.

Opmerkelijk is hier het woord *gelaten*. De overheid behoeft dus niet die mogelijkheid te scheppen, maar zij moet die niet wegnemen.

Zeker een verstandig voorschrift, dat de overheid aanspoort tot voorzichtigheid bij het nemen van maatregelen, die het bedrijf kunnen bemoeilijken en daarmede de werkgelegenheid verminderen.

Maar al houdt de overheid zich aan deze vermaning, toch is het mogelijk, dat personen worden gevonden, die niet in de mogelijkheid zijn door economischen arbeid in hun onderhoud te voorzien.

Ten aanzien van deze personen wordt in het voorschrift de keuze gelaten tusschen werkverschaffing of verschaffing van noodzakelijk levensonderhoud.

Hoe dit laatste zal moeten worden verschaft, wordt niet gezegd. Verwijzing van den onvrijwillig-werklooze naar het burgerlijk armbestuur wordt dus niet uitgesloten.

De praktijk hier te lande is met het nieuwe voorschrift der Duitsche grondwet in overeenstemming. Geen werklooze en, zelfs algemeener, geen mensch wordt aan den hongerdood prijsgegeven.

Natuurlijk kan verschillend worden gedacht over de vraag, wat onder noodzakelijk levensonderhoud is te verstaan. Zeker behoeft het echter niet in staat te stellen tot een levenswijze, zooals de niet-werklooze en niet-behoeftige genieten. Moet het zich echter beperken tot hetgeen onvoorwaardelijk vereischt is om het leven te rekken?

Ik meen, dat bij de vaststelling van den omvang der ondersteuning humanitaire en praktische overwegingen tezamen moeten gelden. Humanitaire overwegingen zullen de neiging doen ontstaan bij de toekenning van onderhoud niet te karig te zijn. Ook de practische overweging, dat het wenschelijk is, dat de arbeidskracht onverminderd in stand blijft, zal van een te krappe ondersteuning weerhouden. Daartegenover staat echter een andere practische overweging, n.l. deze, dat te ruime ondersteuning zal verminderen den prikkel tot het ijverig zoeken naar arbeidsgelegenheid; zij zal ook bij den niet-werklooze den prikkel tot eigen voorzorg, tot sparen of verzekering, verzwakken, terwijl tenslotte iedere verruiming der ondersteuning verzwaart den last op de publieke kas, d. w. z. op de belastingbetalers, waarvan de meeste zelf niet zonder moeite in hun onderhoud voorzien.

Het voorschrift, dat, voor zoover iemand geen passend werk kan worden verschaft, voor diens noodzakelijk onderhoud moet worden gezorgd, is, zooals gezegd, in overeenstemming met hetgeen ten onzent reeds geschiedt. Daarmede is nog niet gezegd, dat het aanbeveling verdient zoodanig voorschrift in de grondwet of in een andere wettelijke regeling op te nemen.

Voor zoover men de bepaling slechts opvat als een voorschrift aan de overheid, lijkt hare opneming volkomen onschuldig. Licht zou echter de bepaling zoo worden geïnterpreteerd, dat aan den werklooze een recht op uitkeering wordt verzekerd. Men zal wellicht zeggen, dat een plicht van de overheid tegenover den werklooze vanzelf medebrengt een recht van dezen op nakoming van dien plicht. Tot op zekere hoogte is dit juist, maar toch maakt het onmiskenbaar een groot onderscheid of al of niet uitdrukkelijk een recht op onderstand wordt toegekend. Het toekennen ervan zal ongetwijfeld een belangrijken psychologischen invloed hebben op den werklooze, die zich om onderstand tot de overheid wendt. En dit is voldoende reden het voorschrift liever achterwege te laten, te meer, daar de praktijk zich er reeds naar gedraagt en het ondenkbaar is, dat dit ook in de naaste toekomst niet zou geschieden, zoodat het voorschrift toch overbodig is.

De vraag of juridisch het individu een subjectief recht aan de grondwet kan ontleenen, wanneer aan de overheid een plicht te zijnen opzichte wordt opgelegd, zal ik hier onbesproken laten. Ik meen, dat, ook indien die vraag ontkennend moet worden beantwoord, toch de werklooze den onderstand zal gaan voelen als iets, waarop hij recht heeft. En, zooals gezegd, dit heeft nadeelige gevolgen voor de psyche van den werklooze.

Maar er is meer. Wordt zonder meer aan de overheid de plicht opgelegd om in het onderhoud van den werklooze te voorzien, dan zal het denkbeeld wortel schieten of versterkt worden, dat het wegnemen van de nadeelige gevolgen van werkloosheid uitsluitend of althans in de eerste plaats is een

verheidstaak. Niets is m.i. minder waar. Het ligt in de aller-erste plaats op den weg van het individu om maatregelen te nemen om tijden van werkloosheid door te komen. Hij kan dat doen door individueel sparen, ook door zich tegen werkloosheid te verzekeren; liefst door beide tezamen.

Het kan op den weg van de overheid liggen hem in het algemeen belang hierbij behulpzaam te zijn, maar de individueele verantwoordelijkheid op dit punt moet zeker niet worden verzwakt. Het individu heeft hier een moreele plicht te vervullen; komt hij, hoewel daartoe in staat, dien plicht niet na, dan handelt hij onmaatschappelijk. De gevolgen ervan moeten allereerst door hem zelf worden gedragen. Uit humanitaire overwegingen en ook om te voorkomen, dat iemand te diep zinkt en daardoor wellicht niet meer in staat zal blijken zich weer op te richten, kan het desniettemin aanbeveling verdienen hem uit de publieke kas te steunen. Ons gevoel komt er tegen in opstand, dat iemand geheel te gronde zou gaan, zelfs indien de oorzaak van dien ondergang bij hem zelf ware te zoeken.

Men zal wellicht ontkennen, dat het allereerst ligt op den weg van het individu zelf om maatregelen te nemen tegen eventueele werkloosheid, omdat die werkloosheid niet door hem zelf in het leven is geroepen. Dat moge waar zijn, maar ook natuurrampen, ook ziekte overvallen het individu bij wijze van overmacht en toch zal ook ieder mensch voor zich daartegen moeten strijden en maatregelen tegen de gevolgen ervan moeten beramen. Ook hier kan het algemeen belang medebrengen, dat de overheid het individu helpt en die hulp kan soms zeer belangrijk zijn, maar de particuliere voorziening zal ook hier een veel belangrijke plaats moeten innemen.

Maar, zal men zeggen, werkloosheid is niet een natuurramp, maar een uitvloeisel van onze maatschappelijke orde. De maatschappij als geheel en de overheid als haar orgaan zal hier dus moeten optreden.

Deze redeneering zou opgaan, indien de maatschappij of hare overheid willekeurig de bestaande economische orde had gekozen en indien tevens vaststond, dat bij een andere maatschappelijke orde werkloosheid niet zou voorkomen. Geen van beiden is het geval. De bestaande maatschappelijke orde is niet een willekeurig menschelijk product, maar is de resultante van economische en, algemeener, van sociologische wetten, welke verband houden met de menschelijke natuur, waarin niet de mensch en dus ook niet het menschdom in zijn geheel of diens orgaan, de overheid, willekeurig wijzigingen kan brengen.

De maatschappelijke orde is niet onveranderlijk, maar de wijzigingen voltrekken zich niet naar de bevelen van mensch of overheid. Deze kunnen ingrijpen, maar alleen, wanneer door dat ingrijpen de voorwaarden worden geschapen, waarop de sociologische wetten naar het gewenschte doel voeren, zal dit

laatste worden bereikt. Ingrijpen zonder met die voorwaarden rekening te houden, kan alleen bij toeval daartoe leiden. En om met die voorwaarden rekening te kunnen houden, moet men die en de bedoelde wetten eerst voldoende kennen, ook in haar onderlinge kracht. Daar dit hoogst moeilijk is en de noodige kennis zeker bij de politieke leiders zelden wordt gevonden heeft ingrijpen in de maatschappelijke orde zoo zelden blijvend de beoogde gevolgen.

Werkloosheid is zeker een maatschappelijk kwaad, maar niet in dien zin, dat de maatschappij gehouden zou zijn aan het individu te vergoeden de schade, die dit daaruit ondervindt. De overheid moet als orgaan der gemeenschap trachten de werkloosheid te voorkomen en te bestrijden zooals zij ook moet trachten ziekten te bestrijden en te voorkomen, maar als deze niettemin die kwaden zich voordoen, dan zal het individu zelf moeten trachten deze te boven zal komen.

Dat werkloosheid niet iets is, waarvoor de overheid per se verantwoordelijk kan zijn, blijkt duidelijk, wanneer men de oor zaken van de werkloosheid nagaat. Die liggen zeker niet altijd bij de overheid of zelfs niet bij de tegenwoordige maatschappelijke orde.

Zij kunnen meer of minder algemeen zijn, maar ook zuiver individueel.

Het laatste is het geval, indien de oorzaak bij den werkloze zelf is te zoeken, wanneer het feit, dat hij geen arbeid kan vinden voortvloeit uit zijn lichamelijke of geestelijke ongeschiktheid.

Humanitaire overwegingen kunnen er toe leiden tot werken ongeschikten door steun van overheidswege voor den ondergang te behoeden. Is de betrokken persoon werkelijk geheel ongeschikt tot arbeiden, dan geldt hier tegen dien steun zelf niet het praktische bezwaar, dat hij daardoor den prikkel tot het zoeken van arbeid zal verliezen.

Volkomen ongeschikt tot economischen arbeid zijn echter gelukkig maar betrekkelijk weinigen. Voor hen, die nog tot eenigen arbeid in staat zijn, is het gewenscht, dat zij dien dan ook verrichten.

Ook in dit verband is er bezwaar tegen het Duitsche voorschrift, dat onderstand moet worden verleend, zoodra geen *passende* arbeid kan worden verschaft.

Het is zeker te betreuren, wanneer een geschoolde arbeider aan het straatvegen moet gaan om in zijn onderhoud te voorzien, maar ik meen, dat minder vernederend voor hem zal zijn dat te doen, dan dat hij van overheidswege wordt ondersteund. Onder ondersteuning van overheidswege valt niet de uitkeering krachtens eene werkloosheidsverzekering, want daar heeft hij zelf in zijne premie de tegenwaarde voor de uitkeering verschaft, *mits* werkelijk van werkloosheidsverzekering kan worden gesproken, hetgeen alleen het geval is, indien de uitkeeringen vrijwel geheel uit de premiën worden gedaan. Veel wat werk-

loosheidsverzekering heet, is in werkelijkheid niet anders dan onderstand, armenzorg.

Ook bij den niet tot volwaardigen arbeid in staat zijnden werkman moet men niet te zeer vasthouden aan den eisch van passenden arbeid. Het is beter, dat hij eenigen arbeid verricht, zij het dan ook van lagere orde dan hetgeen hij gewoon was te verrichten, dan dat hij wordt ondersteund. Ook in zijn eigen belang.

Wil men dus, dat de werklooze alleen passenden arbeid zal verrichten, dan vatte men dit woord niet op in de beteekenis van arbeid in overeenstemming met hetgeen hij tot dusverre verrichtte, maar in die van arbeid, waartoe hij zonder te groot bezwaar in staat is.

Niet iedere werkloosheid vloeit voort uit individueele omstandigheden bij den arbeider te zoeken.

Dit is b.v. niet het geval bij seizoenwerkloosheid. Een seizoenbedrijf behoeft niet steeds tot werkloosheid te leiden. Soms kunnen seizoenbedrijven elkaar aanvullen, zoodat de arbeiders afwisselend in deze werkzaam zijn. Maar niet altijd is dit mogelijk. Dan loopen dus de arbeiders van het seizoenbedrijf een deel van het jaar zonder werk.

In verband hiermede staan de seizoenbedrijven sociaal niet hoog aangeschreven. Men verwijt hun, dat zij hunne arbeiders een deel van het jaar door anderen laten onderhouden en eischt, dat hierin verandering zal worden gebracht. Dit kan door zoo hoog loon te geven, dat de arbeiders daaruit ook in tijden van werkloosheid hun onderhoud zullen kunnen vinden, al is er kans, dat zij, zoodra zij het ontvangen er ruimer van zullen gaan leven. Beter is dus het loon door te betalen ook in den tijd dat het bedrijf stilstaat. Iets dergelijks vindt men bij de havenreserves in Amsterdam en Rotterdam.

Niet ieder seizoenbedrijf kan echter die zwaarder lasten dragen; werd de eisch gesteld, dat ieder seizoenbedrijf zijn arbeiders ook in den tijd van stilstand zou moeten aanhouden, dan zouden de meeste dier bedrijven moeten sluiten en werd de werkloosheid permanent.

Beter is dus ook de werkloozen uit seizoenbedrijven zoo noodig te ondersteunen, maar ook hier dien steun zoodanig te beperken, dat voldoende prikkel blijft tot overgang naar andere bedrijven, die het geheele jaar werk verschaffen. Is daarvoor voldoende gelegenheid, dan zullen de seizoenbedrijven van zelf genoodzaakt worden betere arbeidsvoorwaarden aan te bieden. Ook nu zullen zeker velen hunner daartoe niet in staat zijn en verdwijnen, maar thans zal daaruit geen werkloosheid voortvloeien, daar immers de werkkrachten door andere bedrijven werden overgenomen. En naar gelang in het seizoenbedrijf het aantal concurrenten afneemt, zal het den overblijvenden gemakkelijker vallen aan hunne werkkrachten een bestaan te verschaffen, dat hen niet telkens dwingt een beroep te doen op de openbare kas.

Niet individueel is ook de oorzaak der werkloosheid wannee
deze ontstaat doordat, zooals men veelal zegt, in het algemee
de vraag naar arbeidskrachten geringer is dan het aanbod, o
zooals men het liever moest uitdrukken, wanneer het loon voo
arbeid te betalen, hooger is dan dat waartegen alle beschikbar
krachten aan den arbeid kunnen worden gezet. Ook wannee
dit het geval is, zal de individueel het minst geschikte arbeide
wel het eerst aan werkloosheid bloot staan, maar hier is zij
werkloosheid niet primair aan zijne mindere geschiktheid t
wijten.

Het hier bedoelde geval kan zich acuut voordoen bij ee
hevige maar voorbijgaande wereldgebeurtenis (b.v. oorlogsver
klaring, weldra door vrede gevolgd), maar ook meer chronisch
indien de verhouding van vraag naar en aanbod van arbeids
krachten blijvend ten ongunste van den arbeid is gewijzigd e
het arbeidsloon zich niet aan die veranderde verhouding heef
aangepast.

Dit geval doet zich voor bij iederen omslag eener hoogcon
junctuur. Begint deze laatste zich te ontwikkelen, verkeert me
m. a. w. in een tijdperk van oploopende prijzen der eindproduc
ten, dan zal de voortbrenging van deze extra voordeel belove
en worden uitgebreid. Dit geeft grootere vraag naar de ver
schillende factoren, voor de voortbrenging vereischt, meer vraa
dus naar kapitaal, zoowel in geldvorm als in dien van machine
en grondstoffen, meer vraag ook naar arbeidskrachten. Di
meerdere vraag zal den prijs van machines en grondstoffen, zo
den rentestand en het arbeidsloon opdrijven. Wanneer dez
alle zich aan het gewijzigde prijsniveau hebben aangepast, zo
het extra-voordeel voor de producenten tot het verleden be
hooren of erger, het zal omslaan in nadeel. Immers niet allee
zal de extra-marge tusschen den prijs van het eindproduct e
de productiekosten dan zijn verdwenen, maar doordat de producti
zich zoo heeft uitgebreid, zal het eindproduct in veel groote
hoeveelheid op de markt worden aangeboden, zoodat de markt
prijs ervan zich niet zal kunnen handhaven.

De extra-winst voor den producent slaat dus om in winst
derving of wellicht zelfs verlies. De hoogconjunctuur heeft ee
einde genomen en maakt plaats voor een crisis, depressie, malaise

Die omslag wordt veelal verscherpt doordat, wanneer zij een
maal is ingetreden, men, niet ten onrechte, voorziet dat d
prijsdaling zich wel eenigen tijd zal voortzetten. Wie voorrade
heeft, tracht deze dus zoo spoedig mogelijk van de hand t
doen teneinde niet met nog lagere prijzen genoegen te moete
nemen. Opzegging van de credieten van de zijde der banken
doet den verkoopdrang nog toenemen. En tegenover het toe
nemende aanbod staat verminderende vraag; immers ook d
koopers voorzien verdere prijsdaling en koopen slechts naa
behoefte voor het oogenblik.

Het is echter niet mijne bedoeling hier den economische

cyclus in bijzonderheden te schilderen. Vastgesteld moet echter worden, dat er tijden zijn, waarin de prijzen voor de eindproducten te bedingen niet goedmaken de productiekosten, waaronder rente en arbeidsloon een belangrijke plaats innemen.

Aan de verschillende factoren tezamen, die medewerken aan de productie, kan niet méér als belooning hunner diensten worden toegekend dan de prijs van het eindproduct oplevert. Zijn als rente of loon aan leen-kapitaal en loon-arbeid te hooge beloooningen beloofd, dan zal de productie verlies opleveren, hetgeen op den duur niet mogelijk is. Immers verlies beteekent, dat de belooning van den ondernemer negatief is geworden en tegen een negatieve belooning zal geen ondernemer op den duur zijn bedrijf voortzetten.

De productiekosten moeten dus worden verlaagd, zal de voortbrenging in gang blijven.

Onder de productiekosten behooren niet alleen rente en arbeidsloon (veelal ook huur of pacht), maar ook de prijzen van grond- en hulpstoffen. Voor zoover naar deze stoffen niet ook voor andere doeleinden groote vraag is, zullen de prijzen ervan wel dalen naar gelang de productie afneemt.

Niet steeds echter neemt bij de prijsdaling de productie dadelijk af. Immers het komt voor een onderneming niet zoozeer aan op het absolute cijfer der productiekosten als wel op de productiekosten per eenheid product vergeleken met den marktprijs daarvan. Het is soms mogelijk door wijzigingen in het bedrijf met dezelfde productiekosten meer eenheden te produceeren, zoodat op die wijze het evenwicht tusschen productiekosten en prijs van eindproduct kan worden hersteld. Deze oplossing der crisismoeilijkheden is echter lang niet altijd mogelijk. Soms is het bedrijf reeds zoo rationeel mogelijk ingericht. Verder eischt iedere reorganisatie tijd en veelal ook belangrijke nieuwe kapitalen, die in tijden van crisis niet altijd op aannemelijke voorwaarden te krijgen zijn; in ieder geval brengt het nieuwe kapitaal weer verhooging der lasten met zich mede en tenslotte bestaat nog deze moeilijkheid, dat indien alle bedrijven zoo handelen de productie nog belangrijk grooter wordt, waardoor een verdere prijsdaling van het eindproduct onvermijdelijk is.

Uit het hier gezegde blijkt voldoende, dat rationaliseering der bedrijven niet alle crisismoeilijkheden zal kunnen oplossen, al zal iedere onderneming voor zich zeker vóór alles langs dezen weg naar verbetering van den toestand moeten streven.

Prijsdaling van het eindproduct kan soms worden voorkomen door aaneensluiting van gelijksoortige ondernemingen en stopzetting van de het slechtst ingerichte bedrijven teneinde overproductie te voorkomen; deze oplossing kan soms uitkomst bieden aan de zoo handelende bedrijven, maar voorkomt niet de crisiswerkloosheid, integendeel, door het sluiten van een deel der ondernemingen en rationaliseering der productie van

andere, waarbij veelal menschelijke arbeidskracht door mechanische wordt vervangen, zal nieuwe werkloosheid in het leven worden geroepen. Voor zoover deze oplossing prijsverhoogend werkt, is zij ook uit dien hoofde niet in het algemeen belang.

Kan dus rationaliseering der bedrijven over de geheele linie geen uitkomst bieden, dan blijft slechts als redmiddel over eene verlaging der productiekosten door vermindering van de belooning van kapitaal en arbeid en, zoolang deze niet is door te zetten, stopzetting van de bedrijven met de hoogste productiekosten totdat het aanbod van de eindproducten zoodanig zal zijn afgenomen, dat de prijzen ervan weder stijgen en op die wijze het evenwicht wordt herwonnen. Beter is natuurlijk, indien deze stopzetting niet noodig wordt, doordat kapitaal en arbeid vrijwillig in verlaging hunner belooning berusten. Dan wordt werkloosheid voorkomen en tevens prijsverhooging, welke in strijd is met het algemeen belang.

Vermindering van de belooning van het kapitaal levert veelal heel wat minder moeilijkheden op dan die van den loonarbeid. Tenminste, indien niet van overheidswege voor improductieve doeleinden een zeer sterk beroep op de geldmarkt wordt gedaan, daalt in tijden van malaise de rentestand van zelf. Moeilijkheden leveren voor de bedrijven dan slechts niet-converteerbare leeningen tegen hooge rente aangegaan, maar dergelijke vaste lasten voor de toekomst moet dan ook ieder bedrijf zoo veel mogelijk vermijden.

Verlaging van het arbeidsloon zal veelal heel wat meer moeilijkheden geven en toch is zij in tijden van algemeene malaise veelal niet minder noodzakelijk dan die der andere productiekosten, meermalen zelfs nog meer noodig, omdat het arbeidsloon niet zelden het belangrijkste deel der productiekosten uitmaakt.

Verlaging van het loonpeil in tijden van prijsdaling behoeft niet steeds te beteekenen een verslechtering van de economische positie van den arbeider; immers de koopkracht van het geld neemt in die tijden toe, zoodat het mogelijk is, dat het lagere geldloon nog evenveel koopkracht heeft als hetgeen tot dusverre werd betaald.

Maar ook al blijft het loon reëel gelijk, toch zal veelal groot verzet van arbeiderszijde zijn te overwinnen.

Indien echter op andere wijze het evenwicht niet is te herstellen, dan zal, hoe men zich ook over hooge loonen moet verheugen, dat verzet moeten worden gebroken, want zonder evenwichtsherstel in de productie zal deze zich inkrimpen en de welvaart afnemen ook voor de arbeiders wier loonen op hetzelfde geldpeil zijn gehandhaafd, want beperkte productie leidt tot hoogere prijzen. Zwaarder zullen echter door die productiebeperking worden getroffen de arbeiders, die door die beperking overbodig worden. Tenzij deze uit de publieke middelen worden schadeloos gesteld.

Geschiedt dat, dan zal de productie beperkt *blijven*, het welvaartsherstel worden geremd.

Hier ligt het zwakke punt der werkloozenondersteuning. Door haar kan een terugkeer tot een normalen economischen toestand belangrijk worden vertraagd. De economische toestand is niet normaal, wanneer een deel der arbeidskrachten kunstmatig uit de markt wordt gehouden en daardoor het arbeidsloon hooger blijft dan anders het geval zou zijn en dientengevolge de productie ook niet die uitbreiding kan krijgen welke bij aanbod van alle werkkrachten mogelijk zou zijn.

Ook bij arbeid geldt, dat de vraag zal toenemen naar gelang de prijs (hier het loon) daalt. Bij loondaling zal de werkloosheid verminderen, omdat dan ook minder gunstig werkende ondernemingen kunnen produceeren. Abnormaal groote werkloosheid is slechts langs den weg der loonsverlaging te bestrijden.

Is verlaging van het loonpeil dan niet een kwaad, waartegen men zich moet verzetten?

Niet wanneer het bestaande loon alleen kan worden gehandhaafd ten koste van de algemeene welvaart, ten koste ook van hen, die economisch niet sterker zijn dan de arbeiders. Dit is het geval wanneer loondaling wordt vermeden door uit de markt houden van arbeidskrachten met gelden uit de overheidskas. En wel in tweeërlei opzicht. In de eerste plaats doordat die staatskas door de belastingpenningen ook der minder gegoeden moet worden gevoed en niet minder omdat de op die wijze gehandhaafde loonen een aantal producenten uitschakelen, die onder minder gunstige omstandigheden werken en dus leiden tot een vermindering der productie, een verhooging der prijzen.

En zelfs niet alle arbeiders worden op die wijze gelijkelijk bevoordeeld ten koste van belastingbetalers en consumenten omdat handhaving der loonen niet in alle bedrijven even mogelijk is. De aan buitenlandsche concurrentie bloot staande bedrijven zouden door handhaving der loonen geheel te gronde worden gericht, tenzij in het buitenland geheel dezelfde loonen werkloozenpolitiek werd gevolgd; hier zal men dus wel in een loondaling moeten bewilligen. Het handhaven der oude loonen in de meer beschutte bedrijven geeft dan een bevoorrechting der daarin werkzame arbeidskrachten boven die welke in de onbeschutte werkzaam zijn. Op deze bevoorrechting is echter de laatste jaren reeds van zoo vele zijden gewezen, zij het dan niet in het bijzonder in verband met de werkloosheidsuitkeeringen, dat ik hier niet verder op zal ingaan.

Ik meen echter nog iets te moeten zeggen over de vraag door welke factoren de hoogte van het arbeidsloon wordt beheerscht, daar het vraagstuk van de bestrijding der werkloosheid en het wegnemen van de nadeelige gevolgen daarvan voor het individu ten nauwste met die vraag samenhangt. Wie meent, dat het arbeidsloon kan en moet worden bepaald eenvoudig in

verband met de behoeften van den arbeider en dat de onder-
nemer het aldus vastgestelde arbeidsloon maar moet betalen of
anders zijn bedrijf staken, zal geheel anders staan tegenover
het werkloosheidsvraagstuk dan wie, zooals ik, meent, dat ook
in het belang van den arbeider in het algemeen, voor alles een
ruime productie moet worden bevorderd, hetgeen niet geschiedt
indien het loon tot zoodanige hoogte wordt opgevoerd, dat
eenerzijds vele bedrijven zich niet meer kunnen staande houden
of nieuwe bedrijven in hunne geboorte worden gesmoord en
anderzijds een belangrijk deel der werkkrachten uit de staatskas
wordt onderhouden en niet aan de productie deelneemt.

Laat ons, daar dus het werkloosheidsvraagstuk voor een be-
langrijk deel is een loonsvraagstuk, nagaan van welke factoren
de hoogte van het arbeidsloon afhankelijk is.

De arbeidskracht is één van de factoren, die tot de productie
moeten medewerken. Ze is echter niet de eenige productie-
factor. Kapitaal en grond zijn veelal even onmisbaar. Geen dier
factoren stelt zich beschikbaar zonder het vooruitzicht eener
belooning. Die belooningen moeten worden gevonden uit de
opbrengst van het product.

De productie wordt geleid door den ondernemer. Het onder-
nemerschap heeft twee zijden. Het omvat de leiding der pro-
ductie (arbeid dus) en het risico van de resultaten. Bij de
naamlooze vennootschap berust het laatste bij de aandeelhouders
terwijl het leiderschap vrijwel geheel aan betaalde krachten is
overgelaten. Hetgeen den ondernemer het meest kenmerkt is
m.i. dan ook, dat hij het risico der productie draagt; hij is
wat men in de boekhouding noemt, het aansprakelijk hoofd.

Op den duur zal geen ondernemer produceeren, indien niet
de opbrengst tenminste het aandeel van elk der productiefac-
toren oplevert, ook een aandeel voor den ondernemer zelf.

Hieruit volgt, dat het arbeidsloon een zekeren grens naar
boven heeft en ook, dat het maximum-loon, dat den arbeider
kan worden uitgekeerd, niet is de volle opbrengst der productie
zooals meermalen is geëischt. Neen, uit die opbrengst moeten
ook de andere productiefactoren hunne belooning vinden; anders
zullen die zich voor de toekomst niet meer beschikbaar stellen.

Voor hen alle *tezamen* is de opbrengst beschikbaar. Hoe nu
zal deze onder de verschillende productiefactoren worden ver-
deeld? Hierover verschaft de algemeene waardeleer licht.

Ieder dier productiefactoren heeft een zekere ruil- of verkeers-
waarde, marktprijs. In zooverre kan men spreken van een op
een bepaald tijdstip geldend loonpeil, rentestand, huurpeil, van
een normale ondernemerswinst. Hierbij moet men echter be-
denken, dat men, zoo sprekende, gemakshalve samenvoegt het-
geen slechts eenigermate gelijksoortig is. Niet geheel gelijk-
soortig. Niet elke arbeid is gelijk. Niet altijd ook wordt deze
op gelijke voorwaarden verricht. Ook het kapitaal wordt op
zeer verschillende voorwaarden en met verschillend risico be-

schikbaar gesteld. Enz. Vandaar dat men niet heeft één loonpeil, dat voor alle soorten van arbeid gelijk is en er ook bestaat een andere rentestand voor lang en voor kort crediet enz. Maar al zijn de productiefactoren in veel meer soorten onder te verdeelen dan gemakshalve veelal geschiedt, dat neemt niet weg, dat iedere soort arbeidskracht, iedere soort kapitaalverstrekking, in het algemeen iedere dienst bij het productieproces heeft een zekere verkeerswaarde.

Deze nu wordt bepaald juist zoo als ten aanzien van goederen plaats heeft, onder invloed van vraag en aanbod, die leiden tot een equatieprijs. Laten wij het voor den arbeid eens nagaan.

Ook hier is evenwicht tusschen vraag en arbeid mogelijk doordat niet ieder aan den arbeidskracht gelijke subjectieve waarde toekent. Daardoor is bij lagen prijs meer vraag naar arbeidskracht dan bij hoogen prijs en omgekeerd bij hoogen prijs meer aanbod van arbeidskracht dan bij lagen. En ook al weer juist als bij goederen hangt de vraag hoe hoog ieders subjectieve waardeering van de arbeidskracht is, af van de marginale nuttigheid, die de arbeid en ook het geld, dat als tegenprestatie zal dienst doen, voor den betrokken persoon heeft. Wie de beschikking krijgt over den arbeid van anderen tegen een prijs (loon), lager dan den maximumprijs, dien men er desnoods wel voor had willen geven, geniet een premie (Eng. rent) en hetzelfde geldt voor wie voor zijn arbeid een hooger prijs (loon) bedingt dan waarvoor hij desnoods wel had willen werken.

Voor den ondernemer zal die maximumprijs afhangen van zijn winstmogelijkheid, van het overschot, dat hij verwacht uit de opbrengst van het product, wanneer dit zal zijn verminderd met hetgeen aan de andere productiefactoren zal moeten worden afgestaan.

En daar dit laatste op overeenkomstige wijze wordt bepaald, zal de verdeeling van de opbrengst der productie tusschen de factoren, welke aan haar hebben deelgenomen de resultante zijn van de onderlinge verhouding van vraag en aanbod zoowel van arbeid als van kapitaal en van grond en van ondernemersdiensten. En de onderlinge verhouding van vraag en aanbod van al die factoren hangt weer af van de waarde aan elk dier factoren door de individuen toegekend, welke subjectieve waardeering voor ieder individu weer afhankelijk is van het grensnut, dat hij voor zich van dien factor verwacht. Voor zoover die factoren alleen voor de productie aanwendbaar zijn, zal die waardeering bepaald worden door het grensnut, dat het individu er voor zich *voor dat doel* van verwacht, voor zoover die factoren ook voor andere doeleinden bruikbaar zijn (kapitaal en arbeid kunnen ook een improductieve bestemming krijgen), zal ook daardoor de individueele waardeering worden bepaald.

Herhaald zij dus: de verdeeling van de opbrengt der productie onder de personen, die daaraan deelnemen, geschiedt

naar de verkeerswaarde van de diensten, die ieder daarbij bewijst, welke verkeerswaarde de resultante is van vraag naar en aanbod van elk dier diensten en in laatste instantie van de subjectieve waardeering van elk dier diensten door de individuen.

Tusschen de verkeerswaarden van de verschillende productiefactoren bestaat een voortdurende wisselwerking. Als men spreekt van de equatieprijs van elk dier factoren, dan moet men bedenken, dat het hier geldt een evenwichtstoestand niet alleen tusschen vraag naar en aanbod van dien factor alleen, maar tusschen vraag naar en aanbod van alle mogelijke aan de productie of aan iets anders te bewijzen diensten, een evenwichtstoestand, die natuurlijk, doordat het economische leven in een dynamischen toestand verkeert, nimmer geheel wordt bereikt, maar waarnaar toch altijd een tendenz is.

Uit het gezegde blijkt, dat de verdeeling van de opbrengst der productie tusschen hen, die aan het economische leven deelnemen, niet een kwestie is van toeval of van willekeur, maar is de resultante van de subjectieve waardeeringen van al die deelnemers tezamen. Men kan zeggen, dat, zoo democratisch mogelijk, *ieder* hunner daarover medestemt.

Beteekent het hier gezegde, dat in die verdeeling dus geenerlei wijziging is te brengen? Zeker niet, maar wel, dat niet elke wijziging mogelijk is.

In de eerste plaats is wijziging in de verdeeling te brengen door verandering in de onderlinge verhouding van vraag en aanbod. Indien de arbeiders hun arbeid niet meer aanbieden beneden een bepaald loon, zal het laatste beneden het gestelde peil niet kunnen dalen. Voor zoover de ondernemers een „producersrent" genoten, zullen zij met voortbrengen kunnen voortgaan en als zij dit doen zal eenvoudig voortaan die premie geheel of gedeeltelijk op de arbeiders overgaan. Het zal echter zelden voorkomen, dat *alle* ondernemers zoodanige premie verdienen, of dat de ondernemers, die haar genieten, haar over de *geheele* productie genieten. Is zulks niet het geval, zoo zal de productie moeten worden ingekrompen en zal een deel der arbeiders werkloos worden.

In het hier veronderstelde geval werd de equatieprijs van den arbeid kunstmatig verhoogd.

Ook is het mogelijk, dat de equatieprijs gelijk blijft, maar dat in *bepaalde* bedrijven daarvan wordt afgeweken. Zoodanige afwijkingen, gevende dus eene wijziging in het inkomen van bepaalde ondernemers en van hunne arbeiders kunnen alleen plaats hebben ten koste van de door elk hunner genoten premie. Ze komen zeer veel voor, veel meer nog dan afwijkingen van den equatieprijs in den goederenhandel en wel omdat werkgevers en werknemers, niettegenstaande den reeds zoo lang gepredikten klassenstrijd nog niet altijd in elkaar eenvoudig zien eenerzijds een machine en anderzijds een kooper daarvan, maar elkaar toch ook nog als menschen beschouwen.

Menig ondernemer doet van een belangrijk deel van zijn producersrent vrijwillig afstand ten behoeve van zijn arbeiders. Hij betaalt hun een loon, dat hooger is dan dat, hetwelk in overeenstemming zou zijn met den stand der arbeidsmarkt. Velerlei overwegingen kunnen hem daarbij leiden. In de eerste plaats humanitaire. De eisch, dat men den arbeider moet geven een behoorlijk of een rechtvaardig loon, richt zich eigenlijk alleen tot den ondernemer die een ondernemerspremie geniet; immers de zgn. grensondernemer *kan* nimmer meer betalen dan het equatieloon op straffe van ondergang. Maar ook ijdelheid of gemakzucht kan tot prijsgeven van een deel der ondernemerspremie leiden. Zelfs economische overwegingen. Arbeidskracht is n.l. een zeer bijzonder soort koopwaar. Ontevredenheid kan de prestatie van den arbeider zeer verminderen. De ondernemer kan dus hopen door iets meer dan het equatieloon te geven de arbeidsprestatie boven het normale te doen toenemen, zoodat wellicht zelfs meerdere winst voor den ondernemer daaruit kan voortvloeien.

Afwijkingen beneden het equatieloon komen ook wel voor. Vooral in tijden, waarin dit stijgt, kan het in bepaalde ondernemingen, vooral in die waarin weinig wijziging in het personeel plaats heeft, soms langen tijd bij het equatieloon achterblijven. Dit is het terrein, waarop de arbeidersorganisatie zijn meeste overwinningen heeft behaald, welke overwinningen bij velen de meening hebben doen postvatten, dat de stijging van het arbeidsloon in de 19e en 20e eeuw eigenlijk aan die organisatie te danken was. Zeker kan zij indirect daaraan hebben mede gewerkt doordat het feit, dat het loon tot den equatieprijs werd opgevoerd, voor den ondernemer meermalen een prikkel zal zijn geweest om door technische verbeteringen de verminderde winst op peil te houden of zoo mogelijk zelfs te vergrooten [1]). Die technische verbeteringen, in den regel samengaande met aanwending van meer kapitaal, hebben tenslotte de productiviteit der voortbrenging zoo zeer opgevoerd, dat het arbeidsloon, de equatieprijs van den arbeid belangrijk hooger *kon* worden. De van de arbeidersorganisaties uitgaande drang naar loonsverhooging kan, zooals gezegd, *mede* den ondernemer tot reorganisatie van zijn bedrijf hebben aangezet, zeker is echter het initiatief daartoe meermalen ook *spontaan* van den ondernemer uitgegaan, terwijl die reorganisatie zich nimmer zou hebben *kunnen* voltrekken, indien de vooruitgang der techniek niet daartoe had in staat gesteld en indien niet tevens in den loop der tijden voldoende kapitaal was gevormd om de uitvindingen der techniek te verwezenlijken en om de vraag naar arbeidskrachten te doen toenemen.

Zeker kan de arbeidersorganisatie ook den equatieprijs van

1) Te groote aandrang van arbeiderszijde kan echter technische bedrijfsverbeteringen ook wel belemmeren door te veel van de aandacht van den ondernemer in beslag te nemen.

den arbeid wel verhoogen, maar alleen door een deel der b
schikbare arbeidskrachten uit de markt te nemen en hiertoe
ze zelden in staat of althans bereid indien ze niet uit de staat
kas wordt geholpen. Wordt deze hulp verkregen, dan wor
de loonopdrijving met het geld der belastingbetalers gefinancier
met het geld van hen, die ook reeds van den anderen kant d
nadeelige gevolgen van de door de loonopdrijving verminder
productie ondervinden.

Ik meende goed te doen deze beschouwingen over de factore
die de hoogte van het arbeidsloon beheerschen hier in te lasche
omdat zij verklaren het standpunt door mij ingenomen te
aanzien van den werkloozensteun.

Werkloosheidsverzekering is toe te juichen als middel o
den individueelen arbeider zoo veel mogelijk te vrijwaren vo
de gevolgen van onvrijwillige werkloosheid. Zij worde echt
nooit eene belemmering tegen aanpassing van het loonpeil aa
gewijzigde omstandigheden, wanneer die van eenigszins lan
durigen aard zijn.

Nu is dit moeilijk geheel te voorkomen. Want iedere wer
loosheidsverzekering heeft tengevolge eene vertraging van
aanpassing van het arbeidsloon aan gewijzigde omstandighede
Dit heeft zijn bezwaar, maar gelukkig ook zijn goede zijd
Wanneer die min gunstige omstandigheden van zeer tijdelijke
aard zijn, kan het een voordeel worden genoemd, dat de aa
passing niet al te snel zich voltrekt. Eenige tijdelijke werkloo
heid is dan beter dan dat het geheele loonpeil omlaag gaa
Immers, er is altijd kans, dat bij het weder stijgen nadat
crisis voorbij is, hier en daar het loon zal achterblijven. Bove
dien is het in het belang van den arbeider niet gewenscht, d
het loon al te veel wisselt.

Maar al is het gewenscht, dat het loon niet op elke klei
rimpeling in de lijn der conjunctuur reageert, het is van n
veel meer beteekenis, dat die reactie niet te lang op zich la
wachten, wanneer die lijn een belangrijke daling vertoont
niet op andere wijze de productiekosten kunnen worden ve
laagd.

Is dit het geval, dan zullen de werkloozenkassen, indien
alleen uit de premies harer verzekerden haar inkomsten putte
weldra uitgeput raken en het feit, dat de premies niet me
voldoende zijn om de ondersteuningen aan de werkloozen
dekken, is dan eene onmiskenbare aanwijzing dat het arbeid
loon in verband met de nieuwe omstandigheden te hoog
De overheid wachte zich er dus voor de kassen uit belastin
penningen te ruim van nieuwe middelen te voorzien; zij behoe
zich daarom niet van alle ondersteuning van den werklooze
onthouden, maar beperke haar tot bedragen, die voldoende
prikkel laten tot werken, zelfs tegen een lager loon. En me
onthoude steun zoodra werkgelegenheid bestaat, ook indi

deze slechts mocht worden gevonden in een ander vak dan waarin de werklooze tot dusverre werkzaam was.

Men zal wellicht zeggen: wanneer het loon te gemakkelijk naar beneden gaat, zal voor den ondernemer de prikkel worden weggenomen om langs anderen weg te trachten de productiekosten te verlagen.

Zeker zal allereerst moeten worden getracht die verlaging door eene betere regeling der productie te verkrijgen en de prikkel daartoe moet niet worden weggenomen, maar ik meen, dat vrees daarvoor niet behoeft te bestaan. In de eerste plaats omdat de werkloozenkassen niet dadelijk zijn uitgeput, maar vooral omdat de arbeider zich uit den aard der zaak tot het uiterste tegen loonsverlaging zal verzetten. Ook de houding, door de arbeiders aangenomen tegen diegenen onder hen, die zich bereid verklaren tegen lager loon dan het gebruikelijke te werken, is veelal van dien aard, dat niet dan in hoogen nood daartoe wordt overgegaan.

Met het hier gezegde meen ik voldoende te hebben verklaard, waarom ik het niet wenschelijk acht, dat in de grondwet of in eenige andere wettelijke regeling eene bepaling wordt opgenomen, dat de overheid moet zorgen voor het noodzakelijk onderhoud van hen, aan wien geen passend werk kan worden aangewezen. Ik acht dit ongewenscht, niet omdat ik meen, dat de overheid den onvrijwillig-werklooze maar moet laten verhongeren, maar omdat ik vrees, dat de opneming van zoodanige bepaling de meening zal doen postvatten of, waar zij reeds bestaat zal versterken, dat het op den weg der overheid zou liggen door uitkeeringen aan werkloozen het loon op het bestaande peil te houden. Er zijn omstandigheden, dat handhaving van het bestaande loonpeil de algemeene welvaart schaadt.

Wageningen, 12 Maart 1928.

Verdient het aanbeveling bij eene eventueele wettelijke regeling der bestrijding van de gevolgen der werkloosheid in Nederland eene bepaling als vervat in art. 163, al. 2 der Duitsche Rijksgrondwet als uitgangspunt dier wettelijke regeling te nemen?

(Prae-advies van Prof. Mr. CH. RAAIJMAKERS voor de Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid.)

Mijn antwoord op de door het Bestuur gestelde vraag zal kort kunnen zijn. Het verdient niet aanbeveling, eene bepaling als vervat in art. 163, tweede lid, van de Duitsche Grondwet, op te nemen in een eventueele wettelijke regeling der bestrijding van de gevolgen der werkloosheid in Nederland.

In de eerste plaats, omdat dergelijke vage formules in de wetgeving zonder eenig nut zijn. Zoo min als de in het eerste lid van art. 163 uitgedrukte *zedelijke plicht tot arbeid* („Jeder Deutsche hat unbeschadet seiner persönlichen Freiheit die sittliche Pflicht, seine geistigen und körperlichen Kräfte so zu betätigen, wie das Wohl der Gesamtheit erfordert"), heeft het in de tweede alinea erkende *recht op werk* eenige practische beteekenis [1]).

Dergelijke formules sluipen gewoonlijk in de wetgeving binnen in veel bewogen tijden, kort na een revolutie of wanneer revolutiegevaar dreigende is. Zij geven uitdrukking aan een of ander ideaal, dat de gemoederen in beroering heeft gebracht, en daardoor een zekere bevrediging. Onze Staatsregeling van 1798 bevat er verschillende van dien aard. Maar zulke verklaringen behooren niet thuis in de wet; haar plaats is in een troonrede of regeeringsverklaring of in de beginselverklaring van een of andere politieke partij.

Van meer gewicht is, dat het beginsel, dat in het tweede lid van art. 163 tot uiting komt en dat kort wordt uitgedrukt in de leuze „recht op werk", niet juist is.

Recht op werk bestaat niet, indien men ten minste aan die

---

1) Men spreekt gewoonlijk van „recht op *arbeid*". QUACK doet het doorloopend in zijn groote werk „De Socialisten". Ik zelf deed het in mijn proefschrift over „Verzekering tegen Werkloosheid" in 1895. Toch meen ik, dat „recht op *werk*" beter Nederlandsch is en beter de bedoeling weergeeft. Een arbeider heeft *werk*, zoekt *werk*, krijgt *werk*. Wij spreken van *werk*verschaffing, van *werk*loosheid, van *werk*gevers en *werk*nemers, enz. De Duitschers spreken in die gevallen van Arbeit, Arbeitslosigkeit, Arbeitgeber, Arbeitnehmer enz. Zoo ook van Recht auf Arbeit, waarvan „recht op arbeid" waarschijnlijk een niet doordachte vertaling is. Recht op *werk* is meer in overeenstemming met ons taaleigen en voorkomt verwarring met het recht om te arbeiden, dat iederen mensch van nature toekomt.

woorden hun duidelijken en historischen zin laat, en ze niet gaat „interpreteeren", gelijk bijv. Malachowski doet. Na gezegd te hebben, dat „recht op werk" eigenlijk niet te verdedigen is, gaat hij voort: „Verbietet sich das Recht auf Arbeit durch die zahlreichen Einwände, so müssen wir dem Erforderlichen auf andere Weise gerecht werden. Den Weg dazu eröffnet uns die Theorie des Realismus und ihr Mittel ist die Interpretation des Rechts auf Arbeit als eines vollkommenen Systems der Sozialpolitik" [1]).

Men bedoelt er dan mede den plicht van den Staat, om door goede sociale wetten, de werkloosheid en de nadeelige gevolgen daarvan zooveel mogelijk te bestrijden. Dien plicht der overheid zal in den tegenwoordigen tijd wel niemand in twijfel trekken, maar als men zoo de leuze „recht op werk" interpreteert, doet men de woorden geweld aan. Dan hecht men er een zin aan, dien zij uit zich zelf niet hebben.

Ook is dat geheel iets anders, dan wat er in art. 163 van de Duitsche Grondwet staat. Daarin wordt als beginsel geproclameerd: „Jedem Deutschen soll die Möglichkeit gegeben werden, durch wirtschaftliche Arbeit seinen Unterhalt zu erwerben". De Staat moet dus aan iederen Duitscher (ook aan vrouwen en kinderen?) de gelegenheid geven (niet laten, maar geven) door economischen arbeid in zijn onderhoud te voorzien.

Het is volkomen willekeurig, in die duidelijke woorden niets anders te willen zien dan een aansporing tot sociale politiek. „Das bedeutet, zegt Malachowski, die gesetzliche Anerkennung des Rechts auf Arbeit als Grundrecht des deutschen Volkes. Aber sie meint damit seine Verwirklichung durch die Sozialpolitik. Denn im Laufe eines halben Jahrhunderts hatte sich die Theorie des Rechts auf Arbeit gewandelt" [2]).

Brauer [3]) meent, dat Malachowski hierin gelijk heeft. Maar dan blijkt daaruit zonneklaar, hoe nutteloos het is, zulke algemeene formules in wet of grondwet op te nemen. Ze worden eenvoudig weggeïnterpreteerd.

Zoolang de woorden nog middel zijn, niet om gedachten te verbergen, maar om ze te openbaren, kan „recht op werk" geen anderen zin hebben, dan Rudolf Singer daaraan hecht: „Das Recht auf Arbeit ist das jedem arbeitsfähigen und arbeitslosen Staatsbürger zustehende Recht, vom Staate oder den staatlichen Verbände die Verschaffung von Arbeit in einem die auskömmliche Existenz des Berechtigten sicherstellenden Ausmasse zu verlangen" [4]). Het moet een recht zijn van iederen

1) Dr. Walther Malachowski, Recht auf Arbeit und Arbeitspflicht (Jena 1922), p. 75. Ook Quack gebruikt de leuze in zeer ruimen zin, wanneer hij op het eind van zijn werk „De Socialisten" (Deel VI, p. 466) tot de conclusie komt: „Onder eenigen vorm — welken dan ook — zal het „recht op arbeid" voor iederen mensch moeten worden erkend".

2) O. c. p. 62.

3) Brauer, Recht auf Arbeit, in Hwb. d. Stw. Dl. VI.

4) Geciteerd door H. Pesch, Lehrbuch der Nationalökonomie, Deel I, p. 333.

burger, die werken wil en kan, om als hij geen werk kan vinden, van den Staat (of zijn onderdeelen) werk te vorderen tegen een vergoeding, groot genoeg om op behoorlijke wijze in het levensonderhoud te voorzien, en wel: werk, dat overeenkomt met zijn krachten en bekwaamheid.

Want von Hertling heeft volkomen gelijk, wanneer hij zegt, dat het recht op werk toch niet kan bestaan in een aanspraak, om uit de openbare kas onderhouden te worden met de verplichting daarvoor een of anderen doelloozen, niet economischen arbeid te verrichten[1]). Van die meening was ook de Duitsche grondwetgever, want art. 163 spreekt van „angemessene Arbeitsgelegenheit".

Moet derhalve „recht op werk" beteekenen: recht op passende arbeidsgelegenheid tegen een behoorlijk loon, dan is het zeker een leuze, die veel aantrekkelijks heeft en kan men begrijpen, dat Bismarck in zijn bekende rede over de Socialistenwet (9 Mei 1894) zich er een overtuigd voorstander van verklaarde. „Is het niet, zoo riep hij uit, geheel in overeenstemming met onze zedelijke verhoudingen, dat de man, die voor zijn medeburgers treedt en zegt: ik ben gezond, bereid om te werken en kan geen werk vinden! — gerechtigd is te zeggen: geef mij werk! en dat de Staat verplicht is, hem werk te geven?"

Zulke woorden vinden weerklank bij de groote massa en bij ieder, die alleen zijn hart laat spreken. Voor het nuchtere verstand echter hebben dergelijke phrasen geen bewijskracht. Evenmin als de oratorische uitroep van den bekenden tegenstander van het recht op werk, Lamartine, die in een rede tot het Parijsche volk in 1848 verklaarde, dat hij zich liever voor den mond van een kanon liet binden, dan het recht op werk te erkennen.

Het beste bewijs, dat recht op werk niet bestaat is hierin gelegen, dat het practisch onmogelijk te verwezenlijken is. Gelijk niemand tot het onmogelijke verplicht is, — ad impossibile nemo tenetur —, zoo heeft ook niemand recht op het onmogelijke.

Nu is het evident onmogelijk, dat de Staat aan alle werkloozen, vrouwen zoowel als mannen (van welken leeftijd?) passend werk verschaft tegen een behoorlijk loon. Dat zegt het gezond verstand en dat leert ook de ervaring.

Overbekend is de treurige ervaring, opgedaan met de *Ateliers nationaux* van 1848, en toch waren deze slechts een bescheiden poging op kleine schaal.

In het Arbeidswetboek (van 1918) der Sovjetrepubliek was ook het recht op werk opgenomen. Ieder burger, tot arbeid in staat, zou recht hebben op toewijzing van werk overeenkomstig zijn beroep tegen een vastgesteld loon. De uitvoering

1) Kleine Schriften zur Zeitgeschichte und Politik, V. 12: Das angebliche Recht auf Arbeit, p. 339.

2) Cfr. A. Castelein, Le Socialisme et le droit de propriété, p. 211.

werd opgedragen aan de werkzaamheid der vakvereenigingen en der organen van de republiek, belast met de arbeidsverdeeling. Tegelijk met het recht op werk werd ook de plicht tot arbeid opgenomen. De werklooze was verplicht, hem toegewezen werk aan te nemen; voor korten tijd ook werk, dat niet met zijn beroep overeenkwam [1]).

De plicht tot arbeid is 22 Nov. 1921 weder afgeschaft [2]). Hoe het met het recht op werk in de wetgeving verloopen is, heb ik niet kunnen achterhalen. Maar zeker is, dat Rykow op het 5e Congres van de Communistische Internationale in 1924 verklaarde, dat het aantal werkloozen, ingeschreven bij de arbeidsbeurzen, schommelde om het millioen en stijgende was. Het onderhoud der werkloozen geschiedde door middel van verzekeringskassen. Enkele regeeringsorganen hadden zeer bescheiden sommen uitgetrokken voor publieke werken. Ziedaar wat er terecht kwam van het „recht op werk" [3]).

Dat recht op werk niet te verwezenlijken is, weten de voorstanders zelf ook wel. Leerrijk op dit punt is het „Initiativbegehren" dat in 1893 in Zwitserland werd ingediend door ruim 50.000 onderteekenaars. Het luidde zeer categorisch: „Das Recht auf ausreichend lohnende Arbeit is jedem Schweizerbürger gewährleistet. Die Gesetzgebung des Bundes hat diesem Grundsatz unter Mitwirkung der Kantone und der Gemeinden in jeder möglichen Weise praktische Geltung zu verschaffen."

De voorstellers waren echter zelf blijkbaar overtuigd, dat zij het onmogelijke vroegen, want heel voorzichtig werd de eisch verzwakt door de bijvoeging van de woorden „in jeder möglichen Weise". En in de toelichting werden voor de practische toepassing o.a. de volgende middelen aangewezen: verkorting van den arbeidstijd, kostelooze arbeidsbeurzen, verzekering tegen werkloosheid, enz.

Het voorstel werd 3 Juni 1894 met 308209 tegen 75880 stemmen verworpen.

Ook in art. 163 van de Duitsche Grondwet wordt duidelijk te kennen gegeven, dat men verwezenlijking van het recht op werk niet mogelijk acht, want nadat plechtig verklaard is, dat aan iederen Duitscher de mogelijkheid verschaft moet worden om door economischen arbeid in zijn onderhoud te voorzien, wordt onmiddellijk daaraan toegevoegd: „Soweit ihm angemessene Arbeitsgelegenheit nicht nachgewiesen werden kann .." enz.

Passend werk voor allen tegen een behoorlijk loon van Staatswege gewaarborgd is een utopie, en op utopieën kan geen werkelijk recht bestaan.

---

1) C. Zaitzew. Das Arbeitsrecht, in Das Recht Sowjetrusslands (Tübingen 1925) p. 190 vlg.

2) N. Timaschew. Die öffentlich-rechtliche Stellung der Persönlichkeit, in het zelfde werk, p. 136.

3) Ve Congrès de l'Internationale Communiste (17 Juin—18 Juillet 1924). Compte rendu analytique, p. 176, 177.

De argumenten, waarmede men getracht heeft, het bestaan van een recht op werk aan te toonen, zijn dan ook allesbehalve overtuigend.

Fourier heeft getracht het recht op werk af te leiden uit het natuurrecht. In den oorspronkelijken natuurtoestand zou de mensch allerlei rechten hebben gehad, zooals het recht van jacht, van visscherij, van vruchten-inzameling, het recht om vreemde horden te bestelen, enz. De instelling van het eigendomsrecht ontnam den mensch al die rechten en daarom moest als compensatie het recht op werk daarvoor in de plaats treden.

Anderen hebben gemeend het recht op werk af te kunnen leiden uit het recht op bestaan. Ieder heeft recht op bestaan, het recht zijn leven in stand te houden, en aangezien het aangewezen middel daartoe de arbeid is, heeft hij ook recht op arbeidsgelegenheid, dus recht op werk.

Alle andere bewijzen zijn slechts variaties op hetzelfde thema: De mensch heeft recht op bestaan. Vroeger kon hij in zijn levensonderhoud voorzien door eigen arbeid. Het eigendomsrecht hem die gelegenheid ontnomen. Dus moet er een aequivalent, een compensatie zijn; en deze kan alleen gevonden in het recht tegenover de gemeenschap om werk te eischen.

Zonder in te gaan op fantastische bespiegelingen betreffende den primitieven natuurtoestand, moet onmiddellijk worden toegegeven, en het zal wel door niemand meer ontkend worden, dat ieder mensch recht heeft zijn leven in stand te houden en dus ook recht heeft op de daartoe noodzakelijke levensmiddelen. Wanneer iemand niet in eigen onderhoud kan voorzien, heeft ten slotte de gemeenschap den plicht hem het noodige te verschaffen. Ofschoon ook dit niet absoluut zonder eenige beperking kan worden volgehouden. Als iemand ziek is, heeft hij om zijn leven te redden niet recht op buitengewone middelen, zooals de behandeling door een bijzonderen specialist of uiterst kostbare medicamenten. Maar in het algemeen gesproken, rust zeker op de gemeenschap de plicht te zorgen, dat niemand buiten zijn schuld van gebrek omkome.

Daaruit valt echter logisch niet af te leiden, dat dit nu juist geschieden moet door hem werk te verschaffen, en nog minder dat ieder het subjectieve recht zou hebben werk te eischen. Dat ligt in de praemissen niet opgesloten. De conclusie zou „latius hos" zijn.

Wanneer men repliceert, dat het toch bijzonder hard is voor een man, die werken wil en kan, zijn hand te moeten ophouden voor een aalmoes, dan moet ook dit erkend. En daarom moet door actieve welvaartspolitiek en door een goede sociale wetgeving (arbeidsbeurzen, werkloosheidsverzekering en dergelijke maatregelen) al het mogelijke worden beproefd, om zoo iets te voorkomen. Maar een positief recht, om passend werk te eischen tegen een behoorlijk loon, volgt daaruit logisch niet. Zou men den eisch beperken tot werk van welken aard dan ook, dan

moet geantwoord, dat zulk een recht feitelijk neerkomt op recht op onderstand met den plicht daarvoor eenigen, vaak nutteloozen of vernederenden arbeid te verrichten, en dat zulk een recht voor het menschelijk gevoel nog minder bevredigend is dan het recht op onderstand zonder meer. Het werkhuis als stelsel van armenzorg zal wel niemand terug verlangen.

Mijn conclusie is: Art. 163, tweede lid, berust op de onderstelling van een recht dat niet bestaat en erkent door den subsidiairen plicht tot onderhoud, ook zonder werk, dat aan het recht op werk practisch niet kan worden voldaan. Zulk een bepaling over te nemen in onze wetgeving verdient geen aanbeveling.

Wel moet als plicht van den wetgever erkend, de werkloosheid zooveel mogelijk te voorkomen en te zorgen, dat de steun aan werkloozen verleend zoo weinig mogelijk vernederend zij, maar daarvan is iedereen tegenwoordig overtuigd en het heeft geen nut, dat nader te formuleeren in een wetsartikel, waarop toch geen sanctie kan gesteld.

Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid.

De algemeene vergadering ter behandeling van de praeadviezen van Prof. W. C. Mees en Prof. Dr. Ch. Raaijmakers over de vraag:

> „De Duitsche Rijksgrondwet bevat in art. 163, al. 2 de volgende bepaling: „Aan iederen Duitscher moet de mogelijkheid worden gelaten door economischen arbeid zijn levensonderhoud verdienen. Voor zoover hem geen passend werk kan worden aangewezen, zal voor zijn noodzakelijk onderhoud worden gezorgd.
>
> Een nadere regeling geschiedt door een speciale rijkswet".
>
> Verdient het aanbeveling een eventueele wettelijke regeling ter bestrijding van de gevolgen der werkloosheid in Nederland eenzelfde bepaling als uitgangspunt dier wettelijke regeling op te nemen?"

zal worden gehouden op Zaterdag 2 Juni 1928, 's namiddags half twee in de bovenzaal van Café „Parkzicht" te Amsterdam.

Het werkloosheidsverschijnsel in de Vereenigde Staten.

De dagbladen bevatten de laatste weken verrassende berichten, welke in merkwaardige tegenspraak zijn met het algemeen geloof aan de universeele welvaart in de Vereenigde Staten. Thans zijn zelfs in New York werkloozenrelletjes voorgevallen; verbitterde volksmenigten moesten met behulp der beruchte politieknuppels, — welke overeenkomstig de Amerikaansche opvatting van „democracy" in de V. S. vaak als voelbaar argument worden gebezigd om onaangename kwesties te beëindigen — worden uiteengejaagd.

De „Times" berichtte, dat sedert 1916 nimmer zooveel armen in de rij hebben gestaan voor huizen, waar gratis brood wordt verstrekt; alle instellingen voor dakloozen in New York, welke jaren gesloten waren, zijn nu heropend. De meesten, die om onderdak vragen, zijn arbeiders, die reeds langen tijd werkloos zijn.

Deze feiten zullen in Europa met eenige verwondering zijn ontvangen, terwijl zij in Amerika zelf tot groote ongerustheid hebben aanleiding gegeven en een hoogst onbehagelijke gevoelsstemming hebben teweeg gebracht; hetgeen thans aan het licht komt doet in Amerika-zelf ernstige twijfel rijzen aan de gezonde structuur van de beweerde phenomenale prosperiteit, terwijl deze kwestie uiterst hinderlijk kan worden nu men staat aan den vóóravond van nieuwe verkiezingen.

Het eigenaardige daarbij is, dat niemand, tout comme chez nous, over cijfers beschikt, welke een nauwkeurig beeld kunnen geven van den omvang der werkloosheid en het aantal werkloozen.

Hoewel de Amerikaansche statistiek over 't geheel buitengewoon goed is ingericht, is zij op dit terrein blijkbaar hoogst onvoldoende geoutilleerd. Het is een opvallend feit, dat de maandelijksche „Labor Review" zelden werkloosheidsgegevens mededeelt, terwijl in deze overigens zeer uitgebreide periodiek, de rubriek „Un-Employment" volledig ontbreekt. Zooals thans wel is gebleken, kan hieruit geenszins worden geconcludeerd, dat werkloosheid in de Vereenigde Staten een onbekend verschijnsel vormt. De praktijk leert thans het tegendeel.

In den Senaat heeft men een werkloosheidscijfer van 4 à 5 millioen genoemd; de totale bevolking op het zgn. continentale Amerika bleek in 1925 ruim 115 mill. te bedragen. Het werkloosheidscijfer zou dus ± 4% beloopen van de totale bevolking, een percentage, dat het totaal voor Nederland belangrijk overschreidt, zooals reeds in het licht werd gesteld aan het slot van het artikel „De positie der Amsterdamsche nijverheid" (zie Tijdschrift Ned. Werkloosheidsraad 1928, blz. 126 en In- en Uitvoer van 5 Maart j.l., Blz. 184—186).

Nu nauwkeurige cijfers omtrent den omvang der werkloosheid in de V. S. ontbreken, heeft de Senaat den Minister van

Arbeid (die in Mei 1925, vol Amerikaansche zelfingenomenheid, nog had verklaard: „One needs tot visit other countries in order to realize just how big, how prosperous and how efficient the people of the United States really are") een enquête hieromtrent opgedragen, blijkbaar geen genoegen nemende met de geruststellende verklaringen, van de Regeeringstafel afgelegd, als zou het juiste werkloosheidscijfer belangrijk minder zijn dan het zooeven genoemde.

Inmiddels put men zich uit in veronderstellingen, welke opheldering zullen kunnen geven van het gesignaleerde verschijnsel. Een ervan is, dat de werkloosheid voor een goed deel moet worden geweten aan de toenemende vervolmaking van het machinale bedrijf. Het kan daarom van belang zijn kennis te nemen van de uitkomsten der Amerikaansche productiestatistiek.

Ik leg daartoe over het volgende overzicht, ontleend aan het Commerce Yearbook van 1926.

Totaalcijfers der Amerikaansche productiestatistiek 1899—1925.

Jaar	Aantal			Salarissen	Loonen	Geïnstalleerd krachtverm. in pdkr.	Materiaal kosten	Productiewaarde	Toegevoegde waarde door de fabrikage	Indexcijfer grooth. prijzen
	Ondernemingen	Employées	Arbeiders							
	*	*	*	**	**	*	**	**	**	
1899	208	364	4713	381	2008	9961	6576	11407	4831	75
1904	216	520	5468	574	2610	13226	8500	14794	6294	86
1909	268	790	6615	939	3427	18552	12143	20672	8529	97
1914	177	963	6896	1274	4068	22291	14278	23988	9710	98
1919	214	1429	8990	2864	10453	29298	36989	61737	24748	206
1921	196	1141	6938	2551	8193	—	25155	43427	18272	147
1923	196	1350	8768	3001	10999	33057	34481	60258	25777	154
1925	187	1256	8384	2921	10729	35735	35931	62706	26775	159
Toename 1914/25	10	293	1488	1647	6661	13444	21653	38718	17065	—

* = duizendtallen.
** = millioentallen in dollars.

Uit dezen staat blijkt, dat sedert den oorlog en wel in de jaren 1914/1925 de toename in procenten bedraagt als volgt:

aantal ondernemingen	5.6%
„ daarin werkzame geëmployeerden	30.4%
„ „ „ arbeiders	21.6%
betaalde salarissen	129.3%
„ loonen	163.7%
geïnstalleerd krachtsvermogen	60.3%
materiaalkosten	151.7%
productiewaarde	161.4%
toegevoegde waarde	175.7%

Dat het percentage geëmployeerden in die 11-jarige periode bijna 9% meer is toegenomen dan het percentage der toename van het aantal arbeiders, houdt verband met de doorgevoerde mechanisatie en rationalisatie, welke niet alleen een belangrijk grootere productie tot stand hebben gebracht, welke dus ook meer administratie zal hebben gevorderd, doch veel meer van de bedrijfsleiding vergt en een grooter aantal officianten, die niet aan den eigenlijken bedrijfsarbeid deelnemen, noodig maakt.

Inmiddels is de totale loonpost voor de geëmployeerden ruim 34% achtergebleven bij de stijging van het loonpercentage der arbeiders, een verschijnsel, dat niet tot de Vereenigde Staten beperkt is gebleven.

De met ± 25% vermeerderde getallensterkte aan werknemers in de industrie en de verbeterde technische uitrusting heeft deze in staat gesteld, een vermeerdering aan productiewaarde van ruim 161% tot stand te brengen.

Betrekt men ook de 4 overige hoofdgroepen van het Amerikaansche volksbestaan in de beschouwingen, dan blijkt eveneens van een zeer sterk toegenomen productie, zooals de onderstaande gegevens over het tijdsverloop 1899—1925 te zien geven:

Productie-Indexcijfers 1899—1925.

Industriegroep	werknemers (in duizendtallen)		Index 1925 (1899 = 100)			Waarde der productie in millioenen dollars	
	1899	1925	werknemers	tot. prod.	prod. per werknemer	1899	1925
Landbouw.....	10.500	10.500	100	145	145	3.500	12.400
Mijnbouw.....	600	1.065	177	348	199	600	4.300
Nijverheid.....	5.200	9.772	188	278	148	4.830	26.775
Spoorwegen.....	929	1.846	198	293	148	1.300	5.602
	17.229	23.183	135	244	179	10.230	49.077

Volgens deze uitkomsten nam de gemiddelde opbrengst per arbeider in de geschetste periode in den landbouw toe met 45%, in den mijnbouw met 99%, in de fabrieksnijverheid met 48% en bij de spoorwegen met 48%. Het gemiddelde voor de 4 groepen tezamen bedraagt 79%, hetgeen dus wil zeggen, dat de totale productie, in 1925 bereikt, werd tot stand gebracht met ± de helft van het aantal arbeiders, dat in 1899 werkzaam was en volgens de toen aanwezige productie opbrengst per arbeider. Het totaal aantal werkzamen onderging in die kwarteeuw dan ook slechts een vermeerdering van 6 millioen.

Schakelt men de abnormale oorlogsjaren uit en bepaalt men zich tot de periode 1919—1925, dan vertoonen de indexcijfers het volgende beeld:

Indexcijfers voor de productie 1919—1925.

Industriegroep	werknemers (in duizendtallen)		Index 1925 (1919 = 100)			Waarde der productie in millioenen dollars	
	1919	1925	werknemers	tot. prod.	prod. per werknemer	1919	1925
Landbouw	11.300	10.500	93	108	118	15.700	12.400
Mijnbouw	1.605	1.065	100	133	133	3.175	4.300
Nijverheid	10.689	9.772	91½	128½	140	24.750	26.775
Spoorwegen	1.915	1.744	91	104¼	115	4.721	5.602
	24.969	23.081	± 93	± 120	± 129	48.346	49.077

Het aantal werknemers in den landbouw blijkt dan te zijn verminderd met 800.000 personen, hetgeen onze hypotheekbanken, welke bij het grondbedrijf in de Vereenigde Staten betrokken zijn, niet zal verwonderen. De landbouw in de V. S. verkeert in een stadium, dat niet veel van een noodtoestand verschilt. Het zgn. éénmansbedrijf neemt in den Amerikaanschen landbouw een ruime plaats in. De bijzonder slechte conjunctuur maakt, dat de boeren bij honderden hun boerderijen in den steek laten en naar de steden trekken. Vanuit de kringen dezer belanghebbenden wordt als de voornaamste oorzaak genoemd de protectionistische handelspolitiek der Amerikaansche regeering, welke den afzet der Amerikaansche landbouwproducten belemmert.

Het aantal werknemers in den mijnbouw blijkt in de jaren 1919/1925 op één hoogte te zijn gebleven, doch daarentegen is het in de nijverheid met 917.000, bij de spoorwegen met 171.000 verminderd.

Alleen dus in de 4 hoofdgroepen van volksbestaan in V. S. is in 6 jaren tijds het aantal tewerkgestelden met ± 1.19 millioen teruggeloopen. Nergens blijkt, dat dit cijfer in andere groepen van volksbestaan (handel, vrije beroepen, enz.) kon worden opgenomen. Het vermoeden ligt voor de hand, dat deze groepen de kern vormen van het leger werkloozen, hetwelk op dit oogenblik de gemoederen bezig houdt en twijfel aan de goede structuur der Amerikaansche welvaartpolitiek doet boven komen.

De hier gereleveerde gegevens demonstreeren aan den eenen kant een buitengewone productietoename en daarnaast een vrij belangrijken teruggang in het aantal tewerkgestelden. Volgens de normale theorie zou de toegenomen productie ook het algemeen welvaartspeil hebben moeten doen stijgen en de daardoor zoo belangrijk toegenomen koopkracht en kapitaalvorming weder nieuwe bronnen voor de nijverheid hebben moeten doen ontsluiten. Is derhalve het vermoeden juist, dat de huidige werkloosheid verband houdt met de ver doorgevoerde mechanisatie (eene veronderstelling die bijv. ten opzichte van den landbouw

niet kan opgaan) dan is vermoedelijk het tempo, waarbij de rationalisatie in de Vereenigde Staten werd doorgevoerd, te snel geweest waardoor het gevaar van „overdevelopment" is ingeleid en zou bij het kiezen van een eenigszins langzamer tempo waarschijnlijk dit en het nadeel van het uitvallen van een groot aantal werknemers, die niet onmiddellijk elders konden worden tewerkgesteld, minder sterk tot uiting zijn gekomen.

Deze zienswijze heeft reden van bestaan, wanneer men let op het volgende: het krachtverbruik per in de nijverheid werkzame arbeider bedroeg in 1899 2.1 paardekracht tegen 4.3 p.k. in 1925, zijnde een vermeerdering van ruim 100%. De werktijd was echter in dien tusschentijd ± 15% verkort. Uit deze en vorenstaande gegevens resulteert derhalve het volgende overzicht over de periode 1899—1925:

werktijd verkort	15%
krachtverbruik per arbeider toegenomen	100%
quantitatieve opbrengst per arbeider toegenomen	48%
productiewaarde in totaal toegenomen	450%
toegevoegde waarde in totaal toegenomen	242%

(terwijl het aantal arbeiders slechts is toegenomen met 79%).

Nu dient hierbij in aanmerking te worden genomen, dat het Amerikaansche invoertarief sterk protectionistisch werkt [1]), dat men de beschikking heeft over zeer belangrijke natuurlijke hulpbronnen (steenkolen, ertsen, waterkracht, petroleum, enz.) en de vrije concurrentie van goedkoope buitenlandsche werkkrachten reeds sedert jaren onmogelijk is gemaakt, daar nieuwe vestiging van vreemdelingen binnen het grondgebied der Vereenigde Staten vrijwel uitgesloten is.

Gezien de aanwezigheid van dit complex factoren is het hoogst merkwaardig, dat desniettegenstaande het werkloozencijfer zeer vermoedelijk het percentage, in andere landen, die materieel in aanzienlijk minder gunstige conditie verkeeren, verre overtreft. Vermoedelijk spelen dus niet uitsluitend technisch-industrieele factoren, doch ook economische en handelspolitieke invloeden hierbij een rol.

Hoe dit zij, het betreft hier een vraag, waarop de thans der Amerikaansche regeering opgedragen enquête het antwoord zal hebben te geven.

Waar het gesignaleerde werkloosheidscijfer zich niet wel verdraagt met den grooten roep, welke van den Amerikaanschen loonstandaard is uitgegaan, is het wel van belang, ook aan dit punt nog eenige beschouwingen te wijden.

---

1) Wat dit punt aangaat, worde opgemerkt, dat ondanks het feit, dat buitenlandsche invoer voor tal van artikelen praktisch onmogelijk is gemaakt, nog 14% van het Staatsinkomen worden opgebracht door het Tarief. In 1927 toch beliepen de inkomsten der V. S. in totaal 3824.5 millioen $, verdeeld als volgt:

inkomende rechten	551.7	millioen $
inkomsten belasting	1880.–	„ „
diverse belastingen	874.–	„ „
diversen	518.–	„ „

Uit het in den aanhef geplaatste totaal-overzicht der Amerikaansche productiestatistiek 1899—1925 blijkt, dat in dat laatstgenoemde jaar 8.884.000 loonarbeiders 10.729.000.000 $ aan loon ontvingen; ieder werknemer ontving derhalve gemiddeld 1280 $ per jaar. Hoewel de levensstandaard plaatselijk zeer sterk uiteenloopt, moet worden aangenomen, dat voor een werkmansgezin met een paar kinderen 13 à 1400 $ per jaar minstens noodig is.

Hieruit volgt, dat de gemiddelde Amerikaansche arbeider allesbehalve in weelde baadt, integendeel aan den rand van nooddruft verkeert. Dit komt geheel overeen met allerlei perstemmen, welke in den laatsten tijd tot uiting komen en waarin wordt betoogd, dat weliswaar de Amerikaansche loonstandaard voor de bij uitstek bekwamen zeer hoog is, doch dat die hooge loonen slechts ten deel vallen aan een betrekkelijk klein aantal werknemers. De economische toestand van het gros der arbeider is volstrekt niet van dien aard, dat die de Europeesche werknemers tot jaloerschheid behoeft te stemmen.

Reeds eerder was ondergeteekende op grond van bestudeeriing der Amerikaansche en Nederlandsche inkomstenbelasting-statistiek tot de conclusie gekomen, dat in Nederland de algemeene welvaart meer is gedecentraliseerd dan in Amerika, waar de tegenstellingen tusschen rijk en arm niet alleen concreet, doch ook relatief sterker spreken dan hier ter lande, (zie Economisch-Statistische Berichten, jaargang '27, blz. 833).

Waren op dit oogenblik de phenomenale welvaartsresultaten, welke zich in hoofdzaak demonstreeren door opeenstapeling van rijkdom, ook in de V.S. meer over het totaal der geheele bevolking verdeeld, dan zou vermoedelijk het werkloosheidsverschijnsel zich in een geheel andere gedaante voordoen dan klaarblijkelijk op dit oogenblik het geval is.

Blijkens een Reuterbericht in „Het Algemeen Handelsblad" heeft Minister Davis op 26 Maart j.l. in den Senaat verklaard, dat het aantal werkloozen ten hoogste 1.874.000 beliep, op 23.849.000 personen, die een betrekking hadden.

Vermoedelijk heeft eerstgenoemd cijfer alleen betrekking op de werklooze leden der vakorganisaties, immers, een onderzoek naar den totalen omvang der werkloosheid is zeer tijdroovend; in de N. R. Crt. van 28 Maart j.l., Avondblad A, werd de daartoe benoodigde tijdsruimte op minstens 1 jaar geschat.

Het in de tweede plaats genoemde cijfer heeft klaarblijkelijk betrekking op het aantal werknemers in de 4 hoofdgroepen van het volksbestaan, waarin, zooals uit de tabel op blz. 152 blijkt, ruim 23 millioen personen werkzaam waren.

Ook is het zeer opvallend, dat het door den Amerikaanschen Minister van Arbeid genoemde werkloozencijfer vrijwel overeenstemt met het hierboven berekende getal ad 1.9 millioen van hen, die in 6 jaar tijds in de bewuste 4 hoofdgroepen van het volksbestaan werden uitgestooten en op de arbeidsmarkt geworpen.

Illustreeren de thans door Minister Davis geproduceerde cijfers de werkloosheid in vollen omvang (hetgeen echter niet zeer waarschijnlijk is), dan beloopt de werkloosheid in de meer genoemde 4 hoofdgroepen van het volksbestaan nog 8% der tewerkgestelden, een percentage, dat nog vrij hoog is en allesbehalve in staat is, grond te verleenen aan de meermalen genoemde bewering, dat in protectionistisch georiënteerde staten het werkloosheidsverschijnsel slechts onbeteekenend zou kunnen zijn.

Th. C. Geudeker.

De jurisprudentie over het Werkloosheidsbesluit 1917.

Onder dezen titel geeft Mr. S. Mok in nr. 3 van het „Tijdschrift van den Nederlandschen Werkloosheidsraad", naar aanleiding van de achtste reeks der beslissingen van den minister van arbeid, handel en nijverheid, genomen ingevolge artikel 11 van het Werkloosheidsbesluit-1917, een beschouwing over de rechtspraak. De oorzaak van het groote percentage der in het nadeel van de werkloozenkassen genomen beslissingen, is volgens Mr. Mok niet te zoeken in de starheid dezer rechtspraak. Waaraan het dan wèl te wijten zou zijn, wordt voorzichtelijk in het midden gelaten; de gevolgtrekking ligt voor de hand: de kasbesturen keeren maar uit en houden weinig rekening met de reglementaire voorschriften.

De waarde, welke aan een behoorlijke rechtsbedeeling moet worden toegekend, acht ik wel van zooveel belang, om den m.i. onjuisten indruk, welke de beschouwing van Mr. Mok kan maken — n.l. dat de rechtspraak volgens het Werkloosheidsbesluit „in orde" zou zijn — niet onweersproken te laten.

Een zaak, waarvoor de menschheid zich gelukkig — hetzij bewust of onbewust — altijd zeer gevoelig heeft getoond, is het streven naar gerechtigheid. Wanneer wij de geschiedenis nagaan, valt de liefde tot het recht (of wat daarvoor gehouden werd) steeds weer op. Hoewel ik er van overtuigd ben, dat het rechtdoen vrijwel geheel afhankelijk is van de machtsverhoudingen in onze samenleving, is dat geen beletsel, te ijveren voor objectief recht. De woorden: „Gut gesagt, allergnädigster Herr, wenn nur das Kammergericht in Berlin nicht wäre", welke een molenaar den „Ouden Frits" zou hebben toegevoegd, moeten ook thans nog gebruikt kunnen worden.

Dit verlangen naar behoorlijke rechtsbedeeling bestaat niet alleen in het openbare leven ten opzichte van het z.g. officieele recht, doch wordt niet minder gevoeld in de velerlei instellingen, welke ons hedendaagsch maatschappelijk leven nu eenmaal kent..... Het leeft ook bij hen, die zich hebben te onderwerpen

aan de voorschriften, neergelegd in het Besluit van den 2den December 1916, tot vaststelling van algemeene regelen voor het verleenen van subsidiën ten behoeve van werkloozenkassen.

Het loont de moeite, na te gaan, hoe het met de rechtspraak, zooals deze geregeld is in het Werkloosheidsbesluit-1917, gesteld is. Allereerst iets over de samenstelling der rechtbank.

Een principiëele fout is, dat tenslotte één persoon — zooals aangegeven in artikel 11 — beslist wat „recht" is; hetgeen, blijkens enkele beslissingen, soms steunt op billijkheidsoverwegingen. Deze één-mans-beslissing is nu juist geen waarborg voor een goede rechtspleging; ook al zijn we niet bereid, „onze minister" als derde-persoon-enkelvoud te beschouwen. Achter of voor „onze minister" staan natuurlijk de hooge ambtenaren van den rijksdienst. Wel is de Minister verplicht, de in hoofdstuk VIII genoemde commissie te hooren; doch, al zouden wij dit „hooren" ernstig opvatten, dan nog kan de minister, zonder tegen eenig voorschrift te zondigen, „zelfstandig" een beslissing nemen.

Op welke wijze komt zulk een beslissing tot stand?

Naar aanleiding van een bezwaarschrift van een gemeentebestuur, komt het betrokken kasbestuur hiertegen in beroep bij „onzen minister". De leiding van den rijksdienst vaardigt een ambtenaar af, om nadere inlichtingen in te winnen. Deze stelt een onderzoek in en hoort de personen, die hem nadere gegevens kunnen verstrekken. De hierbij opgedane ervaringen worden verwerkt in een rapport. Gaarne wil ik aannemen, dat op den rapporteur geen invloed wordt uitgeoefend, zijn bevindingen op zekere wijze te kleuren, doch dat van hem een objectieve weergave geëischt wordt van de hem ter kennis gebrachte feiten. Echter, ook in dit geval blijft het een rapport van een buitenstaander; mededeelingen van een man, die in zijn verslag het „getuigenverhoor" weergeeft zooals hij het hoorde en/of begreep.

Alweer aannemend, dat „onze minister" en de leden der commissie van advies tijd en gelegenheid hebben dit niet onbelangrijke aantal rapporten te lezen — en dit ook doen — dan nog blijft het feit bestaan, dat wij hier hebben te maken met een getuigenverhoor of feitenonderzoek uit de tweede of derde hand.

Daar mij niet bekend is, op welke wijze de beroepschriften in de commissie van advies worden verwerkt, zal het niet gewaagd zijn te veronderstellen, dat eventueele discussie steunt op de in het rapport verwerkte gegevens. „Onze minister" hoort alles aan en trekt zijn conclusie of.... laat deze door een daarvoor aangewezen ambtenaar trekken. Dat de op deze wijze verkregen uitspraak niet bogen kan op volledig hoor-en wederhoor, behoeft niet nadrukkelijk te worden vermeld. Per slot van rekening staat het zoo, dat „onze minister" zich van al het gehoorde niets behoeft aan te trekken: hij neemt zijn be-

slissing, laat die motiveeren en er is voldaan aan het in het Werkloosheidsbesluit-1917 omschreven recht.

Men meene niet, dat dit een te donkere schildering is van de wijze, waarop met beroepschriften der kasbesturen wordt omgesprongen. Ook niet, dat dit een te schrille afschildering is der werkloosheidsverzekerings-rechtspraak volgens de letter van het reglement.... dat in de practijk wel wat meevalt. De door Mr. Mok genoemde percentages over de tweehonderd laatste beslissingen geven te denken.

Bij de beoordeeling van geschillen tusschen gemeentelijke ambtenaren en kasbesturen — om nu maar niet eens te reppen van de meeningsverschillen tusschen rijksdienst en vakvereeniging — dient in de eerste plaats rekening gehouden te worden met de mentaliteit, welke bij elk dezer groepen in zekere mate heerscht. De ambtenaar, niet zelden een man, die al fraude veronderstelt bij de gedachte, dat een formaliteit niet volgens de letter werd opgevolgd, en aan den anderen uitersten kant de vakvereenigingsbestuurder, die de werkloozenkas meer ziet als een consequentie van het door hem gehuldigde solidariteitsbegrip, dan als verzekeringsinstituut.

De vele kwesties, welke zich in den loop der jaren hebben voorgedaan en waarin voor een deel deze mentaliteit is te bespeuren, zijn niet met ambtelijke rapporten af te doen.

In tegenstelling met Mr. Mok, ben ik van meening, dat er zeer veel hapert aan de rechtspraak, zooals deze in het Werkloosheidsbesluit-1917 is vastgelegd.

Een paar voorbeelden, om dit aan te toonen. Hierbij zal ik mij beperken tot enkele uitspraken, welke in het grafische bedrijf vielen.

(1) In October 1921 werd door burgemeester en wethouders van Haarlem bezwaar gemaakt tegen een aan een lid verstrekte werkloozenuitkeering. Volgens het gemeentebestuur was dit lid ontslagen, „tengevolge van verregaande traagheid en onverschilligheid, welke hij bij zijn werk aan den dag legde en waarin ook na herhaalde waarschuwingen geen verbetering kwam, zoodat hij geacht moet worden werkloos te zijn tengevolge van eigen schuld".

Dezerzijds werd een onderzoek opgedragen aan het ter plaatse gevestigde afdeelingsbestuur. Dit rapporteerde: Het betrokken lid maakt uitsluitend goed werk en is precies, maakt zich niet zenuwachtig als men hem op de handen kijkt; hij is echter door zijn nauwgezetheid wel langzaam.

Het kasbestuur ging in beroep, „ten eerste, omdat alleen wordt geoordeeld op de verklaring van den werkgever, ten tweede, omdat niet is gebleken dat de door den werkgever aangevoerde tekortkomingen van den gezel te wijten zijn aan eigen schuld van den werknemer".

„Onze minister" stelde het kasbestuur in het ongelijk... de

met het onderzoek belaste ambtenaar had alleen den patroon gehoord! Dat het kasbestuur den minister hierop wees, kon geen verandering brengen in de ten nadeele van den vakbond genomen beslissing.

(2) Door burgemeester en wethouders van Amersfoort werd bezwaar gemaakt tegen uitkeering, op grond van het bepaalde in artikel 28*m* van ons kasreglement. Dit artikeldeel luidt: „Geen uitkeering wordt verstrekt aan leden, die handelingen plegen, welke in strijd zijn met de in dit reglement vervatte bepalingen of de belangen der kas". Het kasbestuur ging hiertegen in beroep.

Zonder hierover gehoord te zijn, besliste de minister, dat de verstrekte uitkeering onrechtmatig was, op grond van... artikel 28*b*. Deze alinea bepaalt: „Geen uitkeering wordt verstrekt aan leden, wier werkloosheid het gevolg is van werkstaking of van uitsluiting".

Deze zaak werd in de Tweede Kamer der Staten-Generaal naar voren gebracht als bewijs, dat er wat hapert aan de rechtspraak, zooals deze geregeld is bij het Werkloosheidsbesluit-1917... De minister zeide „overweging" toe, als wij eens komen tot een wettelijke regeling der werkloosheidsverzekering. — Intusschen werd, tengevolge der onvoldoende rechtsbedeeling, het door het gemeentebestuur verlangde bedrag in de werkloozenkas teruggestort en wachten wij nog steeds op het oogenblik, dat des ministers overweging tot eenig resultaat zal voeren.

(3) Te Enkhuizen probeerde een onzer werklooze leden, tijdens zijn trekkingsduur bij de werkverschaffing geplaatst te worden, wijl hij pas in het uiterste geval werkloozenuitkeering wilde ontvangen. Dit gelukte. Hoewel het ongewoon zware werk niet meeviel, probeerde hij het vol te houden. Na acht dagen vroeg hij, wegens pijn in den rug en de lendenen, naar huis te mogen gaan. Na een korte woordenwisseling met een toezicht-houdenden-ambtenaar — die den betrokken werklooze reeds eerder gedreigd had „hem wel te zullen vinden" — ging de man naar huis. Den volgenden dag, toen de man wat opgeknapt was, wilde hij het nog eens probeeren. Hij werd echter door voornoemden ambtenaar weggezonden.

Daarna werd hem weer kasuitkeering verstrekt, waartegen door burgemeester en wethouders van Enkhuizen bezwaar werd gemaakt, op grond van het feit, dat het betrokken lid vrijwillig werkloos was!

Hiertegen zijn wij in beroep gegaan bij „onzen minister". Zonder ons te hooren, werd een onderzoek ingesteld. Het resultaat laat zich raden: het gemeentebestuur werd in het gelijk gesteld. Bij deze beslissing verlieze men niet uit het oog, dat de werklooze vrijwillig een poging deed om, door bij de werk-

verschaffing te gaan werken, zijn toekomende werkloosheidsuitkeering te sparen.

(4) Bij den gemeentelijken werkloosheidsdienst van Zutphen bestond de gewoonte, de K-kaarten om de twee of drie maanden ter inzage te vragen. Dat is niet overeenkomstig de voorschriften, neergelegd in het Werkloosheidsbesluit-1917. Onzen afdeelingspenningmeester hebben wij er op gewezen, voorzichtig te zijn: als hierdoor moeilijkheden zouden rijzen, zou het kasbestuur kind van de rekening worden. In verband met een geheel van deze late inzending der K-kaarten losstaande aangelegenheid, krijgen wij een kwestie over in die gemeente verstrekte uitkeeringen. Het gemeentebestuur verschuilt zich achter de te late indiening der K-kaarten en... „onze minister" stelt het gemeentebestuur in het gelijk.

(5) Door burgemeester en wethouders van Zutphen werd bezwaar gemaakt tegen een zevental uitkeeringen. De eisch tot restitutie van het uitgekeerde bedrag steunde op de overweging, dat de verstrekte uitkeeringen in strijd zouden zijn met artikel 28*m* van het kasreglement, waarin bepaald wordt, dat geen uitkeering wordt verstrekt aan leden, die nalatig blijven passenden arbeid te aanvaarden. Deze, volgens het gemeentebestuur passenden arbeid, bestond in het vervoeren van zand per handkar voor ophooging van een park te Zutphen.

Door het kasbestuur werd deze arbeid niet passend geacht. Ten eerste, omdat hiertegen bezwaren van physieken aard bestonden; ten tweede, was het in technischen zin niet wenschelijk dat onze menschen dit werk deden en ten derde, omdat de belooning bij de werkverschaffing nog lager was, dan de werkloosheidsuitkeering, waarvoor deze leden zich bij onvrijwillige werkloosheid *verzekerd* hadden.

Na het op de bekende wijze ingestelde onderzoek, en wellicht het „hooren" der commissie, werd het gemeentebestuur in het gelijk gesteld.

Mr. Mok, die blijkbaar nogal waarde hecht aan de jurisprudentie in dit soort rechtspraak, dient de volgende beslissingen eens na te gaan: voor het eerste bezwaar nr. 3, voor het tweede nr. 656 en voor het derde nrs. 195, 260 en 534.

(6) Door burgemeester en wethouders van Hengelo (O.) werd bezwaar gemaakt tegen een uitkeering, omdat de betrokken gezel provisie zou hebben aangenomen van een papierfirma in verband met een gedane papierleverantie. Een nauwgezet onderzoek wees uit, dat deze man nimmer eenig voordeel getrokken had van leveranties; dat de mededeeling van den vertegenwoordiger der papierfirma een wraakneming was wegens veronderstelde tegenwerking van hierbovenbedoelden arbeider. Bij dit onderzoek bleek tevens, dat de patroon deze gelegenheid

benutte, om den gezel, die op handhaving zijner rechten stond, te ontslaan en te vervangen door een goedkoopere, gewilliger werkkracht.

Hoewel dit alles schriftelijk is medegedeeld, besliste „onze minister", dat het gemeentebestuur ten rechte bezwaar had gemaakt.

Ik zal het bij deze zes uitspraken laten: mijn verhaal zou te eentonig worden, als ik op deze wijze doorging. En toch zou het mij zeer gemakkelijk vallen, het aantal beslissingen van dezen aard, belangrijk uit te breiden. Ik zal dit niet doen, evenmin als op de plagende letterknechterij gelijkende voorschriften van den rijksdienst der werkloosheidsverzekering en arbeidsbemiddeling.

Het is m.i. voldoende, om den optimistischen kijk van Mr. Mok als niet geheel in overeenstemming met de feiten te kenschetsen.

Mr. Mok schrijft, dat het groote percentage voor de kasbesturen ongunstige beslissingen niet gezocht moet worden in de starheid van de rechtspraak. Het komt mij voor, dat dit in zooverre juist is, dat niet de starheid, doch het ontbreken van een behoorlijke rechtspraak hierop grooten invloed uitoefent.

Om aan de hand der 1200 beslissingen van „onzen minister" een lijn te trekken ten aanzien der rechtspraak, lijkt mij buitengewoon gewaagd. Zelfs, al zou men rechtswaarde toekennen aan deze beslissingen.... daarvoor zijn ze dan nog niet geschikt.

10 April 1928. B. Ponstein.

Naschrift. De heer Ponstein heeft de strekking van mijn artikel geheel verkeerd begrepen. Op verzoek der Redaktie behandelde ik de achtste reeks der gepubliceerde beslissingen. Het was niet mijn taak om een oordeel te vellen over de deugdelijkheid der rechtspraak. Ik had mij te plaatsen op het standpunt, dat deze — of zij goed is of niet — er eenmaal is en van dat standpunt uit, zoo objektief mogelijk, de publikatie te refereeren.

Hoe de heer Ponstein erbij komt om uit mijn opmerking, dat het groote percentage beslissingen in het nadeel der kassen niet te wijten is aan de starheid der rechtspraak, af te leiden, dat ik eigenlijk bedoelde: „de kasbesturen keeren maar uit", is mij een raadsel. Als ik schrijf, dat bloed niet wit is, ligt dan de gevolgtrekking voor de hand, dat het zwart is? Zelfs al zouden in àlle beslissingen de kasbesturen in het nadeel worden gesteld, dan zou nog niet bewezen zijn, dat de kasbesturen maar raak uitkeeren. Daartoe zou men immers moeten weten, of het percentage uitkeeringen, waartegen bezwaar gemaakt wordt, hoog is. Mij is dit niet bekend. Ik geloof echter, dat

in het algemeen de kasbesturen wel degelijk de noodige zorg betrachten.

Met de verdere beschouwingen van den heer PONSTEIN kan ik mij evenmin vereenigen. Dat het principiëel fout is, dat één persoon ten slotte beslist, wat recht is, kan ik niet toegeven. Spreken een kantonrechter, een politierechter, een judex unicus in handelszaken geen recht? Of, om op ons eigen terrein te blijven, spreekt de Engelsche Umpire geen recht? Bovendien is de Minister niet de laatste instantie. Hij blijft verantwoordelijk aan de Staten-Generaal en als zijn beslissingen voortdurend zoo in strijd zouden zijn met recht en billijkheid, als de heer PONSTEIN meent, zouden de kasbesturen toch wel den weg hebben geweten om hun klachten in de volksvertegenwoordiging tot uiting te doen komen. Een enkele klacht bewijst immers niets tegen het stelsel?

Verder wijs ik erop, dat, wanneer de Minister voortdurend van het advies dezer kommissie zou afwijken, dit ongetwijfeld wel reeds lang gebleken zou zijn. De Voorzitter is onpartijdig, een vertegenwoordiger der kassen zorgt, dat hare belangen niet in het gedrang raken, terwijl een vertegenwoordiger der gemeenten als derde lid fungeert. Ik geloof niet, dat deze bereid zouden zijn voortdurend adviezen te geven, welke niet worden opgevolgd.

Dat deze kommissie in alle gevallen een (mondeling) getuigenverhoor zou moeten afnemen is praktisch onmogelijk. De kontroleurs van den Rijksdienst behooren een zoo volledig en objektief mogelijk onderzoek in te stellen. Mij is bekend, dat zij dikwijls hun avonduren besteden om de betrokken arbeiders te hooren. Als dit een enkele maal niet geschiedt, is dat een fout. Over de gevallen, welke de heer PONSTEIN aanhaalt, wil en kan ik niet oordeelen. Ik zou dan immers in strijd komen met zijn wensch: hoor en wederhoor!

Klachten zullen er wel in elk stelsel blijven. Het kan zijn, dat bij een wettelijke regeling der werkloosheidsverzekering en aanleiding bestaat, een andere procesorde op te stellen. Maar de bestaande regeling is *principiëel* niet af te keuren; de verantwoordelijke Minister beslist na advies van een kommissie, waarin deskundigen en belanghebbenden zitting hebben en welke gepresideerd wordt door een onpartijdigen voorzitter.

Dat de beslissingen geen *rechts*beslissingen zouden zijn is onjuist. Afwegen en waardeeren van belangen en op grond hiervan beslissen aan de hand van het geschreven recht is een *rechts*taak. Zelfs als de beslissing ten slotte soms onbevredigend is.

De Redaktie mijn dank voor de mij geboden gelegenheid tot antwoorden.

Mr. S. MOK.

Over werkloosheidsstatistiek.

Geachte Redactie,

Met belangstelling las ik in het laatst verschenen nummer van het tijdschrift, het artikel van den heer VAN DAM „Over Werkloosheidsstatistiek".

Naar mijn meening kunnen de gegevens op volledige wijze worden verzameld, voorzoover het de „verzekerde" arbeiders betreft.

Het Gemeentebestuur van Sneek beschikt over een betrouwbaar overzicht der werkloosheid, voorzoover het de, tegen de gevolgen van werkloosheid verzekerde werknemers betreft.

De „dagelijksche aanmelding" geschiedt namelijk ten kantore der Arbeidsbeurs, zulks na gepleegd overleg met de kasbesturen.

De Arbeidsbeurs heeft toen bekend gemaakt, dat voor eventueele uitzending naar werkgevers die arbeidskrachten aanvragen, *die* ingeschrevenen in aanmerking komen, van wien, met de meeste zekerheid kan worden vastgesteld, dat zij op dat moment ook nog werkloos zijn.

Zulks heeft tot gevolg gehad dat het regel geworden is, dat leden van werkloozenkassen, hetzij dat zij „trekkende" zijn, hetzij niet „reglementair-rechthebbend" of „uitgetrokken", zich gedurende hun werkloosheidsperioden, steeds dagelijks melden, door hun handteekening te plaatsen op de contrôlelijst hunner afdeeling, *ten kantore der Arbeidsbeurs.*

Van *al* die werklooze dagen wordt aanteekening gehouden op de individueele kaarten (G.). Enkele grepen uit dat kaartenstelsel over 1927, moge dit verduidelijken.

	Werklooze dagen.	Uitkeerings dagen.
Opperman, lid A. N. B.	201	44
Metselaar, „ N. C. B.	19	5
Timmerman, lid N. R. B. „St. J."	49	33
Schilder, lid Sch. gezel.b.	144	48
Los werkman, lid C. B. v. Tr.	128	42
Zilversmid, lid Alg. Ned. Met.bew.	119	63

Voor de afdeelingsbesturen is het practisch niet mogelijk om tot een dergelijk resultaat te komen, omdat zij er niet op ingericht zijn, dagelijks al de werklooze leden te ontvangen voor „melding". En indien zulks het geval wel was, dan stond het nog te bezien of al de „uitgetrokkenen" en „niet-reglementair rechthebbende werkloozen, zich de moeite zouden getroosten de gang naar den penningmeester te maken.

Behalve dat de Arbeidsbeurs dus de dagelijksche melding gedurende al de werklooze dagen der verzekerden bevordert, is aan het verleenen van steun aan niet-trekkende leden der werkloozenkassen, eveneens de verplichting opgelegd, zich dagelijks te melden.

Uit een en ander volgt, dat bij een dergelijke regeling, de werkloosheid der verzekerden, die geen uitkeering of steun ontvangen, voor de statistiek niet wordt verwaarloosd.

Naar mijn meening is de Arbeidsbeurs het orgaan, dat op de meest praktische en eenvoudige wijze, zich kwijten kan van die taak.

De werkloosheidsstatistiek zal aan betrouwbaarheid en volledigheid winnen.

Sneek, Maart 1928. DE VRIES.

Statistische gegevens over werkloosheids- en armenzorg.

Verschillende nieuwe publikaties bevatten statistische gegevens over werkloosheids- en armenzorg. In de eerste plaats de „Jaarcijfers voor Nederland" over 1927, bewerkt door het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Hieruit blijkt, dat het aantal werkloozen in 1926 gemiddeld per week bedroeg 24.865 tegen 26.087 in 1925. Het aantal werkloozen in procenten van het aantal personen, waarvan de werkloosheid is nagegaan, bedroeg 8,7 tegen 9,5 in 1925. Het aantal dagen werkloosheid per werklooze per week daalde in 1926 op 5 van 5,2 in 1925. Het indexcijfer der werkloosheid, dat weergeeft de verhoudingen in pct., tusschen het werkelijk aantal dagen der werkloosheid per week en het totaal aantal dagen, gedurende welke alle personen, van wie de werkloosheid is nagegaan, ten hoogste in een week werkloos hadden kunnen zijn (d.i. 6 maal het aantal personen) bedroeg 7,3 in 1926 tegen 8,1 in 1925.

Het indexcijfer was in 1926 het hoogst in de diamantindustrie, n.l. 15,2. In de bouwbedrijven bedroeg het 12,3, in het sigarenmakersbedrijf 12,1 en in de houtbewerkingindustrie 11,9.

Blijkens de gegevens opgenomen in de jongste Maartaflevering van het „Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek" was het indexcijfer in 1927 iets gestegen, n.l. tot 7,5. In de diamantindustrie bedroeg het 21 en in het bouwbedrijf 14,6.

Omtrent de werkloosheidsverzekering wordt aan de beide genoemde bronnen het volgende ontleend. De toeneming van het ledental der werkloozenkassen, opnieuw begonnen in 1925, is in de daarop volgende jaren blijven aanhouden. Het bedroeg op den 1sten Januari van 1926: 278.336, 1927: 291.994, 1928: 306.861.

Het totaal bedrag aan uitkeeringen is in 1926 en 1927 gestegen. Uitgekeerd werd in 1925: *f* 5.255.929; in 1926: *f* 5.274.912; in 1927: *f* 6.053.703.

In de grootste zes gemeenten van ons land werd uitgekeerd aan leden van werkloozenkassen:

	1926	1927
Amsterdam	*f* 931.140	*f* 1.045.545
Rotterdam	486.383	576.543
's-Gravenhage	425.632	515.820
Utrecht.....	279.806	299.144
Haarlem (met Schoten).	74.287	105.118
Groningen	73.830	91.914

Belangrijke bedragen werden voorts uitgekeerd in:

	1926	1927		1926	1927
Leiden ...	*f* 112.503	*f* 138.759	Delft....	*f* 86.797	*f* 85.621
Schiedam.	137.844	125.432	Nijmegen	77.679	83.836
Dordrecht	101.020	97.714	Tilburg..	105.448	83.205

terwijl in drie groepen van gemeenten, geklasseerd naar de bevolking, uitgekeerd werd:

	1926	1927
Gem. met 10.000—20.000 inw.	*f* 527.951	*f* 601.462
„ „ 5.000—10.000 „	529.465	656.914
„ „ minder dan 5.000 „	460.232	594.687

Ten slotte mogen uit de „Jaarcijfers" de volgende cijfers omtrent de arbeidsbemiddeling worden overgenomen [1]):

Jaren	Aanbiedingen van werkzoekenden				Aanvragen van werkgevers				Plaatsingen	
	Overgebleven van het vorig jaar		Nieuw ingeschreven		Overgebleven van het vorig jaar		Nieuw ingeschreven			
	a	*b*	*a*	*b*	*a*	*b*	*a*	*b*	*a*	*b*
1925	59614	3592	360705	37368	383	655	115893	24513	109536	15549
	4892	1437	85970	18734	2327	1013	74307	18040	50127	9151
1926	61755	2863	371823	36251	450	535	127679	26463	119652	16036
	5741	1168	89975	18983	1974	646	75954	20363	53302	9910

Na gedurende drie jaren niet in druk te zijn verschenen, zag thans weer de „Armenzorgstatistiek" het licht en wel over het jaar 1924. Enkele cijfers hieruit doen wij hier volgen, zoo mogelijk aangevuld met gegevens uit de „Jaarcijfers".

Het totaal aantal instellingen van weldadigheid, voorkomende op de lijst bedoeld in art. 3 der Armenwet, bedroeg in 1923: 7108; 1924: 7165; 1925: 7260.

Door dubbele tellingen e.d. is het aantal instellingen van weldadigheid, waarvan gegevens zijn verwerkt, kleiner, n.l. resp. 6191, 6279 en 6361.

De volgende tabel geeft eenigszins gedetailleerd inlichtingen omtrent het aantal gesteunden en den aard, duur en omvang van den steun.

1) In deze cijfers zijn die der korrespondentschappen niet begrepen. De bovenste cijfers voor ieder jaar geven het aantal mannen, de onderste het aantal vrouwen aan. *a* = 18 jaar en ouder, *b* = jonger dan 18 jaar.

Jaren	Aantal personen min of meer geregeld ondersteund met geld of met levensbehoeften				Aantal personen ondersteund met losse giften	Zuivere uitgaven voor ondersteuning met geld of levensbehoeften
	Hoofden van gezinnen		Alleen wonende en andere personen, dan gezinshoofden, uit eigen hoofde ondersteund			
	Ged. 3 mnd. of langer	Korter dan 3 maanden	Ged. 3 mnd. of langer	Korter dan 3 maanden		
1923	82263	30987	31942	6080	60965	f 20.400.02
1924	83874	35428	33224	6482	69618	20.797.96
1925	83957	34916	33421	6551	79204	21.341.75

Betreffende den leeftijd der ondersteunden kunnen de volgende cijfers worden gegeven.

Jaar	Hoofden van gezinnen				Alleen wonende personen, enz.			
	Beneden 21 jaar	Van 21–50 jaar	Van 50–65 jaar	65 jaar en ouder	Beneden 21 jaar	Van 21–50 jaar	Van 50–65 jaar	65 jaar en oude
1923	1221	51557	29798	29960	1719	9259	9604	17378
1924	1167	57215	30554	30366	1449	8355	10453	19449
1925	1084	56096	30400	30293	1406	8085	10626	19855

De grootste groep van de gesteunde gezinshoofden bevindt zich dus onder de personen van 21 tot 50 jaar oud; van de overigen onder de personen boven de 65 jaar.

Ten slotte worde vermeld de aanleiding tot hulpverleening in de z.g.n. „nieuwe gevallen" van ondersteuning, d. w. z. die gevallen, in welke in den loop van het verslagjaar tot het verleenen van onderstand werd besloten, onverschillig of de betrokkenen reeds eerder steun hadden ontvangen.

Jaren	Overlijden v./h. hoofd of één der andere leden v. het gezin	Gedwongen of vrijwillig vertrek v./h. hoofd uit het gezin	Ziekte en ongeval	*Werkloosheid* door andere oorzaken dan ziekte en ongeval	Zwangerschap en bevalling	Andere oorzaken	Totaal
1923	4072	1690	10648	23251	1271	5162	46094
1924	4011	1888	10751	24782	1172	6545	49149
1925	3322	1844	11197	23950	1195	6862	48870

Het blijkt dus, dat in de jaren 1923, 1924 en 1925 in resp 50,2 %, 50,4 % en 53,1 % werkloosheid de aanleiding tot hulpverleening was.

S. M.

Literatuur.

De Werkloosheid en haar bestrijding. *Praeadviezen uitgebracht aan het Hoofdbestuur van den Vrijheidsbond door Prof. Mr. Dr. H. W. C. Bordewijk en Dr. T. H. J. Vos. 1928.*

Deze beide praeadviezen hebben gediend tot voorbereiding der debatten over het werkloosheidsvraagstuk op de algemeene vergadering van den Vrijheidsbond op 31 Maart j.l.

Prof. Bordewijk begint zijn zeer uitvoerig prae-advies (62 pag.) met een historische en theoretische inleiding. Vervolgens behandelt hij de oorzaken en soorten der werkloosheid, waarbij hij een pleidooi houdt voor vrijhandel en tracht aan te toonen, dat het beschermend streven naar behoud van werkgelegenheid per saldo tot werkverlies leidt. In dit verband behandelt hij ook kritisch het z.g.n. „Maastrichtsche geval".

Bij de middelen tot het verzwakken en sterk verminderen van crisis noemt de hoogleeraar de waardevastheid van het ruilmiddel. De meening o.a. van Schumpeter — in dit Tijdschrift meermalen gerefereerd —, dat een stabiel prijzenpeil den vooruitgang der maatschappij remt is z.i. onjuist. De individueele prijzen blijven zich toch in volle vrijheid ontwikkelen.

Werkloosheid door het fout gaan van bepaalde ondernemingen of zelfs van heele takken van bedrijf moet worden aanvaard als men de particuliere onderneming, vrije prijsvorming, e.d. voorstaat. De gemeenschap heeft de taak verzachting der gevolgen te brengen. Algemeene en bijzondere preventie der kwaal — het laatste b.v. door vakopleiding — kunnen niet afdoende helpen. Crises zijn nooit geheel op te heffen, als men de vraag niet aan banden wil leggen.

T. a. v. de bestrijding der gevolgen van werkloosheid waarschuwt Prof. Bordewijk tegen systematische behandeling der kwaad. Men moet den enkeling de oude waarheid „wie niet werkt, zal ook niet eten" inscherpen, hem steun verleen niet *buiten* hem, doch *in* hem.

Uitvoerig bestrijdt de prae-adviseur vervolgens het werk der Rijkscommissie voor Werkverruiming. Op theoretisch-ekonomische gronden betoogt hij, dat de kooper, bij keus eener zelfde zaak van gelijke kwaliteit en prijs, aan het buitenlandsch fabrikaat de voorkeur boven het binnenlandsche behoort te geven.

Het stelsel van uitkeering bij werkloosheid kan z.i. niet geheel verdwijnen. De normale seizoenwerkloosheid zoowel als de massawerkloosheid zullen buiten de verzekering moeten worden gehouden. Armenzorg is z.i. het laatste, waaraan bij den werkwilligen arbeider mag worden gedacht. Men moet hem naar de werkverschaffing sturen. Als werkverschaffing wordt aanbevolen wegenaanleg en het voortbrengen van zaken, welke in den regel slechts voor meergegoeden bereikbaar zijn. Ook ontginning is zeer aantrekkelijk. Schr. schetst uitvoerig, wat te Jipsinghuizen geschiedt en geschied is.

Ten slotte noemt hij arbeidsbemiddeling, welke z.i. onnoodige werkloosheid voorkomt. De arbeidsbeurzen mogen zich echter niet inlaten met de arbeidsvoorwaarden.

De Amsterdamsche wethouder Dr. Vos schrijft als praktikus. Hij onderscheidt scherp twee deelen in het werkloosheidsvraagstuk, dat der werkloosheid als maatschappelijk verschijnsel en dat der werklooze arbeiders als vraagstuk van maatschappelijk hulpbetoon. Zonder de wisselwerking met internationale verhoudingen uit het oog te verliezen heeft deze prae-adviseur zich beperkt tot ons land. In de inleiding wijst hij o.m. op de sterke trek naar de groote steden en op de verschuiving der industriecentra naar de „provincie".

Het Amsterdamsche onderzoek heeft doen zien, dat het „leunen op de uitkeering" niet zoozeer op den voorgrond treedt als wel eens wordt beweerd. Belangrijker dan de vraag, of de goedwillende getroffen arbeider een paar dubbeltjes meer of minder ondersteuning krijgt, is z.i. het zooveel mogelijk bona-fide werkloozen aan werk helpen, zoo noodig met ietwat kunstmatige middelen. In het algemeen moeten de uitkeeringen voorshands worden gehandhaafd. Wel is wenschelijk een langere uitkeering en een ietwat verhoogd uitkeeringsbedrag uit de werkloozenkassen.

Vooropstellende de onverkorte eisch tot handhaving van ons vrijhandelstelsel, wenscht Dr. Vos verschillende maatregelen door overheidslichamen te doen nemen. Hij dringt aan op spoedige verbetering van de verbinding van Amsterdam met den Rijn en op uitvoering van het Twente-Rijnkanaal. Het Rijk moet voorts de verplaatsing van werkloozen naar de groeiende industriecentra ter hand nemen. Werkverschaffing acht schr. nuttig, maar het is z.i. een noodmaatregel.

Hij pleit voorts voor het plaatsen van orders bij de binnenlandsche industrie, wanneer het prijsverschil met het buitenland een gering percentage (pl.m. 5%) niet te boven gaat. Hij dringt ook aan op regulatie van de werkzaamheden bij de overheidsdiensten naar het seizoen. Goed zullen naar zijn oordeel ook werken herziening van wettelijke voorzieningen, die de werkloosheid bevorderen, „soepeler" toepassing der arbeidswetgeving, bevordering van vakopleiding en leerlingwezen en vakbekwaming van ongeschoolde werkloozen.

Ten slotte dringt hij aan op koncentratie der bemoeiïngen met de werkloosheid onder één Departement.

John Barton Seymour, *The British employment exchange.* London, P. S. Kings Son, 1928, VIII + 292 pag.

Dit vlot geschreven boek, bewerkt onder leiding van Prof. Joseph L. Cohen te Cambridge, is een belangrijke bijdrage tot de kennis der Engelsche arbeidsbeurs.

In het eerste deel van het boek wordt de geschiedenis van deze instelling beschreven, in het tweede de wijze, waarop zij haar taak verricht. Het derde deel schetst de sociale voordeelen der arbeidsbeurs. Het is volstrekt geen droge uiteenzetting, want de schrijver laat ons geen oogenblik in twijfel omtrent zijn meening.

Het blijkt uit dit werk duidelijk, dat de Engelsche arbeidsbeurs, doordat zij tevens orgaan der werkloosheidsverzekering is, veel sterker belast is dan de Nederlandsche. De heer SEYMOUR meent, dat aan dit euvel ware tegemoet te komen door de werkgevers te verplichten van alle vaketures mededeeling aan de arbeidsbeurs te doen. Hierdoor zou z.i. ook het bezwaar vervallen, dat de arbeiders soms uitkeering ontvangen, terwijl er nog werk is te krijgen. In het algemeen acht hij den omvang van dit euvel niet groot, in overeenstemming met andere deskundige schrijvers over dit onderwerp.

De schrijver slaat de sociale beteekenis der arbeidsbeurs zeer hoog aan. Hij besluit zijn boek met een plan, tot het instellen van een adviseerenden raad voor arbeidsbemiddelng voor het geheele Empire, terwijl hij zelfs een wereldfederatie van arbeidsbeurzen, onder de auspiciën van het Internationaal Arbeidsbureau, niet tot de onmogelijkheden rekent.

Hij wenscht, dat aan de arbeidsbeurs op den duur steeds meer sociaal werk zal worden toevertrouwd. Zij zal niet alleen de geheele, geunifiëerde, sociale verzekering moeten dragen, maar hij zal een centrale positie moeten gaan bekleeden in het geheele leven van den arbeider, van zijn geboorte tot zijn dood! De laatste zin van zijn boek luidt dan ook: „The employment exchange of the future should in time become the community home of the British worker". Dat dan de arbeidsbeurs geen „arbeidsbeurs" meer zou zijn wordt niet opgemerkt.

De vermelding van dit min of meer utopische slot wil echter niet den indruk wekken, dat het boek geen gedegen geschiedenis en beschrijving van het stelsel der Engelsche arbeidsbemiddeling geeft. Ook over de werkloosheidsverzekering maakt de schrijver vele belangwekkende en dikwijls origineele opmerkingen. Het is een boek met vele goede kwaliteiten.

S. M.

Buitenlandsch Overzicht.

Duitschland.

DE KOSTEN DER WERKLOOZENZORG EN ARBEIDSBEMIDDELING. Omtrent de kosten der werkloozenzorg en arbeidsbemiddeling in Duitschland in de jaren 1924 tot en met 1927 kunnen de volgende cijfers worden gegeven (in millioenen R.M.):

	1924	1925	1926	1927
Kosten arbeidsbeurzen	30,7	31,4	55,7	63,9
Steungelden	259,5	200,1	981,0	547,1
Ziekteverzekering voor werkloozen	26,3	17,7	96,2	60,7
Voorschotten en leeningen voor werkverschaffing	14,2	16,1	79,6	68,1
Krisissteun	—	—	5,8	160,0
Overige uitgaven	2,6	5,4	8,6	6,5
Totaal	333,3	270,7	1226,9	906,3

Frankrijk.

Arbeidsbemiddeling voor akteurs. De Kamer van Afgevaardigden heeft een wetsontwerp aangenomen, dat bepaalt, dat de bepalingen van den Code du Travail inzake de kontrole op de partikuliere, voor geld werkende arbeidsbemiddeling, voortaan van toepassing zijn op alle bemiddelingsbureaux, welke zich bezig houden met de plaatsing van dramatische en lyrische artisten en van het personeel van schouwburgen, cirkussen, musichalls, bioscopen en andere openbare vermakelijkheden. Zij mogen in den vervolge niet meer worden gevestigd in drankwinkels, hotels en restaurants en van de arbeiders mag geen vergoeding meer worden gevraagd.

Inmiddels heeft de vakafdeeling voor akteurs e.d. aan de arbeidsbeurs van het Departement van de Seine in 1927 een uitgebreide bedrijvigheid getoond. In totaal werden in dat jaar 3664 plaatsingen verricht, vertegenwoordigde een honorarium van 4.177.569 frs.

Subsidie van den staat aan de werkloozenkassen. Bij dekreet van 7 Februari j.l. is bepaald, dat de subsidie van den Staat aan de werkloozenkassen, welke tot dusver bedroegen resp. 20 % der uitkeeringen voor lokale kassen en 30 % voor departementale kassen, in den vervolge zullen bedragen resp. 33 en 40 %. Het maximum der uitkeering, waarvoor subsidie wordt verleend is gebracht van 6 op 8 francs per dag en de tijd, gedurende welken toeslag op de uitkeering wordt verstrekt van 60 op 120 dagen per jaar.

Buitenlandsche arbeiders in het hotelbedrijf. De desbetreffende afdeeling van het Departement van Arbeid heeft een onderzoek ingesteld naar het aantal buitenlandsche arbeiders in het hotelbedrijf. Onderzocht zijn 1033 hotels met 34.000 bedienden.

Het percentage buitenlandsch personeel is zeer verschillend. Zoo bedraagt het in Nantes slechts 1,5 om in Lille te stijgen tot 9,8 %, Metz 10,3 %, Lyon 12,3 %, Parijs 13,8 %, Marseilles 28 % en Toulon 29 %.

In enkele badplaatsen e.d. is het veel hooger: Evian 33 %,

Biarritz 37,4 %, Nice en Cannes 40 %, Aix-les-Bains 41 %, Vichy 54 %, Menton 56 %, Annecy 60,6 %.

Het gemiddelde percentage wettigt de stopzetting van de toelating van nieuwe werkkrachten uit het buitenland, waarvan in 1927 bijna niet is afgeweken. Er wordt op gewezen, dat het tijdelijke hotelpersoneel zich van het eene seizoen naar het andere verplaatst en dat deze binnenlandsche migratie aan de kontrole der arbeidsbemiddeling ontgaat. De enquete heeft voorts doen zien, dat de buitenlanders het meest de hoogere functies bezetten.

Het geheele vraagstuk zal door den Minister van Arbeid worden voorgelegd aan een konferentie van vertegenwoordigers der arbeiders- en werkgeversvakvereenigingen in het hotelbedrijf en afgevaardigden van het beroepsonderwijs.

Persoverzicht.

In het weekblad „De Groene Amsterdammer" van 24 Maart j.l. heeft de heer F. M. Wibaut de vraag behandeld: „*Wat moet er voor Drenthe worden gedaan?*" en hij antwoordt:

> „Wat Drenthe noodig heeft is niet liefdadigheid in veel sterkere mate dan die in andere streken wordt vereischt. Wat Drenthe noodig heeft is economische opbouw. Het mag niet van den Nederlandschen Staat gezegd blijven, dat deze niet alle verstandige middelen in het werk stelt om deken economischen opbouw te bespoedigen, zooveel het maar kan."

In het Tijdschrift „De Nederlandsche Heidemaatschappij" van 1 April 1928 geeft onze medewerker de heer Meyer de Vries in een bijdrage getiteld „*Verhooging van de opbrengst van den bodem*" een overzicht van hetgeen krachtens den 7en titel van de Onteigeningswet, welke in 1921 aan de Onteigeningswet is toegevoegd, is gedaan aan ontginning en aan opgerichte naamlooze vennootschappen tot verhooging van de opbrengst van den bodem en in welke mate dit heeft bijgedragen tot verruiming van de werkgelegenheid.

„Nederlandsch Fabrikaat" 14e jaargang, 20 Maart 1928 publiceert op pag. 68 een staat, bevattende de uitgaven van het Rijk in verband met werkloosheid. Deze uitgaven blijken de laatste jaren in totaal niet belangrijk uit elkaar te loopen.

Het totaal aan gelden voor werkverschaffing, wachtgeldregelingen, werkloosheidsverzekering, verplaatsing van arbeiders, steun aan crisis-werkloozen bedroeg in 1926 nog geen *f* 6.000.000. De steun aan crisis-werkloozen ten laste van het Rijk bedroeg in dit jaar maar ruim *f* 100.000.—. De groote uitgave is de bijna 4 millioen voor werkverschaffingen. Hoeveel totaal uit Overheidskassen aan werkloosheidszorg is besteed, blijkt uit deze

staat niet. De uitgaven voor steun door de gemeenten te dr
gen zal veel en veel meer die door het Rijk gedaan, ove
treffen. De uitgaven van het Rijk voor de verzekering
die van de gemeenten voor de verzekering, zullen ongeve
tegen elkaar opwegen. De uitgaven door de gemeenten geda
ten behoeve der werkverschaffing zullen wel blijven bened
die door het Rijk voor werkverschaffing uitgegeven.

„Het Katholiek Sociaal Weekblad" van 12 April 1928 bev
een artikel getiteld *„Een maatschappelijke zonde"*. Hierme
wordt bedoeld de dwaze voorkeur van de meeste Nederlande
voor al wat uit den vreemde komt.

„Hoe groot is de omvang der werkloosheid in Nederland?" Dr. M
Hugo van Zanten beantwoordt deze vraag in „Economisc
Statistische Berichten" van 11 April 1928. Hij berekent ve
gens verschillende methoden, dat men het aantal werklooz
volledig kan schatten tegen de 100.000.

„De R.K. Werkgever" van 11 April j.l. opent met een ar
kel over *„De Werkloosheidsverzekering"*. Hierin behandelt
redacteur Dr. Kortenhorst de vragen door den Minister v
Arbeid betreffende deze aangelegenheid aan den Hoogen Ra
van Arbeid gesteld. Hij meent, dat de vragen van zuiver tec
nischen aard zijn en dan ook in geen opzicht en in geen ric
ting prejudiceeren.

Hij wenscht de Commissie uit den Hoogen Raad van Arbe
die werd uitverkoren om haar praeadvies voor te bereiden
noodige wijsheid toe om de schier onoplosbare puzzles dez
soort verzekering tot een goed einde te brengen.

„Bedenkelijke uitlatingen" is het eerste artikel van „De Nede
landsche Werkgever" van 13 April 1928 waarin de redac
de uitlatingen van de regeering over het werkloosheidsvraa
stuk in de Memorie van Antwoord aan de Eerste Kamer ov
de algemeene beschouwingen der Staatsbegrooting bespreekt.

De redactie is van oordeel, dat de regeering ten opzich
van lagere organen, welke een loonpolitiek volgen, die schadel
is voor de oplossing van het werkloosheidsvraagstuk, wel deg
lijk de bevoegdheid heeft om in te grijpen. De redactie b
strijdt de opvatting alsof zij en haar medestanders een alg
meene verlaging van het loonpeil wenscht. Zij wenscht slech
aan te sturen op verlaging van het loonpeil in de beschut
bedrijven en dit in het algemeen belang der volkswelvaart.

De Jeugd en het Werkloosheidsvraagstuk.

Het belangrijke onderzoek naar de werkloosheid in Amsterdam, hetwelk in het vorig jaar door een Gemeentelijke Commissie is verricht, brengt ons onwillekeurig tot de vraag, hoe staat het met de jeugd ten opzichte van dit vraagstuk.

Deze vraag dringt zich des te meer aan ons op, daar de Commissie de zaak der jeugdigen geheel buiten beschouwing heeft gelaten.

Het zij verre van mij, haar daarover een verwijt te maken. Integendeel, het onderzoek naar de volwassen werkloozen was reeds zoo omvangrijk, dat de Commissie wel een grens moest stellen en het alleszins begrijpelijk is, dat zij het vraagstuk der jeugdigen buiten beschouwing heeft gelaten.

Toch bevat haar rapport vele opmerkingen op kinderen en jeugdige werkkrachten betrekking hebbende, waaruit duidelijk blijkt, dat deze aangelegenheid in zoo nauw verband staat met de werkloosheid in het algemeen, dat zij telkens weer om den hoek komt kijken.

Het is mij hier niet te doen om een behandeling van het rapport als zoodanig, noch om een beoordeeling. Wel zou ik hier een woord van waardeering willen spreken voor de uitstekende documentatie die wij door dit Rapport over het werkloosheidsvraagstuk hebben verkregen.

Dit behoeft niet te beteekenen, dat wij met alle beschouwingen en overwegingen accoord gaan, noch zelfs alle conclusiën onderschrijven.

Het uitgebreide feitenmateriaal echter is van groote waarde, de wijze, waarop het gerangschikt, verwerkt en in onderling verband gebracht is, maakt van het geheel een werk van beteekenis.

Misschien is wel een der belangrijkste dingen, dat dit Rapport als een pleidooi voor verder onderzoek beschouwd kan worden.

De Commissie stuurt daar zelfs op aan. Onder de voorstellen, die zij aan het Rapport heeft toegevoegd, zet zij vooraan, dat zoo spoedig mogelijk nadere onderzoekingen zullen worden gedaan naar de bijzondere bedrijfsomstandigheden, de werkloosheidsoorzaken en dus ook naar de daarmede verband houdende middelen tot bestrijding der werkloosheid in de verschillende branches van het bedrijfsleven, zoodat men kan komen tot meer differentiatie in de werkloosheidszorg en tot het bereiken van het meeste effect bij de bestrijding der werkloosheid.

Indien dit werkelijk uit het Rapport voortvloeide, zouden wij dus een aantal onderzoekingen krijgen, die ieder een meer beperkt terrein omvatten, door zich tot afzonderlijke beroepen of beroepsgroepen te bepalen.

Daar zou dan zeker alle reden zijn bij elk onderzoek ook de jeugdigen te betrekken.

Of de Commissie, die dit eerste, algemeene onderzoek heeft verricht, hiertoe over zou gaan is niet zeker. De reden toch, waarom zij zich niet met de jeugdigen heeft ingelaten ligt niet in de zaak zelf, maar in haar opvatting, dat er geen feitelijke werkloosheid van personen beneden 18 jaar bestaat.

Dit oordeel berust dus op een veronderstelling, waarvan de juistheid wel eens onderzocht mocht worden.

Uit de gegevens, die mij ten dienste staan, zou ik geneigd zijn de veronderstelling der Commissie in het algemeen juist te achten. Enkele jaren geleden echter heeft de Mijnwerkersbond een — wel is waar zeer oppervlakkig — onderzoek ingesteld naar de werkloosheid onder de jeugd en kwam zij tot de conclusie, dat deze in Limburg vrij groot was.

In Amsterdam geloof ik, dat zij gering van omvang is. Ongetwijfeld bestaat er geen permanente werkloosheid zooals onder de volwassenen. Maatregelen zooals men in Duitschland heeft genomen, zullen bij ons in dien vorm niet noodig zijn.

Toch mag men uit het bovenstaande niet afleiden, dat hier niets te doen valt, of dat de arbeidende jeugd tusschen 14 en 18 jaar zoo gelukkig is, dat zij geheel buiten de slechte gevolgen der werkloosheid zou staan.

Hoe 't gesteld is met de werkgelegenheid voor de jeugd in Amsterdam kunnen wij eenigszins bij benadering weten uit de gegevens van het Gemeente-Bureau voor Beroepskeuze en voornamelijk uit die van de daarmee verbonden afdeeling der Arbeidsbeurs tot plaatsing van Jongelieden. In het algemeen kunnen wij opmerken, dat het aantal aanvragen van werkgevers reeds sedert 1925 grooter is dan het aantal aanbiedingen van jongelieden.

Het onderstaand staatje toont dit duidelijk aan:

	Aanbiedingen van jongelieden	Aanvragen van werkgevers	Plaatsingen
1922	3188	2597	1479
1923	4483	3700	2192
1924	6926	5587	3307
1925	8178	9601	4319
1926	7921	9810	4197
1927	8294	10810	4377

Nu beheerscht deze plaatsingsafdeeling wel niet de arbeidsmarkt voor jeugdigen, maar haar getallen zijn groot genoeg om een algemeene conclusie te wettigen. Alvorens deze con-

ısie te trekken moeten wij ons eenig denkbeeld vormen om-
ent den leeftijd dezer jongelieden. De groote meerderheid
arvan is 14 à 15 jaar. Van de 5965 jongelieden, die in
26 voor het eerst bij het Bureau zich aanmeldden, waren er
93 13 tot 14 jaar en 1431 15 tot 16 jaar. In vorige jaren
ren deze getallen verhoudingsgewijze gelijk. Wanneer men
weet, dat de andere Afdeelingen van de Arbeidsbeurs ook
ngelieden plaatsen, maar meestal ouderen, dan kunnen wij
nstateeren, *dat er een enorme vraag bestaat naar zeer jonge*
rkkrachten.

Wij moeten helaas zeggen *werkkrachten* en geen *leerlingen.*
n een *leerling-opleiding* is zoo ongeveer nergens sprake.

Meer dan tienduizend aanvragen voor jeugdige werkkrachten
een voor het jaar 1927.

Hiertegenover stonden slechts 8294 aanbiedingen van jeug-
gen.

Nog scherper wordt deze verhouding door het feit, dat de
nvragende werkgevers allen inderdaad een werkkracht noodig
dden, maar de aanbiedende jongelieden lang niet altijd werk-
os zijn. Er zijn er velen onder, die willen veranderen of bij
Gemeente wenschen te komen. Van deze laatste categorie
ren er in 1926 334, waartegenover geen noemenswaardige
nvragen van de zijde der Gemeente stond.

Uit het feit, dat het aantal plaatsingen veel geringer is dan
t aantal aanbiedingen mag men evenmin afleiden, dat het
erschot werkloos zou zijn.

Een der oorzaken daarvoor is, dat de tijd, waarop de Plaat-
gs-afdeeling over veel jongelieden beschikt niet samenvalt
t de grootste aanvraag. Vooral bij het afloopen der scholen
Februari en in Juli komen er veel jongelieden. Aan werk-
vers aanvragen in de tusschenliggende maanden kan echter
ak niet worden voldaan.

Een andere oorzaak is gelegen in het feit, dat de inschrij-
gen van jongelieden soms talrijk zijn in een vak, waar weinig
rkgevers-aanvragen voorkomen.

De derde oorzaak is, dat jongelieden, die alleen veranderen
len, dikwijls niet te helpen zijn, terwijl ze toch niet tot de
rkloozen behooren.

De beide eerste oorzaken kunnen een tijdelijke jeugd-werk-
osheid doen ontstaan. Het mag m.i. worden aangenomen,
vele jongelieden van vakscholen enz een tijdlang werkloos
ndloopen. Wat meer in het bijzonder de tweede betreft, kan
de cijfers van het Gemeente Bureau voor Beroepskeuze te
nsterdam blijken, dat in sommige beroepen jeugdwerkloosheid
n bestaan, terwijl over het geheel het aantal aanvragen om
gdige werkkrachten zeer groot is. Aan het verslag over 1926
tleen ik de volgende opgaven:

Beroepen.	Aanbiedingen van jongelieden.	Aanvragen van werkgevers.	Tekor
Schilder	160	102	58
Timmerman	500	136	364
Bankwerker	734	356	378
Electricien	282	230	52
Loodgieter	186	139	47
Smid	145	97	48
Bloemist	105	26	79
	2112	1086	1026

Ongetwijfeld zal er in deze vakken werkloosheid onder de jongelieden voorkomen. Natuurlijk is deze niet geheel gel te stellen aan de werkloosheid van volwassenen. Het betr hier kinderen, waarvan de meesten nog nimmer een bero hebben uitgeoefend. Voor een belangrijk deel beteekent dus, dat zij in het vak hunner keuze geen plaats kunnen vind en dus na langer of korter tijd naar andere beroepen zull afvloeien. Zij die hierin een bewijs zien, dat het absoluut do voeren van beroepskeuze naar geschiktheid niet mogelijk hebben daarin geen ongelijk.

Onder de gegeven aantallen zijn er echter ook velen, wel reeds in het vak gewerkt hebben, zoodat men de conclu mag trekken, dat hier ook werkloosheid van de gewone so voorkomt. Voor deze beide aangelegenheden zou een onderzo zeer gewenscht zijn.

Men zou dan tevens een betere maatstaf krijgen ter beo deeling van den omvang die het vak- en ambachtsonderw behoort te hebben. Nu laat men zich voornamelijk leiden d de animo voor het bezoeken dier scholen. Dit is ongetwijf een factor van beteekenis, maar zij is zonder kennis van werkgelegenheden onvoldoende.

Ook zou uit dit onderzoek zijn af te leiden of maatrege genomen moesten worden om het teloor gaan der op sch aangebrachte kennis en vaardigheden gedurende den wachtt te voorkomen.

Hierboven merkte ik op, dat buiten de Afd. voor Jongelied ook jeugdigen door de Arbeidsbeurs worden geplaatst. In 19 bedroeg het aantal aanbiedingen van jeugdigen, niet tot Afd. Jongelieden behoorende, 9183, het aantal aanvragen v werkgevers 7424.

Hier, waar het de oudere jongelieden betreft, is het aan aanvragen van werkgevers geringer dan het aantal aanbieding van werknemers.

Er bestaat alzoo de waarschijnlijkheid, dat onder de 16 18 jarigen reeds werkloosheid van de gewone soort heersc

Wij hebben nu een drietal groepen van werkloozen vonden, die onder de jeugdigen kunnen voorkomen:

1°. De gediplomeerden van vak- en ambachtsscholen, die in het beroep, waarvoor zij zijn opgeleid niet, of niet dadelijk terechtkomen;
2°. De jongelieden, die in een bepaald beroep een plaats wenschen, maar daar geen werkgelegenheid vinden, terwijl in andere vakken gebrek aan arbeidskrachten bestaat;
3°. De ouderen, die niet meer in aanmerking komen, en plaats moeten maken voor zeer jeugdigen.

Bij dit laatste komt het verband tusschen werkloosheid en de jeugd sterk naar voren. De groote navraag naar zeer jeugdige arbeidskrachten beteekent werkloosheid niet alleen voor de volwassenen, maar reeds voor jongelieden van 17 à 18 jaar.

Hoe anders zou het te verklaren zijn, dat in tijden, waarin permanente werkloosheid voor de volwassenen heerscht, waarin voor sommige vakken zelfs van een crisistoestand moet worden gesproken, dat in zulke tijden aan de aanvragen om jongelieden van 14 jaar met geen mogelijkheid is te voldoen?

De conclusie, dat ouderen, ja zelfs volwassen werkkrachten worden verdrongen door jeugdigen, door jonge kinderen, dringt zich hier met kracht naar voren.

Nog erger zal dit worden als de gelegenheid om kinderen beneden 14 jaar in een beroep te plaatsen nog wordt uitgebreid.

Onze Arbeidswet verbiedt dit werk, maar zij is nog verre van volledig doorgevoerd. Voor de meisjes in huiselijke diensten geldt zij nog niet.

Voor sommige groote bedrijven zooals bij Philips heeft men aan dertien-jarigen gelegenheid gegeven als leerling te worden toegelaten.

In de Tweede Kamer is de beruchte wijziging van art. 88 aangenomen, waarbij dertien-jarige kinderen in het algemeen als leerling mogen worden toegelaten.

Deze wetswijziging moet nog in de Eerste Kamer behandeld worden, onze verwachting, dat die haar niet goedkeuren zal, is niet groot.

Het is eigenlijk een gekke wereld, waarin wij leven.

Steeds grimmiger staat ons het schrikbeeld der werkloosheid voor oogen. Groote sommen worden besteed om het te bestrijden.

Men onderzoekt, men tracht den omvang en den aard er van te leeren kennen.

Daarnaast laat men doodkalm toe, dat de zeer jeugdigen het euvel nog in zijn permanentie versterken.

Het jonge kind dringt zijn vader uit het werk, het zet zijn kostwinner uit zijn brood en vernietigt zoo zijn eigen opvoedings-mogelijkheid.

Zoo één onderzoek noodig is, dan wel dit: *Welk aandeel heeft de arbeid van zeer jeugdigen in het ontstaan der werkloosheid.*

Een zaak van geheel anderen aard, echter ook de jeugd betreffende, is het aantal jeugdigen, wier vaders werkloos zijn.

In het verslag komt op pag. 20 een mededeeling daarover voor, die door de soberheid der voorstelling, des te scherper treft. „Van de 11373 werkloozen", leest men daar, „zijn 4124 alleenstaanden; 7249 zijn gehuwd en hebben tezamen 15813 kinderen te hunner laste. „*Er lijden naar den omvang der onderzochte werkloosheid dus rechtstreeks onder die werkloosheid* 4124 + 2 × 7249 + 15813 = 34435 personen".

Indien ooit het woord *lijden* in zijn volle beteekenis werd gebruikt, dan hier! 15813 kinderen in de gezinnen der werkloozen!

Laat ons niet sentimenteel zijn, maar alleen zeggen, dat die kinderen *zoo vroeg mogelijk* wat moeten gaan verdienen, dat aan vakopleiding dus bijna geen enkele van hen zal kunnen denken, dat zij op de arbeidsmarkt zullen verschijnen als concurrenten van hun vaders en de werkloosheid zullen helpen vermeerderen.

Iets omtrent het lot en de toekomstkansen van deze kinderen, kunnen wij leeren uit een mededeeling op pag. 27 van het Rapport, waar wij vermeld vinden, dat van de 15813 kinderen er 5602 nog niet op de Lagere School gaan, 5814 de Lagere School bezoeken en 4397 van de Lagere School af zijn.

Van deze 4397 genoten er 211 een opleiding, 396 waren in werk en genoten tevens opleiding, 3790 waren in werk alleen, zoodat naar het rapport opmerkt: 86 % der kinderen van werkloozen die van de Lagere School zijn, geenerlei onderricht meer krijgen.

Wel is waar wordt er op gewezen, dat deze toestand niet *alleen* toe te schrijven is aan de werkloosheid en de noodzaak der ouders de kinderen zoo spoedig mogelijk te laten verdienen. Volgens bestaande statistieken ontvangt in het algemeen bijna de helft der arbeidende jeugd geenerlei onderwijs of opleiding. Zeer juist, maar tusschen de helft en 86 % is toch nog een groot verschil.

De werkloozen zelf gevoelen levendig hoe 't arbeiden van jonge kinderen de werkloosheid vergroot: „Een klacht, die herhaaldelijk wordt vernomen en door de werkloozen soms als een ernstige oorzaak hunner werkloosheid wordt aangemerkt," zoo lezen wij op pag. 38 van het rapport, „is deze, dat naast *de concurrentie hun aangedaan door vrouwen en kinderen*, lieden van buiten de stad, van het land of van buiten het vak, ook gepensionneerden en overheidspersoneel hun plaats innemen".

Duidelijk komt ditzelfde verschijnsel ook aan het licht in de opmerking op bladz. 25, „dat in de vakken, waarin het meest geklaagd wordt over gebrek aan goed geschoold personeel, het metaalbedrijf en het handels- en kantoorbediendenvak het aantal jongere werkloozen, procentsgewijze het grootst is. In het metaalvak is 50 % der werkloozen jonger dan 30 jaar, 65 % jonger dan 35, 72 % jonger dan 40. In het kantoorbediendenvak, waar de neiging sterk blijkt om jong personeel te engageeren,

is zelfs 60 % jonger dan 34 jaar, 70 % jonger dan 35 en 79 % jonger dan 40."

Ook in de bouwvakken, het transportbedrijf en bij de ongeschoolden zijn de toestanden erg.

Met de conclusie, die hieruit getrokken wordt, dat in het algemeen het aantal jongeren onder de werkloozen verhoudingsgewijze te groot is, zal men dan ook zeker algemeen accoord gaan.

Met recht komt het Rapport tot de conclusie: „In het algemeen kan wel geconcludeerd worden, dat het aantal jongeren onder de werkloozen verhoudingsgewijze te groot is." Het laat hierop volgen: „De onvoldoende vakbekwaamheid en scholing moet hierbij een rol van beteekenis spelen."

In tegenstelling met de eerste conclusie, die geheel uit het statistisch materiaal is afgeleid, wordt deze tweede opmerking als bloote veronderstelling geopperd en geen enkele poging gedaan om de juistheid en den omvang vast te stellen.

Dit is te verklaren uit de beperking, die de Commissie zich had opgelegd, om de jeugdigen beneden 18 jaar buiten beschouwing te laten.

Toch is dit in het gegeven geval wel jammer.

Men vraagt zich nu af, hoe is deze opmerking bedoeld?

Wil de Commissie alleen wijzen op de onvoldoende vakbekwaamheid der volwassenen, op hun onvoldoende scholing, of wil zij wijzen op de onvoldoende gelegenheid voor jeugdigen om vakbekwaamheid en scholing te verwerven, op het algeheele gebrek aan instellingen om eenmaal verworven vakbekwaamheid ook bij de werklooze jeugd te behouden door haar voldoende scholing aan te bieden?

Wanneer de Commissie alleen de eerste bedoeling heeft, dan moeten wij er op wijzen, dat er vele oorzaken voor werkloosheid zijn, waartegen vakbekwaamheid niets vermag. Trouwens de Commissie zal de eerste zijn om ons tegen te werpen, dat zij dit op verschillende plaatsen in het Rapport reeds zelf heeft opgemerkt.

In Hoofdstuk VI noemt zij in de eerste plaats de reeds vermelde concurrentie van zeer jeugdige arbeidskrachten. Daarna wijst zij op het doordringen van mechanische beweegkracht, het fabriekmatig vervaardigen van onderdeelen, het veldwinnen van mechanische hulpmiddelen in de administratieve vakken.

Werkloosheid, die inderdaad het gevolg is van gebrek aan geschoolde krachten, terwijl er werk genoeg zou zijn, komt waarschijnlijk alleen voor in de metaalnijverheid.

Het verschijnsel der werkloosheid wordt niet veroorzaakt door gebrek aan vakbekwaamheid en scholing. Als dit zoo was zou een land als Duitschland waarschijnlijk geen of zoo goed als geen werkloosheid kennen.

Men zal mij hierbij opmerken, dat in Duitschland een abnormale werkloosheid heeft geheerscht.

In gewone tijden echter heerscht er eveneens werkloosheid.

Uit het rapport blijkt overduidelijk, dat werkloosheid een

permanent verschijnsel is, hetwelk zich in tijden van hoog conjunctuur evenzeer, al is het dan in mindere mate, voordoet.

Op bladz. 44 van het Rapport komt een opmerking voor, die dit verschijnsel in het volle licht zet. „En in deze werkloosheid", zoo leest men daar, „is mede verdisconteerd de noodzakelijkheid voor het bedrijfsleven eener groote stad, om over een zekere algemeene reserve te beschikken."

De in ons productie-stelsel normale werkloosheid is de behoefte aan een reserve van arbeidskrachten, aan elasticiteit der levende, zoowel als der mechanische productiemiddelen.

Een rapport als dit heeft dan ook voornamelijk waarde om ons de middelen tot bestrijding der vormen van buitengewone werkloosheid te leveren. Het zal de werkloosheid als algemeen verschijnsel niet kunnen verhinderen. De gedachte, dat beroepsomvorming of vakvoltooiing daarbij van beteekenis zijn, dient men te laten varen. Beroepsomvorming kan haar nut hebben voor gevallen, waarin een blijvend overcompleet in een beroep is ontstaan, het kan de maatschappelijke behoefte aan een reservele leger niet opheffen. Als men de beoefenaren uit een bepaald beroep heeft „omgevormd" en in dat beroep ontstaat weer meerdere vraag dan zal nieuwe arbeidskracht tot dat beroep worden getrokken, terwijl weer een uitstooting plaats heeft als de vraag vermindert.

Het schijnt mij toe een der gewichtigste gevolgen van het Rapport te zijn, dat het sterk de aandacht vestigt op het *permanente* karakter der werkloosheid in het algemeen.

Ik wil hier niet spreken over een ander productiestelsel. Ons geloof, dat in een maatschappij, die niet op het kapitalisme is gebaseerd, ook de werkloosheid zal zijn overwonnen, wil ik hier buiten beschouwing laten.

De bestrijdingsmiddelen, die het Rapport aangeeft, behooren wij te toetsen aan hun effect in deze maatschappij en mede te werken om ze toe te passen. Wij mogen daarbij echter wel het volle licht laten vallen op het feit, dat zij tegenover de werkloosheid als normale reserve niet zullen baten.

De vraag is of niet de tijd is aangebroken om een arbeidersreserve voor het particuliere bedrijf te vormen, zooals de gemeente er reeds een heeft voor de gemeentebedrijven.

Wanneer de Commissie met gebrek aan vakbekwaamheid en scholing ook het oog heeft gehad op de jeugd, dan moet de juistheid harer opmerking echter zonder voorbehoud erkend worden.

Het ontbreken van zoo goed als alle gelegenheid voor jeugdigen, die in de bedrijven werkzaam zijn, om aldaar opleiding en vorming te vinden, drukt ongetwijfeld het peil en is dus oorzaak voor abnormale werkloosheid, grooter dan door de behoefte aan een arbeidersreserve gewettigd zou zijn.

Wordt het niet tijd naar al deze dingen een stelselmatig onderzoek in te stellen?

Toch is reeds uit een ontleding der gegevens, ons nu door dit Rapport verstrekt, een aantal gevolgtrekkingen af te leiden, die het recht geven eenige voorstellen te doen.

Deze voorstellen zou ik als volgt willen formuleeren:

1°. De leeftijd, waarop arbeid verricht mag worden, mag *in geen enkel geval* lager zijn dan 14 jaar.

2°. De leerplicht voor het volledig dagonderwijs worde tot acht jaren uitgebreid.

3°. Er worde leerplicht ingevoerd voor gedeeltelijk dagonderwijs aan jongelieden tusschen 14 en 18 jaar.

4°. Maatregelen worden genomen om verkregen vakbekwaamheid van jongelieden te onderhouden door hen op de vakscholen en werkplaatsen te brengen, totdat zij een plaats hebben gevonden.

5°. Kinderen tusschen 14 en 16 jaar, die geen werk hebben, worden verplicht een school te bezoeken.

E. J. van Det.

Een en ander over het vlas.

Reeds vroeger mocht ik in dit tijdschrift iets over het vlas ertellen. Nu, in verband met den toestand in Zeeuwsch-Vlaanderen, het vlas weer de aandacht heeft — de regeering stelde een kleine ambtelijke vlascommissie in, waarvan ik het voorrecht eb deel uit te maken — heb ik aan de hand van diverse gegevens een nieuw overzicht samengesteld.

Het vlas is een van de alleroudste, misschien wel de oudste der cultuurgewassen; naar men zegt werd reeds 3000 jaar vóór onze jaartelling, vlas in Egypte geteeld. En sedert die praehistorische tijden werd het vlas voortdurend en bijna in alle treken verbouwd, doch wellicht meer nog om het zaad dan m de vezel. Europa's lage landen aan de zee met hun vochtig limaat, bleken vooral geschikt voor de teelt van vlas, tot ezelbereiding bestemd. Prima produkten werden steeds verregen in Noord-Frankrijk, België, Ierland, Nederland en West-Phalen; de landen met strenger vastelandsklimaat namelijk aksen, Silezië, Bohemen en de staten der Baltische zee: Letand, Estland, Litauen, ook Polen en vooral Rusland, leveren rovere vlasvezels.

De vlasplant heeft een langen, dunnen stengel, practisch onder vertakkingen. De samenstelling van een vlasstengel, aarvan de cellenbouw zeer ingewikkeld is, is de volgende: in et midden zit het houtachtige gedeelte; om het merg en als en dicht netwerk liggen de vezels die op hun beurt bekleed ijn met enkele cellagen, de bovenhuid geheeten; deze drie eelen en ook de vezels onderaan, zijn door een gomachtige

stof verbonden. Die samenstelling is van overwegend belang zij heeft de vlasvezelbereiding tot een ingewikkeld proces ge maakt welke immers is de kleefstof van de vezels en van d overige stengeldeelen te scheiden.

De vlascultuur eischt meer zorg dan welke andere ook. D aard van den bodem, de vruchtverwisseling, de bemesting, d grondbewerking en de wijze van zaaien, zijn even zooveel fac toren ter verkrijging van een gunstigen vlasoogst, d.i. van een waarvan de vezelopbrengst qualitatief en quantitatief het voor deeligst uitvalt. Het vlas, althans datgene, dat, met het oo op de vezelopbrengst werd verbouwd, wordt geoogst voor he tot volle rijpheid gekomen is. De vlasoogst vergt veel arbei doordien de vlasstengels met de hand moeten uitgerukt wor den. Dit geschiedt om onderscheidene redenen nl. om de geheelen vlasstengel te oogsten, om het onkruid te weren e om de stengels van een gelijke grootte te krijgen. Toch moe de mechaniseering van den vlasoogst niet onmogelijk zijn, reed is men met eenige machines bezig proeven te nemen.

Nadat het vlas 12 à 24 uur ongebonden op het veld open gespreid heeft gelegen, wordt het gedroogd door het in hage rechtop te stellen en het aan den invloed van zonnewarmte e luchtcirculatie bloot te stellen.

Als het vlas goed droog is, wordt het in mijten opgestel en kan de eigenlijke vlasbewerking een aanvang nemen. D eerste bewerking is het repelen of boken, d. i. de vlasstengel van den zaadknop ontdoen. Ook dit geschiedt weer op tal va manieren. Of men gebruik maakt van primitieve werktuige dan wel van moderne machines hangt af van verscheidene fac toren o.m. van de streek waar de vlasbewerking wordt uitge oefend en de bestemming welke aan het lijnzaad zal gegeve worden, n.l. of het tot zaaizaad dan wel tot grondstof voo olieslagerijen bestemd zal worden.

Wat daarna volgt, het roten, is zeker het belangrijkste onde deel der vlasbewerking; de hoeveelheid en de hoedanighei van den vlasvezel zijn rechtstreeks afhankelijk van de zorge die aan het rotingsproces besteed werden. Het doel der rotin is n.l. de kleefstof der vlasstengels zóóver te laten ontbinde dat de vlasvezels gemakkelijk van de overige stengeldeele kunnen gescheiden worden. Het moeilijke schuilt hierin, da het rotingsproces op het juiste punt moet afgebroken worde noch te vroeg, noch te laat, opdat de vezelopbrengst nie minderwaardig wordt. Voor het roten bestaan verschillend systemen:

a. de dauwroting; deze bestaat hierin, dat het vlas in dunn lagen op het veld uitgespreid en aan de inwerking va dauw en regen blootgesteld wordt;

b. de eigenlijke waterroting; deze voltrekt zich in loopen of stilstaand water; een eigenaardigheid is nog de rotin in stilstaand water, wanneer het vlas met graszoden

modder bedekt wordt; het product van deze roting wordt naar de kleur die de vezels verkrijgen, blauwvlas geheeten;

c. naast de natuurlijke, dus koudwaterroting is de kunstmatige of z.g. warmwaterroting ingevoerd.

Na het roten moeten de vlasstengels gedroogd en gebleekt worden; het natuurlijke drogen geschiedt door de vlasschoven regelvormig rechtop te zetten en in dezen vorm aan de lucht en het licht bloot te stellen.

Het zwingelproces, de laatste bewerking, waardoor de vezel van het houtachtig deel en van de bovenhuid gescheiden wordt, geschiedde vroeger met behulp van een drietal werktuigen, namelijk de braak, de slijp en de handspaan. Het eigenlijk zwingelsysteem, dat later algemeen in zwang kwam, bestaat hierin, dat een zwingelmes op loshangende vlasstengels neervallende, de stengeldeelen, de vezels uitgezonderd, met kracht wegslaat. Van het zwingelmes ging de evolutie via den zwingelmolen naar de zwingelturbine, het meest moderne stelsel, dat hier te lande in 4 of 5 fabrieken toepassing vindt, speciaal in de Coöp. Vlasfabriek te Dinteloord.

Vooraleer het vlas als grondstof van de spinnerij aan den handel geleverd kan worden, dienen de vezels, eindproduct van de zwingelwerking, nog van de laatste verontreiniging gezuiverd, om daarna „gebaald" te worden.

Voor de bereiding van niet één textielvezel is het proces dat het spinnen voorafgaat zoo ingewikkeld; nergens wordt zooveel vakkennis vereischt, nergens gaat de mechaniseering met zooveel moeilijkheden gepaard.

Vóór den oorlog was de wereldproductie van vlasvezels voor meer dan drie vierden door Rusland (met inbegrip der Baltische landen) verzekerd. De vlasbewerking, op primitieve wijze door Russische landbouwers uitgevoerd, kon, steunend op de armoede der onontwikkelde bevolking van Ruslands onmetelijke vlakten, een product leveren, waarvan de prijs, ondanks den veelen handenarbeid dien het vlas gevergd had, een concurrentiemarge op de andere vezels liet.

De vlasvezelbereiding van West-Europa was stijgende van het einde der 18e tot de eerste jaren der 19e eeuw, doch de vlascultuur in het tijdvak van omstreeks 1850 tot 1914 is belangrijk ingekrompen. Tot staving van deze mededeeling worden, met ongeveer een halve eeuw tusschenruimte, de met vlas bebouwde oppervlakten der voornaamste vlasteelende landen van West-Europa hieronder weergegeven:

Frankrijk	1852.....	80.000 H.A.
„	1914.....	18.661 „
België	1856.....	30.337 „
„	1914.....	13.138 „
Ierland	1861.....	59.000 „
„	1914.....	19.932 „

Duitschland	1876.....	134.000 H.A.
„	1914.....	10.000 „
Italië	1870–1894 (gemiddeld)	50.000 „
„	1909–1913 „	8.800 „

Voor Nederland en Bohemen kan een zelfde achteruitgang worden vastgesteld.

De redenen voor deze in West-Europa geconstateerde inkrimping der vlasteelt, zijn gelegen in de hooge voortbrengingskosten van den vlasvezel in vergelijking met dien van de katoen.

Men dient evenwel van de mededinging van het katoen, nog versterkt door den achteruitgang der West-Europeesche vlascultuur, geen verkeerde voorstelling te hebben; het verbruik van linnengoederen, absoluut beschouwd, is in den loop der XIXe eeuw toegenomen en wel in deze verhouding, dat begin 1900 tegen honderd jaar terug 48% meer aan vlasvezels verwerkt werd.

Doch tegenover de stijgende behoefte aan textielgoederen en het grootere verbruik van katoen mag wel degelijk van achteruitgang gesproken worden. Midden het industrialisatie-proces dat zich in snel tempo gedurende de XIXe eeuw in West-Europa voltrok, bleef de vlasvezelbereiding in een zoo niet even primitief, dan toch allertraagst evolueerend stadium en bijna geheel verstoken van alle mechanische hulpmiddelen. De ontvolking van het platteland, als gevolg van de industrieele concentratie, ontnam verder aan de vlasvezelbereiding die bijna overal, behalve in Vlaamsch-België en Zeeuwsch-Vlaanderen, een boerenbedrijf gebleven was, den volstrekt onontbeerlijken handenarbeid die het trouwens niet meer naar behooren kon beloonen. Ook werd de lastige teelt van het vlas, dat daarenboven niet meer ter plaatse kon bewerkt worden, door de landbouwers opgegeven en door meer winstgevende cultures vervangen.

Dit zijn dus de redenen waarom bijna overal, Vlaamsch-België en Zeeuwsch-Vlaanderen uitgezonderd, in West-Europa de vlasteelt en vlasbewerking omstreeks 1914 verdwenen was. En toch weten wij dat de absolute cijfers van het linnenverbruik gestegen zijn. De schijnbare tegenstelling van vlas*cultuur* en vlas*verbruik*, vindt haar verklaring in het toenemend en ten slotte overheerschend belang, dat Oost-Europa als vlasproducent verkregen heeft. Ter illustratie hiervan diene volgende statistiek:

Jaaropbrengst van vlasvezels (gemiddelde jaarcijfers voor 1909 tot 1914).

Rusland.....	627.000 ton
België.....	23.000 „
Oostenrijk-Hongarije.....	36.910 „
Transporteeren.....	686.910 ton

Transport.....	686.910 ton
Frankrijk.....	18.426 „
Japan.....	13.609 „
Groot Brittannië en Ierland.....	10.750 „
Nederland.....	7.836 „
Duitschland.....	7.000 „
Italië.....	2.853 „
Andere landen.....	5.000 „
Totaal.....	742.384 ton

Uit het voorgaande blijkt, dat op 752.384 ton, zijnde per jaar de gemiddelde wereldvoortbrengst voor de periode 1909—1914, Rusland alleen 627.000 ton vlasvezels leverde, zijnde nagenoeg 83.4%; de overige landen van Europa brachten slechts 110.000 ton vlasvezels voort.

Vóór den oorlog werden in West-Europa en Amerika ongeveer 450.000 ton vlasvezels verbruikt en daar door eigen teelt in die landen slechts over 110.000 ton kon beschikt worden, moest door invoer uit Rusland aan de vraag der spinnerijen voldaan worden en wel in volgende mate:

Vlasvezels uit Rusland in 1913 geëxporteerd naar:

Frankrijk.....	96.000 ton
Groot Brittannië en Ierland.....	82.000 „
België.....	91.000 „
Duitschland.....	73.000 „
Totaal	379.000 ton

Russisch vlas vertegenwoordigde dus ruim 80% van West-Europa's vezelbehoeften; in sommige landen was, tegenover eigen teelt, de verhouding van 95% tot 5%. Het Russisch vezelproduct was dus voor West-Europa een onontbeerlijke grondstof.

De oorlog bracht een volstrekten ommekeer in dien toestand teweeg. Nu werd Rusland van den eersten oorlogsdag af, voor de Centrale Mogendheden en sedert de omwenteling in 1917 voor de overige wereld een gesloten land. De vezeltoevoer werd plotseling gestaakt, juist op het oogenblik dat de behoeften het hoogst opgevoerd werden. Onmiddellijk werden van regeeringszijde in tal van landen, vooral in Groot-Brittanië, Duitschland en Oostenrijk-Hongarije, pogingen aangewend om de vlascultuur en de vlasvezelbereiding aan te wakkeren en uit te breiden.

Het was de inzet van een vlaspolitiek, waarvan de sporen eerst jaren na de vrede verdwenen zijn. België, grootendeels onder het beheer der bezettende macht geplaatst, en Frankrijk, waarvan de vlasstreken òf bezet òf door de gevechtslinie ingenomen waren, hebben geen bijzonderen maatregel kunnen treffen.

In Engeland was het toezicht over de vlasproductie voor het

moederland toevertrouwd aan de „Flax Production Branch" afdeeling van het Ministerie van Landbouw en, voor de overzeesche kolonies en dominions (Canada, Britsch-Indië en Oost-Afrika), aan „The Empire Flax Growing Comittee" afdeeling van het Ministerie van Handel. De uitslag van die bemoeiingen was de volgende:

Vezelvoortbrengst in	1913	1918	
Groot Brittannië en Ierland.....	10.750		ton
Ierland		18.252	„
Engeland		2.342	„
Totaal.....	10.750	20.594	ton

Wat de overzeesche landen van het Britsche Rijk betreft, moge met de volgende beschouwingen worden volstaan: in Canada kan de vlascultuur met succes toegepast worden, alleen de ontbrekende handenarbeid is een ernstig beletsel; in Britsch-Indië is het klimaat veel minder geschikt, althans voor vezelcultuur; Oost-Afrika, waar het heele jaar door vlas kan geteeld worden, kan wellicht eens een groot centrum van vlasvoortbrenging worden.

De *Duitsche* regeering is wel het meest energiek opgetreden; de gedwongen vlasteelt werd den landbouwers opgelegd; fabrieken voor vlasvezelbereiding werden opgericht met den finantieelen steun van het Rijk, terwijl de wetenschappelijke bestudeering van de vlasproblemen aan speciale instituten werd opgedragen. Deze model-organisatie heeft tot het resultaat geleid dat, van 10.000 H.A. in 1914, de oppervlakte van den vlasteelt in 1919 tot 44.700 H.A. gestegen was met een even sterke vermeerdering der mogelijkheid tot vlasvezelbereiding.

Oostenrijk-Hongarije daarentegen trof zoodanige maatregelen, namelijk het stellen van maximumprijzen, dat de vlascultuur gevoelig terugliep. Tchecho-Slowakije, dat het grootste deel der voormalige Oostenrijk-Hongaarsche vlasstreken overnam, heeft, om den achteruitgang van het vlasbedrijf tegen te gaan, krachtigen en ook finantieelen steun aan zijn vlassers verleend.

Het tekort aan vlasvezels, als gevolg van het uitschakelen van Rusland als wereldproducent, werd zoowel gedurende als onmiddellijk na den oorlog gevoeld, toen in zoovele behoeften moest voorzien worden. De Baltische landen, Estland, Letland en Lithauen, van Rusland afgescheiden en die belangrijke vlascentra zijn, verschenen eerst einde 1921 opnieuw op de wereldmarkt en Rusland eerst in 1922. Ook werd in West-Europa, tijdens de jaren 1919 en 1920, krachtig opgetreden, waarvan de resultaten in de volgende statistiek zijn neergelegd:

Vlasvezelvoortbrengst der West-Europeesche landen in 1920:

België	69.320	ton
Frankrijk	37.640	„
Groot-Brittannië en Ierland	17.880	„
Nederland	14.250	„
Tsjecho-Slowakije	13.080	„
Duitschland	24.000	„
Italië	2.300	„
Andere landen	7.300	„
Totaal...	185.770	ton

Vóór den oorlog was de gezamenlijke vlasvoortbrengst dier landen 110.000 ton; een buitengewoon geslaagde vlasoogst en de krachtige inspanning, nog kunstmatig door de in sommige landen gevoerde vlaspolitiek versterkt, leidden dus tot een resultaat dat echter tegenover het cijfer der vóóroorlogsche consumptie, zijnde 450.000 ton, niet erg schitterend mag geheeten worden. En toch zou zelfs dit resultaat niet behouden blijven; de slechte oogsten van 1921 en 1922 en de economische crisis die einde 1920 ingetreden was, waren oorzaken van inzinking der vlasvezelproductie, die belangrijke verhoudingen aannam welke in de volgende cijfers weerspiegeling vinden:

Gezamenlijke vlasvezelvoortbrengst van West-Europa gedurende:

1920	1921	1922	1923
185.470 ton	82.600 ton	89.900 ton	106.500 ton

Het jaar 1924 kende eindelijk een meer normalen toestand èn naar de uitgestrektheid der vlascultuur èn naar de opbrengst van den oogst.

Tot besluit worden nog de volgende statistieken afgedrukt:

Vlasvezelproductie gedurende 1924 van de volgende gebieden:

1) *West-Europeesche landen:*

België	43.700	ton
Frankrijk	13.000	„
Groot Brittannië en Ierland	8.000	„
Nederland	7.600	„
Italië	2.500	„
Tjecho-Slowakije	13.900	„
Duitschland	22.000	„
Andere landen	10.000	„
Totaal....	120.700	ton

2) *Oost-Europeesche landen:*

Rusland	195.000	ton
Polen	57.000	„
Letland	26.200	„
Estland	12.300	„
Litauen	37.500	„
Totaal....	328.000	ton

Wat Nederland betreft kan worden medegedeeld, dat de met vlas bebouwde vlakte in 1924 pl.m. 13000 H.A. bedroeg. Ook in andere landen is een stijging vast te stellen welke een gevolg is van de enorm opgeloopen prijzen. Toch is er nog veel en veel te weinig vlas.

Als voorloopige conclusies mag dit omtrent het vlas worden gezegd:

a. de verbouw van vlas is voor den landbouwer de laatste jaren loonend;
b. de bewerking van den vlasvezel is alleen loonend in streken met lage loonen en overeenkomstige andere arbeidsverhoudingen;
c. overal maakt de vlasbewerking een crisis door; wellicht dat sterke mechanisatie verbetering zal brengen.

MEYER DE VRIES.

De jurisprudentie over het Werkloosheidsbesluit 1917.

Ingezonden.

Geachte Redactie!

Het artikel op blz. 156 e.v. van het „Tijdschrift", waarin de heer PONSTEIN tegenover Mr. MOK zijn inzichten betreffende „de jurisprudentie over het Werkloosheidsbesluit 1917" naar voren brengt, vermeldt o.m. een aantal ministerieele beslissingen, welke moeten aantoonen, dat de rechtspraak, zooals deze in bedoeld Werkloosheidsbesluit is geregeld, niet deugt.

Onder die beslissingen is er eene, welke haar ontstaan heeft te danken aan een door het gemeentebestuur van Hengelo (O.) ingediend bezwaarschrift.

Aangezien de historie daarvan in minder gelukkig gekozen bewoordingen oververteld is, hetgeen tot verkeerde gevolgtrekkingen moet leiden, meen ik eenige plaatsruimte van U te mogen vragen, teneinde de werkelijke toedracht der feiten, welke het gemeentebestuur er toe gebracht hebben, een bezwaarschrift in te dienen, mede te deelen.

Het zij mij vergund, hier nog even aan te halen, wat de heer PONSTEIN schrijft:

„Door burgemeester en wethouders van Hengelo (O.) werd bezwaar gemaakt tegen een uitkeering, omdat de betrokken gezel provisie zou hebben aangenomen van een papierfirma in verband met een gedane papierleverantie. Een nauwgezet onderzoek wees uit, dat deze man nimmer eenig voordeel getrokken had van leveranties; dat de mededeeling van den vertegenwoordiger der papierfirma een waarneming was wegens ver-

onderstelde tegenwerking van hierbovenbedoelden arbeider. Bij dit onderzoek bleek tevens, dat de patroon deze gelegenheid benutte, om den gezel, die op handhaving zijner rechten stond, te ontslaan en te vervangen door een goedkooper, gewilliger werkkracht."

Wie zich de moeite wil getroosten, de door den heer Ponstein gecritiseerde beslissing in de desbetreffende uitgave van den Rijksdienst na te lezen (zie no. 1064), zal ervaren, dat de vork ietwat anders aan den steel zit dan men uit het zooeven geciteerde zou opmaken.

De heer Ponstein schrijft, dat de betrokken gezel, in de beslissing H. genoemd, nimmer eenig voordeel genoten had van papierleveranties. Dit is juist. Doch dit wil nog volstrekt niet zeggen, dat H. op die voordeelen ook nimmer *aanspraak gemaakt* had. Volgens de beslissing heeft het kasbestuur tegenover den Minister erkend, dat H. den leverancier, „die hem uit eigen beweging provisie had beloofd, aan zijn belofte schriftelijk heeft herinnerd". Inderdaad heeft zich de zaak aldus toegedragen. H. was o.m. belast met het inkoopen van papier. Door den filiaalhouder eener papierfirma werd hem gevraagd of hij niet eenigen invloed wilde aanwenden, om haar in aanmerking te doen komen voor leverantie van papier aan de fabriek, waarop hij werkte. H. zou daarvoor eenige procenten provisie ontvangen. Eenigen tijd nadat dit onderhoud had plaats gevonden, leverde de firma papier aan H.'s werkgeefster. Men kan hieruit gemakkelijk bepaalde conclusies trekken, vooral wanneer men daarbij in het oog houdt, dat H. later schriftelijk op de betaling der provisie heeft aangedrongen. Dat de firma toen weigerde, de provisie uit te betalen en dat H. geen cent ontvangen heeft, verandert natuurlijk niet het geringste aan het feit, dat H. in plaats van het aanbod der firma onmiddellijk van de hand te wijzen, dit — zij het misschien stilzwijgend — heeft aanvaard, waardoor hij zich aan handelingen heeft schuldig gemaakt, welke bedenkelijk lijken en in elk geval door de directie der fabriek als een gemotiveerde reden tot ontslag konden worden aangemerkt.

Hoe de heer Ponstein er nu toe komt, deze beslissing aan te halen ter versterking van de overtuigingskracht van zijn pleidooi, is een zaak die mij niet recht duidelijk wil worden. M.i. wordt zijn betoog er door verzwakt, hetgeen te betreuren valt, omdat de algemeene strekking van zijn artikel van dien aard is, dat het onze aandacht ten volle verdient.

Met dank voor de opname

J. Hilvers

Directeur v/d dienst der arbeidsbem.
en werkloosheidsverz.

Hengelo (O.), 2 Mei 1928.

De Werkloosheidszorg op de Staatsbegrooting voor 1928.

In de Memorie van Antwoord der Regeering aan de Eerste Kamer omtrent de algemeene beschouwingen over de Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1928 wordt het volgende medegedeeld:

§ 3. *Werkloozenzorg.* De leden, die met nadruk betoogden, dat het werkloosheidsvraagstuk noodzakelijk moet worden opgelost, zouden een vruchtbare gedachtenwisseling hebben bevorderd, indien zij tevens den juisten weg naar die oplossing hadden aangewezen. Zoodanige aanwijzing is echter niet gevonden en de Regeering is er helaas van overtuigd tot die oplossing slechts in zeer beperkte mate te kunnen bijdragen, deels omdat de oorzaken liggen buiten de grenzen van elke Overheidsmacht, voor een ander deel ook, omdat de maatregelen van andere Overheidsorganen zich niet leenen tot ingrijpen door de Regeering.

Het in deze paragraaf behandelde omvat twee onderwerpen die niet steeds even duidelijk gescheiden zijn gehouden, nl. de werkloosheid en de ondersteuning van werkloozen.

Is het eerste vooral een onderwerp van zorg voor de Regeering, die in den omvang der werkloosheid een maatstaf bezit ter beoordeeling van het algemeen welvaartspeil als richtsnoer voor het Regeeringsbeleid, het tweede omvat de maatregelen ten behoeve van bepaalde personen en is derhalve een onderwerp, dat in de eerste plaats tot de taak der gemeenten behoort, niet alleen omdat deze maatregelen plaatselijk uitloopen en dus locaal bekeken moeten worden, maar ook omdat de gemeentebesturen in het algemeen de zorg hebben voor hen, die zelve of wier verzorgers niet in hun onderhoud kunnen voorzien.

Het verminderen van den omvang der werkloosheid, wel te onderscheiden van het bij wijze van steun verschaffen van arbeid aan werkloozen, streeft de Regeering na met al die middelen, welke beoogen eenerzijds de arbeiders bekwaam en geschikt te maken voor hun taak bij de productie, anderzijds den ondernemingen de grootst mogelijke gelegenheid te bieden om met vrucht werkzaam te zijn op het gebied van landbouw, nijverheid, verkeer, handel, visscherij enz.

Wil men aan dit complex van maatregelen, die de meest heterogene onderdeelen van de Staatsbemoeiing omvatten als: onderwijs, sociale wetgeving, handelspolitiek, voorlichtingsdiensten en laboratoria, zorg voor verkeersmiddelen, verlichting van belastingdruk, enz. den naam „welvaartspolitiek" geven, dan bedenke men wel, dat deze politiek in nagenoeg alle onderdeelen van het Staatsbestuur een belangrijke rol speelt en dus niet aan een afzonderlijk orgaan kan worden opgedragen.

De Regeering meent dan ook, dat door dien weg niet in te slaan, allerminst bewijs wordt gegeven, dat zij niet het juiste inzicht heeft in haar taak op dit gebied.

Wellicht ten overvloede zij er op gewezen, dat ook deze maatregelen in voortdurend overleg tusschen de betrokken Ministers en diensten worden behandeld.

De Regeering houdt zich voorts bij voortduring op de hoogte van den stand der werkloosheid en houdt bij hare maatregelen op allerlei gebied daarmede rekening.

De door de Regeering ingestelde Sub-Commissie uit de Commissie voor de Economische Politiek stelt onderzoekingen in naar omvang en oorzaken der werkloosheid.

In het beïnvloeden van de werkloosheid zelve kunnen ongetwijfeld ook provincie en gemeente veel ten goede doen; voor haar geldt eveneens, dat dit deel harer taak niet af te zonderen is uit het geheele complex harer bemoeiingen in zake onderwijs, verkeerswegen te land en te water, electriciteitsvoorziening, grondpolitiek, belastingdruk, enz.

Geheel onderscheiden van deze „welvaartspolitiek" staat de werkloozenzorg, voor zoover die bestaat in hulp aan werkloozen.

Naast de werkloosheidsverzekering, die een bijdrage ad 100 pct. van Rijk en gemeente geniet, staat de zorg voor de categorie werkloozen, die op andere voorziening is aangewezen. Die hulp wordt in de eerste plaats verleend door de gemeente. Alleen de locale Overheid is in staat te beoordeelen of en in welken omvang behoefte aan ondersteuning bestaat; zij alleen kan de ondersteuningsmaatregelen naar gelang de onmiddellijke en steeds wisselende behoefte zulks vordert, uitzetten of inkrimpen. Daar, waar deze maatregelen de krachten der gemeente te boven gaan, komt het Rijk haar te hulp.

Aangezien echter de Regeering overtuigd is, dat een ondersteuning, waarvoor gewerkt wordt, verre de voorkeur verdient boven ondersteuning zonder werk, verleent het Rijk als regel alleen bijdragen in de kosten van werkverschaffingen. De Regeering is bovendien bij het organiseeren en uitvoeren van werkverschaffingen behulpzaam, omdat zij dikwijls beter dan de gemeente beoordeelen kan, op welke wijze werk verschaft moet worden en somtijds over geschikte objecten beschikt, die de gemeente ontbeert. Haar streven is daarbij steeds geweest, om zooveel mogelijk het werk ten goede te doen komen aan het scheppen van toekomstige werkgelegenheid.

Subsidies van het Rijk in steunregelingen, waarvoor niet gewerkt wordt, behooren op twee na tot het verleden.

Gelijk reeds uit het voorloopig antwoord van den Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw op de vragen van den Heer Knottenbelt is gebleken, is de Regeering inderdaad niet nauwkeurig bekend met de ongetwijfeld hooge bedragen, die vele gemeenten aan deze zorg ten koste leggen. Zij kan hare gegevens slechts putten uit de jaarlijksche rekeningen van inkomsten en uitgaven. Helaas echter zijn die opgaven voor dit doel nog niet gedetailleerd genoeg en wordt niet allerwegen dezelfde indeeling gevolgd, zoodat uit het gepubliceerde niet steeds blijkt, welk deel der uitgaven, dat is opgegeven voor ondersteuning van behoeftigen en voor ondersteuning aan werkloozen, besteed is voor de leniging van de gevolgen der werkloosheid. Veel hangt trouwens bij deze indeeling af van de subjectieve opvattingen bij de gemeentebesturen. Het eene brengt onder het hoofd armenzorg wat het andere als werkloozensteun boekt. Van de bedragen, uitgegeven voor openbare werken, die geheel of ten deele door werkloozen worden uitgevoerd, wordt in de eene gemeente het geheel met inbegrip van de materialen ten laste van de werkloozenzorg gebracht, terwijl een ander op dat hoofd alleen boekt wat de bijzondere wijze van uitvoering en de vroegere aanvatting van het werk dit duurder gemaakt hebben dan bij normale uitvoering het geval zou zijn geweest. Waar de mogelijkheid is uitgesloten, dat de Regeering voor al die gemeenterekeningen nauwkeurig nagaat in hoeverre de boeking dezer posten juist heeft plaats gehad, weet zij vooruit, dat een optelling dier bedragen van zoo ongelijksoortige samenstelling geenszins een betrouwbaar beeld zal geven van de uitgaven voor werkloozensteun.

Dit geeft echter geenszins het recht om te concludeeren, gelijk verschillende leden doen, dat de Regeering niet op de hoogte is van de gemeentelijke werkloozenpolitiek. Deze kent zij wel degelijk en bij voortduring geeft dit aanleiding tot bemoeiing, ten einde zooveel in haar macht is te bevorderen, dat er aanpassing komt tusschen Rijks- en gemeentepolitiek.

Met belangstelling heeft de Regeering kennis genomen van het rapport der Amsterdamsche Commissie van Onderzoek en zij meent, dat enkele andere gemeenten voor eigen leering goed zouden doen dit voorbeeld te volgen.

Dat de ongunstige toestand voor een groot gedeelte moet worden toegeschreven aan het feit, dat de industrie zich hier te lande niet voldoende kan ontwikkelen om het accres der bevolking te kunnen opnemen, is niet geheel juist, althans wanneer men den nadruk legt op de woorden „hier te lande". In verschillende landen om ons heen toch en ook in andere werelddeelen heerscht nog groote werkloosheid. In ons land worden bij voortduring blijken gegeven, dat industrieele bedrijven in verschillende bedrijfstakken zich op bevredigende wijze ontwikkelen en verschillende verschijnselen wijzen er op, dat de verbetering blijvend kan zijn, niet het minst doordat de valutaconcurrentie tot het verleden gaat behooren, al zijn er nog landen, waar de productiekosten belangrijk lager zijn dan hier.

De maatregelen, welke de Commissie voor Werkverruiming neemt om het gebruik van Nederlandsche fabrikaten te bevorderen, komen aan deze ontwikkeling ten goede en worden dan ook door de Regeering zooveel mogelijk gesteund.

Dat de hoogte der loonen hier te lande mede oorzaak is van werkloosheid, valt niet te ontkennen. Menig exportbedrijf zou belangrijk meer kunnen omzetten, wanneer zijn loonpost 10 of 20 pct. lager was; aan den anderen kant echter zijn in de exportbedrijven de loonen over het algemeen thans reeds niet hoog. In verschillende „beschutte" bedrijven zijn zij belangrijk hooger en dit drukt vrijwel rechtstreeks op de arbeiders in de „onbeschutte" bedrijven en dus ook op die bedrijven zelve.

Een algemeene verlaging van het loonpeil zou, behalve een welvaartsvermindering voor alle werkenden, tengevolge hebben, dat door hun verminderde koopkracht in menig bedrijf de werkgelegenheid weer zou verminderen, zoolang niet hun vermindering van het verbruik gecompenseerd wordt door grooter verbruik, eensdeels als gevolg van de door verlaging der productiekosten veroorzaakte prijsdaling en anderdeels door de nieuwe koopkracht van hen, die als gevolg van de loonsverlaging werk vinden in „onbeschutte" bedrijven.

Het verband tusschen de hoogte der loonen in eenig land en de mate van werkloosheid, is dan ook niet zoo rechtsbreeksch en eenvoudig als de hier aan het woord zijnde leden schijnen te meenen.

De loonen in de diamantindustrie zijn reeds lang gedaald en steken niet meer als vóór den oorlog ver boven de loonen in andere vakken uit.

De vraag, of en welke ondernemers behooren bij te dragen in de kosten van werkloosheidsverzekering, is voorgelegd aan een Commissie uit den Hoogen Raad van Arbeid, die dezer dagen is ingesteld.

Dat de werking der sociale wetten hier zwaarder druk op de bedrijven legt dan in sommige concurreerende landen, is wel aannemelijk, al is er nog al eens overdrijving in veel van wat over buitenlandsche toestanden wordt medegedeeld. De Regeering is dan ook overtuigd van de noodzakelijkheid om de uitbreiding van de sociale wetgeving slechts geleidelijk te doen plaats hebben; anderzijds acht zij de belangen, die door de sociale wetgeving gediend worden, zoo groot, dat zij niet dan bij strikte noodzakelijkheid daarvan iets meent te mogen opofferen.

Dat verlaging van belastingen het bedrijfsleven versterkt en dus de werkloosheid doet afnemen, is een en andermaal door de Regeering als hare zienswijze te kennen gegeven en is dan ook, voor zoover de lasten van het budget zulks voorshands mogelijk maken, in toepassing gebracht.

Dat er getwijfeld wordt aan de geneigdheid der Regeering om groote werken uit te voeren, bevreemdt haar ten zeerste. Naast de afsluiting der Zuiderzee en de Maaskanalisatie, den aanleg van het Julianakanaal, den sluisbouw te IJmuiden, zijn nog tal van andere belangrijke werken in uitvoering. Op de begrooting voor 1928 is met inbegrip van de Zuiderzee en het Wegenfonds niet minder dan 71 millioen gulden uitgetrokken voor productieve werken, niet meegerekend de normale onderhoudswerken.

De vraag, in hoeverre de tegenwoordige werkloosheid een uitbreiding van de Werkloosheidsverzekering noodig maakt en hoe de daarvoor noodige middelen gevonden zouden moeten worden, is nog bij de Regeering in onderzoek. Die maatregel zou uiteraard alleen doel treffen, indien zij gepaard gaat met een gelijktijdige inperking der gemeentelijke steunregelingen. De daarover gevoerde onderhandelingen zijn nog niet beëindigd.

De Memorie van Antwoord omtrent Hoofdstuk X (Arbeid, Handel en Nijverheid) derzelfde begrooting bevat de volgende passages:

Werkloosheidsverzekering. Ten aanzien van de wettelijke regeling der werkloosheidsverzekering herinnert ondergeteekende er aan, dat hij — mede in verband met de in de Tweede Kamer aangenomen motie-VAN DEN TEMPEL — begonnen is met aan het oordeel van den Hoogen Raad van Arbeid een drietal praealabele vragen te onderwerpen.

Na ontvangst van het advies zal ondergeteekende overwegen, welke weg verder moet worden ingeslagen. Hij herinnert er echter aan, dat hij heeft te kennen gegeven, niet bereid te zijn, het bedrijfsleven, zooals het thans is, ongeveer tegelijk met kosten van een Ziektewet en van een, mede door de werkgevers gedragen, werkloosheidsverzekering te belasten.

Arbeidsbemiddeling. Over een voorloopig ontwerp tot wettelijke regeling der arbeidsbemiddeling heeft ondergeteekende het advies van den Hoogen Raad van Arbeid ontvangen; hij vertrouwt dat het ontwerp der wettelijke regeling thans spoedig bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal zal kunnen worden ingediend. Het wetsontwerp omvat mede bepalingen omtrent arbeidsbemiddeling, die met winstoogmerk wordt uitgeoefend, ook voor zoover deze hare werkzaamheden uitstrekt over musici, artisten en dergelijken.

Beroepskeuze. De ondergeteekende houdt geregeld zijn aandacht gevestigd op de ontwikkeling van de organisatie der voorlichting bij beroepskeuze hier te lande. Naar zijn meening is nog niet de tijd aangebroken om van Rijkswege de organisatie der voorlichting ter hand te nemen.

Bij de mondelinge behandeling in de Eerste Kamer der begrooting van het Departement van Arbeid, Handel en Nijverheid voor 1928 is ook de werkloosheidsverzekering ter sprake gekomen. De Minister heeft op 28 April j.l. gezegd, dat hij het zich zelf niet vergeeft, dat de heer Dr. J. VAN DEN TEMPEL niet tot lid der desbetreffende kommissie uit den Hoogen Raad van Arbeid benoemd is. Hij heeft dezen onder vier oogen zijn exkuses aangeboden en hem verzocht alsnog lid der kommissie te worden. Om zakelijke redenen heeft de heer VAN DEN TEMPEL bedankt. Hierop is de heer WIBAUT uitgenoodigd, maar ook deze bedankte en noemde den naam van den heer HIEMSTRA. De Minister heeft gemeend hieraan geen gevolg te kunnen geven, omdat het in deze kleine kommissie niet gaat om stemmen, maar in de eerste plaats om uiting van verschillende inzichten en overtuigingen.

Vertegenwoordiging der gemeenten achtte de Minister eerst noodig, wanneer definitieve adviezen moeten worden gegeven.

Ten aanzien van de zaak zelf zeide de Minister, dat men het in den Werkloosheidsraad nooit eens is kunnen worden. Als men het over de medebetaling door de werkgevers eens is dan beginnen de praktische moeilijkheden eerst. Als praealabele vragen noemde Z.Exc.: de kombinatie van verplichting voor den werkgever en vrijwilligheid voor den arbeider; de dragers der verzekering; de uitbouw der verzekering bij een vrijwillig stelsel. De Minister heeft eigenlijk al een inzicht, maar heeft dit niet willen opleggen.

Literatuur.

Mr. J. POSTMUS, *Een onderzoek naar omvang en aard van de bevolkingsconcentratie in Nederland sedert 1830.* Amsterdam, Swets en Zeitlinger, 1928. 138 pag.

Dit boek heeft den schrijver gediend tot het verkrijgen van

den graad van doctor in de rechtsgeleerdheid aan de Vrije Universiteit. Het behandelt den trek naar de steden. Een scherp omlijnde definitie van „stad" meent hij niet te kunnen geven. Als kriteria neemt hij aan: 1) groote bevolking; 2) klein oppervlak; 3) industrieel, wetenschappelijk, luxe- of ander centrum (p. 27). De meening, dat bevolkingskoncentratie aanwezig is door een groot vestigingssaldo en niet door een groot geboorteoverschot is z.i. te eenzijdig. De laatste faktor, al komt hij in de tweede plaats, mag niet verwaarloosd worden. Hij splitst dan ook zijn onderwerp in primaire en sekundaire bevolkingskoncentratie. In het algemeen is dus onder dit begrip te verstaan „het verschijnsel, dat de bevolking der steden een steeds grooter aandeel gaat nemen in de rijksbevolking" (p. 31).

In de eerste plaats behandelt hij dan uitvoerig de bevolkingsstatistiek der provincies. Het resultaat hiervan is, dat provincies met vele gemeenten met stedelijk karakter een grootere toeneming vertoonden dan provincies daarzonder.

In het vierde hoofdstuk, dat wel de kern van het proefschrift vormt, wordt de bevolking der gemeenten onderzocht. Een nauwkeurige schatting leidt tot de konklusie, dat het platte land sedert 1830 door vertrek ongeveer 1.258.000 personen verloor, waarvan 288.000 Nederland verlieten en 970.000 naar de steden trokken. Stuk voor stuk bespreekt de schr. dan de gemeenten, welke bij de volkstelling van 1920 meer dan 20.000 inwoners telden.

In hoofdstuk V beschrijft Dr. Postmus eenige stedelijke „bevolkingseenheden" (o.m. Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage met haar omstreken) en in hoofdstuk VI eenige streekbevolkingen (Zuid-Limburg, Twenthe, de Zaanstreek en de Groningsche veenkoloniën).

De konklusie van het werk is, dat ook in Nederland bevolkingskoncentratie plaats vindt, maar dat het vestigingssaldo der steden sedert 1900 nog aanzienlijk verminderd is en bij sommige steden zelfs in een vertreksaldo is overgegaan. Waarschijnlijk lijkt het den schr., dat de langzame bevolkingskoncentratie der laatste kwarteeuw zal blijven aanhouden, waarin Den Haag, Eindhoven en Zuid-Limburg het grootste deel blijven houden; in mindere mate Rotterdam, in nog veel mindere mate Amsterdam. Van de 20 ekonomische konklusies vermelden wij nog deze: „de werkloosheid in de steden dreigt een meer permanent karakter te gaan dragen".

De heer Postmus heeft geen nieuwe resultaten gevonden. Dit was ook op een zoo doorploegd terrein niet te verwachten. Voor het werkloosheidsvraagstuk is het belang van de bevolkingskoncentratie den lezers van dit Tijdschrift wel bekend. Het is dan ook te verwonderen, dat de schr. het Eindverslag van de Staatskommissie over de Werkloosheid blijkbaar niet heeft geraadpleegd. Overigens ligt de verdienste van zijn werk

m.i. vooral in het uitgebreide statistische materiaal, dat hij verzameld heeft.

A. M. Carr-Saunders en D. Caradog Jones, *A survey of the social structure of England & Wales as illustrated by statistics.* London, Milford, 1927. XVII + 246 pag.

Een bespreking van dit boek zou tamelijk uitvoerig moeten zijn en het bestek van dit Tijdschrift overschrijden. Met een korte aankondiging moge dus worden volstaan. De beide Liverpoolsche hoogleeraren, die het werk schreven, wilden een min of meer gesloten beeld geven van de belangrijkste faktoren van het sociale leven in hun land, voorzoover dit met behulp der statistiek kan geschieden. Den nadruk wilden zij leggen op den samenhang dezer faktoren. Hoewel aan sommige gegevens geen gebrek is, soms zelfs de overvloed ervan last veroorzaakt, ontbreken zij dikwijls in den preciesen vorm, waarin ze noodig zijn.

De achtergrond van het sociale leven, dat immers zoo nauw verbonden is met het ekonomische, is niet behandeld. Begonnen wordt met een analyse der bevolking. Hierin komen ter sprake leeftijd, sexe, burgerlijke staat, woningtoestanden, geografische verspreiding, verdeeling naar beroep en bedrijf, naar „klassen" (een begrip, dat de schr. niet aanvaarden), enz. Hierna wordt het vereenigingswezen behandeld; vervolgens het nationale inkomen en vermogen; de opvoeding en de beroepskeuze; de overheids- en partikuliere maatregelen tegen het derven van inkomen door ziekte, werkloosheid, e.d.; de verschuivingen in de inkomstenverdeeling (door sociale lasten, weldadigheid, e.d.); enkele sociaal-pathologische verschijnselen (armoede en misdaad); terwijl de slothoofdstukken gegevens bevatten over aangeboren eigenschappen en de rekruteering der bevolking. Verwacht wordt, dat de bevolking van Groot-Brittannië, welke thans pl.m. 44 millioen bedraagt, tot 1950 zal stijgen tot 48 millioen en daarna tot in de 21ste eeuw stabiel zal blijven. De schr. nemen de berekeningen van Prof. Bowley hieromtrent over.

De waarde van het boek ligt zeker niet het minst in de 82 statistische tabellen en de verschillende grafische voorstellingen, welke het bevat. Ook voor ons land zou een dergelijk samenvattend werk van belang zijn.

Mr. S. Mok.

Buitenlandsch Overzicht.

België.

Verzekering tegen gedeeltelijke werkloosheid in de diamantindustrie. De vakvereenigingen der werkgevers en der arbeiders in de Antwerpsche diamantindustrie hebben bij kollektief kon-

trakt in het leven geroepen een krisisfonds voor de Belgische diamantindustrie. Het doel hiervan is aan de arbeiders een uitkeering te verstrekken, telken male wanneer de beide organisaties besluiten den werktijd met een halve week of meer te verkorten.

De bijdrage bedraagt 10 francs per arbeider per week, waarvan arbeider en patroon ieder de helft betalen. Zij worden door de arbeidersorganisatie geïnd. Het fonds wordt beheerd door een bestuur, bestaande uit twee vertegenwoordigers van elk der beide groepen. Het fonds is in werking getreden den 1sten November 1927 en heeft in de negen maanden van zijn bestaan reeds 950.000 francs (pl.m. *f* 66.500) ontvangen.

Duitschland.

De werkloosheidsverzekering. Het eerste kwartaalrapport omtrent de werking der nieuwe Duitsche wet op de werkloosheidsverzekering en arbeidsbemiddeling is gepubliceerd. Het loopt over het kwartaal Oktober t/m December 1927.

Het aantal kontributie betalende arbeiders bedroeg 15.810.000. Bovendien waren er gemiddeld 780.000 werkloozen, die steun ontvingen of te werk gesteld waren, zoodat het totaal aantal verzekerden 16.590.000 bedroeg.

De inkomsten bedroegen 196 millioen mark, waarvan 190 millioen door de verzekerden en hun arbeiders is opgebracht.

De uitgaven bedroegen 146 millioen mk., waarvan 122 millioen werd besteed aan uitkeeringen, 7 millioen voor maatregelen tegen de werkloosheid en 17 millioen voor kosten van arbeidsbemiddeling en administratie.

De krisisuitkeering, welke ten laste van de landen en de gemeenten komt, kostte 33 millioen mk.

Het totale vermogen der 22 distriktsbureaux van arbeidsbemiddeling en werkloosheidsverzekering bedroeg op 31 December 1927 173 millioen mk., waarvan 125 millioen het centrale reservefonds vormde.

Vijf-en-twintigjarig bestaan van het „Reichsarbeitsblatt". Het „*Reichsarbeitsblatt*" jubileert. Een kwart eeuw lang vervult dit blad nu reeds zijn taak van voorlichting op elk gebied der sociale voorzorg. Als officiëel orgaan van het Rijksministerie van Arbeid en de daaronder ressorteerende zelfstandige instellingen is het reeds van groote waarde. Maar ook het niet-officiëele deel bevat steeds artikelen, welke uitmunten door objektiviteit en wetenschappelijke degelijkheid. Een woord van gelukwensch mag dan ook hier aan het jubileerende orgaan gebracht worden.

Het feestnummer bevat o.m. artikelen van Minister Brauns en van Albert Thomas. De werkloosheidszorg wordt behandeld door Dr. Syrup en door Dr. O. Weigert. In de bijdrage van laatstgenoemde treft het, dat het grootste probleem der huidige

Duitsche arbeidsmarktpolitiek genoemd wordt het gebrek aan vakkundige arbeiders naast de groote werkloosheid.

Ook dit nummer, dat in vogelvlucht een geschiedenis der Duitsche sociale politiek geeft, staat op het hooge peil, dat men van het „Reichsarbeitsblatt" gewend is.

Engeland.

Loonen en werkloosheid. In het Septembernummer van het belangrijkste wetenschappelijke ekonomische tijdschrift van Engeland, „*The Economic Journal*" schreef Prof. A. C. Pigou over „*Wage policy and unemployment*". Hij kwam daarin tot de konklusie, dat, rekening houdende met de tijdelijke verplaatsing van arbeiders na den oorlog en met de mijnwerkersstaking van 1921, de werkloosheid ten bedrage van 5 % der verzekerden moet worden geweten aan de handhaving der loonen boven het peil, dat evenwicht zou brengen tusschen vraag en aanbod van arbeidskracht. De schr. merkt uitdrukkelijk op, dat de loonen echter niet in alle industrieën te hoog zijn. Indien in industrieën, welke alleen voor de binnenlandsche markt werken de loonen verlaagd werden op het peil, dat nu geldt in industrieën, welke last hebben van buitenlandsche konkurrentie, zouden de eerste niet alleen hun eigen, maar na een overgangstijd ook de werkloozen der andere industrieën kunnen opnemen.

In het Maartnummer van hetzelfde tijdschrift onderwerpt Prof Henry Clay dit betoog aan kritiek. Hij verwijt zijn ambtgenoot, dat deze de slechte verdeeling der arbeidskrachten als vrij onbelangrijk terzijde schuift. Hij tracht induktief aan te toonen, dat deze faktor juist van het grootste belang is. De minste werkloosheid heerscht in die industrieën, waarin de loonen, vergeleken met 1914, het hoogst zijn en omgekeerd is de werkloosheid het grootst, waar de loonen het laagst zijn. Bovendien is de werkloosheid beperkt tot de industrieën van steenkool, ijzer, staal, scheepsbouw, machines en textiel en de transportbedrijven.

De lage loonen dezer industrieën zijn te hoog en niet de hooge loonen der welvarende bedrijfstakken. De slechte verdeeling der arbeidskrachten over de verschillende industrieën verlaagt het gemiddelde loon, dat betaald kan worden zonder werkloosheid te veroorzaken.

Men kan volgens dezen hoogleeraar niet volhouden, dat het algemeen loonpeil te hoog of te laag is. Een betere verdeeling der arbeidskrachten zou, zelfs indien zij in verschillende zeer goed betalende beroepen het loon zou verlagen, de produktie zoodanig kunnen vergrooten, dat het algemeen loonpeil zou stijgen.

Frankrijk.

De buitenlandsche arbeidskrachten. In de suikerfabrieken is door den dienst voor vreemde arbeidskrachten en den dienst

der arbeidsinspektie een onderzoek ingesteld naar het aantal vreemde arbeiders, dat daar werkt. Het onderzoek omvatte 176 fabrieken met 29.000 arbeiders. Hiervan waren 12.000 d.i. pl.m. 40 % vreemdelingen. Het bleek, dat 10.000 hiervan onder toezicht van den eerstgenoemden dienst het land zijn binnengekomen. 1.500 bevonden zich reeds langer in het land. Voor de helft waren zij vast werkzaam aan de fabrieken, voor de andere helft waren het Belgen, die reeds gewerkt hadden in het beetwortelbedrijf. Minder dan duizend arbeiders waren van onbekende herkomst. Dit waren hoofdzakelijk grensarbeiders, geleverd door de arbeidsbeurs. De kontrôle op de buitenlandsche arbeiders blijkt dus bevredigend te werken.

Een niet-officieele enquête is gehouden door de Confédération Générale du Travail in de ijzermijnen van Meurthe en Moezel. Pl.m. 16.500 vreemdelingen bleken hier te werken. In 1927 hebben de arbeidsbeurzen ruim 9.000 vreemdelingen geregistreerd, d.i. dus bijna 60 % van het totaal. Een groot aantal arbeiders verlaten de mijnen, zoodra hun contract is afgeloopen (d.i. dikwijls reeds na vier maanden) en gaan dan werken in de metaalfabrieken van het distrikt of in de kolenmijnen in het Noorden en Noord-Westen. De oorzaken van deze veranderlijkheid zijn gebrek aan behoorlijke verblijfgelegenheden en de slechte arbeidsvoorwaarden.

Wet betreffende de sociale verzekeringen. Het Fransche Parlement heeft nog voor de verkiezingen, den 14den Maart j.l., een zeer uitvoerige wet op de sociale verzekeringen aangenomen. Een verplichte verzekering is ingevoerd tegen de geldelijke nadeelen van ziekte, moederschap, invaliditeit, ouderdom, overlijden en zorg voor kinderen. De verzekering zal 8½ millioen verzekerden omvatten, terwijl 13 millioen personen erdoor bevoordeeld zullen kunnen worden. De jaarlijksche kosten worden op 5 milliard franc geraamd.

Een eigenlijke werkloosheidsverzekering wordt niet in het leven geroepen. Er komt een waarborg tegen werkloosheid („garantie de chômage"), welke ten doel heeft den werklooze niet het recht op uitkeering uit de sociale verzekering verloren te doen gaan. Daar de werkgever 10 % van het loon als bijdrage aan de sociale verzekering betaalt (waarvan 5 % op het loon mag worden gekort), zou een werklooze zijn recht op uitkeering door het niet-betalen van premies verliezen. Hij moet, om recht op de waarborgpremie te hebben, gedurende een jaar, onmiddellijk aan de werkloosheid voorafgaande, ononderbroken onder de sociale verzekering gevallen zijn en gedurende 60 dagen in de aan de werkloosheid voorafgaande 3 maanden moet voor hem premie zijn betaald. De waarborgpremie wordt gedurende 6 maanden betaald. In een periode van 12 maanden blijft het recht gedurende 3 maanden geheel bestaan en gedurende de 3 volgende maanden voor de helft. De waarborg-

premie wordt betaald uit een heffing van 1 % op de gewone premie van arbeider en werkgever. Deze gelden worden in een speciaal fonds belegd. Wanneer dit een saldo aanwijst, kan besloten worden, dat dit gebruikt wordt voor subsidies aan werkloosheidskassen tot een maximum van 33 % van de door deze in het laatste jaar betaalde uitkeeringen.

Ierland.

Enquête naar de werkloosheid. In den Vrijstaat Ierland is door den minister van nijverheid en handel een kommissie ingesteld, welke tot taak heeft de maatregelen te bestudeeren, welke in staat zijn de werkloosheid onmiddellijk te genezen, eenerzijds rekening houdende met de noodzakelijkheid om alle zware belasting van landbouw en nijverheid te vermijden en anderzijds met het feit, dat de voortdurende abnormale werkloosheid zelf een zeer ernstig ekonomisch verlies veroorzaakt.

De commissie bestaat uit negen leden, vertegenwoordigers van handel, landbouw, industrie, arbeiders en ambtenaren van de departementen van financiën, plaatselijk bestuur en openbare gezondheid.

Italië.

Kursussen voor werkloozen. Op initiatief van het Instituut voor Sociale Voorzorg zijn in December j.l. in Turijn kursussen voor werkloozen ingericht met financieele hulp van het nationale fonds der sociale verzekeringen. Deze kursussen worden gegeven op de avondvakscholen.

Het onderwijs is zoowel theoretisch als praktisch. Men leidt op voor smid (waaraan gebrek bestaat), monteur, timmerman, meubelmaker, enz. De kursussen duren 3 maanden. De leerlingen worden gekozen uit de werkloozen, die recht op uitkeering hebben. Zij ontvangen onderwijs van 8 tot 11 uur v.m. en van 2 tot 3½ uur n.m. De uitkeering blijven zij ontvangen.

Reeds hebben 500 werkloozen deze kursussen gevolgd. Voor het meerendeel waren zij van 15 tot 30 jaar oud. De resultaten waren goed.

Polen.

Uitvoering van openbare werken. Ten einde werkloosheid te bestrijden zal de Staat in de plaatsen, waar zij het ernstigst is, gebouwen laten neerzetten en wegen en kanalen aanleggen. Een krediet van 88 millioen zloty is hiervoor toegestaan.

Ook eenige groote gemeenten zullen zoo handelen met behulp van in het buitenland geleende gelden. Zoo heeft de gemeente Varsovia in de Vereenigde Staten $ 10 millioen geleend en Poznan in Engeland £ 500.000.

Werkloos waren in Februari j.l. 180.000 personen, tegen 213.000 in Februari 1927 en 358.000 in Februari 1926.

Vereenigde Staten van Amerika.

De werkloosheid. In een artikel in de „*Informations Sociales*" van het Int. Arbeidsbureau van 9 April j.l. wordt opgemerkt, dat sinds den herfst van 1925 de prijzen in de Ver. Staten voortdurend zijn gedaald, zoodat zij in Juni 1927 meer dan 10 pct. lager waren dan in Augustus 1925. Van Juni tot Oktober 1927 zijn de groothandelsprijzen weer iets gestegen, maar daarna zijn ze weer gedaald.

Hoewel het aantal werkloozen, dat wel op 5 millioen is geschat, niet bij benadering kan worden vastgesteld, omdat de werkloosheidsverzekering en statistieken ontbreken, staat het toch wel vast, dat het aantal werkloozen is toegenomen. Een aantal vakvereenigingen, tezamen tellende 500.000 leden in 23 steden, registreerden in de laatste vier maanden van 1927 pl.m. 70.000 werkloozen. Het aantal aanbiedingen bij de arbeidsbeurzen is, vergeleken met het aantal vakatures, gestegen. De weldadigheidsinstellingen in New York hebben veel meer werk. De nachtasylen zijn overvuld. Het indexcijfer der industrieele produktie is gedaald en bereikte in November j.l. voor het eerst sinds 1924 een getal onder de 100, n.l. 98.

Behalve uit de beperktheid der betaalmiddelen, tot uiting komende in de prijsdaling, worden als oorzaken der werkloosheid genoemd: de sterke bevolkingsgroei (5 pct. sinds 1923); de trek van 3 millioen landbewoners naar de stad, ondanks de dalende bedrijvigheid der fabrieken; de mechanisatie der bedrijven; de langdurige periodes van slecht weer, de overstroomingen van de Mississipi; de mijnwerkersstaking, enz.

Ter bestrijding der werkloosheid worden verschillende maatregelen genomen. In den Staat New York is een krediet van $ 37 millioen voor den aanleg van bruggen en wegen versneld aangenomen. De Bondsregeering zal haar scheepsbouwplannen, de werken tot voorkoming van overstroomingen en andere werken eveneens versneld doen uitvoeren.

Men verwacht, dat het goede weerseizoen de werkloosheid belangrijk zal doen verminderen.

Persoverzicht.

„*Arbeit und Beruf*" van 25 April j.l. wijdt veel plaatsruimte aan Amsterdam. Dr. Kurt Kunze uit Leipzig verhaalt uitvoerig en kritisch over zijn bezoek aan de Amsterdamsche arbeidsbeurs, welker methoden hij vergelijkt met die der Duitsche beurzen. De redakteur Dr. Dermietzel schrijft er een „Nachwort" bij, waarin hij eenige belangrijke punten — verband tusschen werkloosheidsverzekering en arbeidsbemiddeling, informaties bij werkgevers, enz. — nader bespreekt.

Voorts is een uitvoerig uittreksel opgenomen uit het Amsterdamsche werkloosheidsrapport, dat de redaktie in de belangstelling van alle vakgenooten aanbeveelt.

Vereenigt U, het orgaan van de Nederlandsche Bond v. Arbeiders in het Landbouwbedrijf van 12 Mei j.l. bestrijdt in een artikel „Een Gratie" getiteld, een ingezonden stuk van vier landarbeiders tegen emigratie naar Canada. Uit dit artikel is de volgende zin genomen: „Er is moed en levenslust, jonge kracht en gezonde durf, ernstige wil en arbeidzaamheid voor noodig. Wie van al die goede eigenschappen in meerdere of mindere mate bezitter is, laat hij zich niet weerhouden....."

De Gids, orgaan van het Chr. Nat. Vakverb. van 10 Mei 1928 bevat een artikel: „het werkloosheidsprobleem", waarin de tewerkstelling van 250 werkloozen in Utrecht, in Drente wordt beschreven. De schrijver, de heer J. M. van Nierop, ziet de groote bezwaren niet over het hoofd, maar concludeert toch: „daarom gelooven we te moeten staan aan de zijde van hen, die deze tewerkstelling willen steunen met al hun kracht."

De *R. K. Werkgever* van 9 Mei opent met een hoofdartikel: „de groote onbekende". Hierin behandelt Dr. Kortenhorst de werkloosheidsverzekering en in het bijzonder het vraagstuk der werkgevers. Hij beschouwt het meebetalen door de onderneming als een zakelijke belasting op het bedrijf en dan nog wel als een slechte en hij vraagt: „komt een dergelijke zakelijke bedrijfsbelasting niet lijnrecht in strijd met de grondbeginselen der bestrijdingsmethoden, die tegen de werkloosheid werden aangewend? Als er meer geld moet zijn voor een verzekering, dan moet er meer voor beschikbaar gesteld worden en zoo dit niet kan uit bestaande bronnen, dan zou hij geen bezwaar hebben tegen verhooging van invoerrechten, maar in elk geval: „kieze men daarvoor een vorm, die zoo min mogelijk op het bedrijfsleven drukt."

Het tijdschrift *De Nederlandsche Heidemaatschappij* van 1 Mei j.l. bevat het jaarverslag dezer instelling over 1927. Zij die zich voor werkverschaffing interesseeren, moeten het bepaald lezen, omdat het vele gegevens hierover bevat, o.a. de totale loonbedragen, welke voor sommige ontginningswerken in 1927 zijn betaald.

De *Internationale Christelijke Vakbeweging*, 6e jaargang No. 4 geeft in een artikel: „De Werkloosheidsverzekering in België van de hand van den heer Henri Pauwels te Brussel een overzicht van het Belgische stelsel.

In het *Weekblad van den A. N. D. B.* van 11 Mei j.l. zet de

redacteur Polak zijn strijd met den heer Bölger voort over het vertrek van industrieën uit de groote steden naar het platteland. In het artikel komt op het einde de volgende zinsnede voor:

„De oplossing van het vraagstuk der werkloosheid is slechts te vinden in het scheppen van een toestand, die het maximum van normale werkgelegenheid oplevert. Zulk een toestand is, waar alle landen ter wereld voortdurend meer den invoer van buiten afsluiten en het gesubsidieerde *dumping*-stelsel toepassen, slechts in het leven te roepen, door het toepassen van gelijksoortige maatregelen."

Het verslag van den *Algemeenen Nederlandschen Bouwarbeidersbond* over 1926 en '27 bevat meerdere gegevens over werkloosheid. Zooals men weet is de werkloosheidsverzekering ten onzent vrijwillig, en grootendeels verbonden aan de vakvereeniging. De laatste jaren hebben het bewijs geleverd, dat de omvang der verzekering nauw samenhangt met den omvang der vakbeweging. In dit verslag komen o.m. twee staten voor, bevattende de aantallen van hen, die afgevoerd zijn als lid en de reden der afvoering. In het laatste jaar bedroeg dit nog ongeveer 12 %. Uit een oogpunt van werkloosheidsverzekering is dit sterke verloop wel te betreuren.

PRAEADVIEZEN

OVER HET ONDERWERP

„Op welke wijze kan de arbeidsbemiddeling voor „losse arbeidskrachten en tijdelijke werkgelegen- „heden het best worden georganiseerd?" — —

Uitgebracht voor de

VEREENIGING VAN NEDERLANDSCHE ARBEIDSBEURZEN

1928.

Praeadvies van den heer W. F. DETIGER,

Directeur der gemeentelijke en districts-arbeidsbeurs te Amsterdam.

Om te kunnen nagaan, op welke wijze de „arbeidsbemiddeling voor losse arbeidskrachten en tijdelijke werkgelegenheden" het best kan worden georganiseerd, dient men eerst vast te stellen, welke arbeidsbemiddeling men hier op het oog heeft. Het bestuur heeft zich hierover niet nader uitgesproken, maar uit de aanwijzing der preadviseurs mag men veilig afleiden, dat het bestuur bedoelt de arbeidsbemiddeling voor losse arbeiders in het haven- en transportbedrijf, voor de ongeschoolde fabrieksarbeiders en voor de losse stadswerkers; in het algemeen dus voor arbeiders, die geplaatst worden telkens voor zeer korten duur, die gemakkelijk vervangbaar zijn en arbeiden in bedrijven, waarin veel fluctuatie van personeel bestaat.

Indien men het begrip niet beperkt in dezen zin, komt men tot begripsverwarring, vooral waar de losse arbeider en de ongeschoolde arbeider nogal eens synoniem zijn. Legt men te veel den nadruk op het losse karakter van den arbeid, dan verliest men uit het oog, dat er losse arbeid en tijdelijke werkgelegenheid van geschoolde arbeiders is in vakken, waarin de vakbemiddeling voldoende kan voorzien en geen afzonderlijke arbeidsbemiddeling noodig is. Wij noemen het werk van bakkersnoodhulpen, van kellners voor extra partijen, van bouwvakarbeiders voor korte karweien, soms van electriciens, verwarmingsmonteurs, enz. Anderzijds, legt men te veel de klem op het ongeschoolde van den arbeid, dan zou men tal van ongeschoolden in deze bemiddeling schakelen, die daarin niet hooren. In de eerste plaats de ongeschoolde fabrieks- of werkplaatsarbeiders, die niet onderhevig zijn aan telkens dreigend ontslag, en in de tweede plaats de ongeschoolde arbeiders, noodig in het proces van den geschoolden arbeid, voor welken geschoolden arbeid een afzonderlijke vakkundige bemiddeling al bestaat. Buiten onze beschouwing valt dus ook de ongeschoolde vaste arbeider (waartoe wij ook rekenen de arbeiders met den hoed op, als bode, looper, portier, incasseerder, enz.) alsmede b.v. de losse metaalsjouwer, die onder de vakbemiddeling voor het metaalvak valt, de broodbezorger in het bakkersbedrijf, de sjouwer in het bouwvak, de buffetknecht en keukenknecht in het hôtelbedrijf, enz. enz.

Getoetst aan de criteria, die wij hebben gesteld, *arbeid van zeer korten duur, groote vervangbaarheid der arbeiders en groote personeelfluctuatie in de betrokken bedrijven*, rekenen wij in het algemeen dus onder de arbeidsbemiddeling voor losse arbeidskrachten en tijdelijke werkgelegenheden te vallen, de bemidde-

ling voor losse aanvullende krachten in het *transportbedrijf, de ongeschoolde fabrieksarbeiders en de losse stadswerklieden* (de sjouwers en gelegenheidswerkers).

Het *transportbedrijf* is eigenlijk weer de benaming van een conglomeratie van onderscheidene bedrijven, waarvan sommige wel, andere niet aan de door ons gestelde criteria beantwoorden. Op dien grond schakelen wij van onze beschouwing uit het bevaren personeel, het dekpersoneel en het machinekamerpersoneel van de groote vaart, de Rijn- en de binnenscheepvaart, (schippers, kapiteins, stuurlui, matrozen en dekknechts, machinisten en stokers). Hiervoor past slechts een afzonderlijke vakkundige bemiddeling. Wel vallen binnen den kring onzer beschouwingen de losse aanvullende krachten in het bedrijf van laden en lossen van schepen (alle soorten bootwerkers en walwerkers), in het veembedrijf, in het bedrijf van expediteurs (schuitenvoerders, koetsiers, chauffeurs), in het meubeltransport- en kruierbedrijf, in het taxi- en rijtuigbedrijf, bij de spoorwegen, in het brandstoffenbedrijf, alsmede in den lossen arbeid op markten (overkruien, transporteeren der marktgoederen, enz.) en de z.g. classificeerders (ketelbikkers, roestkrabbers enz.).

Tot de *fabrieksarbeiders* rekenen wij i.c. de losse krachten in bierbrouwerijen en andere fabrieken met wisselende personeelsterkte; tot de losse *stadsarbeiders*, de sjouwers en gelegenheidswerkers rekenen wij de algemeene losse sjouwers, de reclameloopers en -rijders, wakers, stadsreizigers en colporteurs niet echter de loopknechts, fiets- en karrijders voor winkels, apotheken, melkinrichtingen, kranten, enz., de magazijn-, pakhuis- en expeditieknechts en emballeurs. Dat zijn vaak menschen met een vrij langdurig dienstverband. Dat hiervoor, alsmede voor de ongeschoolde vastere fabrieksarbeiders, een goed georganiseerde arbeidsbemiddeling noodig is, valt niet te betwisten; dat die arbeidsbemiddeling verbonden kan zijn aan die voor het losse bedrijf, omdat het vastere personeel vaak gerecruteerd wordt uit de losse menschen, staat voor ons ook vast, maar onder arbeidsbemiddeling voor losse arbeidskrachten en tijdelijke werkgelegenheden valt de placeering van deze weliswaar ongeschoolde, maar toch niet specifiek losse arbeidskrachten, niet. Technisch stellen beide bemiddelingen verschillende eischen.

Oppervlakkig beoordeeld moet het een ietwat vreemden indruk maken, dat in 1928 in deze vereeniging nog eens aan de orde wordt gesteld de vraag, op welke wijze de arbeidsbemiddeling voor losse arbeiders en tijdelijke werkgelegenheden het best georganiseerd moet worden. Als er nu één branche der arbeidsbemiddeling geacht kan worden voldoende gelegenheid gehad te hebben zich in de juiste richting te ontwikkelen, dan is het die voor deze soort arbeid. 't Is de oudste en jarenlang de eenigste bemoeiing der arbeidsbeurzen geweest, en als er één

placeering was, waartoe zelfs de meest sceptische werkgever de arbeidsbeurs wel in staat achtte, dan was het die voor den losse arbeid. Hoeveel jaren lang — en in welk een groote mate trouwens nog — is niet de opvatting van tal van werkgevers en van werknemers geweest, dat de arbeidsbeurzen nu ja, voor ongeschoolde en losse arbeiders goed was, maar niet voor vakarbeiders en de goed georganiseerde bedrijven. 't Klinkt inderdaad ietwat vreemd, dat er in 1928 nog eens moet worden gediscussieerd over de organisatie der arbeidsbemiddeling voor losse arbeidskrachten en tijdelijke werkgelegenheden.

En toch is het in wezen niet zoo vreemd als het schijnt. We hebben, ook in ons land, weliswaar een langdurige ervaring met de bemiddeling voor losse en ongeschoolde werkkrachten, maar of daarom de organisatie voor deze bemiddelingsbranche wel ooit goed georganiseerd is, staat voor ons nog te bezien. Georganiseerde arbeidsbemiddeling is nog een beetje anders dan het bezetten van open plaatsen, waaruit de arbeidsbemiddeling voor losse arbeiders gemeenlijk bestaat. En het zal heel wat moeite kosten zelfs de arbeidsbeurskringen toegankelijk te maken voor deze opvatting. Als men eindelijk overtuigd is geworden van het nut der vakkundige bemiddeling voor vakarbeiders en ambachtslieden, als men het beginsel van een uitgebreid informatiesysteem voor deze groepen heeft aanvaard, als men voor den opbouw en de vakkundige outillage van deze bemiddeling de medewerking van het bedrijf, van werkgevers en werknemers, in den vorm van vakcommissies heeft aanvaard, dan lacht men toch nog om al deze zaken ten opzichte der ongeschoolde beroepen. Stel je voor, daarvoor vakkundigheid, daarvoor een aparte outillage! Dat vindt men toch wel erg overdreven.

En toch is het zoo. De arbeidsbemiddeling voor losse arbeidskrachten en tijdelijke werkgelegenheden is veel te lang beschouwd als een taak waar men geen speciaal verstand van behoefde te hebben, waar men geen aparte studie van behoefde te maken, die ieder toch wel verstond, waar geen groote moeilijkheden aan vastzaten. Als gevolg van deze opvatting is het met die arbeidsbemiddeling eigenlijk lang niet gesteld zooals het kan. Niet kwalitatief, maar ook niet kwantitatief. Er is geen enkele arbeidsbeurs, die de zeer verspreide en zeer gedetailleerde markt voor dezen arbeid beheerscht. Eensdeels ligt dat in het feit, dat men spreekt van losse beroepen, alsof men een bepaalde branche van het bedrijfsleven op het oog heeft, maar in werkelijkheid bedoelt men een schier onoverzienbare conglomeratie van de meest uiteenloopende beroepen, anderdeels echter zien wij de oorzaak liggen in het feit, dat die bemiddeling ook kwalitatief totnogtoe verwaarloosd is.

Dat die bemiddeling kwantitatief nog lang niet is, zooals ze behoort te zijn, moge gestaafd worden met de volgende gegevens. Volgens de beroepsstatistiek, overigens een allesbehalve betrouw-

bare basis op dit gebied, waren er eind 1920 in ons land 39631 sjouwers en transportarbeiders, 24903 losse arbeiders, 33158 loopknechts en bestellers, 36930 magazijn- en pakhuisknechts, 4927 venters; in totaal pl.m. 140.000 arbeiders, die op lossen arbeid en tijdelijke werkgelegenheid zijn aangewezen. Dit aantal is zeker niet te ruim genomen, omdat wij uitgeschakeld hebben verschillende groepen, waarin voor een groot deel der beoefenaren deze losse arbeidsgelegenheid regel is, zooals b.v. de 67506 handlangers, de 358334 landarbeiders, de 32027 tuinarbeiders, de 15977 veenarbeiders, de 19185 voerlieden en de losse fabrieksarbeiders. Als wij dus 140.000 arbeiders rekenen in ons land een bestaan te vinden in lossen arbeid en tijdelijke werkgelegenheden, dan zijn wij niet aan den hoogen kant. Ten overvloede zullen wij maar aannemen, dat deze arbeiders gemiddeld slechts éénmaal per week geplaatst worden (in werkelijkheid worden massa's van hen elken dag opnieuw tewerkgesteld). Indien nu de arbeidsbeurzen de arbeidsbemiddeling voor deze werkkrachten in handen hadden, zouden ze minstens daarin reeds 7 millioen plaatsingen per jaar maken. Ze maken in totaal maar pl.m. 165.000 plaatsingen per jaar voor mannen, en wel voor vaklieden en ongeschoolden tezamen.

In den achterstand, die op dit gebied dus in ons land bestaat, moge op zichzelf reeds voldoende spoorslag liggen opgesloten, om dezen tak der arbeidsbemiddeling krachtig aan te vatten, er zijn nog andere overwegingen voor. En we komen dan niet alleen tot de innerlijke kwaliteit dezer bemiddeling maar vooral tot haar maatschappelijke en sociale waarde.

In de eerste plaats zal de markt voor den lossen, ongeschoolden, ongeregelden arbeid hoe langer hoe meer beteekenis krijgen, naarmate de markt van den geschoolden, regelmatigen arbeid wordt gesaneerd of ingekrompen. Met andere woorden, indien men als gevolg van een meer opzettelijke ontleding van het werkloosheidsprobleem, van de neiging tot bedrijfsgewijze regeling der werkloosheidszorg en van een schifting van het werkloozenleger komt tot beperking der arbeidsreserven in de meer afgeronde bedrijven, tot afvloeiing dus van het overtollige aanbod daarin — en dat geschiedt in de praktijk ook zonder opzettelijke bemoeiing, — dan klemt het zooveel te meer om de markt voor den lossen arbeid, de algemeene verzamelplaats der uit andere bedrijven afgevloeide reserven, te overzien en te beheerschen. Men kan er niet mede volstaan, de meer regelmatige bedrijven te saneeren, door den verzamelpot van den lossen arbeid te vergrooten, zonder zich van dien verzamelpot iets aan te trekken. Het zal noodig zijn, afzonderlijke maatregelen te treffen in verband met de werkloosheid voor die groepen van arbeiders, die gemeenlijk op den lossen arbeid en tijdelijke werkgelegenheden zijn aangewezen. Men kan — gelijk in het Rapport der Amsterdamsche enquêtecommissie ook werd opge-

merkt — constateeren, dat in elke groote stad en zelfs in heel wat middelmatig groote steden, een zeker deel der bevolking nu eenmaal leeft van de hand in den tand, van den eenen dag in den anderen, van het eene karwei in het andere, periodiek onderhevig aan werkloosheid, afgescheiden van conjunctuur en seizoen, men kan zelfs van meening zijn, gelijk wij meermalen hoorden betoogen, dat het niet aangaat om al die periodieke werkloozen te tellen onder de slachtoffers van het werkloosheidsprobleem, voor een verantwoordelijke overheid zal het toch bezwaarlijk gaan haar oogen te sluiten voor de persoonlijke misère en de maatschappelijke nadeelen, die uit dezen „natuurlijken" toestand voortvloeien [1]). Naar onze overtuiging zal in de toekomst de werkloosheid dezer losse arbeiders de grootste zorg baren. Hun aantal vergroot zich als gevolg van allerlei toestanden en maatregelen en de moeilijkheden hunner verzorging stapelen zich op. Het vraagstuk, dat in 1909 het minderheidsrapport der Engelsche Poor-Law-commission reeds stelde en dat Beveridge in hetzelfde jaar in zijn boek „Unemployment" in al zijn theoretische consequenties ontleedde, het vraagstuk n.l. van bestrijding der werkloosheid door een rationeele organisatie der arbeidsmarkt moge nog weinig zijn oplossing genaderd zijn, de zorg voor de werkloozen ook uit de losse bedrijven heeft reeds groote vorderingen gemaakt, maar feitelijk alleen nog in den vorm van ondersteuning.

En wij komen hier vanzelf aan een tweede belangrijke overweging. Naarmate de werkloosheidszorg voor de ongeschoolden zich uitbreidt, naarmate zelfs ook de verzekering in deze beroepen haar intrede heeft gedaan (transportbedrijf), naarmate daarvan is het voor de Overheid onvermijdelijk op de werkverdeeling in die beroepen contrôle en invloed uit te oefenen. Op dit gebied heerschen thans maar al te veel misstanden. Niet alleen, dat fraude op het gebied van den steun in deze losse beroepen gemakkelijker is dan waar ook, dat de contrôle moeilijker is, ook de contrôle op elkaar en van de vakorganisaties, maar door het ontbreken van voldoende regularisatie in de werkzaamheden, door een onvoldoende rouleering van het werk onder de arbeiders, wordt werkloosheid, zij het ook soms gedeeltelijke werkloosheid, veroorzaakt waar zulks te voorkomen ware. Bovendien, de verbrokkeling van de markt, het feit dat op honderd en één punten tegelijk aanbod en vraag elkaar ontmoeten en een mensch nu eenmaal maar op één punt tegelijk kan zijn, brengt nog wel eens te weeg, dat ter eener zijde arbeidsgelegenheid onbenut blijft, terwijl ter anderer zijde aanbod zonder emplooi blijft, met als gevolg hier onnoodige werkloosheid en steun en daar het binnenhalen van soms nog onge-

1) Wij verwijzen in dit verband naar het praeadvies van den Heer W. DE FREMERY in 1914 aan deze vereeniging uitgebracht over de arbeidsbemiddeling in het havenbedrijf (Tijdschrift van den Nederl. Werkloosheidsraad 1914, bladz. 241 v.v.)

schikte concurrenten van buiten het „vak", of zelfs van buiten de gemeente.

In de derde plaats, behalve dat een goede werkloosheidszorg in de hierbedoelde losse bedrijven onmogelijk is zonder een rationeele organisatie der markt, komt van verschillende sociale maatregelen, die in andere bedrijven mogelijk zijn, weinig terecht. De invalideitsverzekering wordt veelvuldig niet nageleefd, de kwestie van collectieve arbeidsregelingen schijnt onoplosbaar, de ziektewet zal alleen ten koste van veel administratie in deze losse beroepen effect kunnen sorteeren. Belastinginhouding en ander verplicht loonbeslag is ten aanzien dezer losse werknemers bijkans onmogelijk. De werkgevers, die er een goede loonadministratie op na houden, zien zich zwaar belast met administratieven omslag.

Het concentreeren der arbeidsmelding op één punt, het vestigen van één centraal bureau voor arbeidsverdeeling en arbeidstoewijzing zal aan de genoemde bezwaren grootendeels tegemoet kunnen komen. Weet men dan nog aan dit centrale bemiddelingsbureau te verbinden een centrale loonadministratie, dan is de basis gelegd voor een gezonden socialen opbouw, ook in deze losse bedrijven.

De bezwaren, thans door ons naar voren gebracht, zijn meermalen geuit. Ook aan pogingen om aan die bezwaren tegemoet te komen, heeft het niet ontbroken. Wij moeten herinneren aan de instelling der Arbeidsreserven in de Amsterdamsche en Rotterdamsche haven, waardoor de markt in dit deel van het losse bedrijf werd gecentraliseerd. Toen die arbeidsreserven aan beteekenis gingen inboeten door het geheel of gedeeltelijk vervallen der loongarantie (waardoor alleen overbleef het voordeel der centrale arbeidsdistributieplaats), zijn vele nadeelen van den ouden toestand weer op den voorgrond getreden. Die nadeelen bestaan vooral hierin, dat de Overheid in den vorm harer steunregeling feitelijk de arbeidersreserve op de been houdt en betaalt voor de havenwerkgevers, die geen financieel belang meer hebben bij een beperking der reserve en bij den huidigen stand der arbeidsmarkt die bedrijfsreserve naar willekeur kunnen uitbreiden en er mede changeeren. Een bevestiging hiervan lezen wij in het verslag over 1927 der Scheepvaartvereeniging „Zuid", waarin de volgende passage voorkomt:

> „De practische beteekenis van het niet meer bestaan eener subsidie-regeling voor onze vereeniging, resp. onze leden, was verre van ongunstig te noemen, waarop wij destijds bij de uitvoerige onderhandelingen herhaaldelijk hebben gewezen. Uit den aard der zaak hebben wij dusdanige maatregelen genomen, dat wij in staat zouden zijn onze uitgaven voor werkloosheidsuitkeeringen binnen de grenzen van onze beschikbare middelen te houden. Het was geenszins in de eerste plaats eigen belang, hetwelk ons aanleiding gaf op het bestaan van een subsidie-regeling te blijven staan. Als gevolg van het verbreken van het verband met de gemeente, kwamen wij echter geheel zelfstandig te staan en waren dienengevolge in staat uitsluitend die arbeiders te werk te stellen, die naar onze meening daarvoor het meest in

aanmerking kwamen. Wij waren niet meer genoodzaakt steeds gebruik te maken van de bemiddelingsorganen der gemeente bij opleving in het bedrijf, d.w.z. bij het requireeren van extra-arbeidskrachten en konden dientengevolge de arbeiders, welke in het algemeen slechts met moeite tot den arbeid waren te krijgen, uitschakelen. *Uit den aard der zaak moet dit voor de gemeente tot belangrijke nadeelen hebben geleid* en wanneer wij dan ook zien de stijging, welke de uitkeeringen van Maatschappelijk Hulpbetoon in 1927 in vergelijking tot die van 1926 hebben ondergaan, dan kunnen wij hierbij vaststellen dat onze zienswijze de juiste is gebleken. Nog altijd zijn er een aantal arbeiders in Rotterdam, welke als werklooze havenarbeiders gesteund werden, welke groep eigenlijk niet meer als zoodanig te kwalificeeren is. Zij ontvangen ten onrechte steun. Het zijn die arbeiders, die de voorkeur geven aan het ontvangen van steun boven arbeid, zoolang de mogelijkheid niet vaststaat, dat zij in een week meer kunnen verdienen dan hun steun. Daarnaast staat de groep z.g. beroepswerkloozen. Bij de vroeger bestaan hebbende subsidieregeling werden ons herhaaldelijk ook die arbeiders toegestuurd, terwijl wij thans slechts die arbeiders nemen, welke zich vrijwillig aanmelden. Welke beteekenis dit voor ons bedrijf heeft gehad, moge o.a. blijken uit het feit, dat het aantal klachten omtrent de hoedanigheid van z.g. tijdelijke arbeiders zeer belangrijk is verminderd, wij durven gerust zeggen zij kwamen bijna niet meer voor."

Te Amsterdam is ter gedeeltelijke ondervanging der bezwaren, voortvloeiende uit den mingewenschten toestand, de volgende regeling voor de samenwerking tusschen Havenarbeids-Reserve, Gemeente-Arbeidsbeurs en Burgelijk Armbestuur getroffen:

1. De houders van *voorkeurkaarten* der *Havenarbeidersreserve* zullen zich, voor zoover zij steun ontvangen van het Burgerlijk Armbestuur, des morgens om 7½ uur voor werk hebben te melden te hunner keuze òf bij de kantoren der H. A. R. aan de Piet Heinkade, òf bij de Scheepvaartafdeeling der Gemeente-Arbeidsbeurs; indien voor hen geen werk voorhanden is, zal de H. A. R., respectievelijk de G. A. B. uiterlijk om 8 uur namens het genoemde steunlichaam de betreffende steunkaart van betrokkenen van een stempel voorzien, dat de waarde heeft van een gemeentelijk werkloosheidsstempel.
2. De Directeur der H. A. R. zal, wanneer hij bij de eerste besteking personeel tekort komt, daarvan zoo spoedig mogelijk aan de Arbeidsbeurs mededeeling doen, opdat deze kan bevorderen, dat nog zooveel mogelijk arbeiders zich op het 2e besteekuur (11½) komen aanmelden. Komt de H. A. R. dan ook nog werklieden te kort, dan zal zij aan de G. A. B. dadelijk opgeven, precies hoeveel arbeiders nog noodig zijn om het tekort van half één te dekken. Deze berichten worden door de G. A. B. ook doorgegeven aan de Besturen der vakorganisaties, waar werkloozen komen stempelen.
3. De houders der voorkeurkaarten der H. A. R. kunnen zich voor de middagstempeling 's middags om 12½ respectievelijk 2½ uur aanmelden, hetzij bij de G. A. B., hetzij bij de H. A. R. Indien geen werk voorhanden is, zal door het orgaan, waar zij zich hebben aangemeld, uiterlijk om 1, respectievelijk 3 uur het werkloosheidsstempel worden verleend.
4. De gelegenheids-havenarbeiders, die in het bezit zijn van een gelegenheidskaart der H. A. R., die zich op de bovengenoemde meldingsuren om werk vervoegen òf aan de H. A. R.-kantoren òf aan de Scheepvaartafdeeling der Gemeente-Arbeidsbeurs, ontvangen, ingeval er geen werk voorhanden is, het werkloosheidsstempel van dat kantoor, waarbij zij zich om werk vervoegd hebben.
5. Tusschen den Directeur der H. A. R. en het hoofd van de Scheepvaartafafdeeling der Gemeente-Arbeidsbeurs zal voortdurend voeling gehouden worden betreffende de mogelijkheid van tewerkstelling der gelegenheids-havenarbeiders.

Afdoende oplossing brengt zulk een regeling van samenwerking niet. En bovendien, ze geldt maar voor een deel van de markt voor den lossen arbeid. De noodzakelijkheid voor een

rationeele organisatie der arbeidsbemiddeling voor de geheele markt van den gelegenheidsarbeid blijft — ook bij zulk een incidenteele regeling — bestaan, ja, klemt te meer uit hoofde van het samenvloeien der markten voor den onderscheiden losse arbeid. Evenwel stelt deze arbeidsbemiddeling wel bijzondere eischen van orginisatie en outillage.

a. Ze dient om principieele en om practische redenen van *Overheidswege* te worden georganiseerd. Om principieele redenen omdat de groei van het bedrijfsleven die groote reserve van lossen arbeid heeft geschapen, waarvoor men niet de werkgevers in die losse bedrijven, maar de Overheid als orgaan der gemeenschap verantwoordelijk kan stellen. Om practische redenen, omdat de Overheid zulk een evident belang heeft bij de organisatie dezer arbeidsbemiddeling, dat ze haar niet in handen mag laten van particulieren. Bovendien vordert het nauwe contact, dat er tusschen deze en de andere takken van arbeidsbemiddeling bestaat, het brengen dezer arbeidsbemiddeling in één hand.

b. Ze dient *gecentraliseerd* te geschieden, wat aangaat de organisatie en leiding, de lijnen, die moeten worden uitgestippeld, het contact met de andere takken van bemiddeling, den innigen samenhang met werkloosheid- en steunorganen. Ook de noodzakelijkheid der rouleering van het werk, het gebruiken derzelfder arbeiders op verschillende deelen van de markt van den lossen arbeid, maakt het noodzakelijk te streven naar centralisatie in het beheer.

c. Doch *decentralisatie* is geboden, waar het betreft het dienen der bedrijfsbelangen op de meest effectvolle wijze, decentralisatie inzake de praktische uitoefening der bemiddeling dus. Voor het brandstoffenbedrijf, de markten, de kruierijen, de haven (zelfs in haar onderdeelen) zijn afzonderlijke regelen noodig, in verband met de gansch onderscheiden eischen dier bedrijven. Men dient de localiteiten der arbeidsbemiddeling te brengen zoo dicht mogelijk bij de plaats der werkzaamheden. Maar het verband tusschen deze verschillende terreinen dient geen oogenblik uit het oog verloren.

d. Natuurlijk is *vakkundige bemiddeling* en *vakkundig toezicht* eisch, uit hoofde van de uiteenloopende eischen en belangen der verschillende markten voor den lossen en gelegenheidsarbeid. *Medewerking van werkgevers* en *werknemers* is voorwaarde voor den uitbouw dezer arbeidsbemiddeling.

e. Uit den eisch van decentralisatie en van vakkundigheid blijkt reeds voldoende, dat ook deze arbeidsbemiddeling zich zal moeten *aanpassen aan de algemeene of bijzondere eischen der bedrijven.* Ze zal, om nog een paar andere punten te noemen, vrijwel *den geheelen dag* moeten *beschikbaar* zijn, in weerwil van het bezwaar, dat er ligt opgesloten in het den geheelen dag doen samenhokken van op arbeid wachtende arbeiders. Omdat bij de aanvragen om personeel in deze bedrijven altijd spoed

is, zal moeten gezorgd worden, dat *steeds voldoende aanbod* aanwezig is. Aan hen, die zich de moeite getroosten dagelijks te komen hooren of te blijven wachten, zal daarvan *bewijs* moeten worden afgegeven, om hun *arbeidswilligheid* te manifesteeren. Aan de wachtgelegenheid dient o.i. *een cantine* te worden verbonden. Voor sommige bedrijven zal noodig zijn een *ploegbemiddeling*, d.w.z. het bijeenbrengen van ploegen van voor den betrokken arbeid geschikte werklieden. De Arbeidsbeurs zal daarnaast precies de *tarieven* en *andere arbeidsvoorwaarden* en de *bedrijfsgebruiken* moeten kennen. Ze moet den arbeiders kunnen zeggen waaraan ze toe zijn en moet in de gevallen, dat haar van beide zijden zulks verzocht wordt, als arbiter kunnen optreden in al die kleine conflictjes, die met betrekking tot de arbeidsvoorwaarden dagelijks mogelijk zijn.

f. De Arbeidsbeurs voor de losse arbeiders dient te *bevorderen een voldoende rouleering* der werkzaamheden onder alle gegadigden. De onbillijkheid van de dubbele tegenover de halve boterham moet ophouden. Maar het zal grooten tact vereischen; want aan den eenen kant ontmoet ze de belangen van den werkgever, die graag steeds zijn zelfde menschen terug heeft en aan den anderen kant heeft de Beurs te maken met de belangen der „voorkeur" arbeiders, die evenmin mogen worden geschaad.

g. Daarom moet ze daarnaast kweeken *kernen van geschikte arbeiders* voor de onderscheiden bedrijven; ze moet den *ongemotiveerden toeloop* naar deze bij uitstek *open markten weren*, ze moet het beunhazen van groepen arbeiders uit volkomen regelmatige bedrijven tegengaan.

h. Gestreefd moet worden *naar* het instellen van z.g. *arbeidsreserven* voor de onderscheiden afgeronde groepen van bedrijven, b.v. voor het havenbedrijf, het veembedrijf, het brandstoffenbedrijf, enz. enz. Die reserven, welker kosten o.i. gedragen dienen te worden door Overheid en bedrijf samen, zijn bij uitstek in staat regelmaat te brengen in de arbeidsverhoudingen en regularisatie der werkzaamheden te bevorderen.

i. Voor arbeiders uit de bedrijven, die zich zelfs voor deze reserve-regeling niet leenen en voor de dubbel lossen, die buiten de z.g. reserven vallen, zal dan bij gebreke aan voldoende verdiensten een *georganiseerde goed controleerbare steunvorm* moeten worden in het leven geroepen.

j. Verder zou de aldus georganiseerde arbeidsbemiddeling zich *moeten belasten met de centrale loonadministratie, liefst loonbetaling*, annex de administratieve *uitvoering der sociale verzekeringswetgeving*. Niet alleen is dit wenschelijk uit een oogpunt van contrôle op de verdiensten van alle betrokkenen individueel, uit een oogpunt ook van contrôle op de rouleering der werkzaamheden, maar ook om de uitvoering van verschillende sociale maatregelen tot haar recht te doen komen. Deze centrale loon*betaling* doet niets te kort aan de loon*bepaling* door het bedrijf.

Het loonkantoor betaalt alleen op loonbriefjes der bedrijven, maar voor de bedrijven zit aan dit centrale loonadministratiesysteem het voordeel vast, dat centraal de kortingen voor Invaliditeitswet, belastingen, enz. beter kunnen geschieden en bovendien zit in deze centralisatie heel wat bezuiniging.

k. Ten slotte zal bij deze arbeidsbemiddeling, meer misschien nog dan met andere placeering, *rekening moeten worden gehouden met den zeer verschillenden aard van het menschenmateriaal.* Onder de bezoekers der markten voor den lossen arbeid treft men aan zuiver ongeschoolden, lieden met aangeleerde vakbekwaamheid, tot den ongeschoolden arbeid afgezakte vaklieden, maar ook heel wat maatschappelijk minder geschikten en sociaal gedeclasseerden. Thans krioelen deze verschillende marktgangers zonder onderscheid dooreen, maken het elkaar moeilijk en den bedrijven lastig. Wij zouden willen voorstaan het bevorderen van verschillende maatregelen om orde te brengen in dezen chaos. De afgezakte vaklieden en halfgevormde routine-arbeiders moeten door vakomvorming en vakvoltooiing zooveel mogelijk worden overgeheveld naar bedrijven, waar zij als vakarbeider of routinearbeider bruikbaar zijn. Zij, die als vakarbeider volkomen mislukt zijn, en de zuivere ongeschoolden kunnen soms voor verschillende branches in den ongeschoolden arbeid afgericht worden. Voor de maatschappelijk minder geschikten, de niet volwaardige arbeidskrachten, die in vrij grooten getale juist op de markten van den lossen arbeid worden aangetroffen, passen afzonderlijke maatregelen van selectie en aanpassing, van vrije tewerkstelling en werkverschaffing. De sociaal gedeclasseerden, vaak slachtoffers van de sociale verwaarloozing van den ongeschoolden arbeid, de paupers, voor een groot deel slachtoffers der underemployment, dienen te worden opgeheven door arbeid, zij vorderen aparte aandacht.

Op deze wijze kan men krijgen ordening in den chaos op de markt voor den lossen arbeid, saneering niet alleen der arbeidsmarkt voor de regelmatige bedrijven, maar ook zooveel mogelijk die der losse bedrijven, voorts een rationeele werkloosheidszorg en sociale verzorging van deze zoo lang misdeelde groep arbeiders.

Uit den aard der zaak hebben wij ons bepaald tot het aangeven van forsche lijnen. Bij uitwerking in details van het bovengeschetste schema van arbeidsmarktverzorging, zullen zich nog heel wat vraagpunten kunnen voordoen, die oplossing vragen. Bij den beperkten omvang, dien dit prae-advies mocht hebben, was het ons niet mogelijk tot verdere detailleering onzer denkbeelden over te gaan. Trouwens, het was ons ook in hoofdzaak om de hoofdlijnen te doen.

Praeadvies van den heer J. DE KANTER te Rotterdam.

Dit vraagstuk hangt nauw samen met de moeilijkste maatschappelijke kwesties. Kennelijk met de bedoeling verschillende opstellen te krijgen, die elkaar min of meer zouden aanvullen, heeft het Bestuur der Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen inleiders uit verschillende werkkringen uitgenoodigd. De praeadviseurs één voor één mogen zich dus wel ontslagen rekenen van het geven eener beantwoording, die de gevraagde beste organisatie geheel kant en klaar zou aanbieden. Ik voor mij moet mij daarvan ontslagen rekenen, omdat ik mij in de technische onderdeelen van het arbeidsbemiddelingsvraagstuk geheel onbevoegd tot oordeelen weet. Ik wil mij dus bepalen tot het in overweging geven van enkele wenken, die bij het samenstellen van de beste organisatie der arbeidsbemiddeling voor losse arbeiders en tijdelijke werkgelegenheden misschien van nut kunnen zijn.

Het feit, dat deze vraag in deze Vereeniging wordt ter sprake gebracht, wijst er op, dat:

1. de arbeidsbemiddeling voor losse arbeidskrachten en tijdelijke werkgelegenheden, voor zoover daaraan behoefte bestaat, te wenschen overlaat;
2. het in dezen kring bevrediging zal schenken, wanneer aan de Arbeidsbeurs in de gevraagde „beste" organisatie een hoofdrol wordt gegeven.

De moeilijkheden onder 1 genoemd zijn van tweeërlei aard:

a. wat betreft de losse arbeidskrachten;
b. wat aangaat de tijdelijke werkgelegenheden.

Het zal goed zijn deze twee zaken niet te vereenzelvigen. Losse arbeidskrachten zijn arbeiders, die geen vaste dienstbetrekking wenschen of kunnen krijgen. Tijdelijke werkgelegenheden zijn dienstbetrekkingen, die het bedrijf niet voor vast kan of wil aangaan. Het zal uiteraard vaak voorkomen, dat losse arbeiders in tijdelijke werkgelegenheden plaatsing vinden en het is dan ook niet toevallig, dat de beide problemen in één vraag zijn samengevat. In wezen gaat het echter om twee soorten van moeilijkheden, waarvan de eene samenhangt met den arbeider, de andere haar uitgangspunt vindt in het bedrijf.

Wat nu betreft de hoofdrol, die aan de Arbeidsbeurs zou moeten toevallen, dat is eigenlijk zoowel een technische kwestie als een vertrouwenszaak. Als de Arbeidsbeurs zich het vertrouwen heeft waardig betoond van de twee partijen, die tot elkaar moeten worden gebracht, de bedrijven eenerzijds en de arbeiders anderzijds, dan zal het een vanzelfsprekende zaak zijn, dat die

hoofdrol aan de Arbeidsbeurs zal toevallen. Mocht het met dat vertrouwen niet heelemaal in den haak zijn, dan nog kunnen de technische voordeelen, die de Arbeidsbeurs bezit, haar in het voorste gelid plaatsen. Een ernstige beschouwing van de bezwaren, die het vertrouwen hebben ondermijnd, kan dan ongetwijfeld leiden tot de beste organisatie met de Arbeidsbeurs als middelpunt.

Van losse arbeiders is gezegd, dat zij geen vaste dienstbetrekking wenschen of kunnen krijgen. Wat de eerste soort betreft is het bekend, dat vooral onder het vrouwelijke personeel de mentaliteit als regel niet is ingesteld op het aangaan van een langdurig dienstverband. Maar ook onder een zeker soort mannelijke arbeiders is een zekere afkeer tegen het aangaan van dienstbetrekkingen op te merken. Het zijn de bohémien-achtige naturen, die zich niet kunnen voegen naar regelmaat en tucht. Zij werken eens hier, dan weer daar, handelen in dit, dan weer in dat, spelen op de harmonica of oefenen een ander vrij beroep uit. Deze menschen moeten ook in de gevraagde organisatie van arbeidsbemiddeling worden opgenomen. Dat zal nog niet zoo gemakkelijk gaan, want deze soort lieden hebben weinig zin voor organisatie. Toch kunnen er uitstekende, handige lui tusschen zitten, omdat zij veelal durf en artistieke of vindingrijke aanleg hebben. Hun gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel, gewoonlijk gepaard aan een afkeer van bedrijfs- en overheidsdiscipline, brengt hen ook nog wel eens in aanraking met den strafrechter. De arbeidsbemiddeling wordt dan voor een zeer moeilijke taak gesteld, die zij toch niet mag verwaarloozen.

Veel grooter is het getal der losse arbeiders, die geen vaste dienstbetrekking kunnen krijgen, omdat zij er de geschiktheid voor missen.

In het algemeen kan men zeggen, dat bedrijven vaste dienstbetrekkingen aangaan en bestendigen, zoolang er orders zijn of te verwachten zijn. Bij dat aangaan en bestendigen gelden in hoofdzaak vijf factoren, die met elkaar de waarde van de arbeidskracht bepalen. Is die waarde onvoldoende, dan blijft de drager dier arbeidskracht werkloos en komt hij slechts zoo nu en dan in de gelegenheid, om wegens bijzondere drukte of een toevallige omstandigheid, voor korten tijd in dienst te worden genomen. Die vijf factoren zijn:

1. practische, voor het bedrijf geschikte, vakkennis;
2. de tijdfactor;
3. de plaatsfactor;
4. de lichaamsgesteldheid en
5. geaardheid der mentaliteit.

Elk van deze vijf factoren kan zich zoodanig wijzigen, dat beëindiging der dienstbetrekking en werkloosheid er het gevolg van zijn. Over de factoren 2, 3 en 4 behoeft wel niets ter verdere opheldering worden gezegd. De arbeidsenergie moet in een

voldoend gezond lichaam op de juiste plaats op het juiste tijdstip voor het bedrijf beschikbaar zijn, wil het bedrijf er een nuttige aanwending aan kunnen geven. Over de factoren 1 en 5 nog een enkel woord, omdat daarover wel eens verschil van meening blijkt te bestaan. Een aantal losse arbeiders, die maar zoo nu en dan de gelegenheid krijgen in een dienstbetrekking werkzaam te zijn, en telkens weer periodes van werkloosheid doormaken, worden geacht in het bezit te zijn van een zekere graad van vakkennis, wat in den naam van hun beroep tot uitdrukking wordt gebracht. De Arbeidsbeurs kan heele lijsten van deze „vaklieden" overleggen, die telkens na korter of langer tijd weer in hare registers te voorschijn komen. Blijft er inmiddels op de arbeidsmarkt toch vraag naar vaklieden van diezelfde soort bestaan, dan is het wel duidelijk, dat het met hun practische vakkundigheid niet al te best gesteld is. Of er is iets anders.

Dat is de mentaliteitsfactor. Hoe ongaarne een bedrijf een practisch kundig vakman ziet heengaan, het zal er zelf de oorzaak van zijn door het geven van ontslag, wanneer de mentaliteit van den arbeider niet deugt. Een bedrijf kan en mag niet dulden, dat er binnen de werkplaatsen elementen verblijven met een bedrijfsvijandige mentaliteit. Er zijn voorbeelden van, dat goede vaklieden zich zelve plaatsten in het leger der losse arbeiders, die zoo nu en dan eens te werk komen, omdat ze zich zelve onmogelijk maakten door bedrijfsvijandig optreden (ophitsen tot wilde staking, sabotage, enz.). Ook gradueel werkt deze factor voordeelig of nadeelig mee, naarmate gewilligheid (wat niet beteekent slaafsheid), toewijding en gehoorzaamheid den fikschen werkman kenmerken bij zijn gepast zelfbewust optreden.

Nog een enkel woord over de practische vakkennis. De ambachtsscholen kunnen hier veel nut stichten door de opleidingen te laten aanpassen op het bedrijfsleven, dat op zijn beurt zich zal hebben bezig te houden met aansluitende beroepsvorming. Het komt thans maar al te vaak voor, dat de jongen, die de ambachtsschool heeft afgeloopen, en dus van een behoorlijke dosis „vakkennis" is voorzien, toch als practisch voor het bedrijf geschikt vakman teleurstelling geeft en ondervindt en spoedig buiten de bedrijfstak staat, waarvoor hij is opgeleid. Het leerprogramma der ambachtsscholen bevat vaak dingen, die de jongens niet geschikt maken voor de vaste dienstbetrekkingen, die het bedrijfsleven aangaat met hen, die ook aan factor 1 voldoen, waardoor die jongens kans loopen het leger der losse arbeiders te zullen gaan versterken.

Waaraan de geduchte schare van losse arbeiders en telkensweer-werkloozen behoefte heeft, stellig allerminst aan versterking van hare gelederen. Alle krachten moeten er op worden geconcentreerd en de beste organisatie, die wij opsporen, moet van het streven zijn doortrokken, dat het aantal losse arbeids-

krachten systematisch wordt bestreden als een epidemische ziekte. Het aantal tijdelijke werkgelegenheden is n.l. bij lange na niet groot genoeg om aan alle aanbiedingen van losse arbeidskrachten te voldoen. In de bedrijven zijn twee soorten losse arbeidskrachten bekend. De eerste soort vormen zij, die hun proeftijd doormaken, alvorens in de gereedstaande vaste dienstbetrekking over te gaan bij gebleken geschiktheid gemeten naar de vijf factoren. De tweede soort losse arbeiders bestaat uit hen, die dienst doen in een tijdelijke werkgelegenheid in den eigenlijken zin des woords: vervanging wegens ziekte, uitvoering van een of ander in eigen beheer genomen karwei van bouw of aanleg binnen het bedrijf, assistentie bij montagewerkzaamheden in dienst van een elders gevestigd bedrijf, assistentie bij ophooping van een zeker soort werk of bij seizoendrukte. De losse arbeidskrachten onderscheiden zich van het personeel in vasten dienst niet zoozeer in het weekloon, als wel in de z.g.n. bijvoorwaarden, waaraan zij als regel geen deel hebben: doorbetaling van feestdagen, recht op vacantie, gratificatie, lidmaatschappen der fabrieksfondsen en vereenigingen, enz. Het is duidelijk, dat deze tijdelijke werkgelegenheden betrekkelijk weinig voorkomen. Van eenig statistisch materiaal in dit opzicht zal wel niets te vinden zijn, maar het zou waarschijnlijk uitwijzen, dat het aantal tijdelijke werkgelegenheden in de bedrijven slechts een zeer gering percentage van de vaste dienstbetrekkingen uitmaken.

In scheepsreparatiebedrijven komt nog een bijzonder soort van werkzaamheden voor, waarvoor telkens aantallen losse werkkrachten als aanvulling worden aangenomen en ontslagen. Het betreft het schoonmaken van zeeschepen, die in onderzoek of reparatie worden genomen. De groote bedrijven hebben een aantal van deze ongeschoolde arbeiders in dienst, welk aantal voor groote karweien, of bij ophooping van werk, wordt aangevuld door losse arbeiders, die na afloop van het werk weer worden ontslagen. Het zoeken naar een „beste" organisatie van arbeidsbemiddeling is voor deze branche onnoodig, want de reparatiebedrijven beschikken steeds over voldoende rechtstreeksche aanbiedingen, waardoor zij in staat zijn steeds tijdig over het benoodigd aantal losse arbeidskrachten te beschikken.

Andere gevallen, waarbij het een nuttelooze arbeid zou zijn te zoeken naar een organisatie van arbeidsbemiddeling, zijn die, waarbij de bedrijven van één bedrijfstak hunne aanwerfbureaux, hetzij plaatselijk of landelijk, hebben samengevoegd tot één bureau. Het zou verkeerd zijn zulk een bureau als bemiddelingsbureau aan te merken, omdat het een orgaan is van de bedrijven, die het hebben ingesteld. Het werk van zulk een bureau mag dan ook niet met bemiddelingswerk worden verward of vergeleken, omdat het in wezen aannemingswerk is waarbij voor bemiddeling geen ruimte is, omdat de arbeids-

krachten er zich rechtstreeks mee in verbinding kunnen stellen en dat dan ook in de practijk doen.

Ook het omgekeerde moet onder het oog worden gezien n.l. dat een aanwerfbureau van één bedrijfstak zich ten onrechte zou aandienen als bemiddelingsbureau. Het moge er tot op zekere hoogte in slagen bemiddelingsarbeid tot stand te brengen, aan de kenmerken eener „beste" organisatie van arbeidsbemiddeling zal zulk een bureau niet kunnen voldoen. Niet door haar opzet, maar wel door twee bijkomstige factoren kan een gemeentelijke arbeidsbeurs komen te verkeeren in de hier geschetste toestand. De opzet van haar inrichting kan zijn geweest van te zijn zuiver bemiddelend instituut tusschen arbeidskrachten en bedrijfsleven. De beide feiten:

1e. van te zijn een stuk gemeentedienst;
2e. van te zijn noodzakelijke en uitsluitende toegangspoort van alle gemeentepersoneel,

kunnen op haar gaan drukken het stempel van te zijn aanwerfbureau van de bedrijfstak, die gemeente wordt geheeten, in de eerste plaats en bemiddelingsbureau voor arbeidskrachten en particuliere bedrijfstakken in de tweede plaats. Dit gevaar is lang niet denkbeeldig, vooral wanneer persoonlijke invloeden van politieken aard het nog nader zouden accentueeren. Waarom is dit een gevaar? Omdat de ééne bedrijfstak, al of niet willekeurig, bij het bemiddelend werk ten dienste van arbeidskrachten en andere bedrijfstakken zal gaan aansturen op de aanwerfvoorwaarden van de eigen bedrijfstak. De tweeslachtigheid van het bureau zal er toe leiden het bemiddelend werk geleidelijk op te trekken tot de hoogte der eigen aanwerfvoorwaarden. Van een „beste" organisatie van *arbeidsbemiddeling* is dan uiteraard geen sprake meer en de door ons gezochte „beste" organisatie van arbeidsbemiddeling van losse arbeidskrachten en tijdelijke werkgelegenheden moet met deze zaak dan ook wel rekening houden.

Nog iets scherper wordt de toestand, wanneer ook uit de regelen volgens welke de Arbeidsbeurs haar bemiddelingswerk uitvoert, zou gaan naar voren treden een behoefte, een streven, wellicht met de beste bedoelingen, maar toch buiten de taak van een bemiddelingsinstituut liggende, om invloed uit te oefenen op de arbeidsvoorwaarden, waarover het bedrijf eenerzijds en de werkman anderzijds het hebben eens te worden. De Arbeidsbeurs wordt dan een stuk geschut in den klassenstrijd, waarvan de vuurmond gericht is op de particuliere bedrijfsvorm.

Het zijn dergelijke tendenzen, die er toe hebben medegewerkt, dat de Arbeidsbeurs in het bedrijfsleven nog niet het vertrouwen heeft weten te winnen, waarop zij als intermediair instituut eigenlijk recht heeft.

In een onlangs verschenen Rapport: „De Werkgevers en de Openbare Arbeidsbemiddeling" worden een aantal cijfers gepubliceerd, waaruit blijkt, dat de Arbeidsbeurs in haar tegenwoor-

digen vorm nog maar een bescheiden plaats inneemt in het bijeenbrengen van werkgevers en werknemers. Bij het zoeken naar de „beste" organisatie, welke ons thans bezighoudt, en waarbij oogenschijnlijk maar een onderdeel van het bemiddelingswerk in behandeling is genomen, komen er toch onverbiddelijk kwesties aan de orde, die de gestie van de Arbeidsbeurs in haar geheel raken.

Eén factor van belang mag bij de beoordeeling van het werk der Arbeidsbeurs te harer décharge niet onbesproken blijven. Dat is het getuigschrift.

In art. 1638 a.a. van het Burgerlijk Wetboek worden den werkgever verplichtingen opgelegd ter zake van het getuigschrift. Het is in de kringen van het bedrijfsleven en ook wel daarbuiten bekend, dat het met de verplichting van het geven van juiste opgaven niet nauw wordt genomen. De werkgever is er steeds op uit, het zuur van het ontslag voor den ontslagene zooveel mogelijk te verzoeten door een geflatteerd getuigschrift. Wat betreft de vakbekwaamheid is het getuigschrift niet te vertrouwen. Omtrent de reden van ontslag wordt meestal een vage of ontwijkende inlichting verstrekt. De term „Vermindering van werkzaamheden" opent voor den ontslagene de beste kansen elders, hetzij om weer aan den slag te komen of om steun te trekken en is daarom zeer in trek.

Met de aansprakelijkheid jegens derden wegens opzettelijke misleiding schijnt het in de practijk niet zoo'n vaart te loopen. Het zou interessant zijn na te gaan, of er wel ooit eens een veroordeeling van een werkgever heeft plaats gehad wegens het afgeven van een opgesmukt getuigschrift, waardoor schade bleek te zijn veroorzaakt.

Dat zulke schadeposten geregeld voorkomen is voor vast aan te nemen, echter er wordt wel nooit werk van gemaakt. De gedupeerde volgende werkgever loost op zijn beurt den „vakman" zoo spoedig mogelijk en geeft op zijn beurt een getuigschrift af, waaruit blijkt, dat de arbeider is werkzaam geweest in het vak (waarin hij te werk is gesteld, maar niet heeft voldaan) en dat hij is ontslagen „wegens vermindering van werkzaamheden". En zoo gaat het voort in een reeks van korte werkperioden afgewisseld door perioden van werkloosheid. Dat de werkgevers elkaar op deze wijze voortdurend dupeeren is erg, maar nog niet het ergste. Het meest immoreele van dezen gang van zaken is, dat de arbeidskracht, die door het getuigschrift wordt gekwalificeerd, zelf in den waan wordt gebracht, dat hij een reuzen-vakman is, die aldoor maar de pech ondervindt van er uit gezet te worden, omdat de werkbaas hier of de bedrijfschef daar, of zijn collega zus, of die en die's vriendje zoo, hem hebben dwars gezeten. Er zijn op elke Arbeidsbeurs heele lijsten van zulke „geschoolden", die allemaal thuis behooren onder de onvoldoende arbeidskrachten, waarvoor het goed

zou zijn, als hun het besef werd bijeengebracht, dat ze thuis behooren in de groep ongeschoolden, die geen vak verstaan en dus als losse arbeiders moeten worden beschouwd en behandeld. Als zoodanig vallen deze menschen geheel en al binnen het veld van ons onderzoek en is het de eerste voorwaarde voor het vinden van een goede (laat staan beste) organisatie, dat hierover zoowel door de werkgevers, als door de arbeidersorganisaties, als door de Arbeidsbeurzen, klare wijn wordt geschonken. Is dat mogelijk, door in de getuigschriften ronduit het kind bij den naam te noemen? Het ware te wenschen en het moet, althans als ideaal, voor oogen blijven staan, om er geleidelijk naar te streven.

Als middenweg kan hier uitkomst geven een veel nauwer contact van de Arbeidsbeurs met de bedrijven. Dat kan op twee manieren:

1e. De bestaande commissies van advies kunnen meer betrokken worden in den dagelijkschen gang van zaken. Er zijn thans gevallen bekend, dat die commissies zeer sporadisch of in het geheel niet meer worden opgeroepen en zij dus alleen maar op papier bestaan. Dit heeft tengevolge dat de arbeidsbeursleiding geheel en al voor advies en bijstand aangewezen is op het gemeentebestuur, meer in het bijzonder op den wethouder belast met de zaken de Arbeidsbeurs betreffende. Daaruit kan een nadeelige eenzijdigheid ontstaan.

2e. De afschriften der lijsten van ingeschreven werkloozen kunnen periodiek, b.v. ééns per kwartaal worden toegezonden aan de bedrijven met het verzoek deze lijsten, die door de getuigschriften onzuiver zijn geworden, te herzien en te verbeteren.

Dit opstel moge eindigen met enkele conclusies:

1. Het aantal losse arbeidskrachten worde allereerst vermeerderd met het aantal arbeidskrachten, dat blijkens de factoren van waarde-beoordeeling dier arbeidskrachten, tot de losse arbeidskrachten behooren. Aan hun getuigschriften kan geen waarde worden toegekend.
2. Het aantal losse arbeidskrachten worde daarna met krachtige middelen verminderd door vóórzorgende en názorgende maatregelen, die de vijf factoren van waardebeoordeeling gunstig beinvloeden.
3. De Arbeidsbeurs is het aangewezen instituut van arbeidsbemiddeling, voorzoover er behoefte aan bestaat, mits het zich houde aan de uitsluitende taak van bemiddelen.
4. In navolging van recente voorbeelden worde het bestuur der Arbeidsbeurs overgedragen uit handen van de Overheid in handen van speciale vereenigingen, gevormd door organisaties van werkgevers en werknemers en gesubsidieerd van Overheidswege.
5. Art. 1638 a.a. van het Burgerlijk Wetboek behoeft herziening.

Praeadvies van den heer F. J. LINDSEN,

Ned. R. K. Bond van Transportarbeiders, te Rotterdam.

Aan het vereerend verzoek van de Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen, om over bovenstaande vraag, een praeadvies uit te brengen, voldoe ik gaarne, hoewel niet geheel zonder schroom.

Deze schroom vloeit voornamelijk voort uit het bewustzijn dat ik de ter zake dienende behoeften van meerdere bedrijven, en de in die bedrijven thans geldende regelingen voor indienststelling van losse arbeidskrachten, niet voldoende ken, om daarover een oordeel uit te spreken.

Als gevolg daarvan zal mijn praeadvies zoo niet uitsluitend, dan toch zeer voornamelijk zich richten tot het haven- en transportbedrijf, waarvoor, naast de metaalbedrijven, wel het meest de bedoelde bemiddeling geldt.

Vooreerst moge opgemerkt worden dat uit het stellen van de vraag door de Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen moge blijken hare overtuiging dat de bemiddeling voor losse arbeidskrachten door de bestaande gemeentelijke arbeidsbeurzen niet aan alle, wellicht niet aan redelijke, eischen voldoet en tweedens dat zij geen poging onbeproefd wenscht te laten om in deze de gewenschte verbeteringen aan te brengen.

Dat bewustzijn van onvolmaaktheid gepaard met den ernstigen wil te streven naar verbetering mag in deze als een hoopvol teeken worden beschouwd.

Meer deskundigen dan ondergeteekende hebben reeds voor jaren verklaard dat de arbeidsbemiddeling door de bestaande Gemeentelijke Arbeidsbeurzen niet voldoende effect kon sorteeren, als niet zoowel werkgevers als werknemers in dat Instituut hun volle vertrouwen stellen en verplicht worden, of zich verplicht gevoelen, bij voorkomende gevallen steeds daarvan gebruik te maken. Vooral op een goede medewerking van heeren patroons komt het aan; zonder deze gaat het niet.

En nu is het een publiek geheim dat er juist aan die goede gezindheid en die noodzakelijke medewerking op de meeste plaatsen nog al iets ontbreekt. Op de vraag wat daarvan wel de reden mag zijn, zou ik in alle bescheidenheid er van durven gewagen:

1. dat men bij de gemeentelijke arbeidsbeurzen in deze niet altijd voldoende de bedrijfsbehoeften kent;
2. dat niet altijd voldoende tijdig aan aanvragen van beteekenis kan worden voldaan;
3. dat lang niet altijd de meest geschikte werkkrachten het eerst worden aangewezen;

4. dat vooral bij groote aanvragen dikwijls niet de rechte man op de rechte plaats komt.

Daarbij denk ik aan een goed geoutilleerde arbeidsbeurs, in een groote stad.

Of de hier genoemde gebreken chronisch zijn, en dus niet te verhelpen, zou ik niet durven beweren.

Het is mij zelfs bekend dat in een kleinere plaats, evenwel een stad van 28000 inwoners, geen bepaalde havenplaats zijnde, de arbeidsbemiddeling in het losse transportbedrijf, door de gemeentelijke arbeidsbeurs behoorlijk kan functioneeren, hetgeen evenwel voor een niet gering deel is toe te schrijven, naast de onontbeerlijke medewerking der betrokken werkgevers, voornamelijk aan de buitengewone toewijding der betrokkene ambtenaren van de beurs.

In de groote plaatsen van ons land zal evenwel eenzelfde toewijding van ambtenaren — die er niet tegenop zien om 's-avonds laat, en bij elke weersgesteldheid, de arbeiders thuis op te zoeken om hun persoonlijk mede te deelen dat zij den volgenden morgen hier of daar aan den arbeid kunnen gaan, — wegens de veel grootere uitgestrektheid van het Gemeentelijk gebied, niet zooveel nuttig effect kunnen sorteeren.

Doch wat daarvoor ook de oorzaken mogen zijn, vast staat het dat b.v. in Rotterdam de werkgevers in het havenbedrijf zich van de Gemeentelijke Arbeidsbeurs niets, of zoo goed als niets, aantrekken en reeds lang zelf de arbeidsbemiddeling voor hunne bedrijven ter hand hebben genomen. Deze particuliere goed geoutilleerde arbeidsbeurs, uitsluitend werkend voor het havenbedrijf, met de daarvoor noodige gebouwen en ambtenaren worden geheel uit eigen middelen bekostigd.

Daaruit kan men veilig concludeeren, dat een goede arbeidsbemiddeling voor bedoelde werkgevers bepaalde waarde heeft, welke waarde zij evenwel niet kunnen hechten aan de arbeidsbeurs der overheid.

Of men over het algemeen over die werking dier particuliere en bijzondere arbeidsbeurs, die men Haven-Arbeids-Reserve noemt, tevreden is? De werkgevers blijkbaar wel. De arbeiders en hunne organisaties echter lang niet in alle opzichten; meermalen kan van een duidelijk waarneembare ontevredenheid van arbeiderszijde worden gesproken. Nu ontleent deze ontevredenheid hare oorzaken in den regel niet aan de arbeidsbemiddeling als zoodanig, maar meestal aan andere handelingen, voornamelijk wel aan de oplegging of toepassing van strafbepalingen. Dit geschiedt namelijk geheel eigenmachtig door- of namens het Dagelijksch Bestuur der Scheepvaart-vereeniging-Zuid. Hierbij wordt den betrokken arbeiders òf onvoldoende gehoord òf aan hunne meening weinig waarde toegekend, terwijl de organisaties der arbeiders in het geheel niet worden gehoord. Deze laatsten, d.w.z. de organisaties der havenarbeiders, hebben bij het beheer dezer arbeidsbeurs, dat is de H. A. R., niet de

minste medezeggenschap, hetgeen door de werknemers als een groote grief wordt gevoeld en de waardeering van deze Instelling allerminst verhoogt.

Ook ondergeteekende betreurt dit als een belangrijke hinderpaal voor een *alleszins bevredigende werking* der H. A. R., welks Instituut hem overigens niet onsympathiek is.

Deze bejegening zal beter begrepen worden als men weet dat ondergeteekende op het standpunt staat dat wij ons vooral wachten moeten voor onnoodige of overtollige overheidsbemoeiing. Dat de overheid alleen dan een zaak dient ter hand te nemen wanneer het particuliere initiatief geheel ontbreekt, of beslist onvoldoende is. In alle overige gevallen dient de staat het particulier initiatief vrij te laten, en daar waar noodig, aan te wakkeren en te steunen.

Waar het nu voor ondergeteekende vast staat dat ten opzichte van de vraag die ons bezighoudt, — „Op welke wijze kan de arbeidsbemiddeling voor losse arbeidskrachten en tijdelijke werkgelegenheden het best worden georganiseerd?" — men bijna zou kunnen zeggen, dat proefondervindelijk gebleken is, dat, althans in groote steden, de overheid niet bij machte is deze quaestie naar behooren op te lossen, terwijl particulier initiatief in elk geval de oplossing veel nader komt, daar meen ik dat de overheid alléén tot taak heeft dat particulier initiatief waar noodig aan te wakkeren en, voor zoover noodig, te steunen.

Resumeerende kom ik tot de volgende conclusies:

1. De arbeidsbeurzen der overheid zijn over het algemeen genomen tot heden niet bij machte gebleken het vraagstuk dat ons bezighoudt naar behooren op te lossen, en zullen ook in de toekomst daartoe wel nimmer in staat zijn, trots de meest denkbare toewijding der betrokken ambtenaren.
2. Blijkbaar voldoen die Instellingen niet aan de bedrijfsbehoeften, terwijl ook het systeem, „de rechte man op de rechte plaats", niet altijd voldoende tot uiting schijnt te komen.
3. De particuliere arbeidsbemiddeling, inzonderheid die voor de havenarbeiders te Rotterdam en Amsterdam, is veel nader tot de oplossing gekomen, al heeft ze bij de arbeiders geen voldoende bevrediging gewekt.
4. Hier heeft het particulier initiatief in elk geval getoond tot iets in staat te zijn, als gevolg waarvan deze dus de voorkeur verdient en, niet uitsluitend ingevolge een bepaald principe, maar met eenig recht op den noodigen steun der overheid mag rekenen, omdat een goede arbeidsbemiddeling een maatschappelijk belang mag worden geacht.
5. Om die particuliere arbeidsbemiddeling volledig aan haar doel te doen beantwoorden en alle daarbij betrokken partijen te bevredigen, dienen ten eerste: alle niet in vasten dienst

zijnde bedrijfsbeoefenaren — bij de H. A. R. dus alle losse havenarbeiders — daarbij ingeschreven te zijn, gerangschikt in de noodige groepen.
ten tweede: bij het beheer daarvan aan alle daarbij betrokken lichamen — dat zijn hier de organisaties van werkgevers en werknemers en de overheid — een behoorlijke medezeggenschap te worden verleend.

Praeadvies van den heer J. RATTÉ,

Redacteur van den Centralen Bond van Transportarbeiders, te Rotterdam.

Inleiding.

Zooals reeds uit de formuleering van de vraag blijkt kan het vraagstuk van de arbeidsbemiddeling voor losse arbeiders niet te eng worden beschouwd.

Het begrip „losse" arbeider heeft trouwens de laatste jaren een zekere verandering en verruiming ondergaan.

Verstond men vroeger over het algemeen onder losse arbeiders de arbeiders, die nu eens hier en dan weer daar wat werk vonden, waarbij zij in den regel niet op een bepaald bedrijf waren aangewezen, vandaag aan den dag komt dit type „gelegenheidsarbeider" nog voor, maar daarnaast ontmoet men in verschillende bedrijven soms groote aantallen arbeiders, die uitsluitend in die bedrijven werk verrichten, doch op ongeregelde tijdstippen. Dit is steeds het geval geweest in de havensteden in het havenbedrijf, maar ook in andere takken van handel en industrie komt dit verschijnsel in toenemende mate voor.

Wij meenen, dat hierbij een drievoudig onderscheid kan worden gemaakt.

Vooreerst komt de afwisselende werkgelegenheid voor in die bedrijven, waar het seizoen sterken invloed heeft op de behoefte aan arbeidskrachten. Dit is niet alleen in den landbouw het geval, maar komt ook voor in de b.v. van den vischvangst afhankelijke industrie; een gedeelte der kleedingindustrie etc.

Ten tweede komt de afwisselende werkgelegenheid voor in de bedrijven met steeds wisselende bedrijfsdrukte, welke voortvloeit uit den eigenaard van het bedrijf. Hiervan is het havenbedrijf wel het meest typeerend voorbeeld.

Kan men de afwisselende werkgelegenheid in deze hierboven genoemde groepen bedrijven van natuurlijken aard noemen, het is ook gebleken, dat vooral in goed georganiseerde bedrijven systematisch en doelbewust de werkgelegenheid wordt geregeld en dus dientengevolge een bepaalden invloed wordt uitgeoefend op de behoefte aan arbeidskrachten. Het beperken van de productie b.v. in den mijnbouw is hier een voorbeeld en al kent men in ons land betrekkelijk weinig van dergelijke voorbeelden, toch zal men steeds meer met de gevolgen van soortgelijk optreden rekening moeten houden.

Wij schakelen bij onze beschouwingen de schommelende werkgelegenheid tengevolge van wat men gemeenlijk „conjunctuurverschijnselen" pleegt te noemen uit.

Voor de arbeidsbemiddeling zijn deze verschijnselen ongetwijfeld van groote beteekenis en voor de losse arbeiders uit den

aard der zaak niet het minst, maar naar onze meening moet de arbeidsbemiddeling worden bezien onder en naar normale omstandigheden, terwijl de hier bedoelde conjunctuurverschijnselen abnormaal zijn en alle onder normale omstandigheden tot stand gekomen regelingen kunnen teniet doen.

De ervaring heeft toch geleerd, dat de vraagstukken, waarmede wij ons thans bezig houden in perioden zoowel van laag- als van hoogconjunctuur in een zoo geheel ander licht komen te staan, dat vergelijking moeilijk, zoo niet onmogelijk wordt.

Temeer valt het daarom zoo scherp af te keuren, indien van een periode van laagconjunctuur gebruik wordt gemaakt, om datgene wat onder normale omstandigheden aan arbeidsbemiddeling functioneerde, af te breken en te vernietigen.

Het is dan ook wel de belangrijkste vraag: „Hoe kunnen wij, wat aan arbeidsbemiddeling voor de losse arbeiders etc. tot stand komt, beschermen tegen teniet gaan in een tijd van eenzijdig economisch overwicht?"

Aan nog een andere algemeene overweging moeten wij vooraf aandacht schenken.

Wij achten het onjuist het begrip „losse" arbeider ruim op te vatten, integendeel is beperking van dat begrip gewenscht.

Wij meenen daarvoor twee redenen te moeten aanvoeren; de eerste betreft de algemeene sociale positie dezer arbeiders; de tweede houdt meer direct verband met de arbeidsbemiddeling.

Wij achten het immers niet in het belang van de arbeidersklasse en dus ook niet der samenleving in het algemeen, indien er komt een groote groep arbeiders, die volkomen los staan van eenig bedrijf, die daardoor al te gemakkelijk het besef van maatschappelijk nut verliezen, spoedig onderhevig zijn aan ernstige demoralisatie en daardoor steeds op den rand van het pauperisme leven,

Een dergelijke situatie is onsociaal en moet zoo scherp mogelijk worden tegengegaan. In sommige kringen drijft men de arbeiders door het vernietigen der arbeidsbemiddeling en het inperken van redelijke steunregelingen, welke aan deze arbeidsbemiddeling werden vastgeknoopt, naar een dergelijke collectiviteit van „losse arbeiders" en veroorzaakt onder de leuze: „opheffing der steunregelingen en herstel der vrije arbeidsmarkt" niets anders dan het tot standkomen van groote massa's arbeiders, die voor het productieproces steeds minder waard worden.

Dit vormen van groote in de praktijk ongeschoold wordende arbeiders-reserves is ook in hooge mate ongewenscht, omdat daardoor distributie van arbeidskrachten naar de behoefte van het bedrijfsleven ernstig wordt bemoeilijkt.

Ook in groote plaatsen zal zelfs de best geoutilleerde arbeidsbeurs er nooit met bevredigend gevolg in slagen duizenden van dergelijke losse arbeiders te distribueeren: de praktijk trouwens wijst naar decentralisatie door het in het leven roepen van

steeds meer en zelfstandiger functioneerende vakafdeelingen en zelfstandige beurzen, zooals men te Rotterdam die heeft voor de zeelieden en den binnenvaart.

De organisatie der arbeidsbemiddeling voor losse arbeiders en tijdelijke werkgelegenheden.

A. De losse arbeiders.

Herhaaldelijk heeft deze organisatie moeilijkheden opgeleverd.

Naar onze meening moet hier allereerst voorop staan, dat gestreefd moet worden naar een zekere sluiting van het beroep.

Wij bedoelen hiermede, dat het werk, dat in lossen arbeid wordt verricht niet moet open staan voor ieder arbeider, maar dat daartoe allereerst in aanmerking moeten komen de als los arbeider bij de organen der arbeidsbemiddeling ter plaatse in te schrijven arbeidskrachten.

Dit stemt vooral in tal van kleinere plaatsen overeen met de practijk; daar toch bestaan dikwijls hetzij een soort autonome organisaties, hetzij afdeelingen van vakvereenigingen, die zich belasten met de distributie en het aannemen van het losse werk voor hun leden.

Daarbij zijn drie partijen in het geding.

De werkgevers, die van hun standpunt gaarne de tarieven zoo laag mogelijk zien; de reeds toegelaten arbeiders, die in het werk deelen; andere arbeiders, die werkloos zijn in hun eigen vak en dan gaarne een graantje meepikken.

Bevredigende organisatie zal dan slechts verkregen kunnen worden, wanneer de arbeidsbeurs belast wordt met de organisatie dezer arbeidsbemiddeling met dien verstande, dat het standpunt van een zekere geslotenheid der losse arbeiders wordt aanvaard. De arbeidsbeurs krijgt dan tot taak het werk toe te wijzen aan de bij haar ingeschreven losse arbeiders en eerst wanneer deze voorzien zijn, moeten andere werklooze arbeiders in aanmerking kunnen komen.

Vaststelling van de lijsten der losse arbeiders zou in overleg met de vakvereeniging moeten geschieden, terwijl het vaststellen der tarieven zaak moet blijven van overleg tusschen werkgevers en arbeidsorganisaties.

De arbeidsbeurs krijgt hierdoor dus een uitsluitend administratieve taak binnen de grenzen hier aangegeven.

Voor zoover bekend is thans de organisatie van dezen losse arbeid veelal in handen van de betrokken arbeiders zelf, voor zoover ten minste van eenige organisatie sprake is. Het zal echter alleen mogelijk zijn aan organen der arbeidsbemiddeling deze taak uitsluitend over te dragen, indien volkomen vaststaat, dat de arbeidsbemiddeling niet beinvloed wordt door de wisselende verhoudingen tusschen werkgevers en arbeiders en daarnaast het verdeelen van den arbeid voor losse arbeiders tot deze laatsten beperkt blijft en daartoe niet alle andere werklooze arbeiders dadelijk en gelijkelijk worden toegelaten.

B. de tijdelijke werkgelegenheden.
Hier komen wij voor heel wat grooter moeilijkheden.
De problemen, welke zich hierbij voordoen zijn:
a. het vormen van een reserve van arbeidskrachten, zoodat op het drukste moment het werk kan worden verricht.
b. het vaststellen van de loonen en sociale maatregelen voor de arbeiders, werkzaam in deze bedrijven.
c. de verdeeling van het beschikbare werk.
d. het opnemen en afvoeren van arbeidskrachten.
e. het verband tusschen de arbeidsbemiddeling voor de verschillende takken van handel en industrie.

a. De opvatting, dat ten aanzien van het vormen van een reserve van arbeidskrachten op dit gebied de vrije werking van vraag en aanbod het eenige heilbrengende is, moge door sommige vrijheidsmaniakken nog worden gehuldigd, de verantwoordelijke leiders van het bedrijfsleven komen in de practijk, zij het soms geheel contre-cœur en op overwegingen, welke wij niet gaarne zonden deelen tot een andere opvatting.

Zoo vonden wij op aardige wijze het brengen van systeem in het vormen van arbeidsreserve geïllustreerd in het laatste verslag der Scheepvaart-Vereeniging Zuid.

Daar kan men immers lezen:

„Over het afgeloopen jaar is het slechts weinig voorgekomen, dat de maximumwerkloosheidsuitkeering moest worden verstrekt, in totaal werd deze slechts 43 maal toegekend. Ook hieruit mag worden afgeleid, dat de z.g. blauwe boekjes door de werkgevers .....de in eerste instantie voor het bedrijf meest gewenschte losse arbeiders zijn."

De Scheepvaartvereeniging is hier doende op een zekere manier, waarover straks nog iets op te merken zal zijn, een soort schifting aan te brengen. Afgezien dus van de wijze waarop en de aangevoerde motieven waarom zulks geschiedt, kan hier worden geconstateerd een streven tot vaststelling van het aantal arbeiders, dat regelmatig en voldoende zij het niet aaneengesloten, werk in de havens vindt.

Ter verduidelijking moeten wij in dit verband eenige cijfers noemen.

In de Rotterdamsche haven zijn op dit oogenblik werkzaam ongeveer 5000 vaste havenarbeiders. Wij schatten het aantal bezitters van H.A.R. boekjes op 2700 (de z.g. blauwe boekjes houders).

Het maximaal aantal ingeschreven arbeiders, dat in 1927 bereikt werd in eenige weken, bedroeg 10441; het minimum 9031.

Waar naast de rond 5000 vaste arbeiders zijn te stellen de 2700 „blauwe boekjes" die regelmatig werkten en die vrij wel geen uitkeering behoefden, waren er dus op het drukste moment nog noodig rond 2700 arbeiders en op het slapste moment nog

1300 arbeiders. Dit zijn dan de z.g. weekkaartboekjes- en weekkaarthouders.

De arbeiders mogen wel werken als er werk is, maar te hunnen aanzien wordt geen enkele verplichting door de werkgevers verder aangenomen.

Uit de geschiedenis van de Havenarbeidsreserve te Rotterdam is overduidelijk vastkomen te staan, dat het bepalen van de reserve, welke thans uitsluitend en alleen is in handen der werkgevers, niet geschiedt onder invloed van de wezenlijke behoefte aan arbeidskrachten voor het bedrijf, maar geheel beheerscht wordt door het vraagstuk der uitkeeringen.

In haar verslag ontkent de Scheepvaartvereeniging dan ook niet, dat de gevolgen van haar selectie komen voor rekening van de openbare kas.

Hiermede is het systeem der werkgevers in het havenbedrijf uit sociaal en algemeen maatschappelijk oogpunt getypeerd. Het vaststellen immers van het aantal voor het bedrijf benoodigde en tot arbeid in dat bedrijf toegelaten arbeiders is een zaak van werkgevers en arbeiders, indien deze beide groepen geheel zelve alle consequenties kunnen en willen aanvaarden. Waar echter ongeveer 30 % van de in de Rotterdamsche haven werkzame arbeiders geen regelmatig bestaan uit het bedrijf wordt gegarandeerd en de publieke middelen voor die arbeiders moeten worden aangesproken, is het vaststellen van den omvang der reserve en wat daaruit voortvloeit geen zaak van de werkgevers alleen.

Trouwens de geschiedenis heeft ook geleerd, dat de ondernemers als partij eenzijdig zijnde, niet in de eerste plaats aangewezenen zijn ter beheering van de arbeidsbemiddeling, welke toch bovenal objectief dient te worden geleid.

b. Hierbij sluit aan de moeilijkheid welke voortvloeit uit het vaststellen van de loonen en verdere sociale maatregelen voor de arbeiders.

De werkgevers hebben er belang bij dat het aanbod van arbeidskrachten althans zoo overvloedig zij, dat tegenover de arbeiders het standpunt kan worden ingenomen, dat wanneer een bepaalde maatregel den arbeider niet aanstaat er anderen klaar staan, om wel genoegen te nemen.

Ook hier ontleenen wij weer een voorbeeld aan het Rotterdamsche havenbedrijf. Steeds door streven de werkgevers ernaar een voldoende aantal arbeiders uit de plattelandsgemeenten rondom Rotterdam naar het havenbedrijf te trekken, terwijl van groote aantallen Rotterdamsche arbeiders geen gebruik wordt gemaakt.

Het bekende argument over de arbeidsschuwheid der groote stadsarbeiders achten wij hier niet discutabel, maar zoolang de werkgevers in de Rotterdamsche havenbedrijven door gaan bij tientallen hun arbeiders te betrekken uit de plattelandsge-

meenten en de Rotterdamsche arbeiders werkloos laten, voelt ieder, dat hier van de arbeidsbemiddeling een gebruik wordt gemaakt, waarvoor deze van huis uit toch niet is bedoeld en waardoor wel allerscherpst wordt gedemonstreerd tot welke zonderlinge „arbeidsbemiddeling" men komt, wanneer deze eenzijdig in handen der werkgevers is; de arbeidsbemiddeling wordt dan ondergeschikt gemaakt aan de loonpolitiek der werkgevers.

c. De verdeeling van het beschikbare werk is een vraag van uitvoering.

Het gaat hier om het vinden van de voor de verschillende takken van handel en industrie meest geëigende vorm van organisatie. Op de voorgrond komt de vraag, of de individueele arbeider vrij moet zijn, om zich bij de werkgevers persoonlijk aan te melden, dan wel dat de aanwijzing van het werk aan arbeiders geschiedt door het apparaat der arbeidsbemiddeling. In de haven van Liverpool b.v. zijn de bij de organen der arbeidsbemiddeling ingeschreven arbeiders vrij, om zelf werk te gaan zoeken, in onze havens is dat niet het geval. Men moet deze zaak natuurlijk niet alleen van arbeidersstandpunt bekijken, maar ook bij de werkgevers bestaat een overigens niet onverklaarbare geneigdheid om naast hun vaste arbeiders bij voorkeur bepaalde arbeiders uit de groep losse arbeiders bij voorkomende gelegenheid in dienst te nemen.

Aan de verdeeling van het werk, het besteken, zooals men dat in de havens noemt, is verbonden de loonverrekening, welke voor verschillende bedrijven, waar per dag, of soms per gedeelte van een dag wordt gearbeid administratieve moeilijkheden van niet geringe beteekenis meebrengt. Men moet hier natuurlijk op de eerste plaats rekening houden met de speciale eischen, welke een bepaalde tak van handel en industrie stelt, terwijl ook administratief bezien naar de uiterste volmaaktheid moet worden gestreefd; vlotte loonverrekening en een minimum van abuizen zijn vereischt.

d. Het opnemen en afvoeren van arbeidskrachten is een zeer teere zaak.

Bepaalde arbeiders worden in de praktijk regelmatig van werk voorzien, andere arbeiders worden even regelmatig er buiten gehouden; het is bekend, dat dit niet altijd en uitsluitend met de bekwaamheid der arbeiders verband houdt. Wanneer nu het apparaat der arbeidsbemiddeling in handen der werkgevers is, ligt het voor de hand, dat die arbeiders, die minder welgevallig zijn, om welke reden dan ook aan de ondernemers, al spoedig worden uitgesloten. Dat hier behoorlijk recht zal worden gedaan, moet ernstig worden betwijfeld. Voor goede rechtspraak is onpartijdigheid toch allereerste vereischte en het uitsluiten of opnemen van bepaalde arbeiders moet dan ook niet door een der in het bedrijfsleven nu eenmaal tegen-

over elkaar staande partijen worden toegestaan. Dat een bepaalde werkgever ten slotte een bepaalden arbeider niet in zijn dienst wenscht te nemen is natuurlijk iets geheel anders.

De ervaring heeft ook geleerd, dat niet tegen een enkelen arbeider maatregelen kunnen worden genomen, welke aanvechtbaar zijn, maar dat, wanneer de werkgevers alleen het apparaat der arbeidsbemiddeling in handen hebben, ook maatregelen worden getroffen van heel wat algemeener en ernstiger beteekenis.

In Rotterdam is het b.v. onder de havenarbeiders algemeen bekend, dat aan de aanneemkantoren de arbeiders niet moeten laten zien, dat zij ingeschreven zijn bij de arbeidsbeurs; de arbeiders ontkennen dan op eventueele vraag, dat zij bij de gemeentelijke arbeidsbemiddeling zijn ingeschreven, omdat zij vreezen, dat zij dan niet worden bestoken.

Hier wordt dus een stille strijd gestreden tusschen de werkgeversarbeidsbemiddeling van het bedrijf en de gemeentelijke algemeene arbeidsbemiddeling.

e. Wij zijn hier gekomen tot het laatste punt: de verhouding tusschen de arbeidsbemiddeling in het bedrijf en de centrale arbeidsbemiddeling, wanneer wij dit woord in dezen zin mogen gebruiken.

Het geldt hier een kwestie van organisatie en van steun.

Het is toch een gezond beginsel, dat, wanneer in een bepaalde plaats een aantal arbeiders, door welke omstandigheden ook, niet in de gelegenheid is te arbeiden, zoowel door het uitkeeren van steun als het verschaffen van werkgelegenheid getracht wordt deze arbeiders tegemoet te komen.

Het verleenen van steun en de arbeidsbemiddeling grijpen nauw in elkaar.

Nu heeft men — om weer het Rotterdamsche havenbedrijf als voorbeeld te nemen — deze situatie, dat de door de werkgevers beheerde arbeidsbemiddeling telkens op rond 2700 arbeiders een beroep doet, dat dit aantal arbeiders voor het bedrijf ten eenen male onmisbaar is, maar dat voor het regelmatig bestaan dezer arbeiders.... niet de ondernemers uit dat bedrijf, maar de overheid moet zorgen.

In stede van dit optreden te waardeeren, voeren de ondernemers met behulp hunner arbeidsbemiddeling tegen deze steunverleening actie. Deden zij dit op eigen gelegenheid, dan zou men daarop weinig aanmerking mogen maken; maar nu zij dat doen via de arbeidsbemiddeling mag dat niet zonder opmerkzaamheid voorbij worden gegaan.

Temeer valt de wanverhouding op, wanneer men beseft, dat het ter beschikking houden van deze 2700 arbeiders groote offers vergt van de gemeenschap. Het verslag der Scheepvaartvereeniging over het afgeloopen jaar stelt dat niet zonder voldoening vast.

Wat aan deze arbeiders door de overheid aan steun wordt uitgekeerd is dan ook naar onze meening niets anders dan een subsidie aan het havenbedrijf, een beschermende maatregel ten dienste van werkgevers, die als onverwachte vrijhandelaren toch een dergelijke tegemoetkoming moesten verfoeien.

Over de moreele plicht der werkgevers te dezen aanzien zullen wij hier niets zeggen; wij herinneren slechts aan een uitlating van den Heer Nijgh indertijd in zijn boekje „De geschiedenis der havenreserve te Rotterdam":

> „De voordeelen voor de gemeenschap aan arbeidsreserve onder normale omstandigheden verbonden zijn in het artikel van den Heer Levy (Dec. 1917 Tijdschrift Nat. Ver. t. d. werkloosheid) duidelijk naar voren gebracht en het wil mij bovendien voorkomen, dat althans het havenbedrijf zich bij uitstek leent tot een practische en vruchtbare samenkoppeling van arbeidsreserve en werkloosheidsverzekering bij onvolkomen ontwikkeling der betrokken arbeidsorganisaties."

Sindsdien is in het havenbedrijf de ontwikkeling der arbeiders niet meer onvolkomen te noemen; de opvatting, welke uit dit citaat spreekt en waaraan breedheid van blik en gezond maatschappelijk inzicht niet kan worden ontzegd, heeft thans plaats gemaakt voor een heel andere en weinig constructieve opvatting bij deze werkgevers, doch hierdoor is tevens een oordeel geveld over het feit, dat het uitsluitend en alleen de werkgevers zijn, welke in dit bedrijf de arbeidsbemiddeling en wat daaraan vast zit, beheeren.

De arbeidsbemiddeling is een bij uitstek practische zaak.

Daarom hebben wij over de arbeidsbemiddeling voor tijdelijke werkgelegenheid ons op het terrein der practijk gehouden en waar het havenbedrijf hier het meeste materiaal bood, ons daarop nogal eens beroepen.

Wij hebben daarbij een afkeurend oordeel geuit over bestaande toestanden, omdat wij meenen, dat de tot nu toe verkregen ervaring richtsnoer moet zijn voor den uitbouw der arbeidsbemiddeling op dit terrein.

Wanneer wij nu tot een conclusie willen komen, dan ontmoeten wij twee groepen verschijnselen, welke schijnbaar tegenovergesteld zijn.

De arbeidsbemiddeling voor tijdelijke werkgelegenheid moet immers sterk zijn ingesteld op de speciale bedrijfseischen.

Haar opbouw, organisatie en geheele functioneering moet op de allereerste plaats nauwlettend aansluiten bij de eischen ten aanzien van de voorziening van arbeidskrachten door het bedrijf te stellen. Het is dan ook geenszins verwonderlijk, dat o.v. de ondernemers in onze groote havens de organisatie der arbeidsbemiddeling ter hand namen; in alle groote havens bestaat een dergelijke speciale arbeidsbemiddeling.

Bij de arbeidsbemiddeling sluiten zich aan de probleemen, welke in het bedrijfsleven door de organisaties van ondernemers en arbeiders moeten worden opgelost, zooals de loonen en de sociale maatregelen, de arbeidsregelingen e.d.

Het vaststellen van het aantal benoodigde arbeiders; het opnemen en afvoeren van aan te nemen arbeiders, dat alles hangt volkomen samen met de taak, welke de in het bedrijf betrokken organisaties hebben te verrichten.

En men zou dan geneigd zijn om te concludeeren, dat de arbeidsbemiddeling voor tijdelijke werkgelegenheid beschouwd moet worden als een aangelegenheid van het bedrijf en dat daartoe in het leven moet worden geroepen een autonome bedrijfsorganisatie, welke onder opperbeheer staat, zoowel van de organisatie der werkgevers als die der arbeiders.

Men komt dan echter voor de practijk.

De werkgevers blijken weinig te voelen voor een dergelijke regeling, zij willen de zaak wel in eigen hand houden. Zij meenen ook de kosten van het in stand houden van voldoende aantallen arbeiders op de overheid te mogen afwentelen.

De bedrijfsbemiddeling slaagt er bovendien uit den aard der zaak nimmer in de op een bepaald oogenblik in eenig bedrijf niet benoodigde arbeidskrachten, zoo mogelijk in een ander bedrijf tijdelijk aan emplooi te helpen, daartoe is slechts een centraal orgaan in staat.

Niet in de laatste plaats moet de vrees worden gekoesterd, dat zelfs bij een bevredigende samenwerking tusschen werkgevers en arbeidersorganisaties onder normale omstandigheden toch in een tijdperk van ongunstige conjunctuur de werkgevers de bedrijfsbemiddeling zullen verzwakken of willen ombuigen te hunnen gunste. Dat is geen verwijt, maar een begrijpelijke houding.

Het is niet in de laatste plaats op grond van deze overwegingen, dat wij besluiten tot de stelling, dat ook de arbeidsbemiddeling voor tijdelijke werkgelegenheid een zaak der overheid is.

Dit is geen „principieele" opvatting.

Indien er waarborgen zouden zijn, dat aan een uit het bedrijf opgekomen organisatie deze taak zou kunnen worden opgedragen, dan zouden wij daaraan de voorkeur willen geven, omdat dan het meeste kans zoude zijn op een functioneering, welke geheel aansluit bij de eischen van het bedrijfsleven.

Wij zien die waarborgen niet, in tegendeel de geschiedenis met de Havenarbeidsreserve heeft gedemonstreerd, dat deze waarborgen er niet zijn.

Wij zouden dus de arbeidsbemiddeling voor tijdelijke werkgelegenheden willen zien opgedragen aan overheidsinstellingen die voor de hiervoor in aanmerking komende bedrijven dienen te worden opgericht. Het beheer dezer instellingen moet zoo

zijn, dat het beste en vlotste contact met het bedrijf gewaarborgd is. Toezicht en algemeene leiding zou kunnen worden gegeven door een paritetisch samengesteld bestuur. De instellingen moeten volkomen onafhankelijk functioneeren.

Het vaststellen van de aantallen voor de verschillende bedrijven ingeschreven arbeiders zou een zaak moeten zijn van de besturen der instellingen, waarin dus de werkgevers en arbeidersorganisaties gelijkelijk vertegenwoordigd zouden moeten zijn; bij geschil van opvatting ware door arbitrage een beslissing uit te lokken.

Hierdoor zou dus het geheele vraagstuk van de arbeidsbemiddeling voor tijdelijke werkgelegenheid gehaald worden uit den sfeer der loonpolitieken strijd en zuiver objectief naar de eischen van het bedrijf kunnen worden bezien.

Boven deze „categorale" instellingen zou een centrale gemeentelijke instelling er zorg voor moeten dragen, dat de in eenig bedrijf op een gegeven oogenblik overtollige arbeidskrachten tijdelijk worden gedirigeerd naar een bedrijf, waar aan deze arbeidskrachten behoefte bestaat.

Op deze wijze kan het mogelijk zijn, het vooral in de groote steden nijpend vraagstuk der arbeidsbemiddeling voor tijdelijke werkgelegenheid, zooal niet tot oplossing dan toch tot geringer proporties terug te brengen.

Het zou struisvogelpolitiek zijn te verzwijgen, dat hierbij dan tevens het vraagstuk der ondersteuning van werkloozen is te bezien; bij een breed opgezette regeling dezer arbeidsbemiddeling past ook een regeling, welke het op een bevredigende wijze mogelijk maakt, de voor tijdelijke werkgelegenheid benoodigde arbeiders een bestaan te garandeeren.

Het is zelfs niet te veel gezegd, dat veelmeer in dit laatste de moeilijkheid schuilt.

Maar ook hier moet — de geschiedenis leert het — de overheid haar moeilijke taak vervullen.

Praeadvies van den heer J. E. VAN RIET,

Directeur der gemeentelijke en districts-arbeidsbeurs te Rotterdam.

Het Bestuur van de Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen verzocht mij een kort praeadvies te willen uitbrengen over de vraag: „Op welke wijze kan de arbeidsbemiddeling voor losse arbeidskrachten en tijdelijke werkgelegenheden het best worden georganiseerd". Ik heb de uitnoodiging daartoe gaarne aanvaard, omdat mij daardoor de gelegenheid werd geboden mijne meening kenbaar te maken omtrent een aangelegenheid, die voor de organen der openbare arbeidsbemiddeling van bijzonder belang mag worden geacht. Blijkbaar heeft ook de Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen het belang daarvan gevoeld, althans doet de vorm, waarin de vraag is gesteld, veronderstellen, dat men daarmede heeft willen te kennen geven, dat er aan de arbeidsbemiddeling van deze groep van personen nog wel het een en ander ontbreekt en dientengevolge het nemen van nadere maatregelen gewenscht kan zijn. Deze veronderstelling lijkt mij inderdaad niet geheel en al onjuist en in dat licht bezien, meen ik de beteekenis van de gegeven opdracht dan ook zoodanig te mogen opvatten, dat van mij wordt verlangd een aangeven van de middelen en een omschrijving van de maatregelen, welke van de zijde der arbeidsbeurzen zouden moeten worden genomen om een doelmatige en vlugge tewerkstelling van losse arbeidskrachten en een vlotte voorziening in tijdelijke werkgelegenheid te bevorderen.

De oplossing is niet met enkele woorden aan de hand te doen. Ik moge in herinnering brengen, dat het vraagstuk van de zorg voor en de organisatie van de arbeidsmarkt eerst in het begin dezer eeuw als een ernstig probleem naar voren is gekomen, toen, als een gevolg van de enorme ontwikkeling der industrie en de daarmede gepaard gaande gecompliceerdheid der samenleving, het arbeidsvraagstuk ontstond in zijn huidige maatschappelijke beteekenis. Met de ontwikkeling van handel en industrie kreeg de bedrijfswereld een toenemende behoefte aan arbeidskrachten en gaf daarmede den stoot aan een enorme toename van de arbeidslegers. Het gevolg daarvan was niet alleen een buitengewone groei van de groote steden, maar ook een geheel veranderd aspect van de arbeidsmarkt, waarvan de grenzen zich in gelijke mate verruimden en waarvan het overzicht op den duur moest ontgaan. Daaruit moest onvermijdelijk ook voortvloeien, dat het voor den arbeider uiterst moeilijk werd te weten te komen, waar arbeid gevraagd werd en waar arbeid werd aangeboden. Was het aanvankelijk nog

mogelijk geweest om, gedreven door den prikkel der bestaansnoodzakelijkheid, de arbeidsgelegenheid op te sporen, geleidelijk aan moest den arbeider ontgaan het overzicht van een aanzienlijk deel der arbeidsmarkt en onvermijdelijk moest daaruit ook ontstaan het euvel, dat op de eene plaats een aanzienlijke opeenhooping van arbeidskrachten ontstond, terwijl men op een andere plaats op bepaalde tijdstippen om werkkrachten verlegen zat. Veelvuldig moest uiteraard dit verschijnsel worden geconstateerd op plaatsen, waar de kans op werkgelegenheid aan gestadige wisseling onderhevig was, waar de werkgelegenheid derhalve geheel het karakter droeg van den lossen arbeid en die, waar zij op plaatsing de meeste kansen bood, uiteraard ook de meeste gegadigden moest trekken. In het bijzonder dus in die bedrijfsgroepen, waar weinig stabiliteit in de te verrichten hoeveelheid arbeid heerschte en dus de hoegrootheid der behoefte aan werkkrachten moeilijk viel vast te stellen, had zulks tengevolge, dat een aanbod ontstond, dat over het geheel in belangrijke mate de vraag overtrof. Niet omdat de betrokken bedrijfsgroepen een dergelijk ruim aanbod voor de ontwikkeling hunner bedrijven en ondernemingen permanent noodig hadden of een dergelijke ruime toestrooming van werkkrachten hunnerzijds bevorderden, maar omdat de toenemende uitbreiding van de arbeidsmarkt en de steeds grooter wordende moeilijkheid om daarvan een overzicht te behouden, de arbeiders er onvermijdelijk toe brengen moest zich steeds meer en meer op bepaalde plaatsen te gaan concentreeren in afwachting van het oogenblik, dat het bedrijf hun hulp op het onverwachts mocht noodig hebben. Aldus is de feitelijke toestand ontstaan, dat tengevolge van het gemis aan eenige centralisatie en organisatie van de arbeidsmarkt, zich ten aanzien van verschillende bedrijfsgroepen op kunstmatige wijze reserves moesten gaan vormen, waarvan de omvang niet in overeenstemming was met de werkelijke behoefte. Kwam het vroeger nog voor, dat groepen arbeiders van den eenen werkgever in een bedrijfsgroep naar den anderen liepen, ten einde te trachten daar werk te vinden, geleidelijk aan begon dit al minder en minder te worden, totdat ten slotte bepaalde groepen arbeiders zich gaandeweg gingen beschouwen als inderdaad te behooren tot den bedrijfsgroep, die hen in het algemeen de meeste kans op werkgelegenheid bleek te kunnen bieden. In deze opvatting van de zijde der arbeiders, een gevolg van de ontwikkeling van het bedrijfsleven, mag men niets verkeerds zien. De omstandigheden deden nu eenmaal geen betere oplossing aan de hand. In elk geval blijkt er uit, dat werkgevers en werknemers in een bepaalde bedrijfsgroep elkander noodig hebben, dat de fluctuatie van den bedrijfstoestand echter niet toelaat een vast korps werkkrachten in dienst te hebben, doch wel noodig maakt, dat steeds eenige reserve aanwezig is om in voorkomende gevallen daarover te kunnen beschikken. Hoewel daarmede mogelijk de grenzen van de opdracht worden over-

schreden, mag in dit verband toch wel even de vraag worden gesteld of het wel oirbaar is, dat een dergelijke reserve alleen wordt benut in geval van behoette en overigens de zorg daarvoor aan de overheid wordt overgelaten en of het niet billijk moet worden geacht, dat in het levensonderhoud dier arbeiders van de zijde der bedrijfgroepen, zoo niet geheel, dan toch gedeeltelijk wordt bijgedragen in tijden, dat er weinig werk valt te verrichten. In dit verband mag ik dan ook wel als mijne stellige overtuiging uitspreken, dat op den duur de erkenning van de juistheid der bewering niet zal kunnen uitblijven, dat meerdere bedrijfsgroepen zich de zorg ook voor deze categorie van arbeiders zullen hebben aan te trekken, niet alleen in het belang van een gezonde ontwikkeling hunner bedrijven, doch ook als een plicht ten opzichte van de gemeenschap. Geen enkele bedrijfsgroep kan geacht worden het recht te bezitten een zoodanig aantal arbeiders aan het bedrijfsleven te onttrekken en daarmede de eigen reserve op te voeren tot een zoodanig peil, dat in tijden van groote drukte daarmede alle arbeid kan worden verricht. En als men meent, dit wel te mogen verlangen, dan zal men de oogen niet mogen sluiten voor de moreele verplichtingen, welke daaruit noodzakelijkerwijze moeten voortvloeien. Wanneer de gezamenlijke bedrijven of een zekere bedrijfsgroep, onverschillig welke, daarin financieel zullen worden betrokken, zal het verlangen naar een al te groote groep van losse reserve-arbeiders zeer waarschijnlijk wel minder groot zijn en zal er wel zorg voor worden gedragen, dat het aantal losse arbeiders, dat beschouwd moet worden te behooren tot een bepaalde bedrijfsgroep, niet uitgaat boven de grenzen der behoefte. Deze zorg zou dan bij een geldelijke interesse stellig zeer op haar plaats en te verdedigen zijn. Helaas staan echter nog vele bedrijfsgroepen op het standpunt, dat zij zich niet hebben in te laten met de zorg voor het onderhoud van losse arbeiders in tijden van slapte en dat zij zich over de regularisatie van de arbeidsmarkt het hoofd niet behoeven te breken. Te minder zal daartoe neiging aanwezig zijn, zoolang er in bijna alle bedrijfstakken een groote werkloosheid zal blijven heerschen en derhalve een voortdurend surplus aan arbeidskrachten aanwezig zal zijn. Thans kan de toestand niet anders worden geschetst dan dat groote groepen van arbeiders ten behoeve van bepaalde bedrijfsgroepen als evenzoovele kunstmatige reserves bij de hand worden gehouden, reserves, waarvan in voorkomende gevallen de voordeelen genoten, doch de nadeelen aan de gemeenschap gelaten worden. Zoolang een dergelijke toestand, die bij een modern bedrijfsbeheer en in een sociale maatschappij eigenlijk niet meer op haar plaats is, zal blijven bestaan, zal de overheid, zoowel de centrale als de plaatselijke, zich de buitengewone opofferingen moeten getroosten, die uit de werkloosheidsverzekering en steunverleening voortvloeien en hierop mag ook wel eens gewezen worden tegenover alle kritiek, die men zich

ten aanzien van de steunverleening veroorlooft. Bovendien wordt hiermede volstrekt niets nieuws gepropageerd, want de werkgevers in het havenbedrijf te Rotterdam en Amsterdam hebben met de instelling van een Haven-Arbeids-Reserve in 1919 reeds blijk gegeven van het juiste inzicht in deze materie door het instituut, dat in zijn oorspronkelijken vorm beoogde te zorgen voor crisis-ondersteuning, om te zetten in een arbeidsreserve met eigen werkloosheidsverzekering, ziekte- en pensioenverzekering. Men heeft zich daarbij gehouden binnen de grenzen der bedrijfsbehoeften. Het kan zijn, dat die grenzen wat nauw genomen zijn. Ik wil dit in het midden laten, omdat zulks uiterst moeilijk te beoordeelen is, wanneer men het bedrijf niet door en door kent, maar een decasualisatie werd er in elk geval mede bereikt en aan de bestaande anarchie een einde gemaakt.

Maar in de overige bedrijfsgroepen, aan welke losse arbeid in groote mate inhaerent is, duren al de misstanden en al de nadeelen, die aan den wisselvalligen arbeid zijn verbonden, nog onverminderd voort. Nog steeds is daar een decentralisatie, die een goede en doelmatige werkloosheidsbestrijding in buitengewone mate bemoeilijkt; nog steeds is deze decentralisatie oorzaak, dat nog maar steeds arbeiders van buiten naar de groote steden worden getrokken, waar zij de legers der werkloozen vergrooten en de overheid op bijna onoverkomelijke lasten jagen. Droeg het werkloosheidsprobleem eertijds een overwegend landelijk karakter, thans gaat dit meer gelijken op een probleem, dat meer in het bijzonder de groote gemeenten betreft. In hoeverre kleinere gemeenten, met hun onvoldoende steunregelingen hieraan schuldig zijn, behoeft hier niet nader te worden besproken, maar dat staat toch wel vast, dat zeer velen van hen, die thans in de groote steden een zorgelijk bestaan voortsleepen, een redelijk bestaan zouden hebben gevonden, wanneer zij in de eigen gemeente waren gebleven. Een onderzoek naar de omstandigheden waaronder en naar het tijdstip waarop velen van hen zich in de groote steden hebben gevestigd alsmede naar den duur van hunne werkzaamheid, zou mogelijk zeer belangwekkende resultaten kunnen opleveren. Die resultaten zouden hen, die zich zoo ingenomen toonen met de jaarlijksche uitbreiding van het zielenaantal der groote gemeenten, kunnen leeren, dat deze medaille ook een keerzijde kan hebben. Men bedenke, dat het assimilatievermogen van de groote gemeenten ook zijn grenzen heeft. Niet iedere grootindustrie, die zich in een gemeente van beteekenis komt vestigen en een aanzienlijk aantal arbeiders uit de omliggende gemeenten en van het platte land tot zich trekt, kan worden beschouwd als een bevolkingsaanwas, waarover men zich zoo bijzonder moet verheugen. Op al die werkkrachten van buiten, die, aangetrokken door de hoogere loonen en mogelijk ook wel door een beter georganiseerde steunregeling, zich op goed geluk in de groote steden komen vestigen, wordt bovendien al zeer

spoedig een zoodanig stadsstempel gedrukt, dat hen er van weerhoudt, ook al zijn de omstandigheden hun niet gunstig meer, naar het platte land terug te keeren. Men zou ook de vraag kunnen stellen of menige industrie de vestiging in een groote stad wel inderdaad noodig heeft voor hare expansie en of een vestiging buiten de stadspoorten niet tot even gunstige resultaten zou kunnen voeren. Voor gebrek aan de noodige werkkrachten behoeft toch zeker geen vrees te worden gekoesterd, wanneer men de tegenwoordige verkeersgelegenheden in aanmerking neemt. In het belang van een goede regularisatie van de arbeidsmarkt wil het mij dan ook beter toeschijnen de werkkrachten, welke een bedrijfsgroep noodig heeft, voorloopig over verschillende gemeenten verdeeld en daar gevestigd te houden, dan hen maar onmiddellijk in het zielenaantal van een groote gemeente op te nemen. De nadeelen, die voor de groote gemeenten zijn voortgevloeid uit dat gemis aan eenige regularisatie, zijn bij benadering niet te schatten, want men houde wel in het oog, dat bij elke inzinking of teruggang van den bedrijfstoestand, die tallooze werkkrachten als overbodig op de arbeidsmarkt brengt en derhalve de werkloosheid doet toenemen, daarvan mede het gevolg moet zijn een groeiende verwildering van het arbeidsleger, een vergrooting van het pauperisme en der criminaliteit, een toenemend aanbod van werkkrachten waaronder op den duur geen selectie meer is aan te brengen en een vergrooting van de uitgaven der overheid en van particuliere instellingen aan steunverleening en armenzorg, die op den duur de grenzen der draagkracht gaan overschrijden.

Ik heb deze voorafgaande beschouwingen noodig geacht om het juiste licht te doen vallen op de beteekenis van de door de Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen aan de orde gestelde vraag. De beantwoording daarvan verplicht mij thans in de eerste plaats na te gaan, wat er door de openbare arbeidsbeurzen wordt gedaan aan de bemiddeling van losse arbeidskrachten. Wanneer men daartoe de jaarverslagen dezer instellingen raadpleegt, zal men ervaren, dat, behoudens dan mogelijk een enkele uitzondering, de resultaten van dit deel van het bemiddelingswerk over het algemeen nog niet geheel en al tot voldoening kunnen stemmen. Zulks moet te meer opvallen, wanneer in aanmerking wordt genomen, dat aan de losse en meerendeels ongeschoolde werkkrachten een maatstaf van beoordeeling kan worden aangelegd, die aanmerkelijk eenvoudiger is dan die, welke bij vaklieden in acht moet worden genomen. Losse werklieden heeft men in het algemeen slechts noodig voor zeer korten duur, dikwijls slechts voor enkele uren, overdreven eischen van geschiktheid of van routine behoeven uiteraard daaraan dus niet te worden gesteld. Tewerkstelling en ontslag is derhalve schering en inslag. Iedere tewerkstelling,

hoe kort ook van duur, geldt als een plaatsing. De arbeidsbeurzen zouden dus ten aanzien van de bemiddeling van deze categorie van werkkrachten uitkomsten moeten vertoonen, die verre uitgaan boven de resultaten van het bemiddelingswerk in de meer geschoolde beroepen en waarvan de bemiddeling, ook uit een oogpunt van selectie en meer deskundige beoordeeling, hooger mag worden aangeslagen. Te meer zou men ten aanzien van de losse werkkrachten grooter uitkomsten mogen veronderstellen, wanneer men in aanmerking neemt, dat het aanbod der ongeschoolden, d.i. dus de categorie, die meer in het bijzonder voor tijdelijke werkzaamheden wordt gebezigd, in zeer belangrijke mate het aanbod van de beoefenaars in andere vakken overtreft. Desniettegenstaande vertoonen de bedrijfsgroepen, waar het aanbod geringer is, gunstiger bemiddelingsuitkomsten. Daaruit zou zijn af te leiden, dat ten aanzien van die bedrijven de arbeidsbeurzen hebben ingezien, hetgeen voor een goede organisatie werd vereischt, dat zij daarvan aard en karakter hadden leeren kennen en door een betere outillage der bemiddeling zich meer hadden aangepast aan de eischen en behoeften van het bedrijf. Maar tevens zou dit een aanwijzing moeten zijn, dat de arbeidsbeurzen met betrekking tot de bemiddeling van tijdelijke werkkrachten nog niet de juiste wegen hebben gevonden en op de bemiddeling voor tijdelijke werkzaamheden nog niet geheel en al zijn ingesteld. Voor een belangrijk deel lijkt mij zulks inderdaad het geval te zijn en wil ik trachten de oorzaken daarvan in het kort aan te geven.

In de eerste plaats moet ik dan wijzen op het belangrijke verschil in karakter der tewerkstelling van geschoolde en ongeschoolde werkkrachten. Die der geschoolden is meestal van langeren duur en onderscheidt zich dus door meerdere stabiliteit. Als regel is de behoefte daaraan voldoenden tijd van te voren vast te stellen om de arbeidsbeurzen alle gelegenheid te geven gegadigden voor de open plaatsen op te roepen. Wanneer geschoolde werkkrachten zich doen inschrijven, kunnen zij meestal volstaan met af en toe te komen hooren of er werk voor hen is. Doch ook zelfs al bepalen zij hun bezoek tot de inschrijving of tot de verlenging daarvan, behoeft hun de werkgelegenheid nog niet te ontgaan, omdat, wanneer die zich voordoet, zij door de arbeidsbeurs voor de open plaatsen worden opgeroepen. Na aanmelding worden zij naar den aanvragenden werkgever verwezen, die nader hunne geschiktheid beoordeelt, bij aanneming de arbeidsvoorwaarden met hen regelt en den datum van indiensttreding bepaalt. Natuurlijk kunnen zich ook hier aanvragen voordoen, waaraan aanstonds moet worden voldaan. In dergelijke, bij uitzondering voorkomende gevallen, kunnen betrokkenen door middel van een boodschap of stadstelegram naar de arbeidsbeurs worden ontboden en onmiddellijk naar den aanvrager worden gezonden. Evenzeer echter kan aan een dergelijke aanvrage met goed gevolg worden voldaan door

toezending van een werkzoekende, die zich op dat tijdstip toevallig aan de Arbeidsbeurs bevindt, mits hij natuurlijk aan de gestelde eischen beantwoordt. In elk geval leveren dergelijke spoedaanvragen geen ernstige moeilijkheden op. De aard van de werkzaamheden der geschoolde werkkrachten brengt bovendien mede, dat zij gelegenheid hebben, wanneer zij werkloosheidssteun genieten, te gaan stempelen op de bureaux van hun vakbond of van de gemeentelijke steunorganen. Door een dergelijke contrôle, die de betrokken instellingen uiteraard niet kunnen missen, worden de werkzaamheden der arbeidsbemiddeling in het algemeen dan ook niet bemoeilijkt.

Met betrekking evenwel tot de bemiddeling van losse arbeidskrachten zijn de omstandigheden geheel anders. Wanneer zich aanvragen om dergelijke werkkrachten voordoen, moet de voldoening als regel op uiterst korten termijn kunnen geschieden. Zoodra die behoefte wordt geconstateerd, moet men de noodige werkkrachten onmiddellijk bij de hand hebben om er in te voorzien. Meestal is die behoefte niet van te voren vast te stellen. Er is dus geen gelegenheid om de ingeschreven werkzoekenden door schriftelijke of persoonlijke oproeping naar de arbeidsbeurs te ontbieden. Men moet dan maar genoegen nemen met hen, die zich op het moment aan de arbeidsbeurs bevinden. De spoed, waarmede aan een aanvrage moet worden voldaan, is oorzaak, dat van een behoorlijke selectie maar in beperkte mate sprake kan zijn. Men mag hopen, dat de betrokken beursambtenaar zijn menschen kent en een gelukkige greep heeft, maar zekerheid bestaat daaromtrent niet altijd en men zal dus niet altijd krijgen wat men zal wenschen. Betreft de aanvrage bovendien een groot aantal losse werklieden — en in een stad met handel en scheepvaart zal deze meermalen in de honderden kunnen beloopen — dan is het uitgesloten, dat daaraan door de arbeidsbeurzen à la minute kan worden voldaan. De huisvesting van de meeste arbeidsbeurzen is niet van dien aard, dat zich daarin een groot aantal losse werkkrachten kunnen ophouden om bij de eerste aanvrage onmiddellijk te kunnen worden gezonden. Het effect van de arbeidsbeurzen ten aanzien van de bemiddeling voor losse werklieden kan dus nooit groot zijn.

Wat is daarvan het gevolg? Dat de inschrijving van al die honderden losse werkkrachten bij de arbeidsbeurzen maar een betrekkelijke waarde en niet de beteekenis kan hebben, welke men daaraan ten aanzien van de geschoolde werkkrachten mag toekennen. De inschrijving is wèl op een bepaald punt samengetrokken, maar de omstandigheden laten niet toe het aanbod in handen te houden, hetgeen voor een doelmatige en directe bemiddeling van losse arbeidskrachten noodig zou zijn. Door dit gebrek aan outillage gaat derhalve een belangrijk deel van het effect der inschrijving voor de losse werklieden verloren en is het verklaarbaar, dat zij er meer heil van verwachten

door zich te vervoegen aan fabrieks- en handelsterreinen, omdat daar de kans op aanneming het grootst is. Hier demonstreert zich dus wel zeer sterk het gebrek aan centralisatie. Om doelmatig en praktisch te kunnen bemiddelen, zou het noodig zijn, dat de arbeidsbeurs al deze losse werklieden op een bepaalde plaats concentreerde en in reserve kon houden om op de eerste aanvrage onmiddellijk de noodige werkkrachten daaruit te kunnen recruteeren. Maar zooals reeds gezegd, de arbeidsbeurzen zijn op deze bemiddeling niet ingesteld en dientengevolge kan de inschrijving van dergelijke werkkrachten niet veel meer beteekenis hebben dan de voldoening aan een verplichting door de organen der steunverleening aan hen opgelegd. Men kan te dien aanzien wel voorschriften stellen, maar dient toch ook de zekerheid te hebben van het effect daarvan.

Stel echter dat de outillage inderdaad zou zijn, zooals zij behoorde te wezen, dan zou de vraag moeten worden gesteld of een voortdurende aanwezigheid der losse werklieden en c.q. ook een vlotte bemiddeling niet verhinderd, althans bemoeilijkt zou worden door de omstandigheid, dat de losse werklieden, die steun genieten, zich eens of zelfs tweemaal daags ter contrôleering moeten vervoegen op de daarvoor aangewezen plaatsen. Een dergelijke contrôle, uitgeoefend op verschillende plaatsen, die bovendien dikwijls ver gelegen kunnen zijn van de plaatsen van aanneming, zou voor een gewenschte centralisatie der bemiddeling een ernstig bezwaar kunnen opleveren. Al kan bij de steunverleening een goede contrôle niet worden gemist, ontkend kan toch niet worden, dat zij het nadeel heeft, dat een belangrijke groep losse werklieden gedurende een aanzienlijk deel van den dag ervan worden afgehouden zich te begeven naar de plaatsen, waar voor hen kans op aanneming bestaat. In verband hiermede zijn wel eens klachten vernomen, dat dientengevolge de aanmelding minder groot zou zijn dan vroeger. Die klachten zijn mogelijk niet geheel en al ongegrond, maar zullen dan toch zeer waarschijnlijk wel daaraan moeten worden toegeschreven, dat de bedrijven er niet altijd voldoende aandacht aan hebben geschonken, dat de losse werklieden, wanneer zij werkloos zijn, de plicht hebben, zich op bepaalde plaatsen en tijdstippen ter contrôle te melden. Dientengevolge kon het niet anders of het verband met de plaatsen van aanneming moest een min of meer onregelmatig karakter gaan verkrijgen. Dit bezwaar, door de omstandigheden geboren, ware echter door een goed gecentraliseerde arbeidsbemiddeling zeer waarschijnlijk wel te ondervangen geweest. Dat overigens de losse werklieden langzamerhand de lust gaan verliezen zich aan te melden op plaatsen, waar de kans op werkgelegenheid uiterst wisselvallig is, is, van menschelijk standpunt bezien, verklaarbaar te achten, maar moet toch ook nopen tot het stellen van de vraag of die lust nog niet verder ten ongunste zal kunnen worden beïnvloed door de dagelijksche stempeling der werkloozen, en

meer speciaal van de losse werkkrachten en die tengevolge kan hebben, dat zij geleidelijk aan nog meer zullen wegblijven van de plaatsen, waar voor hen, zij het dan ook slechts tijdelijke werkgelegenheid is te vinden. Men kan bezwaarlijk van hen verlangen, dat zij op twee plaatsen tegelijk zijn, maar wanneer het vooruitzicht op het verkrijgen van werk toch al zeer gering is, zullen zij te eer geneigd zijn zich naar de stempelplaatsen te begeven, omdat de aanmelding daar hun althans eenige inkomsten verzekert en men het hun, in verband met hunne gezinsverzorging, niet ten kwade kan duiden, dat zij het zekere voor het onzekere nemen. Het wil mij echter toeschijnen, dat op deze wijze een situatie dreigt geschapen te worden, die in hooge mate bedenkelijk is te achten, in de eerste plaats voor een goede verzorging van de arbeidsmarkt, in de tweede plaats voor de draagkracht van het overheids-budget, welke toch ook haar grenzen heeft, terwijl in de derde plaats daardoor bij de ongeschoolde werkkrachten een mentaliteit en een arbeidslust moet ontstaan, die voor de toekomst niet veel goeds kan beloven en met zorg moet gaan vervullen, zonder dat aan betrokkenen daarvan een verwijt mag worden gemaakt.

Indien ooit met recht een krachtig pleidooi zou kunnen worden gehouden voor een rationeele organisatie van de arbeidsmarkt ten aanzien van de losse ongeschoolde werkkrachten, dan is dat thans. Het is niet meer denkbeeldig te achten, dat, tengevolge van het gemis daarvan, de aanraking van een zeer groote groep van werkkrachten met het bedrijfsleven dreigt verloren te gaan, het verband tusschen deze beide groepen losser zal worden en zulks op den duur tot minder gewenschte gevolgen zal leiden.

Het eerste deel van mijne beschouwingen, waarbij gewezen is op den feitelijken toestand, het tweede deel, waarbij de aandacht is gevestigd op de gevolgen, die daaruit kunnen voortvloeien en de toestand, die daardoor dreigt te worden geschapen, moeten naar mijne meening onvermijdelijk tot de conclusie voeren, dat zoo spoedig mogelijk met de regularisatie van de arbeidsmarkt ten aanzien van losse arbeidskrachten een aanvang moet worden gemaakt. Die regularisatie zal zich in de eerste plaats moeten uiten in een goed georganiseerde arbeidsbemiddeling voor dezen groep van werkkrachten. Zoo goed als men voor de vakbemiddeling in de onderscheidene bedrijfsgroepen ten aanzien van de geschoolde werkkrachten een goede voorziening heeft getroffen, geschoeid op den leest der bedrijven en de belanghebbende groepen zelf daarbij heeft geïnteresseerd, evenzeer zal men ook de bemiddeling voor losse werkkrachten en voor tijdelijke werkgelegenheden als een afzonderlijk deel van het bemiddelingswerk moeten gaan beschouwen en daarvoor de speciale voorziening moeten treffen, die geacht kan worden daarvoor noodig te zijn. Die speciale voorziening zal

dan daarin moeten bestaan, dat voor de bemiddeling van losse werklieden een afzonderlijke instelling der arbeidsbeurs in het leven zal moeten worden geroepen, gevestigd op een plaats, gelegen in de onmiddelijke nabijheid van handel, industrie en scheepvaart. Wij denken ons daarbij een gebouw, dat aan eenige honderden losse werklieden gelegenheid kan bieden zich daarin regelmatig op te houden. Het kan aanbeveling verdienen daaraan ook te verbinden een schaftlokaal, waardoor de losse werklieden te meer genoopt worden te blijven vertoeven op de plaatsen en in de omgeving, waar de vraag naar werkkrachten zich zal concentreeren. Er behoeft dan geen sprake meer te zijn, dat de losse werklieden op zoek naar werk op goed geluk de stad in alle richtingen moeten doorkruisen, evenmin dat zij zich urenlang aan dezelfde fabriekspoort of aan hetzelfde handelsterrein moeten ophouden met meermalen de teleurstellende ervaring, dat hun diensten niet noodig zijn, welke teleurstelling nog grooter moet zijn, wanneer achteraf blijkt, dat zij op andere plaatsen wel werk hadden kunnen vinden. Een goed georganiseerde arbeidsbemiddeling kan aan deze anarchie op de arbeidsmarkt met zijn ontmoedigende en demoraliseerende gevolgen een einde maken. De arbeidsbemiddeling kan zich dan geheel op die taak gaan instellen, in het aanbod der werkkrachten de noodige selectie aanbrengen, want die is ten aanzien van ongeschoolde werkkrachten evenzeer noodig. Naar gelang van de behoeften van de onderscheidene bedrijfsgroepen kan zij het noodige aanbod van bepaalde werkkrachten in reserve houden, reserves, die zij dan niet alleen voor elke bedrijfsgroep afzonderlijk, maar ook voor alle bedrijfsgroepen gezamenlijk kan benutten. Met een dergelijke organisatie zal elk bedrijf steeds over een alleszins voldoend aanbod van losse werkkrachten kunnen beschikken, maar tevens zullen ook de ingeschreven losse werklieden de zekerheid hebben, dat op deze wijze hun arbeidskracht het meest mogelijke effect kan sorteeren. De bemiddeling kan dan plaats hebben, hetzij door toezending der werklieden aan de aanvragende werkgevers, hetzij door in het gebouw regelmatig gelegenheid tot aannemen of besteken te geven. Echter zou dan elke omstandigheid, die voor de losse werklieden een beletsel zou kunnen vormen zich dagelijks op bepaalde uren aan de arbeidsbeurs te vervoegen, moeten verdwijnen. In dit verband zal medewerking van de steunorganen een eerste eisch zijn, die er in zullen moeten bewilligen de stempeling der ondersteunde werkloozen aan de eigen bureaux op te heffen en over te brengen naar deze arbeidsbeurs voor losse werklieden. Zulks behoeft natuurlijk niet mede te brengen, dat deze contrôletaak ook door de arbeidsbeurs zou moeten worden overgenomen. De hoofdzaak is, dat de contrôle geschiedt op dezelfde plaats, waar ook de bemiddeling wordt uitgeoefend. De betrokken steunorganen zullen zulks wel niet bezwaarlijk achten, omdat bij de dagelijksche stempeling toch

in elk geval de bedoeling voorzit, het feit der werkloosheid regelmatig te contrôleeren. Ongetwijfeld zal die contrôle echter meer waarde krijgen, wanneer daaraan de mogelijkheid van tewerkstelling onmiddellijk gepaard kan gaan. Een contrôle, uitgeoefend op de plaats, waar ook de arbeidsbemiddeling plaats heeft, zal aan die contrôle ongetwijfeld meer effect verleenen en gevallen, waarin zonder gegronde redenen werk mocht worden geweigerd, zullen onmiddellijk kunnen worden benaderd. De onzekerheid, waarin men thans nog veelal ten aanzien van de ondersteunden kan verkeeren of zij wel ernstig en doortastend genoeg trachten werk te vinden, is daardoor meteen opgeheven. Men mag dan tevens de overtuiging koesteren, dat de steun in gevallen, dat die nog noodig mocht blijken, inderdaad komt in handen van bona-fide werkzoekenden en dan zal tevens kunnen blijken, in hoeverre de beweringen over arbeidsschuwheid, die men als regel geneigd is aanzienlijk te overdrijven, geloof verdienen.

Werkloosheidsverzekering en steunverleening dienen nu eenmaal met een goed stelsel van contrôle gepaard te gaan, vooral in bedrijven, waar de werkzaamheden der betrokken arbeiders telkens van zeer korten duur zijn en vaak ineen loopen. Een contrôle kan geacht worden in de perfectie te zijn verzorgd, waar stempelen en te werk stellen samengaat en waarbij dus een min of meer sterken drang op de werknemers kan worden uitgeoefend. Zoo kan dus ook het instituut, dat de bemiddeling en de verdeeling der bedrijfswerkzaamheden in handen heeft, mede een afdoende contrôle uitoefenen op een goede besteding der steungelden. Met de werkloozensteun, speciaal aan de betrokkenen in de ongeschoolde beroepen, zal het naar mijne overtuiging dien kant uit moeten en dan alleen zal de inschrijving bij het orgaan der arbeidsbemiddeling de waarde verkrijgen, welke men meent daaraan te mogen toekennen.

Zoo kan een goed georganiseerde bemoeiïng van de arbeidsbeurs ten aanzien van de losse werklieden beteekenen de praktische uitvoering van het beginsel der decasualisatie, ook ten aanzien van die bedrijven en ondernemingen, die in belangrijke mate op de hulp van losse werklieden zijn aangewezen. Samentrekking van alle tijdelijke werkgelegenheid naar een gemeenschappelijke plaats van aanneming zal mogelijk maken, dat het werk kan worden verdeeld over een groep van arbeiders, die groot genoeg is om in voorkomende gevallen de onderscheidene bedrijven van de noodige hulp te kunnen voorzien. Het zal dan niet meer noodig zijn, de werkgelegenheid te verdeelen over een zoodanigen groep van arbeiders, die verre de behoefte overschrijdt en tengevolge kan hebben, dat het meerendeel van hen half of zelfs meer dan half voortdurend werkloos zal zijn. Met een decasualisatie van den lossen arbeid is gemoeid een belang van de werkgevers, omdat men ermede bereikt een zuivering van de groote legers der losse en ongeregelde reserves,

die thans toevluchtsoorden zijn geworden voor tal van ongeschikte en minder bona-fide werkkrachten. Zij zal het voordeel kunnen bieden, dat niet, zooals thans het geval kan zijn, groote aantallen arbeiders worden gezet aan werkzaamheden, die hen vreemd zijn en hetgeen met het oog op de snelheid van werken en het gevaar van ongevallen, niet zonder bedenking kan worden geacht. Een goede decasualisatie zal dan kunnen vormen een leger van losse werkkrachten, dat aan de gestelde eischen beantwoordt, waarvan de hoegrootheid in overeenstemming is met de behoefte van het bedrijfsleven en welk leger geleidelijk met nieuwe krachten kan worden versterkt. De toestrooming van werkkrachten van elders, waarvan wij op het oogenblik meer dan genoeg hebben, kan daardoor op rationeele wijze worden tegengehouden. Niet alleen dat ook de sociale positie van een zeer groote groep van werklieden daardoor zal worden verbeterd, omdat voor hen de werkgelegenheid vermeerdert, ook de waardeering van hun voor het werk gebleken geschiktheid kan een veel betere zijn, aangezien ook de kwaliteit van hunne individueele arbeidsprestatie daardoor beter kan worden beoordeeld.

Tegenover de ongeregelde, doch beperkte vraag naar losse werkkrachten, behoort dan ook geen onbeperkt aanbod meer te bestaan. Wij achten dat niet in het belang van de werkgevers, nòch van de werknemers en nog minder van de gemeenschap. Hierin ligt opgesloten de taak, welke een arbeidsbeurs voor losse werkkrachten zou hebben te vervullen, hierin is ook vervat de oplossing van het groote probleem van den gelegenheidsarbeid, waarvan de instelling van een arbeidsbeurs voor losse werklieden zou geacht kunnen worden het begin te zijn.

Ik heb gemeend met bovenstaande beschouwingen het antwoord op de door de Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen gestelde vraag te hebben gegeven en moge besluiten met den wensch, dat het tijdstip van de verwezelijking daarvan niet verre meer zal zijn.

Praeadvies van den heer W. STRIJBIS Pzn.,

Voorzitter van den Nederl. Bond van Chr. Fabrieks- en Transportarbeiders.

Het vraagstuk van de Arbeidsbemiddeling voor de losse arbeiders is een buitengewoon moeilijk vraagstuk, maar toch ernstige overweging ten volle waard.

De taak van de openbare arbeidsbeurs is toch om de vraag naar en het aanbod van arbeid tot elkander te brengen en op deze wijze o. a. mede te werken aan de bestrijding der werkloosheid. Hoe meer er van een dergelijke instelling gebruik wordt gemaakt, hoe beter de zaak der arbeidsbemiddeling tot zijn recht komt.

Zonder eenige tegenspraak moet worden vastgesteld, dat het met de bemiddeling voor de losse arbeiders nog niet is, zooals het behoorde te wezen.

Zien wij het juist, dan bedoeld het bestuur van de Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen met het woord losse arbeiders werklieden, die niet in vaste dienstbetrekking zijn, geen vast loon genieten, doch per uur of per dag of per tarief worden betaald, zoolang het werk duurt. Arbeiders, die nu eens voor dezen, dan voor genen patroon arbeiden, soms in hetzelfde bedrijf, soms in verschillende bedrijven.

De arbeiders, indeelende in vaste, los-vaste en losse arbeiders, hebben wij het over de laatste groep in den breedsten zin en moeten we deze losse arbeiders weer indeelen in twee groepen: *a.* zij, die zich tot één tak van bedrijf bepalen en dan bij dezen en dan bij dien wetgever terecht komen; *b.* zij, die aan geen bepaald bedrijf de voorkeur geven, die alles aanpakken en overal werken, waar zij maar iets kunnen verdienen.

Geschiedt de bemiddeling van deze menschen nu via de arbeidsbeurzen? Op geen stukken na.

Wij willen buiten beschouwing laten de aanneming der havenarbeiders en de Havenarbeidsreserve. Naar mijn overtuiging zijn de aanneemkantoren der H. A. R. zuiver *aanneemplaatsen* van arbeiders en van *bemiddeling* is geen sprake. De losse havenarbeiders, die *bijna* uitsluitend aangewezen zijn op het verrichten van havenarbeid begeven zich naar de plaatsen van aanneming en worden dáár en nergens anders bestoken voor een of ander werk. Wie van dit nabij een en ander heeft gadegeslagen, kan tegen de gedachten, die hieraan ten grondslag liggen geen bezwaren hebben en kan slechts bepaalde wenschen koesteren, de uitwerking rakende. Deze wenschen gaan in de richting van medezeggenschap der arbeiders in de H. A. R., zoodat de vertegenwoordigers der vakorganisaties mede invloed kunnen uit-

oefenen op den gang van zaken. Vooral geldt dit de indeeling der arbeiders, het straffen en de strafmaat bij eenig vergrijp of onbehoorlijk optreden, enz., terwijl bovendien de vraag naar de *hoegrootheid* van het aantal havenarbeiders, dat op de havens zijn aangewezen en daarin hun brood moeten verdienen, een voortdurend onderwerp van beraadslaging kan zijn. Vooral in verband met de trek van de arbeiders uit de omliggende plaatsen naar de groote steden is deze kwestie niet zonder beteekenis.

Sympathiek sta ik tegenover de gedachte — voorzoover dit in groote bedrijven gerealiseerd kan worden — dat werkgevers- en werknemersorganisaties in onderling overleg de zaak van de aanneming der arbeiders regelen, mits de werkgevers dan ook de noodige arbeidsreserve voor hun rekening nemen en in de geldelijke gevolgen van de werkloosheid voorzien.

In geen geval moet dan echter onderlinge strijd komen tusschen de openbare arbeidsbeurs en het orgaan van zulk één uit het bedrijf opgekomen aanname van arbeiders.

Wij sluiten dit dus verder uit. Het lijkt ons bovendien onmogelijk voor de arbeidsbeurzen in Amsterdam en Rotterdam, om dit gebied voor zich op te eischen. De leemten, die er nu zijn, kunnen worden aangevuld en de bestaande fouten worden weggenomen. De Overheid bemoeie zich niet met regelingen, waarvan gebleken is, dat het particulier initiatief het zelf kan doen.

Toch blijkt, dat buiten de havenarbeiders om, betrekkelijk weinig losse arbeiders zich bij de Arbeidsbeurzen vervoegen om werk. Natuurlijk zijn zij wel als werkloos ingeschreven, wanneer zulks voor de georganiseerde arbeiders noodig is om steun te ontvangen uit de werkloozenkassen der vakorganisaties. Anders zou het getal ingeschreven losse arbeiders ongetwijfeld nog kleiner zijn. Maar de bemiddeling geschiedt op andere wijze.

In verschillende bedrijven, waaronder ook de grootbedrijven, worden de arbeiders „aan de fabriekspoort" aangenomen. Ook hier is in eigenlijken zin van bemiddeling geen sprake. Meer van aannemen van volk. Op deze wijze geschiedt dit bij Wilton en de Rotterdamsche Droogdok Maatschappij, in de houthaven te Amsterdam en bij een groot aantal ondernemingen.

Andere werkgevers hebben hun vaste ploeg losse arbeiders, welke zij bij het los komen van eenig werk aannemen. Deze menschen zijn dan ook in de omgeving gemakkelijk te vinden of vertoeven op bepaalde uren steeds in de nabijheid. Deze werkgevers willen meestal geen andere arbeiders in hun dienst nemen dan déze groep. Soms gaat er een boodschap naar den voorman der ploeg en deze trommelt de menschen bij elkaar.

Voorts heeft men op verschillende plaatsen ploegen, welke zich een bevoorrechte positie hebben geschapen. Men geeft ze dikwijls den naam van *gouden* ploegen. De naam zegt reeds, wat het beteekent. Deze arbeiders verdienen goud in vergelijking met de andere groepen. Bij het aanwezig zijn van los- en laadwerk, komen zij daarvoor het eerst in aanmerking en

steeds bij vernieuwing het eerst, met het gevolg, dat de andere losse werklieden een beurt krijgen, wanneer het zeer druk is. Het is dan ook zeer begrijpelijk, dat deze bevoorrechte ploegen weinig voelen voor een meer gelijkmatige distributie van het werk over alle losse arbeiders. Hun eigen positie wordt bedreigd en geschaad. Dit geldt met name in diè plaatsen, waar het aantal losse arbeidskrachten in verband met de hoeveelheid werk reeds te groot is. Daar hebben zelfs de bevoorrechte ploegen nog maar een sober bestaan.

Tenslotte zijn er losse arbeiders, die buiten hun plaats arbeid zoeken te vinden en hun kennissen waarschuwen, om zich ook aan te bieden.

Uit deze onvolledige opsomming blijkt, dat veelal de losse arbeiders slechts dàn gebruik maken van de arbeidsbeurs, als zij niet op andere wijze werk vinden. Hier en daar mag het eens beter zijn gesteld, over het algemeen schijnt dit toch wel de practische toestand te zijn.

* * *

De oorzaak hiervan is niet met een enkel woord te zeggen.

Eerstens bestaat er in ons land ten opzichte van het gebruik maken van het instituut van de Arbeidsbeurzen geen dwang. De werkgever behoeft van de diensten der arbeidsbemiddeling geen gebruik te maken en omgekeerd is ieder werknemer vrij om naar werk om te zien en deze te aanvaarden ongeacht hoe hij daar aan komt. Natuurlijk achten wij zulk een dwang ongewenscht, maar het laat toch zijn invloed gelden. Ook vernamen wij van een geval, waarin de Arbeidsbeurs zelf weinig lust had, om deze zaak ter hand te nemen.

In de tweede plaats zijn de losse arbeiders voor een niet onbelangrijk deel ongeorganiseerd en behoeven zich dus niet als „werkzoekenden" bij de Arbeidsbeurzen aan te melden. Rekening houdende met het bovenstaande is het aantal ingeschreven losse werkkrachten betrekkelijk gering en kan van eenigen omvang der arbeidsbemiddeling niet worden gewaagd.

Voorts krijgen de werkgevers buiten de Arbeidsbeurs om de noodige arbeidskrachten, welke met het werk zijn vertrouwd en waarvan de ervaring heeft uitgewezen, dat men den gang van zaken aan hen kan overlaten. In het algemeen zijn de klachten over de wijze waarop het werk wordt uitgevoerd, gering. Bovendien is het voor den werkgever zóó gemakkelijk. De arbeiders zien het werk aankomen of hebben van komende drukte gehoord en bieden zich zelf uit eigener beweging aan. Men behoeft de Arbeidsbeurs niet op te bellen, niet te melden, welk soort arbeider noodig is en heeft ook niet af te wachten of de persoon, welke gestuurd wordt, voldoende geschikt is voor het te verrichten werk.

En eindelijk — om maar niet meer te noemen — onder de werknemers ontmoet bemiddeling óók tegenstand. Men wil,

zeker onder deze groep arbeiders, zoo *vrij* mogelijk zich bewegen en zichzelf door de moeilijkheden heenslaan. Het sociaal wenschelijke van bemiddeling via de Arbeidsbeurs moet bij hen krachtig worden aanbevolen. Vooral als het persoonlijk financieele offers moet kosten, valt nog heel wat tegenkanting te overwinnen.

Toch betreuren wij het zeer, dat de verhoudingen zóó en niet anders liggen.

Vooreerst gelooven wij, dat de arbeidsbemiddeling een belangrijke taak heeft te vervullen bij de gecompliceerdheid der huidige arbeidsmarkt en dat ze die taak des te beter zou kunnen vervullen, naarmate elke plaatsing door haar bemiddeling geschiedde. Vraag en aanbod van werkkrachten moeten op de meest juiste en doeltreffendste wijze tot elkander worden gebracht.

Dit geschiedt niet, wanneer de betrokken arbeiders naar willekeur zich dan naar deze en dan naar gene gedeelte der stad begeven met het gevolg, dat ze zich ergens bevinden, waar geen werk is en niet op de plaats zijn, waar wèl werk is te verkrijgen. Er gaan op deze manier heel wat arbeidsuren verloren. Dit geldt voornamelijk de groote steden. In kleinere plaatsen wijst het meer vanzelf den weg. Toch is het geval niet denkbeeldig, dat tijdelijke hulp uit omliggende plaatsen noodig is. Meer dan eens is het b.v. gebeurd, dat in de Amsterdamsche haven gebrek aan werkkrachten was en dat uit Zaandam en omliggende plaatsen arbeiders werden betrokken. Vooral als het werk door invloeden, waartegen men machteloos overstaat, zich ophoopt, is hulp van buiten dringend noodig. Dan verricht een goed functioneerende arbeidsbeurs voor losse arbeiders en voor de werkgevers onschatbare diensten.

In de tweede plaats is het ook voor de Arbeidsbeurzen zelf van waarde, dat zij op de juiste wijze deze bemiddeling kan ter hand nemen. Thans staan weinig goede losse arbeidskrachten ingeschreven. Moet derhalve, wanneer werkgevers bepaalde krachten aanvragen, herhaaldelijk een teleurstellend antwoord worden gegeven, terwijl die krachten zich elders ophouden en zich wel konden beschikbaar stellen, of de beschikbare personen voldoen niet aan de gestelde eischen. Het zou den goeden naam, die onze Arbeidsbeurzen zich inzake de middeling voor andere groepen hebben verworven, bevorderen.

Ook uit algemeen sociale motieven is verandering in den bestaanden toestand begeerlijk. Hoe meer orde en regel in het bedrijfsleven komt, hoe beter. Hoe meer de rechte man op de rechte plaats komt, hoe meer dit moet toegejuicht. Hoe meer organisatie en overzicht over de arbeidsmarkt, hoeveel te beter kan worden gewerkt aan de belangen van individu en gemeenschap. Temeer, omdat de mogelijkheid van bemiddeling van losse arbeiders niet uitgesloten is en de moeilijkheden, daaraan verbonden, kunnen worden overwonnen.

* * *

Wij meenen het bovenstaande vooraf te moeten laten gaan, alvorens wij een antwoord zoeken te geven op de vraag: Op welke wijze kan de arbeidsbemiddeling voor losse krachten en tijdelijke werkgelegenheden het best worden georganiseerd.

Immers moeten eerst de bestaande verhoudingen worden gekend Voor ons staat vast, dat arbeidsbemiddeling voor den betrokken groep mogelijk is. Wordt dit ontkend, dan behoeft men niet te zoeken naar de beste wijze, waarop het moet geschieden.

Naar onze overtuiging is de mogelijkheid wel aanwezig, al zal men hiervoor in het algemeen de werkgevers en de werknemers nog voor een groot deel moeten winnen en het persoonlijk belang dikwijls moeten wijken voor of in overeenstemming moeten worden gebracht met het algemeen belang.

De beantwoording der gestelde vraag is niet zoo gemakkelijk, vooral niet, omdat in de uitgebreide literatuur, welke aan de vragen der arbeidsbemiddeling zijn gewijd, bijna niets over dit punt is te vinden. Het houdt er slechts zijdelings verband mede. Dit maakt mijn taak niet gemakkelijker.

Voorop sta, dat bij de organiseering van dit stuk werk zoo nauw mogelijk aansluiting moet worden gezocht met het bestaande. Dat is eenerzijds noodig, om de medewerking der werkgevers zich te verzekeren en anderzijds om het vertrouwen der arbeiders te winnen. Want zal een poging slagen, dan is dit onmisbare voorwaarde. Vandaar dan ook, dat wij eerst een algemeen inzicht hebben gegeven, van wat het maatschappelijke leven te zien geeft. Het historisch gewordene hebben wij zoo langzamerhand om te buigen en te leiden in betere richting.

Een der eerste vragen, welke hier aan de orde komen, is deze: of de arbeiders die zich nu aan de fabriekspoort aanmelden met name in het grootbedrijf bemiddeld moeten worden door de Arbeidsbeurs, ja of neen. Wij hebben hier op het oog de tegenwoordige aanneming van losse arbeiders bij Wilton, de Rott. Droogdok Mij. en dergelijke groote ondernemingen. Moet deze toestand worden bestendigd? Ik meen, dat hierin verandering moet komen, tenzij deze werkgevers voor deze gemakkelijke wijze van aanneming van arbeiders iets over hebben en de lasten van eventueele werkloosheid niet laten dragen door de gemeenschap.

Zij moeten dan een vast aantal losse arbeiders voor hun bedrijf reserveeren en deze arbeiders financieel tegemoet komen in het zich beschikbaar stellen voor het bedrijf, waarbij, althans in het algemeen, de Havenarbeidsreserves, zooals deze voorheen een garantieloon gaven, als voorbeeld kunnen dienen, zij het dan ook met flinke medezeggenschap der betrokken vakorganisaties, opdat het wel en wee der arbeiders niet eenzijdig in handen ligt van één of van enkele personen. Naast dit vaste corps van voor het bedrijf beschikbare losse arbeidskrachten kan dan bij buitengewone drukte door bemiddeling van de

arbeidsbeurs meerdere arbeiders worden aangenomen. Mij dunkt, men moet het zelf als werkgever voelen, dat het ongewenscht is, dat arbeiders, al is het uit eigen beweging, zich ophouden bij de fabriekspoort, bij gebrek aan werkgelegenheid naar huis toe worden gezonden, terwijl men misschien elders werk had kunnen krijgen. Veel rationeeler is het, om aan de beurs alle losse krachten te laten komen en vandaar uit het werk te verdeelen.

Echter betwijfel ik sterk, of de groot-werkgevers zich zulke financieele offers zullen laten getroosten en of de moeilijkheden, hieruit voortvloeiende, kunnen worden overwonnen.

Kan door organisatie uit het maatschappelijk leven zelf opgekomen, door onderlinge samenwerking tusschen werkgevers en werknemers, geen bevredigende regeling worden gemaakt, dan geven we de voorkeur aan een regeling vanwege de Arbeidsbeurzen, welke dan de geheele arbeidsbemiddeling in handen moet hebben en op de meest ordelijke en organisatorische wijze in de behoeften van losse werkkrachten zou kunnen voorzien.

De Arbeidsbeurzen moeten dan daarop worden ingericht. In de kleinere plaatsen levert dit geen moeilijkheden op, vooral als de plaats van vestiging der beurs gunstig is gelegen en de afstanden niet zoo groot zijn.

De losse arbeiders worden allen ingeschreven en verder onderverdeeld. Eerstens in groepen, welke in een bepaalde bedrijfstak werkzaam zijn. Losse arbeiders voor het bouwbedrijf, metaalindustrie, landbouwbedrijf, transportbedrijf, enz. In de tweede plaats worden de losse arbeiders in het transportbedrijf wederom onderverdeeld, al naarmate de plaatselijke verhoudingen dit vereischen. Vooral in grootere steden zijn er arbeiders, die uitsluitend zich aanmelden voor het voerliedenbedrijf, brandstoffen- en aardappelenhandel, houtbedrijf, enz., terwijl ook de werkgevers er de voorkeur aangeven, dat ze arbeiders ontvangen, die geoefend zijn in een bepaald stuk werk. In de derde plaats hebben wij de indeeling van de losse arbeiders in een groep, die alle voorkomend werk verrichten. Men ziet dus, dat wij noodig achten de verdeeling in drie hoofdgroepen, welke naar plaatselijke verhoudingen in meerdere groepen zijn onderverdeeld. Bij de inschrijving moet hierop dus ernstig worden gelet, om teleurstellingen te voorkomen. De gevraagde arbeidskrachten moeten zooveel mogelijk aan de werkgevers voldoen.

Om de medewerking van werkgevers en werknemers zich te verzekeren, zal bovendien rekening moeten worden gehouden met het bestaan der bevoorrechte ploegen. Dat met de reeds verkregen rechten der arbeiders gerekend moet worden spreekt wel vanzelf. Om het volledig vertrouwen van deze arbeiders bij den uitbouw van de bemiddeling te winnen, zal zulks bij elke te ontwerpen regeling volkomen vast dienen te staan. Daarnaast moet voor de overige arbeiders een goed rouleersysteem worden ingevoerd.

Het liefst zouden wij ieder los arbeider in het bezit zien gesteld van een loonboekje, dat niet alleen dienstig is om het verdiende loon door den betrokken werkgever te laten invullen, maar dat tegelijk dient als contrôle inzake het aantal werkloosheidsdagen. De regeling, zooals door sommige organisaties is aanvaard met betrekking tot de H. A. R. in Amsterdam, waar de arbeiders zich aanmelden voor werk en wanneer er geen besteking volgt een stempel ontvangen, dat als bewijs dient van werkloosheid, lijkt ons niet kwaad. Het tweemaal per dag stempelen bij de vakorganisatie of elders, het heen en weer loopen naar de plaats van aanneming, waarvoor men dikwijls verre afstanden moet afleggen, kan en moet m.i. beperkt blijven tot het laatste. Wanneer men dan steun behoeft, hetzij als rechthebbende op de uitkeering uit de werkloozenkas, hetzij van Maatschappelijk Hulpbetoon, gaat men aan het einde der week met zijn loonboekje of weekkaart de steun innen.

Bij het aanbieden van werk behoeft de te werk gestelde arbeider niet eerder terug te komen, dan nadat het stuk werk is geëindigd. Op de beurs wordt dan aangenomen, dat, zoolang een betrokken arbeider zich niet bij vernieuwing aanbied, hij werk heeft. Natuurlijk moet ieder ingeschreven werknemer, vooral in den overgangstijd, bericht sturen, wanneer hij elders tijdelijk werk heeft aangenomen. Hoe volledíger de beurs op de hoogte wordt gesteld van het aannemen van tijdelijk werk, hoe beter.

In de groote steden, vooral in Amsterdam en Rotterdam, is voor het welslagen der arbeidsbemiddeling noodig, dat op méér dan een plaats in de stad aanneemkantoren worden gemaakt. De toevoer van arbeiders op slechts één plaats lijkt mij op allerlei praktische bezwaren te stuiten. Een dagelijksche verzamelplaats voor de losse arbeiders, waar zij zich tweemaal per dag gereed kunnen houden voor de aanvaarding van werk, moet daartoe bij uitstek een groote ruimte bieden en in afdeelingen zijn gesplitst, in verband met de groepsindeeling, hierboven genoemd. De splitsing in afdeelingen bevordert ook snel handelen bij 't aanbieden, 't aannemen en het stempelen.

Noodig is voorts, dat de Arbeidsbeurs en haar eventueele aanneemkantoren 's morgens vroeg worden opengesteld. Indien het mogelijk is, moeten de werkgevers de noodige werklieden reeds daags te voren bij de beurs aanvragen. Toch zijn de gevallen niet zeldzaam, dat vrij plotseling werk binnen komt en dan moet de beurs direct, althans zoo spoedig mogelijk, tegemoet kunnen komen aan de wenschen der werkgevers, omdat er vaak haast bij het werk is.

Een commissie van advies, bestaande uit vertegenwoordigers der organisaties en van de werkgevers, is zeker dringend noodig. De bemiddeling van de losse arbeiders, welke vallen onder een rouleersysteem, brengt groote moeilijkheden op. Om bij deze arbeiders eenige bevrediging te brengen moet niet alleen op de

beurt worden bestoken, want dat zou vrij eenvoudig zijn, maar op den duur moet ook rekening worden gehouden met de verdiensten. Het eene werk duurt langer dan het ander, loopt ook vlugger van stapel, is gemakkelijker, de tarieven beter om aan een behoorlijk dagloon te komen enz. Wij kunnen dit echter veilig overlaten aan de ontwikkelingsgang der bemiddeling.

Voorshands kan aan de werkgevers niet de verplichting worden opgelegd om de arbeiders, die door de beurs worden gezonden, te nemen. Alle dingen moeten groeien en voorzeker deze zaak. Dikwijls komt het voor, reeds nu, dat een werkgever een bepaald persoon vraagt, omdat hij deze kent en weet, wat hij aan hem heeft. Wordt deze persoon gezonden, dan brengt het wellicht het volgen van het rouleersysteem in gevaar. Met tact en wijsheid moet derhalve worden opgetreden.

Toch zien wij geen betere wijze van aanneming, welke meer bevredigen zal en meer sociaal werkt, dan het rouleersysteem, waarbij voorloopig althans rekening wordt gehouden met de individueele verlangens der werkgevers.

Uit het bovenstaande vloeit vanzelf voort de wijze van organisatie van tijdelijke werkgelegenheden.

Wij komen dan tot de volgende conclusies:

De arbeidsbemiddeling voor de losse arbeiders geschiedt meestal op zeer uiteenloopende wijzen zonder dat gebruik gemaakt wordt van de Arbeidsbeurs.

Tegenover een organisatie der bemiddeling van losse arbeiders, opkomend uit het bedrijf door onderlinge samenspreking tusschen werknemers- en werkgevers met medezeggenschap der arbeidersorganisaties zijn wij sympathiek, mits de werkgevers de noodige arbeidsreserve voor hun rekening nemen en in geldelijke gevolgen der werkloosheid voorzien.

De medewerking voor de bemiddeling der losse arbeiders ondervind veel tegenstand van werkgevers zoowel als van werknemers, voor een groot deel voortvloeiend uit de gemakkelijkheid, waarop nu in de behoeften kan worden voorzien. Men verzet zich tegen inmenging en zachten zedelijken dwang.

Bemiddeling vanwege de beurs is verre te verkiezen boven de thans bestaande regeling, opdat dan op de meeste ordelijke en organisatorische wijze in de behoeften aan losse werkkrachten kan worden voorzien.

De arbeidsbemiddeling moet zich bij de nieuwe organisatie zoo dicht mogelijk aansluiten bij het historisch gegroeide.

De groep losse arbeiders worden ingedeeld in losse arbeiders, die uitsluitend in één bepaalde bedrijfstak werken; in arbeiders, die overal werken, waar zij maar iets verdienen kunnen en in een groep transportarbeiders. Al naarmate plaatselijke toestanden zulks vorderen, worden deze drie groepen weer onderverdeeld.

Bij de bemiddeling houde men rekening met de vaste en bevoorrechte ploegen en passe verder het rouleersysteem toe.

De losse arbeiders ontvangen een loonboekje, waarin het verdiende loonbedrag en contrôlestempels voor werklooze dagen worden aangegeven.

De aanneming geschiede tweemaal per dag op de beurs en eventueele andere aanneemkantoren. Bij het niet te werk stellen worden op de loonboekjes of maand- of weekkaarten een stempel gezet, dat als contrôle dient voor eventueele uitkeeringen.

Een commissie van advies steune door haar voorlichting den bemiddelaar bij zijn zwaar en moeilijk werk.

Praeadvies van den heer D. P. VAN WAGENINGEN,

Algemeen Secretaris der Scheepvaart Vereeniging Zuid te Rotterdam.

Het door het Bestuur gestelde onderwerp, waarover praeadvies gevraagd wordt:

„Op welke wijze kan de arbeidsbemiddeling voor losse krachten en tijdelijke werkgelegenheid het best worden georganiseerd?"

acht ik zeer belangrijk en het is daarom toe te juichen, dat er gelegenheid is hierover eens meeningen te uiten en van gedachten te wisselen.

Ik ben intusschen van oordeel, dat dit vraagstuk zóó uiterst moeilijk is, dat het noodig zal zijn, zich eerst rekenschap te geven van de bestaande toestanden. Hierbij dient rekening gehouden te worden, dat het speciaal de te werkstelling van losse krachten en de tijdelijke werkgelegenheid is, die met de werkloosheidbestrijding ten nauwste samenhangt. Speciaal juist met de wijze van te werkstelling, resp. arbeidsbemiddeling voor losse werkkrachten en tijdelijke werkgelegenheid.

Om te beginnen moet er echter ook hierbij een groot onderscheid gemaakt worden tusschen de groote steden, resp. groote werkcentra en de provincieplaatsen en het platteland. Voorts zal men zich bij de beoordeeling van dit vraagstuk rekenschap moeten geven van wat eigenlijk onder losse werkkrachten en wat onder tijdelijke werkgelegenheid moet worden verstaan.

Ten opzichte van het begrip „losse" werkkrachten zie ik de zaak zóó, dat er bedrijven zijn, waarin regelmatig met groote aantallen losse arbeiders gewerkt wordt en omgekeerd bedrijven, waarbij „losse" krachten zeer onregelmatig noodig zijn. Ik denk hier aan de havenbedrijven in Amsterdam en Rotterdam, welke regelmatig en voor minstens 50% met arbeiders in „los" dienstverband werken. Daarnaast aan de groote scheepsreparatiewerven, welke ook herhaaldelijk op korten termijn over losse arbeidskrachten moeten kunnen beschikken. Daartegenover staan de vele bedrijven van verschillenden aard, waarbij dikwijls slechts voor 1 of 2 dagen losse hulpkrachten, dikwijls uitsluitend voor sjouw- en draagwerk, worden verlangd. Deze laatste categorieën losse arbeiders zijn echter niet zonder meer vergelijkbaar met de eerst bedoelde groepen en zelfs bij de door mij in eerste instantie genoemde bedrijven zal ook nog onderscheid gemaakt moeten worden tusschen de groote „kern van losse arbeiders" en de daarnaast in tijden van drukte nog benoodigde extra losse hulptroepen. Ik geloof niet, dat er naast de havenbedrijven en de groote scheepswerven nog wel bedrijven

of industrieën zijn te vinden, waarin op een soortgelijke wijze met losse arbeiders gewerkt wordt. Voor de havenbedrijven zou ik die groote groep van arbeiders toch niet willen beschouwen als losse arbeiders in het karakter, waaraan gedacht wordt bij de behandeling van het onderwerp, hetwelk ons thans bezig houdt. De havenbedrijven moeten door den aard van het bedrijf regelmatig over een groote groep arbeiders beschikken. Voor deze menschen is vrij regelmatig arbeid aanwezig, doch niet bij denzelfden werkgever. Het is daarom, dat sedert aantallen jaren, in Rotterdam reeds sedert 1915, z.g. centrale aanneemplaatsen zijn opgericht, waar alle losse arbeiders zich 's morgens en 's middags melden en waar degenen, die met het aannemen van personeel belast zijn, dus regelmatig op die bepaalde uren de benoodigde arbeidskrachten kunnen vinden. Hier is dus eigenlijk van arbeidsbemiddeling geen sprake. Aan den anderen kant kunnen arbeiders, welke bij die centrale niet zijn ingeschreven, niet worden aangenomen. Zij worden niet toegelaten. Hierdoor wordt bereikt, dat de ongelimiteerde toevoer van arbeiders naar die centrale aanneemplaats beperkt blijft. Bij groote drukte wordt het aantal arbeiders uitgebreid door vermeerdering der inschrijving en deze zijn dan eigenlijk werkelijk, wat men zou kunnen noemen, de „losse arbeiders". De practijk heeft uitgewezen — ik acht mij gerechtigd daarover een oordeel te vellen —, dat deze wijze van tewerkstelling (men zou het ook kunnen noemen „arbeidsbemiddeling", ook al is het niet geheel juist) voor een groep van bedrijven als de havenbedrijven als de beste kan worden beschouwd. Terloops zij nog opgemerkt, dat de oprichting, exploitatie en instandhouding dezer centrale geschiedt door de werkgevers zelf. Eigenlijk moet men dit organisme zoo zien, dat niet elke werkgever zijn benoodigde arbeiders dagelijks aan zijn eigen pakhuis meer aanneemt, maar dat hij met alle andere werkgevers te zamen op een paar punten samen komt, waar alle arbeiders geconcentreerd zijn.

Voor groepen van bedrijven als de havenbedrijven bestaat er dus geen behoefte aan het creëren van eenige organisatie.

De vraag is slechts: voldoen deze centrale aanneemplaatsen ook in gevallen van plotselinge opleving, zoodat het aantal regelmatig beschikbare losse menschen niet voldoende is of kan het nuttig zijn ten opzichte daarvan een aanvullende organisatie te creëeren? Voor het havenbedrijf speciaal zou ik deze vraag ontkennend willen beantwoorden. Uit den aard der zaak is het noodig voor dergelijk soort bedrijven, dat op zeer korten termijn over voldoende aanvullingstroepen kan worden beschikt. Deze menschen zijn echter dikwijls niet meer dan één of twee dagen, soms nog korter, noodig en deze soort arbeiders zijn dan ook naar mijn meening als de algemeene losse arbeiders te beschouwen, die vandaag in het havenbedrijf, morgen in de bouwvakken en overmorgen weer in een ander bedrijf te werk moeten kunnen worden gesteld. De vraag op welke wijze voor

deze soort losse arbeiders op de beste wijze de arbeidsbemiddeling kan worden georganiseerd, is eigenlijk, naar mijn meening, het criterium van het onderwerp, hetwelk het Bestuur thans aan de orde heeft gesteld.

De metaalindustrie, althans sommige reparatiewerkplaatsen, resp. werven, kunnen ook somwijlen op korten termijn, zooals reeds gezegd, over een aantal losse krachten moeten beschikken. Toch is dit van een ander karakter, dan door mij zooeven ten opzichte van de havenarbeiders uiteengezet. Niet ten aanzien van het feit, dat hier toch een zeker soort speciale arbeiders verlangd wordt, ten opzichte daarvan geldt wel hetzelfde als in het havenbedrijf, wat de regelmatig werkende losse arbeiders betreft, n.l. dat arbeiders noodig zijn, die dat werk regelmatig doen, maar er is wel verschil in de regelmaat, waarmede deze losse arbeiders worden gerequireerd. De vraag komt dan ook naar voren of zelfs voor een bedrijf als de metaalindustrie behoefte bestaat aan een centraal punt, speciaal voor dat bedrijf afzonderlijk, waar op korten termijn losse arbeiders zijn te requireeren en in dat verband kom ik dan ook vanzelf op de vraag, hoe voor andere industrieën (fabrieken, bouwvakken, binnenvaartbedrijven, enz.) op korten termijn losse arbeidskrachten zijn te verkrijgen. De openbare arbeidsbeurzen beantwoorden daarvoor niet aan de eischen, die door de bedrijven gesteld worden. Dat is geen tekortkoming, maar dat ligt in het feit, dat de openbare arbeidsbeurzen naar mijn meening een ander karakter hebben en meer bedoeld zijn als bemiddelingsorganen voor werkkrachten in vasten dienst. De geheele wijze van werken dier arbeidsbeurzen wijst daarop.

In een prae-advies van den Heer E. Kupers, uitgebracht voor deze zelfde Vereeniging in het jaar 1926, voorkomende op pagina 182 e.v., van den jaargang 1926 van het „Tijdschrift van den Nederlandschen Werkloosheids-Raad" zegt deze, dat de centrale organen in de havenbedrijven vrijwel de eenige niet-openbare organen zijn, die niet gebrekkig werken. Hij bedoelde waarschijnlijk daarmede te zeggen, dat zij uitstekend functionneeren. De vraag komt op, is het wenschelijk voor de arbeidsbemiddeling van losse arbeidskrachten voor andere industrieën soortgelijke of event. openbare centrale aanneempunten op te richten en is dat practisch uitvoerbaar? Ik zou deze vraag bevestigend willen beantwoorden, maar daarmede kom ik dan vanzelf op het terrein van de werkloosheidsvoorziening. Voorzoover het z.g. gesteunde arbeiders betreft, hetzij dat zij lid van een werkeloozenkas zijn, dan wel door de overheid gesteund worden, bestaat in zekeren vorm eigenlijk reeds een dergelijke centralisatie, want deze arbeiders moeten zich op bepaalde uren dagelijks melden om te „stempelen". Het zou dus mogelijk zijn voor het requireeren van werkelijk losse arbeidskrachten een vorm te scheppen, waarbij deze aanneem-centralen nauwere samenwerking hadden met z.g. steunorganen. Door de bepaling

te stellen, dat deze losse arbeidskrachten zich b.v. een paar maal per dag op geschikte uren, welke aan de werktijden der bedrijven aanpassen, moeten melden, zou er reeds veel bereikt zijn. Dit alles geldt natuurlijk uitsluitend voor de grootere plaatsen. Zonder meer is dit echter geen oplossing voor de niet gesteunde arbeiders, maar naar mijn meening zou ook voor die groep een regeling te maken zijn, dat ook zij, willen zij voor arbeid in aanmerking komen, zich regelmatig hebben te melden en doen zij dat niet, dan zou aan andere arbeiders, die hieraan wel gevolg geven, steeds de voorkeur moeten worden toegekend.

Hetzelfde geldt eigenlijk ook voor de z.g. tijdelijke werkgelegenheid. Hieronder versta ik althans arbeid voor korteren tijd. Ten opzichte van bepaalde groepen van bedrijven, waarbij ik o.a. denk aan de groote scheepswerven in Rotterdam en omgeving, zou het oprichten van een centraal punt, speciaal voor de voor dat bedrijf gewenschte arbeidskrachten, de voorkeur verdienen boven een algemeene centrale en ten opzichte van een dergelijke speciale centrale, acht ik het voor de bedrijven zelf van groot belang, dat dit niet worden openbare centralen. Niet dat ik zonder meer een tegenstander van openbare arbeidsbemiddeling ben, maar de practijk heeft mij bewezen, dat mits goed geleid en met krachtige hand bestuurd, door een dergelijke, z.g. eigen bedrijfscentrale, beide partijen het meest gediend zijn. Weliswaar zegt de Heer Kupers in zijn meergenoemd prae-advies, dat het feit, dat de arbeidersorganisaties in deze centrale organen geen medezeggenschap hebben, reeds voldoende motief is om harerzijds elke medewerking te weigeren, maar deze stelling op zich zelf is toch m.i. geen bestrijding. Er zou toch meer aangetoond moeten worden, dat een dergelijke medezeggenschap noodzakelijk is voor het goede functionneeren van het betr. organisme. Integendeel, ik ben van meening, dat zoolang de lasten uitsluitend aan één zijde gelegd worden, er toch ook geen aanspraak op medezeggenschap zou kunnen worden gemaakt en bovendien zou de positie der vakvereenigingen m.i. bij medezeggenschap geenszins verbeteren. Zij zouden dan voor consequenties komen te staan, waarvan de Heer Kupers blijkbaar destijds bij zijn conclusie de beteekenis niet heeft overzien. Medezeggenschap verwerp ik zonder meer niet, maar dan ook medeverantwoordelijkheid.

Hiermede is echter het vraagstuk van de arbeidsbemiddeling voor losse arbeidskrachten en tijdelijke werkgelegenheid nog niet afgedaan. Tot nu toe heb ik hoofdzakelijk gezien naar de groote werkcentra. Wanneer ik echter nu denk aan de kleinere provincieplaatsen en het platteland, b.v. het land- en tuinbouwbedrijf, dan zal blijken, dat daarvoor het oprichten van centralen als door mij bedoeld reeds op practische bezwaren zou moeten stuiten. Practische bezwaren, omdat centralisatie niet mogelijk is, in verband met de groote afstanden

en het ver uiteen liggen van de plaatsen waar gewerkt zal moeten worden. Voor provincie en platteland is naar mijn meening geen behoefte aan arbeidsbemiddeling voor werkelijk losse arbeidskrachten op korten termijn. De onderlinge bekendheid van de plaatselijke toestanden brengen belanghebbende partijen onmiddellijk bij elkaar. Alle intermediair in deze doet deze zaak slechts stroever gaan. Voor de z.g. tijdelijke werkgelegenheid wel en het is niet onaardig eens te releveeren, hetgeen de Heer P. Hiemstra in zijn prae-advies, uitgebracht in 1927, voorkomende in het „Tijdschrift van den Nederlandschen Werkloosheids-Raad" van dat jaar, op blz. 252 e.v. zegt, ten opzichte van de arbeidsbemiddeling voor losse resp. tijdelijke arbeidskrachten in het land- en tuinbouwbedrijf. Op pag. 253 zegt hij o.a.:

„De vraag of vreemde werkkrachten voor den hooioogst „noodig zijn en het tijdstip, hangt geheel van de natuur af. „Een paar zonnige dagen maken dikwijls, dat het in dienst „nemen van extra-personeel met spoed moet geschieden en het „zich daarvan op de markt kunnen voorzien, heeft voor de „werkgevers veel aantrekkelijks, terwijl zij dan bovendien kunnen „zien wat en wie zij krijgen. De Arbeidsbemiddeling voor dit „soort arbeid zal daarom, wil zij slagen, snel moeten werken „en telefoon en telegraaf zullen daarbij ongetwijfeld diensten „moeten bewijzen.

„Wij hadden de organisaties hiervan ons ongeveer volgender„wijs gedacht:

„De plaatselijke (gemeentelijke) agenten der Arbeidsbemidde„ling in de streken, waarin voor den oogst als regel vreemde „werkkrachten noodig zijn, beschikken over lijsten met namen „van personen, die zich hiervoor beschikbaar stellen. Deze namen „worden verzameld door de Arbeidsbemiddeling in de streken, „van waaruit de arbeiders geregeld wegtrekken voor het ver„richten van oogstwerkzaamheden.

„Op deze lijsten wordt aangeteekend de ouderdom van de „personen, die zich voor oogstwerkzaamheden beschikbaar stellen „met opgave van het soort werkzaamheden die zij kunnen ver„richten en zoo mogelijk met vermelding van de werkgevers, „waarbij reeds vroeger is gewerkt. De werkgevers, die werk„krachten vragen, weten dan iets van de personen, die zich „beschikbaar stellen af, en indien de oproepingen telefonisch „of telegrafisch geschieden, wordt zekerheid verkregen, dat snel „in de behoefte wordt voorzien."

Hierin ligt toch reeds opgesloten het karakter van een centrale en ik kan mij bij dit denkbeeld in zijn algemeenheid heel goed aansluiten. Moeilijker wordt het echter voor industrieën op het platteland die een zelfstandig bedrijf vormen. Een bedrijf als Philips te Eindhoven zal voor de requireering van arbeidskrachten geen intermediair behoeven. Een andere vraag is natuurlijk of in een plaats als Tilburg, Deventer, enz. voor de

industrieën resp. fabrieken voor het requireeren der losse arbeidskrachten of menschen voor tijdelijk werk, het oprichten van een centraal punt, waar de hiervoor benoodigde arbeidskrachten op bepaalde uren zijn te vinden, nuttig zou kunnen zijn. Naar mijn meening niet en zal in dergelijke provincieplaatsen met de arbeidsbeurs, zooals deze thans functionneert, wel kunnen worden volstaan, indien deze organen worden aangevuld in den zin als door den Heer HIEMSTRA bedoeld.

Resumeerende kom ik dan tot deze conclusies:

1°. er moet onderscheid gemaakt worden tusschen den gewonen lossen arbeider en den arbeider, die eigenlijk vast aan een bepaald bedrijf verbonden is. (Onder deze laatsten o.a. te verstaan de losse havenarbeiders en losse metaalbewerkers, zooals bikkers, enz.),

2°. voor de onder 1°. genoemde laatste groepen is het oprichten van centrale aanneempunten, zooals in Amsterdam en Rotterdam voor het havenbedrijf bestaan, gewenscht,

3°. voor de arbeidsbemiddeling van de werkelijk losse arbeiders zouden algemeene centrale aanneempunten moeten worden opgericht, waar de arbeiders zich 's morgens en 's middags, vóór den aanvang van het werk, gedurende eenigen tijd beschikbaar hebben te stellen, zoodat de werkgevers steeds in staat zijn op korten termijn de menschen te requireeren,

4°. voor de provincieplaatsen en het platteland is voor werkelijk losse arbeidskrachten geen behoefte tot het nemen van maatregelen. De plaatselijke kennis der betrokkenen geeft voldoende gelegenheid om in de behoefte van losse arbeidskrachten te voorzien,

5°. voor tijdelijke werkgelegenheid in de provincieplaatsen en op het platteland zou een centrale dienst kunnen worden opgericht, als door den Heer HIEMSTRA in zijn prae-advies van 1927 uiteengezet.

Wassenaar, 10 Mei 1928.

Jaarverslag der Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen over 1927.

Het aantal leden der Vereeniging bleef in 1927 op dezelfde hoogte, terwijl de bestuursverkiezing in de Algemeene Vergadering te Deventer den aftredenden secretaris met algemeene stemmen opnieuw als bestuurslid aanwees.

Bij de vervulling der bestuursplaatsen door de leden der vereeniging bij schriftelijke stemming werden de aftredenden herkozen als lid-voorzitter, lid-werkgever, lid-werknemer en lid-directeur.

Met grooten weemoed nam de Vereeniging kennis van het overlijden van den heer Dalenoort, directeur der gemeentelijke en districtsarbeidsbeurs te Enschede, die in de algemeene vergaderingen steeds van een zoo goed inzicht in de practijk der arbeidsbemiddeling blijk gaf; het bestuur zond aan zijne weduwe een brief van rouwbeklag.

De Algemeene Vergadering, te Deventer gehouden, was zeer druk bezocht. De prae-adviezen, daar behandeld, over de arbeidsbemiddeling in den landbouw, en uitgebracht door de heeren Bakker, Hiemstra, Loeracker en Pot, gaven tot eene zeer levendige gedachtenwisseling aanleiding; deze mag de hoop doen koesteren, dat in werkgeverskringen in den landbouw de waarde der openbare arbeidsbemiddeling voor dien tak van bestaan te beter wordt begrepen en haar streven zal worden bevorderd. Op dat gebied is voor de openbare arbeidsbemiddeling nog een groot terrein braakliggend.

Besloten werd, de volgende algemeene vergadering te Breda te houden ingevolge eene zeer gewaardeerde uitnoodiging van het bestuur der arbeidsbeurs aldaar.

De algemeene vergadering te Deventer stelde voorts de plannen en regeling vast voor den cursus ter opleiding van arbeidsbeursambtenaren, dien de Vereeniging in samenwerking met de Vereeniging van Leiders van openbare instellingen ten dienste der Arbeidsmarkt zou organiseeren. Besloten werd, voorloopig een mondelingen cursus te houden te Utrecht en zoo noodig te Tilburg en te Groningen.

In het najaar van 1927 werd de cursus voorbereid, die in het voorjaar van 1928 aanving en waarover het volgende jaarverslag dus een overzicht zal kunnen bevatten. Voorloopig zij medegedeeld, dat, in verband met het aantal aanmeldingen, de cursus alleen te Utrecht plaats vond, dat de heeren van Geelen, van Dam en van Riet als leeraren optreden, dat het aantal deelnemers bij den aanvang ongeveer 40 bedroeg, en dat zich in 1928 in de vakpers eene vrij uitvoerige gedachtenwisseling

ontspon, kennelijk ten doel hebbend, een eventueelen nieuwen cursus zoodanig te organiseeren, dat voor een grooter aantal adspirant-deelnemers de gelegenheid tot deelneming mogelijk worde (schriftelijke cursus, meer plaatsen, reiskosten enz.).

Met groote waardeering nam het bestuur uit de rapporten en door bezoek ter plaatse kennis van den arbeid der leiders der instellingen te Oberhausen en te Parijs en van dien van het daaraan verbonden personeel. Het constateerde met voldoening, dat eerstgenoemde instelling met kracht wist te bevorderen, dat veel meer werkgelegenheid voor Nederlandsche arbeiders in West-Duitschland open kwam en met groot beleid optrad bij de bemiddeling die daarvan het gevolg was. Het correspondentschap te Parijs had veel arbeid te verrichten in verband met zijne hulp bij het voorbereiden van een op kleine schaal opgezet plan voor emigratie van landarbeidersgezinnen naar Frankrijk. De jaarverslagen der beide instellingen zijn als bijlagen aan dit schrijven toegevoegd en getuigen van veel arbeid. Aan het correspondentschap te Parijs werd de heer Wendt als assistent tijdelijk vervangen door den heer Middelberg. Voor de hartelijke medewerking, ondervonden van de Nederlandsche Legatie en den heer Consul-Generaal te Parijs, betuigt het bestuur zijnen oprechten dank.

Het stemde het bestuur tot blijdschap, dat in 1927 de totstandkoming der wet op de arbeidsbemiddeling eene belangrijke schrede naderbij kwam door de behandeling van het ontwerp in den Hoogen Raad van Arbeid; het vertrouwt dat het in den loop van 1928 nog de Staten-Generaal zal bereiken.

Omtrent den financieelen toestand zij het volgende vermeld. Het budget voor den huishoudelijken dienst geeft geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen; de middelen (contributiën der leden) dekken ruimschoots de gewone uitgaven. Het eindsaldo was dan ook wederom iets hooger dan ten vorige jare.

De rijkssubsidie ad *f* 15000 voor den Buitenlandschen Dienst der Vereeniging dekte de kosten ten behoeve der Nederlandsche Arbeidsbeurs te Oberhausen en het Correspondentschap te Parijs allen nog, maar dank zij de aanwezigheid van eenige aanvangssaldi. De steeds stijgende uitgaven voor beide instellingen doen sterk de noodzakelijkheid naar voren komen van eene verhooging der rijkssubsidie; beschikbaarstelling der subsidie in het begin van het kalenderjaar ware tevens zeer wenschelijk, om te voorkomen, dat de rekeningen Parijs en Oberhausen het eerste halfjaar een aanzienlijk tekort blijven aanwijzen.

De Secretaris, Anth. Folmer.

De Penningmeester, Mr. A. Rueb.

BIJLAGE I.

Financieel Verslag van de Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen.
Huishoudelijke Dienst.
Boekjaar 1 Mei 1927 tot 30 April 1928.

ONTVANGSTEN.				UITGAVEN.			
Saldo 1 Mei 1927	*f*	3361	01½	Bureaukosten	*f*	183	76
Contributiën 1927	„	459	—	Vergaderingen	„	665	45
Contributiën 1928	„	1585	—	Tijdschrift van den Ned. Werkloosheidsraad	„	500	—
Interest	„	5	86	Contributie Ned. Werkloosheidsraad 1928	„	25	—
				Terugbetaalde contributiën	„	35	—
				Cursus Arbeidsbemiddeling	„	151	05
				Saldo 30 April 1928	„	3850	61½
Totaal	*f*	5410	87½	Totaal	*f*	5410	87½

De Penningmeester:
Mr. A. RUEB.

BIJLAGE II.

Financieel Verslag der Nederlandsche Arbeidsbeurs te Oberhausen over het kalenderjaar 1927.

ONTVANGSTEN.	Guldens.	Marken.	UITGAVEN.	Guldens.	Marken.
Saldo 1 Januari Penningmeester en Directeur	386.09	1518.21	Saldo 1 Januari Directeur	76.—	
Rijkssubsidie 1927	9000.—		Correspondentiekosten	8.74	845.—
Gekweekte interest	68.72		Reis- en verblijfkosten	51.—	649.95
			Telefoon		481.25
			Couranten en tijdschriften		304.50
			Drukwerken, kantoorbehoeften		243.20
			Onderhoud kantoor, vuur, licht		332.55
			Bureauhuur		931.50
			Brandassurantie		6.—
			Salarissen	6650.10	
			Saldi 31 December Penningmeester en Directeur	288.47	1724.26
	9454.81			7074.31	
	915.25	= 1518.21		3295.75	= 5518.21
	10370.06			10370.06	

De Penningmeester:

BIJLAGE III.

Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen.

Financieel Verslag van het correspondentschap te Parijs over het kalenderjaar 1927.

ONTVANGSTEN.	Guldens.	Francs.	UITGAVEN.	Guldens.	Francs.
Saldi 1 Januari 1927	3099.54	910.—	Salarissen	6500.10	
Rijkssubsidie 1927	6000.—		Reis- en verblijfkosten	312.17	2211.—
Gekweekte interest	44.34		Correspondentiekosten en kantoorbehoeften	17.99	1601.—
			Boeken, drukwerken, couranten		354.—
			Saldi 31 December 1927	1978.62	59.—
	9143.88			8808.88	
	90.—	= 910.—		5.—	= 4225.—
	9233.88			9233.88	

De Penningmeester:
Mr. A. REUB.

BIJLAGE IV.

Jaarverslag der Nederlandsche Arbeidsbeurs te Oberhausen Rhld. over het jaar 1927.

A. De toestand op de Arbeidsmarkt; Werkgelegenheid voor Nederlanders.

Het jaar 1927 onderscheidde zich zeer gunstig van zijn voorgangers. De werkloosheid in Duitschland begon in Februari af te nemen en wel direct met flinke sprongen. Het aantal werkloozen, dat ondersteuning genoot, beliep in Februari nog bijna twee millioen en was in Mei reeds tot beneden de helft gedaald. Sinds dien tijd begon de curve wel vlakker te verloopen, maar in September was het aantal werkloozen nog eens weer gehalveerd en eerst daarna werd een minimum bereikt, dat tusschen drie en vierhonderdduizend lag. In November en ook in December nam de werkloosheid weer toe; deze toename was echter een gevolg van den naderenden winter en werd niet veroorzaakt door een slechter wordende conjunctuur.

Het is natuurlijk zeer moeilijk te voorspellen, in hoeverre deze verbetering stand zal houden. Bij den jaarsovergang waren er wel verschillende verontrustende teekenen aan de economische hemel waar te nemen, zoodat men verstandig zal doen, met tijdelijke tegenslagen rekening te houden. Het is echter wel waarschijnlijk, dat de enorme fluctuaties, die in de laatste jaren op de Duitsche arbeidsmarkt plaats vonden, zich niet zoo gemakkelijk zullen herhalen. Waarschijnlijk zullen de curven, die de schommelingen op de arbeidsmarkt weergeven, in de toekomst vlakker gaan verloopen.

Zooals wij in ons jaarverslag over 1925 reeds opgemerkt hebben, behoeft de werkloosheid in Duitschland slechts te dalen tot beneden een grens, die in absolute zin gemeten nog hoog ligt, om een behoefte aan vakarbeiders te doen ontstaan. Deze ervaring werd in 1927 ook weer bevestigd; reeds in de maand Mei was deze toestand al weer bereikt. Het afgeloopen jaar leerde verder, dat een voortgaande verbetering deze vraag naar werkkrachten spoedig doet uitbreiden tot halfgeschoolden en ook tot ongeschoolde arbeiders.

Op grond van de ervaringen van het afgeloopen jaar is men geneigd tot de conclusie, dat Duitschland zich in de toekomst weer gemakkelijk zal kunnen ontwikkelen tot een land, dat arbeidskrachten van buiten kan opnemen. Dit kon het in 1927 al in sterkere mate gedaan hebben, dan inderdaad het geval is geweest. De slechte toestanden van de vorige jaren liggen echter nog versch in het geheugen en daarom is men nog steeds huiverig, buitenlandsche arbeiders in grooten getale binnen te laten. Voorzoover men deze buitenlanders in het afgeloopen

jaar moeilijk kon weren, zag men toch het liefst zulke krachten komen, van wie men kon aannemen, dat ze tegen den winter weer zouden wegtrekken, zoodat zij bij een ommekeer de arbeidsmarkt niet zouden belasten.

Voor ons was het eerst van belang de vraag naar bouwvakarbeiders en wel speciaal naar metselaars. In Mei hebben wij de eerste metselaars bemiddeld en tot October is er bijna een onafgebroken vraag naar deze vaklieden geweest. Iets later begon een behoefte te ontstaan aan stucadoors en ook deze bleef aanhouden tot October. Verder was er af en toe gelegenheid tot het plaatsen van voegers, tegelzetters e.a.

Verder hebben wij een groot aantal landarbeiders bemiddeld en wel vooral arbeiders voor de oogst en in het bijzonder voor de oogst van suikerbieten. De connecties die wij hierdoor met landbouwkringen aanknoopten, hebben wij verder aangehouden en hadden daardoor ook nog gelegenheid, in de herfst van het vorige jaar eenige melkers te plaatsen. De bemiddeling van deze melkers is verder de geheele winter doorgegaan en heeft in 't begin van 1928 een grootere omvang aangenomen.

Ook bestond er werkgelegenheid voor allerlei andere categorien van arbeiders. Van belang was b.v. nog de plaatsing van een aantal grondwerkers, veenarbeiders.

B. De bemiddeling van Nederland naar Duitschland.

De resultaten der bemiddeling van bouwvakarbeiders waren zeer uiteenloopend. In totaal werden geplaatst 233 van deze vaklieden. Het meeste succes hebben wij gehad met de arbeiders, die afkomstig waren van het platteland en de kleine steden in Nederland. Onder de arbeiders, die uit de groote steden in Nederland afkomstig waren, troffen wij dikwijls menschen, die het niet ernstig om werk in Duitschland te doen was. De vakbekwaamheid van deze bouwvakarbeiders gaf slechts in enkele gevallen aanleiding tot moeilijkheden, alleen bij stucadoors hebben wij dikwijls last gehad. Hel bleek n.l., dat de Nederlandsche stucadoor in Duitschland in 't algemeen slechts te gebruiken is voor vlak binnenwerk; bij het buitenwerk, dat zeer veel voorkomt, kunnen zij in de meeste gevallen niet meekomen.

De loonsvoorwaarden voor deze bouwvakarbeiders waren in vergelijking met Nederland niet slecht, alleen de loonen voor metselaars waren naar Nederlandsch begrip aan de lage kant. Wij hebben nog al dikwijls aanmerking gehad op de kosthuizen; dit ligt ook wel voor de hand, omdat in dit opzicht in het algemeen wel het meest gevergd wordt van het aanpassingsvermogen van een arbeider, die in het buitenland gaat werken en in Duitschland liggen deze bezwaren tegenwoordig nog wel zeer voor de hand, omdat hier nog steeds groote woningnood heerscht en de kosthuizen dientengevolge niet voor het grijpen zijn.

Met de bemiddeling van de oogstarbeiders hebben wij goed succes gehad. Ook met de plaatsing van andere landarbeiders deden wij gunstige ervaringen op. Wij hebben 351 landarbeiders geplaatst, waaronder 323 bietenrooiers. De flinke bietenrooiers verdienden van *f* 25.— tot *f* 30.— per week met volle kost, een loon, waarmee deze arbeiders zeer tevreden waren. Een aantal mislukkingen kwam voor, doordat men arbeiders zond, die het werk nog nooit eerder hadden gedaan. Waren zij dan nog van goeden wil en had de boer geduld met hen, dan konden zij het nog wel volhouden, maar kwamen dan toch zelden boven een loon van *f* 18.— tot *f* 20.— per week. Ook voor de melkers zijn de loonsvoorwaarden zeer bevredigend. Klachten over kost en onderdak kwamen zelden bij ons binnen. Vele oogstarbeiders deelden ons na afloop van de campagne mede, dat ze met den werkgever hadden afgesproken, het volgend jaar te zullen terugkeeren, zoodat wij kunnen aannemen, dat door ons bemiddelingswerk van de vorige herfst verschillende blijvende connecties tusschen arbeiders in Nederland en landbouwers in Duitschland ontstaan zijn.

C. De bemiddeling van Duitschland naar Nederland.

Het aantal bemiddelingen van Duitschland naar Nederland neemt in vergelijking met vorige jaren af. Wij plaatsten bijv. slechts 31 mijnwerkers.

Het aantal dienstmeisjes, dat naar Nederland bemiddeld werd, was eveneens gering. Deze bemiddeling schijnt hoe langer hoe meer in handen van particuliere bemiddelaars te komen. De Oeffentliche Auswanderer-Beratungsstelle te Düsseldorf heeft het werk van deze bemiddelaars zooveel mogelijk gecontroleerd en heeft getracht, deze meisjes zooveel mogelijk te beschermen tegen de kwade practijken, die hier en daar werden toegepast. Wij hebben deze Beratungsstelle daarbij ondersteund.

Naar Nederland hebben wij verder nog eenige vaklieden bemiddeld.

In België en Frankrijk hebben wij in 1927 geen arbeiders geplaatst. Onze landgenooten, die hier in Duitschland wonen, zullen in geval van werkloosheid niet meer zoo zeer op werk in deze landen aangewezen zijn, omdat zij thans evenals de Duitschers tegen de werkloosheid verzekerd zijn en ook inderdaad uitkeering kunnen genieten (de vroegere onbillijkheid, dat wel moest worden bijgedragen, maar geen uitkeering kon worden genoten, bestaat nu in hoofdzaak alleen nog voor de arbeiders die in de Duitsche grensstreken werken en in Nederland wonen).

D. Andere werkzaamheden, welke door de Nederlandsche Arbeidsbeurs werden verricht.

Ook in 1927 heeft menige arbeider onze hulp ingeroepen om een vergunning te verkrijgen, als buitenlander in Duitschland te mogen werken. Wij hebben in het afgeloopen jaar 189

van dergelijke gevallen behandeld. Men moet het belang van deze bemoeiingen niet gering schatten, want onder de arbeiders die zich tot ons wenden, waren er vele, die reeds een goede betrekking hadden moeten prijsgeven, omdat zij niet in het bezit waren van de vereischte vergunning en dientengevolge niet hadden kunnen doorwerken. Ook moet men bedenken, dat telkens, wanneer wij in een bepaalde plaats deze moeilijkheden voor een arbeider opgelost hadden, in het vervolg andere Nederlanders daarvan zullen profiteeren. In Februari 1927 hadden te Berlijn nieuwe onderhandelingen plaats, waarbij van Duitsche zijde toezeggingen werden gedaan, die veel verder gingen, dan de afspraken, die te Osnabrück werden gemaakt. Op deze toezegging van Berlijn hebben wij ons steeds met succes kunnen beroepen.

Toen wij de vorige herfst de handen vol hadden met het plaatsen van landarbeiders zijn wij in dit bemiddelingswerk doorloopend gestoord door het optreden van particuliere bemiddelaars. In tal van rapporten hebben wij den Rijksdienst op deze onhoudbare toestanden gewezen.

Nu de bemiddeling van Nederland naar Duitschland weer van grooter belang wordt, mag hier nog wel eens weer vermeld worden, dat de zorg van onze instelling voor deze arbeiders niet met de enkele plaatsing ophoudt. Het komt herhaaldelijk voor, dat een arbeider onze hulp inroept, als hij moeilijkheden met zijn werkgever heeft en ook sommige werkgevers hebben zich tot ons gewend, als het met de arbeiders niet naar wensch vlotte. Onze taak is dan meestal, de werkgevers te bewegen, redelijke wenschen van de arbeiders in te willigen en de arbeiders te doen inzien, dat zij hun eischen niet te hoog moeten opschroeven. Maar ook zonder dat een der partijen ons verzoekt, over te komen, gaan we — voor zoover onze tijd dit toelaat — ons overtuigen van de resultaten van ons bemiddelingswerk. De bovenbedoelde klachten hebben wij steeds nauwgezet onderzocht, alleen, als ons deze klachten uit Nederland bereikten, dus indien de arbeider weggeloopen was, zonder ons van te voren van zijn moeilijkheden bericht te hebben gezonden, hebben wij er ons meestal niet verder om bekommerd; praktisch nut kon zoo'n onderzoek dan toch niet meer hebben en bovendien is wel gebleken, dat zulke klachten sterk overdreven waren en meestal slechts werden gefantaseerd.

Evenals in vorige jaren hebben wij ook thans weer aan tal van personen op hun aanvragen om inlichtingen de noodige informaties verstrekt.

In het personeel der beurs kwam geen verandering.

De beurs werd bezocht door 2638 personen. Zij ontving 4076 brieven en verzond er 4205.

De Directeur,

Oberhausen, Juni 1923. B. Kapma.

Tabel A.

BEROEPSGEWIJS OVERZICHT DER AANVRAGEN VAN WERKGEVERS EN DE BEZETTE PLAATSEN OVER HET JAAR 1927.

BEROEPEN.	Aanvragen van werkgevers ontvangen	Aantal plaatsingen	Waarvan in	
			Nederland	Duitschland
Mannen.				
Mijnwerkers	31	31	31	
Glasblazers	1	1		1
Metselaars	138	138		138
Stucadoors	50	50		50
Timmerlieden	9	9	1	8
Voegers	15	15		15
Tegelzetters	12	12		12
Schilders	9	9	8	1
Stoffeerder	1	1	1	
Schoenmaker	1	1	1	
Veenarbeiders	57	57		57
Grondwerkers enz.	62	62		62
Bankwerkers	4	4	4	
Constructiebankwerker	1	1	1	
Pijpleggers	7	7	7	
Zandvormer	1	1	1	
Wevers enz.	31	31		31
Melkknechten	12	12		12
Paardeknechten	12	12		12
Landarbeiders	4	4		4
Bietenrooiers	323	323		323
Chauffeur	1	1		1
Vrouwen.				
Ankerwikkelaarsters	2	2	2	
Dienstboden	36	36	36	
Totaal	820	820	93	727

DE PLAATSINGEN IN HET JAAR 1927 KWAMEN TOT STAND:

A. door bemiddeling van:
de gemeentelijke arbeidsbeurzen 697

B. direct:
door briefwisseling uit verschillende plaatsen van het platteland in Nederland ..... geene
uit het nijverheidsgebied in Duitschland ..... 123 } 820

waarvan:
55 mannelijke en
38 vrouwelijke in Nederland
727 mannelijke in Duitschland
820

Tabel B.

OVERZICHT VAN DE SEDERT 1 JANUARI 1908 DOOR DE WERKGEVERS AANGEVRAAGDE EN DOOR BEMIDDELING DER NEDERLANDSCHE ARBEIDSBEURS IN DUITSCHLAND EN IN NEDERLAND GEPLAATSTE WERKLIEDEN.

In de jaren.	Aanvragen.	PLAATSINGEN.						
	Totaal aangevraagde werklieden door de werkgevers.	Op mijnen.		In fabrieken.	Vaklieden.	Landarbeiders, Grondwerkers of losse werklieden.	Vrouwen.	Totaal.
		Ondergronds.	Bovengronds.					
1908	1356	358	58	59	30	46	—	551
1909	573	64	41	12	5	55	—	177
1910	1963	87	43	201	49	161	—	541
1911	1737	50	117	223	170	321	—	881
1912	2161	36	158	304	122	250	—	870
1913	2484	19	185	195	69	507	—	975
1914	4088	131 [1]	139	121	70	845	—	1306
1915	10718	94 [2]	78	459	425	1112	—	2168
1916	2027	325 [3]	35 [3]	74	65	31	—	530
1917	3482	93 [4]	12 [4]	146	179	307	—	737
1918	9320	13 [5]	22	238	379	1584	—	2236
1919	161	36 [6]	—	—	1	49	—	86
1920	105	17 [7]	—	—	69	6	13	105
1921	273	4 [8]	—	—	78	56	135	273
1922	316	41 [9]	—	14	40	85	136	316
1923	107	78 [10]	—	—	4	3	22	107
1924	474	106 [11]	—	3	85	258	22	474
1925	582	181 [12]	39	—	157	182	23	582
1926	631	415 [13]	—	10	129	25	52	631
1927	820	31 [14]	—	—	293	458	38	820
Totalen	43378	2179	927	2059	2419	6341	441	14366

1) Waarvan 115 op de mijnen in Zuid-Limburg.
2) „ 87 „ „ „ „ „
3) „ 360 „ „ „ „ „
4) „ 101 „ „ „ „ „
5) „ 3 „ „ „ „ „
6) „ 36 „ „ „ „ „
7) „ 1 „ „ „ „ „
8) „ 4 „ „ „ „ „
9) „ 22 „ „ „ „ „
10) „ 78 „ „ „ „ „
11) „ 101 „ „ „ „ „
12) „ 144 „ „ „ „ „
13) „ 415 „ „ „ „ „
14) „ 31 „ „ „ „ „

Tabel C.

OPGAVE DER GEMEENTEN VAN HERKOMST VAN DE DOOR BEMIDDELING DER NEDERLANDSCHE ARBEIDSBEURS SEDERT 1 JANUARI 1908 AAN WERK GEHOLPEN ARBEIDERS.

WOONPLAATSEN.	Sedert 1 Jan. 1908 tot en met 31 Dec. 1926.	In het jaar 1927.	Totaal.
Almelo	16	—	16
Amersfoort	79	1	80
Amsterdam	1363	51	1414
Apeldoorn	122	—	122
Arnhem	1180	—	1180
Assen	2	—	2
Axel	44	—	44
Bergen op Zoom	31	—	31
Boxtel	1	—	1
Breda	41	1	42
Delft	37	—	37
Deventer	154	5	159
Doetinchem	11	—	11
Dordrecht	160	2	162
Eindhoven	83	—	83
Emmen	685	57	742
Enschede	817	32	849
Gouda	3	1	4
's-Gravenhage	716	23	739
Groningen	72	7	79
Haarlem	328	8	336
Heemstede	48	—	48
Heerlen	1	—	1
's-Hertogenbosch	37	—	37
Hilversum	113	5	118
Hoorn	29	1	30
Leeuwarden	415	6	421
Leiden	7	3	10
Maastricht	2	—	2
Middelburg	15	—	15
Nijmegen	172	13	185
Roermond	4	—	4
Rotterdam	435	21	456
Schiedam	98	5	103
Tilburg	52	1	53
Utrecht	533	—	533
Velsen	2	—	2
Venlo	43	37	80
Vlissingen	25	—	25
Wageningen	13	—	13
Winschoten	2	10	12
Weert	4	—	4
Zaandam	35	—	35
Zandvoort	1	—	1
Zeist	7	—	7
Zwolle	175	—	175
Andere gemeenten in Nederland	864	407	1271
Nijverheidsgebied in Duitschland	4457	123	4580
Totaal	13534	820	14354

Tabel D.

TOTAAL OVERZICHT VAN DE BEMIDDELING IN DE VERSCHILLENDE MAANDEN VAN HET JAAR 1927.

MAAND.	Aanbiedingen van werkzoekenden.		Aanvragen van werkgevers.		Plaatsingen.	
	mannel.	vrouwel.	mannel.	vrouwel.	mannel.	vrouwel.
Januari	19	2	19	2	19	2
Februari	32	–	32	–	32	–
Maart	9	4	9	4	9	4
April	35	2	35	2	35	2
Mei	20	8	20	8	20	8
Juni	25	7	25	7	25	7
Juli	43	2	43	2	43	2
Augustus	57	4	57	4	57	4
September	69	4	69	4	69	4
October	382	1	382	1	382	1
November	81	1	81	1	81	1
December	10	3	10	3	10	3
Totaal	782	38	782	38	782	38

Tabel E.

ALGEMEEN OVERZICHT
der werkzaamheden sedert het jaar 1908.

Jaar	Aanbod van werkzoekenden	Herkomst der bemiddelde werkzoekenden		PLAATSINGEN.							BRIEVEN.		Aantal bezoekers om adviezen en inlichtingen
		uit Nederl.	uit Duitschl.	van Nederl. naar Duitschland	van Duitschland naar Nederland: in verschillende plaatsen	van Duitschland naar Nederland: in en op de mijnen in Limburg	in Duitschl. van aldaar wonende werkzoekenden.	in Frankrijk	in België	Totaal	ingekomen	uitgegaan	
1908	?	529	22	529	—	—	22	—	—	551	?	?	?
1909	? [1]	170	7	170	—	—	7	—	—	177[2]	?	?	?
1910	?	505	36	505	—	—	36	—	—	541	?	?	?
1911	1054	800	81	800	—	—	81	—	—	881	1957	3289	?
1912	1141	613	257	613	—	—	257	—	—	870	1849	3029	?
1913	2269	623	352	623	3	6	343	—	—	975	2556	2747	1604
1914	2016	914	392	914	5	115	272	1	—	1306	2947	3173	2622
1915	2831	1443	725	1443	—	89	636	—	—	2168	3965	4388	3816
1916	1279	24	506	24	42	382[3]	82	—	—	530	3451	3994	2139
1917	3243	560	177	560	—	104	76	—	—	737	4294	4338	1790[4]
1918	5782	2200	36	2200	—	4	32	—	—	2236	4195	4015	1251
1919	206	16	70	16	—	36	34	—	—	86	1146	1248	1210
1920	105	—	105	—	82	17	6	—	—	105	3574	4510	2934
1921	273	105	168	93	175	4	1	—	—	273	6390	7465	3685
1922	316	141	175	117	174	22	3	—	—	316	7645	8779	4270
1923	107	—	107	—	29	78	—	—	—	107	3468	3157	3248
1924	474	286	188	266	85	101	15	3	4	474	2524	2651	2473
1925	582	241	341	241	58	144	90	7	42	582	3843	4189	2732
1926	631	11	620	11	176	415	6	—	23	631	3986	4141	2976
1927	820	697	123	697	48	31	44	—	—	820	4076	4205	2638

1) Niet bekend, daar werkwijze der arbeidsbeurzen met Nederlandsche organen nog niet georganiseerd.
2) Werkloosheidsperiode in Duitschland.
3) Door gebrek aan levensmiddelen van Duitschland naar Nederland en niet omgekeerd.
4) Hieronder niet begrepen de personen, die zich in Arnhem op de Nederlandsche Arbeidsbeurs meldden

BIJLAGE V.

Jaarverslag 1927 van het correspondentschap der Nederlandsche Vereeniging van Arbeidsbeurzen te Parijs.

Werkloosheid en Immigratie. De algemeene toestand der arbeidsmarkt in Frankrijk heeft gedurende dit jaar een normaal verloop gehad en de sinds den industrieelen crisis in November 1926 ingeslagen weg is verder zonder schokken gevolgd.

Het aantal ondersteunde werkloozen, hetwelk in begin Januari ruim 19.000 beliep, is geleidelijk gestegen, om in de maand Maart zijn hoogtepunt te bereiken (ca. 80.000) en daarna vrij regelmatig te zakken tot ca. 13.000 op het einde des jaars. (Zie tabel I).

Deze cijfers geven echter slechts een onvolkomen beeld van de in Frankrijk heerschende werkloosheid, en wel hoofdzakelijk omdat de vreemde arbeiders, die zonder werk waren gekomen, genoodzaakt werden Frankrijk te verlaten, daar zij in vele gevallen zelfs niet in aanmerking kwamen voor werkloozensteun. Dit heeft hoofdzakelijk betrekking op industriearbeiders.

In den loop van het jaar kwamen van laatstgenoemden volgens de *Statistique du marché du Travail* van de Journal Officiel toch nog 16.842 binnen. Hieronder waren ruim 8589 Belgen, die in den nazomer gedurende vier maanden voor de suikercampagne kwamen werken. De resteerende 8.000 waren als volgt verdeeld: ongev. 50 % voor de ijzermijnen, 26 % voor grondwerk, 4 % voor de steengroeven, 4 % voor de metaalindustrie, 3 % voor den landbouw, 3 % voor de kolenmijnen, 5 % als huispersoneel en 5 % diversen.

Volgens bovengenoemde statistiek, waarvan de bijlage II een gedetailleerd overzicht geeft, zijn 90.333 arbeiders vertrokken. In werkelijkheid is dit cijfer echter veel hooger, daar er bij het verlaten van Frankrijk weinig contrôle wordt uitgeoefend, terwijl deze bij het binnenkomen zeer streng is.

De vertrokkenen behooren hoofdzakelijk tot de categorie Industriearbeiders, daar er van de landarbeiders naar verhouding zeker niet velen naar hun land zijn teruggekeerd, gezien het permanente tekort aan arbeidskrachten in de landbouw.

Binnengekomen zijn totaal 36.120 vreemde landarbeiders waaronder ruim 7.000 Spanjaarden, die in de maand September zijn gekomen, voor de wijnoogst. Van de overblijvenden zijn ruim 18.000 (= 60 %) Belgen, ruim 5.000 (= 18 %) Polen en ruim 4.000 (= 15 %) Italianen. Het aantal vertrokkenen zou dit jaar volgens deze statistieken dat der binnengekomenen met ongeveer 40.000 overtreffen.

Men heeft bovendien zooveel mogelijk getracht de zich in de steden bevindende werklooze arbeiders op het platteland te plaatsen, en heeft daarbij wel succes gehad, waar het ging om

arbeiders, die oorspronkelijk op het land hadden gewerkt of vreemde arbeiders, die als landarbeider in Frankrijk waren gekomen en het platteland hadden verlaten om in de industrie een emplooi te vinden. Tenslotte zijn vele duizenden arbeiders uit de Noordafrikaansche Koloniën (grootendeels ongeschoolden) weder naar hun land teruggezonden.

Al deze factoren werkten samen om het aantal ondersteunde werkloozen laag te houden.

Grensformaliteiten. De voorschriften tot het binnenkomen van vreemde arbeiders in Frankrijk zijn in dit jaar gehandhaafd en de toepassing er van is geleidelijk verscherpt. Elke vreemdeling, die naar Frankrijk komt teneinde er werk te zoeken, wordt in principe aan de grens geweigerd, indien hij niet in het bezit is van een arbeidscontract of aannemingsbrief, waaraan het Fransche Ministerie van Arbeid of Landbouw zijn goedkeuring heeft gehecht.

Elke vreemdeling, ook niet-arbeider, die langer dan twee maanden in Frankrijk wil verblijven, moet hiertoe toestemming vragen voor Parijs en het departement van de Seine aan de Prefecture van Politie, en in de andere departementen aan de Prefect van het Departement of een onder hem ressorteerende dienst (Commissaris van Politie of Burgemeester). Hem wordt dan een Carte d'Identité verstrekt. Bij verzuim van aanvrage is men strafbaar.

Carte d'Identité. Er zijn twee soorten van Cartes d'Identité:

1o. Voor touristen enz., waarbij den houder verboden is betaald werk aan te nemen. De prijs hiervan is frs. 100.— en de geldigheidsduur twee jaren.

2o. Voor personen, die toestemming hebben om hier te werken, eveneens twee jaar geldig. De prijs is 20 francs.

Een werkgever, die een vreemdeling in zijn dienst neemt, die géén carte d'identité of de onder 1o genoemde carte bezit, is strafbaar. Bovendien moet elke werkgever een register aanleggen en bijhouden van de vreemde arbeiders, die in zijn dienst zijn. Verzuim hiervan is strafbaar.

Al het bovenstaande geldt zoowel voor mannen als voor vrouwen.

Door deze regeling is het dus voor vreemde arbeiders vrijwel onmogelijk geworden om in Frankrijk te werken tegen den wil van den wetgever.

Loop der Bevolking en Naturalisatie. Volgens de laatste telling (Maart 1926) had Frankrijk een inwonertal van 40.743.851 (vreemdelingen inbegrepen).

De statistiek van het Ministère du Travail, de l'Hygiène, de l'Assistance et de la Prévoyance Sociales geeft de volgende voorloopige cijfers.

	1927	1926
Huwelijken	337.864	346.126
Echtscheidingen	18.487	20.006
Levend geborenen	741.708	766.226
Dood geborenen	28.984	30.637
Sterften (jonger dan 1 jaar)	61.817	74.698
Sterften (ouder dan 1 jaar)	614.849	638.160
Sterften (totaal)	676.666	712.858
Geboorte-overschot	65.042	33.368

Naar de volkstelling in 1926 zijn er op 10.000 inwoners

	1927	1926
Huwelijken	166	170
Geboorten (levend)	182	188
Sterften	166	175

Verhouding voor levendgeborenen (per 1000):

Overleden beneden den leeftijd van 1 jaar	83	97

Teneinde vreemdelingen te vergemakkelijken de Fransche nationaliteit te verkrijgen, heeft de député Ch. Lambert een wetsvoorstel ingediend, hetwelk door den Franschen Senaat en de Kamer van Afgevaardigden is aangenomen (Journal Officiel 14 Augustus 1927). Deze wet heeft volgens de verklaring van den Directeur des Offices Civiles au Ministère de la Justice reeds goede resultaten gehad.

Het aantal naturalisaties, hetwelk in het jaar 1926 13.786 beliep, was in 1927 33.514 en wel in deze kwantitatieve volgorde: Spanjaarden, Italianen, Belgen, Zwitzers, Polen. In 1927 zouden 238 Nederlanders zich hebben laten naturaliseeren.

Loonen en duurte. De loonen, die in het begin van het jaar iets zijn teruggeloopen, ondergingen verder geen noemenswaardige verandering. De indexcijfers waren volgens de Commission Régionale in de tweede helft van het jaar iets lager.

Eerste kwartaal	524
Tweede „	525
Derde „	507
Vierde „	500

Werkzaamheden. Gedurende dit jaar bepaalden de werkzaamheden van het Correspondentschap zich hoofdzakelijk tot het behartigen der belangen van de zich reeds in Frankrijk bevindende Nederlanders, hetzij door het verstrekken van inlichtingen over werkgelegenheid, hetzij ingeval van moeilijkheden met permis de travail of carte d'identité, ofwel voor het verstrekken van steun bij werkloosheid, ziekte of moeilijke omstandigheden.

Het aantal immigranten werd, gedeeltelijk door de beperkende voorschriften, betrekkelijk klein gehouden. Het waren hoofdzakelijk personen, die zonder arbeidscontract waren bin-

neugekomen in de hoop, op kantoor, magazijn of laboratorium een plaats te vinden. Velen moesten onverrichterzake naar hun vaderland terugkeeren.

Niettegenstaande de groote vraag naar landarbeiders, vooral naar melkers, immigreerden er slechts weinigen.

Het Correspondentschap verleende 1187 maal mondelinge inlichtingen en verstrekte frs. 21.615.— onderstand. In 104 gevallen werd medewerking verleend tot de volgende plaatsingen.

Landarbeiders	20	
Landarbeidersgezinnen	5	
Melkers	12	
Melkersgezinnen	2	
Ongeschoolden	15	
Hotelpersoneel	10	(+ 1 echtpaar)
Handels- en kantoorbedienden	11	
Tuinlieden	9	
Huispersoneel	6	
Kleermakers	2	
Monteurs	2	
Transportarbeiders	2	
Grondwerker	1	
Vleeschhouwer	1	
Timmerman	1	
Marmerbewerker	1	
Ingenieur	1	
Schildersmodel	1	
Staljongen	1	

Volgens opdracht werd in de maand April, tezamen met den Nederlandschen Landbouwconsulent te Parijs, een studiereis ondernomen naar Zuid-West-Frankrijk, teneinde de mogelijkheid na te gaan van vestiging van Nederlandsche landarbeidersgezinnen in deze streken als *deelbouwer*. Rapporten hieromtrent werden uitgebracht aan den directeur van den Rijksdienst der W. V. en A. B. als lid van de Commissie-van Rappard, welke commissie een gunstig advies aan den Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid heeft uitgebracht, waarna in principe werd besloten op bescheiden schaal een proef te nemen. Het jaar 1928 zal ons de uitvoering van dit plan laten zien.

Over het algemeen genomen bestaat er in Frankrijk in den landbouw een goede immigratiegelegenheid. Indien de plaatsen worden voorbereid, bestaat de mogelijkheid, dat vele arbeiders er een goede toekomst vinden.

Evenals de vorige jaren ontving het Correspondentschap de beste medewerking van Hr. Ms. Gezantschap en het Consulaat-Generaal, waarvoor een woord van dank niet achterwege mag blijven.

De Correspondent,
C. Spuiman.

Tabel 1.

WERKLOOSHEID IN FRANKRIJK IN 1927.

	Mannen	Vrouwen	Totaal
1 Januari	9.469	9.620	19.089
1 Februari	41.698	14.577	56.275
1 Maart	59.412	21.529	80.941
1 April	54.156	21.003	75.159
1 Mei	40.388	18.074	58.462
1 Juni	26.069	13.486	39.555
1 Juli	13.855	8.079	21.934
1 Augustus	10.557	6.437	16.994
1 September	10.165	4.553	14.718
1 October	8.294	2.978	11.272
1 November	6.672	1.970	8.642
1 December	8.657	2.030	10.687
1 December	10.757	2.464	13.221

Tabel 2.

MIGRATIEBEWEGING IN FRANKRIJK GEDURENDE HET JAAR 1927.

	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	1927		
					Immigratie		Vertr.
					Indust.	Landb.	
Belgen							
Imm. Ind.	11	47	6.258	2.626	8.942		
Imm. Landb.	99	8.871	6.118	4.118		18.706	
Vertrokken	2.330	1.478	2.585	1.622			8.015
Spanjaarden							
	33	33	40	18	124		
	113	3	6.817	40		6.973	
	4.346	3.372	2.248	2.515			12.481
Portugeezen							
	28	15	6		49		
	5		7	2		14	
	1.128	891	513	703			5.235
Italianen							
	731	662	1.252	1.069	3.714		
	702	1.437	1.281	1.015		4.435	
	7.951	10.276	6.085	7.816			32.128
Tsjecho-Slowaken							
	11		39	41	91		
	23	183	179	130		515	
	2.837	1.998	1.868	2.143			8.846
Polen							
	23	411	1.691	1.229	3.354		
	17	1.445	2.442	1.460		5.364	
	3.522	3.071	2.487	3.494			12.574
Grieken							
	58				58		
	369	589	366				1.324
Zwitsers							
	5	3	12	46	66		
	1.608	1.018	195	1.314			4.135
Russen							
	5				5		
	71					71	
	35	162					197
Duitschers							
	2					2	
	272	53					325
Diversen							
	124	34	147	134	439		
	8	5	14	13		40	
	1.745	1.379	1.949	2.000			7.073
Totalen							
Imm. Ind.	1.029	1.205	9.445	5.163	16.842		
Imm. Landb.	1.040	11.444	16.858	6.778		36.120	
Vertrokken	26.143	24.287	18.296	21.607			90.333

Een merkwaardige beslissing.

De Kantonrechter te Rotterdam heeft den 10den Januari j.l. en vonnis geveld (gepubliceerd in de Nederlandsche Jurisprudentie, 1928, p. 678), dat voor het verhaalsrecht der besturen an werkloozenkassen tegenover hun leden van groot belang is.

Het geval was als volgt: de Algemeene Nederlandsche Bond an Handels- en Kantoorbedienden had aan één zijner leden itkeeringen uit de werkloozenkas gedaan ten bedrage van 101.50. De Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid bevesigde in hooger beroep de beslissing van Burgemeester en Wetouders van Rotterdam, waarbij tegen deze uitkeeringen bewaar gemaakt en terugstorting ervan in de werkloozenkas evorderd was.

Op grond hiervan eischte het kasbestuur, dat het betrokken id de hem uitbetaalde gelden op zijn beurt zou terugstorten. ndere feiten werden, naar uit het vonnis blijkt, niet gesteld. De Kantonrechter was van oordeel, dat hierdoor de vordering iet gerechtvaardigd was en verklaarde de eischer dan ook iet-ontvankelijk.

De gronden voor deze beslissing waren de volgende: de Kantonrechter nam aan — en m.i. terecht —, dat het bevel ot terugstorting krachtens artt. 10 en 11 van het Werkloosheidsbesluit 1917 [1]) slechts gericht kan zijn tot het bestuur der esubsidieerde vereeniging. Nu bepaalt wel het eerste lid van rt. 31 van het reglement dezer kas, dat een lid, dat ten onechte uitkeering heeft genoten het ontvangen bedrag, zoodra et bestuur dit vordert, zal moeten terugbetalen, maar nergens n het reglement is bepaald, dat de krachtens artt. 10 en 11 an het W. B. 1917 gegeven beslissingen ook bindend zijn voor e leden der werkloozenkas, noch dat de eischer daaraan een echt tot verhaal op het lid, dat de uitkeering heeft genoten, ntleent. Art. 31 van het kasreglement is niet toepasselijk. rt. 30 bepaalt in welke gevallen geen uitkeering wordt vertrekt en het door eischer gestelde geval komt hieronder niet oor. Het ligt dus, volgens den Kantonrechter, voor de hand, at art. 31 onder een ten onrechte gedane uitkeering slechts erstaat een uitkeering gedaan in één der gevallen in art. 30 enoemd.

Tot zoover de motiveering van het vonnis. De formeele kant rvan wil ik hier ter zijde laten. Nu het kasbestuur blijkbaar iets anders voor zijn eisch heeft aangevoerd dan dat van hoogerand de terugstorting der uitgekeerde gelden is geëischt, kan nen zich voorstellen, dat de Kantonrechter, het door onze echterlijke macht nog steeds aangehangen lijdelijkheidsbeginsel

1) Het vonnis spreekt van „werk*loozen*besluit"! Zou het niet wenschelijk zijn, at in officieele stukken als vonnissen wat meer zorg werd besteed aan de redaktie. rt. 27 van het W. B. stelt den naam „werkloos*heids*besluit" uitdrukkelijk vast. it geheele vonnis is trouwens een voorbeeld van slechte redaktie.

volgende, den eischer in zijn vordering niet-ontvankelijk ver-klaarde. De kasbesturen mogen eruit leeren, hoe noodzakelijk het is, dat zij zich in deze gevallen van behoorlijken juridischen bijstand voorzien.

Het verdere betoog van den Kantonrechter is echter — salva reverentia — zeer wonderlijk. Art. 30 van het kasreglement zegt: „Geen uitkeering wordt verstrekt" en vervolgens worden dan een groot aantal (15) gevallen opgenoemd. Nu zou daar volgens den Kantonrechter, ook bij moeten zijn het geval door den eischer gesteld. M. a. w.: geen uitkeering wordt verstrekt als... terugstorting der uitgekeerde bedragen wordt geëischt. Het spreekt vanzelf, dat art. 30 slechts preventieve werking heeft. Als in de daarin opgesomde gevallen toch uitkeering wordt verstrekt, om welke reden ook, dan is die uitkeering zeker onrechtmatig. Maar een uitkeering kan ook in andere gevallen onrechtmatig zijn, b.v. omdat het kasbestuur een administratieve fout heeft begaan. De uitgekeerde bedragen moeten dan weer in de kas worden teruggestort, maar het zou onbillijk zijn deze op het betrokken lid te verhalen. Daarom zegt dan ook art. 31, dat de uitkeering moet worden terugbetaald „*zoodra* het bestuur dit vordert". Dat wil dus zeggen, dat ten onrechte genoten uitkeering niet automatisch moet worden terugbetaald. Ieder weet, dat die terugbetaling in de praktijk dikwijls achterwege blijft. Het verband, dat de Kantonrechter legt tusschen art. 30 en art. 31 is dus wel aanwezig, maar sluit niet uit, dat onder art. 31, 1e lid, niet nog andere gevallen zijn te brengen.

Hoe zwak de redeneering van het vonnis is blijkt vooral uit een nog niet vermelde alinea, waarin nog een opmerking „ten overvloede" wordt geplaatst. Hoe kan het kasbestuur nu de uitkeering onrechtmatig achten? vraagt de Kantonrechter daarin. Het is toch zelf in beroep gekomen tegen de beslissing van het gemeentebestuur van Rotterdam, waarbij tegen die uitkeering bezwaar is gemaakt.

Dit betoog lijkt zeer plausibel. Maar toch is het volkomen onjuist. Het kasbestuur handelt, wanneer het in hooger beroep gaat, immers niet voor zichzelf, maar als vertegenwoordiger van het betrokken lid. Om redenen van doelmatigheid heeft men dit beroepsrecht niet aan de leden individueel gegeven. Maar men mag nu niet aannemen, dat het kasbestuur, beroep aanteekenende tegen de beslissing van een gemeentebestuur, daarmede zijn verhaalsrecht tegenover het lid prijsgeeft („verwerkt").

In het onderhavige geval is de onbillijkheid, welke hiervan het gevolg zou zijn, wel zeer in het oog loopend. De beslissing van den Minister, welke te vinden is onder no. 1210 der gepubliceerde beslissingen, werd genomen op grond van een nieuw onderzoek, vanwege den Minister ingesteld door een kontrôleur van den Rijksdienst der Werkloosheidsverzekering en Arbeids-

bemiddeling. Bij dit onderzoek kwam aan het licht, dat het lid zijn kasbestuur onjuist had ingelicht.

De kontrôle van den Rijksdienst is er niet alleen in het belang van het Rijk, maar ook in dat der kassen. De Rijkskontrôleur zal dikwijls meer inlichtingen kunnen krijgen dan het kasbestuur. Blijkt uit die inlichtingen, dat het kasbestuur door het op werkloosheidsuitkeering aanspraak makende lid misleid is, dan moet het bestuur de door de kas geleden schade op het lid kunnen verhalen. Het officiëele onderzoek wordt echter eerst ingesteld *na* het beroep van het kasbestuur. Het zou nu toch onlogisch zijn om aan dit beroep, dat mede ten doel heeft de zaak tot klaarheid te brengen, het gevolg te verbinden, dat het kasbestuur zijn verhaalsrecht verwerkt heeft. Als de uitkeering op grond van onjuiste inlichtingen verstrekt is, was de kas geen uitkeering aan het lid verschuldigd. Dan is dus art. 1395 van het Burgerlijk Wetboek toepasselijk: „Hetgeen zonder verschuldigd te zijn betaald is, kan teruggevorderd worden." Of de uitkeering ten onrechte verstrekt is heeft niet de rechter uit te maken, maar de administratie, d.w.z. het kasbestuur, c.q. het gemeentebestuur en in hoogste instantie de Minister. De rechter, althans de *gewone* rechter, *kan* trouwens niet beslissen over de rechtmatigheid van een uitkeering. Daarvoor is hij niet geoutilleerd. Zijn inlichtingen zou hij toch weer moeten vragen aan de betrokken deskundigen [1]).

Het vonnis van den Rotterdamschen Kantonrechter lijkt mij dan ook, althans materiëel, onjuist. Het is ten eenenmale strijdig met de strekking van de desbetreffende rechtsvoorschriften. Ik vermoed, dat de Algemeene Nederlandsche Bond van Handels- en Kantoorbedienden de gelegenheid om deze zaak door een hooger rechtskollege te doen uitmaken niet heeft laten voorbijgaan. Mocht dit echter wel het geval zijn dan hoop ik te hebben aangetoond, dat andere kasbesturen zich door dit onbevredigende vonnis niet moeten laten afschrikken om hun verhaalsrecht geldend te maken.

A'dam, 9 Juni 1928. Mr. S. Mok.

Buitenlandsch Overzicht.

Internationaal.

Internationale samenwerking der arbeidsbeurzen. Ter uitvoering van art. 2 der konventie betreffende de werkloosheid, dat het Internationaal Bureau van den Arbeid verplicht, in overleg met de belanghebbende landen, de verschillende natio-

1) Men leze, wat Struycken, Administratie of Rechter, p. 30 en p. 67 hiervan zegt. Ik laat in het midden of een *administratieve* rechter in deze materie wenschelijk is.

nale arbeidsbemiddelingdiensten tot samenwerking te brengen, heeft het Bureau aan alle landen, welke deze konventie geratificeerd hebben mededeeling gedaan van de inlichtingen, welke de Zwitsersche regeering het heeft verstrekt omtrent arbeiders uit dit land, die in het buitenland willen werken.

Het betreft de volgende kategoriën: landbouwersgezinnen, arbeiders in de voedingsbedrijven, schilders voor bouwwerken, bankwerkers, chauffeurs, handelsbedienden, ingenieurs en technici, onderwijzers en kinderjuffrouwen.

Aan de desbetreffende regeeringen is verzocht zich rechtstreeks te wenden tot het Bondsarbeidsbureau te Bern.

Duitschland.

Werkloosheidsverzekering en staking en uitsluiting. Volgens de nieuwe Duitsche wet op de werkloosheidsverzekering mogen arbeiders, wier werkloosheid indirekt veroorzaakt is door staking of uitsluiting, slechts uitkeering ontvangen, indien weigering hiervan een onbillijke hardheid zou zijn. (§ 94).

De Bestuursraad van het Rijksbureau voor Werkloosheidsverzekering en Arbeidsbemiddeling heeft, onder goedkeuring van den Minister van Arbeid, de volgende algemeene regelen vastgesteld:

De weigering wordt niet als onbillijke hardheid beschouwd:

a. wanneer de werkloosheid ten gevolge van een konflikt nog niet langer dan 14 dagen heeft geduurd;

b. wanneer de uitslag van het konflikt de indirekt werkloos geworden direkt zal aangaan;

c. wanneer het betalen der uitkeering invloed op den uitslag van het konflikt zou kunnen uitoefenen;

d. wanneer het betreft ondernemingen, welke zich bevinden in dezelfde of in een naburige gemeente als de onderneming, waar het konflikt heerscht en welke aan denzelfden ondernemer behooren;

e. wanneer de werkloosheid indirekt veroorzaakt wordt door een konflikt, dat elders is ontstaan en dat de onderneming, waar de werkloosheid heerscht, beroofd van elektrischen stroom, gas, water of half-fabrikaten of fabrikaten, voor welker levering zij geheel afhankelijk is van de onderneming, waar het konflikt heerscht.

Reisboekje voor jonge werkloozen. Aan werkloozen van 18 tot 30 jaar, die ongehuwd zijn, kan voor hoogstens 10 weken per jaar een reisboekje worden verstrekt. Dit heeft ten doel de jonge werkloozen te helpen passend werk te vinden en zich in hun vak verder te bekwamen na afloop van hun leertijd.

Het boekje, dat van een portret moet zijn voorzien, wordt verstrekt door de plaatselijke arbeidsbeurs en wijst de richting en het einddoel van de reis aan. Op vertoon van het boekje kan de werklooze zijn uitkeering ontvangen bij de arbeidsbeurs

van de plaats, waar hij vertoeft. Indien hij onderweg werk krijgt, wordt het boekje ingehouden en de termijn van 10 weken geschorst. Hij is verplicht passend werk aan te nemen.

Duitsch-Oostenrijk.

Onderwijs voor jeugdige werkloozen. Tot dusverre ontmoette het instellen van een stelsel van aanvullend onderwijs voor jeugdige werkloozen een hinderpaal in het feit, dat werkloozen onder de 16 jaar slechts uitkeering ontvingen, indien zij in hun eigen onderhoud moesten voorzien of nabije bloedverwanten moesten onderhouden. Bij wijze van proef is bepaald, dat in den vervolge ook uitkeering kan worden verstrekt aan werkloozen beneden de 16 jaar, die aanvullend onderwijs volgen. Dit onderwijs duurt 12 tot 30 weken. Het totaal aantal jeugdige personen, dat van deze bepaling tegelijk zal mogen genieten, is voorloopig vastgesteld op 500.

Engeland.

De goudreserve en de kredietpolitiek. De konferentie, samengesteld uit vertegenwoordigers der werkgevers en van den algemeenen raad van het Trades Union Congress heeft aan den kanselier van de schatkist een memorandum gericht betreffende goudpolitiek en haar invloed op de bedrijvigheid. Het is geteekend door de beide voorzitters der konferentie, Sir (thans: Lord) Alfred Mond en Ben Turner.

De aandacht wordt gevestigd op: *a*) de vrees, door deskundigen uitgesproken, dat de goudvoorraad der wereld spoedig zal verminderen en het vooruitzicht op een langdurige ekonomische depressie, waarvan deze vermindering het voorteeken is; *b*) de dringende noodzakelijkheid om de pogingen der Britsche industrie om zich uit de krisis van na den oorlog op te heffen niet te bemoeilijken; *c*) de dreigende overdracht van de uitgifte van schatkistbiljetten naar de Bank van Engeland en de wetgeving, welke waarschijnlijk deze overdracht zal begeleiden; *d*) de overtuiging, dat het onmogelijk is de industrieele en kommercieele welvaart te herstellen of de stabiliteit van den ekonomischen toestand te bewaren, tenzij aan de monetaire en kredietorganisatie voldoende lenigheid wordt gegeven om de industrieele ontwikkeling niet te belemmeren door een gebrek aan kredietfaciliteiten op het oogenblik, dat vergrooting der produktie zal intreden.

In verband hiermede meenen de onderteekenaars van het memorandum: 1) dat onder de bijzondere omstandigheden van de tegenwoordige werking van den gouden standaard het noch mogelijk, noch wenschelijk is de kredietpolitiek, evenals voor den oorlog ondergeschikt te maken aan de min of meer automatische bewegingen van het goud; 2) dat het tot elken prijs noodig is, dat de Engelsche Bank niet gebonden wordt door wetsbepalingen op de goudreserve, welke haar verhinderen vol-

ledig en vrij mede te werken aan de uitvoering der programma's, aangenomen door Groot-Brittannië en andere Europeesche landen op de konferentie te Genua in 1922, ten einde te komen tot een internationale samenwerking tot bezuiniging op het gebruik van goud, regeling van de verdeeling ervan en voorkoming van abnormale schommelingen van zijn koopkracht; 3) dat het daarom noodzakelijk is een diepgaand onderzoek in te stellen naar de beste kredietpolitiek van Groot-Brittannië, voordat de regeering definitieve maatregelen neemt.

Het aantal werkende arbeiders. Hoewel het aantal werkloozen in Engeland nog altijd ongeveer één millioen bedraagt, neemt het aantal werkende arbeiders toch regelmatig toe. Hieruit blijkt wel, dat er geen leger van permanente werkloozen is, maar dat de meeste arbeiders gedurende korten tijd werkloos zijn en dan weer werk vinden.

In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van het aantal werkende verzekerden op het einde van elk der boekjaren 1921—1927 en in den aanvang van 1928.

Datum	Verzekerden van 16–64 j.	Werkloozen	Werkende verzekerden, na aftrek der zieken, e. d. A: inbegrepen stakers en uitgeslotenen; B: na aftrek v. stakers en uitgeslotenen.	
	in duizendtallen		A	B
30 Juni 1921...	10.769	2.370	8.022	6.909
30 „ 1922...	10.860	1.468	9.012	8.985
30 „ 1923...	10.908	1.226	9.300	9.281
30 „ 1924...	11.074	1.020	9.666	9.658
30 „ 1925...	11.290	1.309	9.586	9.551
30 „ 1926...	11.438	1.643	9.395	8.369
30 „ 1927...	11.534	1.014	10.116	10.111
23 Jan. 1928...	11.590	1.227	9.957	9.954
20 Feb. 1928...	11.599	1.195	9.998	9.993

Bij het beschouwen van deze cijfers houde men er rekening mede, dat zij beïnvloed zijn door arbeidskonflikten in de kolen- en katoenindustrie in Juni 1921, door ernstige werkloosheid in de steenkolenmijnen in Juni 1925 en door stilstand van het geheele kolenbedrijf in Juni 1926.

Onderzoek naar den toestand der werkloozen. Voor de derde maal heeft in Engeland in April 1927 een onderzoek plaats gehad naar den persoonlijken toestand en de beroepsantecedenten van 1% der werkloozen, die in de eerste week van genoemde maand aanspraak maakten op uitkeering. Door ambtenaren van 400 arbeidsbeurzen zijn 9748 personen ondervraagd.

Gebleken is, dat het aantal werklooze mannen van 25 tot 29 jaar sinds de enquêtes van 1923 en 1924 gestegen is, terwijl

het aantal vrouwen van dien leeftijd is verminderd. Het aantal mannen van 60 jaar en ouder is verminderd. Bijna 30% der mannen en ruim 47% der vrouwen zijn thans in de leeftijdsgroep van 20 tot 29 jaar.

Het totaal aantal werkloozen was 9,8%. Het percentage in den leeftijfsgroep van 16 tot en met 19 jaar was voor mannen 4,9%. In de groote groep van 20 tot en met 44 jaar is het percentage ongeveer gelijk aan het algemeene; alleen in de proep 25 tot 29 jaar is het iets lager, nl. 9,7%. Van 45 tot en met 69 jaar stijgt het percentage snel van 10,8% tot 17,4% met een gemiddelde van 12,6%. Boven den leeftijd van 70 jaar is het percentage gering, omdat zij, die ouderdomspensioen ontvangen, geen werkloosheidsuitkeering kunnen krijgen.

Omtrent de arbeidsgeschiktheid geeft het volgende staatje inlichtingen:

A. Personen, die normaal in een verzekerd bedrijf zouden werken	66,9%
B. Personen die, zonder gewoonlijk in een verzekerd bedrijf te werken, toch normaal vrij gemakkelijk werk zouden kunnen vinden	21,9%
C. Personen, die normaal weinig kans hebben werk te vinden	4,9%
D. Personen vrijwel ongeschikt tot werken	2,0%
E. Personen niet tot één der vorige groepen behoorende	4,3%
Totaal	100,0%

Het percentage in groep A is sinds 1924 iets gestegen. Het is gebleken, dat de physieke en hygiënische toestand der werkloozen verbeterd is. In groep B zijn buitengewoon veel losse arbeiders onder gebracht: de helft van het totaal aantal losse arbeiders en één vierde van alle mannen. Slechts 1% van alle losse arbeiders moest onder groep D worden gebracht.

Van de mannen ontving 52,7% van de vrouwen 83,2% de normale uitkeering; de overigen kregen verlengde uitkeeringen. De meeste werkloozen, die verlengde uitkeering ontvingen, behoorden in de leeftijdsgroep 55—59 voor de mannen en 65—69 voor de vrouwen.

Het percentage mannen, dat steun uit de publieke kas ontving, bedroeg 4,7; dat der vrouwen 0,5. Het eerste percentage is ongeveer gelijk aan dat van 1924; het tweede bedroeg toen 0,3.

De meeste ondersteunde mannen bevonden zich in de leeftijdsgroepen 35—44 en 65—69 jaar.

Het aantal verzekerden, dat uitkeering heeft genoten te eeniger tijd bedraagt ongeveer 50%. Echter kunnen, gerekend over de zeven jaren, voorafgaande aan het onderzoek, slechts 7% der mannelijke werkloozen tot de chronisch werkloozen worden gerekend.

Over het tijdvak Oktober 1923—April 1927 hebben 47,9% der mannen en 84,9% der vrouwen uitkeering gehad over

minder dan $^1/_5$ van dit tijdvak; 16,5% der mannen en 0,8% der vrouwen gedurende meer dan de helft en 9,7% der mannen gedurende langer dan 60% der periode.

Het gemiddeld aantal uitkeeringsdagen bedroeg voor de mannen 273 en voor de vrouwen 116.

Bescherming der industrie. Het Lagerhuis heeft op 21 Maart 1928 na een lange diskussie de volgende motie aangenomen:

„Het Lagerhuis keurt met warmte de politiek van de bescherming der industrie goed en vraagt, wegens haar succes, dat er de grootst mogelijke uitbreiding aan zal worden gegeven, overeenkomstig de beloften van den Eersten Minister en omdat deze politiek het eenige middel is om de komst der welvaart te verhaasten, het levenspeil der arbeiders in stand te houden, de werkloosheid te verminderen en een gezonde volkshuishouding te bevorderen".

Een amendement der Arbeiderspartij, uitsprekende, dat deze bescherming slechts een klein deel der bevolking bevoorrecht, werd verworpen.

Frankrijk.

Arbeidsbemiddeling voor tooneelspelers. De bepalingen van het Wetboek van den Arbeid betreffende de kontrôle op de niet-kosteloos werkende plaatsingsbureaux zijn bij een wet van 16 Maart 1928 uitgebreid tot de bureaux, welke zich bezighouden met de plaatsing van tooneelspelers en andere schouwburgarbeiders. In den vervolge zullen de kosten der bemiddeling slechts op de werkgevers mogen worden verhaald.

Ingevolge deze wet heeft de prefekt van politie te Parijs bepaald, dat in alle gevallen de kosten der bemiddeling slechts aan het plaatsingsbureau zullen verschuldigd zijn, indien dit werkelijk als tusschenpersoon is opgetreden tusschen werkgever en arbeider en voorzoover aan den laatsten een betrekking is verschaft.

Griekenland.

Verbod van tewerkstelling van vreemdelingen. De Minister van Binnenlandsche Zaken heeft aan de politie medegedeeld, dat, in verband met de heerschende werkloosheid, in een 50-tal (d.w.z. in vrijwel alle) beroepen en bedrijven geen arbeidsvergunningen aan vreemdelingen mogen worden verstrekt.

Ierland.

Werkloosheidsbestrijding. Op pag. 199 van dezen jaargang werd mededeeling gedaan van een in den Vrijstaat Ierland ingestelde kommissie, welke maatregelen tot bestrijding der werkloosheid moest beramen. Zij heeft thans haar rapport uitgebracht.

Aanbevolen wordt in de eerste plaats een omvangrijk pro-

gramma voor den bouw van woningen gedurende een tijdvak van 10 jaar. De uitvoering hiervan zal moeten geschieden in overleg met de werkgevers en arbeiders in het bouwbedrijf. Voorts wordt aanbevolen bebossching, ontwikkeling der visscherij, uitbreiding van het wegennet en uitvoering van verschillende werken voor de openbare gezondheid.

De eigenlijke werkverschaffing noemt de kommissie demoraliseerend en zeer moeilijk.

Italië.

De omvang der werkloosheid in 1927. In 1927 is de werkloosheid in Italië belangrijk toegenomen. De ontwikkeling was:

Januari 1926	156.000
December 1926	181.000
Januari 1927	225.000
Augustus 1927	292.000
December 1927	414.000
Januari 1928	439.000
Februari 1928	413.000

De werkloosheid was het ernstigst in den landbouw, het bouwbedrijf, de textielindustrie en de ijzerindustrie. De oorzaak van de werkloosheid was, naar men algemeen aanneemt, de inflatiepolitiek der regeering. Het indexcijfer der groothandelsprijzen is voortdurend gedaald. Het was in Augustus 1926: 691.35, in Januari 1927: 602.96 en in December j.l. 482.78. Daarna is het weer iets gestegen, terwijl de werkloosheid verminderd is. Ongetwijfeld zal deze vermindering echter ook een gevolg zijn van seizoeninvloeden.

De werkloosheidsverzekering in 1926. De rekening van het werkloosheidsfonds over het jaar 1926 luidt als volgt:

Inkomsten.

Bijdragen	123.788.272	Lires
Rente, enz.	28.308.247	„
Totaal	152.096.519	„

Uitgaven.

Uitkeeringen	22.365.117	Lires
Administratiekosten	9.881.702	„
Totaal	32.186.819	„

Het saldo van het Fonds bedroeg op het einde van 1926: 585.849.903 Lires.

In het verslagjaar werd uitkeering verstrekt over 6.400.001 dagen, d.i. over 2.309.784 dagen meer dan in 1915. Het aantal verzoeken om uitkeering bedroeg 181.225, waarvan 154.919 werden toegestaan. d.i. 70.060 meer dan in 1925.

Queensland.

Werkloosheidsverzekering. De wet op de werkloosheidsverzekering in Queensland van 1922 omvatte alle arbeiders boven de 18 jaar, wier loonen waren vastgesteld bij vonnis of bij bedrijfsovereenkomst volgens de wet op de bedrijfsarbitrage van 1916. De arbeiders, werkende in bedrijven, waarvoor federale uitspraken golden, waren niet verzekerd. Door een uitspraak van het hoogste rechtskollege waren bovendien nog andere arbeiders uitgesloten, waarvoor wel regelmatig bijdragen waren betaald.

Een wetswijziging van December 1927 bepaalt, dat in den vervolge niet alleen verzekerd zullen zijn de arbeiders, wier loonen door een uitspraak van den staat zijn vastgesteld, maar ook zij, die vallen onder een ander kontrakt, overeenkomst of vonnis. In het laatste geval moet de werkgever een dubbele bijdrage betalen, maar mag de helft hiervan op de arbeiders verhalen. Geen arbeider heeft recht op uitkeering, indien hij zijn schuld uit dien hoofde niet aan den werkgever heeft voldaan.

Vereenigde Staten van Amerika.

De werkloosheid. Volgens een berekening van den heer Stewart, chef der arbeidsstatistiek, zouden er thans in de Vereenigde Staten bijna 3 millioen werkloozen zijn, d. i. 1.874.000 meer dan in 1925. In de rede van Senator Wagner in de Senaatszitting van 20 April j.l. is zelfs becijferd, dat het aantal werkloozen 5.796.920 zou bedragen.

Hoe willekeurig al deze berekeningen zijn, blijkt wel uit het volgende. Het Vakverbond in den staat Maryland had berekend, dat er in Baltimore 75.000 werkloozen zouden zijn. De Kamer van Koophandel schatte het aantal daarentegen op 33.000. Een nauwkeurige telling, huis aan huis door de politie gehouden, wees uit, dat er slechts 15.473 werkloozen waren!

Waardevermeerdering van Onvolwaardige Arbeidskrachten.

Reeds lang werd hier te lande veel gedaan om de waarde van hen die leden aan gebreken van lichaam of ziel, ontstaan hetzij door uitwendig ongeval, hetzij door inwendige oorzaak, te verhoogen ten bate van de gemeenschap en van hun eigen levensgeluk [1]). Thans breekt zich een volksovertuiging baan, dat dit vele nog niet genoeg is.

Bij schrijven van 20 Februari 1926 vertolkten Burgemeester en Wethouders van Amsterdam die volksovertuiging in een schrijven aan den Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid. Zij wezen er op, dat een georganiseerd plan, waardoor aan alle, en niet slechts aan bepaalde groepen van tijdelijk of blijvend physisch of psychisch defecten bij het zoeken van arbeid hulp wordt geboden, ten eenenmale ontbreekt. Zij verzochten Minister Koolen over te gaan tot instelling van een Staatscommissie, welke het vraagstuk der zorg voor alle groepen van maatschappelijk minder geschikten in studie zou kunnen noemen.

Als eerste stap in de richting van het door het dagelijksch bestuur van de gemeente Amsterdam gewenschte onderzoek, en mede in verband met opmerkingen van het lid der Tweede Kamer, den heer Sannes, bij de besprekingen op 18 Mei 1926 over de begrooting van het Departement van Arbeid, Handel en Nijverheid betreffende de vraag hoe een door een ernstig bedrijfsongeval getroffene èn voor zich zelf èn voor de gemeenschap als nuttige werkkracht behouden kan blijven, vroeg Minister Slotemaker de Bruine in Mei 1926 aan het bestuur van de Rijksverzekeringsbank een onderzoek te doen instellen naar den toestand van rentetrekkers.

De enkele woorden, die het kamerlid Sannes aan het vraagstuk wijdde, betroffen slechts een onderdeel daarvan: hoe een door een ernstig bedrijfsongeval getroffene èn voor zich zelf èn voor de gemeenschap als nuttige werkkracht te behouden; maar dat onderdeel werd verhelderend belicht. Hij wees er op, dat bedoeld onderdeel tweeledig is. In de eerste plaats moeten de getroffenen weer zoo geschikt mogelijk worden gemaakt, in de tweede plaats moet aan getroffenen de plaats worden gegeven, waarop zij hun validiteit ten volle kunnen geldig

1) In dit tijdschrift vindt men prae-adviezen van de heeren W. F. Detiger, J. Henri Ledeboer en Dr. D. Snoeck Henkemans voor de algemeene vergadering van de Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen in 1920 over de vraag: Hoe moet de arbeidsbemiddeling voor maatschappelijk minder geschikten worden ingericht? op blz. 389 en vlgg. van jaargang 3. Het verslag dier vergadering staat op blz. 621 en vlgg. van dien jaargang.

maken. Hij wees in dit verband er op, dat bij Ford niemand wordt afgewezen om zijn lichamelijke gebreken.

In de vergadering van de Tweede Kamer van 1 December 1927 zeide Minister Slotemaker de Bruine, in antwoord op een rede van het lid Mejuffrouw Katz, toe, dat, nadat het rapport van het bestuur van de Rijksverzekeringsbank hem zou hebben bereikt, er een commissie zou komen „om het geheele vraagstuk te bezien"; terwijl hij mededeelde zelf reeds bezig te zijn verschillende inrichtingen te bezoeken, die te dezer zake een werk verrichten. Als algemeene taak der commissie gaf hij aan, dat moet worden overwogen, wat gedaan kan worden om de menschen zooveel mogelijk te genezen; om, als zij zooveel mogelijk genezen zijn, hen te bekwamen voor maatschappelijk economisch werk; en om, als zij opgeleid zijn, hen te kunnen plaatsen. „Met die drieërlei taak denk ik, dat de commissie haar handen wel vol zal hebben".

Middelerwijl — terwijl het bestuur van de Rijksverzekeringsbank bezig was — werd van twee andere zijden het vraagstuk in studie genomen.

Op grootsche wijze geschiedde dit door de in 1927 opgerichte Nederlandsche Vereeniging tot Bevordering van den Arbeid voor Onvolwaardige Arbeidskrachten, A.V.O. Zij bereidde het congres en de tentoonstelling voor, welke in October van dit jaar in Amsterdam zullen worden gehouden. Haar drijfveer was de volgende:

„Van alle zijden, zoowel in het binnenland als in het buitenland wordt steeds krachtiger en dringender — bijna hartstochtelijk — de roep van de z.g. onvolwaardige arbeidskrachten vernomen om recht op arbeid en wie zijn oor te luisteren legt zal hooren, dat het niet langer wordt verdragen, dat deze naar arbeid hunkerenden verwezen worden naar armbesturen en particuliere liefdadigheid, terwijl zij onder bepaalde voorwaarden in staat zijn geheel of gedeeltelijk volwaardigen arbeid te leveren.

„Deze menschen eischen het recht op, behandeld te worden als burgers en verzetten er zich met bitterheid tegen, dat zij gedrukt worden in den hoek der parasieten. Ook uit oeconomisch en organisatorisch standpunt is deze toestand onhoudbaar. Het streven in de Maatschappij is eenerzijds den levensduur der menschheid te verlengen en te strijden tegen vroegtijdigen dood, anderzijds worden deze menschen van de arbeidsmarkt weggedrukt."

Congres en tentoonstelling beoogen het organiseeren van hulp en steun voor de onvolwaardige arbeidskrachten, waaronder door de A.V.O. worden verstaan zoowel de geestelijk defecten (achterlijken, zwakzinnigen en epileptici, voor zoover dezen wel tot vollen of gedeeltelijken arbeid geschikt zijn) als de lichamelijk gebrekkigen (dooven, blinden, doofstommen, verminkten, tuberculeuzen).

Het schema van de tentoonstelling ziet er als volgt uit:

1. Historische afdeeling.
2. Oorzaken van onvolwaardigheid.
3. Werkmethoden voor onvolwaardigen.
4. Opleiding voor onvolwaardigen.
5. Industrie en onvolwaardigen.
6. Selectie en keuring.
7. Diagnostiek en therapie voor onvolwaardigen.
8. Arbeidstherapie.
9. Statistiek.
10. Producten van onvolwaardigen.
11. Inzendingen uit het buitenland.
12. Filmvoorstellingen.
13. Literatuur.

Tijdens het congres zullen in plenaire zittingen besproken vorden:

Algemeene beschouwingen over het begrip onvolwaardige rbeidskrachten.

Sociologische beteekenis der onvolwaardige arbeidskrachten.

Arbeidsgeschiktheid van de physiek onvolwaardige arbeidsrachten.

Arbeidsgeschiktheid van de psychisch onvolwaardige arbeidsrachten.

Hoe kan het oeconomische leven onvolwaardige arbeidsrachten gebruiken:

a. vanuit het standpunt van het bedrijf,

b. vanuit het standpunt van hen, die in het bedrijf werkzaam zijn.

Arbeidsvoorwaarden en onvolwaardige arbeidskrachten.

De werkloosheid en de taak der arbeidsbeurzen ten opzichte an onvolwaardige arbeidskrachten.

Taak der Overheid en van het particuliere initiatief ten opichte van de onvolwaardige arbeidskrachten.

De vereeniging A.V.O. en haar doel.

Bovendien zullen in tal van sectie-vergaderingen vele ondereelen van het vraagstuk worden behandeld. Zoo de wetgeving n buiten- en binnenland; opleiding en nazorg voor lichamelijk ebrekkigen en achterlijken; oorzaken der lichamelijke gebrekigheid; statistiek; de organisatie van de arbeidsbemiddeling en e voorlichting bij beroepskeuze; de taak der arbeidsinspectie; rbeidstherapie en nazorg; consultatie-bureaux; keuringen en sycho-techniek; en de taak van het maatschappelijk hulpbetoon.

De andere ontginning van dit terrein, welke tijdens het onderoek van de Rijksverzekeringsbank ter hand werd genomen, as die van de Commissie voor werkverruiming en arbeidsbeiddeling, welke op 28 December 1927 werd ingesteld door de Vereeniging voor Christelijk Buitengewoon Onderwijs. Oorpronkelijk bedoelde deze vereeniging alleen, de wenschelijkheid n de mogelijkheid na te gaan van een arbeidsbeurs voor de nvolwaardige arbeidskrachten onder de oud-leerlingen van de

bij haar aangesloten scholen en inrichtingen. Zij kwam echter tot de conclusie dat verruiming van arbeidsgelegenheid en verhooging van arbeidsgeschiktheid minstens evenzeer noodig zijn.

Van drie zijden wordt dus de studie van het vraagstuk: hoe de somatisch en psychisch invaliden gezond te maken, voor het maatschappelijk leven op te leiden en daarin te plaatsen aangevat.

De Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid zal een studiecommissie instellen en heeft ter voorbereiding aan het bestuur van de Rijksverzekeringsbank een onderzoek verzocht naar den toestand van rentetrekkers.

De Nederlandsche Vereeniging tot Bevordering van den Arbeid voor Onvolwaardige Arbeidskrachten A.V.O. organiseert op grootsche schaal een congres en tentoonstelling in October van dit jaar in Amsterdam.

De Vereeniging voor Christelijk Buitengewoon Onderwijs onderzoekt de arbeidsbemiddeling, de verruiming van arbeidsgelegenheid en de verhooging van arbeidsgeschiktheid voor en van blinden, doofstommen, lichamelijk mismaakten en zwakzinnigen.

Het onderzoek zal, naar het mij voorkomt, althans moeten omvatten:

1. een statistisch onderzoek en samenvattende beschrijving van hetgeen hier te lande en van het belangrijkste dat buitenslands geschiedt voor genezing, bekwaming en plaatsing van gebrekkigen (zoowel van hen die zonder uitwendig ongeval door een gebrek zijn getroffen als van de door een ongeval getroffenen; zoowel van de psychisch en moreel als van de lichamelijk invaliden);

2. een onderzoek naar de meest doeltreffende organisatie van consultatie-bureaux voor gebrekkigen, in samenhang met de organisatie van bureaux voor voorlichting bij beroepskeuze;

3. een onderzoek naar de meest doeltreffende organisatie van maatregelen tot afwending en genezing van gebrekkigheid (lettende op artikelen 99, 100, 105 en 123 van de Invaliditeitswet en artikel 14, tweede lid, van de Ongevallenwet 1921);

4. een samenstelling door deskundigen, eenerzijds op het gebied van de mechanische technologie, in het algemeen van het huidige bedrijfsleven, anderzijds op het terrein van de behandeling van gebrekkigen, van lijsten van werkzaamheden waarin de onderscheidene soorten van defecten met zoo groot mogelijk nuttig effect zouden kunnen werken;

5. het nagaan van de keuringseischen bij overheids-, semi-overheids- en particuliere instellingen, welke meermalen onnoodig bemoeilijkend schijnen te werken;

6. het nagaan van de raadzaamheid van aandrang van de Overheid op overheids- en semi-overheidsinstellingen, wellicht

ook op particuliere, om min of meer gebrekkigen in aanmerking te brengen voor werkzaamheden als onder 4 bedoeld; en van de wijze waarop, voor zoover raadzaam, die aandrang kan worden uitgeoefend;

7. een onderzoek naar de meest doeltreffende organisatie van het opsporen van geschikte plaatsen en van de geschikte soort van arbeid voor gebrekkigen, zoomede van hun plaatsing, niet slechts in de groote steden doch ook in kleinere plaatsen;

8. een onderzoek naar de meest doeltreffende organisatie van voorzieningen en inrichtingen, met het doel door beroepsverandering en verdere opleiding de gebrekkigen bruikbaarder te maken voor de samenleving (hierbij lettende op artikel 25 van de Ongevallenwet 1921);

9. een onderzoek naar de meest doeltreffende organisatie van werkverschaffing voor gebrekkigen, die in de vrije maatschappij geen plaatsing kunnen verkrijgen; en

10. een onderzoek naar de meest doeltreffende organisatie van nazorg voor gebrekkigen en gewezen gebrekkigen.

Indien de thans aangevatte studie en de uitvoeringsmaatregelen, waartoe zij aanleiding zal geven, het plaatsen van meer invaliden in het bedrijfsleven ten gevolge zullen hebben, zal daardoor de werkloosheid ongunstig worden beïnvloed?

Indien werkloosheidszorg vooral is het met zoo groot mogelijk nuttig effect ten bate van de gemeenschap brengen van zooveel mogelijk individueele krachten, dan is de zorg voor de waardevermeerdering van onvolwaardige arbeidskrachten een voortreffelijk onderdeel van de werkloosheidszorg, en dan moet die vraag beslist met: neen, worden beantwoord.

De totale rijkdom van de maatschappij zal toenemen, wanneer de waarde van de nu onvolwaardigen wordt vermeerderd, en die hoogere waarde wordt benut; wanneer dus de productie toeneemt. De rijkdom zal niet alleen toenemen, maar tevens over een grooter aantal menschen worden verspreid. Doeltreffender zal hierdoor werkloosheidsnood bestreden kunnen worden.

Nu in de rhythmische beweging van bedrijvigheid ons land zich opwaarts beweegt, schijnt het juiste tijdstip daar om tot deze waardevermeerdering, dit benutten van onvolwaardige arbeidskrachten over te gaan. En wanneer wat nu staat ingevoerd te worden, tot traditie, tot zede wordt, dan zullen komende depressies minder diep, minder rampspoedig zijn.

Henry Ford schreef in de beschrijving van zijn leven en werken:

„Lichamelijke gebreken vormen geen reden voor afwijzing van een werkzoekende".

Dit grondbeginsel werd in de Ford-fabrieken op 12 Januari 1914

ingevoerd, tegelijk met een minimum-loon van 5 dollars pe dag en een achturigen werkdag. Behalve bij besmettelijke ziekten mocht niemand om lichamelijke redenen worden ont slagen.

„Mijn meening is, dat bij een industrieele onderneming welke in waarheid haar taak vervult, de aangestelden in doo snede ongeveer van gelijke soort moeten zijn als bij een d andere doorsnede van de menschenmaatschappij".

„Er bestaat een ietwat groot doende opvatting om alle voo lichamelijken arbeid ongeschikten ten laste van de maatschapp te brengen en door publieke weldadigheid te voeden. Er zij inderdaad gevallen, b.v. bij idioten, waarin de publieke we dadigheid, voor zoover ik weet, niet te vermijden is; dat zij echter uitzonderingen, en het is ons bij de menigvuldighei van verrichtingen in onze onderneming gelukt, aan haast iede door een nuttige bezigheid een bestaan te verschaffen. De blind of verminkte kan, wanneer men hem op de juiste plaats stel precies het gelijke produceeren en het gelijke loon verdiene als de volkomen gezonde. Wij geven aan verminkten niet d voorkeur, maar hebben getoond, dat zij het volle loon voo zich zelven kunnen verdienen."

„De differentieering van de industrie biedt werken, welk ieder kan verrichten. In een gedifferentieerde industrie zijn e meer plaatsen, welke door blinden kunnen worden bezet da er blinden voorradig zijn. Het is verspilling een krachtige man te gebruiken voor een werk dat even goed door ee verminkte kan worden gedaan".

Juni 1928. R. A. Verwey.

De Werkgevers en de Openbare Arbeidsbemiddeling.

Onder bovenstaanden titel is gepubliceerd een rapport ove een aan het einde van 1927 ingesteld onderzoek naar het oor deel van de werkgevers over de openbare arbeidsbemiddelin en het gebruik dat zij daarvan maken. Het onderzoek was ee gevolg van de vraag, die naar vorengekomen was bij de behan deling van het voorontwerp arbeidsbemiddelingswet door d gezamenlijke vertegenwoordigers van het Verbond van Nede landsche Werkgevers, de Algemeene R.K. Werkgeversvereenigin de Chr. Werkgeversvereeniging en Centraal Overleg, in hoe verre door de werkgevers bij het in dienst nemen van personee gebruik gemaakt werd van de openbare arbeidsbemiddeling e wat verder in het algemeen het oordeel der werkgevers ove dit instituut was. Daartoe werd aan de aangesloten leden ee zestal vragen voorgelegd, na verzoek om opgaaf van den naar der onderneming (*die desgewenscht achterwege kon blijven*) d

plaats van vestiging, de bedrijfstak en het aantal arbeiders op 1 October 1927.

De vragen luidden als volgt:

1. Hoeveel arbeiders hebt gij in de periode Januari t/m. September 1927 nieuw in dienst genomen?
2. Hoeveel daarvan hebt gij gekregen door de openbare arbeidsbeurs?
3. Wendt gij U bij een vacature geregeld eerst tot de openbare arbeidsbeurs, of alleen in bijzondere gevallen of voor bepaalde groepen van arbeiders? (vakarbeiders, losse arbeiders, enz.)
4. Welke ervaringen hebt gij in het algemeen opgedaan over het gehalte der U door de arbeidsbeurs toegezonden arbeidskrachten?
5. Is U gebleken, dat de arbeidsbeurs zich op de een of andere wijze bemoeit met de arbeids-voorwaarden, welke worden aangeboden?
6. Wat is verder in het algemeen Uw oordeel over de waarde der openbare arbeidsbemiddeling voor het betrekken van arbeidskrachten?

De antwoorden, op de gestelde vragen werden op tweeërlei wijze verwerkt, bedrijfsgewijze en districtsgewijze.

Bij de verwerking volgens de bedrijfstakken werden, om niet al te veel groepen te verkrijgen, sommige bedrijfstakken met soortgelijken arbeid tezamen gevoegd. De verwerking naar de districten is een gevolg van den wensch naar een territoriaal onderzoek; hier lag dus voor de hand, dat men het district als uitgangspunt zou nemen. Een drietal districten kon achterwege blijven, aangezien van Helder en Venray geen antwoorden binnenkwamen en die van Heerlen slechts betrekking hadden op de mijnindustrie.

Van elken bedrijfstak en elk district werd allereerst nagegaan, hoeveel werkgevers met hoeveel arbeiders in totaal de vragen hadden beantwoord.

Wat de vragen afzonderlijk betreft, bleek dat verschillende werkgevers de eerste vraag niet konden beantwoorden of tenminste de beantwoording daarvan achterwege lieten. Van de werkgevers, die dit wel deden, kon worden nagegaan, hoeveel arbeiders zij in totaal gedurende de periode Januari—October 1927 in dienst hadden genomen en hoeveel daarvan door bemiddeling van de openbare arbeidsbeurs waren gekregen. De antwoorden op de vragen 3, 4 en 6 liepen uiteraard in bewoordingen nogal uiteen. Toch kon daarvan een zekere groepeering gemaakt worden, waardoor een overzichtelijk geheel kon worden verkregen.

Het gebruik maken van de openbare arbeidsbemiddeling kon worden onderscheiden in: meestal of geregeld; soms of voor bepaalde categorieën; en nooit, vrijwel nooit of nooit meer. Dit laatste (nooit meer) is opgenomen als verklaring van het

feit, dat een werkgever, die nooit gebruik maakt van de openbare arbeidsbemiddeling, toch een oordeel kan hebben over de toegezonden arbeidskrachten.

Het oordeel over deze toegezonden arbeidskrachten kon worden ingedeeld in: goede, middelmatige, slechte en geen ervaringen, dat over de arbeidsbeurs in het algemeen in: gunstig oordeel, middelmatig oordeel, wordt van geen of geringe waarde geacht en geen oordeel.

De verwerking van de antwoorden op vraag 5 over de bemoeiing met de arbeidsvoorwaarden bleek op moeilijkheden te stuiten, omdat het begrip „bemoeien" blijkbaar voor verschillende uitlegging vatbaar was. Sommigen bleken het te hebben opgevat in dien zin, dat de arbeidsbeurs zich al dan niet zou bezig houden met de vaststelling der arbeidsvoorwaarden; voor anderen was het nalaten der bemiddeling, wanneer de arbeidsvoorwaarden niet aan bepaalde eischen voldeden, een bemoeiing, terwijl weer anderen reeds het informeeren naar de arbeidsvoorwaarden en de mededeeling daarvan door de arbeidsbeurs aan den werkzoekende als zoodanig opvatten.

In totaal werden de vragen door 981 werkgevers met 197.352 arbeiders beantwoord. Hiervan deelden 803 werkgevers met 171.472 arbeiders mede, dat zij van 1 Januari tot 1 October 1927 47.036 arbeiders in dienst hadden genomen, waarvan 4748 dus 10.1 % door middel der openbare arbeidsbeurs.

In hoeverre deze werkgevers in het algemeen gebruik maakten van de openbare arbeidsbeurs en welk oordeel zij hadden respectievelijk over de toegezonden arbeidskrachten en over de arbeidsbeurs in het algemeen, blijkt uit de volgende cijfers:

	werkelijke cijfers		in %			
	werkg.	arb.[1])	werkg.		arb.	
Het gebruiken van de arbeidsbeurs						
meestal of geregeld	102	19.341	11		10	
soms of voor bepaalde categorieën.	337	100.797	34		51	
nooit, vrijwel nooit of nooit meer .	542	77.214	55		39	
De toegezonden arbeidskrachten						
goede ervaringen	132	20.375	14		10	
middelmatige ervaringen	118	25.619	12		13	
slechte ervaringen	211	41.681	21		21	
geen ervaringen	520	109.677	53		56	
De arbeidsbeurs in het algemeen						
gunstig oordeel	138	22.352	14		11	
middelmatig oordeel	119	26.296	12		13	
wordt van geen of geringe waarde geacht	331	56.677	34	74	29	76
geen oordeel	393	92.027	40		47	

1) Dit als afkorting, er zou feitelijk moeten staan „arbeiders in dienst bij de in de vorige kolom genoemde werkgevers".

Voor verschillende bedrijfstakken (koopvaardij, havenbedrijf te Amsterdam en Rotterdam, visscherij te Vlaardingen, Maassluis, Scheveningen, Katwijk en Noordwijk, lithografie en chemigrafie) werd verder collectief medegedeeld, dat de werkgevers geen gebruik maakten van de openbare arbeidsbemiddeling, omdat in die bedrijfstakken een eigen arbeidsbemiddeling bestaat. Dit betreft in totaal ruim 500 werkgevers met bijna 45.000 arbeiders, zoodat de totale omvang der enquête, als men deze werkgevers meerekent, gebracht wordt op bijna 1500 werkgevers met 240.000 arbeiders.

De tabel wordt dan in ronde cijfers:

	werkelijke cijfers		in %			
	werkg.	arb.	werkg.	arb.		
Het gebruiken van de arbeidsbeurs						
meestal of geregeld	100	20.000	7	8		
soms of voor bepaalde categorieën	340	100.000	23	42		
nooit, vrijwel nooit of nooit meer	1050	120.000	70	50		
De toegezonden arbeidskrachten						
goede ervaringen	130	20.000	9	8		
middelmatige ervaringen	120	25.000	8	11		
slechte ervaringen	210	40.000	14	17		
geen ervaringen	1030	155.000	69	64		
De arbeidsbeurs in het algemeen						
gunstig oordeel	140	22.000	10	9		
middelmatig oordeel	120	26.000	8	11		
wordt van geen of geringe waarde geacht	330	56.000	22	82	23	80
geen oordeel	900	136.000	60		57	

Bij het oordeel over de openbare arbeidsbemiddeling in het algemeen zijn onder „geen oordeel" opgenomen zij, die de vraag niet hebben beantwoord of die nadrukkelijk hebben gezegd, dat zij geen oordeel hebben, terwijl onder: „wordt van geen of geringe waarde geacht" slechts zijn opgenomen de werkgevers, die dit antwoord, zij het dan ook in verschillende bewoordingen, uitdrukkelijk hebben gegeven.

Wij meenden, om misverstand te voorkomen, dit reeds hier te moeten mededeelen. (Feitelijk toch mag men hen, die geen oordeel hadden, omdat zij zoo weinig van de openbare arbeidsbemiddeling gebruik maken, ook rekenen tot hen, voor wie de openbare arbeidsbemiddeling van geen of geringe waarde is.) Uit tabel II volgt dan, dat dit het geval was voor 1230 werkgevers met 192.000 arbeiders of resp. voor 82 % der werkgevers met 80 % van de arbeiders.

Ziedaar in het kort de algemeene resultaten der enquête, zooveel mogelijk in de bewoordingen van het rapport. Er volgen in het rapport nog beschouwingen over het gebruik en de

waarde der arbeidsbeurzen naar de onderscheidene bedrijfstakken, die vooral door de samenvoeging van sommige bedrijfsgroepen en de bijzondere factoren die kunnen gelden weinig houvast geven voor bepaalde conclusies. Dan volgt nog een overzicht gerangschikt volgens de arbeidsbemiddelingdistricten, dat wij voor onze bespreking ook buiten beschouwing willen laten, omdat ook hier zooveel bijzondere omstandigheden een rol kunnen spelen, dat het ten eenen male misplaatst is om uit de hieromtrent gegeven cijfers conclusies te trekken of vergelijkingen te maken. Als het den samenstellers van het rapport te doen is om opbouwenden arbeid met hun publicatie, en daaraan twijfelen wij niet, zullen ze ongetwijfeld bereid zijn aan de arbeidsbeurzen, die het vragen het op hun district betrekking hebbende enquête-materiaal af te staan, waaruit die arbeidsbeurzen dan beter dan uit het gecomprimeerde overzicht in het rapport kunnen afleiden, welke waarde aan de verschillende percentages van het gebruik der beurs, beoordeeling der verleende diensten of toegevoerde arbeidskrachten moet worden gehecht.

In elk geval willen wij onze bespreking beperken tot de algemeene resultaten dier enquête en tot eenige algemeene opmerkingen, waartoe de antwoorden aanleiding geven.

Laten wij dan beginnen te verklaren, dat wij het nut eener enquête als thans is gehouden hoog aanslaan, ook al zijn de resultaten teleurstellend voor de arbeidsbeurzen. In casu krijgen die resultaten door de wijze van bewerking der gegevens veel ongunstiger schijn dan ze inderdaad verdienen. Wie uithoofde van gemakzucht of om andere redenen het rapport en zijn resultaten critiekloos aanvaardt kost het geen moeite er zeer ongunstige conclusies voor de arbeidsbeurzen uit af te leiden. Dat vinden wij jammer. Op oud ijs vriest het nu eenmaal gauw en waar de arbeidsbeurzen zich in het algemeen nog niet voldoende in de gunst en sympathie der werkgevers mogen verheugen, om redenen vaak die met de arbeidsbemiddeling niets te maken hebben, (b.v. om het feit, dat het nu eenmaal overheidsinstellingen zijn, waarop men zonder nadere motiveering dient af te geven of omdat de arbeidsbeurs ook de overheidsbedrijven bedient en wel eens een man uit een particulier naar een overheidsbedrijf overbrengt), daar moet het bejammerd worden, dat den tegenstanders door het rapport schijnbaar sterke troeven in handen worden gespeeld.

Niet dat wij de samenstellers van het rapport op dit punt een verwijt zouden willen maken. Hoeveel bezwaren wij ook tegen hun arbeid hebben, wij gelooven stellig, dat zij objectief hebben willen zijn. In de algemeene perscommuniques, die vermoedelijk van het werkgeversbureau afkomstig waren, waar het rapport is samengesteld, is geen enkele tendentieuse strekking te bespeuren, evenmin als in het rapport zelf. Integen-

deel, het vrij algemeene complimentje der werkgevers omtrent de activiteit der arbeidsbeursambtenaren is niet achtergehouden. De samenstellers hebben vermoedelijk niet kunnen bevroeden, dat de wijze waarop zij het materiaal hebben bearbeid stof voor tendentieuse beschouwingen te over oplevert. Vooral plaatselijk zal een arbeidsbeurs nog wel eens met uitspraken van het rapport te kampen hebben en het is daarom, dat wij onze bezwaren tegen het rapport willen ontvouwen, zonder echter op het nut zulk eener enquête zelf af te dingen. Integendeel wij gelooven, dat het goed is dat den arbeidsbeurzen nu en dan een spiegelbeeld der werkelijkheid wordt voorgehouden, waaruit zij hun betrekkelijk geringe beteekenis voor het bedrijfsleven kunnen afleiden. Het valt niet te ontkennen, dat de arbeidsbeurzen in ons land of in eenig ander land nog lang niet de beteekenis hebben die haar als orgaan ten dienste van het bedrijfsleven toekomt. De meeste arbeidsbeurzen weten dat wel, maar het is goed, dat zij daaraan nu en dan herinnerd worden, niet bij wijze van deprimatie maar als stimulans om zich nog meer te beijveren, zich in dienst van het bedrijfsleven en dus der gemeenschap te stellen.

In het algemeen is de vraag in hoeverre de werkgevers van de arbeidsbeurs gebruik maken, niet zonder meer uit de statistiek der arbeidsbeurzen af te leiden. Wij hebben het al eens meer gezegd: de arbeidsmarkt-boekhouding laat veel te wenschen over, zoowel op werkloosheids- als op arbeidsbemiddelingsgebied is ze onvolledig, biedt ruimte voor onjuiste conclusies en geen enkele basis voor een juist inzicht in de reële beteekenis van het verschijnsel. Op het gebied der arbeidsbemiddeling beantwoordt de rubriceering en detailleering der statistiek niet aan de praktijk, levert de boeking der herhaalde plaatsingen een onjuist beeld en ontbreekt ten eenenmale de grondslag voor een juiste, betrouwbare vergelijking tusschen de bemoeiing der openbare, althans georganiseerde bemiddeling op de arbeidsmarkt en het totale verkeer op die markt, met andere woorden tusschen het verkeer, dat via de arbeidsbemiddelingsorganen plaats vindt en daarbuiten omgaat. Een enquête als de onderhavige poogde te zijn, die n.l. probeert tot de intrinsieke waarde der arbeidsbemiddeling door te dringen kan dus niet anders dan worden toegejuicht. Maar de waarborgen voor absoluut betrouwbare uitkomsten zulk eener enquête houden gelijken tred met de beteekenis van het onderzoek, zijn waarde voor het vraagstuk der arbeidsbemiddeling, zijn beteekenis voor de bemiddelingsorganen. En het is daarom dat naar ons oordeel deze enquête niet had mogen ondernomen worden dan met deskundige voorlichting van arbeidsbemiddelings-experts. Dan waren vermeden geworden de fouten en onvolkomenheden, die thans aan dit werk kleven en die het vertrouwen er in schokken. Dan ware misschien een geheel

anderen meer objectieve maatstaf van beoordeeling aangelegd kunnen worden.

Want de eerste en grootste fout, die gemaakt is, is deze, dat de heele enquête rust op subjectieve gegevens, wat ten minste aangaat de beoordeeling van de waarde der arbeidsbeurzen voor het bedrijfsleven en der toegezonden arbeidskrachten. Geen andere maatstaf van beoordeeling heeft men hier dan het soms zeer toevallige inzicht van den indivudieelen werkgever, van diens luim, van diens sociale gezindheid. 't Gaat hier om een economisch goed, diensten aan de bedrijven bewezen op het gebied der arbeidsmarktzorg. En die diensten, waarvan massa's werkgevers de waarde en beteekenis nog niet vermogen te zien of te kunnen taxeeren, worden beoordeeld (men leze eens sommige oordeelvellingen op de laatste pagina's) naar momentelijke invallen van diezelfde werkgevers, die mogelijk net een van hun onredelijke geschillen met een arbeidsbeurs hebben gehad, die misschien net een krantenartikel over de overbodigheid en verdorvenheid der overheidsdiensten hebben gelezen, wien toevallig nog versch in het geheugen ligt hoe een overheidsbedrijf hun een flinken arbeider heeft afgenomen middels de arbeidsbeurs, of wien het nimmer uit zijn hoofd te praten is, dat een arbeidsbeurs te arbeiterfreundlich is, van rooden oorsprong is. Als men geen anderen grondslag voor een enquête weet te vinden dan de subjectieve inzichten van zulke werkgevers, die nota bene nog anonym mochten blijven, dan had men niet met deze enquête moeten beginnen, ten minste als men de bloote objectieve waarheid en niets dan de waarheid wilde weten.

Wie eenigermate bekend is met het lot van enquêtes, als i.c. is ingesteld, zal geen onvoorwaardelijk geloof kunnen hechten aan de geproduceerde cijfers. Die cijfers zijn na October 1927 opgegeven, over een periode van 1 Januari tot 1 October. Op welke wijze de individueele werkgevers hebben nagegaan precies de fluctuatie onder hun personeel, wordt niet aangegeven. Misschien heeft deze of gene wel een preciese loonboekhouding en die geraadpleegd. Maar het is ook mogelijk, dat men eenvoudig is afgegaan op het geheugen, of de schattingen van een of ander employé. Indien men weet b.v., dat in zelfs belangrijke zaken de portier belast is met aanneming van personeel, dat in tal van zaken geen administratie wordt gevoerd omtrent los personeel, die verwondert er zich niet over, dat enquêtes als thans bedoeld ontstaan op de simpele wijze, die wij onderstelden. Bovendien leert de ervaring, dat er altijd een groot deel der betrokkenen zich aan een dusdanig onderzoek onttrekt. Het rapport zegt niet welk deel of dat is. Maar het zou ons niet verwonderen, indien dat het beste deel was der werkgevers, die hun administratie vrijwel voor elkaar hebben, maar die daarom zooveel te beter weten hoeveel werk aan een juiste

beantwoording der vragen vast zit en hoe weinig gelegenheid tot eerlijke vergelijking er eigenlijk bestaat. Zij echter, die zoo gaarne afgeven op openbare diensten, die om redenen die buiten de bemiddeling liggen à priori een parti pris hebben ook tegen arbeidsbeurzen, blijven niet achter om hun gemoed door middel zulk eener enquête te luchten, vooral indien zij hun gegevens nog anoniem kunnen insturen. En dezulken ontgaat, te goeder trouw vaak, de beteekenis der goede gewoonte om een dergelijke enquête niet op te bouwen uit memorie of schattingen, maar uit vaststaande gegevens.

Wat aangaat de opgaven omtrent de verhouding van het arbeidsmarktverkeer via de arbeidsbeurzen en daarbuiten om, hoe zeer wij een poging om daarachter te komen ook toejuichen, buiten medewerking van vakkundigen op dit gebied had men deze zaak niet moeten beginnen. Men hadde zich dan kunnen hoeden voor onredelijke, onjuiste en daarom gevaarlijke conclusies.

Immers het getuigt van een wonderlijke opvatting omtrent de taak der openbare arbeidsbemiddeling, indien men de beteekenis van haar diensten aan het bedrijfsleven afmeet naar de verhouding tusschen den ganschen omvang der personeelwisseling in het bedrijfswezen en die welke over de arbeidsbeurzen loopt. Een arbeidsbeurs is er om de markt van den arbeid te bedienen, om hen, *die aan de markt komen*, te helpen. Maar wat niet ter markt gaat, wat bij de beste organisatie der arbeidsbemiddeling nooit ter markt zal gaan, dat zijn o.m. zij, die zich ondershands helpen, die van de eene functie zonder onderbreking in de andere overgaan, enz. heeft zij niets te maken. Natuurlijk stelt de arbeidsbeurs zich voor zulke arbeidsbemiddeling ook beschikbaar, begeert die ook aan zich te trekken, om haar functie van organisator en regulateur der arbeidsmarkt des te beter te vervullen, maar in eerste instantie is zij voor de marktgangers, voor hen, die een ruimer overzicht van de markt willen hebben, dan hun eigen beperkte gezichtskring hun veroorlooft. Stellig echter gaat nog het allergrootste deel der personeelwisseling buiten de openbare markt om en dus langs elke arbeidsbemiddeling heen. Daarin zit niets spijtigs, tenzij men de zaak beziet als een zaak van centrale arbeidsdistributie. Zoover zijn wij echter nog lang niet. We beoefenen geen arbeidsbemiddeling om de arbeidsbemiddeling, maar om de behoefte. En wie de behoefte aan algemeene voorlichting op de markt van den arbeid niet gevoelt of nog niet gevoelt, zal de arbeidsbeurs niet noodig hebben. 't Is echter de onredelijkheid gekroond dat te schrijven op rekening van onvoldoende outillage of overbodigheid der arbeidsbeurzen, zooals Mr. van Zanten in Economisch-Statistische Berichten deed en zooals verschillende werkgeverskringen geneigd zijn te doen; dat is een gevolg van het langzaam groeien van het begrip, dat het

een gemeenschaps- en een bedrijfsbelang is, naast het individueel belang van werkgevers en werknemers, om ordening te brengen in den chaotischen toestand der arbeidsmarkt. Voor die ordening is een orgaan noodig, n'importe of dat een overheids- of bedrijfsorgaan is.

In dit verband zij de opmerking gemaakt, dat het met de — ook weer in het rapport en zelfs in de jongste praeadviezen van werkgeversvertegenwoordigers opgenomen — platonische liefdesverklaring aan de paritetische bedrijfsbemiddeling nu eens uit moest zijn. De heeren werkgevers en werknemers hebben nu zoo zoetjes aan tijd genoeg gehad om te toonen wat ze kunnen op dit gebied. Buiten het kleine afgesloten lithografisch bedrijf heeft de bedrijfsbemiddeling echter nimmer voet kunnen krijgen. Zou men dan maar eens niet over dit onderwerp zwijgen en dankbaar zijn voor en meehelpen aan hetgeen de overheid ten bate van het bedrijf gewrocht heeft op dit terrein, instede van elke gelegenheid aan te grijpen om op deze instelling te schimpen. Men leze in het rapport de algemeene opmerkingen op blz. 12 en vooral de kwalificatie-variaties bij de ongunstige beoordeeling van de toegezonden arbeidskrachten en van de arbeidsbeurzen zelf.

Dan is het hoogst onvoorzichtig om uit gegevens omtrent een klein gedeelte van het bedrijfsleven algemeene conclusies te trekken. De gestelde vragen zijn beantwoord door 981 werkgevers met 197.352 arbeiders, waarvan maar 803 werkgevers met 171.472 arbeiders de totale personeelwisseling in hun bedrijf kenden en tot oordeelen bevoegd waren. Nog geen tiende deel van het totaal *in het bedrijfsleven* werkzame arbeiders valt dus onder de enquête. Er kunnen zooveel toevallige factoren in het spel zijn bij dit betrekkelijk kleine deel van het bedrijfsleven, dat het niet aangaat daarop algemeene conclusies te bouwen. Ten aanzien van Amsterdam b.v. loopt de enquête over 116 werkgevers met 14.426 arbeiders; zeker niet meer dan 8 % van het geheel.

Verder leenen de gegevens dezer enquête zich al bijzonder slecht voor algemeene conclusies. Bijkans de helft der arbeiders, bij deze enquête betrokken, behoort tot de sterk gelocaliseerde bedrijven, het mijnbedrijf en het textielbedrijf, waar de bemiddeling der openbare arbeidsbemiddeling van uiterst weinig beteekenis is, hetwelk de gemiddelden in het land sterk ten ongunste beïnvloedt. Het grafisch bedrijf, althans voor zoover het georganiseerd is, dient ook te worden uitgeschakeld, omdat daarvoor geldt wat de steller van het rapport heeft opgemerkt ten opzichte van het koopvaardij-havenbedrijf, de visscherij, lithografie, chemigrafie, n.l. dat zij zich op arbeidsbemiddelingsgebied zelf helpen.

Ten aanzien van den omvang der bemiddeling valt nog op te merken, dat de billijkheid eischt om naast een absoluten ook een relatieven maatstaf van beoordeeling aan te leggen.

En dan is er materiaal te over om aan toonen, dat de openbare arbeidsbemiddeling in de laatste 25 jaar kolossale vorderingen heeft gemaakt, alsmede, dat zij den toets van vergelijking met het buitenland glansrijk kan doorstaan.

Dat de gegevens onmogelijk juist kunnen zijn, moge nog hierdoor gestaafd worden. De 803 werkgevers met 171.472 arbeiders hadden in negen maanden tijd maar 47.036 wisselingen; dat is over een jaar berekend 62.712 wisselingen. In een jaar tijd komt dus maar op elke 3 arbeiders een verandering voor, vast en los personeel door elkaar gerekend. Wie nu met de praktijk van het bedrijfsleven bekend is, weet heel zeker, dat zulks niet waar kan zijn. Bovendien valt nog dit op te merken: de enquête omvat ongeveer 10 % van het gansche arbeidersleger; daarin brachten de arbeidsbeurzen 4748 plaatsingen tot stand. Dat zou over het geheel een bemiddelingsomvang van in totaal nog geen 50.000 plaatsingen moeten opleveren, terwijl die weinig beteekenende arbeidsbeurzen per jaar toch al pl.m. 165.000 plaatsingen van mannen bewerkstelligen. Van tweëen één, òf de geproduceerde cijfers zijn niet volkomen betrouwbaar, òf het onderzochte deel van het bedrijfsleven wijkt ten opzichte van de behandelde stof zoo af van de rest, dat het niet geoorloofd is om daar algemeene conclusies uit te putten.

Blijkens de enquête zijn maar 1326 bemiddelingen in Amsterdam tot stand gekomen, dat is ruim 4 % der bemiddeling voor mannen in de bedrijven. Tellen nu die 96 % niet mede bij een beoordeeling van het nut der arbeidsbeurs? En in welk wonderlijk licht komt het cijfer te staan als men rekent, dat in het grootbedrijf der metaalindustrie, een der voornaamste bedrijven waarover de enquête loopt, op zich zelf reeds veel meer plaatsingen tot stand komen dan in de enquête begrepen zijn.

Achten wij het verzamelde materiaal dus niet in allendeele betrouwbaar, ook de competentie dergenen, die het materiaal verwerkten, moet in twijfel worden getrokken.

Terwijl eerst gezegd wordt, dat van de 981 werkgevers met 197.342 arbeiders, die de vragen beantwoordden, maar 803 werkgevers met 171.472 arbeiders konden mededeelen hoeveel personeel zij in de eerste negen maanden van 1927 hadden in dienst genomen in totaal en hoeveel via de arbeidsbeurs, gaat men bij de rubriceering der antwoorden de 178 werkgevers, die niet eens gegevens hebben en dus hun oordeel stellig uit den duim zuigen, toch inschakelen. Dat is fout. Er is echter meer. Terwijl geconstateerd wordt, dat in de betrokken periode slechts 10 % van het nieuw aangezette personeel via de arbeidsbeurzen is betrokken, wordt vlak daaronder geconstateerd, dat de bemiddeling der arbeidsbeurs „meestal of geregeld" wordt ingeroepen voor 10 % van het onder de enquête vallende arbeiderscorps en „soms of voor bepaalde categoriëen" voor 51 %

van dat arbeidersleger. Van tweeën één, of deze cijfers weerspreken elkaar — want het via de beurs tewerkgestelde personeel moest grooter zijn dan 10 % — òf er zijn factoren in het spel, die opheldering eischen.

Op nog een andere fout moeten wij wijzen. Er is een statistiek opgezet omtrent het oordeel over het van de beurs betrokken personeel. Dat oordeel is gunstig, middelmatig, gering of nihil. Echter worden de voor deze rubrieken berekende percentages niet genomen van de werkelijke 10 % van het personeel, dat maar van de beurs betrokken is, maar van alle geënquêteerde arbeiders, zelfs van de 56 % waaromtrent men beweerde geen ervaring te hebben. Op zoodanige wijze kan men komen tot maar 10 % tevredenheidsverklaringen. Maar op zoodanige wijze maakt men zich schuldig aan ernstige misleiding. Zonder opzet, dat nemen wij aan, maar dan toch met het gevolg dat sommigen zulke conclusies haastelijk gebruiken voor een gedocumenteerd betoog tegen de arbeidsbeurzen.

Hetzelfde is geschied met het verwerken der oordeelvellingen over de arbeidsbeurzen zelf. De werkgevers die geen oordeel uitspraken over de arbeidsbeurs, om welke reden dan ook, zelfs zij die eigen bemiddeling hebben en dus buiten de enquête vallen, werden toch ingedeeld in de rubriek der beoordeelingen. Op deze wijze produceert men een percentage van 11 % gunstig oordeel. Dat is o.i. een wijze van statistiek maken, die alle grenzen van het geoorloofde te buiten gaat. Mr. v. Zanten verklaarde deze wijze van statistiek maken nog zoo dwaas niet.

Als deze statistiekmakerij gedekt wordt door zulk een wetenschappelijk man, hoofd van een belangrijk statisch bureau en docent aan de Universiteit, dan ontvalt ons het laatste greintje steun voor de opvatting, dat de statistiek een zelfstandige wetenschap is. Dan wordt ze werkelijk verlaagd tot een middel voor ieder gewenscht doel. De lezer oordeele: er wordt in een zekeren kring een onderzoek ingesteld naar de waarde van bepaalde diensten. Maar uit den aard der zaak valt een groot deel van den betrokken kring feitelijk buiten het onderzoek, omdat dit deel nimmer van bedoelde diensten gebruik maakt en dus vanzelfsprekend over de waarde van die diensten niet kan oordeelen. Afgescheiden van de vraag, of het ueberhaupt wel juist is zulke subjectieve gegevens, als hier bedoeld worden, statistisch te rubriceeren, ligt het toch in elk geval voor de hand, dat men de uitkomsten zulk eener statistiek aldus groepeert: zooveel procent sprak zich gunstig uit over de waarde der bedoelde diensten, zooveel procent ongunstig en zooveel procent onthield zich van een uitspraak, stemde dus als het ware blanco. Neen, zegt de samensteller van het rapport (en Mr. van Zanten dekt die statistiekmakerij met zijn gezag) dat zullen wij anders doen: van alle geënquêteerden stemden maar 11 procent gunstig, de rest (de ongunstige beoordeelingen en de onthoudingen tezamen) niet gunstig, waardoor de indruk

wordt gesuggereerd, dat het algeheele gebruik, dat van bedoelde diensten is gemaakt, maar geleid heeft tot 11 procent gunstige ervaring.

Er zijn nog meer zwakke plekken in het rapport, die onder de loup zouden kunnen worden genomen. B.v. de opmerking, dat werkgevers die nooit meer gebruik maken van de arbeidsbeurzen toch een oordeel kunnen hebben over de toegezonden arbeidskrachten; of deze, dat werkgevers die geen oordeel over de arbeidsbeurzen uitspreken, gerekend worden tot hen voor wie de openbare arbeidsbemiddeling van geen of geringe waarde is; de vraag ook of hier het grootbedrijf aan het woord is geweest. Wij zullen ons echter niet in verdere detailleering verdiepen.

Tot slot nog slechts deze opmerking.

Het heeft ons bevreemd, dat het rapport reeds zoo lang gepubliceerd is geweest, zonder dat van de daarvoor aangewezen plaats een verweer is gekomen, gelijk pleegt te geschieden bij aanvallen op andere takken van Staatszorg. 't Is b.v. bekend, dat er nergens te lande ook maar iets van de arbeidsinspectie kan beweerd worden, zelf niet in een ingezonden stuk, of de Directeur-Generaal is er zelf bij om de zaken recht te zetten en misverstanden uit den weg te ruimen. Hier was een rapport aan de openbaarheid prijs gegeven, dat niet vleiend is voor de openbare arbeidsbemiddeling. Zelfs „Het Volk", dat de zaak der arbeidsbemiddeling niet kwaad gezind is, schreef nog onlangs: „Het resultaat (van het onderzoek) dat over een groot aantal werkgevers liep was niet mooi voor de arbeidsbemiddeling en blijkt, dat aan de organisatie der arbeidsbemiddeling nog veel ontbreekt." Behalve dat het rapport in het algemeen dus niet gunstig was voor de zaak der openbare bemiddeling, konden heel wat instellingen het plaatselijk te kwaad krijgen met de cijfers en conclusies van het rapport. Dat rapport deed opgeld, er werd mede gecolporteerd. Ernstiger zelfs werd de zaak toen Mr. Dr. v. Zanten in Economische-Statistische Berichten, zich critiekloos op dat weinig betrouwbare rapport baseerende, zijn pijlen op het gebouw der openbare arbeidsbemiddeling richtte. Wij zijn toen in het geweer getreden. Maar feitelijk gold het geen plaatselijk belang. Wij hebben dan ook ernstiger dan ooit gevoeld, dat een goed geoutilleerde persafdeeling aan den Rijksdienst onontbeerlijk is. Er wordt nog maar al te veel onredelijke critiek geoefend; de arbeidsbeurzen zijn er nog veel te weinig in, dan dat wij zouden kunnen volstaan met kalm alle critiek over ons heen laten gaan. Elke critiek vordert verweer voor zoover ze onjuist en onredelijk is, vordert aandacht en behartiging voor zoover ze gerechtvaardigd is. Het is dunkt ons de benijdenswaardige taak van den Rijksdienst, om ook in dezen leiding te geven en bescherming te verleenen.

W. F. Detiger.

Naschrift. Bovenstaand artikel was reeds gezet toen wij een opstel lazen der redactie van „de Nederlandsche Werkgever", die ons betoog in Economisch-Statistische Berichten tracht te weerleggen in den trant der „Es ist nicht wahr"-berichten der oorlogspersbureaux. Wij hadden een zakelijke weerlegging van onze zakelijke bezwaren tegen het rapport in E.-S. B. op meer prijs gesteld dan deze eenzijdige ontkennerij in dit werkgeversorgaan. Want uit deze bestrijding spreekt animositeit, geen objectiviteit meer. De genoemde redactie meent wel dat de beteekenis eener arbeidsbeurs moet worden afgemeten naar het verkeer dat ook buiten de markt omgaat. Zij maakt dan een vergelijking met een slecht bezochte paardenmarkt en verdoezelt door die vergelijking onze bedoeling. De alwijze werkgevers, van wien wij maar durfden onderstellen dat zij het belang niet dienden door niet meer van de openbare arbeidsbemiddeling gebruik te maken, weten zeer goed wat hun bedrijfsbelang mee brengt.

Er is natuurlijk wel het grootbedrijf aan het woord geweest. De $^{9}/_{10}$ deel der *bedrijfswerken* die buiten de enquête viel beteekent niets, de eigenlijke industrie heeft gesproken. De argumenten die wij hebben bijgebracht tegen de betrouwbaarheid der cijfers deugen niet. En zoo gaat het door; zelfs de misleidende percentageberekeningen worden in bescherming genomen met een beroep op den statisticus Dr. v. Zanten.

Dit antwoord heeft ons wat geleerd: gedachtig aan de spreuk dat hij die boter op zijn hoofd heeft, niet in de zon moet loopen, schijnen de verdedigers van het rapport de gelegenheid te schuwen om in een wetenschappelijk orgaan als E.-S. B. onze zakelijke bezwaren, die zelfs Mr. v. Zanten beaamde, te beantwoorden. Maar in het werkgeversorgaan zet men de stokerij tegen de arbeidsbeurzen voort, het voorstellende of Mr. van Zanten onze argumenten al heeft afgemaakt. Er schijnt dus toch wel wat opzet in het spel te zijn bij de woordvoerders der werkgevers, die zelf geen enkele ervaring met de arbeidsbemiddeling hebben. Tegenover dergelijke, dus toch tendentieuze gehanteerde rapporten dienen de arbeidsbeurzen ook een rapport te stellen, dat haar verrichtingen en beteekenis in het juiste licht stelt. En o. i. zal dit spoedig dienen te geschieden en wel — uithoofde van de autoriteit waarmede zulk een onderzoek dient te geschieden — onder leiding en op instigatie van den Rijksdienst, als afdeeling van het Ministerie van Arbeid. De Rijksdienst mag deze taak niet op anderen afwentelen.

D.

Is recht op werk een utopie?

Aan heeren praeadviseurs is ter behandeling in de algemeene vergadering der Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid de vraag ter inleiding gegeven:

> Verdient het aanbeveling voor een eventueele wettelijke regeling ter bestrijding van de gevolgen der werkloosheid in Nederland een bepaling als neergelegd in alinea 2 van art. 163 der Duitsche Rijksgrondwet als uitgangspunt op te nemen?

Het heeft mij verwonderd, dat in een vereeniging als deze de vraag aldus is gesteld. Kan een vereeniging *tegen* de werkloosheid zich bezig houden met een bestrijding van de gevolgen der werkloosheid? Dit schijnt mij in strijd met haar naam, want door bestrijding van de gevolgen wordt de werkloosheid in de hand gewerkt.

Men kan de gevolgen bestrijden door uitkeeringen uit de gemeenschapskas of door een verplichte verzekering. Indien een praeadviseur zou durven beweren, dat het onmogelijk is, de gevolgen der werkloosheid door een verplichte verzekering *in voldoende mate* te bestrijden, zou hij naar mijne meening sterker staan dan Prof. Raaijmakers, waar hij beweert, dat recht op werk onmogelijk is te verwezenlijken.

Het verwondert mij ten zeerste, dat een vereeniging als deze niet met meer kracht streeft naar voorkoming der werkloosheid, want dit schijnt mij minstens even bereikbaar als een voldoende werkloosheidsverzekering en men zou daarmede alle bezwaren voorkomen, die aan alle werkloosheidsuitkeeringen verbonden zijn, onverschillig op welke wijze het geld ervoor wordt bijeengebracht.

Het grootste bezwaar is, dat zoowel de werkgevers als de arbeiders erdoor worden gedemoraliseerd, want de arbeiders worden erdoor verleid tot vrijwillige werkloosheid, tot parasiteeren op de verzekeringskas en de werkgevers gaan er gemakkelijker toe over arbeiders gedaan te geven. De werkloosheid wordt hierdoor in de hand gewerkt en wel des te sterker, naar mate de uitkeeringen hooger zijn en gedurende langer tijd worden volgehouden. De kosten, die moeten worden gemaakt om de zaak behoorlijk te administreeren en misbruiken tegen te gaan, zijn zeer hoog en slechts door het heffen van zeer hooge premiën zal in de behoeften voldoende kunnen worden voorzien.

Dat alles zou worden voorkomen, indien men eenvoudig aan de werkgevers de verplichting oplegde, de arbeiders, die zij in dienst hebben genomen, zoolang in dienst te houden, tot ander passend werk voor hen is gevonden en de bedrijven, die de meeste winst maken, aansprakelijk stelde voor de plaatsing van de aankomende arbeiders. Het particulier initiatief, waar noodig ondersteund door georganiseerd overleg, zal dan wel zorgen, dat

de arbeiders daar worden geplaatst, waar van hunne krachten het meeste nut kan worden getrokken.

Het is hier niet de plaats om uiteen te zetten, hoe dit in een wet zou moeten worden belichaamd. Ik wil alleen trachten aannemelijk te maken, dat het inderdaad economisch voordeelig en uitvoerbaar is.

Economisch uitvoerbaar is het, omdat alle lasten, die op de bedrijven worden gelegd, in zoodanige mate op de verbruikers worden overgebracht, dat het gemiddeld voordeel van het kapitaalbezit hetzelfde blijft en er ook voor ondernemers, die tevens als leider van het bedrijf optreden een loon overblijft, dat in goede verhouding staat tot de inkomens der arbeiders, waaronder ik zoowel de ambtenaren als de werklieden versta en zoowel de directeuren van vennootschappen als hunne ondergeschikten.

Economisch voordeelig is het omdat de ondernemers erdoor worden aangespoord, alle voorhanden arbeidskracht ten voordeele van zich zelf en van de productie te benutten, zoodat de productie erdoor wordt vergroot en het gemiddeld inkomen der bevolking hooger wordt.

Dat inderdaad de lasten, die op de bedrijven worden gelegd, geen nadeeligen invloed hebben op de gemiddelde winst van kapitaalbezit, heeft de ervaring in de laatste 50 jaar voldoende geleerd. Wat zijn er in dien tijd al niet een lasten op de bedrijven gelegd. Toch is de rentestand in diezelfde periode eer omhooggegaan dan omlaag, zoodat het gemiddelde winstpercentage van het kapitaalbezit eer grooter dan kleiner is geworden.

En niemand zal beweren, dat de leiders van eigen ondernemingen er slechter aan toe zijn dan voorheen. Hoe zou dat ook kunnen? Niemand is verplicht ondernemer te worden; de weg om ambtenaar of werkman te worden staat voor iedereen open. Wie besluit ondernemer te worden, doet dit uit vrijen wil en het gevolg daarvan is, dat het loon van den ondernemer zich door de wet van vraag en aanbod regelt naar het loon, dat hij als arbeider zou kunnen verdienen. Als men de taak der ondernemers zwaarder maakt, doordat men hen gaat verplichten, hunne arbeiders aan het werk te houden, totdat ander passend werk voor hen is gevonden, zal hun inkomen daardoor grooter worden.

Tegen een verplichting om de aankomende arbeiders te plaatsen in de bedrijven, die de meeste winst maken, kan al evenmin bezwaar betaan, want als de gemiddeld in een bedrijf gemaakte winst hooger is dan het algemeen gemiddelde, profiteert dat bedrijf van het feit, dat er aan het product groote behoefte bestaat en is er alle aanleiding om het aanbod daarvan te vergrooten. Daalt door het grootere aanbod de prijs zooveel dat de gemiddeld gemaakte winst beneden het algemeen gemiddelde komt dan vervalt meteen de verplichting en zal zij

komen te rusten op andere bedrijven, die dan in de meest gunstige positie verkeeren.

Op die wijze is er steeds voor alle menschen werk en wordt van alle artikelen zooveel geproduceerd, dat het bedrijf voldoende winstgevend blijft; een toestand, die sommigen zich als mogelijk denken, dat er teveel werkkrachten zijn voor de productie, die in de behoefte voorziet, kan dan nimmer ontstaan, mits de loonen der arbeiders gemiddeld niet hooger zijn dan voor de instandhouding van een normalen wisselkoers toelaatbaar is.

Het spreekt van zelf, dat men de werkgevers niet zal mogen verplichten de loonen uit te keeren, die de arbeiders zullen gelieven te eischen en dat men evenmin de bepaling van het loon aan den werkgever zal mogen overlaten. Hier bestaat geen andere weg dan het georganiseerd overleg en bij dat overleg zal wel langzamerhand aan ieder duidelijk worden, dat men het inkomen van de eene groep van arbeiders niet kan verhoogen, zonder de koopkracht van alle andere groepen van arbeiders te verlagen en zullen dus de arbeiders het streven der vakvereenigingen met heel andere oogen gaan aanzien.

Er zal een goede verhouding tusschen de inkomens der verschillende groepen van arbeiders moeten worden in acht genomen en bij de regeling van de loonshoogte zal met den wisselkoers rekening moeten worden gehouden, want als men allen van werk moet voorzien, zal het loon zoo moeten worden gesteld, dat er evenwicht blijft tusschen de vraag naar buitenlandsche producten bij ons te lande en de vraag van het buitenland naar onze producten.

Het komt mij voor, dat het Duitsche grondwetsartikel ook voor ons volkomen aanvaardbaar is. Niet als uitgangspunt voor een wettelijke regeling ter bestrijding van de gevolgen der werkloosheid, maar als grondslag voor een wet ter voorkoming van de werkloosheid.

Er bestaat naar mijne meening geen bezwaar aan iederen Nederlander de mogelijkheid te geven door economischen arbeid in zijn levensonderhoud te voorzien. Men zal een recht op werk kunnen geven aan ieder, die zich bij zijne meerderjarigheid of eerder reeds bereid heeft verklaard zich te onderwerpen aan de beslissingen van het georganiseerd overleg omtrent de te volgen opleiding, het te verdienen loon en de keuze van werk en werkgever, en zijne daaruit voortvloeiende verplichtingen getrouw nakomt.

Dan is aan het voorschrift van het genoemde grondwetsartikel volledig voldaan, want dan wordt aan ieder de mogelijkheid gegeven om door economischen arbeid in zijn levensonderhoud te voorzien. Mocht dan te eeniger tijd blijken, dat in de meest-winstgevende bedrijven geen passend werk is te vinden voor arbeiders, die in andere bedrijven volgens het oor-

deel van het georganiseerd overleg onmogelijk langer aan het aan het werk kunnen worden gehouden, dan zal men een deel van die arbeiders op gemeenschapskosten een aanvullende opleiding kunnen geven, om hen voor plaatsing geschikt te maken en dan natuurlijk gedurende dien tijd voor hun noodzakelijk levensonderhoud moeten zorgen.

Het komt mij voor, dat aan den tweeden zin van alinea 2 deze beteekenis moet worden toegekend en dat aldus geïnterpreteerd het geheele artikel volkomen in een hoogstaande wetgeving past. Het spreekt wel van zelf, dat voor die aanvullende opleiding in de eerste plaats de nog jonge arbeiders in aanmerking komen en dat dus aan de ouderen daardoor een grootere zekerheid van bestaan en van woonplaats moet worden gegeven.

De kans, dat een verplaatsing van werkkrachten en een aanvullende opleiding noodig kan zijn, schijnt mij niet bijzonder groot, want in de bedrijven, die aan een overmaat van werkkrachten gaan lijden, zal natuurlijk van aanneming van jeugdige personen geen sprake kunnen zijn en door de natuurlijke afvloeiing ten gevolge van ouderdom, invaliditeit en ziekte zal in den regel de overmaat spoedig verdwijnen. Men zal immers mogen aannemen, dat de werkgever meer dan thans maatregelen zal nemen om het ontstaan van overmaat te voorkomen, terwijl bovendien door de aanwas der bevolking de vraag naar het product van het bedrijf zal toenemen of minder sterk verminderen.

C. Nobel.

Het dreigende gebrek aan vaklieden.

Op 22 Mei j.l. hield het Landesarbeitsamt Rheinland een bespreking met vertegenwoordigers uit de kringen van werkgevers en werknemers over dit probleem.

Na eenige woorden van den president Missong gaf de directeur Dr. Michalke een kort overzicht over de ontwikkeling van de openbare arbeidsbemiddeling en van de Duitsche arbeidsmarkt. Hij merkte o.a. op, dat de hooge werkloosheidscijfers, welke openbaar gemaakt worden, gemakkelijk tot de geheel verkeerde conclusie kunnen leiden, dat in Duitschland een ongewenscht overschot aan arbeidskrachten aanwezig is, terwijl juist in vele groepen er nu ook al weer — evenals voor den oorlog — een gebrek aan gequalificeerde werkkrachten bestaat. Deze toestand zal nog moeilijker worden, daar in den oorlogstijd het aantal geboorten sterk afnam en dus in de eerstvolgende jaren veel minder kinderen hun schooltijd voleindigen en in een beroep zullen overgaan.

Dit korte overzicht diende als overgang tot de inleiding van

Dr. Stets van het Berufsamt te Düsseldorf over het onderwerp: „Middelen tegen het in de eerstvolgende jaren te verwachten gebrek aan vaklieden".

De spreker gaf eerst eenige cijfers over de gevolgen van den door den oorlog veroorzaakten teruggang in het aantal geboorten. Het aantal kinderen, dat de volksscholen doorloopen heeft, zal vanaf 1929 afnemen en zal in 1932 dalen tot op 50 % in vergelijking met 1913 en eerst weer in het jaar 1934 de normale hoogte bereiken. Ook na den oorlog neemt het aantal geboorten in Duitschland langzaam maar regelmatig af. De bestrijding van de ongunstige gevolgen zal in de eerste plaats moeten geschieden door de bedrijven zelf. Het aantal kinderen, dat na hun schooltijd ongeschoold werk gaat verrichten, zal noodzakelijkerwijze moeten worden beperkt. De loonen van de leerlingen moeten aangepast worden aan die van jeugdige hulparbeiders. De Düsseldorf'sche industrie heeft daartoe reeds een eerste schrede gedaan door de invoering van het premieloonsysteem voor leerlingen. In bijzondere gevallen moeten ondersteuningen gegeven worden door openbare instellingen. Als het werk het toelaat, kunnen in plaats van jongens meisjes genomen worden, daar het gebrek aan meisjes niet zoo sterk op den voorgrond zal treden. Ook niet-volwaardige jeugdige arbeiders kunnen meer dan tot dusver in geschikte betrekkingen worden geplaatst. Om systematisch met deze jeugdige arbeiders in aanraking te komen, moet de bemiddeling van de ongeschoolde jeugd door de arbeidsbeurzen eng verbonden worden met de voorlichting door de beroepskeuzebureaux. Door meerdere plaatsen voor leerlingen, waar ook kost en inwoning gegeven wordt, beschikbaar te stellen en door het inrichten van tehuizen voor leerlingen, zal men jeugdige arbeiders van verre kunnen laten komen.

Het gebrek aan quantiteit moet door qualiteit vervangen worden. Daarom moeten de in dienst te nemen krachten met groote zorg uitgekozen worden volgens de moderne methoden, met behulp van school, geneesheer en psychotechnisch onderzoek naar de geschiktheid; daarom zal ook de qualiteit opgevoerd moeten worden door een betere opleiding in alle beroepen. Het „Berufsausbildungsgesetz", dat in ontwerp openbaar gemaakt is, geeft allerlei middelen voor een verbetering der beroepsopleiding en moet, met verwaarloozing van allerlei bijzondere belangen, zoo spoedig mogelijk tot stand komen. In de beroepen, waar dit nog niet het geval is, zal men aan jeugdige arbeiders de gelegenheid moeten geven, een betere positie te kunnen veroveren, en vooral in de industrie, — waar men de eerste schreden daartoe reeds gedaan heeft — door de invoering van examens voor vaklieden en de afgifte van diploma's.

Ambacht en industrie trekken op zeer verschillende wijze de jeugdige arbeiders naar zich toe. Voor het ambacht is veel liefhebberij en tegen de industrie heeft de bevolking een zekeren tegenzin. Ook hier moet verandering komen.

De openbare beroepskeuzebureaux hebben door hunne werkzaamheden aangetoond, dat zij met hunne methoden op den juisten weg zijn. Zij kunnen voor het bedrijfsleven bij de oplossing van dit moeilijk vraagstuk uitstekend werk verrichten. Het komt niet zoo zeer aan op het aantal, als wel op de intelligentie, de flinkheid en de goede opleiding van ons jonge geslacht.

De discussie, die op deze inleiding volgde, gaf blijk van de groote belangstelling van de aanwezige vertegenwoordigers voor dit vraagstuk en toonde aan, dat de vergadering het in alle hoofdzaken met den inleider eens was, al liepen de meeningen over verschillende onderdeelen van het vraagstuk uit elkaar.

Van alle kanten werd erop gewezen, dat de beroepskeuzebureaux vooral in de komende crisisjaren beslist gesteund moeten worden.

Verslag van de jaarvergadering der Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid op Zaterdag 2 Juni 1928 te Amsterdam.

De Voorzitter, Prof. Meyers, opent te half twaalf de vergadering.

De notulen der vorige vergadering worden onveranderd goedgekeurd.

De Secretaris doet vervolgens mededeeling van de ingekomen stukken.

De Commissie tot nazien van de rekening en verantwoording van den penningmeester over 1927 heeft de boeken in orde bevonden en stelt voor den secretaris over 1927 voor zijn gehouden beheer te déchargeeren. Hiertoe wordt besloten.

Benoemd worden in de commissie tot nazien van de rekening en verantwoording over 1928 de Alg. Ned. Bond van Handels- en Kantoorbedienden, het Christelijk Nationaal Vakverbond en de gemeente Bussum.

Het jaarverslag over 1927 wordt goedgekeurd. Uit het aan dit verslag toegevoegd financieel overzicht blijkt, dat door extra-bijdragen het mogelijk is geweest de Rijkssubsidie deelachtig te worden.

Herkozen worden als bestuursleden Prof. Dr. W. H. Nolens en F. van der Wal.

Het vaststellen van een onderwerp voor de praeadviezen van 1929 wordt aan het bestuur overgelaten.

Hierna wordt de vergadering geschorst en te half twee voortgezet met de behandeling der praeadviezen.

VERSLAG van de vergadering der Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid op Zaterdag 2 Juni 1928 ter behandeling van de praeadviezen over de vraag: „De Duitsche Rijksgrondwet bevat in art. 163, al. 2 de volgende bepaling: „Aan iederen Duitscher moet de mogelijkheid worden gelaten door economischen arbeid zijn levensonderhoud te verdienen. Voor zoover hem geen passend werk kan worden aangewezen, zal voor zijn noodzakelijk onderhoud worden gezorgd.

Een nadere regeling geschiedt door een speciale rijkswet."

Verdient het aanbeveling in een eventueele wettelijke regeling ter bestrijding van de gevolgen der werkloosheid in Nederland eenzelfde bepaling als uitgangspunt dier wettelijke regeling op te nemen?"

De VOORZITTER, Prof. E. M. MEYERS, heet, bij de opening van de vergadering, welkom den heer Folmer, als vertegenwoordiger van den Minister van Arbeid, en den heer Meijer de Vries, als vertegenwoordiger van den Minister van Binnenlandsche Zaken. Ook vertolkt hij de dankbaarheid van de vergadering, dat een der beide praeadviseurs, hoewel hij een oogenblik vreesde door ongesteldheid niet aanwezig te kunnen zijn, het er toch maar op gewaagd heeft.

De heer Mr. MARIUS G. LEVENBACH zet, aan de hand van een artikel van Dr. Bernhard Rehfeldt in „Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistiek" uiteen, dat de beteekenis van art. 163, al. 2 van de Duitsche Rijksgrondwet deze is, dat men, na de periode, nu anderhalve eeuw geleden, waarin de leuze „recht op arbeid" een groote rol speelde, geleidelijk tot de erkentenis is gekomen, dat dit recht een onvervulbare vordering is, waarna het inzicht zich baan heeft gebroken, dat de gemeenschap den onvrijwillig werklooze een van de armenzorg duidelijk onderscheiden ondersteuning moet waarborgen.

Het praeadvies van prof. Raaijmakers concentreert zich hoofdzakelijk op het recht op arbeid, terwijl prof. Mees een aantal opmerkingen maakt over de vraag, of de overheid de mogelijkheid moet *laten*, door economischen arbeid het levensonderhoud te verdienen (hier is een misverstand door verkeerde vertaling ontstaan, want er is geen sprake van „gelaten worden", maar van „gegeven worden") en dan uitvoerig stilstaat bij het vraagstuk van het noodzakelijk levensonderhoud. Tenslotte blijken de prae-adviseurs het in zoo verre eens te zijn, dat, wegens de onmogelijkheid van staatswege passend werk tegen behoorlijk loon te verschaffen, het recht op werk in dien zin niet kan worden erkend. Alle nadruk valt dus op werkloosheidszorg in den ruimsten zin. Spreker is het niet eens met de kerngedachte van prof. Mees, dat een recht van den onvrijwillig werklooze op verschaffing van levensonderhoud niet

als uitgangspunt voor een wettelijke regeling kan worden erkend. Hier moet tweeërlei worden onderscheiden : 1°. De beginselvraag, of men in het algemeen een dergelijk recht erkend zal zien ; 2°. De vraag van practisch beleid, of men dit ook in de wet wil zien uitgesproken. Op blz. 126 krijgt men den indruk, alsof de praeadviseur het met het beginsel wel eens zou zijn, doch het onjuist zou achten, het in de wet neder te leggen. In werkelijkheid echter richten zijn argumenten zich tegen het recht zelf. Hij redeneert aldus : Al heeft de onvrijwillige werklooze er moreel aanspraak op, dat de overheid verplicht is voor zijn noodzakelijk levensonderhoud te zorgen, hij mag vooral niet weten en gevoelen, dat dit zijn recht is ; maar : „donner et retenir ne vaut". Op blz. 191 blijkt duidelijk, dat referent het recht niet erkent. Hij ziet hier een moreelen plicht voor het individu, en hulp van de gemeenschap acht hij enkel op haar plaats, omdat de gemeenschap de individuen niet kan laten ten gronde gaan. Voor de werkloosheidszorg van de gemeenschap doet hij een beroep op de charitas, op den zelfden grond, waarom de gemeenschap den ergsten misdadiger of dronkenlap tenslotte moet trachten te helpen. Waar hij dan verder argumenteert, dat het wenschelijk kan zijn, een werklooze te helpen, omdat hij anders wellicht zoo diep zou zinken, dat het voor hem niet meer mogelijk zou zijn zich op te richten, voert hij argumenten aan, die kunnen gelden voor alle mogelijke vormen van armenzorg. Slechts in één geval erkent hij het recht op uitkeering, n.l., wanneer de werklooze door premiestorting persoonlijk een tegenwaarde heeft gepraesteerd. De rest is armenzorg, door den prae-adviseur als vernederend aangevoeld. De geheele ontwikkeling van de moderne sociale verzekering gaat langs dezen gedachtengang heen. Is het wel juist, hier terug te vallen in de oude dwaling, dat slechts dan „verzekering" aanwezig kan worden geacht, wanneer de arbeider de geheele tegenwaarde heeft betaald, en dat men, overal waar de premie de uitkeering niet dekt, te maken zou hebben met armenzorg ? De sociale verzekering toch gaat van een geheel andere grondgedachte uit dan de private ruil, en geen tak van sociale verzekering handhaaft den door den inleider gestelden eisch volledig. Volgens zijn redeneering zouden zoowel ongevallen- als ziekte-, ouderdoms- en invaliditeits-verzekering ook vernederend zijn, daar de premie niet wordt betaald door de arbeiders zelf. Het collectief dragen van risico is hier echter hoofdzaak, het begrooten van de bijdragen is ongetwijfeld een belangrijk element, doch dat de vaststelling daarvan volgens de particuliere verzekerings-techniek gevonden zou moeten worden, de premie geheel adequaat zou moeten zijn, is hier niet essentiëel. In „Insurance for All and Everything" (1924) zegt de bekende Sir William Beveridge over de collective bearing of risks in insurance : „It is insurance", whether the individual contri-„butes specific premium to meet each specific risk or whether

„he recieves free insurance out of the general ressources of „the community of an industry". En in een publicatie van het Internationaal Arbeids-Bureau, „Le Probleme général des Assurances Sociales", voor de conferentie van 1925 leest men : „Il est, certes, difficile devant le développement de l'assurance „sociale moderne, de persister à affirmer que l'existence des „cotisations des assurés constitue le critère essentiel de l'assu„rance sociale". Hiertegenover stelt prof. Mees, dat er geen andere grond voor recht op uitkeering zou kunnen zijn, dan juist premie-betaling. Tegenover de tegenwerping, dat de werkloosheid toch niet door den werklooze in het leven is geroepen, voert hij aan, dat ieder mensch toch ook verplicht is te strijden tegen natuurrampen of ziekten, die hem buiten zijn schuld overvallen. Hierbij vergeet hij een element. Inderdaad moet de getroffene het nadeel dragen, mits er niet een ander is, die er van rechtswege voor op zou moeten komen. Dit punt ziet hij op de volgende bladzijde onder het oog, waar hij toegeeft, dat werkloosheid een maatschappelijk kwaad is, maar niet in dien zin, dat de maatschappij gehouden zou zijn het individu voor daaruit voortvloeiende schade vergoeding te geven. Spreker meent nu, dat onderzoek van de werkloosheid tot de conclusie voert, dat wel degelijk een zekere aansprakelijkheid van de gemeenschap moet worden aanvaard. Toegegeven moet worden, dat de maatschappelijke orde geen willekeurig product is, maar aan den anderen kant is voor aansprakelijkheid niet schuld de eenige grond. Er is een zeker gevaar of risico, waarin de rechtsgrond voor werkloozenzorg van gemeenschapswege ligt opgesloten. De menschengemeenschap, die een gedeelte van de geschikte en arbeidswillige medeleden buiten de mogelijkheid sluit, aan de productie deel te nemen, is, juist omdat het gemeenschaps-productie is, en omdat het noodzakelijk kapitaalbezit niet aan ieder is gegeven, op bijzondere wijze tegenover de gevolgen van deze omstandigheid gebonden. Zij moet, naast de lusten, ook de lasten hiervan aanvaarden, als rechtstreeksche consequentie van den economischen toestand van de maatschappij en dus niet als charitas. Aangenomen, dat referent gelijk heeft, dat bij werkloosheidsuitkeering het loon hooger en de productie beperkter is dan waar die niet bestaat, zoodat daardoor de werkloosheid in de hand wordt gewerkt, kan men toch niet volhouden, dat de lasten van deze eigenaardige productie-ordening uitsluitend op de ruggen van de werkloozen mogen worden afgewenteld. Liever iets minder welvaart dan verhoogde welvaart, op onrechtvaardige wijze verkregen ten koste van de werkloozen. Het kan niet uitsluitend te doen zijn om quantitatieve opvoering van de productie, ook de rechtvaardige verdeeling is van beteekenis. Recht gaat voor rijkdomsvermeerdering, en de maatschappij als geheel dient de euvele gevolgen van de inrichting van het bestaande systeem van welvaartsvoorziening te dragen. Zou prof. Mees, ter wille van welvaarts-

vermeerdering, ook willen tornen aan andere rechten, privaat eigendom ook zonder vergoeding aan de gemeenschap willen trekken, of voor de gemeenschap onvoordeelige overeenkomsten eenzijdig willen verbreken ?

Staat het dus vast, dat bij de tegenwoordige inrichting der maatschappij afzonderlijke zorg voor werkloozen, waarbij steun voor levensonderhoud inbegrepen is, als belangrijk beginsel moet worden erkend, de vraag kan rijzen of het wenschelijk is dit in de wet tot uitdrukking te brengen. De doelmatigheid zonder meer eischt dit niet. Het gaat hier om de erkenning van dit beginsel van rechtsvorming in onze rechtsgemeenschap : De rechtsordening als een zeker teeken van erkenning van macht (Van Hamel). Een regeeringsverklaring of troonrede is slechts een ephemeer verschijnsel en een partijprogram heeft geen rechtskracht. Slechts een door de wet bezegeld beginsel kan niet bij iedere concrete gelegenheid door tegenstanders omver worden geworpen en anderzijds kan het de drijvende kracht vormen voor een serie van verdere maatregelen. Spreker concludeert, dat de erkenning van het recht op werkloosheidszorg in de wet moet worden neergelegd. Dat het echter niet moet worden geformuleerd als art. 163, al. 2, van de Duitsche Grondwet is wel voldoende gebleken.

De heer L. VAN DER WAL voert tegen de vrees van prof. Mees, dat de arbeiders, indien zij verzekerd zijn tegen de gevolgen van onvrijwillige werkloosheid, niet meer zouden sparen, aan, dat juist indien men den arbeider bij werkloosheid recht geeft op een minimalen onderstand, veel eer is aan te nemen, dat hij, daartoe in de gelegenheid, iets zal sparen, om het zich, wanneer hij onvrijwillig staats-pensioentrekkende is gedurende eenigen tijd wat dragelijker te kunnen maken.

Uit de practijk weet spreker, dat, zouden de arbeiders zich geheel of gedeeltelijk op eigen kosten moeten verzekeren tegen de gevolgen van *langdurige* werkloosheid, de kosten daarvan hun draagkracht te boven zouden gaan. Is het ook wel billijk, dat de gevolgen van de werkloosheid geheel gedragen worden door de arbeiders ? Die zouden dan evenveel aanspraak hebben op het medelijden van den heer Mees als de belastingbetalers, die met moeite het hoofd boven water houden ! Maar het is ook niet de bedoeling van referent, dat op eenigerlei wijze behoorlijk in de gevolgen van werkloosheid zal worden voorzien, want hij wil aan de werkloosheid de straf verbinden van een ellende, die zou nopen tot het aanvaarden van lagere loonen ! Als men op blz. 135/6 van het referaat kennis neemt van het betoog van den heer Mees : rationalisatie baat niet, ook niet wanneer de productie daardoor vermeerderd zou worden, het is beter, dat de menschelijke arbeidskracht goedkoop is dan dat de mechaniseering van bedrijven nog verder wordt doorgedreven, — dan komt daarin iets te voorschijn van hetgeen

men vroeger hoorde van de arbeiders, die den strijd tegen de machines wilden voeren ; of van degenen, die meenen dat werken ,,an sich'' doel is. Spreker ziet dit niet zoo : als er product genoeg is, komt in de eerste plaats de quaestie van een behoorlijke verdeeling aan de orde. De oude theorie, dat door loonsverlaging de werkgelegenheid toeneemt, kan niet meer worden aanvaard. In een bepaald land, waar de loonen laag zijn, zal het werk misschien toenemen, maar dan ten koste van de arbeiders in de landen waartegen men kan concurreeren. De werkloosheid in haar geheel vermindert er niet door ; integendeel, zij zal vermeerderen. Door loonsverlaging vermindert de koopkracht van de arbeiders, waardoor de afname van het product, dat in voldoende mate wordt gemaakt, en in nog grooter mate kan worden vervaardigd, zal verminderen. Het is een noodlottige cirkelgang van steeds vermeerderende werkloosheid. Spreker vestigt de aandacht op afl. 4 van dit jaar van dit Tijdschrift, waar de heer Geudeker wijst op de enorme werkloosheid in Amerika, niet ten gevolge van hooge loonen, maar van een onjuiste verdeeling van rijkdom. Aangezien er product genoeg wordt vervaardigd, is het zaak, niet te wachten tot iemand van honger sterft, om hem dan iets te geven, maar moet men aan zijn medeburgers een *recht op onderhoud* toekennen. De maatschappij zal zich niet in eens zoo kunnen hervormen, dat dit onderhoud niet meer minimaal is, maar de beide referenten geven toch toe, dat het onderhoud moet worden gegeven, niet uit barmhartigheid (waaraan iets van vernedering verbonden zou zijn), doch, ook in het belang van de maatschappij, van het hooghouden van den mensch, als een *recht*. Spreker is er daarom voor, dat dit zoo mogelijk in de wet wordt opgenomen.

De heer Mr. S. Mok beantwoordt de gestelde vraag bevestigend, zij het op eenigszins andere gronden dan tot nu toe zijn aangevoerd. Zonder terug te komen op hetgeen hij elders heeft geschreven over de economische beschouwingen van prof. Mees, wil hij ten aanzien van diens uitspraak (137) : ,,Abnormaal groote werkloosheid is slechts langs den weg der loonsverlaging te bestrijden'', er op attent maken, dat Mr. W. C. Mees, president van de Nederlandsche Bank en waarschijnlijk de grootvader van den inleider, in 1866 in zijn bekende ,,Overzicht van eenige hoofdstukken der staathuishoudkunde'' reeds een theorie huldigde, die van meer werkelijkheidszin getuigde. Trouwens, het beginsel van art. 163 is reeds te vinden in het Pruisische Landrecht van 1794 en in de Nederlandsche Burgerlijke en Staatkundige Grondregels van 1798. Het begrip : ,,het recht op arbeid'' is een volkomen verouderd natuurrechtelijk begrip (Jellineek, Max Weber, Gust, Radbruch) ; zoodra men met het positieve recht geen raad wist, beriep men zich op een onveranderlijk recht, dat boven de menschen

zou zweven. Een sociaal volkomen onjuiste rechtsbeschouwing. Het recht verandert, evenals de menschelijke natuur, naar plaats en naar tijd. De utopistische socialisten van vóór Marx, huldigden eveneens het recht op arbeid als een socialistisch natuurrecht. Marx maakte, met zijn historisch economische beschouwingswijze duidelijk, hoe het recht verandert met de maatschappelijke verhoudingen, en aan de andere zijde kwam de aanval van de historische school in de staathuishoudkunde rechtstreeks onder den invloed van August Comte. De conceptie van een dergelijke onvervreemdbaar recht gaat uit van een aangeboren recht van het individu.

Niet gaarne zou spreker dus het recht op arbeid aanvaarden als basis voor een grondwettelijke formule. Z.i. heeft de Duitsche bepaling geen andere bedoeling dan dat de gemeenschap verplicht is voor het welzijn van haar leden te zorgen. In de Duitsche Nationalversammlung heeft Singheimer uit Frankfort op 21 Augustus 1919 verklaard, dat men zonder het in den strengen zin als recht te formuleeren, het toch als staatstaak moet beschouwen, dat de staat middelen beschikbaar stelt opdat de werklooze voor zijn eigen onderhoud kan zorgen. Reeds Gustav Schmoller heeft uitgesproken, dat de gemeenschap verplicht is zijn leden in tijd van nood bij te staan. Een dergelijke verplichting zou men echter beter kunnen fundeeren op een moderne risico-leer.

Ten aanzien van de vraag, of het wenschelijk is dezen plicht van de overheid in de wet vast te leggen, voert spreker aan, dat de grondwet, vooral in de tegenwoordige verhoudingen, nu zij wordt vastgesteld door twee derden van het parlement, op grond van algemeen kiesrecht gekozen, wel waarborgen biedt, dat men haar bepalingen zal hoog houden en eerbiedigen. Daarom is spreker van oordeel, dat de plicht, in art. 163 van de Duitsche Reichsverfassung omschreven, in een andere formuleering in de Grondwet moet staan, of aan het hoofd van een wet, die zal brengen een behoorlijke regeling van de werkloozenzorg, in de eerste plaats van de werkverruiming, in de tweede plaats van de werkloosheidsverzekering en den werkloozensteun.

De heer H. Sneevliet meent, dat de inleiders blijkbaar ook geen weg hebben geweten met het groote probleem van de werkloosheid, dat naast het andere probleem, de koloniale quaestie, de onhoudbaarheid aantoont van de bestaande grondslagen der samenleving ; deze beide problemen belichten, scherper dan elk ander, dat men zoodanig in tegenstellingen vast loopt, dat men van crisis tot crisis moet gaan. Het praeadvies van den heer Mees maakt practisch van de geheele aangelegenheid een loonquaestie. Het praeadvies van Prof. Raaijmakers is hoofdzakelijk van ethischen aard. Het vastleggen van voor de toekomst juist geachte principes moet, juist omdat men in dagen van spanning daaromtrent toezeggingen doet, waarvan

men zich later moreel ontslagen acht, zoodanig zijn, dat men er niet zoo gemakkelijk af kan en men moet zoeken naar een verankering, waarop recht van beroep bestaat. De opmerking van den heer Raaijmakers over de mislukking van het Russische experiment in deze, waardoor zou worden verklaard, dat ook de socialistische orde geen uitweg weet voor dit probleem, zou juist zijn, als er in Rusland een socialistische orde bestond. Het is echter bekend, dat men in Rusland, na 1918, door den gang van zaken in de hooger ontwikkelde industriëele landen, voor allerlei practische moeilijkheden is komen te staan, die de fout bewijzen van de gedachte van den huidigen leider van de Russische politiek, Stalin, dat het mogelijk zou zijn, een socialistische orde te verwezenlijken in één enkel land.

De moeilijkheid van het zoeken van een oplossing voor het werkloosheidsvraagstuk wordt vooral in de huidige phase van productie daarom zoo scherp belicht, omdat bij de verdeeling van het kapitaal in constant en variabel, de post constant kapitaal stijgt en er voor variabel minder overblijft. Tegenover een ontzaglijke vergemakkelijking en verruiming van het technische productie-vermogen en de productie staat een crisis in den afzet van het product. Men kan geen verbetering, geen rationalisatie van de productie meer vinden, die niet tegelijkertijd de verscherping van de tegenstellingen treffend openbaart. Dat verruiming van het afzetgebied te vinden ware door het uitkeeren van hooge loonen, is een droom en niets anders. Ondanks alle welwillende adviezen, ook van groote Engelsche industriëelen, die Amerika hebben bezocht, en die dit voor het Britsche imperium als *de* uitweg hebben aangegeven, meent spreker, dat Europa dien weg niet meer kan gaan, en dat Amerika hem nog maar kort kan gaan. Ligt de oplossing voor dit verontrustend maatschappelijk euvel dan misschien, gelijk de heer Mees het heeft gezien, in de verlaging van de loonen ? Hoever zou men moeten gaan, om langs den weg van loonsverlaging meer handen aan het werk te krijgen ? Spreker heeft in China en Indië den arbeid gezien in zijn primitiefsten vorm, waarbij het goedkooper is levende arbeidskrachten in de productie in te schakelen dan technische hulpmiddelen. Op die manier krijgt men vele handen aan het werk, maar degene, die op die manier voor Europa de oplossing zou willen zoeken in de levenspositie van den Chineeschen koelie (want door de loonsverlaging als principe, als heilmiddel te aanvaarden, komt men van kwaad tot erger) loopt fout ! Eerst indien het levenspeil van de arbeiders zou dalen tot een voor Europa ondenkbare basis, zou men een uitschakeling kunnen verkrijgen van de mechanische kracht in de industrie, waardoor inderdaad vele handen werk zouden vinden ! Ook in Duitschland zijn, al is dit artikel, in dagen van spanning, in de Grondwet opgenomen, de werkloosheid en de moeilijkheden, die zich in verband daarmede voordoen, niet veranderd. Daarmede is aangetoond,

dat het aanvaarden van schoone principes, met handhaving van de grondslagen van de huidige orde, geen uitweg brengt, zelfs al spreekt men dan van een omwenteling!

Moet nu die principiëele bepaling worden verworpen, omdat zij te vaag is? Neen. De Nederlandsche wetgeving kent een serie van vage principes, waarmede de heer Raaijmakers toch niet zou willen breken, bijv. de nevelige bepaling in de Lager Onderwijswet, dat de kinderen moeten worden opgevoed tot christelijke en maatschappelijke deugden. Evenmin heeft men bij het oplossen van deze quaestie voornamelijk te kijken in de richting van het verleenen van hulp aan getroffenen, waarbij men dan wel het principe wil aanvaarden, dat men die getroffenen anders ziet dan als bedeelden. Het is immoreel als voornaamste uitkomst de arbeiders te verwijzen naar het terrein van den steun. Tegenover den heer Van der Wal met zijn: „Wij arbeiden niet om te arbeiden" erkent spreker onverbiddelijk en onder alle omstandigheden het veredelende karakter van arbeid boven het de hand leeren ophouden, waardoor men alle knechteneigenschappen in zich gaat ontwikkelen. De verzekering kan maar een kleine correctie bieden, want de consequentie van den heer Mees was, dat die verzekering geheel moest komen ten laste van de belanghebbenden, en de draagkracht van de arbeidersklasse is daarvoor niet groot genoeg. Maar zelfs al zou dit denkbeeld zijn aanvaard, dan doet dit niets ter zake. Spreker ziet, dat de neerdrukkende, de demoraliseerende invloed van de werkloosheid bij de arbeiders evengoed bestaat als bij degenen, die door weelde werkloos zijn. Hij kent dus groote waarde toe aan het recht op arbeid, en hij wil daarom de bepaling, die in de Duitsche Grondwet te vinden is als gevolg van de spanning van 1918, aanvaarden als het juiste principe. Spreker heeft niet de illusie, dat door het neerleggen van een dergelijk principe in de grondwet de wezenlijke orde veranderd wordt of het kwaad wordt weggenomen, maar hij ziet daarin dit voordeel, dat door de erkenning er van toch een enorme stap vooruit wordt gedaan. De formuleering van zulk een wetsartikel zal echter groote moeilijkheden opleveren. In ieder geval: Men moet den weg van de ondersteuning niet op; ondersteuning slechts aanvaardend als er geen andere uitweg is. Er moet in de arbeiderswereld en in de geheele samenleving een zoodanige waardeering voor den arbeid komen, dat het verlangen naar arbeid wordt gewekt. Welnu, dan vraagt spreker van de regelaars van de orde, dat zij den arbeid zullen weten te distribueeren en te organiseeren, dat valide krachten, mannen en vrouwen, werken kunnen als zij werken willen. Maar spreker gaat nog iets verder en wil in den overgangstijd onverbiddelijk daaraan vast binden werk*dwang*. Aan beide polen van de samenleving zal men te doen hebben met menschen, voor wie het wat moeilijk valt, zich met geregeld werk vertrouwd te maken, en men zal dus

dien werkdwang niet kunnen missen. Door het vastleggen van het recht op arbeid in de grondwet wordt bij de arbeiders de begeerte gewekt van die leege formule een de maatschappij mede regelend beginsel te maken. De huidige samenleving is niet vrij, den arbeid zoo te organiseeren als spreker wenscht. Welnu, het grootsche, dat men langs dezen weg kan bereiken is, in de eerste plaats bij de arbeiders, maar ook bij andere lagen van de samenleving, het begeeren te wekken, dat zich concentreert op het wegwerken van een orde, die de menschheid van oorlogsellende door werkloosheidsellende naar nieuwe oorlogsellende dringt.

De heer Nijkamp vestigt nog eens de aandacht op de uiteenloopende lezing, die de heeren Mees en Raaymakers hebben gegeven van het bewuste artikel in de Duitsche Grondwet, waarbij de heer Levenbach reeds heeft geconstateerd, dat de lezing van Prof. Raaymakers de juiste is. Deze laatste zegt, dat recht op werk weliswaar niet is te verwezenlijken, maar erkent den plicht van de overheid, werkloosheid zooveel mogelijk te voorkomen en noodigen steun aan werkloozen zoo weinig mogelijk vernederend te maken. Tegenover de opvatting van Prof. Mees (138) dat ook in het belang van den arbeider in het algemeen vóór alles een ruime productie moet worden bevorderd, — hetgeen niet geschiedt, indien het loon tot zoodanige hoogte wordt opgevoerd, dat bedrijven zich niet staande kunnen houden, in de geboorte worden gesmoord en anderzijds een belangrijk deel der arbeidskrachten improductief op de staatskas teert, stelt spreker de vraag, of het wel juist s, de waarde van de arbeidskracht te doen bepalen onder den invloed van vraag en aanbod, alsof men te doen had met een koopwaar of een stuk gereedschap, en hij antwoordt, dat de arbeidskracht niet is los te maken van den persoon. In de encycliek „Rerum Novarum" teekent Leo XIII aan: Twee kenmerken zijn den arbeid eigen, hij is persoonlijk, wijl de in het werk gestelde kracht en inspanning persoonlijk toebehoort aan den arbeider; en hij is noodzakelijk, wijl hij het levensonderhoud moet verschaffen. Het eerste punt zou het nog aan het goeddunken van elken arbeider vrijlaten, met een geringer loon genoegen te nemen of er zelfs geheel afstand van te doen, maar het tweede punt bepaalt de grootte van het loon, in verband met den natuurlijken plicht, die ieder de instandhouding des levens gebiedt. Het is dus een eisch van natuurrecht, dat het loon niet zoo laag daalt, dat een matig, rechtschapen arbeider er niet van zou kunnen bestaan. Door ruime productie alleen is het belang van den arbeider niet gediend, want het komt ook op de verdeeling aan, en van groote beteekenis is ook *wat* er wordt geproduceerd, nuttige goederen of weelde-artikelen. De consequentie van het standpunt van den heer Mees is langen arbeidsduur, vrouwen- en kinderarbeid,

opdat men in den concurrentiestrijd den prijs van de goederen zoo laag mogelijk kan stellen. Wanneer de heer Mees dan ook (129) stelt, dat de overheid voorzichtig moet zijn bij het nemen van maatregelen, die het bedrijf kunnen bemoeilijken en de werkgelegenheid verminderen, zegt spreker, dat de overheid hier ook een positieve taak heeft, nl. de werkgelegenheid te bevorderen door den arbeid in het land te houden, desnoods door het brengen van financiëele offers, de bedrijven te beschermen tegen dumping enz.

Onjuist is ook de meening (130) dat er ten onzent wordt gezorgd voor de werkloozen, aan wie niet passend werk kan worden verschaft, want lang niet alle werkloozen, die in deze omstandigheid verkeeren, worden gesteund, en de steunregeling, gelijk men die in Nederland kent, bestaat slechts in een betrekkelijk klein aantal gemeenten.

Wanneer de heer Mees eischt, dat verzet van arbeiderszijde tegen loonsverlaging desnoods wordt gebroken, indien dit voor evenwichtsherstel in de productie noodzakelijk is, stelt spreker daartegenover het recht van de arbeiders, dat hun ook wordt aangetoond, dat de toestand in het bedrijf loonsverlaging noodzakelijk maakt, en hij merkt op, dat het de arbeiders wel degelijk aangaat, of de ondernemer zijn bedrijf goed heeft beheerd en bestuurd. Kortom, men zal in zulke belangrijke zaken medezeggenschap moeten geven. Spreker ziet er geen bezwaar in, dat (142) iedere werkloosheidsverzekering tengevolge zou hebben vertraging van aanpassing van het arbeidsloon aan gewijzigde omstandigheden. Het is immers een algemeen belang, en voor de arbeiders noodzakelijk en gewenscht, dat een arbeider, die werkloos wordt, ook in staat wordt gesteld, behoorlijk te leven. Laat men dit na, dan ontstaan voor mensch en maatschappij nadeelige gevolgen. De opzet, de loonen maar te verlagen, zoodra er werkloosheid is, zou kunnen leiden tot een veel te laag of misschien heelemaal geen loon. Klaarblijkelijk durft ook Prof. Mees die consequentie niet aan.

Spreker kan zich vereenigen met de conclusie van Prof. Raaymakers (148) dat ieder mensch het recht heeft, zijn leven in stand te houden, en dat dus de gemeenschap den plicht heeft, het noodige te verschaffen, indien hij niet in zijn eigen onderhoud kan voorzien. Deze inleider acht het echter niet van nut, dit nader te formuleeren in een wetsartikel. Wel neemt hij aan, dat het de plicht van den wetgever is, werkloosheid zooveel mogelijk te voorkomen en te zorgen, dat de steun aan werkloozen zoo weinig mogelijk vernederend zij. Natuurlijk denkt de inleider hier niet aan ondersteuning door middel van armenzorg en wenscht hij een behoorlijk geregelden werkloosheidssteun. De inleider vergist zich evenwel wanneer hij meent, dat de door hem geponeerde overtuiging vrij algemeen bestaat. Velen denken er anders over. Daarom zou het naar sprekers meening wel aanbeveling verdienen, een uitspraak

als Prof. Raaymakers deed, zij het dan niet in de Grondwet, dan toch vast te leggen in een wet, misschien bij de wettelijke regeling van de werkloosheidsverzekering.

De heer Prof. Dr. W. C. Mees R.Azn. zegt, dat er inderdaad een foutje is geslopen in zijn praeadvies. Spreker had bij het schrijven van zijn praeadvies den Duitschen tekst niet voor zich, en heeft te veel vertrouwen gehad in de hem voorgelegde redactie, waarin staat, dat aan iederen Duitscher de mogelijkheid moet worden *gelaten*. Daardoor heeft hij aan die bepaling een pluimpje gegeven, dat niet verdiend was. In de Duitsche Grondwet toch staat inderdaad: „Jedem Deutschen soll die Möglichkeit *gegeben* werden, durch wirtschaftliche Arbeit seinen „Unterhalt zu erwerben". Intusschen is dit een kleine verandering, die overigens geen invloed heeft op sprekers praeadvies.

Spreker is zich bewust, en betreurt niet, dat hij uitvoerige bestrijding van zijn praeadvies heeft uitgelokt, door zich niet te houden aan de beperkte redactie van de hem voorgelegde vraag, maar door een uiteenzetting te geven van zijn standpunt ten opzichte van het loonvraagstuk.

Van den heer Mok heeft spreker niet vernomen, welke de woorden van zijn grootvader waren, waarmede hij zelf kon worden doodgeslagen.

Ook laat hij ter zijde verschillende opmerkingen, die een meer politieke tint hebben, hetgeen in het bijzonder het geval is met verschillende opmerkingen van den heer Sneevliet. Voorts hangt het loonvraagstuk, dat spreker hierbij heeft betrokken, onverbrekelijk samen met allerlei andere vraagstukken (de heer Nijkamp zeide reeds, dat men ook iets zou moeten hooren over productie, dumping, medezeggenschap) maar spreker zou te ver afdwalen, wanneer hij zich op al die zijwegen zou begeven.

Den heer Nijkamp, die meer voelde voor de loonbepaling naar behoefte, antwoordt spreker, dat hij wel in het algemeen het loon wil laten beheerschen door de wet van vraag en aanbod, omdat dit nu eenmaal geschiedt, maar dat ook de behoefte daarbij wel medespreekt. Voor tallooze werkgevers zal de factor van de behoefte maken, dat het loon hooger wordt bepaald dan wanneer uitsluitend met vraag en aanbod rekening werd gehouden. Dat zal b.v. geschieden bij die ondernemers, die nog iets missen kunnen. Maar bij degenen, die zich op de grens van de bestaansmogelijkheid bevinden, is het niet mogelijk, en bij hen zal alleen de kwestie van vraag en aanbod over de hoogte van het loon beslissen.

Wanneer men sprekers praeadvies niet had gelezen, zou men uit het debat wellicht den indruk krijgen, dat hij weinig arbeiterfreundlich tegenover de zaak stond. Ten onrechte. Niet met zekere graagte bepleit spreker onder zekere omstandigheden

verlaging van het arbeidsloon, maar alleen, omdat de economische wet het noodzakelijk maakt. Men moet trachten, eerst langs anderen weg het evenwicht te herstellen, maar, wanneer men op deze wijze gefaald heeft, moet ook het loon zekere concessies doen. Daarbij heeft hij er op gewezen, dat het in menig geval niet zoo'n groot offer blijkt te zijn, omdat door de meerdere productie de prijs van het levensonderhoud omlaag gaat, waardoor het reëele loon niet in dezelfde verhouding omlaag gaat als het geldloon. Zelfs is het mogelijk, dat in bepaalde omstandigheden het reëele loon in het geheel niet omlaag gaat, en dan behoeft daar van den kant van de arbeiders dus zeker geen bezwaar tegen gemaakt te worden. Als men een zeker nominaal loon ontvangt, is het onaangenaam, daarvan een deel te moeten afstaan, en het is van de arbeiders individueel niet te eischen, dat zij voldoende inzicht hebben om te beseffen, dat het toch hun belang is, omdat zij deel uitmaken van het algemeen.

De vraag, of men recht op arbeid moet toekennen, heeft spreker niet met zoovele woorden beantwoord, omdat hij meende, dat dit te veel aanleiding zou geven tot politieke besprekingen. Uit zijn economische opmerkingen blijkt voldoende, hoe hij er over denkt.

Hij meent, dat de maatschappij pas behoorlijk geregeld is, als ieder door arbeid in zijn onderhoud kan voorzien. Wil men op grond daarvan aan ieder een recht op arbeid toekennen, dan trachte men dit recht niet af te dwingen van de overheid, die de verplichting daartoe toch niet zou kunnen nakomen, maar van de arbeidersklasse in haar geheel, die tenslotte de werkloosheid kan doen verdwijnen. Bij verlaging van het arbeidsloon zal vergrooting van de vraag naar arbeid intreden. Is deze stelling zoo absurd, dat „Het Volk" het recht had spreker toe te voegen, dat hij „daasde" ? Het is zeer wel mogelijk, dat verschillende groot-industriëelen, bij wie dit blad een enquete heeft gehouden, te goeder trouw meenen, dat door verlaging van het arbeidsloon de malaise niet te boven is te komen en herstel van het evenwicht b.v. zoeken in protectionistische maatregelen, waardoor de prijs van het eindproduct stijgt, hetgeen aangenamer is dan dat men zou gaan vechten tegen de arbeiders. In de practijk hoort spreker echter vaak anders. Vraagt men middenstanders, zooals behangers, schilders enz., of hun niet meer werk zou worden opgedragen, indien de loonen naar beneden gingen, dan luidt het antwoord, dat vele werken worden uitgesteld, omdat men de loonen te hoog acht. Aan dergelijke uitspraken kent spreker niet minder waarde toe dan aan uitlatingen van leiders van grootindustrieën, waarin allerlei factoren aanwezig zijn, die den stand van zaken minder overzichtelijk maken dan in een klein bedrijf.

Spreker voert den heer Van der Wal tegemoet, dat hij rationaliseering van bedrijven van groot nut acht en dat hij er altijd

tegen is, dat technische verbeteringen worden gesaboteerd ten voordeele van bepaalde groepen en niet van de maatschappij, maar dat hij aan den anderen kant moet volhouden, dat rationaliseering niet steeds kan dienen als middel tot bestrijding van de werkloosheid, want juist daardoor worden arbeidskrachten overbodig. Op den duur leidt het invoeren van nieuwe werkmethoden en het in gebruik nemen van nieuwe machines wel naar meer vraag naar arbeidskrachten, maar in een tijd, dat men moet trachten, het evenwicht tusschen productiekosten en prijs van het eindproduct te herstellen, kan dit geen middel zijn om de werkloosheid te bestrijden. Men bereikt op deze wijze slechts een sluitend maken van den toestand, zonder dat hoogere winst wordt verkregen, en pas het bereiken van extra winst prikkelt tot uitbreiding van het bedrijf. Als noodmaatregel heeft spreker vermindering van arbeidsloon bepleit, wanneer werkloosheid zeer groot is en langdurig groot blijft. Wanneer men spreker nu de consequentie aanwrijft, dat hij voor hongerloonen zou zijn, en met den heer Sneevliet vraagt, of hij dan terug wil naar een levenspeil als in China, heeft men zijn betoog niet aandachtig gevolgd, want hij heeft er juist op gewezen, dat veelal een kleine verlaging van de loonen voldoende is, die niet eens altijd een reëele verlaging met zich behoeft te brengen. Daling tot een zeer laag peil kan slechts voorkomen, wanneer de productiviteit van den arbeid belangrijk achteruitgaat en het aantal arbeiders zeer belangrijk toeneemt. Zulk een achteruitgang behoeft niet te worden gevreesd, wanneer niet allerlei belemmeringen aan de productie in den weg worden gelegd, waartoe spreker ook rekent, dat een gedeelte van de arbeiders kunstmatig aan de markt zou worden onttrokken. Het tweede punt hangt samen met het bevolkingsvraagstuk. Spreker voelt niet voor maatregelen, zooals in Frankrijk worden aangeprezen, om het bevolkingscijfer kunstmatig op te voeren. Wordt de hygiënische toestand steeds beter, dan moet daartegenover beperking van de bevolking staan, wil men rampen voorkomen. Door beperking van het aantal werkkrachten wordt verkregen een vergrooting van het aandeel van de arbeiders in de opbrengst van het eindproduct. Hieraan zijn echter grenzen, want ook de andere productiefactoren moeten beloond worden, wil men niet, dat zij zich terug trekken. Vergrooting van het aandeel van de arbeiders kan dus niet ad libitum worden doorgevoerd. Vergrooting van dit aandeel kan tot veel grooter hoogte worden verkregen door vergrooting van de productiviteit van den arbeid.

Met den heer Levenbach is hij het niet eens, dat er reden zou zijn, de verzekering voor rekening van de gemeenschap te nemen, eenvoudig op grond van het gevaar, zonder dat daarvoor een bepaalde schuld noodig was. Ieder die bloot staat aan een zeker gevaar, moet dat risico dragen en daartegen zijn maatregelen nemen. Een ander zal daarvoor alleen behoeven

op te komen, wanneer hij er de schuld voor draagt. Dat geldt bijv. bij de Ongevallenverzekering. Er is alle reden, die te brengen ten laste van de werkgevers, omdat hier wel is waar geen schuld, maar dan toch bedrijfsrisico is, waarvan de oorzaak niet is gelegen bij den arbeider. Dus : geen schuld in juridischen zin, zoodat men op grond van art. 1401 B.W. vergoeding zou kunnen eischen ; maar het gevaar vloeit voort uit de handelingen van den ondernemer en niet van den arbeider. Men zal echter altijd bepaalde gronden moeten aanvoeren, om het risico van de arbeiders af te wentelen op de overheid. Dat is ook noodzakelijk op practische overwegingen. Er zal bij den individueelen arbeider een prikkel moeten bestaan om het risico zoo klein mogelijk te doen zijn. Spreker heeft er zich in zijn praeadvies niet principiëel tegen verzet, dat de overheid te hulp komt bij een eventueele verzekering ; hij heeft er uitdrukkelijk op gewezen, dat ook de overheid de taak heeft, de verschillende maatschappelijke kwalen te bestrijden. Maar het ligt in de eerste plaats aan het individu, hiervoor maatregelen te nemen, niet alleen op rechtsgronden, maar ook op practische overwegingen, die van zoo groote beteekenis zijn op het gebied van de economie. Men moet bij hetgeen men formuleert ook rekening houden met de menschelijke natuur. Het is dus op juridische gronden niet mogelijk, het risico af te wentelen op de overheid, indien niet de overheid door maatregelen harerzijds dat risico in het leven roept. De tegenwerping is vernomen : de gemeenschap (en de overheid is toch een orgaan van de gemeenschap) is, door de geheele regeling van het maatschappelijk leven, die zij in het leven heeft geroepen, verantwoordelijk voor alles wat er uit voortvloeit. Deze maatschappelijke ordening echter is niet bij „Contrat Social" of bij een andere gelegenheid verzonnen of uitgedacht, maar aldus gegroeid. De menschen hadden het niet anders kunnen doen. Men kan wel door allerlei maatregelen trachten er iets aan te veranderen, de omstandigheden veranderen er ook iets aan, en het maatschappelijk leven is daardoor in voortdurenden groei, maar voor hetgeen men op het oogenblik waarneemt als het maatschappelijk leven is niemand verantwoordelijk !

De heer Levenbach : Maar dan moeten wij de consequenties van die onvermijdelijke organisatie toch aanvaarden !

De heer Mees : Niet in zooverre, dat men op grond daarvan zou moeten zeggen : nu heeft de overheid zich er niets van aan te trekken. Zij heeft zooveel mogelijk het algemeen belang te bevorderen en daarbij kan zij ook maatregelen nemen, die trachten de werkloosheidsverzekering meer ingang te doen vinden, en allerlei mooie sociale maatregelen, die maken, dat het arbeidsloon op doelmatiger manier wordt besteed. Maar

niet door eenvoudig te grijpen uit de beurs van den werkgever. Er is een vorm van arbeidsloon, die uit de productie wordt betaald, maar niet wordt uitgekeerd als geldloon, doch als uitgesteld loon, waardoor een risico wordt gedekt.

De heer Levenbach : Aanvaardt U dan, dat die aanvullende hulp van de overheid, die U desnoods wilt accepteeren, zijn grond vindt niet in de algemeene overweging, „dat men iemand niet mag laten omkomen", maar dat de overheid of de gemeenschap de verplichting daartoe heeft, omdat zij die economische ordening, gelijk die is, handhaaft en niet anders kan dan handhaven ?

De heer Mees : Niet als uitvloeisel van de maatschappelijke orde, maar als plicht van de overheid, om alles te doen wat zij meent, dat in het algemeen belang is. Dat kan ook met zich brengen het nemen van maatregelen in het belang van de arbeiders, in den vorm van sociale verzekering of van andere voorzieningen, en ook de werkloosheidsvoorziening kan daaronder vallen. Dat kan voortvloeien uit humanitaire overwegingen en uit practische overwegingen. De practische overweging, dat men de arbeidskracht in stand moet houden, geen lompenproletariaat of pauperisme in het leven moet roepen, kan er toe leiden, dat een vrij ruime ondersteuning wordt verstrekt. Maar ook humanitaire overwegingen mogen zeker gelden !

Spreker zou er echter wel bezwaar tegen hebben, op grond van de omstandigheid, dat hij het nemen van bepaalde maatregelen als plicht van de overheid beschouwt, het recht op arbeid neer te schrijven in de Grondwet of een andere wettelijke regeling. Naar gelang de omstandigheden zich wijzigen kan die plicht ruimer of minder ruim zijn. In een maatschappij met een ruime welvaart zullen de humanitaire overwegingen meer aan het woord kunnen worden gelaten dan in een verarmde maatschappij. Het is dus onmogelijk, in een algemeene formule een recht daarop voor iemand vast te stellen. (*Instemming*).

Prof. Dr. Ch. Raaymakers zegt zich een oogenblik te hebben afgevraagd, of zijn praeadvies zoo onbeduidend of zoo buitengewoon helder en overtuigend is geweest, dat er zoo weinig over te zeggen viel. Intusschen heeft hij eenige operkingen van de heeren Mok en Sneevliet te beantwoorden. Merkwaardig is het, dat beide heeren, hoewel zij aan den eenen kant het recht op werk niet erkennen, en het natuurrecht loochenen of aan de andere zijde meenen, dat dit in deze maatschappelijke orde toch niet te bereiken is, er beiden op staan, dat dit recht op werk in de tegenwoordige samenleving in de wet wordt erkend.

Zonder in te gaan op de vraag, of het natuurrecht nog bestaat, mag spreker wel even verklaren, dat het, na den doodsteek, die Marx en Comte er aan toebrachten, tamelijk welvarend is. Ieder, die op de hoogte is van de philosophische en rechtslitteratuur van den laatsten tijd, zal daar hebben aangetroffen een algemeenen hang naar hetgeen men met een verouderd woord natuurrecht noemt. Waarop fundeert anders Mr. Mok den plicht van de overheid, de arbeiders werk te geven, althans hen te ondersteunen op een wijze, die afwijkt van armenzorg ? Noemt men dit geen natuurrecht, dan begrijpt spreker niet, waarop die plicht zou berusten. Anderzijds heeft men getracht, dien plicht van de gemeenschap te motiveeren op grond van het risico. Waarom iemand, die een risico op zich heeft genomen, genoopt zou zijn, een daaraan beantwoordende verplichting op zich te nemen, als dit niet was op grond van het natuurrrecht, is spreker ook niet duidelijk. Overigens behoeft in een beraadslaging over de practische beteekenis van een wetsartikel op het natuurrecht niet dieper te worden ingegaan.

Niets heeft minder in sprekers bedoeling gelegen, dan, onder verwijzing naar de toestanden in Rusland, te betoogen, dat zelfs in een socialistische ordening het recht op werk niet practisch verwezenlijkt kan worden. Hij heeft slechts willen argumenteeren, dat in landen, waar een artikel als hier bedoeld in de wet is opgenomen, de ondervinding heeft geleerd, dat het practisch niet wordt uitgevoerd, gelijk ook in Rusland, waar men tracht een socialistische ordening door te voeren, practisch is gebleken, dat het recht op werk niet te verwezenlijken is. Over het vraagstuk, of dit recht dan wel te verwezenlijken zou zijn, wanneer eenmaal over de geheele wereld de socialistische ordening zou zijn ingevoerd, valt lang te debatteeren. Spreker gelooft wel, dat productie en verdeeling van goederen in een socialistische wereldrepubliek te regelen zouden zijn, echter op één voorwaarde, nl. dat er wordt ingevoerd werk*dwang*, waarvan de heer Sneevliet trouwens niet afkeerig blijkt te zijn. Dan is er ook gelegenheid, het recht op arbeid toe te passen. In de familia van de Romeinen, in de „geschlossenen Wirtschaft", stond de slavenmeester er met de zweep achter en daar bestond inderdaad geen werkloosheid. Wil de heer Sneevliet werkdwang voor den overgangstoestand al aanvaarden, wat hij zal doen, wanneer eenmaal de socialistische of communistische ordening zou zijn bereikt, staat spreker niet helder voor den geest.

Deze spreker heeft het geen bezwaar genoemd, dat het recht op arbeid of ondersteuning een zeer vage formule zou zijn, en hij heeft daarbij verwezen naar verschillende vage formules in de Nederlandsche wetgeving, o.a. de plicht van de overheid de jeugd op te voeden tot alle maatschappelijke en christelijke deugden, welke formule spreker dan speciaal niet gaarne zou missen. Welnu, spreker hecht daar niet de minste waarde aan

en biedt den heer Sneevliet gaarne al die vage formules ten geschenke. Niemand weet wat zij eigenlijk beteekenen, en men zal begrijpen, dat spreker ook de vage formule, die heden aan de orde is, liever niet in de wetgeving ziet opgenomen. De bepaling betreffende het onderwijs staat reeds zeer lang in de Nederlandsche wetgeving en heeft niet het minste uitgewerkt. Wel stelt spreker prijs op gelijkstelling van onderwijs en op subsidiëering uit de rijkskas van het bijzonder onderwijs, evenals van het openbaar onderwijs.

Aantrekkelijk vindt spreker de opmerking van den heer Sneevliet, dat er onder de arbeiders niet mogen zijn „des fainéants".

Spreker vindt het met hem verschrikkelijk, dat arbeiders langdurig leeg moeten loopen, en tenslotte de hand ophouden voor een aalmoes. Maar hij verschilt hierin met den heer Sneevliet van meening, dat men hieraan op eenigerlei wijze zou kunnen tegemoet komen door een dergelijken wensch te formuleeren in een vagen term, treurig surrogaat van het natuurrecht : men stelt zich tevreden met de leuze. Spreker doet het liever met het natuurrecht en zonder een vage formule in de een of andere wet.

Terecht heeft de heer Nijkamp verondersteld, dat spreker een voorstander is van wettelijke regeling van werkloosheidsverzekering, want (hij zegt dit niet om zichzelf een pluim op den hoed te steken, maar het is een antwoord op een vraag) hij meent een der eersten in Nederland te zijn geweest, die door zijn dissertatie het vraagstuk aan de orde heeft gesteld. (*Instemming*).

De Voorzitter constateert, dat (wat nog nooit gebeurd is) de vergadering om vier uur gereed is. Spreker kan dus ditmaal gelegenheid geven voor replieken, zij het niet te lang.

De heer Mr. Levenbach merkt den tweeden praeadviseur op, dat hij, wanneer hij het recht op werkloosheidsuitkeering gegrondvest heeft op het risico, het er toch volkomen mede eens is, dat dit niet alleen een positieve wettelijke formuleering is, maar dat er een hooger beginsel achter zit, een hoogere wetsopvatting, die in de richting van het natuurrecht gaat.

De heer Mees is in zooverre teruggekomen op zijn standpunt, dat hij naast schuld ook wel risico als grondslag aanvaardt, mits er een bepaalde handeling van dengene, die het risico moet dragen, aan ten grondslag ligt, als hij dus door zijn handeling het risico in het leven roept. (Voorbeeld : ongevallenrisico, in het leven geroepen door den ondernemer). Hoewel de maatschappelijke orde niet door bepaalde individuen of door de overheid zoo maar gewijzigd kan worden, is toch de totaliteit van de maatschappelijke ordening een complex van handelingen van allen, van de geheele gemeenschap, die dus

ook het aan die handelingen verbonden risico moet aanvaarden. Als de heer Mees op het feit, dat men door zijn handelingen bepaalde gevolgen in het leven roept, aansprakelijkheid kan baseeren, zou hij met sprekers opvatting moeten medegaan.

De heer Sneevliet noemt het tegenover den heer Mees misplaatst, te beweren, dat in vergaderingen als deze de politiek moet worden vermeden : zij doen niets anders dan spreken over politiek. Er is geen economie zonder politiek, — al is er misschien wel eens politiek zonder economie.

Spreker wil aannemen, dat de heer Mees de menschen hier niet op Chineesch levenspeil wil brengen, maar hij heeft willen wijzen op de gevaarlijke tendens in de redeneering van den heer Mees. Als argumentatie voor de theorie van de loonsverlaging moet worden gezocht in de vraag, of men in zijn huis al of niet reparatie-werk zal doen uitvoeren, bekijkt men de zaak niet van den breeden kant. Men loopt dan gevaar aan de gemeenschap begrippen op te dringen, die, al zijn zij niet zoo bedoeld, objectief arbeidersvijandig moeten worden genoemd. Is men sinds 1918 niet bezig, na te denken over de vraag, hoe de arbeiders een ruimere plaats aan den levensdisch zouden kunnen krijgen, in plaats van zich te verdiepen in de mogelijkheid, om die plaats te verengen en te vernauwen ? Degenen, die trachten naar konkurrenzfähigkeit om het verloren afzetgebied te heroveren en in dit verband met loonsverlaging gaan schermen, scheppen de mogelijkheid van zoodanige verlaging van levenspeil, dat daarmede regelrecht op een crisistoestand wordt aangestuurd.

De heer Raaijmakers heeft zich verdiept in de vraag, of zijn praeadvies zoo onbenullig was. Spreker heeft het op een enkelen zin na wijs gevonden, vooral om zijn kortheid. Het is een vraagstuk, waarover men maar liefst kort moet zijn, omdat het analyseeren van dingen, die hierbij ter sprake kunnen worden gebracht, onverbiddelijk moet leiden tot de conclusie : wij kunnen niet latent blijven tegenover het verschijnsel, dat wij van de eene naar de andere crisis gaan. Maar op dien eenen zin heeft hij geen antwoord gevonden. Hij heeft blijkbaar reusachtig veel respect voor toezeggingen in regeeringsverklaringen, troonredes, e.d. Als die eene zin uit het praeadvies was weggebleven, zou het bijna perfect van wijsheid geweest zijn, maar voor spreker verwerpelijk.

Spreker houdt vol, dat die vage formules in de wetgeving niet verwerpelijk zijn. Men heeft hierin te zien een verankering van het gewordene. Het eenige, waartoe spreker probeert deze vergadering te verleiden, is, haar te winnen voor het inzicht, dat men niet moet wachten tot spanningsdagen om min of meer vage begrippen te verankeren, maar dat men, de opvoedende waarde van het begrip vanuit een zeker standpunt erkennende, vooruit dergelijke formules in de wetgeving opneemt.

Inderdaad, in Rusland en Duitschland zijn de uitkomsten niet in overeenstemming met den inhoud ervan. Toch heeft dat naar de toekomst wijzende woord zijn waarde. Zoo goed als het op het gebied van het onzienlijke zijn waarde heeft, met vage begrippen, den paradijstoestand rakende, te werken als paedagogischen maatregel, wil spreker zich dit veroorloven ten opzichte van sociale en wettelijke bepalingen. Alle besprekingen over de regeling van het werkloozenprobleem en de werkloosheidszorg leiden er toe, dat men zich met een onvolkomen regeling tevreden moet stellen, maar men moet daar door heen zien en bedenken, dat het werkloosheidsprobleem de overheid dwingt, geen enkel middel te verwaarloozen, waardoor de kwaal in haar hart wordt aangetast. Het opnemen van dit artikel in de wet is iets van dien aard!

Bij de ethische instelling van het praeadvies van Prof. Raaymakers had spreker niet verwacht, dat diens beantwoording negatief zou blijven. Kan zulk een formuleering in de wet theoretisch misschien aangevochten worden, positief zou zij het voordeel hebben, een regeering, die bij een gelukkige samenvatting van krachten uit het Nederlandsche volksleven in staat zou zijn, het staats- en het economisch leven met nieuwe dingen te verrijken, een grootsche taak voor te leggen.

De heer Mr. Mok zegt, dat, hoewel Prof. Raaymakers een aanhanger van het natuurrecht is, terwijl spreker dit dan niet zou zijn, er toch niet zulk een ernstig verschil in standpunt bestaat. De gerechtigheid is een algemeen menschelijk verschijnsel in elke maatschappij, maar het recht op arbeid en eigendom is geheel afhankelijk van plaats en tijd en kan naar gelang daarvan, wat den inhoud betreft, zeer sterk verschillen. Men kan zich een maatschappij denken, waar het recht op arbeid als zoodanig niet zou heerschen of waar men het „wie niet werkt, zal niet eten" liet gelden, maar in *deze* maatschappij komt het er niet op aan te formuleeren een individualistisch recht op arbeid, doch is het de plicht van de overheid te zorgen, dat hij, die buiten zijn schuld niet kan werken, daartoe in staat wordt gesteld, of van gemeenschapswege op niet vernederende wijze wordt ondersteund.

De heer Prof. Mees geeft den heer Levenbach niet toe, dat hij heeft geretireerd, door het begrip „schuld" te laten varen. In economische zaken kan men zich niet altijd houden aan juridische begrippen. Juridisch wordt het begrip „schuld" in verband met de jurisprudentie ten opzichte van art. 1401 B.W. beperkt opgevat. Maar spreker heeft hier duidelijk verband gelegd tusschen nadeelige gevolgen en handelingen, die daaraan vooraf gaan, en dan mag men in een economisch betoog wel van schuld spreken, zonder zich door de jurisprudentie te laten leiden.

In een vergadering als deze — dit in antwoord aan den heer Sneevliet — heeft men zich te houden aan de economische werkelijkheid. Wanneer men politiek wenscht, dat het loon van de arbeiders niet slechter zal worden dan in 1918, maar beter, dan kan spreker dit op zich zelf onderschrijven, maar vraagt zich daarbij aanstonds af, of men op deze wijze het algemeen belang, en daardoor ook het arbeidersbelang, het best bevordert. Hij is er allerminst op uit, verslechtering van de economische positie van de arbeiders te bepleiten. Maar wanneer de algemeene welvaart kan worden bevorderd door tijdelijk prijs geven van een deel van het nominale loon, dan zal menschelijk verklaarbaar verzet van de arbeiders daartegen moeten worden gebroken en zeker niet gesteund door maatregelen van overheidswege. Evenmin als men het kapitaal in zijn verzet tegen renteverlaging zou mogen steunen, indien het algemeen belang die renteverlaging vorderde. De werkloosheid in Nederland is niet zoo groot, dat van dezen maatregel buitengewoon groote vermindering van het nominale loon een gevolg zou behoeven te zijn.

Het leven van behangers, schilders e.d. is zoo goed een stuk economisch leven als dat van de grootindustriëelen en de industriearbeiders. Loon, hooger dan de productie toelaat, zal b.v. in den landbouw tengevolge hebben, dat men overgaat tot een meer intensieve cultuur, waardoor minder arbeiders worden vereischt. De vraag naar arbeid vermeerdert, naarmate het loon omlaag gaat.

De heer Prof. Raaymakers volstaat met de opmerking, dat hij met genoegen heeft vernomen, dat sommigen van het natuurrecht niet zoover staan als het wel eens schijnt, en het woord misschien niet aanvaarden, maar de zaak wel.

Spreker blijft er bij, dat opneming van een formule als hier bedoeld in de wet weinig waarde zou hebben.

De Voorzitter, de besprekingen samenvattend, verklaart, dat het dit maal wel héél goed blijkt te zijn, dat in deze vereeniging nooit stemmingen over bepaalde principiëele leuzen plaats vinden. Het onderwerp, heden in discussie, is tenslotte gebleken min of meer tweeledig te zijn ; in de eerste plaats de vraag, of het gewenscht is, dat de overheid erkent een recht op arbeid, in dien zin, dat de overheid ieder, die arbeiden wil, ook werk moet verschaffen ; daarnaast de vraag, of de overheid niet iets meer heeft te doen, n.l. een recht van ieder, die werkloos is, op steun, maar dan op basis van gerechtigheid in plaats van philanthropie, te erkennen.

Wat het laatste betreft, is het merkwaardig, dat de vraag, of de overheid ieder, die arbeiden wil, daartoe gelegenheid moet geven, een punt, dat een vijftigtal jaren geleden door ieder zou zijn besproken, nauwelijks is aangeroerd. Natuurlijk behoort

het tot de taak van den staat, iets meer te doen dan vrijheid van arbeid te waarborgen, bij wijze van politiemaatregel. Men heeft vrijwel algemeen aangenomen, dat de staat, indien hij in de mogelijkheid verkeerde, ieder arbeid te verschaffen, dit ook moest doen. Ten aanzien van de vraag, of dit al of niet mogelijk zou zijn, is niet zoo zeer gedebatteerd als wel getuigd. Debatteeren over dergelijke onderwerpen is moeilijk. Men zou proefnemingen moeten kunnen doen, die echter op economisch gebied zoo niet onmogelijk, dan toch wel bezwaarlijk bereikbaar zijn. Bismarck heeft eens gezocht naar een eiland in den Atlantischen Oceaan, groot genoeg om er alle socialisten heen te brengen, teneinde hun gelegenheid te geven, in vrijheid een socialistischen staat te vormen, opdat men proefondervindelijk zou kunnen nagaan, wat daarvan terecht kwam. Onjuiste gedachtengang! Ook al was die staat mislukt, niemand zou daardoor tegen het socialisme zijn overtuigd, voorzoover hij dit niet reeds was, want men zou zich natuurlijk er op hebben beroepen, dat de proef onder ongunstige omstandigheden was genomen. Men lette maar op Rusland. De omstandigheden zijn nu eenmaal niet te dwingen. Proefondervindelijk is de sociale economie niet te behandelen. Het komt neer op het analyseeren van verschijnselen, die bestaan en het daaruit afleiden van mogelijkheden. Hierbij wordt ieder beïnvloed door het algemeene standpunt, dat hij inneemt en daardoor laat men op dubieuze punten bij de analyse den doorslag geven. Zoo heeft het bestuur ook heden slechts mogen verwachten, dat van verschillende standpunten het pro en contra zouden worden aangevoerd.

Ook over de andere zijde van het vraagstuk, nl. of men voorzoover men het dan onmogelijk beschouwt, dat de staat aan ieder arbeid verschaft, moet uitspreken, dat de staat elkeen moet bijstaan, die buiten zijn schuld werkloos is geworden, is die verplichting van den staat niet ontkend, al zijn er verschillende modulaties waar te nemen omtrent de spontaneïteit, waarmede men het woord „verplichting" heeft uitgeproken.

Daarnaast is de vraag aangeroerd, wat de basis zou zijn van de aansprakelijkheid van den staat, en men heeft in dit verband gesproken over het natuurrecht en over de vraag, of het wenschelijk is, zulk een vage formule in de wet op te nemen. De hier aanwezige vertegenwoordigers van departementen kunnen hier hun voordeel mede doen. Ook de heer Mees heeft de verplichting van den staat, om vrijwillig werkloozen te helpen, erkend.... Spreker begrijpt niet, dat iemand op dit oogenblik interrumpeert met de woorden „op niet vernederende wijze", want de heer Mees heeft geenszins beweerd, dat dit wel op vernederende wijze zou moeten geschieden. Het resumé van den Voorzitter kan bezwaarlijk aanleiding geven tot een nieuw debat. Ieder, die naar den heer Mees heeft

geluisterd, zal toegeven, dat hij in dit opzicht volkomen duidelijk is geweest.

De heer Prof. MEES, nog even het woord verkrijgend, stelt vast, dat hij niet alleen niet heeft gezegd, dat het op vernederende wijze moest gebeuren, maar dit ook nergens heeft bedoeld. Hij heeft alleen betoogd, dat men niet moet wegnemen den prikkel om desnoods tegen lager loon weer aan het werk te gaan.

De VOORZITTER eindigt met alle aanwezigen, de debaters, en in het bijzonder de praeadviseurs, dank te zeggen, en knoopt er het verzoek aan vast, dat men deze woorden niet zal willen beschouwen als een „vage formule" of als gesproken „in een moment van spanning".
Hierna sluit hij de vergadering.

Jaarverslag van de Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid over het jaar 1927.

Samenstelling Bestuur. Op de jaarvergadering van 21 Mei werd de heer Mr. J. GERRITSZ als bestuurslid en secretaris herkozen; in plaats van den heer SMEENK, die telegrafisch mededeelde, dat hij wenschte af te treden, werd benoemd Prof. TH LIMPERG.

Bestuursvergaderingen. Het Bestuur vergaderde twee maal n.l. op 21 Mei en op 10 October.

Secretariaat. Het secretariaat bleef gevestigd op het bureau van den Ned. Werkloosheidsraad, Kloveniersburgwal 70, Amsterdam, tel. 48885.

Leden. Het aantal leden bedroeg op 31 December 1927 212, tegen 225 op 31 December 1926. In 1928 is het ledental eenigszins gestegen.

Tijdschrift. Van het Tijdschrift van den Nederlandschen Werkloosheidsraad ontvangen de leden één of meer exemplaren, behalve eenige leden, die verklaard hebben geen prijs te stellen op toezending van het Tijdschrift. Het aantal verstrekte exemplaren bedroeg 195. De omvang van het Tijdschrift bedroeg 472 pagina's en die van het Orgaan 350 bladzijden, tezamen 822 pagina's.

Ledenvergadering. De jaarvergadering voor de leden had plaats op 21 Mei te Amsterdam. Besproken werd de financieele toestand van de Vereeniging. Het bleek, dat de inkomsten der Vereeniging ondanks alle moeite tot vermeerdering op andere wijze, niet toereiken om op bescheiden schaal te werken. Besloten werd voor 1928 wederom een kleine Rijkssubsidie te vragen, terwijl met dankbaarheid werd vernomen, dat over 1927 een subsidie beschikbaar was gesteld. al werd het moeilijk gevonden, dat daaraan een voorwaarde was verbonden. Een commissie tot nazien van de rekening en verantwoording over 1927 werd benoemd, bestaande uit de heeren PONSTEIN, DEKEMA en een vertegenwoordiger van het R. K. Werkliedenverbond.

Praeadviezen. In de namiddag-bijeenkomst dezer vergadering, welke gepresideerd werd door den heer Mr. C. J. BARON VAN TUYLL VAN SEROOSKERKEN, werden besproken de praeadviezen, uitgebracht door de heeren Ir. BONGAERTS, Mr. Dr. A. VAN DOORNINCK en Dr. F. M. WIBAUT, over de vraag: „Is het wenschelijk in tijden van een slechte arbeidsmarkt met het oog op de verruiming van werk-

gelegenheid de uitvoering van openbare werken te bevorderen en zoo ja, hoe moet men dan in de financiering dier werken voorzien (o. a. leenen voor productieve, maar niet onmiddellijk rendabele werken)?" Deze praeadviezen zijn opgenomen in het Tijdschrift op blz. 125 e. v. Een verslag der vergadering is opgenomen in het Tijdschrift 1927, blz. 215.

Nederlandsche Werkloosheidsraad. De Nat. Ver. was als lid van den Raad op alle vergaderingen vertegenwoordigd door 2 of meer bestuursleden. De Raad vergaderde in 1927 twee maal.

Geldmiddelen. De inkomsten der Vereeniging bedroegen in 1927 ƒ 2442.74 en de uitgaven ƒ 2481.48½.

Subsidie. Door den Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid werd een subsidie van ƒ 125.— beschikbaar gesteld onder voorwaarde, dat een gelijk bedrag door vrijwillige bijdragen zou worden bijeengebracht, hetgeen inderdaad geschied is. Het Bestuur verzocht in het begin van 1927 aan den Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid te willen bevorderen, dat voor 1928 een subsidie op de Staatsbegrooting voor de Nat. Ver. zou worden uitgetrokken en wel tot een bedrag van ƒ 250.—. Toegezegd is echter een bedrag van ƒ 125.—.

FINANCIEEL OVERZICHT.

Saldo 1 Januari 1927 kas en giro	ƒ 81.72	Porti en plakzegels	ƒ 36.—
Contributies	„ 2272.74	Verschuldigd recht en inningskosten	„ 19.08½
Extra bijdragen	„ 45.—	Bureaubehoeften	„ 9.75
Rijkssubsidie	„ 125.—	Reis- en verblijfkosten	„ 57.05
Nadeelig saldo	„ 14.27½	Honoraria	„ 69.—
		Stenografisch verslag	„ 87.50
		Zaalhuur	„ 28.10
		Contributie N.W.R.	„ 25.—
		Bijdrage Tijdschrift 1926	„ 275.—
		Bijdrage Tijdschrift 1927	„ 1875.—
		Nog te betalen Tijdschrift 1927	„ 57.25
	ƒ 2538.73½		ƒ 2538.73½

Buitenlandsch Overzicht.

Tsjecho-Slowakije.

Bescherming der arbeidsmarkt. Enkele maanden geleden heeft de Tsjechische volksvertegenwoordiging een wet tot bescherming der binnenlandsche arbeidsmarkt aangenomen. Elke werkgever, die buitenlandsche arbeiders in dienst heeft of wil nemen, moet daarvoor de toestemming der overheid hebben, indien deze arbeiders niet reeds vóór den 1sten Mei 1923 permanent bij hem werkten. De toestemming wordt slechts verleend voor bepaalde personen in bepaalde ondernemingen voor een bepaalden tijd en slechts dan, wanneer geen overeenkomstige binnenlandsche arbeider beschikbaar en buitengewone redenen aanwezig zijn. Voor nieuwe arbeiders gelden dezelfde bepalingen.

Zweden.

Emigratie. In 1927 vertrokken uit de Zweedsche havens

10.518 emigranten (10.924 in 1926), waarvan 10.296 Zweden. Het aantal mannen was 7529, dat der vrouwen 2989.

Het grootste percentage voor mannen zoowel als vrouwen zijn personen tusschen de 15 en 25 jaar (respect. 53.7 en 43.4 %), dan volgen de 25—35 jarigen met respect. 31.1 en 28.7 %, de 35—45 jarigen 6.2 en 10 %, terwijl het aantal jongens beneden de 15 jaar 6.2 en dat der meisjes 12 % bedroeg.

Arbeidsbemiddeling en arbeidsbeurzen. De arbeidsbemiddeling had in 1927 in Zweden plaats door 158 arbeidsbeurzen, nl. door 36 hoofd- en 97 bijkantoren, 22 zelfstandige beurzen voor zeelieden en 3 andere speciale vakbeurzen, 1 voor schilders, 1 voor blikslagers en 1 voor jeugdige arbeiders en leerlingen.

In vergelijking met 1926 nam zoowel het aantal aanvragen om werk als dat der vacante en bezette plaatsen eenigszins toe, gelijk uit de volgende cijfers blijkt: totaal aantal aanvragen 517.711 (497.651 in 1926), 261.545 vacante en 211.997 bezette plaatsen (respect. 247.286 en 202.738 voor 1926).

Verdeeld naar sekse waren de cijfers de volgenden: 360.279, 129.782, 118.214 voor arbeiders (waarvan 14.800 bij de verschillende werkverschaffingen), 157.432, 131.763 en 93.783 voor arbeidsters.

De verhouding tusschen het aantal aanvragen om werk en dat der vacante plaatsen was in het afgeloopen jaar zoowel voor de mannen als voor de vrouwen gunstiger dan te voren, voor de laatsten gedurende het geheele, voor eerstgenoemden gedurende de 8 laatste maanden van het jaar.

Evenals in de voorafgaande jaren vertoonde ook in 1927 het aantal bezette plaatsen voor industrie en handwerk een afnemende, dat voor handel en verkeer een stijgende tendenz, terwijl de bemiddeling in den landbouw eveneens sterk toenam. Zoodoende kwamen, mede in verband met het toenemend aantal aanvragen om werk bij eerstgenoemden tak van bedrijf 777 werkzoekenden op 100 vacante plaatsen (667 in 1926) en verminderde dit aantal voor het landbouwbedrijf van 140 tot 125.

De van overheidswege geopende arbeidsbeurzen voor zeelieden schreven 57.164 werkzoekenden in. Op 21.196 vacante kwamen 20.536 bezette plaatsen.

Het gemiddeld aantal aanvragen om plaatsing per 100 vacante plaatsen, in 1926 272, bedroeg in 1927 270.

Bij de verschillende zeemanstehuizen monsterden in het afgeloopen jaar 39.905 zeelieden, waarvan 98.3 % Zweden, aan en 38.429 af (99.7 % Zweden). Het meeste gebruik van de beide soorten bemiddelingsgelegenheid werd gemaakt door de groepen dek- en machinepersoneel en door koks.

Stockholm en Göteborg hebben een speciale afdeeling voor vrouwelijk personeel op schepen. Het geheele jaar door was er een vrij groot overschot aan arbeidskrachten; per maand gemiddeld 2936 (tegen 2922 in 1926). A. H.

Rapport der kommissie omtrent de werkloosheidsverzekering. In 1926 had de Zweedsche regeering een kommissie van acht leden ingesteld ter bestudeering van de vraag, of de werkloosheidsverzekering verplicht of vrijwillig moet zijn en of het mogelijk is een verband te leggen tusschen de verzekering en de werkverruiming. Einde April j.l. heeft deze kommissie haar rapport ingediend.

Vier leden der kommissie verklaarden zich tegen het invoeren der werkloosheidsverzekering in Zweden. Onder voorstanders bevindt zich de chef der afdeeling ondersteuning van het departement van sociale aangelegenheden, die echter als voorwaarde stelt, dat de regeling der werkloosheidsverzekering tevens omvat een regeling der werkverruiming. Deze ambtenaar, de heer Koch, heeft voorts een bemiddelingsvoorstel ontworpen, dat ook aanvaard is door de vier tegenstanders der verzekering. Dit voorstel beoogt de samensmelting van alle bestaande sociale verzekeringen met de regeling der openbare ondersteuning. Deze uniforme regeling zal moeten berusten op het beginsel der behoefte en, onder toezicht van den staat, bestuurd moeten worden door een bijzonderen raad voor sociaal werk.

Voor het geval, dat werkloosheidsverzekering wordt ingevoerd, zijn zes leden der kommissie voorstander van verplichte verzekering. De inkomsten zullen dan moeten vloeien uit bijdragen van de arbeiders en werkgevers met subsidie van den staat.

Indien vrijwillige verzekering wordt ingevoerd zullen de benoodigde gelden echter moeten worden opgebracht door werkloosheidskassen der arbeiders, aan welke de staat onder bepaalde voorwaarden subsidie moet geven.

De kommissie dringt voorts aan op sterke ontwikkeling der arbeidsbemiddeling. Zij beveelt voorts aan, dat de werkverruiming zal worden ter hand genomen door den te vormen raad voor sociaal werk en niet door de werkloosheidskommissie. In elk geval zal echter het beginsel, dat bij deze werken lager loonen moeten worden gegeven dan de gemiddelde niet-geschoolde arbeider verdient, moeten worden gehandhaafd.

Zwitserland.

Geboortedaling en arbeidsmarkt. Ook in Zwitserland is het aantal geboorten, vooral in de oorlogsjaren, sterk gedaald. Het aantal levendgeborenen bedroeg er gemiddeld per jaar in het

tijdvak 1905—1909	95.162
1910—1914	90.823
1915—1919	73.211
1920—1924	77.469
1925	72.570

Aangezien de leerplicht in Zwitserland een jaar langer is dan in andere landen zal eerst in 1931 deze achteruitgang op de arbeidsmarkt voelbaar worden.

Mr. S. J. L. VAN AALTEN. †

Toen tegen het eind van het eerste decennium dezer eeuw de gemeentelijke overheid hier te lande het initiatief nam de verzekering tegen werkloosheid tot ontwikkeling te brengen, was het te begrijpen, dat een warm-voelend man als Mr. VAN AALTEN van harte dat streven steunde en bevorderde. Het was dan ook niet te verwonderen, dat, toen de tweede stad des Rijks overging tot het stichten van een gemeentelijk werkloosheidsfonds, VAN AALTEN van het bestuur dezer stichting de voorzitter werd en toen kort daarop een vereeniging van de werkloosheidsfondsen tot stand kwam, sprak het van zelf, dat Mr. VAN AALTEN in het bestuur zitting kreeg.

Na de afkondiging van het Werkloosheidsbesluit 1917 werd de Rijkscommissie van Advies voor de Werkloosheidsverzekering in het leven geroepen en tot de eerst benoemden behoorde wederom Mr. VAN AALTEN. Tot zijn dood is hij er plaatsvervangend voorzitter geweest. Niet alleen in genoemde functies, ook in de Vereeniging van Nederlandsche Gemeenten en in het Gemeentebestuur van Rotterdam, niet in het minst toen hij zoo langen tijd het burgemeestersambt heeft moeten waarnemen, heeft hij de zaak der werkloosheidsbestrijding krachtig en met tact gediend.

Het is een droeve plicht dit hier te moeten vermelden, en, al had men kunnen opmerken, dat de laatste jaren de gezondheidstoestand van den heer VAN AALTEN achteruitging, niemand had verwacht, dat wij in zoo korten tijd reeds dezen strijder voor de zaak, waaraan dit tijdschrift is gewijd, zouden moeten verliezen.

DE REDACTIE.

Staatsfinanciën, werkloosheidsbestrijding en konjunktuur.

In het begin van het derde deel van het belangrijk rapport „Business Cycles and Unemployment", geeft Wesley C. Mitchell, directeur van het „National Bureau of Economic Research" een samenvatting van de onderscheidene middelen ter bestrijding van de werkloosheid in het rapport voorgestaan. Hij schrijft:

„Proposals for preventing business crises and depressions are as old and as numerous as theories concerning their cause. Almost every diagnosis of the disorder has suggested a course of treatment, and the diagnoses have ranged from speculation to „capitalism", from competition to oversaving, from sun spots to morbidity rates. There have been writers wo held that nothing can be done to avert the calamities of business cycles, writers who believed that no remedy will suffice short of a reorganisation of society or a regeneration of human nature, and writers who found a panacea in some trifling reform.

In this book no effort is made to consider the whole range of these remedies. The aim is to select these proposals current to day which seem most practicable and to present the leading facts pertinent to each which must be considered by men who wish to form an intelligent judgment concerning their promise. In accordance with the general plan of the investigation, none of the proposals are advocated in this part of the report, except the proposal to improve the statistics of unemployment. No program of action is offered, though the practical steps necessary to apply some of the remedies are sketched. The various contributors seek to supply, not conclusions, but materials which will help readers to reach their own conclusions. Needless to say, most of the contributors have definite views concerning the merits of the proposals which they discuss. These views will be clear to the attentive reader. It may be added explicitly that the National Bureau of Economic Research neither endorses nor opposes any of the measures treated."

Na deze korte inleiding vat Mitchell de onderscheidene methodes van werkloosheidsbestrijding onder de volgende hoofden samen:

1. Devices for stabilizing production.

„Crises and depressions are national misfortunes because they bring losses upon individual businesses and individual workers or investors. While most of the remedies proposed call for action by government agencies, a considerable number of enterprising business men have sought to help themselves out of these troubles. To this end they have experimented with various

devices suited to the particular needs and opportunities of their several concerns. Mr. STONE and Mr. THOMPSON have made a brief but diligent canvass of numerous industries to learn what devices have been tried and how they have worked in practice. Their results are set forth in Chapters IX and X."

.... „By way of summary a Committee of the Federated American Engineering Societies presents in Chapter XXI a review of the extent to which various devices for stabilizing business troughout the cycle are now applied in practice."

2. The proposal to treat orders as legal contracts.

„In 1920 the cancellation of orders attracted more attention than in any earlier crisis. Not only does cancellation make the confusion of a liquidation worse confounded, but the possibility of cancelling orders later on also incites buyers to give inflated orders during the preceding boom and so increases the blunders which help to bring on the crisis. Hence the suggestion that orders for goods of all sorts be treated strictly as enforceable contracts. The legal and economic aspects of this proposal are treated by Mr. MONTAGNE in Chapter XI."

3. The proposal to use construction work as a balance wheel.

„Next to be discussed is the proposal to use construction work as a balance wheel of the business machine. In the Chapter on Business Cycles it was shown that the intensity of booms is increased at present by an exceptionally rapid increase in the demand for new construction, that the checking of this demand helps to bring on the crisis, and that its rapid further decline intensifies depression. Since in a rapidly developing country like the United States construction work of all kinds, from the building of houses and ships to the building of machinery and rolling stock, is a factor of considerable magnitude even when set against the imposing figures for total business transactions, and since construction work can be done most cheaply in dull times, several men have suggested that the peaks and valleys of the business cycle can be partially levelled by shifting some construction now done during booms into the subsequent depressions. This proposal is discussed by Mr. BRADFORD with reference to the building trades at large in Chapter XII, by Mr. PARMELEE with reference to railways in Chapter XIII and by Mr. MALLERY in reference to public works in Chapter XIV."

4. Proposals touching currency and credit.

„Many writers have held that the chief cause of crises lies in the misuse of credit and, therefore, that the chief remedy lies in improving our banking or monetary systems. This range of suggestions falls outside the province of a Conference on Unemployment. To treat it adequately would require a seperate report larger than the present volume. But not to pass by in silence so important a part of the field, Mr. ADAMS ontlines briefly in Chapter XV the outstanding devices of a financial

sort now under discussion for controlling the business cycle."

5. Improving the mechanism of the labor market and providing unemployment insurance.

„Most direct in their reference to unemployment are the proposals to improve the mechanism of the labor market by setting up a system of employment offices under public supervision, and to pay men out-of-work allowances. The first measure is intended to reduce the „reserve army of labor" in good times and bad. It is treated by Mr. HARRISON in Chapter XVI. The second measure is intended primarily to reduce the sufferings endured by the unemployed. But it is also expected to prevent the purchasing power of wage-earners from shrinking as much as it does now in depressions and, therefore, to contribute toward mitigating the business difficulties. Further, it is believed by some publicists that unemployment measures can be developed into a powerful agency for preventing unemployment or at least reducing the number of men laid off by employers. Mr. ANDREWS treats the out-of-work benefits given by trade unions in Chapter XVII and Mr. WOLMAN the unemployement insurance schemes of governments and business concerns in Chapter XVIII."

6. Business statistics as a means of control.

„There remains the suggestion that, if business men had better information about business conditions and made more effective use of the data, the number of mistakes which contribute toward the breeding of crisis would be vastly diminished. In Chapter XX Mr. KNAUTH revieuws the materials now available for business forecasting and sketches the way in which they can be used. Among these materials an index of employment helds high ranke as a „business barometer". Since the improvement of this index is a matter of grave importance on other grounds as well, it is given a Chapter XIX to itself written by Miss VAN KLEECK."

Tot zoover het overzicht van WESLEY C. MITCHELL.

Het rapport zelf geeft — zooals uit dit overzicht duidelijk blijkt — een stel praktische maatregelen aan, om de nadeelige gevolgen van het konjunktuurverschijnsel tot een minimum te beperken, te geraken tot „controll of the business-cycle". Daarbij is op het wezen van de konjunktuur niet dieper ingegaan dan uit dit praktisch oogpunt noodig was en evenmin naar volledigheid gestreefd wat die praktische afweer- en beheerschingsmaatregelen zelve betreft. Het rapport staat in het pragmatistisch, typisch Amerikaansche teeken „what works" niet in dat van het streven naar theoretische verdieping en volledige beheersching. Geen wonder, de dringende eischen der praktijk (de werkloosheid had in 1921 een geweldigen omvang aangenomen; er waren 4 à 5 millioen werkloozen) maakten een dergelijke werkwijze noodzakelijk en dit te meer, nu, op wetenschappelijk terrein, de meeningen der onderscheidene

krisistheoretici zoo zeer uiteenliepen, dat op overeenstemming vooreerst niet viel te rekenen.

De onvolledigheid van het rapport springt vooral in het oog wat de door de Overheid te nemen maatregelen betreft, daar enkel wordt gewezen op de wenschelijkheid bij het opmaken en uitvoeren van het programma voor publieke bouwwerken met de konjunktuurbeweging rekening te houden (zie voormeld Ch. XIV) en op de voordeelen van werkloosheidsverzekering en van een Staatstoezicht op de arbeidsbureaux tot verkrijging van een betere en snellere aanpassing van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. (Ch. XVI en XVII). Ook deze onvolledigheid is, in het licht der in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika heerschende toestanden van een zeer krachtig partikulier initiatief en een hoogst beperkte Overheidsbemoeiing, maar al te begrijpelijk. In Europa, waar de Staatsbemoeiing — terecht of ten onrechte zij hier in het midden gelaten — van veel grooter beteekenis is en de belasting- en leeningpolitiek der Overheid daarom veel dieper in het partikulier zakenleven ingrijpt, is o.i. de toestand geheel anders. Deze politiek hield tot dusver met het konjunktuurverschijnsel zoo goed als geen rekening, ja ging menigmaal juist tegen het heil in. En nu spreekt het vanzelf — wat de ervaringen der laatste jaren voor tal van landen buiten twijfel hebben gesteld — dat een Overheid, die tijdens een hoogkonjunktuurperiode het nauwe pad verlaat, (d.w.z. niet reserveert, maar de meerdere inkomsten in plaats van tijdelijk als *blijvend* beschouwt en de uitgaven dienovereenkomstig *blijvend* door het voldoen aan allerlei politieke desiderata opvoert) in het depressie-tijdvak tot krachtige hulp niet of slechts in zeer onvoldoende mate in staat zal zijn. *Het noodlottigste gevolg van een onjuiste Overheidspolitiek tijdens de hoogkonjunktuur is wel dit, dat de depressie door de Overheid dan niet kan worden tegengegaan, maar uit zelfbehoud veelal nog moet worden verergerd.*

Men kan nog verder gaan en zeggen, dat de Overheid niet enkel bij haar belasting- en leeningpolitiek, maar bij haar gansche gestie, met de konjunktuurbeweging niet, althans slechts in zeer onvoldoende mate, rekening heeft gehouden. De Nederlandsche Grondwet, b.v. voorzoover ze met buitengewone omstandigheden in hare artikelen 151, laatste lid, 186 en 187 rekening houdt, heeft daarbij het oog op oorlog, oorlogsgevaar, brand, oproer, watersnood, staat van oorlog en staat van beleg, hoewel deze rampen noch in aantal, noch in beteekenis die uit de konjunktuurbeweging voortvloeiend plegen te overtreffen. Ook de Nederlandsche wetgever hield — afgezien van enkele regelingen, die in en na 1914, in verband met de toenmalige buitengewone tijdsomstandigheden, tot stand kwamen [1]), tot dusverre met het konjunktuurverschijnsel geen rekening.

---

1) Verg. bijl. A der M. v. T. op hoofdstuk I der Staatsbegrooting van 1927.

De verklaring van deze negatieve houding is vnl. in tweeërlei richting te zoeken. Tot voor eenige jaren stond het konjunktuurverschijnsel niet voldoende in het centrum der belangstelling, terwijl voorts de moeilijkheden, verbonden aan een juiste konjunktuurprognose, zeer groot waren. In beide opzichten is sedert een kentering van beteekenis ingetreden.

Ten gevolge van den grooten oorlog namen de „ups and downs" der konjunktuurbeweging zóó ongewone proporties aan, dat de belangstelling bij mannen van theorie en praktijk in sterke mate werd wakker geroepen [1]). En zoowel de vooruitgang op theoretisch-economisch terrein als een betere statistische outillage brachten een dieper inzicht in, een betere vastlegging van de phasen van het konjunktuurverloop. O.i. is de tijd gekomen, dat ook de Overheid zich, in veel sterker mate dan tot dusver geschiedde, met het konjunktuurverschijnsel zal moeten bezig houden en wel in dezen zin, dat de „up and downs" der konjunktuurbeweging met hare in zoo menig opzicht hoogst schadelijke gevolgen tot een minimum worden teruggebracht [2]).

De tot dusver heerschende strak statische leening-, belasting-, bouw-, beleggings- en tarievenpolitiek (etc. etc.) moet in konjunktuur-dynamischen trant worden omgezet, opdat met de golvingen van het economisch leven ter dege rekening kan worden gehouden. Dit zal zoowel voor de Overheid als voor de maatschappij groot voordeel opleveren, daar de excessen van voor- en tegenspoed-periodes dan tot een minimum zullen worden teruggebracht. Met name het werkloosheidsvraagstuk zou veel van zijn zoo hoogst ernstig karakter verliezen, als de Overheid tijdens de hoogkonjunktuur krachtige reserves vormde, om daarmede in het depressie tijdvak helpend op te treden. Zoowel voor de Maatschappij als voor den enkeling ware een dergelijke politiek in konjunktuur-dynamischen trant van onschatbare financieele en kultureele beteekenis [3]).

Om de principieele, veelomvattende beteekenis van een dergelijke verandering van politiek te doen uitkomen, geven wij de volgende hoofdlijnen aan.

De Overheid draaie in tijden van zakenvoorspoed de belasting- en tarievenschroef aan, zoowel om konjunktuur-excessen door

---

1) Hiermede willen wij geenszins zeggen, dat de crisislitteratuur van vóór 1914 beteekenis zou missen.

2) M.a.w. de efficiency der overheidsgestie in elke cyclische periode neemt sterk toe als met de „ups and downs" dier periode ter dege rekening wordt gehouden. Ten gunste van een dergelijke politiek eveneens Dr. Paul Mombert „Einführung in das Studium der Konjunktur", blz. 216 e.v.

3) De vraag of en zoo ja in hoeverre b.v. door een gelijkmatiger grond- en rijkdomsverdeeling de oorzaken zelve der golfbeweging in het economisch leven kunnen worden weggenomen — een vraag, die schrijver dezes met Oppenheimer en in diens geest bevestigend beantwoordt — is hier buiten de orde. Het gaat om efficienter overheidsgestie binnen het kader der bestaande verhoudingen, niet om verbreking of vernieuwing van dat kader zelf.

particulieren tegen te gaan, als ook om reserves voor de komende depressie te kunnen vormen. Na tijdens de hoogkonjunktuur door dit aandraaien het overdreven optimisme der zakenwereld te hebben getemperd, moet zij in den depressietijd belasting en tarieven sterk — desnoods in dezelfde mate — verlagen [1]) om overdreven pessimisme te keeren, te zware lasten te verlichten en het vertrouwen te doen wederkeeren.

De wetgever dient aan de Kroon vrijheid te laten tot opvoeren der belastingtarieven tijdens de hoogkonjunktuurperiode en tot verlaging in het depressie-tijdvak. Een overeenkomstige gedragslijn dient te worden gevolgd wat betreft retributies en prijzen voor diensten door de Overheid aan derden bewezen. De vraag of er hoogkonjunktuur dan wel depressie heerscht en of de juiste tijdstippen van konjunktuur-politieke actie aanwezig zijn, kan, — op den duur desnoods op een voor de Kroon bindende wijze — door onafhankelijke deskundigen op grond van betrouwbare statistische gegevens worden beslist.

In de hoogkonjunktuurperiode behoort de Overheid hare bemoeiingen in te krimpen of eventueel enkel te handhaven, als de Maatschappij (d. w. z. de direkt belanghebbenden) een flink deel der kosten draagt. In het depressie-tijdvak behooren die bijdragen te worden verlaagd, c. q. te vervallen, terwijl de Overheid zoo noodig hare bemoeiingen, ter financieele ontlasting van de Maatschappij, moet uitbreiden.

Tijdens de hoogkonjunktuurperiode kan de Overheid haar taak inkrimpen, zonder overwegend bezwaar van personeelsaanstelling afzien en dienstdoende krachten ontslaan. Het uitbreiden van het ambtenarencorps behoort zooveel mogelijk in het depressie-tijdvak te geschieden.

Uitvoering en gunning van groote, te voren voorbereide Overheidswerken moeten, tijdens de hoogkonjunktuurperiode zooveel mogelijk worden opgeschort en eerst in het depressietijdvak met energie worden uitgevoerd [2]).

Ook voor de beleggingspolitiek van Overheid en Overheidslichamen is het konjunktuurvraagstuk van overwegende beteekenis. Dit springt in het oog, als men bedenkt, dat in een tijdvak van zakenvoorspoed obligatiën in waarde plegen te dalen, aandeelen te stijgen, terwijl in een depressie-periode het omgekeerde het geval is. Gaat het dan aan bij de wet tot uit-

---

1) In landen waar — terecht of ten onrechte zij hier in het midden gelaten — accijnzen een rol van beteekenis in het belastingstelsel vervullen, kan door verlaging der accijnzen naar toeneming van het massa-verbruik en derhalve naar tempering der depressie, c.q. voortduur der hoogkonjunktuur worden gestreefd.

2) Een analoge spoorwegpolitiek is met succes toegepast door Harriman in de Ver. Staten van N.-A. en met krachtige argumenten verdedigd door G. Villain van het Fransche Ministerie van openbare werken. Verg. Ch. XIII van „Business Cycles and Unemployment" (vooral blz. 227 e. v.) en blz. 586 van het groote werk van W. C. Mitchell „Business Cycles".

Ook in ons land ware het pro en contra dezer gedragslijn na grondig onderzoek te overwegen.

sluitende belegging in obligaties te dwingen, ook al is dientengevolge een verlies van tientallen millioenen zoo goed als zeker?! Het rapport der Commissie-VAN VUUREN wil terecht de mogelijkheid tot belegging ook in aandeelen openstellen.

Tijdens de depressie behoeft de Overheid ook in hare leeningpolitiek niet angstvallig te zijn, juist om ze in de hoogkonjunktuur-periode zooveel mogelijk te beperken. Ook hier moet konjunktuur-dynamisch inzicht in de plaats treden van de strak statische criteria „gewoon" of „buitengewoon" [1]).

Tot zoover de hoofdlijnen eener Overheidspolitiek in konjunktuur-dynamischen trant. Om tot de groote beteekenis dezer politiek door te dringen stelle men zich eens voor, dat ze tot richtsnoer ware genomen in plaats van die welke, zoowel door Overheid en partikulieren, inderdaad is gevolgd. Kan iemand ontkennen of betwijfelen, dat de balans ten gunste der nieuwe politiek verre doorslaat? Het vertrouwen in de juistheid der richtlijnen wordt nog vergroot als men bedenkt, dat ze in volkomen harmonie zijn met tal van belangrijke voorstellen van voornoemd Amerikaansch rapport, door zoo uitnemende deskundigen samengesteld. (Men zie in het bijzonder voormelde Ch. XII t/m XIV).

Het spreekt vanzelf, — althans voor hem, die weet hoe taaien weerstand al het nieuwe heeft te overwinnen — dat een dergelijke principieele koersverandering weinig kans heeft spoedig en algemeen te worden aanvaard. Te meer reden om bij voorbaat grondig te overwegen welke argumenten er tegen kunnen worden aangevoerd ten einde althans één of meer voorzichtige stapjes in de goede richting te bevorderen. Zonder eenige aanspraak op volledigheid te willen maken, komt het ons voor, dat deze kontra-argumenten in hoofdzaak op het volgende zullen neerkomen:

1. Theoretische economie en statistiek zijn nog lang niet voldoende ontwikkeld, om een betrouwbare basis te kunnen verschaffen voor een konjunktuur-prognose, tot het samenstellen van een behoorlijken konjunktuur-barometer. Een Overheidspolitiek in konjunktuur-dynamischen trant, gesteld al zij ware in zuiver theoretisch opzicht verdedigbaar — is derhalve praktisch onuitvoerbaar.

---

1) In het praeadvies van Mr. Dr. A. VAN DOORNINCK van den Werkloosheidsraad komt dit gezichtspunt niet tot zijn recht. Enkel reeds hierom — afgezien van andere argumenten — moet zijn, enkel op het kasbelang van den fiskus lettende, zienswijze worden verworpen. Een ruimer standpunt verdedigt Mr. B. J. F. STEINMETZ in zijne dissertatie „De progressieve winstbelasting en het Nederlandsch-Indische belastingvraagstuk", blz. 163, e.v.

Op blz. 1011 van den vijfden druk zijner „Theorie der reinen und politischen Oekonomie" wijst OPPENHEIMER, in navolging van HERKNER, op den zeer lagen rentestand en de gemakkelijke leeningsvoorwaarden tijdens een depressie voor den Staat „dem man das Geld geradezu nachwirft".

2. Een dergelijke Overheidspolitiek ware — ook afgezien van theoretische en praktische bezwaren — in hooge mate onbillijk en volkomen in strijd met een grondbeginsel van het Nederlandsch belastingstelsel, de draagkracht. Immers pleegt de golfbeweging van het economisch leven in haar pro en contra onderscheidene personen en ondernemingen op zeer ongelijkmatige wijze te treffen. In het algemeen hebben ambtenaren en renteniers vooruitgang tijdens een depressie, achteruitgang tijdens een hoogkonjunktuur te boeken. Maar afgezien daarvan zijn de voor- en nadeelen over de onderscheidene bedrijven en personen, ja ook over verschillende bedrijven van denzelfden aard, op grillige en onberekenbare wijze verdeeld. Een Overheidspolitiek in konjunktuur-dynamischen trant moet dus in strijd geraken met het draagkrachtsbeginsel en is dus verwerpelijk.

3. Een dergelijke Overheidspolitiek komt neer op een machtsverschuiving, ten voordeele van de Kroon, ten koste der Volksvertegenwoordiging, welke in strijd is te achten met ons geldend Staats- en comptabiliteitsrecht, althans in staatsrechtelijk en financieel opzicht ongewenscht is te achten.

4. Rationeele belegging der tijdens de hoogkonjunktuur door de overheid te vormen reserve, is niet mogelijk zonder gevaar van verijdeling der door de ruime politiek nagestreefde doeleinden.

Ter weerlegging dezer argumenten diene het volgende:

Ad. 1. Dit argument schijnt zeer sterken steun te vinden in de groote verscheidenheid, zoowel der konjunktuur-theorieën als der konjunktuur-barometers. Is het niet volkomen rationeel te wachten tot theoretici en practici het onderling eens zijn, alvorens op hun gegevens een nieuw gebouw van konjunktuurpolitiek op te trekken?

Tegenover de inderdaad opvallend groote verscheidenheid der konjunktuur-theorieën staat een veel grooter eenstemmigheid ten aanzien van het feitelijk verloop der konjunktuurbeweging. En hoewel de onderscheidene konjunktuurbarometers dikwijls op methodisch zeer uiteenloopende basis zijn opgetrokken, kwam men toch menigmaal tot resultaten van verrassende eenstemmigheid, die, juist ten gevolge van het verschil in uitgangspunt, aan beteekenis winnen. Bij scherper toezien blijken voorts de principieele tegenstanders der „barometers" zich enkel te richten tegen de zgn. „empirisch-realistische" richting der Amerikaansche economie, welke langs zuiver-statistischen weg onder abstraheering van alle theorie, hun doel van konjunktuur-beschrijving en -beheersching tracht te bereiken. Niemand heeft echter ooit op goede gronden geloochend, dat een innige samenwerking tusschen theorie en statistiek, die reeds uitnemende resultaten heeft opgeleverd, in de toekomst verdere rijke vruchten zal verschaffen. Dit klemt te meer, als men bedenkt, hoe de verdere konjunktuurtheorie zich in steeds sterker mate door universa-

listische en axiomatische tendensen pleegt te onderscheiden, waardoor aan de onderscheidene waarheidselementen der vele, uiteenloopende theorieën recht wordt gedaan.

De debatten naar aanleiding van de voorstellen der z.g.n. „Barometer-Commissie" in den Nederlandschen Werkloosheidsraad leidden tot een — voor de instelling van een z.g.n. „economischen barometer" gunstige konklusie. Als resultaat dier debatten registreerde de voorzitter (zie Tijdschrift van den Nederlandschen werkloosheidsraad 1925, blz. 214) „dat alle sprekers van de meest uiteenloopende richtingen.... moeten toegeven, dat de instelling van een dergelijke economische Barometer-commissie nog altijd wel het weinige geld, dat daarmede gemoeid zal zijn, waard is." Aan den anderen kant wees hij erop „dat *geen* overeenstemming is bereikt over de vraag, of de barometer zal kunnen dienen als voorlichting voor speculatie of voor de regeering om maatregelen te nemen of voor de organisaties van werkgevers en arbeiders om daarop hun politiek te baseeren. Zulk een overeenstemming was trouwens niet te verwachten."

Optimistischer en minder voorzichtig drukt zich uit Eduard Lacombe in zijn werk „La Prévision en matière de crises économiques" (Paris 1926, Bibliotheque Générale d'Economie politique), waarin hij o.a. schrijft:

„il est admis par tous aujourd'hui que les crises sont liées à certains processus de la production, dont elles sont une caractéristique dominante, et même un élément organique; il est admis en outre que les crises se reproduisent à intervalles de temps suffisamment réguliers pour qu'on puisse les qualifier de crises périodiques.....

Les lois statistiques primitivement énoncées par le Comité Harvard furent trouvées identiques par le Comité britannique. En Suêde enfin, la même investigation fut réalisée, et ici encore les lois se révélèrent constantes....

Peut-on raisonnablement proposer ces essais de prévision des conditions comme une panacée des crises générales? Dispose-t-on là d'un remède heroïque? Il serait peut-être exagéré de le prétendre; mais, ce que l'on peut avancer de façon absolue, c'est que les résultats obtenus actuellement sont certains: on a d'abord découvert des régularités qui, se reproduisant dans les systèmes économiques de nations différentes, paraissent pouvoir être presentées comme des lois économiques; on a pu enfin pronostiquer plusieurs mois à l'avance la crise fameuse de 1920 en Amérique, ainsi que la dépression de 1923, et ceci est bien un argument probant.... Les prévisions des conditions économiques ne seront peut-être pas toujours aussi conformes à la réalité, mais leur demander d'être absolument infaillibles serait exiger des sciences sociales appliquées plus qu'on ne demande aux applications des sciences physiques, ici comme là, l'intuition, le sens pratique, ne jouiront jamais un rôle absolument négli-

geable, mais la place primordiale en matière de prévision doit être occupée par l'étude rationelle et expérimentale de la statistique économique (o.c. blz. 2 e.v.).

Helaas is Lacombe — in navolging van de door hem geprezen Amerikaansche, eenzijdig-empiristische richting — meer experimenteel dan rationeel in zijn waardeering en verwachting. Geen wonder, dat beide onjuist zijn gebleken. De Harvardbarometer moest, zoowel voor andere landen dan Amerika, blijkens voor en in Duitschland verrichte onderzoekingen, als ook voor andere tijden dan de „normale" in Amerika zelf, blijkens de ervaringen van den na-oorlogstijd, grondig worden herzien.

Dr. Eugen Altschul, directeur van het „Institut für Konjunkturforschung" te Frankfort a/M. resumeert — in zijn artikelen in Heft IV van het tijdschrift „die Wirtschaftskurve" 1926 (getiteld „Das Harvard Barometer und die Konjunkturbeobachtung in Deutschland") en op blz. 235 e.v. van Nr. 7 van het „Magazin der Wirtschaft" van 17 Februari 1927 (getiteld „Konjunkturaufschwung bei sinkendem Preisen") zijn standpunt te dien aanzien als volgt:

„Der Konjunkturaufschwung in den Vereinigten Staaten vollzieht sich bei sinkendem Preisen. Den meisten Konjunkturbarometern, vor allem dem des Harvard-Institutes, liegt aber die Annahme zu Grunde, dasz steigende Konjunktur mit steigenden Preisen einhergeht. Preisbewegungen ergeben indessen nicht immer ein eindeutiges Bild des Konjunkturverlaufes. Aus dem Amerikanischen Beispiel geht erneut hervor, dasz die Konjunkturbeobachtung auf einer statistisch festgestellten Aufeinanderfolge von symptomatischen Indexkurven, wie es für das Harvard-Barometer charakteristisch ist, nicht aufgebaut werden kann. Nur die wirtschaftstheoretisch gewonnene Erkenntnis der kausal bedeutsamen Zusammenhänge zwischen den einzelnen Symptomen dart die Grundlage für eine statistische Konjunkturbeobachtung bilden."

Men ziet Altschul is weliswaar een tegenstander der Amerikaansche empiristische richting (waarvan hij overigens de groote verdiensten onomwonden erkent), maar niettemin diep overtuigd van het groot nut der nauwe samenwerking van theorie en statistiek. En voor de toekomst verwacht hij daarvan steeds belangrijker en betrouwbaarder resultaten. Aan het slot van eerstgenoemd artikel schrijft hij:

„Bei dem irregulären Verlauf der wirtschaftlichen Wellenbewegung musz man versuchen, den *inneren* Zusammenhang anders als durch Analogieschlüsse aus der bisherigen zeitlichen Aufeinanderfolge zum Ausdruck zu bringen. Statt im Ausmasz des Zeitabstandes ist dieser Zusammenhang in Einheiten zu bestimmen, die in direkter Abhängigkeit von den individuellen Veränderungen im Verlauf der Indexkurven eines gegebenen Konjunkturzyklus stehen. Gelingt dies, so kann man die zeit-

liche Variation des Phasenbestandes bei den einzelnen Zyklen gewissermaszen eliminieren.

Wir können hier den Grundgedanken dieser Betrachtungsweise nur kurz andeuten. Er ist eigentlich ganz einfach und auch dem Mann der Praxis nicht fremd. Wenn z. B. der Bankier die Uberlegung anstellt, die prozentuale Steigung der Effektenkurve nehme ständig ab, so will er damit sagen, die Effektenkurve nähere sich einem *Wendepunkt*. Er untersucht also die *Veränderung* in der *Neigung* der Kurve an verschiedenen Punkten ihres Verlaufs.

In die mathematische Sprache umgesetzt, heiszt es, dasz er die *Differentialkurve* bestimmt. Die Differentialkurve zeigt aber, wie aus ihrer Konstruktion ohne weiteres ersichtlich, durch ihr *Maximum* den *Wendepunkt* viel früher und deutlicher an als die Kurve von der sie abgeleitet ist. Die Differentialkurve eilt der Ausgangskurve stets voraus, spiegelt jedoch — und darin liegt ihr Hauptwert — deren Verlauf *individuell* wieder. Eine analoge Beziehung erhalten wir, wenn wir zwei Differentialkurven vergleichen. Es wird also auf diese Weise *ein viel empfindlicheres Mittel* für die rechtzeitige Erkenntnis des Kurvenverlaufes gewonnen, als es bei dem Harvardverfahren möglich ist.

Die Forschung befindet sich hier noch in den ersten Anfängen. Den neuen Weg, den wir nur mit wenigen Worten kennzeichnen konnten, hat der amerikanische Statistiker Robert Edge eingeschlagen. Das van ihm übrigens nur andeutungsweise angegebene Verfahren hat der russische Statistiker S. P. Bobrow weiter ausgearbeitet. Auch die deutsche Konjunkturforschung wird sich diese hervorragende, allerdings noch auszubauende Methode der Kurven-Analyse dienstbar machen müssen."

In een belangwekkend artikel in Bd. 55 (blz. 60 e.v.) van het „Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik (getiteld „Konjukturtheorie und Konjunkturstatistik. Ein Beitrag zur Charakteristik der empirisch-statistischen Strömungen in der amerikanischen Nationalökonomie" vat Altschul z'n standpunt aan het slot alsvolgt samen:

„Die Entwicklung der Konjunkturforschung hat sich in den letzten Jahren in zwei verschiedenen Richtungen vollzogen: in Deutschland überwiegend *theoretisch-deduktiv*, in Amerika überwiegend *empirisch-statistisch*. Die Anwendung statistischer Methoden setzt logisch die wirtschaftstheoretische Problemstellung voraus. Die Lösung der gestellten Aufgaben erfordert aber die Anwendung der Methoden der mathematischen Statistik. So kann also nur die *Synthese* beider Richtungen zum Erfolg führen."

Dit standpunt wordt meer en meer het heerschende en is ook het eenig juiste. Terecht zegt het rapport van het B.I.T. (Serie no. 5) over „les baromètres économiques" op blz. 12: „Sans le fil conducteur d'une théorie on d'une combinaison de

théories, l'examen des statistiques est à la fois embarrassant et stérile."

Op hetzelfde standpunt pro innige samenwerking van theorie en statistiek staan voorts Pigou, blijkens zijn recent werk „Industrial Fluctuations" en W. Heinrich in zijn uitnemend boek „Grundlagen einer universalistischen Krisenlehre".

In laatstgenoemd werk komen ook zeer duidelijk de axiomatische en universalistische tendensen der moderne konjunktuurtheorie tot uiting, die er naar streeft de onderscheidene waarheidselementen der verschillende richtingen in een hooger synthetisch verband tot hun recht te doen komen. Een dergelijke theorie is uitnemend geschikt nieuwe drijfkracht en vruchtbaarheid aan het statistisch hulponderzoek te geven.

Hoewel Dr. Altschul uiterst voorzichtig is en ter dege beseft, dat nog maar weinig van blijvende beteekenis is bereikt, gaf hij mij in een partikulier schrijven te kennen „dasz die Konjunktur-forschung heute bereits eine zuverlässige *diagnostische* Grundlage für eine Konjunkturpolitik der Zentralnotenbanken bietet". Hierin ziet hij haar voornaamste beteekenis. Maar „auch der Geschäftswelt kann sie für ihre Dispositionen wichtige Fingerzeige geben." Dit laatste is, ook in de Vereenigde Staten (men zie voornoemd rapport — Business Cycles and Unemployment) reeds overtuigend gebleken. De tijd wordt meer en meer rijp voor een toepassing van konjunktuur-theoretisch inzicht op konjunktuur-statistische basis t.a.v. de overheidsgestie. In een nader schrijven gaf Dr. Altschul mij te kennen, dat z.i. „die Konjunkturforschung auch für die Finanzpolitik des Staates eine relativ zuverlässige Grundlage bieten kann."

In het licht van het bovenstaande is het eerste argument zoowel theoretisch (in verband met den vooruitgang op theoretisch en statistisch gebied) als praktisch (in verband met de reeds bereikte resultaten) moeilijk vol te houden. Dit klemt te meer, als men bedenkt, dat het geenszins op absolute nauwkeurigheid aankomt, maar het meestal, uit praktisch oogpunt, voldoende zal zijn, als men de gevaren en keerpunten der economische golfbewegingen ziet naderen, er van te voren rekening mee kan houden. Een precies vooruit weten van de juiste tijdstippen der hoogste en laagste punten op eenige weken nauwkeurig is geenszins noodig.

Voorts staat vast, dat theorie en praktijk elkander over en weer beïnvloeden. Is eenmaal de aanvang gemaakt, dan zal men, althans op den langen duur, op steeds betere resultaten kunnen rekenen. En met dit begin behoeft niet langer te worden gewacht, daar zelfs bij zeer bescheiden uitwerking, het nut der nieuwe politiek die van het heerschende „laisser faire", uit een oogpunt van algemeen belang verre zal overtreffen. Men waagt bij verandering weinig, als vaststaat, dat het moeilijk erger kan worden! En dit geringe risiko kan door het betrachten van groote voorzichtigheid en wijze matiging bij het

doen der eerste stappen [1]) in de nieuwe richting aanmerkelijk worden beperkt. Dan vermindert tevens het gewicht der volgende argumenten, tot de bespreking waarvan we thans overgaan.

Ad 2. In dit argument schuilt een kern van waarheid. Indien echter vaststaat, dat door de nieuwe politiek in het algemeen groote voordeelen zullen worden bereikt of groote nadeelen zullen worden vermeden, ware het toch al te dwaas daarvan af te zien, enkel omdat men die voordeelen niet precies volgens het draagkrachtbeginsel aan de belanghebbenden ten goede kan doen komen.

Voorts bedenke men, dat bezwaar 2 althans voor een deel wegvalt, als men niet één verhooging of verlaging op zich zelve, maar de nieuwe gestie over een gansche konjunktuurperiode in het oog vat. Ten slotte bedenke men, dat het draagkrachtargument tegen menige andere belasting (accijnzen, invoerrechten etc.) is aan te voeren, die toch in het gansche stelsel van belastingen zeer wel past.

Art. 3. Evenals de vorige bezwaren, kan ook het hierbedoelde door voorzichtigheid en matiging tot zeer bescheiden afmetingen worden teruggebracht. Voorts bedenke men, dat bevoegdheden, als hier bedoeld, ook in andere parlementair geregeerde landen aan de Kroon zijn verleend, zonder dat zulks in de praktijk tot moeilijkheden aanleiding heeft gegeven. T. a. v. Frankrijk vermeldt Schwarz op blz. 56 van zijn boekje „Die Steuersysteme des Auslandes" het volgende:

„Neuerdings ist durch das Gesetz vom 13 Dezember 1897... die Regierung ermächtigt, wenn sie dem Parlament Zollerhöhungen über Getreide, u.s.w. Zölle, Wein-, Vieh-, Fleischzölle vorschlägt, dieselben sofort auf Grund bloszen Dekrets zu erheben, vorbehaltlich späterer Rückzahlung, wenn das Parlement die Sätze nicht genehmigen sollte. Dies ist namentlich geschehen, um ev. Spekulationen vorzubeugen. (In Engeland besteht eine ähnliche Einrichtung).

Op blz. 66 van de eerste helft van het eerste deel zijner „Finanzwissenschaft" deelt E. van der Borght mede, dat het

---

1) De toepassing der voornoemde, *niet* door de Overheid zelve te nemen maatregelen, dient de Overheid zooveel mogelijk te bevorderen. Voorts behoort zij, naast de door Mitchell aangegeven middelen.

1. Het registratie-recht op N. V. tijdens de hoogkonjunktuur op te voeren, tijdens de depressie te verminderen.

2. Een zeker deel van het accres der middelen tijdens of tengevolge van een hoogkonjunktuurperiode te reserveeren voor het daarna te verwachten depressietijdvak.

Voorloopig zou men de in den tekst bedoelde Commissie slechts een adviseerende stem kunnen geven of kunnen bepalen, dat hare adviezen slechts bij een meer dan gewone meerderheid *moeten* worden opgevolgd. Ten slotte zou men de onder 1 en 2 genoemde maatregelen vooreerst slechts tot geringe percentages of tot geringe bedragen kunnen doorvoeren.

Naar mate door samenwerking van theorie en statistiek vaster resultaten worden bereikt, ga men voorzichtig in de aangegeven richting verder. De pogingen zelve zullen in de practijk tot dien vooruitgang bijdragen.

tarief der „preuszischen Engänzungssteuer bij koninklijke verordening kan worden verhoogd, indien de opbrengst meer dan 5 pCt. beneden 35 millioen mark zou dalen.

Ook in ons land is het den laatsten tijd menigmaal voorgekomen, dat de Regeering in spoedgevallen op de beslissing der Staten-Generaal vooruitliep. Trouwens ook in de litteratuur (Sydney Low, The Governance of England; van Poelje, Hedendaagsch Gemeenterecht) blijkt duidelijk van een machtsverschuiving ten koste van parlement en raad, ten voordeele van Regeering en B. en W.

Gaat het aan, der Regeering de beschikking te geven over middelen, waaraan ze, in den loop van het begrootingsjaar, geen behoefte zal hebben? O.i. zeer zeker. Van der Borght staat (o.c. deel 1, blz. 39) op hetzelfde standpunt. Hij schrijft aldaar, ter weerlegging van de z.i. te enge opvatting „von älteren und besonders von neueren Schriftstellern" o.a.:

„Der Bedarf, der durch die Ansammlung solcher Notbestände entsteht, hat den Zweck, die Erfüllung der öffentlichen Aufgaben in besonders schwierigen Zeiten zu sichern, dient also insoweit unmittelbar den öffentlichen Aufgaben; nur ist diese Verwendung für eine unbestimmte zukünftige Zeit in Aussicht genommen, während die Beschaffung der hierzu nötigen Mittel schon in der Gegenwart erfolgt. Es handelt sich also um die Beschaffung von Mitteln für einen aufgeschobenen öffentlichen Bedarf." Alhoewel v. d. B. bij dezen passus wel niet aan een financieele konjunktuurpolitiek heeft gedacht, kan men er toch uit afleiden, dat hij een met het onze overeenkomstig standpunt t.a.v. bezwaar 3 zou hebben ingenomen.

Het spreekt trouwens vanzelf, dat de Overheid verder moet vooruitzien dan het begrootingsjaar en haar plicht zou verzaken, als ze, voor de uit de golfbewegingen van het economisch leven voortspruitende gevaren, moedwillig de oogen sloot. In dit verband zij nog vermeld, dat er landen zijn, waar de begrooting voor 2 of 3 jaren wordt vastgesteld, terwijl de heer Meyer, op het Bezuinigingscongres, t.a.v. de gemeentelijke begrootingen, zelfs een vaststelling voor een 4-jaarlijksche periode bepleitte.

Ad 4. Zelfs al ware dit argument juist, dan mocht men, op grond daarvan, niet tot verwerping der voorgestane Overheidspolitiek besluiten. Belegging ware dan tijdelijk door schatvorming te vervangen. Het argument is echter niet juist, daar er bijna steeds beleggingen mogelijk zullen zijn, die de gevreesde gevolgen in strijd met het doel der konjunktuurbeheersching, *niet* hebben. Men denke aan belegging in den landbouw (waar prijsvorming en konjunktuurverloop aan gansch andere wetten gehoorzamen dan op het terrein der industrie en voorts aan belegging in vorderingen op landen, waar de konjunktuur in een ander stadium verkeert dan in het eigen land [1]).

1) In dit verband zij ook verwezen naar nt. 1 bij pg. 298 t.a.v. de accijnzen'

Voornoemde argumenten geven ons derhalve geen aanleiding ons standpunt te herzien en wij blijven van oordeel, dat er goede gronden zijn voor een — zij het ook zeer voorzichtig — begin met een konjunktuur-theoretisch geörienteerde Overheidspolitiek.

Nederland, dat in economisch opzicht een dikwerf van andere landen geheel verschillende positie inneemt, kan weliswaar van buitenlandsche pogingen in die richting veel leeren, maar moet toch ook vooral zelf dit vraagstuk aanpakken.

En naarmate meer landen, elk naar eigen aard en kracht, naar oplossing van dit belangrijk probleem streven zal dit rijpen voor een internationale behandeling door Volkenbond of B. I. T.

Mr. Dr. A. Spanjer.

Verslag van de algemeene vergadering der Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen, gehouden te Breda op 3 en 4 Juli 1928.

De Voorzitter, Ir. J. W. Albarda, opent de vergadering te halfacht met een woord van dank aan het Gemeentebestuur en het Bestuur der Bredasche arbeidsbeurs voor de vriendelijke ontvangst. Hij deelt mede, dat de heer Folmer hier tevens aanwezig is als vertegenwoordiger van den Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid.

Spr. wijst er op, dat hier een vraagstuk zal worden behandeld, dat reeds lang opgelost scheen. Men meende vroeger, dat de arbeidsbeurzen er vrijwel uitsluitend voor losse arbeiders waren. Het is daarom een bewijs van zelfbezinning, dat dit onderwerp hier aan de orde is gesteld. Mogen de prae-adviezen medehelpen dit moeilijke vraagstuk te helpen oplossen. Met den wensch, dat deze vergadering zal bijdragen tot versterking der arbeidsbemiddeling verklaarde spr. de vergadering voor geopend. *(Applaus).*

Vervolgens worden de notulen onveranderd goedgekeurd. Hetzelfde geschiedt met het jaarverslag van den Secretaris.

Aan de orde is het jaarverslag van de arbeidsbeurs te Oberhausen.

De heer Vader (Haarlem) merkt op, dat de nog steeds aanhoudende trek van Duitsche dienstboden naar ons land niet via Oberhausen gaat. Het ware te overwegen hiervoor een organisatie te stichten. Spr. wijst op de R.K. Vereeniging tot bescherming van jonge meisjes, welke mede ten doel heeft bemiddeling van dienstmeisjes. Zij heeft alleen in het bisdom Haarlem in het afgeloopen jaar 2000 meisjes bemiddeld. De afdeeling Haarlem alleen plaatste 800 meisjes, meerendeels recht-

streeks uit Duitschland. Samenwerking met deze vereeniging en ook met de Protestantsch-Christelijke Vereeniging is wenschelijk. Is spr. goed ingelicht, dan zijn deze hiertoe gaarne bereid. Wordt deze zaak ter hand genomen, dan zal men in Oberhausen een speciale vrouwelijke kracht moeten aanstellen.

De Voorzitter zegt, dat het bestuur zich reeds met deze zaak heeft bezig gehouden. De openbare arbeidsbemiddeling zou hier inderdaad meer kunnen doen, vooral als men in Oberhausen een vrouwelijke bemiddelingskracht had. Men is echter gebonden aan de beschikbare geldmiddelen. Overleg met de genoemde organisaties is echter mogelijk, want dat kost niets. Het bestuur zal deze zaak nauwgezet onderzoeken en zoo noodig de aandacht der regeering erop vestigen.

De heer Kapma (Oberhausen) zegt, dat de zaak uiterst eenvoudig is, indien men maar de noodige vrouwelijke kracht krijgt.

De heer Vader repliceert en merkt op, dat samenwerking zoeken niets zal uitwerken, als men geen vrouwelijke kracht heeft. Wellicht is het mogelijk de eenige jaren geleden verlaagde contributie weer te verhoogen, teneinde zoo de noodige gelden te krijgen.

De Voorzitter wijst er op, dat dit niets zou helpen: de beurs te Oberhausen wordt niet uit de contributies in stand gehouden, maar uitsluitend door rijkssubsidie.

De Sekretaris, de heer Anth. Folmer, zegt, dat de gemeenten misschien een speciale subsidie willen geven voor de beurs te Oberhausen. Het zal moeilijk zijn van de regeering voor dit doel een *f* 4000 los te krijgen.

De heer van der Steen (Nijmegen) acht een uitspraak dezer vergadering wenschelijk. Wellicht zal dan in een tekort, dat allerwege wordt gevoeld, voorzien worden.

De heer Vader acht een motie overbodig. Men kan de regeering om subsidie vragen en tevens voor de gemeenten een bijdrageschaal maken.

De afgevaardigde van Enschede acht het noodig, dat eerst samenwerking met de andere vereenigingen wordt gezocht.

De Voorzitter antwoordt, dat dit geen zin heeft, zoolang niet vaststaat, dat wij een kracht kunnen aanstellen. Wij staan bij onderhandelingen sterker, als we zeggen kunnen: „Samenwerking is wenschelijk, maar zoo noodig kunnen we het ook wel alleen af".

De heer van der Steen dient de volgende motie in:

> „De Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen, in vergadering bijeen te Breda op 3 Juli 1928,
> spreekt als haar oordeel uit, dat voor de bemiddeling van Duitsche dienstboden naar Nederland het wenschelijk is, dat aan de Nederlandsche arbeidsbeurs te Oberhausen een vrouwelijke werkkracht wordt verbonden,
> en gaat over tot de orde van den dag".

Deze motie wordt voldoende ondersteund en komt dadelijk in behandeling.

De Sekretaris zegt, dat het noodig is, dat de gemeenten weer voor Oberhausen gaan bijdragen. Laat men dit beginsel uitspreken, dan kan men verder zien.

De afgevaardigde van Schiedam stelt voor de motie om praeadvies naar het bestuur te renvoyeeren.

De Voorzitter is hiertegen: dit beteekent een onnoodig en onwenschelijk uitstel van een jaar. Met deze motie kan worden volstaan, mits men stilzwijgend goedkeurt, dat het bestuur pogingen in het werk zal stellen om de gemeenten weer te doen bijdragen.

De heer Verstegen (Den Helder) acht de motie overbodig.

De heer van Geelen (Utrecht) heeft tegen de geheele zaak een principieel bezwaar: de beurs te Oberhausen is er om Nederlandsche arbeiders naar Duitschland en niet om Duitsche arbeiders naar Nederland te bemiddelen.

De Voorzitter wijst er op, dat uit het jaarverslag blijkt, dat dit laatste toch reeds geschiedt ten aanzien van Duitsche mijnwerkers.

De heer Kapma merkt op, dat het in de instruktie geregeld is.

De Voorzitter zegt, dat het bestuur de motie opvat als een verzoek om te bevorderen, dat te Oberhausen een vrouwelijke kracht wordt aangesteld met subsidie van Rijk en gemeenten.

De motie wordt hierna zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter dankt den heer Kapma, die onder moeilijke omstandigheden het bemiddelingswerk zoo goed verricht. (*Instemming*).

Het verslag wordt goedgekeurd.

Het verslag van het korrespondentschap der Vereeniging te Parijs wordt hierna goedgekeurd.

De rekening en verantwoording van den Penningmeester wordt op voorstel van den afgevaardigde van Tilburg, namens de kontrôlekommissie, goedgekeurd.

De rekening en verantwoording van Oberhausen en Parijs worden eveneens goedgekeurd.

Tot leden der kontrôlekommissie worden hierop benoemd Mej. Muller en de heeren Dekema en Den Oude.

Vervolgens wordt de heer Rueb bij akklamatie tot Penningmeester herkozen.

De Sekretaris deelt mede, dat de heeren Van Riet, Winterink en Boom tot bestuursleden herkozen en de heer Van Nooren tot bestuurslid gekozen is.

De Voorzitter wenscht de herkozenen en den gekozene geluk en dankt het niet-herkozen bestuurslid, den heer Kunst, voor zijn uitnemend werk. (*Applaus*).

Spr. noemt het een weemoedigen plicht het overleden bestuurslid, den heer Dalenoort te herdenken, die ons op jeugdigen

leeftijd verliet. Zijn persoonlijkheid en zijn arbeid zullen wij niet vergeten. De vergadering hoorde deze woorden staande aan.

Aan de orde is de begrooting voor het volgende jaar.

De Voorzitter deelt mede, dat het bestuur ook thans weer niet voorstelt om de verhoogde kontributie te heffen.

De afgevaardigde van Eindhoven stelt voor de post voor den kursus in plaats van *f* 500 te brengen op *f* 2500.

De Voorzitter zegt, dat een dergelijk ingrijpend voorstel wel eenige toelichting vereischt.

De afgevaardigde van Eindhoven zegt, dat de toelichting te vinden is in de vele ingezonden stukken in „De Arbeidsmarkt". De mogelijkheid moet worden geopend, dat iedere ambtenaar financieel in staat is de kursussen bij te wonen. De uitvoering blijft aan het bestuur overgelaten.

De Voorzitter zegt, dat het bestuur zeer gevleid is met dit vertrouwen, maar dat het een dergelijke ruime machtiging niet kan aanvaarden.

De afgevaardigde van Eindhoven zegt, dat het geld thans overgehouden wordt. Het is geen vrij mandaat, want het bestuur moet het voor de kursussen gebruiken. Deze zijn dit jaar mislukt, omdat men de hooge kosten niet kon betalen.

De bespreking wordt daarna geschorst, waarna de Sekretaris verslag uitbrengt over den kursus.

De Sekretaris deelt mede, dat alleen te Utrecht het gestelde minimum-aantal deelnemers bereikt werd. De kursus is daar doorgevoerd volgens het vastgestelde plan. Algemeen leider was de heer Van Geelen, leiders waren de heeren Van Dam en Van Riet. De 30 deelnemers hebben de lessen zeer trouw bezocht. De kursus zal eindigen in het voorjaar van 1929. Hij is dus volkomen geslaagd. Overwogen zal moeten worden, welke maatregelen zullen moeten worden genomen om ook in andere deelen van het land een kursus tot stand te brengen.

De heer van Geelen vult deze mededeelingen aan. De kursus is den 12den Februari begonnen. Elken Zaterdag werden 3 lessen van 50 minuten gegeven, van 2 tot 5 uur. Doordat het leslokaal vlak naast de Arbeidsbeurs was konden theorie en praktijk gekombineerd worden. Het bezoek was buitengewoon trouw: slechts wegens ziekte werd verzuimd. De leerlingen maakten aanteekeningen en op regelmatige tijden werd een bespreking gehouden over de stof, waarbij de leerlingen vragen stelden.

De Voorzitter zegt, dat de vergadering in het oog moet houden, dat het op de begrooting dus geen gelden worden gevraagd voor een nieuwen kursus, maar voor den loopenden. Als men de volledige resultaten van dezen kursus kent, zal op de volgende vergadering besloten worden een nieuwen kursus te organiseeren. Het amendement-Eindhoven heeft dus geen praktisch nut.

De afgevaardigde van Assen zegt, dat het dus meer dan een

jaar zal duren eer er weer nieuwe kursussen komen. Dit is jammer. Spr. deelt den algemeenen indruk, dat de bestaande organisatie den ambtenaren te veel tijd en geld kost.

De afgevaardigde van Breda zegt, dat hij de bezwaren ten opzichte van Groningen en Tilburg niet begrijpt. Utrecht ligt toch ook niet even dichtbij voor alle deelnemers. Toch komen daarheen zelfs ambtenaren uit Haarlem.

De heer van Geelen zegt, dat ze zelfs wel uit Zwolle, Den Haag en Dordrecht komen. Van de 30 deelnemers zijn slechts 10 Utrechtenaren. Maar in Den Haag en Haarlem geeft het gemeentebestuur een tegemoetkoming in de kursus- of de reiskosten.

De afgevaardigde van Breda vraagt, welke bezwaren bestaan tegen schriftelijke kursussen.

De heer van Geelen antwoordt, dat de kommissie het houden hiervan wel overweegt, maar eerst de bezwaren tegen Groningen en Tilburg wil hooren.

De heer van Lier meent, dat mondelinge kursussen veel beter zijn. Het aantal deelnemers was deze maal niet gering. Wie wat leeren wil moet zich echter opofferingen getroosten.

De heer Vader betreurt het uitstel. Volgend jaar zal het enthousiasme van verleden jaar geluwd zijn.

De Voorzitter zegt, dat verleden jaar een voorwaarde is gesteld, waaraan niet is voldaan. Daarom kon maar één kursus worden gehouden. Deze is volkomen geslaagd. Als het mogelijk is meer kursussen te houden zal ongetwijfeld het enthousiasme oplaaien tot ongekende hoogte. Het is beter eerst de loopende kursus te beëindigen en dan pas weer een nieuwen kursus te beginnen op nieuwe voorwaarden. Thans zou dit tegenover de oude kursisten onbillijk zijn. Daar de gemeenten van het genoten onderwijs profijt trekken is er alles voor te zeggen, dat zij bijdragen in de kosten.

Spr. stelt dus voor dezen kursus te laten afloopen, op de volgende vergadering een nieuw plan te behandelen en direkt daarna, dus in 1929, een nieuwen te beginnen.

Men vergete niet, dat er hier geen ongelimiteerde leerlingenmarkt is, zooals bij scholen. Op een gegeven oogenblik is het aantal personen, dat voor het volgen van kursussen in aanmerking komt uitgeput en dan duurt het jaren, voor er weer behoefte aan komt.

Het voorstel van den Voorzitter wordt aangenomen en vervolgens de begrooting zonder stemming goedgekeurd.

Aan de orde is de begrooting voor de arbeidsbeurs te Oberhausen.

De Voorzitter moet er op wijzen, dat de financieele positie van de beurs slecht is, gelijk blijkt uit het nadeelig saldo. Hiervoor is thans nog dekking aanwezig, maar het verontrustende feit blijft, dat de exploitatiekosten hooger zijn dan de inkomsten. Bovendien zal voor het werk, dat thans gedaan

wordt, nog een kracht moeten worden aangesteld. Bovendien is een pensioenregeling voor het personeel noodig. Het is immers mogelijk, dat de instelling, binnen korteren of langeren tijd overbodig wordt. Dit alles brengt verhooging van uitgaven mede. Het Rijk zal meer subsidie moeten geven. Reeds heeft het bestuur zich hieromtrent met de Regeering in verbinding gesteld. Het vraagt machtiging om, wanneer per 1 Januari 1929 een hooger subsidie wordt verkregen ook de uitgaven evenredig te verhoogen.

Dit wordt goedgekeurd.

De afgevaardigde van Tilburg vraagt, of men ook aan een wachtgeldregeling heeft gedacht.

De Voorzitter zegt, dat dit hier heel moeilijk is. Het Bestuur meent echter, dat er nooit sprake zal kunnen zijn van een plotseling afbreken der instellingen en dat steeds behoorlijke overgangsmaatregelen zullen worden genomen.

De begrooting voor Oberhausen wordt goedgekeurd. Eveneens geschiedt dit met die voor Parijs.

De Sekretaris deelt vervolgens mede, dat het voorontwerp eener wet op de arbeidsbemiddeling door een subkommissie uit den Hoogen Raad van Arbeid behandeld is en vervolgens door den Raad in pleno. Met groote meerderheid heeft deze het ontwerp goedgekeurd. Er moet nu nog interdepartementaal overleg worden gepleegd, waarna het aan den Raad van State zal worden gezonden. Daarna, hoogstwaarschijnlijk in het najaar, zal het bij de Tweede Kamer worden ingediend.

Aan de orde is de vaststelling van de plaats voor de volgende vergadering. Genoemd worden Bussum, Sneek en Zwolle.

De Voorzitter adviseert namens het Bestuur Bussum te kiezen.

Aangewezen wordt Bussum met 27 stemmen, tegen 12 op Sneek en 4 op Zwolle.

Aan de orde is de rondvraag.

De afgevaardigde van Assen vraagt, of het bestuur bereid is zijn opvatting, dat de gemeentebesturen in de kosten der kursussen moeten bijdragen, voor het opmaken der begrootingen aan de gemeentebesturen kenbaar te maken.

De Voorzitter zegt, dat dit heel moeilijk is, omdat hier gezegd is, dat de Vereeniging wel meer kan betalen. Hieromtrent zal dus eerst moeten worden beslist.

De heer van Lier meent, dat de gemeentebesturen het dikwijls niet willen doen, omdat het ook voor de opleiding van andere ambtenaren niet geschiedt.

De afgevaardigde van Nijmegen uit zijn verwondering erover, dat in de prae-adviezen alleen aandacht is gewijd aan de groote steden. Men heeft eigenlijk alleen over de havenarbeiders geschreven. Morgen zal dus de diskussie loopen over de havenarbeidersreserve en niet over de arbeidsbemiddeling voor lossen werkkrachten in kleine plaatsen.

De Voorzitter zegt, dat de opmerking er volkomen naast is.

De diskussie moet loopen over de vraag door het bestuur gesteld en niet over wat de prae-adviseurs ervan gemaakt hebben.

De afgevaardigde van Roozendaal verzoekt tijdiger toezending der prae-adviezen.

De Voorzitter belooft, dat het bestuur dit zal bevorderen.

De afgevaardigde van Nijmegen zegt, dat de leiders der arbeidsbemiddeling in kleine plaatsen geen kennis en ervaring over de gestelde vraag hebben en dus niet aan de diskussie kunnen deelnemen.

De Voorzitter vindt, dat wie geen kennis en ervaring omtrent het onderwerp heeft, zwijgen moet. Uitgenoodigd zijn vertegenwoordigers van nationale organisaties, die dus geacht moeten worden het geheele vraagstuk te kennen.

Hierna wordt de vergadering geschorst tot den volgenden morgen.

De Voorzitter heropent de geschorste vergadering om 10 uur v.m. en heet welkom den wethouder voor sociale zaken van Breda en de prae-adviseurs.

De heer van Wageningen merkt, ter verduidelijking van zijn prae-advies, op, dat men uit het begin der laatste alinea op pag. 258 niet moet lezen, dat het noodig zou zijn een aanvullende organisatie te scheppen.

De heer van Lier heeft een leemte in de prae-adviezen meenen op te merken. Hierin is n.l. alleen rekening gehouden met de toestanden in een paar groote steden in het Westen des lands en dan nog slechts met het haven- en transportbedrijf aldaar. Slechts de heer Detiger heeft de zaak wat ruimer bekeken. Het vraagstuk, dat heden behandeld wordt, reikt veel verder dan het genoemd gebied. Het doet zich in de provincie soms nog praegnanter voor dan in de groote steden. De ontwikkeling van het bedrijfsleven heeft de neiging de arbeidskrachten steeds losser aan het bedrijf te binden en de werkgelegenheid steeds meer van tijdelijken aard te doen zijn. Spr. noemt als voorbeelden de steenfabrieken, de land- en tuinbouw en de veenderijen, welke geen van allen in de groote steden voorkomen. In al die bedrijven is de werkgelegenheid zeer labiel, doordat ze bepaald wordt door de weersgesteldheid, doch bovendien zijn er te veel arbeiders gekomen en wordt het aantal arbeiders, dat slechts tijdens het seizoen werkt, steeds grooter. In het bouwbedrijf heeft de mechaniseering het mogelijk gemaakt, dat er hoe langer hoe meer gelegenheidsarbeiders kwamen. Ook de arbeiders bij de uitvoering van publieke werken (waterstaats-, spoorwegwerken, enz.) werken meestal tijdelijk en in los dienstverband. Ten slotte wijst spr. op de fabriekmatige industrieën: de suikerfabrieken, de scheepswerven, de reparatieinrichtingen, enz. Tallooze fabrieken hebben om den vasten kern van werklieden een steeds wisselend groep min of meer losse arbeiders. Er zijn fabrieken, welke vooral

jonge meisjes aan het werk hebben en die wisselen deze periodiek, omdat de ouder wordende arbeidsters te duur zijn.

De gestelde vraag heeft dan ook betrekking op het geheele bedrijfsleven. Onze arbeidsbemiddeling plaats voor 60 à 70 % losse werkkrachten en bemiddelt voor minstens hetzelfde percentage tijdelijke werkkrachten. De arbeidsbeurs, welke het bedrijfsleven het beste voldoet, is ook het beste geschikt voor de bemiddeling van losse en tijdelijke werkkrachten. Op de gestelde vraag moet dus worden geantwoord: op de wijze, welke het beste het bedrijfsleven dient.

Als de heer De Kanter aan de hand van een recent rapport konkludeert, dat de arbeidsbeurs in haar tegenwoordigen vorm nog maar een bescheiden plaats in het bedrijfsleven inneemt, dan moet hem verwezen worden naar de 225.000 plaatsingen, welke onze arbeidsbeurzen jaarlijks bewerkstelligen. Het havenbedrijf te Amsterdam en het transportbedrijf te Hoorn zijn voor hun personeelvoorziening geheel aangewezen op de arbeidsbeurzen. Dit beteekent, dat ook de werkgevers en de arbeiders gebruik ervan maken. Waarom zou een openbare beurs niet even goed kunnen bemiddelen als een partikuliere beurs? In sommige gemeenten willen de werkgevers in een bepaald bedrijf de arbeidsbemiddeling aan zich houden, niet omdat deze haar werk niet goed doet, maar om andere redenen. Typisch is het, dat de prae-advizeurs uit de arbeidersorganisaties, uitgezonderd de heer Ratté, met dit standpunt zich ingenomen verklaren, mits zij hun aandeel in die partikuliere bemiddeling krijgen.

Spr. kan het hiermede niet eens zijn. De openbare arbeidsbeurs, mits „kaufmännisch" ingericht, is voor het bedrijfsleven het beste. Maar dan moet men niet handelen naar de woorden van den heer Van Riet, die op pag. 240 zegt, „dat aan de losse en meerendeels ongeschoolde werkkrachten een maatstaf van beoordeeling kan worden aangelegd, die aanmerkelijk eenvoudiger is dan die, welke bij vaklieden in acht moet worden genomen". Gelukkig spreekt de heer Detiger op pag. 207 in feite zijn Rotterdamschen kollega tegen. In groote steden zal de betrokken afdeeling moeten worden voorgelicht door een zoo veelzijdig mogelijk samengestelde vakkommissie.

Vooral in het transportbedrijf in de kleine steden zal men werkgevers en arbeiders moeten overtuigen van het nut der arbeidsbemiddeling. Men zal hen warm moeten maken voor een toerbeurtregeling onder de auspiciën der onafhankelijke arbeidsbeurs. Op den duur zal men het dan nog veel verder kunnen brengen. Spr. denkt aan het reeds door den heer Detiger genoemde centrale administratiebureau.

Zoolang echter niet de arbeiders, maar vooral ook de werkgevers vertrouwen stellen in de openbare arbeidsbemiddeling zal ook de beste organisatie hier weinig kunnen doen.

De heer Groen meent, dat eigenlijk alle prae-adviezen eenigs-

zins Rotterdamsch georiënteerd zijn. Dit is geen bezwaar, want op kleinere plaatsen kan men er zijn nut van hebben. Maar verder is er weinig overeenstemming te bekennen. De heer Detiger zegt, dat men zorgen moet voor flink onderlegd personeel. Al is los werkman zijn gemakkelijk, de bemiddeling van los personeel is een zeer moeilijk vak. Voor geschoolde arbeiders is er reeds selektie genoeg. De heer Van Riet heeft dit niet ingezien.

Spreker waarschuwt tegen de rouleerings-gedachte in het prae-advies van den heer Detiger. Het is waar, dat deze gedachte ook wel door een enkele organisatie wordt gepropageerd, maar dit heeft juist tot gevolg, dat de goede arbeiders zich verzetten tegen arbeidsbemiddeling uitsluitend via de arbeidsbeurs. Zeer terecht wordt hierop gewezen in het prae-advies van den heer Strijbis. Indien de Arbeidsbeurzen beter resultaat voor los personeel willen bereiken, hebben zij daarbij den steun van de arbeiders noodig en deze krijgen zij niet als de rouleerings-gedachte van haar zijde wordt gepropageerd.

In het transportbedrijf te Zaandam heeft de beurs nogal wat in te brengen. Nu het aantal werkzoekenden dit jaar van week tot week geringer was dan vorige jaren, vond spreker daarin aanleiding den Bond van Werkgevers in het Houtbedrijf te verzoeken alle arbeiders via de arbeidsbeurs aan te nemen. Uit het antwoord bleek, dat daartegen geen principieel bezwaar bestond, doch enkele leden, in verband met dat aannemen van de eerste ploegen, hun vrijheid wenschten te behouden. De belangrijkste organisatie van arbeiders in het houtbedrijf wilde er evenwel in het geheel niet aan, juist omdat men rouleering vreest. Duidelijk werd dit hiermee gedemonstreerd dat als reactie op onze pogingen, de bemiddeling uitsluitend door tusschenkomst der arbeidsbeurs te doen geschieden, in het orgaan van den Centralen Bond van Transportarbeiders bezwaar werd gemaakt tegen aanneming van los personeel door middel van de arbeidsbeurs, wijl de aanneming van dat personeel in de collectieve arbeidsovereenkomst anders is geregeld.

De heer Scholten zegt, dat weinig tegenspraak zal ondervinden hij, die beweert, dat er geen eenstemmigheid bestaat onder de praeadviseurs in de door hen gegeven antwoorden.

Zoolang er die eenstemmigheid niet bestaat zal elke organisatie van arbeidsbemiddeling als hier bedoeld dan ook bestrijding ondervinden. Ook is de methode van behandeling der stof door de praeadviseurs op ongelijke wijze geschied en dat maakt het moeilijk positieve conclusies uit hunne gezamenlijke praeadviezen te trekken.

In een der praeadviezen (dat van den heer Detiger) wordt gezegd, dat uit de aanwijzing der praeadviseurs veilig mag worden afgeleid, dat het Bestuur gedacht heeft aan „de arbeids-„bemiddeling voor losse arbeiders in het haven- en transport-

„bedrijf, voor de ongeschoolde fabrieksarbeiders en voor de „losse stadswerkers".

De heer Detiger gaat hier dus de organisatie der arbeidsbemiddeling beperkter behandelen dan de vraag bedoelt. Indien deze bedoeling bij den vrager had voorgezeten zou daarvan duidelijk zijn gebleken. Trouwens de heer Van Wageningen laat wel blijken, dat hij bij de samenstelling van zijn praeadvies niet uitsluitend gedacht heeft aan arbeidskrachten, waarover de heer Detiger zijn beschouwingen geeft, want eerstgenoemde is klaarblijkelijk van meening, dat het vraagstuk waarover het hier gaat, voor kleinere provincieplaatsen en het platte land ook van belang is.

Spr. kan zich niet voorstellen, dat het Bestuur van oordeel is, dat de arbeidsbemiddeling van losse arbeidskrachten alleen voor de groote steden organisatie, naar de beste wijze, behoeft.

Spreker citeert wat de praeadviseurs onder het begrip: „losse arbeidskrachten" verstaan. Daaruit ziet men, dat er vrijwel zooveel begrippen zijn als praeadviseurs. Deze hebben dus, elk voor zich naar eigen opvatting, subjectief uitgemaakt wat losse arbeidskrachten zijn, maar dat geeft geen maatstaf om daarop een organisatie op te zetten.

Moet daaronder nu vallen de arbeider behoorende tot de vaste reserve, die een zekere groep van bedrijven op geregelde of ongeregelde tijden noodig heeft?

Neen, zegt de heer Van Wageningen, want deze kunnen zich vervoegen aan de centrale aanneemplaatsen en daarmede kunnen meerdere praeadviseurs instemmen, mits bij de regeling der organisaties de werknemers min of meer zeggenschap hebben in de samenstelling der voorwaarden, waaronder een arbeider bij de reserve wordt ingeschreven.

Spr. zou nu de heeren Detiger en Van Riet willen vragen of zij niet van oordeel zijn, dat de bedoelde arbeiders-reservisten zijn te beschouwen als niet te behooren tot de objecten van bemiddeling der Arbeidsbeurzen, hetzij dan dat deze openbare dan wel particuliere zijn?

Is dat niet het geval, dan zou men z.i. op een dergelijke wijze meer losse arbeidskrachten kunnen groepeeren en ze in een reserve opnemen, waardoor ook deze komen te vallen buiten degenen, waarover de zorg van de arbeids*bemiddeling* zich uitstrekt. Men dient daarbij natuurlijk uit te gaan van de behoeften van het bedrijf en daarom zouden werkgevers- en werknemersorganisaties door overleg tot een regeling in deze materie moeten komen.

Ten slotte hield men dan over de losse arbeidskrachten, waarvoor bemiddelend gewerkt zou kunnen worden door de Arbeidsbeurzen.

Spr. gelooft, dat op deze wijze een schifting kan plaats vinden, die zeker ook de heer De Kanter kan aanvaarden.

Ten behoeve van die losse arbeidskrachten zou dan door

regularisatie van werkzaamheden, door overheid en particulieren, samen gewerkt kunnen worden om de werkloosheid onder die losse arbeidskrachten zooveel mogelijk te beperken.

Spr. vat zijn opvatting ten slotte als volgt samen:

1°. onder losse arbeidskrachten vallen niet, zij, die behooren tot een arbeidersreserve, welke voor eenig bedrijf of een groep van bedrijven is gevormd;

2°. de onder 1° bedoelden zijn geen werkkrachten, die door de Arbeidsbeurzen worden bemiddeld;

3°. voor de buiten de reserves vallende losse werkkrachten worde de werkgelegenheid bevorderd en zooveel mogelijk geregulariseerd.

De heer Speek zegt, dat verschillende praeadviseurs in hun prae-advies niet blijken doordrongen te zijn van de noodzakelijkheid, dat alle bemiddeling in één hand moet zijn. Dat is noodig, omdat ze anders onregelmatig en onjuist geschiedt. Spr. is het in het algemeen eens met den heer Van Lier. Ook in Duitschland, het land dat de oudste en belangrijkste bemiddeling heeft, is de ontwikkeling gegaan in de richting der openbare bemiddeling, welke ten slotte vrijwel alle andere bemiddeling in zich heeft opgenomen. Ook bij ons gaat het dien kant uit; b.v. in het hotelbedrijf is thans alle bemiddeling in handen der beurzen. Dit mag den prae-adviseurs, die afwijzend staan tegenover de openbare bemiddeling, iets leeren. Spr. is overigens van oordeel, dat de bemiddeling van een lossen arbeider zeker niet moeilijker is dan b.v. die van een metaalbewerker of ander vakarbeider. De bemiddeling van vakarbeiders heeft bij de openbare beurzen beteekenis verkregen. Zouden zij dan niet in staat zijn losse arbeiders te plaatsen, waaraan niet zulke hooge eischen worden gesteld? De beurs in Amsterdam heeft bewezen, door 15.000 plaatsingen van losse ongeschoolde arbeiders in 1927, dat zij eventueel alle bemiddeling van losse arbeiders kan organiseeren. Deze plaatsingen geschiedden vrijwel allen à la minute.

In verschillende praeadviezen heeft men zich te veel laten beïnvloeden door Rotterdamsche toestanden. Dat blijkt o.a. uit hetgeen men zegt over de scheepsreparatiebedrijven in Rotterdam. In Amsterdam spelen deze bedrijven lang niet zoo'n groote rol en heeft de beurs deze bemiddeling voor een groot deel in handen.

Bij de Haven-Arbeids-Reserve is de bemiddeling voor de werkgevers verplichtend, en het betreft slechts enkele groote werkgevers. Dat is dus een zeer gemakkelijke bemiddeling. In andere bedrijven bestaan deze gunstige factoren niet en is de toestand voor de bemiddeling veel ongunstiger. De taak van de openbare bemiddeling is dus veel moeilijker dan die van de H. A. R.

In de groote steden zijn voor de bemiddeling van losse arbeiders noodzakelijk: filialen, maar niet zelfstandig georgani-

seerd, doch uniform volgens algemeene regelen, onder leiding der hoofdbeurs. De verplichte stempeling, gelijk de heer Van Riet die wil, heeft spr.'s volle sympathie. Zij bestaat reeds gedeeltelijk te Amsterdam voor ondersteunden van Maatschappelijken Steun. Dat is echter niet voldoende. Alle ongeschoolde arbeiders moeten stempelen op de plaatsen waar de bemiddeling is. Stempeling moet dus geschieden in de lokalen der beurs. Hieromtrent moet met de vakvereenigingen overleg worden gepleegd.

De bezwaren, welke de heer Van Riet hiertegen oppert op pag. 242 (midden), kan spr. niet deelen.

De heer VAN RIET: Onder de tegenwoordige omstandigheden, bij onze onvoldoende outillage.

De heer SPEK: „Dat verandert de zaak eenigszins. Maar in Amsterdam is reeds gebleken, dat het wel kan."

Het is wel te verklaren, wat de oorzaak is van de moeilijkheden die de heer Van Riet noemt. Uit een zaal met 300 arbeiders kan men niet 50 of 75 uitzoeken zonder moeilijkheden te krijgen. Daarom zijn noodig en willen de arbeiders en werkgevers ook wel, voorkeurlijsten met kleine reserves.

De heer BOUWMAN meent, dat er ten nauwste samenhang bestaat tusschen deze vraag en het werkloosheidvraagstuk. Naar spr. oordeel is er binnen het raam dezer maatschappij geen afdoende oplossing mogelijk. Maar daarom mogen we niet bij de pakken neerzitten; we moeten ervan maken, wat we kunnen. De heer De Kanter is het verst gegaan in de afwijzing der openbare arbeidsbemiddeling. Het is onjuist, om dat de oorzaak der werkloosheid niet gezocht moet worden in de richting, waarin deze prae-adviseur dat doet. Hij wijst voorts op de „bedrijfsvijandige mentaliteit" (p. 217), waarover de heer De Kanter schrijft. Dit is in het oog der ondernemers wellicht een juister oorzaak voor het uitschakelen van arbeiders, die in het geheel niet onvolwaardig zijn. De oorzaken van het leger van ongeschoolden en werkloozen moeten worden gezocht in het huidige productiesysteem. Ook de heer De Kanter weet geen praktische aanwijzing te geven. Op pag. 218 schrijft hij, dat de bemiddeling eigenlijk overbodig is voor de reparatiebedrijven, omdat deze over voldoende aanbiedingen beschikken. Ook zijn konklusie 4 en zijn wensch omtrent de getuigschriften bewijzen, dat deze prae-adviseur de zaken geheel eenzijdig van werkgeversstandpunt heeft bezien.

Spr. kan in groote trekken onderschrijven, wat de heer Van Riet zegt, n.l. dat de lasten der reserves gedragen moeten worden door de groote bedrijven. De aanvankelijke opzet der Haven-Arbeids-Reserve in 1917 in Rotterdam was ook zoo. In Amsterdam wordt thans het risiko geheel door de gemeente gedragen, in Rotterdam gedeeltelijk. De heer Van Wageningen heeft aangetoond, dat deze reserve een werkgeversbelang is. Dan is het logisch, dat deze haar betalen.

Wat de heer Detiger zegt op pag. 212/213 geeft spr. aanleiding tot de vraag, of het diens bedoeling is, dat de arbeiders zich den geheelen dag in de lokalen der beurs ophouden. Op één bepaald punt stempelen, zooals de heer Van Riet wil, is goed. Spr. is voorstander, dat de losse arbeidskrachten en tijdelijke werkkrachten door de arbeidsbeurs worden aangenomen. In de groote bedrijven als het havenbedrijf zal een arbeidsreserve, georganiseerd en betaald door het bedrijf voor een goeden gang van zaken noodig zijn, maar dan met medezeggenschap der betrokken arbeidersorganisaties. Maar ook hier zal in dagen van drukte de arbeidsbeurs haar bemiddeling moeten verleenen.

Spr. geeft toe, dat de moeilijkheden niet alleen liggen bij de werkgevers, maar ook bij de arbeiders, die een bevoorrechte positie in het bedrijf hebben. Als er teveel arbeiders zijn kan men niet allen in de reserve opnemen. Daarom zal gezocht moeten worden in de richting van het rouleersysteem, met beperking van het aantal van hen, die voor bepaalde losse werkzaamheden in aanmerking komen.

De heer Foppele zegt, dat het vraagstuk vooral van belang is voor de groote gemeenten en voor de kleine met een havenbedrijf of met industrieën met veel los personeel. Spr. wijst er op, dat men in 's Hertogenbosch nog altijd heeft het gilde der graan- en zakkendragers, die buiten elk organisatorisch verband staan. Deze hebben eigenlijk zelf een bemiddeling.

Spr. wil nog een opmerking maken naar aanleiding van een alinea in het prae-advies van den heer Kanter, welke eigenlijk iets bijkomstigs betreft, n.l. de eerste alinea op pag. 216. Spr. meent, dat daaruit blijkt, dat de heer De Kanter wel een zeer sociaal voelend man is. Men heeft echter bij die „bohémienachtige naturen" nog meer kans op teleurstelling dan bij gewone arbeiders. Ook als de werkgevers zelf personeel aannemen zullen zij dit merken.

Hierna is het woord aan de prae-adviseurs.

De heer van Wageningen, die met de toestemming der vergadering, in afwijking der gebruikelijke alfabetische volgorde, het eerst het woord voert, zegt, dat hij ook enkele opmerkingen wil maken over de schrifturen zijner mede-praeviseurs.

Den heeren Spek en Detiger merkt spr. op, dat de arbeidsbemiddeling ver buiten haar terrein gaat, indien zij de volledige tewerkstelling van arbeiders zou organiseeren. Spr. moet verder ontkennen, dat de overheid de Haven-Arbeids-Reserve financiert. De gemeenschap moet opkomen voor het overkompleet aan arbeiders. In Rotterdam kan men in het havenbedrijf 1000 arbeiders in drie kwartier bemiddelen, maar het bedrijf kan de lasten van die 1000 niet dragen. Als de heer Detiger op pag. 214 bezuiniging ziet in de door hem gewilde centralisatie dan is dat onjuist; het is misschien alleen sociaal nuttig.

Het prae-advies van den heer Ratté is vernietigend voor de H.A.R., maar het berust op onjuiste feiten. Men neemt in Rotterdam rigoureuze maatregelen, als de arbeiders niets doen om in hun bestaan te voorzien. Dit is bescherming van den arbeider tegen zich zelf. De „bevredigende organisatie", welke de heer Ratté op het midden van pag. 228 vraagt, is er reeds, n.l. de H.A.R. Het overleg met de vakvereenigingen, dat deze prae-adviseurs één alinea verder vraagt, beteekent verplicht lidmaatschap en wordt daarom door spr. afgewezen.

Wat de heer Ratté zegt op pag. 229 omtrent de 2700 blauwe boekjeshouders is juist, maar er werden slechts 500 arbeiders gesteund. Op pag. 230 zegt de heer Ratté, dat de werkgevers belang hebben bij overvloedig aanbod van arbeidskrachten. Dat de strekking van die opmerking onjuist is, bewijzen de looncijfers. Wat op pag. 231 sub *d* te lezen staat is een fraze: geen arbeider wordt onrechtmatig gestraft en elke gestrafte heeft gelegenheid zich persoonlijk te beklagen. Wat op pag. 232 gezegd wordt omtrent den stillen strijd tusschen de werkgevers- en de openbare arbeidsbemiddeling is pure fantasie; de heer van Riet zal het beamen.

De heer VAN RIET: Zeker! Het is volkomen onjuist.

De heer VAN WAGENINGEN zegt verder, dat de arbeiders er geen prijs op stellen via de arbeidsbeurs te worden bemiddeld. Indertijd ontving de H.A.R. geen subsidie, maar zij nam toch de taak der gemeente op zich. Toen kwamen de arbeiders niet via de arbeidsbeurs. Spr. zal daarom niet ingaan op de konklusies van den heer Ratté.

Men heeft nu gezegd, dat de arbeidsbemiddeling niet in de gelegenheid is geweest te toonen, wat ze kan, Dit is juist, maar voor het havenbedrijf is het ook niet noodig. Het moet geen strijd om de arbeidsmarkt worden. Voor de tewerkstelling van losse arbeiders kan en moet wel iets gedaan worden, ook b.v. door centrale punten, waar gestempeld wordt. Maar in de groote steden moeten dat er hoogstens 2 of 3 zijn en daaruit kunnen de arbeiders worden gedirigeerd naar de ondernemingen. Spr. is tegen het toerbeurtsysteem. In Antwerpen wordt nu gestaakt voor een gesloten bedrijf. Elk bedrijf heeft een groep arbeiders, die altijd werk hebben en daarnaast een reserve van losse arbeiders, die hier en daar werk vinden. Centralisatie in de voorziening hierin acht spr. noodig. *(Applaus).*

De heer DETIGER zal zich beperken, omdat de tijd dringt, maar hij had dit na het betoog van den vorigen spreker liever niet gedaan. Als de bemiddeling positie over de beurs loopt geldt hetzelfde als wanneer de bemiddeling bedrijfsbemiddeling wordt. In de kollektieve kontrakten in het hotelbedrijf heeft men eenheidsgerecht, waarvan de direkteur der arbeidsbeurs qualitats qua voorzitter is. Vroeger was het evenzoo met de kommissie van beroep voor de H.A.R. Spr. had het ook beter

gevonden als over deze vraag ook prae-adviseurs uit kleine gemeenten waren gevraagd, maar spr. heeft er in zijn geschrift rekening mede gehouden, dat dit niet geschied is. In spr. distrikt, men denke aan Hoorn, is de bemiddeling van losse transportarbeiders geheel via de beurs geregeld.

Spr. heeft uitdrukkelijk gedefinieerd, wat hij onder een lossen arbeider verstaat. Niet elke losse arbeider in het metaalbedrijf valt daaronder. Dat is geen los bedrijf. De heer Van Lier is dan ook veel te ver gegaan. Het is vooral het transporten het havenbedrijf en ook in de fabrieksbedrijven, waar de losse en tijdelijke werkkrachten van belang zijn.

Stelt men spr. voor het dilemma: overheidsbemiddeling of bedrijfsbemiddeling, dan antwoordt hij zonder aarzeling, dat openbare bemiddeling principiëel de voorkeur verdient. Maar hij heeft ook vrede met een goede bedrijfsbemiddeling, zooals b.v. in de litografische bedrijven. Deze blijft echter een eenzaam verschijnsel. Het is dus slechts een platonische liefdesverklaring. Het buitenland heeft wel bewezen, dat het toch niet gaat in de praktijk. Spr. vraagt waardeering voor de wijze, waarop in ons vak de overheid het bedrijf dient. (*Applaus*).

De heer DE KANTER stelt op den voorgrond, dat de arbeidsbeurs met het bedrijfsleven rekening moet houden. De werkgevers willen alleen noodgedwongen de bemiddeling in handen nemen, om deze te verbeteren. Het werk der Scheepvaart-Vereeniging Zuid is geen bemiddelend, maar aanwervend werk. Spr. heeft z.i. de kortste definitie van losse arbeider gegeven.

Wat de cijfers van den heer Spek betreft merkt spr. op, dat deze weinig waarde hebben, nu er niet bij verteld werd hoeveel arbeiders buiten de beurs om bemiddeld werden. Wilton had maximaal 5000 arbeiders, minimaal, in 1923, 1500. De schommeling is dus veel kleiner dan men hier wel heeft betoogd. Bemiddelen is moeilijk en de werkgevers doen alleen uit absolute noodzakelijkheid mede aan verbeteringspogingen.

Spr. merkt den heer Bouwman op, dat hij niet heeft bedoeld te zeggen, dat alle werkloozen minderwaardige arbeiders zijn. Ook acht spr. de vakvereenigingen niet bedrijfsvijandig. Deze moeten echter de mentaliteit hunner leden meer gunstig beïnvloeden dan thans geschiedt. Men moet de werkloosheid bestrijden zooals 'n epidemische ziekte wordt bestreden, dat is systematisch.

Spr. staat persoonlijk buiten de praktijk der bemiddeling, maar acht het juist, dat men de werkloozen niet in een lokaal moet bijeenbrengen.

De heer Foppele heeft een ironische kantteekening gemaakt op een passage uit spr. praeadvies. De bedoeling hiervan was te wijzen op lagen in de maatschappij, welke nog moeten worden aangesneden. Het is moeilijk, maar de beurs zal moeten

overwinnen. Spr. wilde de arbeidsbemiddeling daarmede niet torpedeeren. Ten slotte is spr. het eens met den heer Van Wageningen, dat tewerkstellen van arbeiders iets anders is dan bemiddelen. (*Applaus*).

De heer Lindsen zegt, dat alleen de heer Spek bemerkingen op zijn praeadvies heeft gemaakt.

De heer Spek vindt het onaangenaam, dat door spr. de openbare arbeidsbemiddeling op zij wordt geschoven. Op principieele gronden is spreker echter van meening, dat de overheid alleen moet zorgen voor de groote lijnen, de finesses moet men overlaten aan de organisaties.

De heer Spek heeft gezegd, dat o. a. in Hoorn en Gouda gebleken is dat bemiddeling van losse arbeiders van overheidswege mogelijk is. Spreker kan dit voor deze kleine plaatsen onderschrijven. In Gouda had men groote medewerking van patroons en werknemers. De afstand naar het werk was klein, en de medewerking der betreffende ambtenaren liet niets te wenschen over. Men kent de menschen in kleine plaatsen stuk voor stuk. Die gunstige factoren zijn in groote plaatsen niet aanwezig. Daar zouden filialen, groote kazernes, moeten zijn voor de verschillende onderdeelen en dat zou o. m. ook te veel geld kosten.

De overheidsbeurzen hebben in deze materie geen positie van beteekenis kunnen innemen. De heer Van Wageningen heeft gezegd, dat ze dat niet kunnen en spreker is het daarmede eens. Het particulier initiatief heeft bewezen het wel te kunnen. Dat particulier initiatief moet aangewakkerd worden, zoowel in het belang van het bedrijf als van de arbeiders. De bezwaren van werknemerszijde er tegen, gaan tegen bijkomstige dingen, — straffen, enz. — niet tegen de bemiddeling. Om daarin verbetering te krijgen, zouden de organisaties medezeggingsschap moeten hebben. (*Applaus*).

De heer Ratté begint met de opmerking te maken — en dat wel naar aanleiding van het gesprokene door den heer Groen, die de moeilijkheden heeft geschetst van de organisatie van de bemiddeling van losse arbeiders — dat het aantal losse arbeiders door plaatsing op lijsten niet moet worden vermeerderd.

Hij komt thans tot hetgeen door den heer Van Wageningen in het midden is gebracht.

Tusschen de organisatie van werkgevers en werknemers in het havenbedrijf te Rotterdam wordt reeds jaren strijd gevoerd over de tewerkstelling. Hetzelfde verschijnsel is te constateeren te Londen, te Liverpool, enz. in het algemeen overal waar het regelmatig verschaffen van werk aan massa-arbeiders een groote rol speelt. De heer Van Wageningen noemt dat geen arbeidsbemiddeling, maar tewerkstelling en hij noemt dat een interne aangelegenheid van de werkgevers. Naar de meening van spr.

kan echter de arbeidsregeling in de haven van Rotterdam niet aan een particuliere vereeniging, in casu de Scheepvaartvereeniging alleen worden overgelaten.

De heer Van Wageningen moge opmerken, dat aan iederen werknemer, werkzaam bij zijn vereeniging behoorlijk recht wordt gedaan, in dezen tijd eischt men gelijkberechtigheid van beide partijen. In dezen tijd van arbitrage is het verre van ideaal, dat één der partijen, die moeten samenwerken, n.l. de Scheepvaartvereeniging en de organisaties, de rechtsbedeeling aan zich trekt.

Sprekers meening is dat hetgeen de heer Van Wageningen heeft gezegd omtrent het arbeiden van werkkrachten van buiten Rotterdam in de haven in strijd is met de feiten. De heer Van Wageningen heeft in zijn betoog gezegd, dat de Waalhaven in geringe mate een uitzondering vormt, maar naar sprekers meening is dat niet juist. In de Waalhaven werken honderden arbeiders uit andere gemeenten, ook uit gemeenten op verderen afstand gelegen b.v. Puttershoek. Niet alleen de leden der Scheepvaartvereeniging, ook andere groote werkgevers doen er aan mee. Van de 5000, vaste havenarbeiders komen er velen uit omliggende gemeenten: het valt niet te weerspreken, dat er een groote trek van het platteland naar Rotterdam is waar te nemen.

Hetgeen spreker heeft gezegd, omtrent de sfeer van gespannenheid, die er bestaat — volgens de heeren Van Wageningen en Van Riet niet zou bestaan — tusschen de H.A.R. en de Rotterdamsche arbeidsbemiddeling, moet hij handhaven: het is ontleend aan de feiten.

Spreker wil eindigen met de opmerkingen, dat de positie op sociaal gebied van de Rotterdamsche werkgevers in het havenbedrijf, die de H.A.R. in stand houden, moet leiden tot bescheidenheid. De finantieele lasten bij werkloosheid van hen, wien geen regelmatig bestaan door het bedrijf wordt gegarandeerd worden afgewenteld op de publieke middelen, terwijl de gelegenheid om via de Arbeidsbeurs werk te bekomen, wordt ontnomen. (*Applaus*).

De heer VAN RIET moet ontkennen, dat zijn prae-advies een Rotterdamsch karakter draagt: hij heeft de zaak objectief en van algemeen standpunt bekeken. Het vraagstuk, dat aan de orde is, is niet alleen van belang voor de groote steden, maar ook voor de kleinere plaatsen. Dat komt ook in zijn prae-advies voldoende naar voren.

De heeren Van Lier en Groen hebben spreker toegevoegd, dat het onjuist is bij de beoordeeling van losse arbeiders een zoo geringe maatstaf aan te leggen, als hij doet. Spreker moet echter zijn standpunt haven. Voor vakarbeiders als metaalbewerkers, enz. moge zeer zorgvuldige en gefundeerde beoordeeling noodig zijn, naar sprekers overtuiging is de beoordeeling

van losse arbeiders zonder buitengewone moeite mogelijk. Men moet de zaak niet overdrijven.

Waar het de arbeidsbeurzen echter aan heeft ontbroken voor een richtige bemiddeling van losse arbeiders, is een behoorlijke outillage.

De Arbeidsbeurs te Rotterdam heeft nog nooit gelegenheid gehad op het gebied van de bemiddeling van losse arbeiders iets te presteeren. Pas, wanneer haar die gelegenheid zal zijn geboden, zal kunnen worden geconstateerd of zij er al of niet toe in staat is. Daarom mocht de heer Lindner niet spreken zooals hij heeft gedaan.

De opmerking in het prae-advies van den heer Ratté dat er een stille strijd zou worden gestreden tusschen de werkgeversarbeidsbemiddeling en de gemeentelijke arbeidsbemiddeling een opmerking, die ook in het debat naar voren is gekomen moet spreker weerspreken. Indertijd is er een regeling getroffen tusschen H.A.R. en Arbeidsbeurs te Rotterdam, waarbij houders van een bepaald soort door de Arbeidsbeurs verstrekte kaarten door de werkgevers indien ze noodig waren op de aanneemkantoren zouden worden aangenomen. De houders daarvan waren uit den aard der zaak niet allen eerste klas krachten en toen nu de bezitters eener zoodanige kaart langzamerhand door dit bezit als groep tot minderwaardige krachten werden gestempeld, was het effect van den maatregel verloren en heeft de Arbeidsbeurs zich gehaast deze kaarten — een 5 à 600, — in te trekken. Deze kaarten waren dus speciale kaarten en niet de gewone inschrijvingskaarten der Arbeidsbeurs. (*Applaus*).

De heer Strijbis kan niet toegeven, dat hij verzuimd heeft de aandacht te vestigen op de kleinere plaatsen. Er is in de teekening der zaak door hem gegeven wel degelijk gewezen op de toestanden, die op de kleinere plaatsen bestaan.

Spreker gaat in dit verband dan ook in tegen de 4de conclusie van den heer Van Wageningen, dat voor de provincieplaatsen en het platteland voor losse arbeidskrachten geen behoefte tot het nemen van maatregelen bestaat. Men vergete niet, dat het niet alleen gaat over de losse transportarbeiders, maar over de losse arbeiders. Arbeiders b.v. uit Katwijk, Hasselt, Genemuiden, enz. trekken alle kanten uit. Het surplus van de eene plaats moet gedirigeerd worden naar een plaats, waar een tekort is.

In de praeadviezen zijn twee uitersten: 1°. het uiterste van den heer Lindsen; 2°. het uiterste van den heer Ratté. Spreker staat daar tusschen in. Regelingen die uit het bedrijf zelf opkomen, moeten naar sprekers meening worden ondersteund. Eenerzijds kan de Arbeidsbeurs het bestoken niet verrichten op een betere manier dan thans geschiedt, anderzijds is het zeer wel mogelijk, dat een regeling wordt ontworpen, waarbij de

havenarbeiders, boven de regelmatig benoodigde, worden bestoken door de Arbeidsbeurs. Om daartoe te geraken moet evenwel weg de tegenwoordige positie, dat de arbeiders die te veel zijn, worden afgewenteld op overheid en vakvereeniging. Bij een te ontwerpen regeling kan dat het stempelen op de Arbeidsbeurs geschieden. Naar sprekers meening is op deze wijze met wederzijdsche medewerking tot een bevredigende oplossing te geraken. (*Applaus*).

De Voorzitter sluit hierop met een woord van dank, aan praeadviseurs, sprekers en vergaderden en in het bijzonder aan het gemeentebestuur van Breda voor de vriendelijke ontvangst, de vergadering.

Wetgeving op emigratiegebied.

In 1922 werd door het Internationaal Arbeidsbureau te Genève een werk uitgegeven, onder den titel Emigration et Immigration, Législation et Traités.

De sedert in de wetgeving op migratiegebied in verschillende landen aangebrachte wijzigingen, van kracht geworden nieuwe wetten en gesloten overeenkomsten noopten tot de uitgave van een herdruk in drie deelen, waarvan het eerste deel: „Les législations sur l'émigration" dit jaar is verschenen.

Het is niet mijne bedoeling den inhoud van dit belangrijke werk hier te bespreken, maar het komt mij van groot belang voor op enkele bepalingen en wetsvoorschriften in Europeesche landen de aandacht te vestigen, nu verwacht mag worden dat binnen afzienbaren tijd ook in Nederland eindelijk een nieuwe wet op de landverhuizing ter goedkeuring aan de Staten-Generaal zal worden aangeboden.

Naar verluidt is toch een ontwerp van wet in vergevorderden staat van wording.

Een van de moeilijkheden, waarvoor de samensteller van een zoodanige wet komt te staan, is, uit te maken, wie als emigrant moet worden beschouwd in den zin der wet, dat wil zeggen, op welke personen de wet betrekking heeft en moet worden toegepast.

Pogingen om zulks vast te leggen in eene definitie van het woord „emigrant", zóó dat deze praktisch bruikbaar is, hebben tot nog toe steeds gefaald.

In verschillende landen, in 't bijzonder in die met belangrijke emigratie en daardoor met groote ondervinding, is men echter tot eene eenvoudige oplossing gekomen, die mij ook volkomen logisch en de eenig juiste en praktisch bruikbare toeschijnt.

Hoe heeft men dat nu in verschillende landen geregeld? In

Italië is bepaald: emigrant is of als emigrant wordt beschouwd in den zin der wet en het emigratiereglement, een ieder, die zich naar den vreemde begeeft om er arbeid te verrichten of om persoonlijke redenen, tenzij hij (zij) gerekend moet worden te behooren tot de nagenoemde categorieën: professoren, industrieelen, handelslieden en renteniers of ook personen, die een vaste goed betaalde betrekking hebben.

Een ieder, die niet tot een der genoemde categorieën gerekend kan worden, moet voorzien zijn van een emigranten-paspoort, *onafhankelijk van de klasse waarin hij reist of voornemens is te reizen*, zelfs al wordt zijn overkomst verzocht door bloedverwanten, die in het aanvraagformulier vermeld staan als grondbezitter, handelsman, koopman, enz.

De eenvoudige verklaring van den emigrant is niet voldoende om zijne sociale positie vast te stellen, slechts op feitelijke gegevens kunnen de ambtenaren, belast met de afgifte der paspoorten, hunne beslissing gronden.

Polen.

Als emigrant wordt beschouwd elk Poolsch burger, die het grondgebied van de Republiek verlaat of verlaten heeft om arbeid te zoeken, om een werk uit te voeren, om zich als kolonist te vestigen of om zijn (haar) echtgenoot te volgen of naaste of verre bloedverwanten, die voor hem geëmigreerd zijn, evenals een ieder die Polen verlaat of zich in den vreemde ophoudt met een geëmigreerd familielid. Nadrukkelijk uitgesloten van deze bepaling zijn de leden van het diplomatieke en consulaire korps, personen, die Polen verlaten om een officieele opdracht uit te voeren, 't zij eene wetenschappelijke of andere, artisten, die zich naar den vreemde begeven om deel te nemen aan voorstellingen, personen die congressen, concoursen, enz. bijwonen buiten Polen, en, met uitzondering van seizoenarbeiders, alle personen, die het nationale grondgebied verlaten om werken uit te voeren van tijdelijken aard.

Aan den anderen kant is het Poolsche emigratiebureau gemachtigd onder zijne bescherming te nemen de Poolsche burgers, die, wat ook het doel van hun reis zij, zich naar overzeesche landen begeven als tusschendekpassagiers of in de derde of tweede of overeenkomstige klasse.

Portugal.

Bij decreet van 10 Mei 1919 is bepaald, dat als emigranten worden beschouwd:

1. De tot de Portugeesche natie behoorende personen, die zich inschepen naar vreemde landen met een biljet derde klasse.

2. De tot de Portugeesche natie behoorende personen, *die zich inschepen in de 1e of 2e klasse of een tusschenklasse* en die tot de nagenoemde categorieën behooren:

a. zij, die voornemens zijn zich in den vreemde te vestigen.

b. enz.

Roemenië.

Volgens de wet op de landverhuizing van 11 April 1925 wordt als emigrant beschouwd:

1. De Roemeen, die zijn land verlaat om zich tijdelijk of voor goed te vestigen in een land *buiten* Europa en met de bedoeling er zijn brood te verdienen door lichamelijken arbeid of er een beroep uit te oefenen of zich te wijden aan een onderneming van duurzamen aard, zoomede de bloedverwanten, die hem vergezellen of volgen,

2. hij, die, handarbeider zijnde, Roemenië verlaat om zich naar een staat *in* Europa te begeven teneinde er werk te vinden.

De gebruikelijke afwijkingen zijn toegestaan ten opzichte van diplomaten, toeristen, studenten, artisten, priesters, redenaars, professoren, handelsreizigers, enz. *op voorwaarde, dat de hoedanigheid van deze personen duidelijk uit stukken kan worden aangetoond.*

Zwitserland.

Uit een antwoord van de Zwitsersche Regeering in 1921 gegeven op een vraag van het Internationaal Arbeidsbureau blijkt, dat in de statistiek van het Federale Emigratiebureau in het algemeen als emigrant wordt beschouwd: iedere Zwitser en iedere in Zwitserland gevestigde vreemdeling, die door de emigratieagentschappen of passagebureau's wordt gezonden of voortgeholpen naar een land buiten Europa en die daarheen gaat met de bedoeling om er onbepaalden tijd (meer dan een jaar) te blijven, er zich te vestigen, er in zijn levensonderhoud te voorzien, er eene betrekking te aanvaarden of er een handel te beginnen.

Tsjecho-Slowakije.

De emigratiewet van 15 Februari 1922 geeft de volgende omschrijving:

Emigrant in den zin van deze wet is hij die het gebied van de republiek Tsjecho-Slowakije verlaat om zich in den vreemde te begeven teneinde aldaar in zijn levensonderhoud te voorzien of zonder de bedoeling terug te keeren, zoowel als elk familielid, dat den emigrant vergezelt of volgt.

In een uitvoeringsbesluit wordt de omschrijving nog nader gepreciseerd door den nadruk te leggen op het voornemen om zich naar den vreemde te begeven teneinde er zijn brood te verdienen zonder de bedoeling om terug te keeren en in dezen geest wordt daarin nadrukkelijk de term emigrant niet toepasselijk verklaard op degenen, die naar den vreemde gaan voor studiedoeleinden, ontspanning, zaken, voor een artistieke rondreis, dan wel voor de uitoefening van een officieele of particuliere functie, zooals correspondenten van dagbladen, handelsreizigers, enz. of op last van een werkgever, ook al wordt de reis aanvaard ter verkrijging van geldelijk voordeel. In de statistiek wordt als emigrant vermeld, een ieder die zich in den vreemde begeeft om er een bestaan te zoeken of zich blijvend te vestigen.

In de genoemde landen is men dus van oordeel, dat een verband tusschen emigrant en de klasse waarin gereisd wordt, in het algemeen niet bestaat. En terecht. Tal van emigranten reizen 2e klasse, terwijl ook van de 1e klasse wordt gebruik gemaakt, soms om zich daardoor te onttrekken aan het toezicht van den emigratiedienst.

Voorts blijkt uit verschillende der aangehaalde bepalingen, dat de beslissing of iemand al dan niet tot de emigranten moet worden gerekend, berust bij den emigratiedienst.

Als algemeen beginsel zou dus in de wet moeten worden vastgelegd: Emigrant is een ieder, die vrijwillig zijn land van inwoning verlaat om zich in een ander land te vestigen, zoomede zijne gezinsleden, die hem begeleiden of volgen.

Niet op iederen emigrant echter behoeft de wet te worden toegepast.

Derhalve behoort ter zake in de wet een regeling getroffen te worden en wel eene zoodanige, dat eenerzijds voorkomen wordt, dat emigranten, voor wie de wet wèl bestemd is, zich daaraan onttrekken of daaraan onttrokken worden, terwijl anderzijds de andere reizigers ongemoeid gelaten moeten worden.

Het oordeel over de al of niet toepasselijkheid der wet moet berusten bij den emigratiedienst, terwijl c. q. hooger beroep op den Minister mogelijk moet zijn.

Een ander belangrijk punt, dat bij de samenstelling eener nieuwe wet aan de orde zal moeten komen is de kwestie van de werving en propaganda.

Hieromtrent hebben de nagenoemde landen bepaald:

Spanje. De werving en de propaganda voor emigratie zijn ten eenenmale verboden. De advertenties en de circulaires van de vervoerondernemers betreffende het vervoer van emigranten, mogen slechts vermelden de data van aankomst en vertrek der booten in de havens van inscheping, tusschenhavens en havens van ontscheping en de voorwaarden van het vervoer.

Eigenlijke emigratieagentschappen zijn op Spaansch gebied geheel verboden.

De vervoerondernemers zijn verplicht aan den plaatselijken emigratie-inspecteur exemplaren te doen toekomen van alle prospectussen, advertenties of drukwerken, die zij over hun werk openbaar maken. De inspecteur geeft één van die exemplaren gezegeld en geteekend aan den vervoerondernemer terug. Deze is verplicht dit exemplaar te bewaren en op verzoek te toonen aan de emigratieinspecteurs. Alle exemplaren die verspreid worden, moeten volkomen overeenstemmen met bedoeld gezegeld en geteekend exemplaar.

Hongarije. Aan de agenten der vervoerondernemingen is de werving van emigranten verboden. Bij de wet van 1909 is voorts algemeen alle propaganda voor emigratie, zoowel mondeling als in geschrifte of in beeld verboden.

Aan den vervoerondernemer en zijne vertegenwoordigers en geëmployeerden is verboden raadgevingen, oproepingen of geschriftjes over emigratie openbaar te maken of te verspreiden.

De openbaarmakingen van de vervoermaatschappijen moeten zich bepalen tot inlichtingen over de reisroute, de voeding en het vervoer.

Deze inlichtingen mogen slechts aan belanghebbenden, 't zij mondeling of schriftelijk, worden gegeven op hun bepaald verzoek.

Polen. Werving van emigranten door particuliere agenten is niet veroorloofd. Het is aan de vervoerondernemingen en aan hun personeel verboden propaganda te maken voor emigratie of dit te laten doen door derden.

Als propaganda voor emigratie wordt beschouwd het feit dat andere inlichtingen gegeven worden dan alleen die, welke betrekking hebben op de voorwaarden voor de reis tot aan de plaats van bestemming.

Tsjecho-Slowakije. De wet van 15 Februari 1922 stelt in beginsel een verbod tot het werven van kolonisten en tot het werven van arbeiders voor landen buiten Europa.

Elke publicatie van brochures en prospectussen, die eene aansporing tot emigratie zoude kunnen zijn, is verboden, evenals de verspreiding van gedrukte van dien aard.

De agenten van transportondernemingen mogen in hunne advertenties geen andere aanwijzingen geven dan het adres van het bureau, den naam van het schip, de reisroute en de voorwaarden van vervoer; zij mogen geene prospectussen uitreiken aan personen, die er niet om hebben gevraagd, noch zich in verbinding stellen in emigratiezaken met derden, die tegen belooning in hun dienst zijn om propaganda te maken.

Oostenrijk. Eene ordonnantie van 23 November 1895 verbiedt aan reisbureaux zich bezig te houden met de werving van emigranten.

Bij reglement van 27 Juni 1921 is de werving van emigranten verboden aan de transportondernemingen; zij mogen geene reizende agenten en ronselaars in dienst hebben en er geene geheime bureaux op na houden. Het is hun verboden 't zij rechtstreeks of door een tusschenpersoon onderhandelingen met iemand te openen, zonder dat die persoon daarom verzocht heeft, of passagiers tegen betaling te bewegen om hun andere passagiers te bezorgen.

Hun publicaties moeten zich bepalen tot de vermelding van de adressen van hunne agentschappen en bureaux voor verkoop van reisbiljetten, van de route die hun lijn volgt, de inrichting van hun schepen en de transportvoorwaarden.

De inlichtingen hieromtrent mogen slechts op algemeene wijze gepubliceerd (advertenties in de dagbladen, aanplakbiljetten enz.) en mogen niet aan particulieren toegezonden dan op aanvraag.

Portugal. Verboden is elke openbare aansporing tot emigratie in den vorm van misleidende propaganda tot aanwerving van emigranten, zoowel individueel als collectief, zelfs al leidt deze niet tot het afsluiten van emigratiecontracten.

De emigratieagenten zijn verplicht hunne propaganda te beperken tot eene eenvoudige bekendmaking van de contracten, die zij aanbieden met gedetailleerde vermelding van de waarborgen, die voor de richtige uitvoering zijn gesteld en van de plaats van bestemming.

Griekenland. Het is verboden aan elk „emigratieagentschap", zijne vertegenwoordigers of zijne geëmployeerden propaganda te maken voor emigratie door middel van publicaties, circulaires, enz. of door verspreiding van inlichtingen.

Het is hun eveneens verboden inlichtingen of aansporingen van dien aard openbaar te maken of te verspreiden, onverschillig op welke wijze.

De circulaires of advertenties van de emigratieagenten mogen slechts vermelden den naam en de tonnenmaat van het schip, den datum van vertrek, de namen van de onderscheidene havens en tusschenhavens, den duur van de reis en de beperkende bepalingen in het land van bestemming.

Italië. De propaganda voor emigratie door middel van circulaires, brochures of openbaarmakingen van elken aard wordt gestraft ingevolge het Italiaansche wetboek van strafrecht.

Litauen. Het is aan emigratieondernemingen of hare agenten verboden landgenooten aan te sporen tot emigratie 't zij rechtstreeks door publicaties of op andere wijze. Het is deze ondernemingen bovendien verboden op eene zoodanige wijze reclame te maken, dat landgenooten daardoor tot emigratie worden aangemoedigd.

De circulaires mogen slechts aangeven welk sociaal doel de onderneming heeft, de reisroute van de ondernomen reizen en den passageprijs in trein en schip.

Roemenië. Het is aan de vervoerondernemers en hunne vertegenwoordigers verboden andere inlichtingen te verzenden of aan te plakken dan die welke betrekking hebben op de reisroute van hunne lijnen, op het vervoer en de voeding.

Elke propaganda of aanmoediging tot emigratie is nadrukkelijk verboden.

Servië, Croatië en Slovenië. De aanwerving van emigranten, in 't bijzonder door middel van valsche inlichtingen of misleidende beloften, is nadrukkelijk verboden.

De vertegenwoordigers van de scheepvaartmaatschappijen moeten zich bepalen de belanghebbenden in te lichten over het vervoer.

De emigranten mogen niet aangeworven worden door agenten die door het land trekken en elke werkzaamheid van dien aard wordt met de uiterste gestrengheid gestraft.

Zwitserland. Het is aan de agenten en onderagenten verboden

tot emigratie op te wekken of rondtrekkend door het land te trachten emigratiewerk te verrichten.

Om de gelegenheid tot het maken van propaganda te beperken verbiedt de federale wet ook aan de agentschappen voor emigratie of kolonisatie om contracten af te sluiten, waarbij zij zich verbinden een bepaald aantal personen te werven voor 't zij een vervoeronderneming, 't zij een kolonisatieonderneming of een andere handelsonderneming, 't zij voor een vreemde Regeering.

Wij vestigen er speciaal de aandacht op, dat in bijna alle genoemde landen verboden is propaganda voor emigratie te maken en emigranten te werven, in het bijzonder aan de vervoerondernemingen. Deze moeten zich bepalen tot reclame voor het vervoer.

Commentaar hierop komt ons overbodig voor.

J. C. C. Sandberg.

Een indijking op Ameland.

Eenigen tijd geleden is het door een besluit van de Provinciale Staten van Friesland en de toegezegde medewerking van den Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw en dien van Waterstaat mogelijk geworden een plan uit te voeren, dat voor de bewoners van het oostelijk deel van het eiland Ameland, van groote beteekenis zal zijn.

Er woont daar een bevolking, allesbehalve rijk met goederen bedeeld, welke, ondanks al haar harde werken, niet veel, of eigenlijk in het geheel niet verder komt, omdat door de veelvuldig hooge waterstanden in de niet of onvoldoende beschermde gedeelten van het eiland (oostelijk deel), niet zooveel uit den grond kan worden gehaald als werkelijk mogelijk en noodig is. Het gaat hier dan om de indijking van een oppervlakte goede gronden ter grootte van ongeveer 1180 hectaren. Er is nu een waterschap opgericht dat tot taak heeft, het aanleggen en het onderhouden van een zeedijk langs de zuidkust van het eiland. Door deze indijking, zullen de gronden voortaan geen last meer van overstrooming hebben en zal een begin van intensieve cultuur mogelijk zijn.

Het is niet de eerste maal dat een dergelijke indijking op het eiland tot stand komt. Een 20 jaar geleden is op het westelijk deel eveneens een groote oppervlakte vruchtbaar land door aanleg van een zeedijk bewoonbaar gemaakt.

De kosten van den dijkaanleg zijn door de deskundigen op rond *f* 354000.— geraamd. Van deze kosten draagt het water-

schap, dus de eigenaren der gronden, *f* 100000.— en de provincie Friesland, het departement van Binnenlandsche Zaken en Landbouw en dat van Waterstaat, ieder rond *f* 85000.—.

Het ligt in de bedoeling, de uitvoering van het werk dienstbaar te maken aan de bestrijding van de werkloosheid. Om dit te bereiken zal, evenals zulks in de provincie Groningen bij indijkingswerken reeds tot tweemaal toe met succes is toegepast, een groot deel der benoodigde arbeidskrachten worden aangewezen door den Rijksinspecteur voor de werkverschaffing in de provincie Friesland den heer J. J. G. S. Falkena.

Een groot nadeel is nog, dat het tegenwoordig bezit erg versnipperd is, niet zoozeer door het aantal eigenaren, dan wel door het groote aantal perceelen. Zoo heeft b.v. de Doopsgezinde Gemeente ruim 47 H.A. in eigendom, verdeeld over niet minder dan 102 perceelen. Het R.K. Parochiaal Armbestuur heeft bijna 7 hectaren, verdeeld in 7 perceelen. Er is verder o. a. een eigenaar die $1^1/_2$ H.A. heeft versnipperd in 10 perceelen. Het is dan ook te hopen, dat na de indijking de ruilverkaveling volgt. Alleen dan toch is werkelijk de hoogst denkbare cultuurvermeerdering te verwachten.

Ongetwijfeld zal de ruilverkaveling, gezien de elders op Ameland verkregen resultaten, hier niet achterwege blijven.

Intusschen heeft de tegenwoordige perceel-versnippering tot gevolg, dat niet zoodanige lasten op de gronden kunnen worden gelegd, als het geval zou zijn geweest bij een betere perceelsindeeling.

Ik kan mij indenken, dat de vraag wordt gesteld, of èn indijking èn ruilverkaveling niet als één geheel konden zijn beschouwd en daardoor een beter oordeel over de waardevermeerdering mogelijk was geweest. Echter verlieze men niet uit het oog dat het hier gaat om een bevolking die weinig geld heeft en die voortaan, wil zij profijt hebben van de indijking, behalve de vrij hooge lasten voor de inpoldering zelf, veel geld zal hebben uit te geven voor grondbewerking, betere veeteelt enz. Komt men nu bij deze menschen met berekeningen welke in de tonnen gouds loopen, dan slaat velen de schrik om het hart en is hun redeneering deze: „het was altijd zoo, het moet maar zoo blijven".

Geleidelijk moeten de bewoners gewend worden aan de idee, dat zij schelvischjes moeten uitgooien om kabeljauwen te vangen. Maar eerst moeten zij trachten de gelden te winnen om die schelvischjes te koopen. Het is trouwens reeds een heele stap geweest van de eigenaren om tot de indijking te besluiten. Wanneer men nl. kennis neemt van hetgeen landbouwdeskundigen omtrent den tegenwoordigen toestand vertellen, dan valt het op, hoe omvangrijk het opbouwwerk is dat hier nog geschieden moet.

Van dezen toestand wordt o. a. verteld, dat slechts zeer ge-

leidelijk de eilandbewoners zich aan nieuwe verhoudingen aanpassen. Thans nog b.v. liggen er in de vorige inpoldering flinke terreinen, welke onvoldoende bewerkt zijn en daardoor te weinig rendement geven.

Verschillende omstandigheden moeten veranderen: zoo zullen de bewoners meer bedrijfskapitaal dienen te krijgen, zullen ze hun bedrijfsgebouwen hebben te vergrooten en zal de aan- en afvoer van producten beter moeten worden geregeld. Ook een betere coöperatieve samenwerking zal zeer waarschijnlijk het noodige kunnen doen om tot meer gezonde toestanden te geraken.

Zoo vertelt de Rijkslandbouwconsulent Ir. Mesu, die mede den stoot heeft gegeven tot het werk dat thans staat te gebeuren, dat er op het eiland verschillende kleine melkfabrieken zijn, terwijl er nauwelijks melk genoeg is voor één goede fabriek. Het gevolg is natuurlijk, dat de productiviteit van het vee niet groot is. We zien nl. allerwegen, dat deze productie stijgt naar mate er betere samenwerking komt tusschen de boeren. Betere samenwerking beteekent nl. betere voorlichting en betere voorlichting weer beteekent meer en betere melk.

Uit deze korte schets zal, naar ik vertrouw, wel gebleken zijn, dat op Ameland een mooi werk tot stand zal komen.

Meyer de Vries.

Van wie neemt de openbare arbeidsbemiddeling aanvragen om werknemers in behandeling en voor welke categorieen werknemers?

Al lijkt het vreemd, om nu we zoo ver zijn, dat binnenkort de arbeidsbemiddeling wettelijk geregeld gaat worden, een onderdeel te gaan behandelen van de doelstelling der arbeidsbemiddeling, toch blijkt uit de 37 antwoorden door mij ontvangen op een rondschrijven aan alle directeuren van districtsarbeidsbeurzen, dat hier allesbehalve een theoretische vraag wordt gesteld, maar een zaak van bij uitstek practische beteekenis aan de orde is.

In het eindverslag van de Staatscommissie over de Werkloosheid van 1914 begint het hoofdstuk Arbeidsbemiddeling met de definitie: „Onder arbeidsbemiddeling wordt verstaan de geregelde bemoeiing van personen of instellingen, tot het elkaar doen ontmoeten van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt." Als men hieruit zou lezen, dat elke vraag tot elk aanbod zou worden gebracht, was de vraag ineens opgelost.

Doch hetzelfde hoofdstuk bevat nog een paragraaf: „Uitsluiting van de arbeidsbemiddeling" en zegt daarin „Arbeids-

beurzen bedoelen bemiddeling te verleenen tusschen werknemers en werkgevers. Zij mogen zich dus ook vergewissen, dat de ingekomen aanvragen van werkgevers afkomstig zijn." Hier wordt dus reeds dadelijk onderscheid gemaakt.

In de Memorie van Toelichting op het Voorontwerp-Arbeidsbemiddelingswet vinden we terloops als doel der arbeidsbemiddeling aangegeven: „vraag en aanbod op de arbeidsmarkt op doeltreffende wijze tot elkaar te brengen."

Beperkter is echter de tekst van art. 1 van het voorontwerp: „Deze wet verstaat onder arbeidsbemiddeling: geregelde bemoeiing met het doel werkgevers en werkzoekenden bij het zoeken naar arbeidskrachten en arbeidsgelegenheid behulpzaam te zijn."

Het voorontwerp verstaat onder werkgevers blijkbaar ook „partikulieren"; want artikel 4 lid 1 en 2 luiden:

„1. De organen der openbare arbeidsbemiddeling stellen hunne bemiddeling voor iederen werkgever en iederen werkzoekende beschikbaar.

2. ..... Ten aanzien van bij *den werkgever* inwonend personeel kan,....."

We brengen hier niet ter sprake een definitie van werknemers, omdat vrijwel nooit is gebleken, dat daarover verschil van meening bestaat.

Terloops wil ik opmerken, dat er één beurs is, in welker verordening een definitie van werknemers wordt gegeven: „Onder werknemers worden in deze verordening verstaan, personen, die in eenigen tak van handel, nijverheid of landbouw in een dienstbetrekking zijn, voor zoover zij niet bestuurders of hoofden van ondernemingen zijn".

Het behoeft o. i. geen betoog, dat deze definitie, die waarschijnlijk van jaren geleden is blijven bestaan, onvolledig is, daar het herhaaldelijk voorkomt, dat personen, die nooit in dienstbetrekking zijn geweest, zich toch tot de arbeidsbeurs wenden om in een dienstbetrekking te worden geplaatst. Wij denken hier nog niet alleen aan degenen, die van een of andere school komen en voor het eerst het bedrijfsleven ingaan, maar ook aan talrijke tot nog toe zelfstandige menschen, die door de veranderde omstandigheden noodgedwongen in een dienstbetrekking moeten gaan. Wij twijfelen er geen oogenblik aan of de betrokken arbeidsbeurs zal deze categorie personen eveneens als werkzoekenden inschrijven, maar wij wijzen er op, omdat het vreemd aandoet, dat de eenige beurs, die een omschrijving heeft, een onvolledige omschrijving heeft.

Bij het beoordeelen van de vraag aan welke werkgevers bemiddeling wordt verleend en voor welke arbeidskrachten, laat men zich blijkbaar in hoofdzaak leiden door het feit, dat door bemiddelen van arbeiders aan particulieren, de patroons uit de betrokken vakken zich van de beurs zullen afwenden; dit is tenminste het argument, dat in vele antwoorden voor-

komt. Toch is er o.i. alle aanleiding deze kwestie iets principieeler te bekijken en wel in verband met de behoefte aan en noodzakelijkheid van georganiseerde arbeidsbemiddeling, waaraan de openbare arbeidsbeurzen haar ontstaan te danken hebben. Die behoefte, die altijd wel bestaan heeft, is in de laatste 20 jaar zoo toegenomen, door de sterke vermeerdering van het aantal bedrijven en het aantal beroepen, waardoor het den werklieden niet meer mogelijk is te weten waar een vacature bestaat en de werkgever onbekend is met het geschikte aanbod. Niemand heeft indertijd eraan gedacht, dat een particulier aan arbeidskrachten moest worden geholpen. De arbeidsbeurzen waren noodig in het *bedrijfsleven*, in het bijzonder in de kleinere sterk versnipperde bedrijven. De arbeidsbeurzen zijn dus ingesteld ten behoeve van het bedrijf, mogen dus in geen geval het bedrijf schaden en toch zouden zij dit doen als zij arbeidskrachten zouden leveren aan particulieren met voorbijgaan van de betrokken patroons. Hierdoor wordt immers oneerlijke concurrentie in de hand gewerkt. De patroon, die een knecht in dienst heeft, moet den principaal — zijn winst buiten beschouwing gelaten — behalve het uurloon nog in rekening brengen de sociale lasten voor den knecht, voortspruitende eenerzijds uit wettelijke voorschriften, anderzijds uit collectieve arbeidscontracten. De arbeider, die liever maanden zal staken dan bij een patroon te werken, die de bepalingen van een collectieve arbeidsovereenkomst zou schenden, brengt den particulier bij wien hij werkt, op zijn hoogst het uurloon in rekening. Dit z.g. beunhazen leidt op den duur tot een ongezonden toestand: den patroons zien zich steeds meer werk ontgaan, kunnen den gezellen minder werk geven, waardoor deze weer langer op minder goede arbeidsvoorwaarden moeten werken. In dit licht bezien moet men o.i. principieel weigeren aan particulieren arbeidskrachten te bemiddelen.

De arbeidsbeurs, zijnde een schakel in het bedrijfsleven, bemiddelt dus alleen aan en in het bedrijf.

Hoewel eigenlijk overbodig, vermelden wij toch volledigheidshalve, dat particulieren te allen tijde huispersoneel in den ruimsten zin des woords kunnen aanvragen. Dit laten wij echter bij het volgende buiten beschouwing.

Bij ons onderzoek antwoordden 27 arbeidsbeurzen, dat zij niet en 5 dat ze wel aan particulieren bemiddeling verleenen, waarbij een de restrictie maakte; „tenzij een collectieve arbeidsovereenkomst in het betrokken vak het bemiddelen verbiedt"; 1 beurs bemiddelt wel aan een particulier als deze b.v. huizen in eigen beheer onderhoudt. In dit opzicht is er dus een overgroote meerderheid voor niet-bemiddelen.

Vreemd deed het ons aan, dat van de 27 beurzen, die niet aan particulieren bemiddelen, vele uitdrukkelijk vermeldden: *vaklieden* worden aan particulieren niet bemiddeld.

Als men de zaak principieel stelt, zooals wij hierboven deden,

kunnen wij geen aanleiding vinden om een onderscheid te maken tusschen vaklieden en ongeschoolden. Wij vonden als voorbeeld b.v. dat wel een grondwerker werd bemiddeld aan een particulier, die zelf zijn tuin onderhoudt, maar het spitwerk door een grondwerker laat verrichten. Waarom zoo'n particulier niet naar een tuinmansbaas verwezen? Waarom een particulier, die een losse arbeider vraagt, voor wat sjouwwerk, niet naar een dienstverrichting of dergelijke verwezen? Alleen als men werkelijk geheel zeker is, dat voor een bepaald werk geen patroon gepasseerd wordt, die dergelijk werk verricht, zal men tot bemiddeling mogen overgaan. Immers dan voorziet men in een behoefte, waarin niet op de normale wijze voorzien kan worden.

Opportunistische bijredenen mogen o.i. hier geen gewicht in de schaal leggen. Als zoodanig troffen we aan: als de beurs ze niet levert, vindt men toch wel buiten een patroon om een mannetje. Een ander: dezelfde schilderspatroons, die mede bezwaar maakten tegen plaatsen van schildersgezellen bij particulieren, waren zoo inkonsekwent om aan die gezellen wèl de benoodigde verfwaren te leveren. Deze argumenten zijn o.i. niet sterk genoeg om van een principieel standpunt af te wijken. Bovendien is tegen het eerste argument nog aan te voeren, dat het voor een particulier zonder hulp van de beurs veel moeilijker is een geschikte kracht te vinden dan met behulp van de beurs.

We kunnen niet voorbij gaan het argument waarmede een beurs het bemiddelen aan particulieren verdedigt. Deze neemt het standpunt in, dat er in zulke gevallen geen sprake is van het bemiddelen van een werknemer; want b.v. zoo'n schilder, witter, timmerman, enz. die voor een bepaald werkje bij een particulier te werk komt, wordt voor den duur van dat werk (als regel voor een bepaald bedrag aangenomen) aannemer. Wij meenen echter daartegen te mogen aanvoeren, dat het niet tot de taak van een arbeidsbeurs behoort, particulieren en patroon tot elkaar te brengen.

Dezelfde beurs, die het standpunt inneemt, dat ieder, die aan een werkzoekende werk weet te geven, zich in dat geval tot werkgever promoveert en die dus aan particulieren bemiddelt, maakt daarbij de restrictie „tenzij een collectieve of plaatselijke overeenkomst bestaat tusschen georganiseerde werkgevers en werknemers, waarbij het z.g. beunhazen wordt verboden". We missen hierbij een nadere aanduiding of dan alleen die werknemers niet worden bemiddeld, die aan die overeenkomst gebonden zijn, of dat die niet-bemiddeling zich ook uitstrekt tot niet-georganiseerden werknemers.

Hierbij wordt dan nog als argument voor wèl bemiddelen aan particulieren aangegeven: „Laten werkgevers, die meenen uit een en ander nadeel in hun bedrijf te ondervinden, medewerken aan de totstandkoming van behoorlijke collectieve over-

eenkomsten, waarbij ook deze materie bindend is geregeld dan behoeft de arbeidsbeurs niet tot buffer te dienen om de schokken op te vangen, die tusschen partijen kunnen plaats, hebben." Als men principieel vaststelt, dat bemiddeling aan particulieren onjuist is, doet ook een (gevoels)argument als dit niet ter zake. Pas bij de volgende vraag kan het te pas komen. Tegen het argument zelf is aan te voeren, dat het niet van de plaatselijke werkgevers alleen afhangt of een landelijk of plaatselijk collectief contract kan worden gesloten. We laten buiten beschouwing, dat men het niet eens zou zijn over de voorwaarden. Maar ook kan het aantal georganiseerde werklieden of werkgevers zoo gering zijn, dat zelfs zeer goedwillende georganiseerde patroons plaatselijk geen regeling kunnen treffen. Ook hier stellen wij weer de vraag, hoe de beurs zich tegenover de ongeorganiseerden zal gedragen, aangenomen althans dat we niet met een bindend verklaarde collectieve arbeidsovereenkomst te doen hebben.

In vele gevallen staat buiten eenigen twijfel, dat iemand particulier is. In vele andere gevallen bestaat echter gerechten twijfel of iemand als particulier dan wel als werkgever moet worden beschouwd. Hier komt een groot verschil van opvatting naar voren. Wij stelden de vraag in ons rondschrijven aldus: „Mag een loodgieter of een schilder bij een aannemer worden geplaatst of alleen bij een loodgieterspatroon resp. een schilderspatroon?"

14 beurzen antwoordden positief bevestigend,
6 beurzen antwoordden positief ontkennend en
13 beurzen antwoordden soms wel,

waarvan 5 uitsluitend bedoelden aannemers, die in eigen beheer werkten, 6 op het oog hadden werkgevers, die geregeld of vrij geregeld krachten als gevraagd in dienst hebben en 2 beide categorieën omvatten.

Een algemeene conclusie is hier moeilijk te trekken. Redeneert men, dat slechts 6 van de 33 antwoorden positief ontkennend zijn en dus de overige 27 wel of soms wel bemiddelen, dan is dit o. i. evenmin juist als wanneer men de 13, die voorbehoud maken, bij de 6 ontkennende optelt om aldus een meerderheid 19—14 te vormen. Omtrent dit punt bestaat dus na de jarenlange practijk nog geen communis opinio.

O. i. bestaat er geen bezwaar om aan werkgevers, die geregeld of vrij geregeld arbeiders van de gevraagde categorie in dienst hebben, zulke krachten te bemiddelen, ook al bestaan er patroons, die speciaal dat werk verrichten. De arbeidsbeurs kan zich hier aan den bestaanden toestand aanpassen, zonder dat er sprake van behoeft te zijn, dat zij een op zich zelf ongewenschten toestand in de hand werkt. Hier is geen onderscheid tusschen het belang van het bedrijf eenerzijds en dat van een particulier anderzijds; hier kan hoogstens sprake zijn van een al of niet verkeerde organisatie van soms in elkaar grijpende bedrijven.

We noemen enkele voorbeelden: den laatsten tijd komt het nogal eens voor, dat groote aannemers zelf geregeld schilders in dienst hebben; ook zijn er architecten, die werk in eigen beheer uitvoeren en dus hetzelfde personeel in dienst hebben als aannemers. Hier vinden we een afspiegeling van wat zich afspeelt in de grootindustrie: fabrieken, die zekere onderdeelen eerst van andere fabrieken betrokken, bouwen of koopen een fabriek om die onderdeelen zelf te maken. De arbeidsbeurs kan hier niet treden in een beoordeeling van het al of niet gewenschte van een dergelijken toestand, daar zij dan zou moeten afwegen het nadeel, dat bij doorvoering een categorie patroons gedeeltelijk er tusschen uit zou worden gedrongen, tegenover het voordeel dat soms lager productiekosten mogelijk zouden zijn. Wij maken hier de restrictie: „bij doorvoering", omdat het duidelijk is, dat zoolang b.v. een aannemersbedrijf nog niet geheel is ingericht mede op het uitvoeren van schilderswerk, doch dit zoo af en toe maar eens doet, een schilderspatroon het werk zeker goedkooper uitvoert. Hier, waar zich geen principe tegen de bemiddeling verzet, kan te pas komen een variatie op de opmerking, die wij bij de vraag of aan particulieren mag worden bemiddeld afwezen: „de patroons, die meenen, dat zij op deze wijze benadeeld worden, moeten zelf trachten een regeling te treffen". Het bedrijfsleven moet zelf deze punten maar uitvechten, de arbeidsbeurs kan niet anders dan den toestand nemen zooals hij is.

De kwestie van in eigen beheer uitvoeren is een zeer dubieuse. Wordt een bouw in zijn geheel aanbesteed, dan is het nog veelal regel, dat het loodgieterswerk of het schilderwerk door den aannemer worden onderaanbesteed. Is het dan nog eigen beheer of mag bij eigen beheer geen onderaanbesteding plaats vinden? Blijft b.v. het schilderwerk buiten het bestek, dan is er van eigen beheer zeker geen sprake. Wat men dus bedoelt met een aannemer, die in eigen beheer bouwt, is ons niet duidelijk. Wij zouden de term „eigen beheer" beter vinden passen op een fabriek, die gewend is uitbreidingen, nieuw en verbouw en reparaties aan haar gebouwen te verrichten zonder aannemers met en onder toezicht van eigen technisch personeel. Deze fabriek komt dan te behooren onder de werkgevers, die geregeld of vrij geregeld personeel als het gevraagde in dienst hebben. Wij zouden verder willen gaan en vastleggen, dat aan werkgevers, die niet geregeld of vrij geregeld arbeiders als de gevraagde in dienst hebben, toch voor die krachten bemiddeling mag worden verleend aan die werkgevers als in gelijksoortige bedrijven wel geregeld of vrij geregeld die krachten werken. Wij willen ons dus geheel richten naar den feitelijken toestand.

In 1909 heeft de Vereeniging van Nederl. Arbeidsbeurzen zich in haar te 's Gravenhage gehouden vergadering reeds beziggehouden met de vraag, die wij hier bespreken, doch

beperkt tot de bemiddeling van vaklieden. Met op 1 na algemeene stemmen werd een door 's Gravenhage geformuleerde uitspraak aanvaard: „De Vereeniging van Nederl. Arbeidsbeurzen acht in het algemeen niet wenschelijk plaatsing van vaklieden voor werkzaamheden tot hun vak behoorende bij particulieren of bij werkgevers tot wier bedrijf het doen verrichten van die werkzaamheden niet behoort, tenzij zij zoodanige vaklieden geregeld in dienst hebben".

Ook hier vinden we het onderscheid tusschen vaklieden, die niet, en ongeschoolden, die blijkbaar wèl bemiddeld mogen worden. Dat wij voor bemiddeling aan particulieren ook de niet-vaklieden wilden uitsluiten, betoogden wij hierboven reeds. Bij de 2e vraag hebben wij geen bezwaar het onderscheid te behouden, daar men wel haast kan aannemen, dat ieder werkgever ook ongeschoolden in zijn bedrijf heeft werken. [1])

Meer in de lijn van bovenvermelde uitspraak is de bepaling, die ongeveer gelijkluidend in twee reglementen voorkomt: „Vaklieden mogen voor werkzaamheden tot hun vak behoorende alleen geplaatst worden bij werkgevers, tot wier beroep het doen verrichten van die werkzaamheden behoort, of die zoodanige vaklieden regelmatig in hun dienst hebben". Deze bepaling is imperatief en laat geen mogelijkheid voor afwijkingen open zooals de volgende, die wij bij een beurs aantroffen: „De Directeur heeft het recht van weigering van aanvragen, niet gedaan door of namens iemand, die werkgever is in het vak, waartoe de gevraagde werkkrachten behooren". Hoewel wij voor alles soepelheid willen betracht zien, voelen wij er toch meer voor om een regeling te hebben, die discussie tot het uiterste beperkt en daar bij de facultatieve bepaling de directie van de beurs geheel vrij is in de toepassing ervan, zal veel meer discussie ontstaan dan bij de imperatieve bepaling. Deze laatste zouden wij naar aanleiding van ons vorenstaand betoog over bemiddeling aan particulieren toch aangevuld willen zien met: „Aanvragen van particulieren worden alleen in behandeling genomen voorzoover zij huispersoneel betreffen" of door: „Bij particulieren mag alleen huispersoneel worden geplaatst".

Behalve de drie reeds vermelde bepalingen is er nog een het vermelden waard: „De Arbeidsbeurs heeft ten doel het verleenen van bemiddeling zoowel aan werkgevers als aan werknemers bij het zoeken naar werkkrachten en werk in hetzelfde bedrijf." Deze bepaling komt ons te eng voor en past niet meer bij de veranderde toestanden in het bedrijfsleven. Vermelden we ten slotte nog, dat er behalve deze 4 nog 4 andere beurzen zijn, die een reglementsbepaling terzake bezitten, meest betrekking hebbend op het recht om aanvragen van particulieren om vak-

1) Bovenbedoelde uitspraak wordt blijkens de antwoorden slechts door 12 beurzen volledig gehandhaafd, terwijl 14 zonder eenige restrictie bemiddelen en 7 ook bemiddelen als het werk in eigen beheer wordt uitgevoerd.

lieden te weigeren. Dezelfde beurs waarvan wij in den aanvang de definitie van werknemer vermelden, is ook in het bezit van een definitie van werkgevers: „Personen bij wie, en bestuurders of hoofden van ondernemingen waarbij, anderen in eenigen tak van handel, nijverheid of landbouw in een dienstbetrekking zijn." Deze definitie bedoelt werkgevers duidelijk van particulieren te scheiden en al is de zinsconstructie misschien minder fraai, de bedoeling is toch goed weergegeven.

Met een enkel woord willen wij nog ingaan op de vraag of het gewenscht is, dat alle arbeidsbeurzen ten aanzien van de hierboven besproken kwestie meer dan thans eenzelfde gedragslijn volgen.

Wij zonden deze vraag volledig bevestigend willen beantwoorden. De arbeidsbeurzen zijn geen los van elkaar werkende instellingen doch werken in intercommunaal verband. Het moet nu toch niet kunnen voorkomen, dat als een arbeidsbeurs van een andere beurs een aanvraag ontvangt, hetzij rechtstreeks, hetzij door tusschenkomst van het Dagelijksch Bericht van den Rijksdienst zoo'n beurs zou moeten gaan informeeren van wie die aanvraag afkomstig is. Toch zou zij dit eigenlijk moeten doen, wil zij kunnen handelen volgens de gedragslijn, die zij volgt als bij haar zelf aanvragen inkomen. Dat hieraan tot dusver in de practijk geen aandacht werd geschonken, pleit niet tegen een uniforme regeling, maar is slechts een gevolg van het feit, dat men òf niet konsekwent is, òf dat het inwinnen van zoodanige informaties het bemiddelingswerk zóó zou ophouden, dat men in het belang van dat werk de konsekwentie niet kan volhouden.

Een regeling van deze stof zou o.i. zeer goed op haar plaats zijn in dat artikel van een arbeidsbemiddelingswet, dat algemeene regelen omtrent de bemiddeling voorschrijft. Bij het gepubliceerde Voorontwerp-Arbeidsbemiddelingswet zouden bepalingen hieromtrent kunnen volgen op het in den aanvang van dit artikel aangehaalde lid 1 van artikel 4. Wij zouden dan bepalingen wenschen in den geest van de volgende, die wij gaarne voor verbetering aanbevelen.

„1. De organen der openbare arbeidsbemiddeling stellen hunne bemiddeling voor iederen werkgever en iederen werkzoekende beschikbaar, met dien verstande, dat

a. aan particulieren geen bemiddeling wordt verleend voor ander dan huispersoneel;

b. aan werkgevers, die niet geregeld of vrij geregeld vaklieden in dienst hebben, wier werkzaamheden niet behooren tot het eigenlijk bedrijf van die werkgevers, wordt geen bemiddeling voor zoodanige vaklieden verleend, tenzij andere werkgevers uit hetzelfde bedrijf wel geregeld of vrij geregeld zoodanige vaklieden in dienst hebben."

Voor diegenen, die met de regeling van deze stof te maken

hebben — volgens de antwoorden komt zij nog in verschillende commissies en besturen aan de orde — meenen wij de geheele stof te kunnen samenvatten in de volgende vragen:

1. Moet bij de bemiddeling aan particulieren onderscheid worden gemaakt tusschen vaklieden en ongeschoolden?
   (Bij bevestigende beantwoording vervalt vraag 3, bij ontkennende beantwoording vervalt vraag 2).
2. *a.* Mag aan particulieren voor vaklieden worden bemiddeld?
   b. Mag aan particulieren voor ongeschoolden worden bemiddeld?
3. Mag aan particulieren ander dan huispersoneel worden bemiddeld?
4. *a.* Verdient het aanbeveling plaatselijk een regeling daaromtrent bindend voor te schrijven?
   b. Verdient het aanbeveling der directie het recht te geven zulke bemiddeling te weigeren?
5. Moet bij bemiddeling aan werkgevers voor arbeiders, die zij niet geregeld of vrij geregeld in dienst hebben onderscheid worden gemaakt tusschen vaklieden en ongeschoolden?
   (Bij ontkennende beantwoording vraag 6 laten vervallen en in vraag 7 „vak" van alle woorden vakarbeiders doorslaan).
6. Mogen ongeschoolde arbeiders (niet vaklieden) worden bemiddeld bij iederen werkgever?
7. *a.* Mogen vakarbeiders worden bemiddeld aan werkgevers, die niet geregeld of vrij geregeld zulke vakarbeiders in dienst hebben?
   b. Mogen vakarbeiders worden bemiddeld aan werkgevers, die niet geregeld of vrij geregeld zulke vakarbeiders in dienst hebben, als het gebruik is, dat gelijksoortige werkgevers zulke vakarbeiders wel geregeld of vrij geregeld in dienst hebben?
   c. Mogen vakarbeiders worden bemiddeld aan werkgevers, die zulke vakarbeiders niet geregeld of vrij geregeld in dienst hebben, doch zeker werk in eigen beheer uitvoeren, waarvoor zij tijdelijk zulke vakarbeiders noodig hebben?
8. *a.* Verdient het aanbeveling plaatselijk een regeling daaromtrent bindend voor te schrijven?
   b. Verdient het aanbeveling der directie het recht te geven zulke bemiddeling te weigeren?

Hieraan zou ten slotte de vraag kunnen worden toegevoegd:

9. *a.* Verdient het aanbeveling deze stof voor het geheele land uniform te regelen in den geest van bovenstaande antwoorden?
   b. Zoo ja, dient dit dan te geschieden in een arbeidsbemiddelingswet?

v. d. S.

lieden te weigeren. Dezelfde beurs waarvan wij in den aanvang de definitie van werknemer vermelden, is ook in het bezit van een definitie van werkgevers: „Personen bij wie, en bestuurders of hoofden van ondernemingen waarbij, anderen in eenigen tak van handel, nijverheid of landbouw in een dienstbetrekking zijn." Deze definitie bedoelt werkgevers duidelijk van particulieren te scheiden en al is de zinsconstructie misschien minder fraai, de bedoeling is toch goed weergegeven.

Met een enkel woord willen wij nog ingaan op de vraag of het gewenscht is, dat alle arbeidsbeurzen ten aanzien van de hierboven besproken kwestie meer dan thans eenzelfde gedragslijn volgen.

Wij zonden deze vraag volledig bevestigend willen beantwoorden. De arbeidsbeurzen zijn geen los van elkaar werkende instellingen doch werken in intercommunaal verband. Het moet nu toch niet kunnen voorkomen, dat als een arbeidsbeurs van een andere beurs een aanvraag ontvangt, hetzij rechtstreeks, hetzij door tusschenkomst van het Dagelijksch Bericht van den Rijksdienst zoo'n beurs zou moeten gaan informeeren van wie die aanvraag afkomstig is. Toch zou zij dit eigenlijk moeten doen, wil zij kunnen handelen volgens de gedragslijn, die zij volgt als bij haar zelf aanvragen inkomen. Dat hieraan tot dusver in de practijk geen aandacht werd geschonken, pleit niet tegen een uniforme regeling, maar is slechts een gevolg van het feit, dat men òf niet konsekwent is, òf dat het inwinnen van zoodanige informaties het bemiddelingswerk zóó zou ophouden, dat men in het belang van dat werk de konsekwentie niet kan volhouden.

Een regeling van deze stof zou o.i. zeer goed op haar plaats zijn in dat artikel van een arbeidsbemiddelingswet, dat algemeene regelen omtrent de bemiddeling voorschrijft. Bij het gepubliceerde Voorontwerp-Arbeidsbemiddelingswet zouden bepalingen hieromtrent kunnen volgen op het in den aanvang van dit artikel aangehaalde lid 1 van artikel 4. Wij zouden dan bepalingen wenschen in den geest van de volgende, die wij gaarne voor verbetering aanbevelen.

„1. De organen der openbare arbeidsbemiddeling stellen hunne bemiddeling voor iederen werkgever en iederen werkzoekende beschikbaar, met dien verstande, dat

a. aan particulieren geen bemiddeling wordt verleend voor ander dan huispersoneel;

b. aan werkgevers, die niet geregeld of vrij geregeld vaklieden in dienst hebben, wier werkzaamheden niet behooren tot het eigenlijk bedrijf van die werkgevers, wordt geen bemiddeling voor zoodanige vaklieden verleend, tenzij andere werkgevers uit hetzelfde bedrijf wel geregeld of vrij geregeld zoodanige vaklieden in dienst hebben."

Voor diegenen, die met de regeling van deze stof te maken

hebben — volgens de antwoorden komt zij nog in verschillende commissies en besturen aan de orde — meenen wij de geheele stof te kunnen samenvatten in de volgende vragen:

1. Moet bij de bemiddeling aan particulieren onderscheid worden gemaakt tusschen vaklieden en ongeschoolden?
   (Bij bevestigende beantwoording vervalt vraag 3, bij ontkennende beantwoording vervalt vraag 2).
2. *a.* Mag aan particulieren voor vaklieden worden bemiddeld?
   b. Mag aan particulieren voor ongeschoolden worden bemiddeld?
3. Mag aan particulieren ander dan huispersoneel worden bemiddeld?
4. *a.* Verdient het aanbeveling plaatselijk een regeling daaromtrent bindend voor te schrijven?
   b. Verdient het aanbeveling der directie het recht te geven zulke bemiddeling te weigeren?
5. Moet bij bemiddeling aan werkgevers voor arbeiders, die zij niet geregeld of vrij geregeld in dienst hebben onderscheid worden gemaakt tusschen vaklieden en ongeschoolden?
   (Bij ontkennende beantwoording vraag 6 laten vervallen en in vraag 7 „vak" van alle woorden vakarbeiders doorslaan).
6. Mogen ongeschoolde arbeiders (niet vaklieden) worden bemiddeld bij iederen werkgever?
7. *a.* Mogen vakarbeiders worden bemiddeld aan werkgevers, die niet geregeld of vrij geregeld zulke vakarbeiders in dienst hebben?
   b. Mogen vakarbeiders worden bemiddeld aan werkgevers, die niet geregeld of vrij geregeld zulke vakarbeiders in dienst hebben, als het gebruik is, dat gelijksoortige werkgevers zulke vakarbeiders wel geregeld of vrij geregeld in dienst hebben?
   c. Mogen vakarbeiders worden bemiddeld aan werkgevers, die zulke vakarbeiders niet geregeld of vrij geregeld in dienst hebben, doch zeker werk in eigen beheer uitvoeren, waarvoor zij tijdelijk zulke vakarbeiders noodig hebben?
8. *a.* Verdient het aanbeveling plaatselijk een regeling daaromtrent bindend voor te schrijven?
   b. Verdient het aanbeveling der directie het recht te geven zulke bemiddeling te weigeren?

Hieraan zou ten slotte de vraag kunnen worden toegevoegd:

9. *a.* Verdient het aanbeveling deze stof voor het geheele land uniform te regelen in den geest van bovenstaande antwoorden?
   b. Zoo ja, dient dit dan te geschieden in een arbeidsbemiddelingswet?

v. d. S.

De Werkloozenzorg op de Staatsbegrooting voor 1928.

In een wetsontwerp tot aanvulling en verhooging van Hoofdstuk X (Arbeid, Handel en Nijverheid) der Staatsbegrooting voor 1928 zijn o.m. de volgende posten opgenomen:

Artikel 195*a*: Subsidie aan de Nederlandsche Vereeniging tot Bevordering van onvolwaardige arbeidskrachten: *f* 15.000.

Dit bedrag is bedoeld als tegemoetkoming aan deze vereeniging in de kosten van een kongres en een tentoonstelling, welke zij dit najaar in Amsterdam zal houden.

Art. 100: Verhooging van dezen post (kosten van commissiën, e.d.) met *f* 50.000, waardoor zij wordt gebracht op *f* 72.000.

Dit bedrag is bestemd voor het onderzoek, dat de subkommissie uit de Kommissie voor de Economische Politiek instelt naar den huidigen stand der werkloosheid in vergelijking met het jaar 1914, naar de prijsvorming in het distributieproces, naar den handel met de overzeesche gewesten en naar de dumpingverschijnselen.

In het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer wordt over dit ontwerp het volgende gezegd:

Art. 195*a*. De zorg voor de onvolwaardige arbeidskrachten had aller sympathie. Sommige leden merkten echter op, dat het subsidie ten behoeve van het te houden congres en de daaraan verbonden tentoonstelling zeer hoog is. Zij zouden daartegen geen bezwaar hebben, indien zij overtuigd waren, dat congres en tentoonstelling een daaraan evenredig nut zouden opleveren, maar die overtuiging koesterden zij geenszins. Zijn een congres en een tentoonstelling wel het geëigende middel om deze zaak vooruit te brengen? Is dit wel in overeenstemming met den aard van het vraagstuk, dat vooral opgelost moet worden aan de hand van de practijk? Naar de meening van deze leden zou het de voorkeur verdienen, dat de Regeering haar aandacht vestigde op hetgeen hier te lande op dit gebied geschiedt en het bedrag, dat als subsidie wordt voorgesteld, aanwendde om de zorg voor deze arbeidskrachten hier te lande uit te breiden. Zoo meenden zij, dat voor het nijverheidsonderwijs te dien aanzien een arbeidsveld zou zijn weggelegn. Op deze wijze zou, naar hun meening, meer nut kunnen worden bereikt dan door de subsidieering van het hierbedoelde congres.

Andere leden merkten op, dat in Nederland op dit gebied nog zeer weinig gedaan wordt. In de oorlogvoerende landen is men vanzelf gedwongen geworden aan dit vraagstuk aandacht te besteden. Indien voor dit congres en de daaraan verbonden tentoonstelling hier te lande, vooral bij de werkgevers belangstelling voor dit vraagstuk zal worden gewekt, zal het subsidie daardoor voldoende zijn gerechtvaardigd. Deze leden juichten het dan ook toe, dat de Regeering den vereichten steun wil verleenen.

Gevraagd werd, of de Regeering van den aanvang af van de

plannen der vereeniging op de hoogte is gehouden en invloed heeft gehae op de voorbereiding ook ten aanzien van de noodige geldmiddelen.

Gevraagd werd ook, welke voorwaarden aan het subsidie zullen worden verbonden, met name welke bepalingen zijn getroffen ter verzekering, dat het subsidie voor het beoogde doel wordt besteed en dat het bedrag, dat achteraf blijken zal niet benoodigd te zijn geweest, aan het Rijk zal worden gerestitueerd.

Art. 100. De toelichting tot dezen post deed de vraag rijzen, of de arbeid van de door den Minister benoemde commissies wel naar een vast plan geschiedt. Een volledig overzicht van 's Ministers economische politiek is nimmer aan de Kamer gegeven en uit de sobere mededeelingen in de pers over het werk van de subcommissie uit de Commissie voor de Economische Politiek zou men veeleer opmaken, dat de arbeid van deze commissie niet volgens een vast vooropgesteld program wordt uitgevoerd. Zonder systeem worden eenige onderwerpen in studie genomen, terwijl, althans in de afgeloopen jaren, niet van eenig resultaat blijkt. Het rapport over de valutadumping, het eenige, dat tot dusver door de subcommissie werd behandeld, had zelfs aan de meest bescheiden verwachtingen niet beantwoord. Men vleide zich met de hoop, dat het onderzoek naar de prijsvorming in het distributieproces tot betere resultaten zou leiden. Ten slotte zou men gaarne een overzicht ontvangen van den stand van werkzaamheden dezer commissie. Ook wenschte men te vernemen, waarvoor het thans aangevraagde bedrag van *f* 50.000 zal worden besteed.

Sommige leden hadden het onderzoek naar dumpingsverschijnselen hier te lande slechts met gemengde gevoelens op het program van de subcommissie uit de commissie voor de Economische Politiek zien verschijnen. Zonder te willen ontkennen, dat bepaalde gevallen van dumping inderdaad voorkomen, stelden deze leden desniettemin vast, dat veelal door leeken op economisch gebied alles voor dumping wordt aangezien wat voor een bepaald bedrijf de concurrentie op de binnenlandsche markt bemoeilijkt. Zij wenschten voorts niet het oog te sluiten voor de groote voordeelen, die in ons land voor tal van bedrijven uit buitenlandsche dumping met grondstoffen en halffabrikaten zijn voortgevloeid en begrepen dan ook niet, met welk oogmerk de Minister de subcommissie had uitgenoodigd dit omvangrijke onderzoek in te stellen. Met name vroegen zij, of de Minister deze enquête noodzakelijk achtte, ten einde te kunnen beoordeelen, of maatregelen van handelspolitieken aard tegenover het buitenland gewenscht zijn.

Ook zouden deze leden gaarne worden ingelicht omtrent het beroep en de opleiding van de personen, die met het onderzoek naar de gevolgen der heerschende werkloosheid zijn belast. Aan sommigen hunner was ter oore gekomen, dat althans één dezer ambtenaren bij de afgenomen verhooren van betrekkelijk

weinig inzicht in de beteekenis van zijn onderzoek had blijk gegeven. Deze leden wezen er op, dat indien het om het verkrijgen van positieve gegevens gaat, de Minister gevoeglijk had kunnen volstaan met het rondzenden van vragenlijsten. Achtte hij evenwel persoonlijk contact met personen, op wier oordeel prijs wordt gesteld, noodig, dan hadden voor bedoeld onderzoek economisch geschoolde krachten aangewezen moeten worden, in staat de hun ter kennis gebrachte problemen van een breed standpunt te bekijken.

Door andere leden werd het onderzoek, zoowel naar de dumpingsverschijnselen als naar de werkloosheid, zeer toegejuicht. Zij namen aan, dat het onderzoek naar deze onderwerpen zonder vooringenomenheid zal plaats hebben en dat op de voor- en nadeelen van dumping het volle licht zal vallen. Bij het onderzoek omtrent den omvang en de oorzaken van de werkloosheid is de Werkloosheidsraad geïnteresseerd. Dit lichaam en zijn secretaris zijn alleszins deskundig.

Buitenlandsch Overzicht.

Noorwegen.

Arbeidsbemiddeling, arbeidsbeurzen. Het aantal arbeidsbeurzen, gedurende het dienstjaar 1926/27 in werking, bedroeg 48. Er lieten zich 158.592 werkzoekenden inschrijven (113.040 mannen, 47.552 vrouwen); het aantal vacante plaatsen bedroeg 73.231 (voor mannen 37.517, voor vrouwen 35.714), waarvan 69.012 konden worden bezet.

De uitgaven beliepen in totaal 494290.80 kr., waaronder 368416.09 kr. voor salarissen en duurtetoeslag, 67286.07 kr. voor lokaalhuur, schoonmaak, verlichting en verwarming, 28195.60 kr. voor porti, telefoon, telegrammen en 15798.69 kr. voor drukwerk.

Het aandeel van den Staat in de kosten der arbeidsbeurzen bedroeg 99603.56 kr., waarbij nog komen 13729.49 kr. speciaal voor drukwerk, totaal 113333.05 kr.

Aan bijdragen uit andere bronnen werd 13152.— kr. ontvangen. Door het in werking treden van de wet van 22 April 1927 betreffende de toelating van vreemdelingen in Noorwegen, strekt de arbeidsbemiddeling zich voortaan ook tot buitenlanders uit. In behandeling is een voorstel om de arbeidsbemiddeling voor zeelieden, tot dusver nog vaak in particuliere handen, uitsluitend door de arbeidsbeurzen van overheidswege te doen geschieden.

Daarentegen heeft de Vereeniging voor ziekenverpleegsters Hygiea te Oslo verlof gekregen tot arbeidsbemiddeling voor hare leden, voorloopig eerst gedurende 1927/28.

Emigratie. In Winnipeg is dd. 1 Dec. 1927 een inlichtingskantoor door de Noorsche Regeering geopend ten bate van de Noren, die zich in Canada willen vestigen. 20.000 kr. werden voor 1927/28 hiervoor beschikbaar gesteld. Een tijdelijk voorlichtingsbureau was reeds van 1 Mei 1927 af door het Nordmanns-Forbundet werkzaam en kon, door de Regeering van het moederland gesteund, Noorsche emigranten te Winnipeg goede diensten bewijzen.

Werkloosheid algemeen. Het bedrag van 8 millioen kronen bij de begrooting voor 1926/27 uitgetrokken ter bestrijding van de werkloosheid werd met goedvinden van het Herting met 400.000 kr. overschreden.

Over het algemeen kan men zeggen, dat het dienstjaar 1926/27 iets gunstiger toestanden op de arbeidsmarkt vertoonde dan 1925/26, speciaal wat de Nijverheid betreft, o.a. nam de werkloosheid in de leder- en schoenenindustrie aanmerkelijk af. Daarentegen steeg deze zeer onder de zeelieden en onder de „unskilled" arbeiders.

De Dienst der Arbeidsbemiddeling en Werkloosheidsverzekering, die vroeger alleen tot taak had toezicht te houden op de arbeidsbeurzen en erkende werkloosheidskassen, zag langzamerhand het gebied zijner werkzaamheid zeer vergroot. Dit omvat thans naast de bovengenoemde contrôle alle maatregelen ter bestrijding der werkloosheid, voorlichting voor emigranten en contrôle op en arbeidsbemiddeling voor buitenlandsche arbeiders in Noorwegen.

Werkloosheidsverzekering. Het aantal erkende werkloosheidskassen steeg gedurende het dienstjaar 1926/27 van 18 op 19. Zij beschikten bij den aanvang ervan over 420826.84 kr., aan het einde over 454134.80 kr.

De ontvangsten bedroegen 3.223154.18 kr., te weten o.a. 853388.86 kr. aan gewone, 107879.92 kr. aan extra bijdragen der leden, 1.468886.71 kr. steun van overheidswege, 299302.11 kr. opgenomen gelden, 29439.46 kr. gekweekte renten.

Daartegenover stond een totaal aan uitgaven van 3.189846.22 kr., waaronder 2.951939.66 kr. voor uitkeeringen, 6848.59 kr. voor reis- en verhuiskosten, 72852.16 kr. voor administratie, 15532.97 kr. voor renten van opgenomen gelden en 142650 kr. voor terugbetaalde voorschotten.

Het gemiddelde aantal leden (18 kassen) bedroeg 38.297; volgens de opgaven van 15 dezer was het aantal trekkende leden 9673, het aantal werklooze dagen 1.857.595, terwijl de 18 kassen een totaal van 717.961 uitkeeringsdagen vermeldden.

De 1 Nov. 1926 opgerichte werkloosheidskas der kantoorbedienden had op 952 leden 21 werkloozen met 779 uitkeeringsdagen gedurende de 8 maanden van het dienstjaar.

Het gemiddelde aantal werklooze dagen, uitkeeringsdagen,

de gemiddelde uitkeering, contributie en overheidsbijdrage bedroeg per lid respect. 61, 19, 77.20 kr. (per dag 4.12 kr.), 22.27 kr. en 38.36 kr., de bovengenoemde kas der kantoorbedienden niet medegeteld.

Werkverschaffing. Voor de door verschillende gemeenten als werkverschaffing uitgevoerde werken betaalde het Rijk als aandeel in de kosten 304755.03 kr. Het totaal bedrag der arbeidsloonen was 1.151764.73 kr. voor 173785.8 werkdagen, gemiddeld dus 6.63 kr. per dag.

Aan voorschotten ontvingen verschillende gemeenten van Rijkswege 455500 kr. voor werkverschaffingsdoeleinden, terwijl het Rijk zelf hiervoor 2.848600 kr. besteedde, behalve nog 36400 kr. voor administratieve hulp bij den wegenaanleg in verschillende districten. A. H.

Persoverzicht.

Tengevolge van plaatsruimte is het persoverzicht in de laatste afleveringen achterwege moeten blijven en dwingt ook nu nog iets gebrek aan plaatsruimte tot bekorting.

„De Amsterdamsche Arbeidsmarkt" No. 5 van dit jaar bevat o.m. een uitvoerige toelichting en verdediging betreffende de poging tot het vestigen eener nieuwe industrie te Amsterdam, te weten het vervaardigen en leveren van voetpadtegels.

„De Nederlandsche Werkgever" van 12 Juli 1928 heeft een ingezonden stuk van den ingenieur W. H. B. van Dunné waarin hij het voorstel, dat inmiddels aangenomen is, van B. en W. tot steun aan de vorengenoemde tegelfabriek bespreekt en waarin hij o.m. dit schrijft: „Wij vermoeden, dat Amsterdam de eer geniet, een van de eerste voorbeelden op te leveren, waarbij een seizoenbedrijf wordt gesticht, waarin reeds overproductie heerscht, ter bestrijding van werkloosheid" en hij besluit zijn artikel aldus: „De werkloosheid der Regeering doet dergelijke plaatselijke „oplossingen" ontstaan."

„De Vakbeweging" van Juni 1928 bevat een artikel van den Heer I. C. Keesing over „De rechtspraak bij de werkloosheidsverzekering" en dit naar aanleiding van de gedachtewisseling door de heeren Mr. S. Mok en B. Ponstein in dit Tijdschrift over het genoemde onderwerp.

De heer Keesing is van meening, dat de tegenwoordige regeling van het Werkloosheidsbesluit 1917 geen voldoende waarborgen voor een goede rechtspraak biedt. Hij meent, dat de

groote schaduwzijde thans is, dat een Minister een uitgebracht advies naast zich kan neerleggen.

In het daarop volgende Juli-nummer van dat tijdschrift beantwoordt Mr. S. Mok den heer Keesing en deelt hij mede, dat hij het niet onjuist zou vinden, indien de adviseerende bevoegdheid der beroepscommissie veranderd werd in een beslissende, waardoor feitelijk weinig, maar principieel een ingrijpende wijziging wordt aangebracht.

In een onderschrift beveelt de heer Keesing reizende beroepscommissies aan, met tot slot deze woorden: „de vakbeweging zal dienen uit te maken, op welke wijze haar rechtsgevoel het best bevrediging zal kunnen vinden".

Ik voeg er deze woorden aan toe: zonder twijfel, maar dit rechtsgevoel zal niet uitsluitend door de vakbeweging in een wettelijke regeling moeten worden neergelegd. Hierover zullen ook anderen moeten meebeslissen.

„De Nederlandsche Werkgever" van 7 Juni j.l. opent met een hoofdartikel „Ongefundeerde Critiek" met als ondertitel „Een aanval van den heer Matthijsen in „Het Volk" op een uitlating van Prof. Mees in een praeadvies over het verband tusschen loonen en werkloozen-politiek. Wij toonen aan, dat de heer Matthijssen volkomen ongelijk heeft en betoogen verder, dat aan loonsverhooging zeer enge economische grenzen zijn gesteld".

Tot onze spijt moeten wij volstaan met hier alleen melding te maken van deze polemiek. In een volgend nummer van genoemd weekblad wordt het artikel voortgezet.

Hetzelfde blad, maar van 14 Juni, bevat een artikel „Onbegrijpelijke krenterigheid", met als weergave van den inhoud „Moeilijkheden voor de Kon. Ned. Grofsmederij te Leiden, wanneer de doorvaartwijdte der brug te Koudekerke niet op 12 Meter inplaats van op 10 Meter wordt gebracht. Moeilijkheden voor de Chamotte-Unie, wanneer de Linge niet verbeterd wordt".

Het Tijdschrift van den N. W R. heeft nieuwe concurrentie gekregen. In de Sociale Verzekeringsgids van 15 Juni 1928, 8e jaargang No. 12, deelen de Redactie en Uitgever mede te hebben gemeend, ook de vierde tak der sociale verzekering, de werkloosheidsverzekering, in het vervolg ruimte te moeten geven in dat blad, door het openen van een kroniek.

De redactie zegt, dat de opmerking gemaakt is, dat er voldoende tijdschriften zijn waarin de werkloosheidsverzekering wordt besproken. Zij geeft dit toe, maar voert hiertegen aan, dat die tijdschriften niet komen onder die groepen, die in de eerste plaats de uitvoerders zijn van de werkloosheidsverzekering, n.l. de afdeelingsbestuurders van de plaatselijke afdeelingen. Indien redactie en uitgever van de Sociale Verzekeringsgids

gevraagd zouden hebben onze verzendlijsten te mogen inzien, dan zouden zij hebben kunnen controleeren, dat deze grond voor het openen der nieuwe kroniek niet steekhoudend is.

Het „Tijdschrift voor Armwezen" bevat in het nummer van 16 Juni j.l. een bijdrage over „De plichten der armenzorg en de plichten der armen" van Prof. Mr. C. W. de Vries, waarin de volgende passage voorkomt: „De Overheid heeft geen plicht tegenover de armen, de armen hebben geen rechten en geen plichten. Er is, uit het oogpunt van de gewaarborgde rechten, op het gebied der werkloosheidsvoorziening, dat vroeger tot het terrein van de armenzorg behoorde, dus op dit ééne gebied, een groote verbetering gekomen. In vele gevallen bestaat dáár althans een in het recht gewaarborgde aanspraak op ondersteuning in het geval van ingetreden werkloosheid, maar naast deze aanspraak bestaat ook dadelijk een reeks verplichtingen. De werklooze moet passend werk aanvaarden. Bij de uitzending van werkloozen in de werkverschaffing worden de „voorwaarden" schriftelijk bekend gemaakt. Er ontstaan rechten en plichten aan weerszijden. Deze ontbreken bij de gewone armenzorg door de overheid uitgeoefend. In de reglementen op de uitoefening der openbare armenzorg ontbreekt een hoofdstuk over de plichten der armen. Deze plichten kan men niet vastleggen, omdat men geen recht op ondersteuning tegen de gemeente aandurft".

„De R.K. Werkgever" van 9 Mei en 16 Mei behandelt het rapport over: „De werkgevers en de openbare arbeidsbemiddeling".
Het slot van dit artikel bevat eenige algemeene opmerkingen, waartoe de antwoorden der werkgevers aanleiding gaven.

No. 13 van de loopende jaargang van „Vereenigt U", orgaan van den Nederl. Bond van Arbeiders in het Landbouw-, Tuinbouw- en Zuivelbedrijf, bespreekt nogmaals de emigratie, waarin deze zinsnede voorkomt: „Zonder dus emigratie te verheerlijken, dienen wij onzerzijds open oog te hebben voor een noodzakelijke verplaatsing van arbeidskrachten. Alle middelen, zelfs emigratie, moeten aangewend worden om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt op rationeele wijze te regelen".

„De Internationale Christelijke Vakbeweging", 6e jaargang No. 4 geeft van de hand van den heer Pauwels te Brussel een wetenswaardige bijdrage over de werkloosverzekering in België.

„Zuid-Afrika" No. 7, jaargang 1928 bevat een beschouwing over de stichting van diamantslijperijen in de Unie. Deze bijdrage besluit aldus: „Wij gelooven niet, dat de slijperij een ernstig nadeel voor Amsterdam zal gaan opleveren. De opzet en de omvang van het bedrijf is daarvoor toch te klein. Of de

firma in staat zal zijn om met de producten van de Amsterdamsche slijperijen te wedijveren staat nog te bezien.

Wel mogen wij opmerken, dat de argumenten tegen Zuid-Afrika gegrond op de duurte en op het klimaat op zijn minst schromelijk overdreven zijn. In het algemeen is de levensstandaard te Kimberley wel hooger dan te Amsterdam. Maar volgens de statistieken nog geen 20 %".

„De Arbeid" orgaan van het N. A. S. van Zaterdag 14 Juli bevat een artikel getiteld: „Het gebruik der arbeidsbeurzen door de werkgevers" waarin het bekende rapport en de hierover gevoerde polimiek besproken worden.

Hierin komt de volgende passage voor: „Maar tot uiting komt in het geschrijf van beiden, dat de arbeidsbemiddeling door de arbeidsbeurzen nog zeker in haar kinderschoenen staat en dat de groote werkgevers zoo goed als niet of zeer weinig van de arbeidsbemiddeling gebruik maken". Het besluit met deze woorden: „ook op dit terrein is er voor de vakorganisatie een taak weggelegd".

„Economisch-Statistische Berichten" van 18 Juli j.l. heeft een artikel van de hand van Ir. Bölger waarin deze nagaat, of de kritiek van den heer Detiger op het rapport der werkgevers en de openbare arbeidsbemiddeling inderdaad steekhoudend is.

„De kosten der werkloosheid" worden door „De Nederlandsche Werkgever" van 19 Juli 1928 zooals die bekend zijn geworden uit Regeeringsgegevens besproken. De redactie, hoewel vooruitgang constateerend, acht het bedrag nog veel te hoog.

„De Amsterdamsche Arbeidsmarkt" No. 6 is weer belangrijk van inhoud. Dit periodiek blijkt veel meer te omvatten, dan de titel aangeeft. Zoo vinden wij o.m. mededeeling over de wettelijke regeling van den Hoogen Raad van Arbeid, enz. Dit blijkt ook uit den titel van een der hoofdstukken van No. 7 „Feiten en gebeurtenissen op de arbeidsmarkt in stad en *land*". Voorts bevat het ook een buitenlandsch overzicht.

De Amsterdamsche Bank, afd. statistiek, geeft een drie-maandelijksch financieel-economisch overzicht uit. Het is wel aardig mede te deelen, dat hier ook altijd in vermeld worden allerlei gegevens betreffende de arbeidsmarkt.

In het Jaarverslag over 1927 van de R.K. Vereeniging van Werkgevers in de Metaalnijverheid wordt vermeld, dat het het secretariaat der vereeniging mocht gelukken door bemiddeling van de Rijkscommissie Werkverruiming orders voor de Nederl. nijverheid binnen de landsgrenzen te houden.

„De Internationale Christelijke Vakbeweging" 6e jaargang No. 6 heeft van de hand van den heer F. Baltrusch een bijdrage over „Crisispolitiek door uitvoering van openbare werken". Wie kent, hetgeen in ons land hierover is gepubliceerd o.a. in het Eindverslag der Staatscommissie over de Werkloosheid en door Prof. Mr. M. W. F. Treub en in dit Tijdschrift, zal in die bijdrage niet veel nieuws vinden.

„Maatschappij-Belangen" het Tijdschrift van de Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel heeft in het nummer van Juli 1928 een overzicht van de rede door den Voorzitter der Maatschappij gehouden tijdens de jaarvergadering over onze volkswelvaart in verband met Indië. Deze rede is gegrond op een inductief onderzoek en bevat talrijke gegevens, hoewel nog niet volledig. Het is te hopen, dat Mr. Guépin en anderen de gelegenheid mogen vinden en benutten om meerdere soortgelijke gegevens te publiceeren.

Het maandschrift „Gemeentebestuur" No. 7 8e jaargang brengt een bespreking van den Haagschen wethouder W. Drees over het Amsterdamsche werkloosheidsrapport. In dit overzicht komen belangrijke opmerkingen voor. Zoo o.m. over de verzekering deze, dat geen enkele vorm van werkloosheidsverzekering den steun ook voor permanente werkloosheid zal kunnen bestrijken.

„De Strijd" orgaan van het N.V.V. van 25 Augustus heeft een artikel over „Het Roosendaalsche rentelooze millioen" en eindigt aldus:

> „Men begrijpe ons goed, we willen niet zeggen, dat de besluiten van de drie gemeenten onjuist zijn, ook niet, dat de Regeering dergelijke besluiten ongedaan moet maken. Wellicht zitten er zeer goede kanten aan, maar ons hoofdbezwaar is, dat elke leiding ontbreekt. De hoofdschuld ligt hier in den Haag, bij het centraal gezag, bij de Regeering. Zij blijft in gebreke de werkloozenzorg, werkverruiming te centraliseeren. Wanneer de Regeering had gesticht een orgaan als voorgestaan in het bekende rapport van N.V.V. en S.D.A P., dan zouden de gemeentebesturen met dat orgaan, zooals ze het nu b.v. doen ten opzichte van drinkwatervoorziening, in contact hebben kunnen treden om het voor en tegen af te wegen.
>
> Nu hoe langer hoe meer decentralisatie ontstaat, met als gevolg schade voor de gemeenschap, is onze eisch, dat het Contraal Bureau voor Werkverruiming spoedig kome".

De nummers van het „Weekblad van den A.N.D.B." van 17 Aug., 24 Aug. en 7 Sept. j.l. geven uitvoerige beschouwingen met gegevens over werkloosheid en vrouwenarbeid.

„Mercurius" van 31 Augustus j.l. neemt een artikel op geteekend Sl. waarin in navolging van Engeland de Minister van Arbeid wordt aangeraden om door de arbeidsbeurzen den werkgevers te verzoeken werk aan werkloozen aan te bieden en, indien de werkgevers dit niet doen, hun dan een verplichting

op te leggen. De schrijver acht dit een maatregel om te komen tot oplossing van het werkloosheidsvraagstuk. Er zullen weinig zijn, die dit met hem eens zijn.

„De Strijd" orgaan van het N.V.V. van 8 September j.l. bevat een entrefilet over „het kwartje van Kan" waaruit blijkt, dat de afwijzende beschikking van den Minister, de instemming van den schrijver van dit stukje heeft.

„Economisch-Statistische Berichten" van 15 Augustus geeft een overzicht van „De economische ontwikkeling van Duitschland in de eerste helft van 1928". Dit artikel sluit met de volgende zinsnede:

> „Onder deze omstandigheden moest Duitschland zijn productie nog hooger opvoeren om op de wereldmarkt een opbrengst te verkrijgen, waarmede het aan zijn verplichtingen kan voldoen. Dit beteekent dan echter, dat het nog economischer zal moeten werken en dus nog meer zijn technische installaties zal moeten perfectionneeren".

„Economisch-Statistische Berichten" van 22 Augustus bevat onder den titel: „Het Werkloosheidsprobleem" een beschouwing over getallen, betreffende de uitgaven, gedaan ten behoeve van de werkloosheidszorg, welke vermeld zijn in het antwoord, dat de Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw gegeven heeft op de vragen, door het Tweede Kamerlid Mr. Knottenbelt, gesteld.

„Economisch-Statistische Berichten" geeft voorts in het nummer van 5 September j.l. „Aanteekeningen" over „De Engelsche Credietpolitiek en de malaise," waarin een critisch overzicht wordt gegeven van eene beschouwing der Midland Bank over de malaise. Volgens dit overzicht is de oorzaak van de tegenwoordige malaise in Engeland te vinden in de ontwikkeling van het geldwezen gedurende de laatste jaren. Volgens den schrijver behoort de credietpolitiek gericht te zijn op het bevorderen van den industrieelen voorspoed, zonder tot prijsstijging aanleiding te geven. Een dergelijke politiek moet echter door den wetgever niet worden voorgeschreven, maar wel hoort hij de voorwaarden te scheppen voor het mogelijk maken van een dergelijke credietbank. De schrijver van de „Aanteekeningen" in het genoemde weekblad vreest echter van een en ander bedenkelijke gevolgen.

„In en Uitvoer" van 27 Augustus opent met een „Van Week tot Week" waarin productieregeling als oplossing voor economische afzetmoeilijkheden wordt genoemd, maar waarin de schrijver aantoont, dat in de practijk bij zeer belangrijke producten die oplossing nog niet is verkregen.

Het „Weekblad voor Gemeentebelangen" van 17 Augustus geeft een uitvoerig overzicht van het nieuwe bureau voor sociale

„De Internationale Christelijke Vakbeweging" 6e jaargang No. 6 heeft van de hand van den heer F. Baltrusch een bijdrage over „Crisispolitiek door uitvoering van openbare werken". Wie kent, hetgeen in ons land hierover is gepubliceerd o.a. in het Eindverslag der Staatscommissie over de Werkloosheid en door Prof. Mr. M. W. F. Treub en in dit Tijdschrift, zal in die bijdrage niet veel nieuws vinden.

„Maatschappij-Belangen" het Tijdschrift van de Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel heeft in het nummer van Juli 1928 een overzicht van de rede door den Voorzitter der Maatschappij gehouden tijdens de jaarvergadering over onze volkswelvaart in verband met Indië. Deze rede is gegrond op een inductief onderzoek en bevat talrijke gegevens, hoewel nog niet volledig. Het is te hopen, dat Mr. Guépin en anderen de gelegenheid mogen vinden en benutten om meerdere soortgelijke gegevens te publiceeren.

Het maandschrift „Gemeentebestuur" No. 7 8e jaargang brengt een bespreking van den Haagschen wethouder W. Drees over het Amsterdamsche werkloosheidsrapport. In dit overzicht komen belangrijke opmerkingen voor. Zoo o.m. over de verzekering deze, dat geen enkele vorm van werkloosheidsverzekering den steun ook voor permanente werkloosheid zal kunnen bestrijken.

„De Strijd" orgaan van het N.V.V. van 25 Augustus heeft een artikel over „Het Roosendaalsche rentelooze millioen" en eindigt aldus:

> „Men begrijpe ons goed, we willen niet zeggen, dat de besluiten van de drie gemeenten onjuist zijn, ook niet, dat de Regeering dergelijke besluiten ongedaan moet maken. Wellicht zitten er zeer goede kanten aan, maar ons hoofdbezwaar is, dat elke leiding ontbreekt. De hoofdschuld ligt hier in den Haag, bij het centraal gezag, bij de Regeering. Zij blijft in gebreke de werkloozenzorg, werkverruiming te centraliseeren. Wanneer de Regeering had gesticht een orgaan als voorgestaan in het bekende rapport van N.V.V. en S.D.A P., dan zouden de gemeentebesturen met dat orgaan, zooals ze het nu b.v. doen ten opzichte van drinkwatervoorziening, in contact hebben kunnen treden om het voor en tegen af te wegen.
>
> Nu hoe langer hoe meer decentralisatie ontstaat, met als gevolg schade voor de gemeenschap, is onze eisch, dat het Contraal Bureau voor Werkverruiming spoedig kome".

De nummers van het „Weekblad van den A.N.D.B." van 17 Aug., 24 Aug. en 7 Sept. j.l. geven uitvoerige beschouwingen met gegevens over werkloosheid en vrouwenarbeid.

„Mercurius" van 31 Augustus j.l. neemt een artikel op geteekend Sl. waarin in navolging van Engeland de Minister van Arbeid wordt aangeraden om door de arbeidsbeurzen den werkgevers te verzoeken werk aan werkloozen aan te bieden en, indien de werkgevers dit niet doen, hun dan een verplichting

op te leggen. De schrijver acht dit een maatregel om te komen tot oplossing van het werkloosheidsvraagstuk. Er zullen weinig zijn, die dit met hem eens zijn.

„De Strijd" orgaan van het N.V.V. van 8 September j.l. bevat een entrefilet over „het kwartje van Kan" waaruit blijkt, dat de afwijzende beschikking van den Minister, de instemming van den schrijver van dit stukje heeft.

„Economisch-Statistische Berichten" van 15 Augustus geeft een overzicht van „De economische ontwikkeling van Duitschland in de eerste helft van 1928". Dit artikel sluit met de volgende zinsnede:

> „Onder deze omstandigheden moest Duitschland zijn productie nog hooger opvoeren om op de wereldmarkt een opbrengst te verkrijgen, waarmede het aan zijn verplichtingen kan voldoen. Dit beteekent dan echter, dat het nog economischer zal moeten werken en dus nog meer zijn technische installaties zal moeten perfectionneeren".

„Economisch-Statistische Berichten" van 22 Augustus bevat onder den titel: „Het Werkloosheidsprobleem" een beschouwing over getallen, betreffende de uitgaven, gedaan ten behoeve van de werkloosheidszorg, welke vermeld zijn in het antwoord, dat de Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw gegeven heeft op de vragen, door het Tweede Kamerlid Mr. Knottenbelt, gesteld.

„Economisch-Statistische Berichten" geeft voorts in het nummer van 5 September j.l. „Aanteekeningen" over „De Engelsche Credietpolitiek en de malaise," waarin een critisch overzicht wordt gegeven van eene beschouwing der Midland Bank over de malaise. Volgens dit overzicht is de oorzaak van de tegenwoordige malaise in Engeland te vinden in de ontwikkeling van het geldwezen gedurende de laatste jaren. Volgens den schrijver behoort de credietpolitiek gericht te zijn op het bevorderen van den industrieelen voorspoed, zonder tot prijsstijging aanleiding te geven. Een dergelijke politiek moet echter door den wetgever niet worden voorgeschreven, maar wel hoort hij de voorwaarden te scheppen voor het mogelijk maken van een dergelijke credietbank. De schrijver van de „Aanteekeningen" in het genoemde weekblad vreest echter van een en ander bedenkelijke gevolgen.

„In en Uitvoer" van 27 Augustus opent met een „Van Week tot Week" waarin productieregeling als oplossing voor economische afzetmoeilijkheden wordt genoemd, maar waarin de schrijver aantoont, dat in de practijk bij zeer belangrijke producten die oplossing nog niet is verkregen.

Het „Weekblad voor Gemeentebelangen" van 17 Augustus geeft een uitvoerig overzicht van het nieuwe bureau voor sociale

zaken der gemeente Arnhem, zooals dit daar tot stand is gekomen, evenwel zonder eenige op- of aanmerking.

Het „Katholiek Sociaal Weekblad" geeft in haar nummer van 1 September een overzicht van het Rapport over de Werkloozentelling, welke op 5 Mei 1927 in Zweden is gehouden.

„De Vakbeweging" tijdschrift van het N.V.V. van 8 September bevat van de hand van V. v. d. Berg nog weer eens een pleidooi voor de wettelijke verzekering van werkloozen hier te lande.

Verslag van den Rijksdienst der Werkloosheidsverzekering en Arbeidsbemiddeling over 1926.

Eenigen tijd geleden is verschenen het Verslag van den Rijksdienst der Werkloosheidsverzekering en Arbeidsbemiddeling over 1926, hetwelk een uitgebreide verzameling gegevens en cijfers omtrent de werkloosheid en de werkloosheidsverzekering bevat.

Wie den omvang der werkloosheid wil leeren kennen moet er — gelijk in het verslag wordt opgemerkt — op bedacht zijn, dat de Nederlandsche Statistiek twee groepen van gegevens verschaft, t. w.: die betreffende het aantal personen, dat bij de organen der arbeidsbemiddeling als „werkzoekende" is ingeschreven en die welke betrekking hebben op de tegen werkloosheid verzekerde werknemers.

Voor het Tijdschrift zijn het meest van belang de gegevens betreffende de werkloosheidsverzekering.

Omtrent het aantal verzekerden vermeldt het jaarverslag, dat de stijging daarvan, welke in 1925 is begonnen, heeft aangehouden. In den loop van 1925 vermeerderde het aantal verzekerden met ruim 3000 of 1 % en in 1926 met ruim 12000 of 4 %.

Het totaal aantal leden van werkloozenkassen van gesubsidiëerde vereenigingen bedroeg op:

28 December 1917	63.000
28 December 1918	176.000
27 December 1919	362.000
25 December 1920	360.000
31 December 1921	395.000
30 December 1922	328.000
29 December 1923	282.000
27 December 1924	274.000
26 December 1925	277.000
25 December 1926	289.000

In 1926 werd door alle kassen te zamen uitgekeerd *f* 5.215.977.25 of ruim *f* 162.000.— meer dan in 1925. De vermeerdering valt gedeeltelijk te verklaren uit het feit, dat het gemiddelde aantal verzekerden in 1926 grooter was dan in 1925. Bovendien is door enkele kassen het uitkeeringsbedrag en de uitkeeringsduur verlengd. Het gemiddelde bedrag, dat per verzekerde is uitgekeerd, bedroeg in 1925 *f* 18.36 en in 1926 *f* 18.45.

Ten aanzien van de uitkeeringen zullen wij de volgende in het verslag voorkomende gegevens mogen vermelden.

Jaar	Gemiddeld aantal verzekerden	Totaal uitgekeerd	Gemiddeld uitgek. per verzekerde per jaar
1918	140.000	*f* 990.000.—	*f* 7.06
1919	260.000	„ 1.800.000.—	„ 6.88
1920	360.000	„ 9.800.000.—	„ 27.20
1921	380.000	„ 15.200.000.—	„ 39.98
1922	360.000	„ 12.500.000.—	„ 34.84
1923	300.000	„ 7.200.000.—	„ 23.85
1924	278.000	„ 5.200.000.—	„ 18.59
1925	275.000	„ 5.100.000.—	„ 18.36
1926	283.000	„ 5.200.000.—	„ 18.45

De inkomsten uit de bijdragen der leden en het Overheidssubsidie voor alle kassen te zamen waren ongeveer gelijk aan die van 1925, t. w. rond *f* 7.000.000.—.

Aan alle vereenigingen werd een subsidie van 100 % toegekend. Noch subsidie boven 100 %, noch extra-steun, noch bijzondere voorschotten voor noodlijdende kassen werden verstrekt.

De uitgaven der kassen waren belangrijk hooger dan in 1925. In laatstgenoemd jaar beliepen zij *f* 5.400.000.— en in 1926 *f* 6.100.000.—. Gelijk hiervoor reeds werd opgemerkt was dit voor een deel het gevolg van de hoogere uitkeeringen en voor een ander deel van een grootere terugbetaling (ongeveer *f* 900.000.—) van in vroeger jaren opgenomen voorschotten.

De verzekerden hebben in 1926 te zamen ± *f* 3.500.000.— aan bijdragen gestort, d. i. gemiddeld *f* 12.10 (volgens onderstaand staatje *f* 12.09) per verzekerde per jaar of 23,5 cent per week. In 1924 was het *f* 12.26 en in 1925 *f* 12.21.

In totaal is sedert Juli 1917 door de leden van werkloozenkassen aan bijdragen bijeengebracht *f* 25.500.000.—.

Intusschen loopen de bijdragen, welke door de verschillende vakgenooten voor de werkloozenkas worden betaald nog al uiteen, hetgeen uit onderstaand staatje kan blijken.

Groep van werkloozenkassen	Gemiddeld aantal verz.	Bijdrage gemiddeld per lid per jaar
Bouwvakken	40628	22,80
Diamantnijverheid	6201	42,51
Grafische vakken	17932	6,42
Land- en tuinbouw	19299	8,92
Metaalnijverheid	38542	11,40
Textielnijverheid	23809	7,45
Plaatselijke kassen	2828	14,12
Alle kassen te zamen	283000	12,09

De gemeenten betaalden in 1926, evenals over 1925 *f* 1.700.000.— aan subsidie, het Rijk betaalde een gelijke som.

De kosten van administratie, contrôle e. d. worden gedragen door de vereenigingen, het Rijk en de gemeenten, elk voor hun

eigen aandeel in het werk, behalve dat het rijk aan de vereenigingen een deel van de administratie-kosten vergoedt. Door de vereenigingen werd uit dezen hoofde uitgegeven *f* 394.000.—, waarvan het Rijk *f* 140.000.— heeft vergoed, zoodat *f* 254.000.— ten laste der vereenigingen bleef (in 1925 *f* 290.000.—).

Wat door de gemeente ter zake is uitgegeven wordt in het verslag niet vermeld. Gegevens daaromtrent ontbreken.

In den loop van 1926 traden 17 gemeenten tot de regeling, opgenomen in het „Werkloosheidsbesluit 1917" toe, terwijl 3 gemeenten zich aan verdere medewerking onttrokken. Op 31 December 1926 waren 880 van de 1081 gemeenten toegetreden.

Op het eind van 1926 bedroeg het aantal verzekerden in niet-toegetreden gemeenten 1303 van de 288.744 verzekerden, dat is minder dan $\frac{1}{2}$ %.

Eind 1926 werden 111 vereenigingen gesubsidieerd, n.l. 87 vereenigingen met een nationale en 24 met een plaatselijke werkloozenkas.

In paragraaf 8, betreffende de Reglementen der werkloozenkassen, treffen wij de volgende opmerking aan. „Aangezien de „ongelijkheid in zake het aantal en de regeling der wacht-„dagen tusschen de reglementen der kassen onderling, zelfs „tusschen reglementen van kassen in dezelfde bedrijfsgroep, in „de practijk dikwijls tot moeilijkheden leidde, werden in 1926 „pogingen aangewend, om tot grooter gelijkheid te geraken". Verder wordt daaraan toegevoegd: „Eenig resultaat werd wel „bereikt". Gelijk men weet, hebben wij herhaaldelijk op het bezwaar van de groote ongelijkheid der kasreglementen gewezen. Wij hopen, dat verdere resultaten niet zullen uitblijven.

Van de 111 kassen bleef bij 10 (nationale) het totaal der inkomsten beneden dat der uitgaven. Deze kassen vormden dus in 1926 geen reserve.

Bij de overige 101 kassen strekte dus in 1926 een deel der inkomsten om de reserve te vergrooten of de schuld te verminderen.

Van die 101 kassen waren er:

21 die minder dan 20 pct. der inkomsten reserveerden;
12 die van 20 tot 30 pct. der inkomsten reserveerden;
29 die van 30 tot 50 pct. der inkomsten reserveerden;
33 die van 50 tot 100 pct. der inkomsten reserveerden;
6 die 100 pct. reserveerden.

Het hieronder volgend overzicht geeft aan hoe sedert de inwerkingtreding van het „Werkloosheidsbesluit 1917" het totaal der uitkeeringen zich heeft verhouden tot het totaal bedrag aan inkomsten uit bijdragen en subsidie.

Men lette er daarbij op, dat in 1923 slechts in weinig gevallen meer dan 100 pct. subsidie is verleend, terwijl in 1923,

1924 en 1925 achtereenvolgens voor 36, 19 en 8 kassen ee hooger subsidie-percentage gold, doch in 1926 geen subsid boven 100 pct. werd gegeven.

In de vierde kolom zijn de bijdragen der leden in de totaa inkomsten opgenomen. Het cijfer in de laatste kolom gee aan hoe zich de bijdragen der tweede kolom verhouden tot d vierde kolom als deze op 100 gesteld worden.

Jaar	Uitgaven Uitkeeringen	Bijdragen leden	Totaal ink. uit bijdragen en subsidie ingevolge art. 4 W.B.	Verhoudingscijfer.
1917	ƒ 130.374.45	ƒ 48.407.59	ƒ 95.273.97	137
1918	„ 988.515.25	„ 479.291.88	„ 984.557.34	100
1919	„ 1.789.916.24	„ 1.153.260.22	„ 2.416.871.77	74
1920	„ 9.792.438.—	„ 2.716.266.76	„ 6.053.385.87	161
1921	„ 15.193.102.70	„ 2.386.657.90	„ 7.182.847.96½	212
1922	„ 12.540.897.36	„ 3.889.440.01	„ 7.784.643.16½	162
1923	„ 7.154.316.05	„ 3.639.163.75	„ 8.752.557.17	82
1924	„ 5.206.685.41	„ 3.408.255.87	„ 7.087.554.55½	73
1925	„ 5.053.568.44	„ 3.361.467.64	„ 6.769.632.29	75
1926	„ 5.215.977.25	„ 3.419.367.04	„ 6.826.778.71½	76

Het beheer van de gelden der werkloozenkassen bleek bij d besturen der gesubsidieerde vereenigingen over het algemee in goede handen.

Echter werden aan den Rijksdienst 2 gevallen bekend waari functionarissen van gesubsidieerde vereenigingen door den stra rechter werden veroordeeld ter zake van onregelmatighede in hun beheer.

De boekhouding van de geldmiddelen der werkloozenkasse bleek ook in 1926, zonder uitzondering, op accurate wijze t zijn gevoerd.

Het totaal van de door de kasbesturen over 1926 opgegeven ad ministratiekosten bedroeg ƒ 394.373.74½ (vorig jaar ƒ 396.074.83½

De bijdrage van het Rijk hierin bedroeg ƒ 140.199.74 naa een maatstaf van één cent per lid en per week tot een maximu van de helft der werkelijke kosten.

Per verzekerde bedroegen de administratiekosten ƒ 1.40 per jaa

De besturen der kassen zijn verantwoordelijk voor de uit keeringen die verstrekt worden. Deze besturen hebben dus n te gaan, welke de oorzaak der werkloosheid is geweest, welk loonen zijn verdiend, enz. Zij zien toe, dat de dagelijksch aanmelding op tijd en volgens reglement plaats vindt.

Het toezicht op de uitkeeringen berust bij de gemeente besturen. Deze controleeren of de uitkeering terecht heeft plaat gehad, zulks aan de hand van de op de individueele kaarte vermelde gegevens, die iedere week worden ingezonden aan de gemeentelijken dienst.

Is de uitkeering ten onrechte verstrekt dan maakt het ge

meentebestuur bezwaar. In de bezwaarschriften van 1925 komen 125 gevallen voor, dat het gemeentebestuur wijst op het feit, dat onjuiste inlichtingen door het betrokken lid zijn verstrekt.

In 97 gevallen had het lid zich voorgedaan als werkloos, zonder dat hij het was; in de overige 28 gevallen had de verzekerde onjuiste inlichtingen verstrekt, omtrent omstandigheden welke overigens voor het beoordeelen van het recht op uitkeering van belang waren.

Het aantal gevallen — aldus het verslag — waarin werkloozen trachten te fraudeeren is zeer gering. Kasbesturen en afdeelingsbesturen doen voortdurend hun best om een goede uitvoering der verzekering te verkrijgen.

In 1926 is door de gemeentebesturen 1666 maal bezwaar gemaakt tegen gedane uitkeeringen en door den Directeur van den Rijksdienst, die daartoe eveneens het recht heeft, 11 malen. Deze cijfers waren in 1925 onderscheidenlijk 1713 en 16. De gemeentebesturen zijn daarbij aan een termijn van 3 maanden gebonden. De Directeur is aan geen termijn gebonden.

In totaal is teruggevorderd, als ten onrechte uitgekeerd, *f* 43.438.25 tegen *f* 59.058.36 in 1925, welk laatste bedrag wegens de niet-ontvankelijkheid van twee bezwaren moet worden teruggebracht tot *f* 59.047.01. Het teruggevorderde bedrag van *f* 43.438.25 maakt op het totaal der uitkeeringen ad *f* 5.215.977.25½ 0.8%. In 1925 werd uitgekeerd *f* 5.053.468.44 waarvan *f* 59.047.01 1.2% vormt. Buiten de bezwaarschriften om werd in 1926 nog *f* 5.821.28 teruggestort.

Van de bezwaarschriften van het gemeentebestuur staat beroep open op den Minister. Het aantal beslissingen door den Minister in 1926 genomen, bedroeg 177 (in 1925 183). Bij Ministrieele beslissing is het terug te storten bedrag verminderd met *f* 3.580.59. In één geval is beslist dat *f* 3.77 minder behoefde te worden teruggestort.

In 1926 zijn 100 bezwaarschriften geheel of gedeeltelijk ingetrokken, waardoor de terug te storten bedragen in totaal met *f* 4.938.01 werden verminderd.

In 1926 zijn, voor zoover bij den Rijksdienst bekend is, zes leden van werkloozenkassen veroordeeld ter zake van oplichting jegens de werkloozenkas gepleegd.

Het verslag vermeldt vervolgens nog enkele belangrijke beslissingen die in 1926 zijn genomen. Deze komen voor onder de 100 gepubliceerde beslissingen, opgenomen in de Uitgave van den Rijksdienst der Werkloosheidsverzekering en Arbeidsbemiddeling, nummer 45.

Voor hen die daarvan kennis willen nemen wordt verwezen naar de beslissingen Nos. 1077 (uitkeering over het maximum aantal dagen), 1083, 1119 (Lidmaatschap), 1075, 1093, 1116 (Werkloos), 1074, 1140 (Loon of vergoeding), 1091, 1099, 1144 (Eigen schuld), 1107, 1111, 1121, 1151 (Werkstaking), 1080 (Ziekte, ongeval, ouderdom of invaliditeit), 1095 (Inschrijving

bij de arbeidsbemiddeling), 1096, 1114, 1115, 1139, 1150 (Passende arbeid) en 1135 (Inwonend).

Gedurende 1926 verloren zoowel de omvang als de toepassing van wachtgeldregelingen, waarin van Overheidswege steun was toegezegd, gaandeweg aan beteekenis.

Het aantal wachtgeldregelingen bedroeg op 1 Januari 1926 9, omvattende 1995 arbeiders. Er kwamen er in 1926 2 bij met 267 arbeiders, terwijl er afvielen 8 met 1742 arbeiders. Op 31 December 1926 waren nog van kracht 3 wachtgeldregelingen met Overheidssteun, omvattende 520 arbeiders, t. w.: 1 in de metaalnijverheid en scheepsbouw met 391 arbeiders, 1 in de textielnijverheid met 69 arbeiders en 1 in de voedingsmiddelenbedrijven met 60 arbeiders.

Het subsidie in die regelingen bleef vastgesteld op 25 % voor het Rijk, 25 % voor de gemeente(n), terwijl 50 % van de uitkeeringen ten laste van de werkgevers(sters) zijn gebleven.

Voor hen die kennis willen nemen van hetgeen in 1926 over de wettelijke regeling van de werkloosheidsverzekering is gezegd in de Staten Generaal, verwijzen wij naar het verslag (pag. 25 en volgende). Daaruit zal hen blijken, dat de Minister geen toezegging heeft willen doen om met een wetsontwerp te komen aangezien er een regeling is, die grootendeels bevrediging schenkt. Ons lijkt deze motiveering weinig afdoende en zeker wederlegbaar. Een gezonde uitbouw der werkloosheidsverzekering, waarmede gepaard zou kunnen gaan de opheffing der steunregelingen, is alleen van een wettelijke regeling te verwachten.

Als bijlage VII is aan het Verslag toegevoegd een overzicht der overeenkomsten inzake het wederzijds opnemen van leden gesloten tusschen Nederlandsche gesubsidieerde vereenigingen met werkloozenkas en buitenlandsche organisaties. Dit overzicht dat men in voorkomende gevallen met vrucht kan raadplegen is bijgewerkt tot 1 September 1927.

Een overzicht van de toegetreden gemeenten met allerlei wetenswaardige cijfers vindt men op bladz. 133 en volgende. Dat van de niet toegetreden gemeenten is opgenomen op pag. 158 en volgende.

Het verslag geeft ook een overzicht van de uitgaven krachtens steunregelingen in eenige groote gemeenten van ons land. De vier groote gemeenten Amsterdam, 's-Gravenhage, Rotterdam en Utrecht keerden in totaal uit: respectievelijk *f* 1.418.976.66, *f* 833.294.25, *f* 1.982.908.21 en *f* 938.730.92. De niet-verzekerden ontvingen daarvan onderscheidenlijk *f* 332.845.—, *f* 363.372.65, *f* 1.120.584.08 en *f* 203.322.32.

Om duidelijk te zijn laten wij het volgende daaruit getrokken overzicht volgen:

Gemeenten	Totaal steunbedrag	Steun verzekerden	Steun niet-verzekerden
Amsterdam....	ƒ 1.418.976.66	ƒ 1.086.131.66	ƒ 332.845.—
's-Gravenhage .	„ 833.294.25	„ 469.921.60	„ 363.372.65
Rotterdam	„ 1.982.908.21	„ 862.324.13	„ 1.120.584.08
Utrecht.....	„ 938.730.92	„ 735.408.60	„ 203.322.32

Terwijl de verzekerden in Amsterdam en Utrecht ruim 3 maal zooveel steun ontvingen als de niet-verzekerden, ziet men in Rotterdam, dat de niet-verzekerden het grootste aandeel in den steun hadden. In 's-Gravenhage ontvingen de verzekerden ook — zij het in niet zoo groote mate als in Amsterdam en Utrecht — meer dan de niet-verzekerden.

Voor nadere bijzonderheden moeten wij overigens naar het Verslag verwijzen.

J. M. B.

Twee belangrijke rapporten over het veen.

Eenigen tijd geleden zijn een tweetal rapporten verschenen, welke elk betrekking hebben op het belangrijke vraagstuk dat nu reeds sedert jaren de Regeering bezighoudt, n.l. wat moet er geschieden ten opzichte van het veen en is het mogelijk maatregelen van beteekenis te nemen om de economische positie der erbij betrokkenen te verbeteren.

Het eene rapport is van een commissie onder voorzitterschap van den heer F. H. J. Heringa, chef der afdeeling Handel en Nijverheid. Deze commissie had tot taak een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid van de oprichting eener electrische veencentrale in de Drentsche venen.

Naast deskundigen op electriciteitsgebied en eenige verveners, hadden ook verschillende hooge ambtenaren in de commissie zitting.

Het is niet van heden of gisteren, dat de vraag onder de oogen werd gezien of in de venen een centrale moest komen. Reeds in 1911 heeft een Staatscommissie haar onderzoek ook tot op dit gebied uitgestrekt. De verveners, het ligt voor de hand, voelden steeds veel voor het denkbeeld om een centrale in de venen te hebben. Een dergelijke inrichting toch is een ware slokop van turf.

De commissie heeft vastgesteld, dat slechts fabriekturf als brandstof voor een electrische veencentrale in aanmerking zal kunnen komen.

De volgende mogelijkheden om de in de turf opgehoopte energie in electrische energie om te zetten zijn onder de oogen gezien.

„I. De turf wordt in generatoren vergast en dit gas wordt

gevoerd naar gasmachines, welke, aan dynamo's gekoppel de electrische energie opwekken."

„II. Met behulp van turf wordt in eenerlei vorm stoo opgewekt, welke door middel van turbines de electrisch energie in het leven roept.

In dit geval kunnen zich de volgende mogelijkhede voordoen:

a. de turf wordt in poedervorm gebracht en daarna in ve brandingskamers onder en vóór de stoomketels verstook

b. de turf wordt in generatoren vergast, terwijl de daarb gewonnen bij-producten worden verwerkt tot verkoo bare grondstoffen;

c. de turf wordt direct op mechanische roosters verstook met of zonder gedeeltelijke vergassing op het eers gedeelte van dien rooster."

Elk der hier genoemde mogelijkheden is door de commiss onder oogen gezien en beoordeeld, waarna zij ten slotte ui eenzet, hoe technisch deze verschillende mogelijkheden ve wezenlijkt kunnen worden.

De commissie heeft voorts onderzocht, of het mogelijk e wenschelijk zou zijn — omdat op die wijze eveneens groo hoeveelheden turf zouden worden afgenomen —, turf te ve stoken in bestaande centralen.

De *mogelijkheid* bleek aanwezig, echter moest verwezenlijkin van het denkbeeld worden ontraden, omdat jaarlijks eenig honderdduizenden guldens als subsidie noodig zouden zijn o het prijsverschil tusschen kolen en turf te overbruggen; e dan zou het nog slechts gaan om drie dicht bij het veengebie gelegen centralen.

Is dan het oprichten van een centrale *in* de venen economisc verantwoord? Uitvoerige cijfers omtrent kosten van oprichtin exploitatie, hoeveelheid te gebruiken turf, hoogte van den pri der te verkoopen electrische energie, enz. worden gegeve waaruit blijkt, dat om in 20 jaar in totaal 793 H.A. dalgron te krijgen — „geef ons den dalgrond" is veler ideaal —, *f* 85(per hectare door het Rijk zal moeten worden bijgepast om ee sluitende rekening te krijgen. Met deze cijfers voor oogen het advies: geen centrale in de venen.

Dan wellicht meerdere kleine centralen of een verplaatsba centrale? Ook hier toonen volgens de commissie de cijfers aa dat het economisch zou zijn daartoe over te gaan.

De drie laatste conclusies van het rapport luiden dan ook

„III. Het stoken van turf van de Drentsche venen in d bestaande centralen te Zwolle en Groningen, hetzij onmi delijk, hetzij alleen bij uitbreiding van ketelcapaciteit, z zulke aanzienlijke bijdragen van het Rijk noodzakelijk make dat deze oplossing niet is aan te bevelen."

„IV. In verband met de aanwezigheid van centralen i het afzetgebied is de oprichting van een turfcentrale in d

Drentsche venen economisch niet te verantwoorden in vergelijking met andere maatregelen ter bevordering van het turfstoken in fabrieken, gelegen in de nabijheid der Drentsche venen."

„V. Het oprichten van meerdere kleine centralen, of van enkele verplaatsbare centralen, zal geen voordeelen van eenige beteekenis opleveren ten opzichte van de oplossing door een geconcentreerde centrale."

De andere commissie had tot taak een onderzoek in te stellen naar de vraag of het gewenscht is van Rijkswege steun te verleenen voor het in snel tempo afgraven van veen tot fabriksturf ter verkrijging van vruchtbaar land. Voorzitter was de Directeur-Generaal van den Arbeid, de heer C. Zaalberg.

Het rapport geeft na een inleiding, waaruit o. m. blijkt dat deze commissie der Regeering reeds meermalen advies heeft kunnen geven omtrent vraagstukken het veenbedrijf betreffende, in hoofdstuk II een buitengewoon interessante beschrijving van het hoogveen, hoe het is ontstaan en hoe het over ons land is verspreid. Uit de weergegeven cijfers blijkt, dat reeds geweldige oppervlakten hoogveen in den loop der eeuwen afgegraven zijn.

Was aanvankelijk de grootte van het hoogveengebied in Drenthe ongeveer 100.000 H.A., thans is de oppervlakte onverveend hoogveen niet meer dan 15.000 H.A.; het einde is dus in zicht. Er is nu nog aanwezig 163.723.280 M^3. veen geschikt voor fabriksturf — het smartekind — en bijna 140.000.000 M^3. veen geschikt voor huisbrand.

Een volgend hoofdstuk vertelt van de vervening van het hoogveen. Wetenswaardige historische bijzonderheden vertellen van den ontwikkelingsgang in het veen en de wijze waarop de exploitatie geschiedde en nog plaats heeft. Omtrent de verschillende soorten van turf welke in Drenthe worden gegraven, de stookwaarde ervan, benevens omtrent de loonen en de voorraden fabriksturf op verschillende tijdstippen aanwezig, worden tal van gegevens verstrekt.

Aan de kanaalrechten welke op de kanalen in Groningen en Drenthe worden geheven en welke kanalen in den waren zin van het woord veenkanalen mogen worden genoemd, omdat zij de levensaderen van het veen waren en grootendeels nog zijn, is een volgend hoofdstuk gewijd. Dat de commissie dit moest doen, lag voor de hand; de vervoerkosten spelen bij de turf, die zoo zwaar moet concurreeren, een zeer groote rol.

Ten slotte is het laatste en gewichtigste hoofdstuk aan beschouwingen en conclusies gewijd. De conclusies laten zich reeds raden wanneer men kennis neemt van de volgende toelichting der commissie.

„Wat de kostprijs van dalgrond zou zijn, die om zich zelf van het daarop aanwezige veen werd ontdaan, laat zich eenigs-

zins benaderen uit de bedragen, welke de gebruikelijke wijz van exploitatie eener veenplaats vordert. Als voorbeeld ka dienen een veenplaats ter grootte van 10 H.A., waarvan d lengte 1000 M. en de breedte 100 M. bedraagt. Hierop is ee 2 M. dikke veenlaag, benevens de bovenste bolsterlaag, aan wezig. Splitting- en wijkgraven voor de halve breedte koste *f* 4000. Wordt jaarlijks een strook veen vergraven van 5 M breedte over de volle lengte, dan bedraagt de jaarproducti 100 dagwerken turf.

„Het arbeidsloon beloopt per dagwerk *f* 38.40, welk bedra is samengesteld uit de volgende posten:

bonken	*f*	5.—
graven	„	17.—
opleggen	„	4.—
omringen	„	2.—
vuren	„	3.—
afdekken	„	0.40
verschepen	„	5.—
turf opmaken	„	1.—
vrije brandstof voor de arbeiders	„	1.—

„Een jaarproductie van 100 dagwerken kost derhalve *f* 384 aan arbeidsloon en de geheele 20-jarige periode der vervening hiernaar berekend, *f* 76.800. Aan het einde dezer periode dan 10 H.A. dalgrond voor den landbouw beschikbaar, welk waarde naar den maatstaf van *f* 500 tot *f* 800 per H.A. no geen 10 procent van het genoemde totaalbedrag aan arbeids loonen bedraagt."

In volkomen eenstemmigheid zegt de commissie dat:

„1°. het afgraven van het hoogveen om technische redene gebonden is aan een werkmethode, welke een vergrooting de snelheid van afgraving boven de gebruikelijke vrijwel uitsluit;

„2°. een opzettelijk snellere productie, het verkrijgen va dalgrond ten doel hebbend, een exorbitante verhooging de productiekosten zou veroorzaken, buiten eenig redelijk verban met de waarde van den dalgrond;"

„3°. voor de sterk vergroote turfproductie geen afzet zo zijn te vinden en dientengevolge ook de nog normaal werkend veenderijen het bedrijf niet zouden kunnen voortzetten;"

„4°. de in weinige jaren vrijgekomen groote oppervlakt dalgrond geen werkgelegenheid zou bieden voor de veenbevol king, die thans nog gedurende een lange reeks van jaren wer in het veen zal kunnen vinden."

Ten slotte zij hier nog vermeld, dat verschillende foto's me toelichtenden tekst zijn opgenomen en wat wel zeer belang wekkend is, aan het rapport is een overzichtelijke kaart va het hoogveengebied toegevoegd.

Meyer de Vries.

Iets over percentages.

Er is in den laatsten tijd herhaaldelijk gesproken en geschreven over de geringe beteekenis van de bemiddeling der openbare arbeidsbeurzen.

De Redacteur van „De Bouwer", orgaan van den Alg. Ned. Bouwarbeidersbond, hield eenigen tijd geleden een betoog in zijn blad over de onbeduidende resultaten van de bemiddeling der beurzen voor het *Bouwbedrijf*, op welk artikel een polemiek met den heer VAN LIER volgde in het tijdschrift van den Ned. Werkloosheidsraad.

De Werkgeverscentralen hielden kort geleden een enquête bij een groot aantal werkgevers om te weten te komen, hoe groot het aantal arbeiders was, dat van Januari tot en met September 1927 van de beurzen werd betrokken en de ervaringen daarbij opgedaan. De resultaten dezer enquête gaven een aantal bladen aanleiding tot de conclusie, dat de bemiddeling der beurzen nog heel weinig te beteekenen heeft en deze bemiddeling door de werkgevers lang niet gunstig wordt beoordeeld.

Verscheidene praeadviezen over de vraag: „op welke wijze kan de arbeidsbemiddeling voor losse arbeidskrachten en tijdelijke werkgelegenheden het best worden georganiseerd?", behandeld op de j.l. gehouden vergadering van de Vereeniging van Ned. Arbeidsbeurzen, luidden niet bepaald gunstig voor de openbare bemiddeling, welk oordeel door verschillende sprekers bij de discussie werd onderstreept.

Het is hier niet onze bedoeling tegen deze minder gunstige beoordeelingen te velde te trekken. Anderen hebben te gelegener tijd de openbare bemiddeling verdedigd. Het is alleen ons doel nog eens vast te stellen, dat de openbare bemiddeling door velen openlijk ongunstig en minder gunstig beoordeeld wordt en dat er van de zijde der beurzen dus heel veel voor te zeggen is, de resultaten der bemiddeling niet ongunstiger voor te stellen dan zij in werkelijkheid zijn.

Verschillende beoordeelingen steunen voor een deel op de officieele gegevens van de beurzen zelve. In de jaarverslagen der beurzen worden regelmatig cijfers gepubliceerd over het aantal ingeschreven werknemers (aanbiedingen), het aantal aanvragen van werkgevers en de plaatsingen. In vele jaarverslagen worden buitendien gepubliceerd o. a. de percentages der plaatsingen van het aantal aanbiedingen. Op deze officieel gepubliceerde percentages, die herhaaldelijk door anderen worden overgenomen en aangehaald en die ook wel worden gebruikt door degenen, die de openbare bemiddeling verdedigen, wanneer men wil aantoonen, hoe gering of hoe groot de beteekenis der openbare bemiddeling is, zullen we eenig commentaar leveren. De publicatie van deze percentages heeft n.l. de slechte eigenschap, wanneer het gebeurt zonder eenige toelichting, de resultaten der openbare beurzen aan buitenstaanders onbeteekenender

voor te stellen, dan zij in werkelijkheid zijn; althans er wordt door hen een conclusie getrokken uit deze percentages, welke ongunstig is voor de beurzen.

Wat is het geval? Indien een beurs in haar jaarverslag publiceert, dat het percentage geplaatsten van het aantal in geschrevenen, laten we aannemen, 40 bedraagt, dan trekt de leek daaruit de conclusie, dat buiten de beurs om 60 % van het aantal ingeschrevenen werk heeft gevonden en de beurs dus voorzag in $^2/_5$ van het aantal door bij de beurs ingeschrevenen bezette open plaatsen.

Deze conclusie is echter geheel onjuist!

In het algemeen vinden de niet door de beurs geplaatsten lang niet allemaal emplooi buiten de beurs om. Er is altijd een aantal menschen ingeschreven, dat noch door de beurs noch op andere wijze geplaatst kan worden, omdat de werkgevers ze niet willen hebben. Er zijn heel wat ouden van dagen, die niet of hoogst zelden werk vinden en zich toch laten inschrijven in de hoop nog eens een kansje op werk te kunnen krijgen. Ze blijven een zekeren tijd ingeschreven staan en laten tenslotte de inschrijving maar verloopen zonder werk te hebben gevonden. Wij kennen zulke oudjes, die het tot 4 à 5 maal hardnekkig volhielden en pas dan voor goed wegbleven. Elke inschrijving van een niet te plaatsen ouden man komt op de statistiek voor onder ingeschrevenen en drukt het percentage geplaatsten.

Zoo zijn er meer anderen. Heel- en half-invaliden, doovers en bijzienden, enz. enz., die in het algemeen worden aangeduid met „maatschappelijk minder geschikten". Er zijn geheel en half gedemoraliseerden, aan drank verslaafden, buitengewoon ongunstig bekend staanden enz. Al deze menschen komen ook aan de arbeidsmarkt, laten zich inschrijven, worden niet of slechts bij hooge uitzondering geplaatst en drukken daardoor het percentage van de geplaatsten. Ook buiten de beurs vinden deze geen of hoog zelden werk. Dan komen degenen, die zich laten inschrijven, maar niet geplaatst kunnen worden, omdat zij, voor het zoover is, worden afgeschreven wegens ziekte, overlijden, vertrek naar het buitenland, verhuizen naar een andere gemeente, een eigen zaak beginnen, patroon worden, enz.

Tenslotte — en hierop willen we in het bijzonder de aandacht vestigen — is er een groot aantal ingeschrevenen, dat na eenigen tijd te zijn ingeschreven, zonder werk te hebben gevonden, uit lakschheid, slordigheid, onverschilligheid of om andere redenen hun inschrijving laten verloopen en zich weer opnieuw laat inschrijven. Dit laatste aantal is niet gering. Het bedroeg bij de afdeeling Metaalvakken aan de beurs te Amsterdam over een tijdvak van 7 maanden 477 op 4677 ingeschrevenen. Alleen hiermede rekening houdende, zou het plaatsingspercentage van deze afdeeling over genoemd tijdperk stijgen van 53.4 op 59.5.

Bij de afdeeling schilders en grafische vakken bedroeg dit aantal 229 op 3487, waardoor het plaatsingspercentage zou stijgen van 52.6 op 56. Natuurlijk zal het aantal verloopen inschrijvingen niet overal gelijk zijn. Bij beurzen met een wekelijksche afstempeling zal het allicht grooter zijn dan bij beurzen, waar veertiendaagsche afstempeling geldt en bij maandelijksche afstempeling zal het weer kleiner zijn. In vakken en groepen, waarin vele plaatsingen van zeer korten duur tot stand komen en de ingeschrevenen telkens weer opnieuw voor korten tijd geplaatst worden en dus elke inschrijving slechts korten tijd geldig is, zal uiteraard het aantal verloopen inschrijvingen gering zijn. In vakken en groepen daarentegen, waar de betrokkenen in den regel gedurende langen tijd achtereen werken en dikwijls langen tijd werkloos zijn, zal het aantal grooter zijn. Vermoedelijk zijn er nog andere zaken, welke hierop invloed hebben als: verplichte inschrijving in verband met uitkeeringen van werkloosheidskassen en armbesturen, de plaatsingskans enz.

Alle in dit artikel genoemde oorzaken te zamen hebben echter een zoodanige beteekenis, dat zelfs de best geoutilleerde beurs, welke volkomen haar terrein zou beheerschen, waar de medewerking van werkgevers en werknemers zoo volkomen zou zijn, dat vrijwel alle open plaatsen door haar werden bezet, het in vele vakken en groepen zeker nog niet verder zou kunnen brengen dat tot 80 % à 90 % plaatsingen van het aantal ingeschreven werknemers.

Het leek niet ongewenscht hierop eens te wijzen, opdat daarmede bij de beoordeeling van de plaatsingspercentages en de beteekenis van de bemiddeling der Openbare Beurzen in het vervolg rekening kan worden gehouden, waardoor dan waarschijnlijk het oordeel eenigszins milder en gunstiger uit zal vallen voor de beurzen.

Amsterdam. J. Spek.

Het belang van den tuinbouw voor de arbeidsmarkt.

Hoe belangrijk de nijverheid ook in ons land moge zijn opgekomen, voor groote deelen blijft de landbouw toch de voornaamste bron van bestaan. Geheele provincies zijn zuivere landbouwprovincies.

De landbouw wordt, het is algemeen bekend, in ons land intensief bedreven; iedere vierkante meter grond, die bebouwd kan worden, wordt bebouwd. Daarbij komt dat het grootgrondbezit meer uitzondering dan regel is. Het is dus geen wonder dat de bevolking in landbouwstreken eer achteruit dan vooruit gaat. In normale omstandigheden trouwens kan die bevolking

niet meer vooruitgaan, omdat meer gezinnen dan er nu zijn, er geen bestaan kunnen vinden.

In Zeeland, landbouwprovincie bij uitnemendheid, heeft de achteruitgaande bevolking de gemoederen beziggehouden. „Ons Zeeland", een weekblad, dat te Middelburg verschijnt, heeft naar de oorzaken van den achteruitgang een onderzoek ingesteld en er verschillende beschouwingen aan gewijd. In het nummer van 16 Juni j.l. komt het blad tot een slotsom. Als de voornaamste oorzaken van de bevolkingsvermindering van Zeeland geeft de redactie aan:

1e. De toestand van den landbouw is niet rooskleurig. Dit slaat terug op de welvaart der overige bevolkingsgroepen en met de welvaart van een streek houdt nauw verband haar aantrekkelijkheid als woonoord. (De belastingdruk).

2e. De afname van de behoefte aan menschenkracht in het landbouwbedrijf. De machine is ook in den landbouw een groote rol gaan spelen.

3e. De veranderde levensopvatting. De psyche van den mensch wordt meer en meer ingesteld op het stadsleven, in ieder geval op het leven, dat meer comfort te bieden heeft dan dat in een afgezonderde streek. (Met andere woorden wordt dit verschijnsel kort aangeduid als: de trek naar de stad, welke in ons land nog steeds aanhoudt. De bevolkingsvermeerdering van de groote gemeenten is, verhoudingsgewijze genomen, grooter dan die van de rest van het land en dus van het geheele land).

4e. Is er, ook op het platte land, de steeds toenemende geboortebeperking, de vrees voor groote gezinnen.

Het is niet mijn bedoeling hierop diep in te gaan, noch op de genoemde oorzaken noch op de middelen, die ter verbetering worden aangegeven. Toch mag het van voldoende belang geacht worden, de middelen, die aangegeven worden, kort op te noemen, om bij één even stil te staan. Die middelen dan zijn:

1e. Volle aandacht wijden aan alles wat den landbouw en den tuinbouw hooger op kan voeren, 2e. meer intensieve bewerking van het land, 3e. krachtiger uitvoering van de landarbeiderswet, 4e. beter afvoer van het polderwater, 5e. veredeling van de gewassen, 6e. het zoeken van nieuwe afzetgebieden, 7e. het goed bewoonbaar maken van het platteland, door aan de gewijzigde eischen der bevolking tegemoet te komen (goede verkeerswegen en goede verbindingen en, zou ik er aan willen toevoegen, gas, water en electriciteit), 8e. economische voorlichting aan de gemeentebesturen, 9e. het vestigen van industrieën, 10e. het tegengaan van de ideeën over geboortebeperking.

Tot zoover de middelen, die ter verbetering worden aangegeven. Op de meer intensieve bewerking van den bodem, m. a. w. op bevordering van den tuinbouw zou ik iets nader willen ingaan. Ik kan dit doen aan de hand van cijfermateriaal, verschaft door het „Centraal Bureau van de groenten- en fruit-

veilingen in Nederland". Dit bureau heeft een welgeslaagde tuinbouwtelling gehouden en de resultaten van dit onderzoek neergelegd in een onlangs verschenen jaarboek. De cijfers, die het jaarboek verschaft, zijn van des te meer waarde, omdat deze vergeleken kunnen worden met die van een telling, gehouden in 1912. Het aantal H.A., beteeld met groenten en fruit is van 1912 met 46863 toegenomen tot 65520 in 1927, dat is een toename van 40 %. Van welke beteekenis de tuinbouw reeds is geworden, blijkt nog beter uit de vermelding van de gebruikte oppervlakte staand glas (groenten- en vruchtenkassen en warenhuizen) en plat glas. Die oppervlakte, in M².,bedroeg in 1927 ongeveer 18.350.000, waarvan alleen in Zuid-Holland ongeveer 15 millioen of ruim 80 %. Ruim 9 % daarvan komt voor in Noord-Holland, terwijl de overige oppervlakte verdeeld is over de andere provincies. Zuid-Holland neemt dus wel een overwegende plaats in. Het Westland is daaraan niet vreemd.

Van hoe groot belang de tuinbouw voor de welvaart van het land is, bewijst wel de opbrengst van de veilingen. De bij het Centraal bureau aangesloten veilingen brachten in 1927 ruim 81 millioen gulden op, waarvan Zuid-Holland met ruim 42 millioen gulden en Noord-Holland met ongeveer 20 millioen gulden.

De belangrijkste cijfers zijn m.i. die betreffende het loonbedrag, omdat daaruit zoo sprekend blijkt hoe de glascultuur de werkgelegenheid bevordert.

In de provincie Zuid-Holland vordert 1 H.A. bouwland jaarlijks ongeveer een loonbedrag van *f* 144.— en 1 H.A. grasland ± *f* 72.—; stelt men daarnaast het tuinbouwbedrijf, dan kan worden aangenomen, dat bij de gewone volle grondcultuur per H.A. 1½ arbeider noodig is, wat neerkomt op ± *f* 1500.— loon per H.A., d.i. ongeveer 10 maal zooveel als bij bouwland en 20 keer zooveel als bij grasland.

Bij de glascultuur echter heeft men per H.A. 3 tot 4 arbeiders noodig, wat dus neerkomt op een loonbedrag van 3000 tot 4000 gulden per H.A., d.i. ongeveer 30 maal meer dan bij een gemengd landbouwbedrijf, bestaande voor ⅔ uit bouwland en ⅓ uit weiland.

Wie ook maar oppervlakkig deze cijfers beziet, zal onmiddellijk tot de gevolgtrekking moeten komen, dat alleen de tuinbouw en dan nog wel liefst de glascultuur, uitkomst brengen kan.

Voor hen, die zich bezighouden met het verzorgen van de arbeidsmarkt, is er dus alleszins reden om de vergrooting van den tuinbouw met belangstelling te volgen.

Helaas, niet steeds is tuinbouw mogelijk. Brak water in den grond is een bijna niet te overwinnen moeilijkheid. Zware klei schijnt echter, blijkens de ondervinding, door vermenging met zand, geschikt gemaakt te kunnen worden.

Overigens zullen wij ons in deze en dergelijke vraagstukken niet verdiepen en ook de angst van sommigen, dat er een over-

productie van groenten zal komen, laten voor wat ze is, al deelen wij die angst niet, gezien de enorme mogelijkheden van afzet, v.n.l. door vermeerdering van gebruik.

In een streek met opkomenden tuinbouw zal werkloosheid wel tot de zeldzaamheden behooren. Bevordering van den tuinbouw is voor onafzienbaren tijd zuivere welvaartspolitiek.

M. H. Roodschild.

Van wie neemt de openbare arbeidsbemiddeling aanvragen om werknemers in behandeling en voor welke categorieen werknemers?

Onder dit hoofd heeft v. d. S. in aflevering 9 van het Tijdschrift van den Nederlandschen Werkloosheidsraad de vraag onder de oogen gezien of, en zoo ja, wanneer door de openbare arbeidsbemiddeling aan particulieren mag worden bemiddeld. Hoewel deze vraag reeds eerder onder de oogen is gezien, heeft v. d. S. toch met het opnieuw aan de orde stellen goed werk verricht. Niet is het dat wij hem geheel zouden willen volgen in zijn betoog, maar er schuilt het voordeel in dat nogmaals de bemiddelingsorganen eraan worden herinnerd, dat het hier geldt een terrein vol voetangels en klemmen en dus de meeste voorzichtigheid moet worden betracht. Uit de door v. d. S. ontvangen antwoorden is wel gebleken, dat door de meeste Directeuren van Arbeidsbeurzen de gevaren worden gezien en dat het nog slechts enkelen betreft wien het dreigend gevaar niet scherp genoeg onder de aandacht kan worden gebracht. Het gaat in deze toch om het al of niet dupeeren van een enkelen of een groep van werkgevers en indien de arbeidsbeurs zich op dit terrein slechts een enkele maal vergist, loopt zij het gevaar een belangrijke groep werkgevers tegen zich in te nemen, met als gevolg, dat de arbeidsbemiddeling zelve daar schade van ondervindt. Door v. d. S. wordt dit zeer goed gevoeld en hij zoekt daarom naar middelen, dergelijke vergissingen, men zou het ook kunnen noemen, handelingen welke berusten op verkeerd inzicht, onmogelijk te maken. De weinige verordeningen en reglementen, welke betreffende deze materie iets bevatten, schenken hem geen bevrediging. Het is daarbij moeilijk te bereiken, ook al zouden in de verschillende gemeenten daaromtrent bepalingen worden opgenomen, dat deze eensluidend zouden zijn. Het komt hem daarom gewenscht voor dat in het „ontwerp-arbeidsbemiddelingswet" daarom enkele bepalingen worden opgenomen. Niet alleen dat hem dat gewenscht voorkomt, doch hij heeft zelfs gepoogd een redactie te vinden welke bevrediging zou kunnen schenken.

Daarin is v. d. S. niet geslaagd en wij vreezen, dat elke verdere

poging tot mislukking gedoemd is. Wat toch is het geval? Het gaat veelal om de vraag of de arbeidsbeurs mag voldoen aan de aanvrage van een particulier om een schilder, die zijn woning zou moeten verven, een loodgieter om z'n dakgoten te voorzien of iets van dien aard. M. i. moet de vraag, of in dergelijke gevallen door de arbeidsbeurzen mag worden bemiddeld, met een eensluidend „neen" worden beantwoord. Er zijn nu evenwel tal van vragen te formuleeren welke niet zoo positief kunnen worden beantwoord. Ik stel mij het volgend geval. Een woningbouwvereeniging is sinds jaren gewend het schilderwerk „in eigen beheer" uit te voeren. Niet geregeld of vrij geregeld doch elk jaar gedurende een aantal maanden heeft deze woningbouwvereeniging schilders in dienst. Mag door de arbeidsbeurs aan deze woningbouwvereeniging bemiddeling worden verleend? Volgens antwoord dat v. d. S. heeft trachten te geven is dit verboden. Toch geloof ik dat in zulk een geval door tal van arbeidsbeurzen wel bemiddeling is verleend zonder dat dit ooit tot moeilijkheid met schilderspatroons heeft geleid. Het staat natuurlijk vast, dat de schilders in dienst van zulk een woningbouwvereeniging niet als beunhazen kunnen worden beschouwd en alle lasten tengevolge van sociale wetgeving of collectieve arbeidscontracten voor rekening van de vereeniging zijn. Het bovenstaand geval behoeft nu nog niet eens een gren-geval te zijn. Het aantal woningen en de grootte van de vereeniging kunnen van invloed zijn. Wanneer het aan een woningbouwvereeniging wordt toegestaan, moet dan ook niet worden bemiddeld aan een huizen-exploitant met een groot aantal woningen wanneer die zijn woningen in eigen beheer wil onderhouden? Zoo ja, is dan het aantal woningen van invloed?

O. i. wordt het beantwoorden van deze vragen lastiger en wij zijn er van overtuigd, dat indien de vragen zoo worden gesteld in het geheel geen overeenstemming bij de beantwoording kan worden verwacht.

Al te radicaal een streep trekken zooals v. d. S. wenscht, is zeer gevaarlijk en het zou wel eens kunnen gebeuren, dat wanneer zulks werkelijk plaats vond, het middel erger bleek dan de kwaal. Vooral hetgeen hij wenscht opgenomen te zien in artikel 4 van het voorontwerp „Arbeidsbemiddelingswet" zou wel eens tot consequentie's kunnen leiden, waarvan de arbeidsbeurzen weinig pleizier zouden beleven. Hij wenscht toch onder *b* aan lid 1 van artikel 4 van het voorontwerp toe te voegen, dat:

> „aan werkgevers, die niet geregeld of vrij geregeld vak-
> „lieden in dienst hebben, wier werkzaamheden niet behooren
> „tot het eigenlijk bedrijf van die werkgevers, wordt geen
> „bemiddeling voor zoodanige vaklieden verleend, tenzij
> „andere werkgevers uit hetzelfde bedrijf wel geregeld of
> „vrij geregeld zoodanige vaklieden in dienst hebben".

Het is bijna niet aan te nemen, dat v. d. S. bevredigd was

na het opstellen van deze bepaling. Laat ons evenwel zien waartoe het zou leiden, indien deze bepaling werkelijk in de wet werd opgenomen. Het is natuurlijk weer het beste dat daarvoor voorbeelden uit de practijk worden genomen, omdat deze het duidelijkst spreken.

De Directie van een groote levensmiddelenfabriek besluit den bouw van een nieuwe fabriek geheel in eigen beheer uit te voeren. Een groot aantal arbeiders kan daaraan voor ongeveer een jaar tewerk worden gesteld. De Directie heeft zich voorheen met het bouwen van fabrieken nooit bezig gehouden. Mag de arbeidsbeurs nu ten behoeve van den bouw van deze fabriek bemiddeling verleenen?

Neen, volgens artikel 4 van de wet. In de practijk is het evenwel bij niemand opgekomen daarover aanmerking te maken.

Een ander geval. Een verffabrikant wil zijn zaak uitbreiden en ook met een lakstokerij beginnen. Hij heeft hiervoor vaklieden noodig en doet dus een aanvrage aan de arbeidsbeurs om lakstokers. Alweer, volgens artikel 4 mag deze aanvrage niet in behandeling worden genomen. Deze voorbeelden zouden met tal van andere kunnen worden vermeerderd en zeker zou iedere directeur van een arbeidsbeurs er meerdere aan kunnen toevoegen.

Wat zou een dergelijke bepaling dus voor gevolg hebben? Dat de arbeidsbeurzen zich alleen kunnen inlaten met de bedrijven, zooals ze bestaan, doch zich angstvallig moeten terugtrekken bij elke verandering of ontwikkeling. Deed men dat niet, dan dreigde elk oogenblik het gevaar van in conflict komen met artikel 4. Zou het terrein van werkzaamheid hierdoor niet noodeloos worden beperkt en zou v. d. S. zelve een dergelijke beperking gewenscht achten? Wij meenen van niet. Wij kunnen zelfs aannemen dat hij de gevaren van een dergelijke bepaling zelve heeft gevoeld, waarom hij ze voor verbetering aanbeveelt. Het is niet aan te raden daartoe zelfs een poging te wagen. Als er iets is wat steeds aan verandering onderhevig is, dan is het toch wel het bedrijfsleven. Wat vroeger tot het werk van de vrouw en haar huispersoneel behoorde, behoort nu aan meerdere bedrijven. Wat thans nog ressorteert onder het werk van verscheidene ondernemingen, kan straks in enkele groote ondernemingen worden vervaardigd. Moeten de arbeidsbeurzen dat niet kunnen volgen en is het gewenscht dat haar daarbij beperkende bepalingen worden opgelegd? En indien dit van belang ware, is het dan gewenscht dat die beperkingen worden opgenomen in een wet? O. i. in geen geval. De gevaren die v. d. S. ziet zijn inderdaad gevaren, doch ze kunnen zich van plaats tot plaats en van tijd tot tijd anders voordoen. De gevaren zien en ze trachten te omzeilen, is de taak van hem, die op het gebied der arbeidsbemiddeling werkzaam is. Een formuleering zoeken volgens welke door allen zou moeten worden gehandeld, nu en straks,

onverschillig in welke plaats en onder welke omstandigheden, draagt in zich het gevaar dat de arbeidsbemiddeling belemmering ondervindt en moet dus worden vermeden.

Gr.

De Werkloozenzorg en de Werkverruiming op de Staatsbegrooting voor 1929.

Op de begrooting voor 1929 zijn de volgende zaken van belang, voor wat betreft de *Werkverruiming* en de *Werkverschaffing* [1]).

Millioenennota. De Minister van Financiën wijst er op, dat kort geleden aan de Regeering is gebleken, dat de ramingen, welke in 1925 voor een reeks van jaren zijn gemaakt voor de versnelde uitvoering van de drooglegging der Zuiderzee (zie Memorie van Toelichting van het op 27 Mei 1925 ingediende wetsontwerp, Zitting 1924/25, No. 393) niet zullen kunnen worden gehandhaafd, maar tot een hooger bedrag zullen moeten worden opgevoerd. Deze overschrijding is deels een gevolg van de te laag gebleken raming van sommige uitgaven, deels ook van de gebleken noodzakelijkheid om bij de uitvoering van het werk een nog sneller tempo te volgen dan in 1925 was gedacht. Het betreft zoowel de kosten, verbonden aan het maken van den afsluitdijk, welke blijkens de genoemde M. v. T. voor de helft drukken op den gewonen en voor de helft op den buitengewonen dienst, als het verlies te lijden op de drooglegging van den N. W. polder.

Deze omstandigheid maakt het noodig, zoo spoedig mogelijk een nieuw financieringsplan te ontwerpen en aan de Staten-Generaal voor te dragen; het daarover door den Minister van Financiën met zijn ambtgenoot van Waterstaat geopend overleg kon echter in den korten tijd, welke nog beschikbaar was, niet tot een reeds in de ontwerp-begrooting verwerkt resultaat leiden. Alleen is wel reeds komen vast te staan, dat de ten laste van Hoofdstuk IX op de begrooting voor 1928 geraamde bedragen aan het Zuiderzeefonds (respect. groot *f* 10.000.000, waarvan *f* 5.000.000 op den gewonen dienst drukken, en *f* 646.500), voor 1929 met een aanmerkelijk bedrag verhoogd zullen moeten worden, waarvan eenige millioenen den gewonen dienst zullen belasten.

Hoofdstuk V (Binnenlandsche Zaken en Landbouw).

Wat betreft de Werkverschaffing en Steunverleening, de voor deze doeleinden uitgetrokken bedragen zijn in een afzonderlijke afdeeling ondergebracht.

---

1) Tusschen haakjes zijn vermeld de voor 1928 uitgetrokken bedragen, voor zoover zij van de voor 1929 voorgestelde afwijken.

Voor de hier genoemde doeleinden is uitgetrokken *f* 3.753.475, terwijl de benaming van dezen post thans is: „Subsidiën en kosten in verband met bestrijding van buitengewone werkloosheid; voorschotten op subsidiën en andere voorschotten". Verleden jaar werd voor den post: „Subsidiën in de kosten van werkverschaffing en steunverleening in verband met de crisiswerkloosheid en andere uitgaven in verband met die werkloosheid", uitgetrokken een bedrag van *f* 3.750.000.

Ter toelichting van de huidige redactie wordt in de Memorie van Toelichting gezegd: „Twijfel is gerezen of voor het vervolg ten aanzien van de werkloosheid in sommige gemeenten met buitengewone werkloosheid, aan welke subsidies ter bestrijding van de werkloosheid worden verleend, nog wel gesproken zal kunnen worden van crisiswerkloosheid. Daarom is het gewenscht, de omschrijving van het artikel eenigszins te wijzigen". Dit is dus eene principieele wijziging.

Hoofdstuk IX (Waterstaat).

Eenige posten op de begrooting van Waterstaat trekken de bijzondere aandacht uit hoofde van werkverruiming.

Voor de verbetering van de Dinkel (waarover meermalen in dit tijdschrift is geschreven), worden thans voor het eerst gelden aangevraagd. Omtrent dit werk kan het volgende worden medegedeeld.

„De kosten van de Dinkel-werken op Nederlandsch gebied worden geraamd op *f* 480.000. Aangezien echter het aan te leggen afleidingskanaal alleen Nederlandsche belangen zal dienen, zullen de kosten van dit kanaal, voor zoover dit in Duitschland zal zijn gelegen, ten bedrage van 40.000 R.M., aan dat land moeten worden vergoed. Bovendien zal aan Duitschland in de kosten van de overige in dat land uit te voeren werken met het oog op de daarbij betrokken Nederlandsche belangen eene bijdrage moeten worden gegeven van 80.000 R.M. De aan Duitschland te betalen som bedraagt dus in totaal 120.000 R.M. of omstreeks *f* 72.000.

Van Nederlandsche zijde zal derhalve voor de verbetering van de Dinkel moeten worden besteed *f* 480.000 plus *f* 72.000 is *f* 552.000. Een gedeelte van dit bedrag zal wellicht ten laste kunnen worden gebracht van het op te richten waterschap of van andere belanghebbenden.

De provincie Overijssel is bereid $^2/_5$ van het overige voor hare rekening te nemen, mits $^3/_5$ gedeelte door het Rijk zal worden gedragen. Met den Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw is overeengekomen, dat dit subsidie gelijkelijk tusschen diens Departement en dat van den Minister van Waterstaat zal worden verdeeld.

In totaal zal dus, als men de bijdragen van andere belanghebbenden, welke nog niet vaststaan, voor het oogenblik buiten beschouwing laat, ten laste van de Waterstaatsbegrooting moeten komen $^3/_{10} \times$ *f* 552.000 is *f* 165.600. Het schijnt gewenscht om

de bijdrage aan Duitschland geheel door het Rijk te doen betalen, zoodat de helft van dat subsidie of *f* 36.000 wordt aangevraagd. De bijdrage aan de provincie zal dan kunnen worden gesteld op *f* 165.600 min *f* 36.000 is *f* 129.600. Een eerste gedeelte groot *f* 10.000 van dit bedrag, wordt voor 1929 aangevraagd."

Voor de verbetering van de haven te Vlissingen, waarvan de werkzaamheden in het begin van 1930 zullen afloopen, worden de resteerende gelden thans aangevraagd.

Als bijdrage in de kosten voor aanleg van een dijk op Ameland, waarover in het September-nummer van dit tijdschrift is geschreven, wordt pl.m. *f* 85.000 aangevraagd.

Ten behoeve van de uitbreiding van de loskade te Terneuzen, waarvan de kosten worden geraamd op *f* 200.000, wordt voor 1929 de helft aangevraagd. Dit is dus een maatregel om den toestand in Zeeuwsch-Vlaanderen te verbeteren.

Ten slotte zij nog medegedeeld, dat voor de navolgende afdeelingen van Waterstaat de na te noemen bedragen worden uitgetrokken:

Afdeeling Waterstaat: *f* 29.171.928 (*f* 29.318.366) en voor het Zuiderzeefonds: *f* 5.996.500 (*f* 6.146.500).

Hoofdstuk X (Arbeid, Handel en Nijverheid) bevat de volgende posten:

Bijdragen in den vorm van subsidiën aan werkloozenkassen ten bedrage van 100 pct. der bijdragen van de leden over 1929 en afgesloten dienstjaren: *f* 4.100.000 (*f* 3.500.000).

Deze verhooging t.o.v. het jaar 1928 houdt verband met de toeneming van het aantal tegen werkloosheid verzekerde personen.

Bijdragen in den vorm van subsidiën aan werkloozenkassen, voor zooveel zij meer bedragen dan 100 pct. van de bijdragen der leden: *Memorie.*

Vergoeding aan werkloozenkassen van de administratiekosten: *f* 200.000.

Subsidie aan den Nederlandschen Werkloosheidsraad: *f* 6500 (*f* 8000).

Subsidie aan de Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen: *f* 18.500 (*f* 16.000). Blijkens de toelichting op dit artikel ligt het in de bedoeling, bij de Nederlandsche Arbeidsbeurs te Oberhausen een hulpkracht aan te stellen.

Bijdragen in het belang der arbeidsbemiddeling: *f* 160.000. (Bijdragen aan gemeenten en bijzondere instellingen; kosten van Rijksarbeidsbeurzen).

Bijdragen aan arbeiders voor arbeid buiten de woonplaats: *f* 100.000.

Bijdragen ter zake van het bevorderen van pogingen, strekkende om de voorlichting bij beroepskeuze in algemeenen zin te verbeteren: *f* 2000. (Deze post is nieuw).

Wachtgeldregelingen: *f* 14.000.

Commissiën, onderzoekingen, adviezen en overige uitgaven: *f* 18.000 (*f* 4000). (Bureelkosten; reiskosten; vacatiegelden; publicaties; regularisatie van werkgelegenheid; overige uitgaven).

Een bedrag voor subsidie aan de Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid komt dit jaar niet op de begrooting voor.

Ten slotte werd *f* 4000 meer uitgetrokken als bijdrage in de kosten van het congresboek, hetwelk wordt uitgegeven door het in September gehouden Internationaal Psycho Technisch Congres.

Literatuur.

J. de Swarte, *Het maatschappelijk hulpbetoon en de gemeente.* N.V. „Ontwikkeling", Amsterdam, 190 pp. (1928).

Als No. 4 der „*Bibliotheek voor Gemeentepolitiek*" is dit boekje verschenen. Deze bibliotheek is samengesteld ten dienste van sociaal-demokratische gemeenteraadsleden. Van de verschenen deeltjes is dit zonder twijfel het zwakste. De kompositie is weinig overzichtelijk en ook de stijl is hier en daar wel wat te weinig verzorgd. Toch heeft de schrijver heel wat wetenswaardigheden in zijn kort bestek weten bijeen te brengen, zonder het boekje droog te maken.

Het eerste hoofdstuk bevat een vrij uitvoerig historisch overzicht van den groei der overheidsbemoeiing met het maatschappelijk hulpbetoon. In het tweede hoofdstuk wordt de Armenwet 1912 artikelsgewijze gekommentarieerd. (De wet is in haar geheel afgedrukt). Dit is ongetwijfeld het beste gedeelte van het boek, al had wellicht een korte kritiek op onze verouderde Armenwet wel op haar plaats geweest.

Minder gelukkig is het derde hoofdstuk, dat over „crisiswerkloozen" handelt. De schrijver doet de vraagstukken „mechaniseering van den arbeid" en „rationalisatie" in luttele regels af. Dit zou niet erg zijn, als de lezer maar een helder inzicht in die vraagstukken kreeg. Maar van rationalisatie alleen te zeggen, dat zij ten gevolge heeft „verminderde kans op arbeid voor het proletariaat" (p. 118) is oppervlakkig en eenzijdig.

Onjuist is, dat de Rijkskommissie voor Verruiming en Regularisatie van Werkgelegenheid in 1922 werd opgeheven „zonder dat zij iets van beteekenis tot stand gebracht had" (p. 123). Integendeel, juist de groeiende aktiviteit der kommissie was oorzaak, dat de bezuinigingsfuror haar wegvaagde.

Evenmin is het juist, gelijk de schr. op dezelfde bladzijde mededeelt, dat de kommissie-Nolens thans nog de Regeering adviseert omtrent „de algemeene lijnen bij de werk*verschaffing* te volgen". Bij K. B. van 28 Mei 1926 is deze kommissie formeel ontbonden en vervangen door de nog bestaande kommissie,

welke de Regeering van advies en *bijstand* dient (vgl. art. 78 Grondwet) omtrent de werk*verruiming*. Het verschil is van principiëelen aard.

De twee slothoofdstukken behandelen het maatschappelijk hulpbetoon. Zij bevatten menige juiste en sympathieke opmerking.

Enkele bijlagen, een literatuurlijst en een register (geen inhoudsopgave!) besluiten het boekje. Ondanks de feilen, welke het bezit, mag men het toch, zij het onder eenig voorbehoud, aanbevelen aan ieder, die in het maatschappelijk hulpbetoon belang stelt.

Mr. S. Mok.

Centraal Verslag der Arbeidsinspectie.

Het Centraal Verslag der Arbeidsinspectie over 1927, dat 496 bladzijden tekst telt, bevat, als gewoonlijk, een inleiding over den toestand der industrie in ons land.

Vrijwel over de geheele lijn, zoo wordt gezegd, vertoont de industrie in het jaar 1927 een geleidelijke voortzetting der verbetering. Meer stabiliteit in den afzet door het verwerven en bevestigen van nieuw debiet, ter vervanging van wat tijdens en na den oorlog was verloren gegaan, kenmerkt den bedrijfsgang in menigen tak onzer nijverheid.

Verheugend wordt het genoemd, dat door leidende personen zooveel wordt gepresteerd om het peil hunner onderneming op te voeren, waardoor het mogelijk wordt, telkens nieuwe moeilijkheden te overwinnen. Daarnaast staat het bezwaar, dat in vele bedrijven een tekort aan vakbekwame arbeiders is. Al valt er in het algemeen zeker niet te klagen over het gedrag der arbeiders, speciaal wat de productie betreft, een reserve van geschoolde en voldoend geoefende arbeiders voor tal van ondernemingen ontbreekt.

Evenzeer is er een tekort aan jeugdige arbeidskrachten en fabrieksarbeidsters. Dit houdt, naar het verslag meent, verband met de steeds toenemende vraag naar deze kategorie arbeiders in de fabriekmatige bedrijven, speciaal in enkele groote nieuwe industrieën, als die van gloeilampen en kunstzijde. Doch ook in oude industrietakken worden andere werkwijzen ingevoerd, die den vrouwenarbeid relatief en absoluut doen toenemen.

De schijnbaar tegenstrijdige verschijnselen van werkloosheid en tekort aan werkkrachten vinden in het voorgaande dan ook eenige verklaring. Met uitzondering van enkele bedrijven, zooals diamant, sigaren, houdt de industrie geen vakarbeiders buiten de poort. Ook bij sterke opleving der industrie zal slechts langzaam de thans nog overschietende rest van het werkloozen-

leger verder slinken. In steden met duizenden werkloozen zoekt een zich uitbreidende industrie haar arbeiders onder de jongste generatie en onder de vakarbeiders van buiten.

Een en ander teekent zich af in bij het verleenen van overwerkvergunningen. De z.g.n. „armoedevergunningen", die ten doel hadden een bedrijfstak door de periode van valutakonkurrentie en andere voorbijgaande krisisgevolgen heen te helpen, worden minder in aantal en beteekenis, doch de vooruitgaande ondernemingen krijgen alleen door werktijdverlenging gelegenheid om in de groeiende vraag naar haar produkt tijdig te voorzien, in afwachting van vergrooting harer kapaciteit door aanpassing harer technische en personeele uitrusting.

In het bijzonder wat den uitvoer van fabrikaten betreft, vertoonen de ekonomische statistieken in 1927 verbetering. Weliswaar verandert als gevolg van rationalisatie de verhouding tusschen hoeveelheid produkt en aantal arbeiders en zijn er zeker gevallen, waarin die rationalisatie tot direkte werkloosheid leidt (glasblaasmachines voor flesschen en vensterglas, sigarenmachines), doch daarnaast komt het veel meer voor, dat de zuinige produktiemethode het middel is, om het bedrijf in stand te houden en uit te breiden, ook wat het personeel betreft. Geen vrees behoeft te bestaan, dat door rationalisatie over de geheele lijn toeneming der werkloosheid onafwendbaar is, want het gebruik per hoofd der bevolking, zoowel voor persoonlijke als voor gemeenschappelijke doeleinden, blijft stijgende.

Naast de algemeene moeilijkheden, die het bedrijfsleven in Europa ondervindt en de bijzondere, die aan ieder land, ook aan Nederland eigen zijn, staat de verheugende waarneming, dat steeds meer industrieele leiders metterdaad toonen hun productie en handel op een zoo hoog peil te kunnen brengen, dat de positie van Nederland als industrieland steeds vaster gegrondvest wordt.

Het publiek denkt hierbij in de eerste plaats aan de nieuwe, inderdaad bewonderenswaardige gloeilampen-, radio-, hoogoven- en kunstzijde industrie, maar van groote energie en bekwaamheid getuigen evenzeer tal van oude bedrijven, waarvan als typen genoemd kunnen worden: scheepsbouw, rijwielen, machines, electromotoren-, draad- en kabelfabrieken, textielindustrie, konfektie, schoenen en leder, papier, biscuit; terwijl buiten het terrein der Arbeidsinspectie de aandacht trekken de steenkolenmijnen en de steeds meer industrieel gedreven tuinbouwbedrijven: groenten, vruchten, bloembollen en snijbloemen.

Aan het Centraal Kaartregister worden dan de volgende cijfers ontleend omtrent de fabrieken met meer dan 1000 arbeiders, waarbij eenige vergelijking mogelijk is tusschen 1912 en 1928.

Industrieele ondernemingen met meer dan 1000 arbeiders in de fabriek(en).

Bedrijfsgroepen	1912		1928		
	Fabrieken	Arbeiders	Onder-nemingen	Fabrieken	Arbeiders
Aardewerk	2	3800	2	3	3400
Glas	1	1000	1	1	1400
Zinkwit	(2)	(407)	1	2	1400
Olie	(1)	(380)	1	1	1350
Superphosphaat	(5)	(800)	1	5	1100
Gloeilampen en Radio	1	2350	1	1	12000
Scheepsbouw c.s.	4 (3)	7100 (1420)	8	11	13900
Machines c.s.	2	3050	2	3	5100
Electromotoren	(1)	(131)	1	1	1000
Seintoestellen	—	—	1	1	1050
Centrale Werkplaatsen	2	2600	1	4	4600
Spoorwegen	(2)	(1750)			
Hoogovens	—	—	1	1	1100
IJzerconstructie	(1)	(200)	1	1	1100
Blikverpakking	(3)	(950)	1	8	1800
Marinewerf	(1)	(600)	—	1	1250
Wapen- en Munitiefabriek	(1)	(534)	—	1	1750
Papier	(3)	(1300)	1	4	2400
Kunstzijde	—	—	2	5	8500
Touw	(2)	(280)	1	4	1600
Katoen	7 (2)	9600 (1400)	10	18	16100
Jute	(2)	(1200)	1	3	2000
Sigaren	(1)	(65)	1	1	1650
Exportslachterij	(1)	(77)	1	1	1100
Margarine	(3)	(1350)	1	5	3800
Suikerwerk	(1)	(300)	1	1	1000
Tabak, thee, koffie	(1)	(600)	1	3	1300
Suiker	(22)	(7600)	2	10	5600
Suikerraffinaderij	(1)	(680)	1	1	1200
Totaal	19 (59)	29570 (22204)	46	101	99550

De getallen tusschen ( ) betreffen de fabrieken van ondernemingen, die in 1928 meer dan 1000 arbeiders tellen en in 1912 wel bestonden, maar nog beneden 1000 arbeiders per fabriek bleven.

Buitenlandsch Overzicht.

Canada.

Een onderzoek naar de werkloosheidsverzekering. Het Canadeesche Lagerhuis heeft een resolutie aangenomen, waarin de Commissie voor industrieele en internationale zaken gemachtigd werd een onderzoek in te stellen naar de verzekering tegen werkloosheid, ziekte en invaliditeit. Het rapport van dit

onderzoek is kort geleden verschenen. Het bevat de volgende konklusies:

1. De noodzakelijkheid om een werkloosheidsverzekering in te stellen zal zich binnen korten tijd doen gevoelen en zal moeten worden beschouwd als een gedeeltelijke oplossing van de tegenwoordige ekonomische vraagstukken.
2. De Commissie stelt voor, dat Staat, arbeiders en werkgevers verplicht zullen worden aan de verzekering bij te dragen.

Groot-Brittannië.

Het rapport van den „Industrial Transference Board". Verschenen is het rapport van den „*Industrial Transference Board*", belast met een onderzoek naar de mogelijkheden van beroepsverandering en verplaatsing van werkloozen.

Gekonstateerd wordt, dat door de verbetering der verkeerswegen en het sterk toegenomen gebruik van elektriciteit de industrieën zich in alle deelen van het land gaan vestigen. In een aantal der belangrijkste industrieën wordt voorts de werkgelegenheid steeds ongeregelder. Zeer ernstig is de toestand vooral in de mijnindustrie, waar niet minder dan 200.000 arbeiders te veel zijn. Bovendien is er permanent een groot aantal werkloozen in de metaal- en in de scheepsbouwindustrie.

De kommissie meent, dat voor veel werkloozen, vooral voor jonge menschen, in de dominions werk is te vinden. De gehuwde en oudere werkloozen zullen daarentegen op andere wijze moeten worden gesteund.

De industrie kan echter voortdurend steeds meer arbeiders plaatsen. Elke week worden 120.000 arbeiders aan het werk gezet, zoodat het aantal arbeiders in de periode Juli 1923—Juli 1927 met 850.000 is toegenomen. Daarenboven groeit de bevolking steeds minder snel.

De Board is van oordeel, dat de werkloozen niet geacht kunnen worden slecht geschoold te zijn. Maar het is geen tijdelijke krisis en daarom zullen zij moeten worden overgebracht naar streken, welke minder door werkloosheid getroffen zijn. Het is onjuist te meenen, dat dit slechts verplaatsing van werkloosheid beteekent, omdat elke tewerkgestelde arbeider een voortstroomenden vloed doet toenemen, doch niet een arbeider van een nauw begrensd terrein verjaagd.

Op voorstel van den Board hebben de arbeidsbeurzen de bevoegdheid gekregen aan werkloozen voorschotten te verleenen voor de verplaatsing naar elders en voor onderhoud van hun gezin gedurende een korten tijd. Bovendien zijn er reeds en zullen er nog ontwikkelingscentra gesticht worden voor werkloozen.

Het rapport behandelt verder uitvoerig den toestand van arbeiders boven de 36 jaar, welke de groote meerderheid uitmaken van hen, die permanent werkloos dreigen te blijven.

Aan gehuwde werkloozen zouden leeningen kunnen worden gegeven om zich te verplaatsen en om hun gezin te onderhouden. De Board stelt voor een duizendtal gezinnen in de eerstvolgende drie jaren van de streken, waar de werkloosheid het ergst is, te brengen naar boschrijke streken.

In het rapport wordt voorts gewezen op de duidelijke vermindering der overzeesche landverhuizing sedert den oorlog. Een groot aantal personen, die dit willen, kunnen niet de zee oversteken, omdat zij volgens de bepalingen der dominions geen recht op steun hebben en zelf niet de noodige hulpmiddelen bezitten. Ernstige kritiek wordt geoefend op de overdreven formaliteiten, welke de dominions eischen, ook voor Britsche onderdanen. De voorkeur, welke het moederland op handelsterrein van de dominions geniet, moet ook tot dat der emigratie worden uitgestrekt.

Japan.

Een bureau voor de bestudeering der werkloosheid. Het Bureau voor Sociale Zaken bij het Departement van Binnenlandsche Zaken heeft een permanent bureau voor de bestudeering der werkloosheid ingesteld.

Dit nieuwe bureau zal de methoden, welke de regeering toepast om de werkloosheid te bestrijden, moeten onderzoeken en aan de regeering voorstellen moeten doen betreffende de konkrete toepassing ervan. Deze voorstellen zullen worden onderzocht door een speciale kommissie, gepresideerd door den Minister van Binnenlandsche Zaken, welke de noodige wetteksten zal ontwerpen.

Polen.

De werkloosheidsverzekering in 1927. In het jaar 1927 is in Polen uitgekeerd aan werkloosheidsverzekering een bedrag van 48.261.000 zloty tegen 66.962.000 in 1926. Deze belangrijke vermindering is te danken aan de verbetering van den toestand op de arbeidsmarkt. Slechts 16 milloen zloty is ontvangen uit de gewone inkomsten der verzekering; de rest werd als voorschot en à fonds perdu door den Staat gegeven, als steun voor de uitgetrokken werkloozen.

Het aantal verzekerden steeg in 1927 van 690.000 op 849.000.

De administratiekosten bedroegen in de jaren 1925, 1926 en 1927 resp. 6,6 %, 5,6 % en 4,4 % der uitgaven.

Vereenigde Staten van Amerika.

De niet-kostelooze bemiddelingsbureaux. Het Hooggerechtshof der Vereenigde Staten heeft den 28sten Mei j.l. ongrondwettig verklaard de bepaling in de wet van den Staat New-Yersey, waarin de ambtenaren van dezen Staat de bevoegdheid verkregen om den prijs, welke plaatsingsagenten voor hun diensten vragen, vast te stellen.

Art. 5 van de onderhavige wet, de *Private Agency Law 1918*, verplicht elk plaatsingsbureau bij den kommissaris van arbeid ter goedkeuring te deponeeren een tabel der honoraria, welke zij van werkgevers en arbeiders vraagt. Toen een plaatsingsbureau zijn tarief niet goedgekeurd kreeg, bracht het de kwestie voor het Staatsgerechtshof, dat de klausule grondwettig verklaarde. Dit geschiedde ook in tweede instantie door het Court of Errors and Appeals. Een andere beslissing gaf, zooals vermeld is, het Federale Hooggerechtshof, dat de bepaling, met 6 tegen 3 stemmen, verklaarde te zijn in strijd met het 14de amendement op de Grondwet.

In de overwegingen van het vonnis werd gezegd, dat een plaatsingsbureau van arbeiders in geen enkel opzicht verschilt van andere bemiddelingsbureaux. Het is bovendien, bij definitie een particuliere onderneming. Het publiek heeft geen ander belang bij deze bureaux dan bij elke andere onderneming. Daar in normale tijden de wetgevende macht geen prijzen vaststelt voor den verkoop van levensmiddelen of voor een woningbureau bestaat er geen enkele reden om dit te doen voor een bureau welks diensten bestaan in het plaatsen van arbeiders.

De werkloosheidsverzekering. Bij het opnieuw afsluiten van een kollektief kontrakt voor den tijd van drie jaren tusschen de Amerikaansche kleedingbewerkersorganisatie (Amalgamated Clothing Workers of America) en de werkgeversvereeniging te Chicago (Chicago Clothing Manufacturers' Association) is het stelsel van werkloosheidsverzekering, dat in 1923 was ingevoerd, uitgebreid.

Tot dusver stortten de werkgevers en de arbeiders ieder 1½ % van het weekloon in de werkloozenkas. Sinds Mei j.l. is de storting der werkgevers verhoogd tot 3 %. Hierdoor zal het bedrag, dat jaarlijks in de kas gestort wordt, naar schatting van $ 700.000 tot $ 1 millioen stijgen. Sinds 1923 heeft de kas $ 4 millioen ontvangen, waarvan $ 3 millioen zijn uitgegeven.

Ook met de werkgevers te Rochester heeft deze arbeidersorganisatie een overeenkomst over de werkloosheidsverzekering afgesloten, waarbij werkgevers en arbeiders ieder 1½ % van het weekloon storten. De werkgevers hebben reeds sinds Mei j.l. betaald, de arbeiders zullen eerst in 1929 gaan betalen.

Zwitserland.

De werkloosheidsverzekering. Art. 1 van het Verdrag van Washington verplicht de staten, welke dit hebben geratificeerd, op geregelde tijden aan het Internationaal Arbeidsbureau rapport uit te brengen over de uitvoering der konventie. In het Zwitsersche rapport omtrent het tweede kwartaal van 1928 wordt het volgende medegedeeld: In het kanton Zürich is bij een wet van 20 Mei 1928 aan de werkloozenkassen een subsidie toegekend

van 25 pct. der betaalde uitkeeringen, waarbij nog komt een subsidie van 30 à 40 pct. van den Bond. Voorts is een krisisfonds ingesteld, waarin één half millioen francs is gestort door de overheid, terwijl de gemeenten de bevoegdheid hebben gekregen de verzekering verplicht te stellen. In het kanton Uri heeft een wet van 6 Mei 1928 de werkloosheidsverzekering verplicht gesteld voor alle arbeiders tusschen 17 en 65 jaar, die werken in fabrieken, welke onder de Bondswet op de fabriekarbeid vallen. Een kantonnale kas is ingesteld, welke, evenals de erkende particuliere kassen, een subsidie van 20 % der betaalde uitkeeringen ontvangt. De gemeenten moeten aan het kanton één vijfde terugbetalen van de uitkeeringen verstrekt aan haar werklooze inwoners.

In geheel Zwitserland waren op 30 Juni j.l. 163 werkloozenkassen, waarvan 65 openbare, 37 onderlinge en 61 paritaire particuliere kassen. Het aantal verzekerden bedroeg 250.000.

Persoverzicht.

De jongste Troonrede bevat o.m. de volgende mededeeling: Wetsvoorstellen betreffende enz., zijn in voorbereiding, evenals een voorstel van wet tot *regeling der werkloosheidsverzekering*.

De Hooge Raad van Arbeid heeft in zijn vergadering van 8 October j.l. zijn antwoord op de vragen van den Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid, in het voorjaar tot dien Raad gericht betreffende de werkloosheidsverzekering, vastgesteld. Het advies zal in zijn geheel in de volgende aflevering worden opgenomen.

Tijdschriften, weekbladen, alsmede de dagbladpers hebben uitvoerige berichten over het Congres van Arbeid voor Onvolwaardigen.

Plaatsgebrek laat niet toe hiervan een overzicht te geven. In een volgende aflevering hoopt de redactie een artikel over het onderwerp te mogen plaatsen van de hand van den heer Detiger.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland hebben aan de Provinciale Staten een schrijven gericht d.d. 3 October 1928 No. 68 waaraan zijn toegevoegd 5 bijlagen, waarin zijn opgenomen de meeningen door Ged. Staten gevraagd van de vijf vakcentralen van werknemers over de bestrijding van de werkloosheid in Noord-Holland.

Ged. Staten deelen mede, dat de beschouwingen in die rapporten opgenomen hun geen aanleiding geven wijziging te

brengen in de conclusie, waartoe zij in het rapport van 9 Mei j.l. zijn gekomen, n.l. dat de werkloosheidsbestrijding in de eerste plaats een taak der gemeente is.

„De Nederlandsche Werkgever" van 13 September j.l. vervolgt zijn bestrijding van den heer MATTHIJSEN, welke had betoogd, dat uit de voorhande gegevens niet was aan te toonen, dat de loonen in beschutte bedrijven hooger zijn, dan in de onbeschutte bedrijven. De redactie van dit weekblad meent hiertegenover op grond van vermelde gegevens te moeten concludeeren, dat integendeel te Amsterdam de loonen in de onbeschutte bedrijven sterker gedaald zijn dan in de beschutte bedrijven.

In het nummer van 20 September vervolgt de redactie haar bestrijding van de opvattingen van den heer MATTHIJSEN.

Het „Weekblad van den Alg. Ned. Diamantbewerkersbond" heeft in de maanden September en October een artikelenreeks getiteld „Zuid-Afrika" waarin de vestiging van een diamantslijperij in Zuid-Afrika wordt besproken. Ook blijkt, dat het bestuur van het Wereldverbond van Diamantbewerkers besloten heeft zijn leden te verbieden naar Zuid-Afrika te gaan.

„Zuid-Afrika" het maandblad van de cultureele en economische betrekkingen tusschen Nederland en Zuid-Afrika schrijft naar aanleiding van een en ander in het October-nummer van dezen jaargang, het is nu een: „er op of er onder" en vervolgt dan:

> „Maar er is ook een tusschenweg en het zou wel eens kunnen blijken, dat de Antwerpsche firma, die hier de eerste stap deed, verder heeft gezien, dan zij, die thans met machtsmiddelen trachten zich te keeren tegen een door „eene gunstige economische positie" gevoerde macht, die op den duur zou kunnen blijken, de sterkste te zijn.
>
> Het gaat hier om een groot belang en het komt ons voor, dat het gewicht daarvan zou kunnen rechtvaardigen, dat een bevoegd vertegenwoordiger de situatie ter plaatse zou gaan opnemen, teneinde te weten te komen of de gevoerde politiek al dan niet gehandhaafd dient te worden."

„Hermes" officieel orgaan der Nederl. Ver. van Vertegenwoordigers van Handelaren en Industrieelen bevat in de September-aflevering een artikel over de Rijksarbeidsbemiddeling voor handelsreizigers en agenten dat eindigt met deze meening van den schrijver, dat het belang van handel en nijverheid werkelijk gediend wordt door een goed ingerichte Rijksarbeidsbemiddeling en deze slechts zal kunnen slagen, als alle belanghebbenden haar steunen.

Een soortgelijk artikel vinden wij in „Onze Strijd" van 5 October j.l. orgaan van den Alg. Ned. Bond van Handels- en Kantoorbedienden.

„De Geest van Genève vóór actieve handelspolitiek". Het

nummer van 21 Sept. j.l. van de „R. K. Werkgever" bevat onder vorengenoemden titel een artikel, waarin een nadere toelichting wordt gegeven op dien geest. Hierin wordt de vraag gesteld: „En welk standpunt zien wij nu door dit Comité (Commissie-Serruys) innemen ten opzichte van het brandende vraagstuk van het stelsel der handelstractaten?" en de redactie antwoord iets verder: „Precies het tegenover-gestelde van wat den Nederlandschen vrijhandelaars welgevallig zou kunnen zijn."

Naar het oordeel van zeer deskundigd zijde, dat ik mocht vernemen, mag het exposé, dat hierop van de opvatting van de genoemde commissie wordt gegeven, als juist worden erkend.

„De Nederlandsche Werkgever" van 27 September j.l. bespreekt onder den titel „Van de kool en de geit" het Koninklijk Besluit waarbij het beroep van den Raad der gemeente Opsterland ingesteld tegen een besluit van Gedeputeerde Staten van Friesland door de Kroon ongegrond is verklaard. Bij deze beslissing wijkt de Kroon af van het advies van den Raad van State. Terwijl toch immers de Kroon meer om redenen van opportuniteit het besluit van den Gemeenteraad van Opsterland vernietigde, stond de Raad van State principieel op het standpunt, det dit besluit in strijd was met den Armenwet.

Het artikel vervolgt dan met een historisch overzicht te geven van de zaak waarom het gaat, terwijl het dan eindigt met de volgende beschouwing:

> „Het komt ons voor, dat de Kroon zoodoende elke werkloosheid van beteekenis, onverschillig van welken aard of oorzaak ook, als crisiswerkloosheid aanmerkt. Het gevolg daarvan is, dat men dus steeds de Armenwet op zij mag zetten, waardoor de Kroon een toestand bestendigt, die naar ons oordeel absoluut in strijd is met de bedoeling van den Armenwet. Het geheele geval demonstreert met een verbluffende helderheid het groote gemis in ons staatsrecht aan een onafhankelijk administratief rechtsorgaan. De Kroon heeft ook thans weer, evenals zulks het geval was in de door ons besproken contraire beslissing inzake Ambt-Delden, het zeer sterk gemotiveerde advies van den Raad van Staate naast zich neergelegd. De motieven, die de Kroon daartoe geleid hebben, lijken ons niet ontleend te zijn aan argumenten, die bij den rechter wegen. Het komt ons voor, dat in deze beslissingen politieke overwegingen een groote rol hebben gespeeld. Daardoor wordt echter steeds afbreuk gedaan aan de handhaving van den rechtsstaat en keert men terug tot een oudere opvatting van staatsinrichting, waarbij de administratie zich niet gebonden achtte aan de regelen des rechts".

„De Internationale Christelijke Vakbeweging" No. 8 van dit jaar bevat een overzicht van de Duitsche werkloosheidsverzekering van de hand van den heer Otte, secretaris van het Duitsche Christ. Vakverbond.

„De Nederlandsche Werkgever" van 4 October j.l. bespreekt enkele praeadviezen voor het A. V. O. Congres uitgebracht en ook de aankondiging van den Minister van Arbeid, dat hij het voornemen heeft een Staatscommissie in te stellen om het

geheele vraagstuk van de zorg voor onvolwaardige arbeidskrachten te onderzoeken.

De redactie eiddigt het artikel aldus: „Wij achten de ministerieel belofte dus zeer lichtvaardig en volkomen praematuur, terwijl wij niet inzien in welk opzicht zij aan een snellere en betere oplossing van het probleem bevorderlijk zou kunnen zijn."

De October-aflevering van „De Vakbeweging", tijdschrift van het N. V. V. heeft een artikel van den heer S. Schwarz te Berlijn over „De Vakvereenigingen tegen de Werkloozen". Het artikel draagt den volgenden ondertitel: „Monopolistische tendenzen in de Russische Vakvereenigingen".

De schrijver is van meening, dat zij de belangen van de reeds werkende arbeiders evenals die van de minderheid der in vakvereenigingen georganiseerde werkloozen ten koste van de groote meerderheid der werkloozen trachten te bevorderen en de bestaande, door de vakvereenigingen erkende arbeidersklasse naar buiten zooveel mogelijk een afgesloten erfelijken stand — een soort kaste — te doen worden. Hij oordeelt dit: „een reactionnaire utopie, waarvan de sociale en politieke gevolgen noodlottig kunnen worden". G.

Het „Technisch Bureau van Koloniën" 50 jaar.

In het weekblad „De Ingenieur", No. 41 geeft Ir. J. E. Inckel, Directeur van het Technisch bureau van het Ministerie van Koloniën naar aanleiding van het vijftigjarig bestaan van dit bureau een beknopt overzicht over het ontstaan, de geschiedenis en de tegenwoordige werking van deze instelling. Aan het einde van het overzicht zegt Ir. Inckel:

„Zooals het ieder goed Nederlander zou verheugen, verheugt het het Technisch Bureau, in staat te zijn mede te kunnen werken tot een versterking van het bedrijfsleven van ons land. Dat alles wat lijkt op een kunstmatige bescherming achterwege kan blijven en in vele gevallen onze metaal- en machine-industrie geheel paraat is, om de buitenlandsche concurrentie het hoofd te bieden en op uitnemende wijze de orders uit te voeren is een feit, dat even vreugdevol is voor het heden als hoopvol voor de toekomst."

Ziedaar een oordeel, en nog wel van iemand die uiteraard bevoegd is tot oordeelen, dat onze nationale industrie een hart onder den riem kan steken. Dergelijke ongevraagde uitingen van waardeering zijn schaarsch. Te meer waarde heeft dit, waar het bekend mag wezen, dat het Technisch Bureau van Koloniën van zijne zijde zooveel heeft bijgedragen tot een gezonde ontwikkeling van de nijverheid, in het bijzonder de metaalnijverheid hier te lande, door waar dit eenigszins mogelijk was de bestellingen in het binnenland te plaatsen. Het mag waar zijn dat *kunstmatige bescherming* achterwege is gebleven, het T. B. heeft steeds getoond ten volle te beseffen de waarde van een zich ontwikkelende binnenlandsche industrie, en terugziende op zijn vijftigjarig bestaan, mag het zich ook in dit opzicht met Ir. Inckel verheugen als een goed Nederlander.

Van nabij heb ik vooral in mijn kwaliteit van secretaris der Rijkscommissie Werkverruiming het beleid van den tegenwoordigen *Directeur en zijn staf* kunnen waarnemen. Bij de vele waardeerende woorden, welke reeds gesproken en geschreven zijn, moge ik ook de mijne voegen. Ir. Inckel timmert niet aan den weg. Het is dus niet van algemeene bekendheid hoeveel zijn arbeid rechtstreeks en middellijk heeft bijgedragen en nog bijdraagt tot vermindering of voorkoming van werkloosheid. Teleurstelling is hem niet bespaard. Tegenwerking heeft ook hij ondervonden. Maar ik ben overtuigd, dat hij zal volhouden en.... slagen. Tot vergrooting van de arbeidsgelegenheid hier te lande. Tot heil van onze volkswelvaart.

Mr. J. Gerritsz.

De Migratie-Conferentie te Havana (Cuba) van 31 Maart tot 17 April 1928.

In de „Chronique mensuelle des Migrations" van Juni-Juli 1928, uitgegeven door het Internationaal Arbeidsbureau te Genève worden — onder vermelding der behandelde onderwerpen — in het kort de resultaten besproken der bovengenoemde Conferentie, waarin 37 Staten vertegenwoordigd waren, terwijl vijf Staten zich bepaald hadden tot het zenden van waarnemers.

Het werk der Conferenties werd verdeeld over vijf commissies, die zich respectievelijk bezig hielden met de nagenoemde aangelegenheden:

1. Vervoer en bescherming der emigranten; hygiëne en gezondheidsmaatregelen.
2. Hulp aan emigranten; samenwerking, voorzorg, wederkeerigheid.
3. Maatregelen, die toegepast kunnen worden om het aantal emigranten aan te passen aan de behoefte aan arbeidskrachten in de immigratiediensten; samenwerking tusschen de emigratie- en immigratielanden van de verschillende landen.
4. Hoofdbeginselen van de immigratieverdragen; verschillende vraagstukken.
5. Bestudeering van de resoluties van de Conferentie te Rome en bevordering van de uitvoering.

Onder de aangenomen resoluties verdienen er eenige, naar ons voorkomt, de bijzondere aandacht van Nederlandsche zijde, o.a. ook met het oog op de van Regeeringszijde toegezegde nieuwe landverhuizingswet.

In eene resolutie van de eerste Commissie werd de wensch uitgesproken, dat door de onderscheidene Staten de noodige maatregelen zullen worden getroffen, teneinde de inenting der emigranten te verzekeren, in het bijzonder in de verzamelplaatsen der emigranten vóór den aanvang der reis, dan wel aan boord der schepen. Deze resolutie werd in de conferentie aangenomen met 21 stemmen voor en 6 onthoudingen.

In het stadium, waarin het inentingsvraagstuk hier te lande verkeert en gelet op de bezwaren, die van zekere zijde tegen inenting worden aangevoerd, zal deze resolutie in Nederland geen algemeene instemming vinden.

Aangezien echter de meeste immigratielanden inenting eischen om toestemming te verkrijgen tot het binnenkomen, zullen ook de Nederlandsche emigranten zich wel daaraan moeten onderwerpen.

Eenigszins humoristisch klinkt, bij oppervlakkige beschou-

wing, dat in diezelfde commissie eene resolutie werd opgesteld, waarin werd aangedrongen op verplichte vaccinatie van honden tegen hondsdolheid.

Uiteraard zit hierbij de bedoeling voor, de emigranten te beschermen voor 't geval zij mochten worden gebeten; in diezelfde resolutie werd daarom ook gevraagd om zoodanige maatregelen te treffen bij het vervoer van honden, dat de passagiers voor mogelijke schade zouden zijn gevrijwaard.

In een andere resolutie, wordt het verlangen te kennen gegeven naar het tot stand komen van samenwerking tusschen de emigratie- en immigratielanden en wel zoodanig, dat van de zijde der immigratielanden geregeld de noodige gegevens worden verstrekt omtrent de voor de emigranten vereischte bekwaamheden, noodig om in het immigratieland een werkkring te verkrijgen, welke gegevens door het emigratieland ter kennis van de treklustigen zouden worden gebracht.

Deze resolutie werd door de Conferentie aangenomen met 30 stemmen voor en 2 onthoudingen.

Wij zijn van oordeel, dat de emigratiediensten in de emigratielanden die gegevens ook wel langs anderen weg kunnen verkrijgen en dat zulks zelfs dikwijls de voorkeur zal verdienen. Er is echter niets tegen, dat de gegevens óók van officeele zijde komen.

De derde Commissie bestudeerde de maatregelen, die zouden kunnen worden getroffen om de emigratie te regelen naar de behoefte aan arbeidskrachten in de immigratielanden.

De conferentie beval, naar aanleiding van die studie, de instelling aan van een beroeps-selectie der emigranten voor hun vertrek, teneinde geschillen over de juistheid van de beroepskwalificatie of over de bekwaamheid in het immigratieland tot een minimum te beperken. Men zou hierbij rekening hebben te houden met de gegevens, die daaromtrent uit het immigratieland waren te verkrijgen.

Ook deze resolutie, die met 29 stemmen voor en 1 onthouding werd aangenomen, schijnt ons van problematieke waarde toe.

Immers de opleiding voor de verschillende beroepen en de eischen, die gesteld worden, zijn in verschillende landen niet gelijk en wat de opleiding in Nederland betreft, hebben wij nu eenmaal de neiging, die als beter te beschouwen dan die in andere landen.

Wij laten daar of die meening juist is of niet.

In onderscheidene immigratielanden, b.v. in de Ver. Staten, eischt men daarentegen eenvoudig van den werknemer, dat hij zijne bekwaamheid *toont;* aan opleiding, diploma's e.d. hecht men weinig of geen waarde.

Van veel meer beteekenis achten wij het eerste deel van eene andere resolutie, die aangenomen werd met 18 stemmen voor, 2 tegen en 13 onthoudingen, welke vroeg om de werving van arbeiders voor den vreemde en de plaatsing van de vreemde

arbeidskrachten uitsluitend te doen geschieden door publieke diensten of door private organisaties, die uitdrukkelijk daartoe gemachtigd zijn door de Regeering en onder haar strikt toezicht staan en daarentegen de bemiddeling door instellingen, die geldelijke voordeelen uit de werving en plaatsing trachten te behalen, te verbieden; verder werd gewenscht dat de diensten van de betrokken landen elkaar geregeld zouden inlichten over den toestand van de arbeidsmarkt, ten opzichte van de beschikbare en benoodigde arbeidskrachten.

Het laatste gedeelte der resolutie achten wij van weinig practische waarde.

Worden deze inlichtingen toch door een overzeesch immigratieland gegeven aan verschillende emigratielanden, dan is het geenszins onwaarschijnlijk, dat uit die verschillende landen zich emigranten zouden begeven naar het immigratieland met het doel die voor hen geschikte plaatsingen te verwerven; een deel hunner — de laatst aankomende — zoude dan allicht te veel zijn en teleurgesteld worden, misschien zelfs allen, indien inmiddels in het immigratieland zelf zich de noodige geschikte krachten hadden aangemeld.

Men kan toch bezwaarlijk verwachten, dat de mogelijke komst van immigranten wordt afgewacht, als inmiddels in het immigratieland zelf in het tekort zoude kunnen worden voorzien.

Het gevaar zou dus bestaan, dat de als open opgegeven plaatsen niet meer open waren bij aankomst der immigranten.

Het beginsel in het eerste gedeelte neergelegd — nl. verbod van werving en arbeidsbemiddeling door dezulken, die geldelijk bij emigratie belang hebben — mag echter in het ontwerp eener nieuwe wet zeker niet ontbreken, al zouden wij die werving en arbeidsbemiddeling desnoods willen veroorlooven, mits onder bepaalde voorwaarden en onder voortdurend en scherp Regeeringstoezicht en mits de voorlichting der treklustigen aan dergelijke belanghebbenden verboden is en uitsluitend berust bij de Regeering of eene onder haar toezicht staande organisatie, die geenerlei belang bij emigratie heeft.

In een volgende resolutie beveelt de Conferentie aan, dat door de bevoegde autoriteiten in het emigratieland aan elken emigrant een certificaat zal worden afgegeven, 't zij als onderdeel van het paspoort, 't zij als afzonderlijk document, welk certificaat in 't bijzonder zoude moeten inhouden, naast het signalement, gegevens omtrent het algemeen zedelijk gedrag en omtrent de beroepsuitoefening van den houder over een bepaald tijdvak onmiddellijk voorafgaand aan zijne inscheping.

Het doel hiervan zoude zijn een onvoorziene stroom van ongeschikte immigranten in de immigratielanden te voorkomen.

Het verband tusschen de aanbeveling in de resolutie en het beoogde doel, is ons niet recht duidelijk en of in den inhoud der certificaten veel vertrouwen zal kunnen worden gesteld achten wij in hooge mate twijfelachtig.

In de laatste resolutie van de 3e Commissie behandelt deze de propaganda onder de emigranten met onjuiste, onvolledige of onnauwkeurige inlichtingen.

Deze resolutie, die door de Conferentie met 29 stemmen voor en 4 onthoudingen werd aangenomen, is weer van groote waarde met het oog op de ten onzent in uitzicht gestelde wet op de landverhuizing.

Zij beveelt het nemen van maatregelen aan, die ten doel hebben het verstrekken van onvolledige onnauwkeurige of onjuiste inlichtingen over de emigratie- of immigratielanden, die als propaganda verspreid worden met de bedoeling de emigratie aan te moedigen of tegen te houden te verbeteren of te verhinderen.

Hiertoe beveelt zij aan een nauwe samenwerking in het leven te roepen tusschen de emigratie- en immigratielanden.

Naar onze ervaring zijn vooral maatregelen ter verhindering van het verstrekken van onjuiste of onvolledige inlichtingen *ter aanmoediging* van de emigratie, zooals hier te lande nog veelal door de belanghebbenden bij emigratie bij hunne werving van treklustigen worden gegeven, dringend noodig.

Bij wetsvoorschrift dient in de emigratielanden de voorlichting over de toestanden en de kansen van slagen in de immigratielanden aan de belanghebbenden bij emigratie ten eenenmale verboden te worden; wij herhalen dat dit werk behoort in handen te zijn van eene Regeeringsinstelling of een onder haar toezicht staande particuliere organisatie, die géén belang heeft bij emigratie, zoodat zij bij hare inlichtingen en adviezen uitsluitend rekening houdt met de belangen der treklustigen.

Wat de overige resoluties der vijf commissies betreft, komen ons die betreffende het vervoer van weinig beteekenis voor ons land voor, omdat het logies, de voeding en verpleging aan boord der schepen, die voor Nederlandsche landverhuizers van belang zijn, in de laatste jaren zoodanig verbeterd zijn, dat zij aan redelijke eischen zeker voldoen, ook aan die in de aangenomen resoluties gesteld.

Ook aan de resolutie, waarin gevraagd wordt om tolken aan boord en in de havens van ontscheping, hechten wij voor Nederlandsche emigranten niet veel waarde, te meer niet, omdat het ons veel beter voorkomt de emigranten er toe te bewegen de taal van het immigratieland te leeren vóórdat zij emigreeren. Aangenomen mag worden, dat die taal ook aan boord van de schepen, die het vervoer naar dat immigratieland onderhouden, bij het personeel bekend is.

Het is niet wel mogelijk de tallooze andere resoluties, die door de Conferentie werden aangenomen, zelfs maar in 't kort te behandelen.

In het algemeen komen zij ons van minder beteekenis voor, terwijl wij ook weinig resultaat verwachten van het werk der Conferentie, waarvan de disch wel wat overladen was, terwijl

de gerechten, naar ons voorkomt, de hooge kosten van zulk een internationale samenkomst niet wettigden.

Omtrent het nuttig effect van deze en dergelijke Conferenties zijn wij vooralsnog zeer sceptisch gestemd.

J. C. C. Sandberg.

De Landarbeiders en de Werkloosheidsverzekering.

Bij gelegenheid van de behandeling in de Tweede Kamer van de begrooting van Arbeid voor het jaar 1928, is door den heer Hiemstra o.a. een pleidooi gehouden voor meerderen regeeringssteun aan de Werkloozenkassen der landarbeiders, in verband met de hooge bijdrage die door deze groep arbeiders voor de verzekering moet worden betaald, een bijdrage die niet in verhouding staat tot de door de landarbeiders verdiende loonen en de voordeelen, welke de Werkloozenkas hun biedt.

In zijn antwoord daarop heeft de Minister gezegd diepen eerbied te hebben voor den op het terrein der Werkloosheidsverzekering door de Landarbeidersbonden verrichten arbeid, doch verhooging van de Rijksbijdrage niet te kunnen toezeggen, wijl hierover de beslissing niet lag bij hem, doch bij de Regeering.

Het spreekt van zelf, dat de landarbeiders zeer erkentelijk zijn voor de lof hun door den Minister toegezwaaid en zij zullen het zeker waardeeren wanneer het Zijne Excellentie gelukt, deze in klinkenden munt om te zetten. Het vraagstuk toch van de bijdragen voor de Werkloozenkassen der landarbeiders is hiermede niet opgelost en wij meenen daarom goed te doen door dit artikel daarop nog eens de aandacht te vestigen. Uit den aard der zaak maken wij daarbij gebruik van de gegevens van de Kas van den Modernen Landarbeidersbond.

Deze Kas begon op 1 November 1919 met een bijdrage van 20 cent voor de losse en 3 cent voor de vaste arbeiders, waartegenover stond een uitkeering van *f* 1.60 gedurende maximaal 36 dagen in de maanden December—April!

Hoewel de uitkeeringen gedurende de uitkeeringsperiode 1919/20 geheel kwamen voor rekening van de Rijks Schatkist, werd het toch noodzakelijk geacht op grond van de in die periode gedane uitkeeringen, de bijdrage der leden te verhoogen en werd ingaande 1 Januari 1921 deze vastgesteld op 25 cent voor de losse en 3 cent voor de vaste arbeiders. Hiermede bleek echter nog niet een zoodanig gezonde finantieele basis gelegd te zijn, dat zonder extra hulp van de zijde der Regeering kon worden voortgewerkt.

Deze werd wel verleend doch niet in die mate, dat ongelukken konden uitblijven en zoo zag het Kasbestuur zich dan ook in

Februari 1922 genoodzaakt de uitkeeringen stop te zetten. Alle geldmiddelen waren toen gebruikt, zelfs het subsidie voor 1922, terwijl uit de bondskas ook nog *f* 30.000 aan de Werkloozenkas was geleend. Rooskleurig zag de toekomst er toen niet uit en er moest vrijwel van voren af aan begonnen worden. Onder deze omstandigheden een behoorlijke regeling te treffen, was niet gemakkelijk, doch ten slotte werd de volgende regeling aanvaard:

Bijdragen:	Klasse	A.	losse arb.	27,	vaste arb.	3	cent.	
	„	B.	„ „	30,	„ „	4	„	
	„	C.	„ „	35,	„ „	5	„	
Uitkeeringen:	„	A.	gehuwden	*f* 1.20,	ongeh.	*f* 1.—	p. dag	
	„	B.	„	„ 1.40,	„	„ 1.20	„	„
	„	C.	„	„ 1.70,	„	„ 1.50	„	„

Als we hierbij in het oog houden, dat bij de oprichting van de Kas de bijdrage bedroeg 20 en 3 cent en de uitkeering *f* 1.60 per dag en we zien daartegenover de hiervoor gegeven cijfers, dan kan worden geconstateerd, dat de landarbeiders bereid bleken een belangrijk offer te brengen ten behoeve van de verzekering. Het spreekt dan ook van zelf, dat de regeering den opbouw van de verzekering niet alleen aan de arbeiders kon overlaten en zoo werd dan ook door extra subsidie de Kas geholpen. Deze werd bepaald voor het

1e halfjaar	1922	op 125%
jaar	1923	„ 175%
„	1924	„ 125%
„	1925	„ 125%
en vervolgens		„ 100%.

Dank zij een en ander is de positie van de Kas langzamerhand zoo geworden, dat naar de meening van het Kasbestuur reeds daardoor tot verlaging der bijdragen kon worden overgegaan. Doch niet alleen de positie der Kas, maar bovenal de economische positie harer leden dringt daartoe. Wanneer wij de verzwaring van de lasten voor de leden bezien in het licht van de loonen in 1919 en thans, dan valt dit nog meer in het oog. De loonbeweging toch was als volgt:

		1919/20	1927/28
Oostelijk-Groningen	uurloon	35 cent	26 cent.
Hoogeland (Gr.)	„	37 „	30 „
Noordel, Westerkwart.	„	36 „	29 „
Marnegebied (Gr.).	„	35—40 „	27½—30 „
Noordelijk-Friesland	weekloon	*f* 28.—	*f* 21.—
Idaarderadeel	uurloon	50 „	35—37½ „
Witmarssum	weekloon	*f* 30.—	*f* 21.—
Haarlemmermeer	uurloon	45—50 „	30—35 „
Anna-Paulowna	„	40—45 „	30—35 „

Voorne-Putten en Flakkee	uurloon	30—35 cent	20—25 cent.
Zeeland	„	25—30 „	20—25 „
Noord-Brabant	„	30—32 „	25—27 „
Drente	„	30—40 „	20—30 „
Overijssel	„	30—35 „	20—25 „

Hieruit blijkt dus wel, dat terwijl de draagkracht der leden belangrijk is verzwakt, de lasten der Kas belangrijk zijn verzwaard en de voordeelen, die de Werkloozenkas biedt, verslechterd. De positie van de landarbeiders is thans zoo, dat zij in het algemeen de laagste loonen hebben, de zwaarste offers voor de verzekering moeten brengen en de geringste voordeelen daarvan plukken.

Het hiernavolgend staatje, (blz. 445) dat is samengesteld aan de hand van gegevens uit het verslag van den Directeur van den Rijkswerkloozendienst over het jaar 1926, geeft daarvan een duidelijk beeld. Wanneer men daaruit nagaat de verhouding tusschen hetgeen de leden in de verschillende beroepen betalen en hetgeen zij daarvoor kunnen krijgen en hebben gekregen dan blijkt wel duidelijk de onbillijke positie waarin de landarbeiders verkeeren.

Het lijkt ons dan ook alleszins billijk dat aan de wenschen van de landarbeiders wordt tegemoet gekomen. Uit dit overzicht in vogelvlucht en de verstrekte gegevens valt daarnaast voldoende op te maken dat wanneer de werkloosheidsverzekering voor de landarbeiders geslaagd kan worden genoemd, dit voor een niet gering deel te danken is aan de offers die de landarbeiders voor de verzekering hebben willen brengen. Des te meer reden om hen thans de extra steun niet te onthouden.

D. v. d. Laan,

Penningm. Ned. Bond van Arb. i/h. Landb.-Tuinb.- en Zuivelbedrijf.

Het A. V. O. Congres.

Voorgeschiedenis. De zorg voor de tewerkstelling van onvolwaardige arbeidskrachten, waarvan het onlangs gehouden Congres een uiting is, heeft reeds in 1920 een onderwerp van bespreking uitgemaakt in de jaarvergadering der Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen. Tevoren was deze zaak ook al in den kring der Arbeidsbeursdirecteuren ter sprake gekomen. Ik herinner mij een Directeurenconferentie nog onder leiding van Prof. de Vooys, waarin naar aanleiding van een bespreking der plaatsing van ontslagen gevangenen, de kwestie der arbeidsmarkthulp aan maatschappelijk mindergeschikten in het alge-

Namen der Organisaties.	Bedrag der dag. uitkeeringen	Aantal uitkeeringsdagen per jaar	Maximaal te ontvangen bedrag per jaar	Gemidd. aantal uitk. dagen in 1926	Uitgekeerde bedragen per lid in 1926	Te betalen bijdrage per jaar.
Bakkers	ƒ 2.25—ƒ 3.—	60	ƒ 135.——ƒ 180.—	3.4	ƒ 7.65—ƒ 10.20	ƒ 7.80
Bouwarbeiders	„ 2.35—„ 2.60	30—44	„ 70.50—„ 78.—	15.1	„ 35.49—„ 39.26	ƒ 20.80—ƒ 26.—
			„ 103.40—„ 114.40			
Diamantbewerkers	„ 2.70—„ 2.85	78	„ 210.60—„ 222.30	18.6	„ 50.22—„ 53.01	„ 52.——„ 65.—
Fabrieksarbeiders	„ 2.60—„ 2.70	60	„ 156.——„ 162.—	12.1	„ 31.46—„ 32.67	„ 10.40—„ 15.60
Handels- en Kantoorbed.	„ 3.50—„ 5.—	72—78	„ 252.——„ 360.—	3.5	„ 12.25—„ 17.50	„ 2.34—„ 5.46
			„ 273.——„ 390.—			
Houtbewerkers (Meubelsm.)	„ 2.25—„ 2.60	48—54	„ 108.——„ 124.80	9.4	„ 21.15—„ 33.44	„ 10.40—„ 14.04
			„ 121.50—„ 140.40			
Land- en Tuinarbeiders	„ 1.20—„ 1.70	36	„ 43.20—„ 61.20	11.8	„ 14.16—„ 20.06	„ 14.04—„ 20.80
Metaalbewerkers	„ 2.60—„ 2.90	60	„ 156.——„ 174.—	8.3	„ 21.58—„ 24.07	„ 10.40—„ 15.60
Mijnwerkers	ƒ 3.—	72	ƒ 216.—	0.7	ƒ 2.10	ƒ 4.16
Schilders	„ 2.60	48	„ 124.80	18.3	„ 42.58	„ 26.—
Sigarenmakers	„ 2.56	60	„ 153.60	15.1	„ 38.65	„ 13.——„ 20.80
Stukadoors	„ 3.50	42	„ 147.—	16.5	„ 57.75	ƒ 41.60
Textielarbeiders	„ 3.—	60	„ 180.—	4.-	„ 12.—	„ 7.80—ƒ 10.40
Typografen	„ 4.44	72	„ 319.68	4.4	„ 19.54	„ 5.20—„ 7.80
Transportarbeiders	ƒ 2.25—ƒ 2.60	42—60	ƒ 94.50—ƒ 109.20	11.2	ƒ 25.20—ƒ 31.20	„ 10.40—„ 18.20
			„ 135.——„ 156.—			

meen aan de orde kwam en ik herinner mij ook de bezwaren die er toen van verschillende kanten geopperd werden tegen het denkbeeld van een der directeuren, om de bemiddeling voor die groep apart aan de arbeidsbeurs te verzorgen. Dat was, zooals gezegd, alweer eenige jaren vóór 1920. Denkbeelden als deze groeien langzaam. In 1920 stond men ter vergadering nog vrij gereserveerd tegenover het vraagstuk, maar alweer niet zoo afwijzend als indertijd in de Directeurenbijeenkomst. Natuurlijk werd er wel aan plaatsing van maatschappelijk mindergeschikten gedaan, incidenteel en het meest door de particuliere organen, die zich i.h.a. met de zorg der onvolwaardigen bezighouden. Want per slot van rekening is de arbeidsbemiddeling voor onvolwaardigen zoo oud als de zorg voor deze gehandicapten zelf. Zelfs het begrip, dat arbeid voor velen hunner een geneesmiddel kan zijn, is al heel oud, ook al hebben de medici pas den laatsten tijd het geleerde woord „arbeidstherapie" uitgevonden. Tusschen het incidenteele en meestal dilettantistisch placeeren, dat ten bate van de maatschappelijk mindergeschikten toch al geschiedde, en een systematische vakkundige verzorging hunner arbeidsmarkbelangen nog wel door het daarvoor aangewezen overheidsorgaan, is echter een groot verschil. En dat men zich hier te lande reeds in 1920 daar eigenlijk over heeft uitgesproken, met maar een heel klein beetje buitenlandsche (meest Duitsche) praktijk voor oogen, getuigt van vooruitzienden blik in arbeidsbemiddelingskringen.

In de behandeling dezer aangelegenheid ter vergadering der Vereeniging heb ik aanleiding gevonden reeds in 1921 aan Burgemeester en Wethouders van Amsterdam een voorstel te doen, tot benoeming van een afzonderlijk arbeidsbeursambtenaar ten behoeve dezer bijzondere bemiddeling. In beginsel gingen Burgemeester en Wethouders op het denkbeeld in, maar de uitvoering werd nog even aangehouden, in verband met de kosten en de kort daarop sterk aangedraaide bezuinigingsschroef. Intusschen was over het voorstel ook gehoord de z.g. Commissie voor Maatschappelijk werk, een permanente commissie van directeuren en andere leiders van instellingen op het gebied van maatschappelijk hulpbetoon in zijn velerlei vormen. Ook de directeur van den Gemeentelijken Geneeskundigen en Gezondheidsdienst heeft zitting in deze commissie en was — gelijk trouwens de geheele Commissie — hartelijk ingenomen met dezen eersten stap op den weg naar een systematische verzorging der belangen der onvolwaardigen.

Al kwam in 1921 dus niet dadelijk de afdeeling tot stand, het denkbeeld werkte door en kwam herhaaldelijk weer op het tapijt. En een onvoorziene omstandigheid werkte daartoe mede. In verband met de toepassing der nieuwe Pensioenwet, ontstonden moeilijkheden tusschen de Rijks- en Gemeentemedici over de afkeuring van bepaalde gemeente-employés. De ge-

meentelijke keurende artsen verklaarden nog wel eens een employé voor verderen arbeid ongeschikt en praktisch bleek de betrokkene dan ook niet meer bruikbaar, terwijl de Rijksartsen, of liever de medici van het Rijkspensioenfonds den betrokkene niet ongeschikt wilden verklaren, ze vaak verwezen naar lichter werk, dat nu eenmaal niet te vinden was. 't Bleek ook hier, dat de wetenschap wel eens tot andere uitkomsten komt, naar gelang het doel is dat ze wil verdienen. Als gevolg van de moeilijkheden, welke uit deze medische conflicten voortvloeiden, is de volle aandacht weer gevallen op de niet geheel volwaardige arbeidskrachten, die in den eigen gemeentedienst waren. Een en ander gaf den Directeuren van den Geneeskundigen Dienst, van Maatschappelijk Hulpbetoon en van de Arbeidsbeurs aanleiding, Burgemeester en Wethouders in overweging te geven een gemeentelijke Commissie te benoemen, tot bestudeering van het gansche vraagstuk der onvolwaardigen. Burgemeester en Wethouders beslisten in 1925, dat de algemeene kanten van het vraagstuk der onvolwaardigen niet van plaatselijken maar van landelijken aard waren, dat er dus tot bestudeering van dit vraagstuk geen Gemeentelijke, maar een Rijkscommissie moest komen (als gevolg waarvan zij in Februari 1926 aan den toenmaligen Minister van Arbeid voorstelden een Staatscommissie voor dit doel in het leven te roepen) en dat voor de moeilijkheden in den eigen dienst met de onvolwaardigen ondervonden, een kleine commissie zou adviseeren, bestaande uit de Directeuren van den Geneeskundigen Dienst, der Arbeidsbeurs en den Chef der afdeeling Arbeidszaken ter Gemeentesecretarie. In Mei 1926 bracht deze Commissie hierover rapport uit.

Nu eenmaal de aandacht op het vraagstuk gevallen was, dook het telkens weer op. Naar aanleiding van het ontslag van een paar onvolwaardige tuinjongens, die als volontair hun entrée hadden gedaan, maar nu natuurlijk als volbetaalde gemeentekracht wilden blijven, kwam de kwestie ook in den Raad ter sprake en werd een motie-Spier in handen van Burgemeester en Wethouders om praeadvies gesteld.

Begin 1925 was met voorkennis van Burgemeester en Wethouders een der arbeidsbeursambtenaren met de placeering der maatschappelijk mindergeschikten belast geworden, begin 1927 vestigden Burgemeester en Wethouders aan de Arbeidsbeurs een afzonderlijke afdeeling voor deze bemiddeling en werd een speciale ambtenaar daarvoor in dienst genomen.

Zooals men ziet was de zaak in Amsterdam vanaf 1921 aan de orde geweest en het waren telkens de Directeuren van den Geneeskundigen Dienst en van de Arbeidsbeurs, die het vraagstuk warm hielden. Terecht schreef dan ook de Nieuwe Rotterdamsche Courant naar aanleiding van het A. V. O. Congres: „Het zijn vooral de Directeur van de Amsterdamsche Arbeidsbeurs en de Directeur van den Amsterdamschen Gem. Geneeş-

kundigen en Gezondheidsdienst geweest, die de laatste jaren met toenemenden ernst gewaarschuwd hebben tegen de gevaren ook van maatschappelijken aard, die dreigen, wanneer men niet tijdig streeft naar een voor alle partijen bevredigende oplossing van dit moeilijke vraagstuk".

Terwijl dus in de Amsterdamsche Gemeentelijke regionen de zaak aan het doorwerken en rijp worden was, kwam ook van anderen kant gelijke aandrang tot een meer algemeene oplossing.

In Maart 1927 riep de voorzitter van den Raad van Arbeid te Amsterdam een aantal deskundigen en belanghebbenden bijeen, in verband met de nazorg voor tuberculose- en andere patienten, die voor rekening van den Raad van Arbeid worden verpleegd. In die vergadering werden twee commissies benoemd een medische en een algemeene. In die medische commissie zaten verschillende leden, die nauw contact hadden met het Centraal Comité van nazorgorganisaties op het gebied der tuberculosebestrijding, welk Comité in Mei 1927 ook al een commissie benoemd had om het vraagstuk der tewerkstelling van onvolwaardigen met al de daaraan verbonden voor- en nazorg onder de oogen te zien, meer algemeen en meer gecentraliseerd. Het denkbeeld van een tentoonstelling zweefde reeds toen voor oogen, maar dan een tentoonstelling op het gebied van de resultaten van nazorg en arbeidstherapie. Ook de Vereeniging Parkherstellingsoorden te Amsterdam droomde van zulk een tentoonstelling, waarvan groote propagandistische waarde en werfkracht voor de vereeniging uit kon gaan. Toen degenen die van verschillende kanten kwamen aangeloopen, zich bewust werden, dat ze eigenlijk op denzelfden weg waren en zich ook klaarder rekenschap gaven van wat eigenlijk het doel was waarheen die weg moest leiden, werd samengewerkt en aan een gezamenlijk nieuw programma omtrent Congres en tentoonstelling gearbeid. In al de hier genoemde afzonderlijke commissies had de heer L. Heyermans, directeur van den Gemeentelijken Geneeskundigen Dienst te Amsterdam een belangrijke plaats, zoodat, gezien ook het feit, dat het in overgroote meerderheid medici waren, die aan het probleem arbeidden, het geen verwondering behoeft te baren, dat de heer Heyerman de ziel werd der nieuwe gecombineerde onderneming, zulks te meer, waar hij al gedurende eenige jaren, onder den invloed der Amsterdamsche atmosfeer, zich met de moeilijkheden, maar ook met de mogelijkheden tot oplossing van dit geweldige probleem had vertrouwd gemaakt. 7 Juli 1927 werd de eerste conferentie van bijkans alle betrokken organisaties en autoriteiten gehouden door een voorloopig comité, gevormd uit het Centraal Comité van nazorgorganisaties en anderen. Zaterdag 1 October 1927 werd de vereeniging „A. V. O." opgericht, ten einde de organisatie van Congres en tentoonstelling in handen te leggen van een rechtspersoon en ook om een organisatie te

hebben, dadelijk als Congres en tentoonstelling achter den rug zouden zijn. 't Liep nu verder van een leien dakje, dank zij het organisatorisch talent van hen, die de zaken in handen hadden genomen. Precies op den daarvoor reeds van den aanvang af gestelden tijd werd Congres en tentoonstelling geopend.

Congres en tentoonstelling zijn nu achter den rug en niemand zal verwachten in dit tijdschrift een getrouw verslag van het verhandelde te vinden. De tentoonstelling trouwens valt minder te beschrijven dan te bezien. Ze beoogde duidelijk naar voren te brengen welke arbeid kan worden verricht door onvolwaardige arbeidskrachten en op welke wijze industrieele methoden kunnen worden toegepast, om onvolwaardige arbeidskrachten in het industrieele leven volwaardig te maken. Met betrekking hiertoe moet worden vastgesteld, dat het bedrijfsleven — want dat toch alleen kan zulks demonstreeren — slecht vertegenwoordigd was en dat meer werd geïllustreerd hoe het residu der niet-plaatsbaren in de maatschappij, hoe à socialen en tot werken ongeschikten in de werkplaatsen der internaten nog productief werk verrichten: de arbeid meer als bezigheids- dan als arbeidstherapie. De tentoonstelling bevatte ook een historische afdeeling, waarin op kunstzinnige wijze onder de aandacht van het publiek werd gebracht, hoe destijds de opvattingen waren ten opzichte van de verzorging van kranken en gebrekkigen en hoe nauw dit verband hield met het bedelwezen en de misdadigheid. Uit cultuur-historisch oogpunt was het zeker van belang te zien, dat er een groote evolutie is tot stand gekomen in de denkbeelden en rechtsopvattingen, welke geheerscht hebben ten opzichte van deze misdeelden. Geïllustreerd werd ook wat er nog aan deze evolutie ontbreekt; immers het aantal onvolwaardige arbeidskrachten is zeer belangrijk toegenomen door de ontwikkeling van het maatschappelijk leven.

Hoe het echter ook zij, de tentoonstelling was interessant en had groote belangstelling.

Laat de tentoonstelling zich uit haren aard moeilijk beschrijven, het Congres levert dezelfde moeilijkheid op wegens zijn omvang. Wij willen daarom volstaan hieronder het programma af te drukken, om daaraan eenige algemeene opmerkingen vast te knoopen.

Het Congres duurde van 8 tot 12 October 1928; behandelde in zes plenaire zittingen veertien referaten en in dertien sectievergaderingen vierenveertig praeadviezen. De openingszitting, op Maandagmiddag 8 October, was gewijd aan de openingsrede van den Minister van Arbeid en van den Burgemeester van Amsterdam en aan een inleiding van Mr. L. Lietaert Peerbolte over „algemeene beschouwingen over het begrip onvolwaardige arbeidskrachten". Het program voor de plenaire zittingen luidde aldus:

DINSDAG 9 OCTOBER 1928.

Voorzitter : V. Noest, Amsterdam.

2—4 uur *Sociologische beteekenis der onvolwaardige arbeidskrachten.* Spre
kers : Prof. Dr. J. A. Veraart, Den Haag en Prof. Mr. W. A
Bonger, Amsterdam.

4—5 ,, *Arbeidsgeschiktheid van de physiek onvolw. arbeidskrachten*
Spreker : Dr. V. Gravestein, Amsterdam.

WOENSDAG 10 OCTOBER 1928.

Voorzitter : E. Kupers, Amsterdam.

2—3 uur *Arbeidsgeschiktheid v. d. psysisch onvolwaardige arbeidskrachten*
Spreker : Dr. J. L. C. G. A. le Rütte, Deventer.

Hoe kan het Economische Leven onvolw. arbeidskrachten gebruiken

3—4 ,, *a.* vanuit het standpunt van het bedrijf. Spreker : B. F
Krantz, Leiden.

4—5 ,, *b.* vanuit het standpunt van hen, die in het bedrijf werkzaan
zijn. Spreker : C. Smeenk, Arnhem.

DONDERDAG 11 OCTOBER 1928.

Voorzitter : Dr. E. Posthuma, Den Haag.

Arbeidsvoorwaarden en Onvolwaardige Arbeidskrachten.

2—3 uur *a.* Werkgevers standpunt. Spreker : Dr. L. G. Kortenhorst
Den Haag.

3—5 ,, *b.* Werknemers standpunt. Sprekers : C. J. Kuiper, Utrech
en C. v. d. Lende, Amsterdam.

VRIJDAG 12 OCTOBER 1928.

Voorzitter : Dr. N. M. Josephus Jitta, Den Haag.

9—19 uur *De Werkloosheid en de Taak der Arbeidsbeurzen ten aanzie*
van onvolwaardige arbeidskrachten. Spreker : W. F. Detiger
Amsterdam.

Taak der overheid en van het particulier initiatief ten opzichte va
de onvolwaardige arbeidskrachten.

10–12 ,, *a.* Regelende taak der Overheid bij de tewerkstelling de
Onvolw. Arbeidskrachten. Spreker : A. W. Michels
Haarlem.

b. Uitvoerende taak der Overheid en Particulier Initiatie
Spreker : Mr. J. Everts, Amsterdam.

c. Uitvoerende taak van het Particulier Initiatief en de Over
heid. Spreker : Mr. A. de Graaf, Zeist.

SLUITINGSZITTING.

Voorzitter : J. H. A. L. von Frijtag Drabbe, Amsterdam.

2—3 uur *De Vereeniging A. V. O. en haar doel.*

3—4 ,, *Sluiting.*

In de *Sectie-Vergaderingen* werden de volgende onderwerpen behandeld

DINSDAG 9 OCTOBER 1928.

Wetgeving.

Voorzitter : Mr. Dr. A. L. Scholtens, Den Haag.
Secretaris : Dr. I. J. Brugmans, Amsterdam.

Sectie I.

9—10 uur Het ,,Gemeene Fonds''; wetgeving in België. Spreker : Dr
Timbal, Brussel.

Schwedische Gesetzgebund und sonstige Vorkehrungen hinsichtlich minderwertiger Arbeitskräfte; wetgeving in Zweden. Spreker: C. Broberg, Stockholm.

10–11 uur De Nederlandsche Wet ten aanzien van de Onvolwaardigen. Spreker: Mr. T. J. Verschuur, Breda.

11–12 ,, Reclassificatie der Onvolwaardige Arbeidskrachten. Spreker: Dr. P. H. van Eden, Amsterdam.

Lichamelijk Gebrekkigen.

Voorzitter: Dr. J. van Assen, Rotterdam.
Secretaris: Dr. Joh. L. van Lier, Amsterdam.

Sectie II.

9—10 uur Ausbildung und nachgehende Fürsorge; opleiding en nazorg van lichamelijk gebrekkigen. Spreker: Pastor Vietor, Volmarstein.

10–11 ,, Le reclassement social en France des invalides de la guerre et des mutilés du travail; de reclassificatie der Oorlogsinvaliden en Arbeidsverminkten in Frankrijk. Spreker: L. Possoz, Parijs.

11–12 ,, Rheumatismus; rheumatiek. Spreker: Dr. A. Zimmer, Berlijn.

Zwakzinnigen.

Voorzitter: Prof. Dr. L. Bouman, Utrecht.
Secretaris: Mr. A. de Roos, Amsterdam.

Sectie III.

9—11 uur Opleiding der Achterlijken. Spreker: Dr. D. Herderschee, Amsterdam.
Het eigen karakter der Zwakzinnigenzorg. Spreker: Dr. A. v. Voorthuysen, Utrecht.
Zorg voor Achterlijken na hunne opleiding. Spreker: P. de Boer, Amsterdam.

11–12 ,, L'orientation professionnelle des arriérés; Beroepskeuze voor achterlijken. Spreker: Prof. Dr. O. Decroly, Brussel.

Statistiek.

Voorzitter: Prof. Mr. H. W. Methorst, Den Haag.
Secretaris: Arts M. G. Neurdenburg, Amsterdam.

Sectie IV.

9—10 uur Statistiek der onvolwaardige Arbeidskrachten en de volkstelling. Spreker: Dr. J. R. B. de Roos, Den Haag.

10–11 ,, Voorwaarden voor het bereiken van een statistiek der onvolw. arbeidskrachten. Spreker: J. C. Schröder, Amsterdam.

WOENSDAG 10 OCTOBER 1928.

Arbeidsbeurzen, Arbeidsinspectie.

Voorzitter: Ir. C. J. Ph. Zaalberg, Den Haag.
Secretaris: Dr. I. J. Brugmans, Amsterdam.

Sectie I.

9–10 uur Organisatie Arbeidsbeurzen. Spreker: Ir. R. A. Verweij, Den Haag.

10–11 ,, Arbeidsinspectie. Spreker: Dr. J. le Roy, Deventer.

11–12 ,, Beroepskeuze. Spreker: E. J. van Det, Amsterdam.

Doofstommen en Slechthoorenden.

Voorzitter: Prof. Dr. H. Burger, Amsterdam.
Secretaris: Mr. J. J. Hage, Amsterdam.

Sectie II.

9–10 uur Beroepskeuze voor Doofstommen. Spreker: M. S. Sluizer, Amsterdam.

10–11 uur School- en Vakonderwijs van Doofstommen. Spreker: Z. Eerw. Heer A. Lathouwers, St. Michiels Gestel.
Vakonderwijs in verband met het Onderwijs aan Doofstommen. Spreker: C. v. Meurs, Rotterdam.
11–12 ,, Beroepskeuze en Nazorg voor Slechthoorenden. Spreker: H. M. v. d. Zanden, Amsterdam.

Tuberculose.

Voorzitter: Dr. J. D. Hefting, Den Haag.
Secretaris: Dr. Joh. L. v. Lier, Hilversum.

Sectie II A.

9–10 uur Arbeidstherapie bij lijders aan tuberculose. Spreker: Dr. B. H. Vos, Hellendoorn.
10–11 ,, Verlengde Arbeidskuur en Kolonie-Nazorg. Spreker: Dr. W. Bronkhorst, Apeldoorn.
11–12 ,, Nazorg in het Buitenland. Spreker: Dr. P. J. L. de Bloeme, Laren.
Rééducation professionnelle des Tuberculeux; heropleiding van tuberculoselijders voor een beroep. Spreker: Dr. L. Guinard, Bligny.

Psychiatrische Voor- en Nazorg en Epilepsie.

Voorzitter: Dr. W. M. v. d. Scheer, Santpoort.
Secretaris: Mr. A. de Roos, Amsterdam.

Sectie III.

9–10 uur Consultatie-Bureaux voor Geesteszieken. Spreker: Dr. F. S. Meijers, Amsterdam.
10–11 ,, Plaatsing in de Maatschappij van Geestelijk Onvolwaardigen. Spreker: Dr. J. H. Pameijer, Rotterdam. (Poortugaal).
11–12 ,, Zorg voor Lijders aan Epilepsie. Spreker: Dr. D. M. v. Londen, Rotterdam.

Keuringen.

Voorzitter: Prof. B. Brouwer, Amsterdam.
Secretaris: Arts M. G. Neurdenburg, Amsterdam.

Sectie IV.

9–10 uur Geneeskundige Keuringen. Sprekers: Dr. D. Brocx, Den Haag en Dr. A. Schuckink Kool, Utrecht.
10–11 ,, Psycho-techniek van een theoretisch standpunt. Spreker: Dr. J. E. de Quay, Utrecht.
11–12 ,, Psycho-Techniek van een practisch standpunt. Spreker: Ir. Z. Th. Fetter, Eindhoven.

DONDERDAG 11 OCTOBER 1928.

Maatschappelijk Hulpbetoon en Onvolwaardige Arbeidskrachten.

Voorzitter: A. Folmer, Den Haag.
Secretaris: Dr. I. J. Brugmans, Amsterdam.

Sectie I.

9–10 uur Door de Overheid. Spreker: P. J. Fortanier, Rotterdam.
10–11 ,, De Particuliere- en Kerkelijke Instellingen. Spreker: Dr. J. H. Adriani, Utrecht.
11–12 ,, Arbeidskrachten, onvolwaardig uitsluitend door meer-gevorderden leeftijd. Spreker: Prof. Mr. C. W. de Vries, Rotterdam.
Onvolw. Arbeidskrachten onder de Werkloozen en oudere Arbeiders. Spreker: P. J. Fortanier, Rotterdam.

Blinden.

Voorzitter: Dr. A. H. J. Belzer, Amsterdam.
Secretaris: Arts M. G. Neurdenburg, Amsterdam.

Sectie II.

9–10 uur Opleiding. Spreker: G. A. Aldus, Zeist.
10–11 ,, Die nachgehende Fürsorge für Blinde; nazorg voor blinden. Spreker: Dr. Carl Strehl, Marburg.
11–12 ,, Blindenbeschäftigung im Kleinbauwerk der Siemens-Schuckertwerke; de tewerkstelling van blinden in de Siemens-Schuckertwerke (Kleinbauwerk). Spreker: Paul H. Perls, Berlijn.

Tuberculose.

Voorzitter: Dr. W. Bronkhorst, Apeldoorn.
Secretaris: Dr. Joh. L. van Lier, Hilversum.

Sectie II A.

9–10 uur T. B. C. Nazorg-Organisatie en de Overheid. Spreker: Dr. R. N. M. Eijkel, Nijmegen.
10–11 ,, De Plaatselijke Nazorg voor Arbeiders lijdende aan tuberculose. Spreker: Th. W. te Nuyl, Deventer.
11–12 ,, De Taak van het Consultatiebureau bij de toepassing der Nazorg. Spreker: Dr. H. W. Scalongne, Amsterdam.

Psychisch Invaliden.

Voorzitter: Prof. Dr. K. H. Bouman, Amsterdam.
Secretaris: Mr. A. de Roos, Amsterdam.

Sectie III.

9–10 uur Arbeidstherapie in Internaten. Spreker: Dr. J. L. C. G. A. le Rütte, Deventer.
10–11 ,, Arbeidstherapie in Internaten voor Achterlijken. Dr. W. L. Slot, Rekken.
11–12 ,, Arbeidstherapie in Externaten. Spreker: A. H. D. Wepster, Dordrecht.

Het spreekt vanzelf, dat wij hier niet over de talrijke vraagstukken zelf uitweiden. Evenmin kan hier een overzicht worden gegeven van het verhandelde in de vele plenaire en sectievergaderingen. Wie daarvan meer wil weten, raadplege de talrijke (58) praeadviezen en straks de congresverhandelingen die worden uitgegeven. Wel willen wij een paar algemeene opmerkingen maken en verder de vraag onder de oogen zien, of het Congres aan zijn doel beantwoord heeft en wat thans het naaste voor de deur staat. Vooraf slechts deze summiere opmerkingen, dat het Congres uitnemend georganiseerd was, vlot van stapel liep, zich in een zeer groote belangstelling, ook in stoffelijken vorm, mocht verheugen en over het geheel genomen druk bezocht was. Een eere-comité van de bovenste plank, een voorbereidingscommissie om het bestuur bij te staan van louter experts, een program van werkzaamheden, dat er mocht zijn, een aantal praeadviseurs, van wie niemand hun deskundigheid op elks gebied in twijfel zal trekken. Een verzorging van het meer genoeglijke deel van het programma, die niets te wenschen overliet.

Een oppervlakkige lezing van het programma leidt gauw tot den indruk, dat het congres wat pompeus was opgezet, de

schotel wel wat erg overladen was. Dat was trouwens ook wel de opinie van veel congressisten. En als de organisatie van het congres niet zoo voortreffelijk was geweest, zouden de schaduwzijden van het teveel meer te zien zijn geweest. De fout lag, als men ten minste van fout mag spreken, in de gedwongen noodzakelijkheid, om voor het verkrijgen van zoo groot mogelijke medewerking een zoo groot mogelijk aantal organisaties, richtingen en specialisten aan het woord te brengen. Daar kan men nu eenmaal in ons land nimmer aan ontkomen. Een zaak als de zorg voor onvolwaardigen is zoo gedecentraliseerd, zoo onderverdeeld in vakken en hokjes, dat een bijeenbrengen van allen te zamen een bonte staalkaart moet opleveren. Als een der doeleinden van dit congres en van de beweging, waarvan het een uiting is, moet zijn het brengen van meer centralisatie en eenheid in de verzorging der onvolwaardigen, dan heeft de bonte verscheidenheid van wijze, richting en soort dezer sociale zorg wel een sterke illustratie van de noodzakelijkheid daartoe opgeleverd. En men houde bij de beoordeeling hiervan nog in het oog, dat de groote groep der moreel defecten, ontslagen gevangenen, dronkaards, misdadige jeugd, enz. buiten de beschouwingen van het Congres zijn gebleven. Maar ook onder de andere onvolwaardigen mist men nog groepen. Zoo b.v. de hartpatienten, die een groot deel der onvolwaardigen uitmaken. Zoo ziet men, bij al het teveel was er nog een te weinig.

Het Congres beoogde de vraagstukken te doen bespreken, welke samenhangen met de tewerkstelling, de opleiding, verzorging, nazorg, verpleging in gestichten, arbeidstherapie, plaatsing in de maatschappij, kortom met alles wat op de onvolwaardige arbeidskrachten betrekking heeft. Met andere woorden: een congres van „Elck wat wils." Alles afloopen kon men niet; op één morgen waren er soms vier belangrijke secties aan den arbeid. Men moest een keus doen. En bij het doen van die keuze kon men zich laten leiden door zijn speciale belangstelling voor de algemeen maatschappelijke zijde van het vraagstuk; voor den bedrijfskant, die er aan zit; voor den sociaal economischen ondergrond er van; voor de wetgeving in binnen- en buitenland. Men kon zijn aandacht ook wijden aan het practische probleem der arbeidstherapie, der nazorg, der arbeidsbemiddeling voor deze groep, van den maatschappelijken steun, dien zij behoeft van overheid of particulieren, der beroepsbepaling, -voorlichting, -keuring, der psycho-techniek enz. Of ten slotte, men kon zich beperken tot de beteekenis van het vraagstuk voor speciale groepen (achterlijken en andere geesteszieken, blinden dooven en doofstommen, invaliden en tuberculose patienten). Al bracht de overvloed en verscheidenheid van stof mede, dat men op dit Congres zich niet kon verdiepen in de onderdeelen van het probleem, de samenhang tusschen de diverse onderdeelen werd duidelijk geïllustreerd en het bewijs,

dat het vraagstuk wel verder reikt dan zij, die zich bezighouden met de nazorg of de voorzorg van t.b.c. patienten, met het lot der geestelijke debielen, kortom met de speciale groep, die toevallig in het centrum van algemeene of bijzondere belangstelling staat, soms denken, is geleverd. En zij die zich specialiseeren op het terrein der arbeidsbemiddeling, der armenzorg, enz. hebben wijder perspectief gekregen in het probleem, aan welker oplossing zij medearbeiden. In het bijzonder moet dat ook gelden voor hen, die zich bezig houden met de medische zijde der zaak, die ten onrechte door dezen wel eens als de hoofdzijde wordt aangemerkt. Vandaar het gevaar, dat dreigde, dat de medische kant van het vraagstuk te veel zou domineeren. Gelukkig heeft men vooral in de plenaire zittingen gewaakt tegen deze eenzijdigheid.

Wat nu? De vraag rijst, wat nu? En wij zouden willen antwoorden: „Nu kunnen we beginnen." Het Congres was geen studiecongres, wel een demonstratief en propagandacongres. Studie in den vorm van zich verdiepen in het vraagstuk in het algemeen, of in zijn bijzonderheden kan men er niet maken. Maar een manifestatie van den samenhang der onderscheidene onderdeelen van het probleem, een demonstratie voor de noodzakelijkheid tot samenwerking van allen, die aan dit vraagstuk arbeiden, een illustratie van de groote belangstelling voor het probleem in alle daarbij betrokken kringen was het congres wel. Doch dan moet daarna aan den samenhang gearbeid worden, moeten de werkers op dit terrein arbeiden met het wijdere perspectief, dat hun is geopend. De getoonde noodzakelijkheid tot samenwerking moet in daden worden omgezet. En de getoonde belangstelling, ook van de maatschappelijke kringen, die niet hun dagelijksche bezigheden maken van de verzorging in welken vorm ook van het lot der onvolwaardigen, moet worden benut, moet worden uitgebuit. Er is op het congres gezegd, de zaak der onvolwaardigen is nu gebracht van de sfeer der philantropie in die der economie. Dat dacht men maar. Het is een kleine kunst om op een congres hoopgevende stemmen te beluisteren. Daar komen de verzienden, de voorgangers, Maar zij spreken niet namens de groep, die zij vertegenwoordigen. Er is een alles overheerschende maatschappelijke kant aan deze zaak en van dien kant is voorshands het minst te wachten. Werkgevers en werknemers moeten nog gewonnen voor het denkbeeld, de onvolwaardigen in de gevallen, dat zulks gemotiveerd is, met de volwaardigen gelijk te stellen. Dat zal niet gemakkelijk gaan. Er komt hier eigenbelang bij in het spel. De patroon kan in onze huidige economische samenleving geen philantroop zijn, hij moet streven naar zoo hoog mogelijk rendement. En de werknemer, die bij den huidigen stand der arbeidsmarkt al zooveel moeite heeft om op de been te blijven, zal ongaarne zien, dat de onvolwaardigen, die als

regel in een hoekje gedrongen worden, hem voortaan op de volle markt tusschen de voeten loopen, nog wel geleid en gesteund door bijzondere hulp. En toch zal het dien kant uit moeten, zonder overdrijving en zonder schade voor de volwaardigen. Maar op den grondslag van sociale rechtvaardigheid en met vooropstelling van de wetenschap, dat aan de onvolwaardigen veel is goed te maken, zoowel door hen behulpzaam te zijn bij het vinden van werk, als door ze beter dan tot nu toe uit te rusten voor den strijd op de arbeidsmarkt, door ze dus op te leiden, om te vormen, door hun productief vermogen te vergrooten terwijl daarnaast de wetgeving en sociale voorziening er op gericht moeten zijn het aantal onvolwaardigen in te perken.

Twee hoopvolle teekenen zijn er reeds. De Minister van Arbeid heeft op het congres medegedeeld, dat spoedig de instelling en samenstelling te verwachten is van een Staatscommissie op dit gebied. Het reeds bijna drie jaar geleden gedane voorstel van het Gemeentebestuur van Amsterdam aan de Regeering zal dan toch effect sorteeren. Die Staatscommissie zal waarschijnlijk het probleem niet oplossen. Ze zal het studiemateriaal stellig verrijken, maar wat meer is, ze zal de algemeene belangstelling voor het onderhavige probleem blijven prikkelen en ze zal de wegen moeten zoeken voor de taak der Overheid, die ongetwijfeld i.c. aanwezig is. En ze zal de Regeering stellen voor de consequentie, die uit de instelling zulk eener commissie voortvloeit: leidend en organiseerend voorgaan in het moeilijke werk van de verzorging der belangen van de maatschappelijk mindergeschikten.

Er is nog een hoopvol teeken, het bestaan der Vereeniging A.V.O. Wij hebben al herinnerd aan het gelukkige feit, dat die vereeniging was opgericht vóór congres en tentoonstelling georganiseerd waren. Niet alleen, dat ze het patronaat van congres en tentoonstelling op zich kon nemen, maar ze kan ook thans aan den arbeid gaan om het vraagstuk verder te brengen naar zijn oplossing.

Wij zeggen het den voorzitter van het congres in zijne sluitingsrede na:

„Thans moet de Vereeniging A.V.O. aan den arbeid. Van al het verhandelde moet studie gemaakt worden en er moet voortgebouwd worden.

„De Vereeniging A.V.O. ondervond nog niet de belangstelling welke het congres ondervond. Immers, nog slechts 65 leden telt de A.V.O. Alle congressisten behooren lid te worden en nog zoovelen meer.

„De breede belangstelling voor het congres blijkt uit de navolgende officieele cijfers:

„Uitgegeven werden: 788 congreskaarten;
220 dameskaarten;
260 zittingskaarten.

„De congreskaarten waren als volgt verdeeld : Bureaux Beroepskeuze 6; Gemeentebesturen 18; Arbeidsbeurzen 18; Buitenlandsche leden 28; Artsen 155; Scholen en paedagogen 55; Industrieele ondernemingen 32; Gemeentelijke Geneeskundige Diensten 10; Werkgeversorganisaties 6; Werknemersorganisaties 51; Maatschappelijk Hulpbetoon 22; Raden van Arbeid, Rijksverzekeringsbank, Verzekeringsraad en andere Verzekeringsinstellingen 36; Vereenigingen, Sanatoria, Ziekenhuizen, enz. 81."

Er is dus nog genoeg terrein, waarop de vereeniging A.V.O. haar leden kan winnen.

„De Vereeniging A.V.O. bedoelt niet het bestaan van andere vereenigingen te schaden, doch beoogt te zijn de centrale, een steunpunt en voor de Regeering dient de A.V.O. te zijn de schakel met alle andere vereenigingen.

„Elke confessioneele richting zal in de A.V.O. zich ten volle kunnen uitleven.

„H.M. de Koningin-Moeder heeft het protectoraat willen aanvaarden.

„Het doel der Vereeniging A.V.O., zooals omschreven in de bereids Koninklijk goedgekeurde Statuten, luidt als volgt:

„De Vereeniging stelt zich ten doel de bevordering van den arbeid voor onvolwaardige arbeidskrachten, in den ruimsten zin des woords.

„Zij tracht dit doel te bereiken door na te noemen geoorloofde, tevens wettige middelen, die haar ten dienste zullen staan;

a. het houden van bijeenkomsten;
b. het doen houden van lezingen en voordrachten;
c. het organiseeren van congressen;
d. het organiseeren van, of het medewerken aan tentoonstellingen;
e. het uitschrijven van prijsvragen;
f. het in het licht geven van verhandelingen en geschriften;
g. alle andere wettige middelen, die aan het doen bevorderlijk kunnen zijn.

„De leden zullen verder hebben te beslissen wat de A.V.O. verder moet doen en hoe ze het zal moeten doen. Het tegenwoordige Bestuur zal aftreden en binnen eenige weken zullen de leden zich over alles kunnen uitspreken.

„De wijze, waarop de A.V.O. verder zal worden georganiseerd en zal werken, staat dus nog niet vast; dat zullen de leden zelf dienen uit te maken, al zal het tegenwoordige Bestuur terzake wel met voorstellen komen.

„Men oefene dus niet als buitenstaander critiek; men trede toe als lid (Vereenigingen *f* 25.—, individueele leden *f* 5.— contributie).

„Het psychologisch moment om als lid toe te treden is nu.

„Dan kunt U mede-arbeiden aan het groote werk, dat thans

wacht en dat hier op neer komt: overeenstemming te brengen tusschen de belangen van de verschillende groepen.

„Wordt die overeenstemming bereikt, dan zal de thans gepubliceerde plaat met de 2 omhoog gestoken armen, vragende om arbeid, kunnen worden vervangen door een nieuwe plaat, voorstellende twee samengevoegde handen."

W. F. Detiger.

Bestrijding van de werkloosheid in Zeeuwsch-Vlaanderen.

De bevolking van Zeeuwsch-Vlaanderen behoeft thans niet te klagen over te weinig belangstelling in haar lot. Er is een tijd geweest, dat het scheen, alsof men dit deel van ons land heel weinig kende, de nooden der bevolking hier niet begreep. Thans staat dit deel in het centrum der belangstelling, zoowel in de kringen der Regeering als in die der Nederlandsche pers.

Jammer genoeg dat vele bladen zich zoo eenzijdig laten voorlichten. Hierdoor ontstaan moeilijkheden, die nadeelig kunnen werken. *Overdrijving* en verkeerde *voorstellingen* brengen veelal schade, zooal geen nadeelige gevolgen.

Dit geeft mij aanleiding nogmaals de aandacht te vragen, opdat men toch vooral in Nederland kan weten, *wie* hier moet helpen, en op welke wijze dit dient te geschieden.

Als velen zich geroepen voelen zich met Zeeuwsch-Vlaanderen te bemoeien, is het gevaar niet denkbeeldig, dat er allerlei tegenstrijdige beschouwingen worden geleverd, welke het verleenen van hulp in gevaar brengen, of wel verkeerde hulp wordt verleend.

Ook wordt weder een zijdelingsch verwijt aan de Regeering gericht, dat deze niet, of niet voldoende, helpt. Dit verwijt is niet verdiend.

De Regeering heeft thans een open oog voor de streekbelangen van dit gewest. Zeker, er is ééne zaak, die in het bijzonder Terneuzen aangaat, waarvoor de Regeering tot heden niets heeft gedaan. Voor het overige valt niet bepaald te klagen. Het spreekt echter vanzelve, dat de hulp, die geboden wordt, door een ieder beoordeeld wordt naar het belang dat men er bij heeft.

Wel komt hierin eenige kentering. Men begint in Zeeuwsch-Vlaanderen te begrijpen, dat men niet terstond moet roepen: „*de Regeering moet het doen*", doch dat men *zelve ook moet aanpakken*, waar dit mogelijk is.

Zeker, de *noodstand* die hier heerscht bestaat, even als vroeger, nog wel voor een groot deel, doch er wordt gewerkt, om deze, waar mogelijk, weg te werken. Men bedenke echter, dat ver-

schillende zaken die met *de noodstand hier* verband houden, zich in den loop der laatste 10 jaren hebben gewijzigd.

Dat blijkt al dadelijk, als wij ons bij Terneuzen bepalen.

Terneuzen is de *derde havenplaats* van Nederland; ieder hoopt hier in onze stad, dat het deze plaats mag houden, d.w.z. blijvend innemen.

Het is België, dat dit thans tracht tegen te houden, en oorzaak is, dat het zeevaartbedrijf in Terneuzen belemmerd wordt door de bijzondere spoorweg vrachttarieven, welke bij de Belgische spoorwegen voor het goederenvervoer bestaan en deze *niet* toepasselijk wil verklaren voor de haven van Terneuzen.

Deze kwestie is in Regeeringskringen voldoende bekend, doch het is eene internationale kwestie waarvan de oplossing is tegengehouden door de verwerping van het Belgisch Verdrag.

Dit is evenwel niet de eenige oorzaak waaronder Terneuzen lijdt. Aan het begin van mijn artikel schreef ik, dat er één zaak is, waaraan de Regeering — jammer genoeg — tot heden niets gedaan heeft.

De bloei van de haven te Terneuzen wordt thans voornamelijk tegengehouden door het verschil in loodsgeld, dat betaald moet worden te Terneuzen, welk bedrag zeven maal hooger is dan voor de havens van België.

Het heeft tot heden niet ontbroken aan het houden van vertogen bij de heeren Ministers. Het Bureau van de Kamer van Koophandel heeft op allerlei wijze getracht, de onredelijkheid van deze zaak aan te toonen.

Toch staat het met de oplossing van deze kwestie niet geheel hopeloos, er is alle kans, dat een weg zal worden gevonden hier eenige hulp te verleenen.

Tot goed verstand moet ik evenwel opmerken, dat de werkloosheid die heden voor de havenarbeiders bestaat, zijn hoofdoorzaak niet geheel meer vindt in wat wij gewoon zijn te noemen *de bijzondere spoorwegvrachttarieven* en *het verschil in loodsgelden*.

Wij naderen hier in 1928 heel dicht bij het aantal schepen dat gelost en geladen wordt, van dat hetwelk men vóór den oorlog heeft verwerkt. Het groote aantal werkloozen in de haven die van gemeentewege gesteund wordt is een gevolg van de *mechaniseering* en *rationaliseering* van het bedrijf.

Ik ben van oordeel dat het gemeentebestuur van Terneuzen hierin aanleiding moet vinden, de werkloozenvoorziening op een andere wijze te regelen, dan thans geschiedt. Doch dat is zuiver een kwestie van inzicht, wijl naar mijn oordeel het werkloozenvraagstuk voor de haven geworden is *het vraagstuk*.

De oplossing echter van de werkloosheid is te vinden in de vermeerdering van het aantal te verwachten schepen. Gaarne wil ik hier een woord van waardeering neerschrijven ten aanzien van die cargadoors in Terneuzen, welke geen moeite ontzien hun werkgebied uit te breiden, waardoor het enkelen hunner gelukt is, hun bedrijf tot grooter bloei te brengen, dan in de

dagen van voor den oorlog. Deze ijveraars in het bedrijf worden echter gehandicapt door te weinig ruimte van opslagplaats en te geringe aanlegplaats voor de zeeschepen.

De havenkaden zijn te klein; de opslagruimte is verre van voldoende.

Gelukkig wordt er door Waterstaat hier en in den Haag met spoed gewerkt aan de uitbreidingsplannen.

Als secondaire hulp zal er een nieuwe Kaaiwal van ruim 200 Meter worden gemaakt, waardoor meer opslagplaats wordt verkregen. De finale oplossing van het tekort aan ruimte, kan alleen verkregen worden door het maken van één of meer nieuwe havens. De plannen hiervoor zijn nagenoeg gereed en het zal niet zoo lang meer duren, of zij worden ter beoordeeling gezonden aan de colleges, die hiervoor in aanmerking komen.

Men kan derhalve Waterstaat niet verwijten, dat er niets voor Terneuzen wordt gedaan. Een weinig meer waardeering zou beter op haar plaats zijn.

Wel komt in engeren kring de angstige vraag op: „hoe zal het gaan met de beoordeeling dezer plannen wanneer deze wereldkundig worden?" Het verleden heeft hier geleerd, voorzichtig te zijn met het doen van voorspellingen.

Laten wij hopen dat 't goed zal gaan.

Vast staat, dat men bij Waterstaat iets goeds wil geven aan Terneuzen. Worden de plannen met eenige bekwame spoed uitgevoerd, dan wacht onze stad eene goede toekomst en zal de buitengewone werkloosheid tot het verleden behooren.

Een weinig anders staat het buiten Terneuzen in Zeeuwsch-Vlaanderen.

Het laat zich aanzien, dat de werkloosheid in de maanden Januari, Februari en Maart van 1929 grooter zal zijn dan over diezelfde maanden in 1928.

De bedrijven waarvan de welvaart moet komen, zijn: het Hoogovenbedrijf, de Suikerfabrieken, de Vlasbewerking en de Landbouw.

Het Hoogoven- of Cokesbedrijf kunnen wij laten rusten, evenals nog enkele andere soortgelijke bedrijven in Sas v. Gent.

Deze bedrijven gaan regelmatig door, en bij het aannemen van arbeidskrachten, neemt men, voor wat de Cokesfabriek betreft, mannen uit Zeeuwsch-Vlaanderen.

De Suikerfabrieken werken in den regel een periode van ongeveer 13 weken, terwijl de noodige werkkrachten gevonden worden uit arbeiders van Z. Vl. Dit najaar zal de duur van het bietenwerken kort zijn; wat de nood der werkloosheid doet toenemen, niet enkel voor diegene welke werkloos worden, maar voor al de landarbeiders in Zeeuwsch-Vlaanderen.

Het beteekent voor ál de arbeiders een inkomstenvermindering van ± f 60.— en dat in een tijd van het jaar dat de uitgaven zooveel hooger zijn.

Hoe het dezen winter zal gaan met de vlasfabricage is moeilijk te zeggen. In Koewacht en St. Jansteen zal men wel beproeven wat te laten verwerken, doch allicht niet genoeg om al de werkloozen in die gemeenten te werk te kunnen stellen. De Permanente Vlas-Commissie heeft met de vlasfabrikanten overlegd, doch men is niet genoeg overtuigd van de noodzakelijkheid, het bedrijf op meer modernen voet in te richten, d. w. z. met de nieuwste werktuigen in het bedrijf te werken. Blijft dit zoo voortgaan, dan komen wij niet vooruit.

De Commissie voor Werkverruiming in Zeeuwsch-Vlaanderen heeft in de maand April van dit jaar aan een 10-tal gemeentebesturen een adres gezonden, er op wijzende, dat voorshands door vlasbewerking het mogelijk is, de werkloosheid te bestrijden.

Deze adressen waren tijdig verzonden, opdat men bij den vlasoogst er op kon rekenen. Een deskundige beweerde, dat door den oogst met buitengewoon mooi vlas, er geen enkele cent aan verspeeld kon worden. Alles stond goed. Zoo oordeelde ook onze Commissie er over.

Helaas, slechts een tweetal gemeenten zullen beproeven hier iets te doen.

Is dit niet teekenend?

Komt men eigenlijk niet tot de conclusie, dat nog te weinig gemeentebesturen begrijpen wat er gedaan moet worden tot leniging van de nood in de gezinnen van de werkloozen?

Van alle zijden vraagt en roept men: „wijs ons een middel aan voor werkverruiming", doch zoodra men een passend middel heeft aangewezen, wordt het ongebruikt gelaten.

Wij lijden hier in Zeeuwsch-Vlaanderen aan de kwaal, dat wij zooveel *„stuurlieden aan wal"* hebben, die buiten den kring der arbeiders staande, te weinig verantwoordelijkheidsgevoel hebben en niet beseffen dat afbreken, *niet* zoo moeilijk is als opbouwen. Wij zullen — gezien deze verschijnselen — nog wel enige jaren in de moeilijkheid blijven zitten met de Vlasindustrie, ondanks de moeite die de „P.V.C." zich getroost hier iets te bereiken.

Blijft ons over *de Landbouw.*

Bij vernieuwing doet zich hier de vraag voor, wat is toch wel de oorzaak van deze werkloosheid?

Is dat een verschijnsel pas ontstaan in de laatste jaren, of heeft men hier vroeger ook werkloosheid gekend?

Eigenlijk beide. Èn vroeger èn nu.

Vroeger was hier ook werkloosheid onder de landarbeiders, doch toen vond men in de slappe maanden elders werk, in binnen- en buitenland.

Dat is nu niet het geval, wijl men overal werkloosheid heeft, vooral in ons eigen land.

Wij hebben dus den altoos bestaan hebbenden toestand, aangevuld met een grooter aantal werkloozen; een vermeerdering van werkloosheid, waarvan de oorzaak tweeërlei is.

De *eerste* oorzaak is de mechaniseering van het bedrijf, de *tweede* oorzaak is een gevolg van de hoogere loonen. Deze hoogere loonen vergeleken bij voor den oorlog, zijn oorzaak dat de landbouwers hunne arbeiders spoediger heenzenden.

Men kan dat pijnlijk vinden en er over spreken als van liefdeloosheid, niemand is in staat hierin verandering te brengen.

Het loon van de landarbeiders is bij voor den oorlog, meer dan het dubbele geworden, en de landbouwers zijn van oordeel dat hun bedrijf niet toelaat hun daglooners *langer* in het werk te houden, dan strikt noodig is.

De commissie Langenhorst—Kortenhorst—Hoeben wil beproeven de landbouwers van de R.K. organisaties tot een beter inzicht te brengen en hen te bewegen, de arbeiders niet zoo schielijk te ontslaan.

Voorts beoordeel ik deze houding van de landbouwers niet, wijl het de taak der onderscheiden organisaties is, hieraan hare aandacht te wijden.

Ik erken, dat daarmede de werkloosheid niet is opgeheven, zelfs niet verminderd, alleen de tijd kan hierin verbetering brengen.

Daarbij komt dat door de mechaniseering en rationaliseering een overcompleet van arbeiders is ontstaan. Welnu de zorg der comm. voor werkverruiming is naar middelen te zoeken, om door werk, de gevolgen der werkloosheid te bestrijden.

Het aantal echter, dat het vraagstuk zóó ziet, is zeer gering, vandaar de groote moeilijkheid, belangrijke verbeteringen te bereiken.

De weinigen *die* dit zien, wijzen op eene verandering van cultuur. Door meer „tuinbouw" toe te passen komt men er wel. En zij laten het niet enkel bij besprekingen maar doen moeite hier iets te bereiken. Dat is dus in orde.

Doch nu de anderen?

Zij die niet in dat bedrijf kunnen komen, wat moeten deze?

Bovendien spreekt het wel van zelf, dat een overgangstoestand, overgangsmaatregelen vorderen om hier te helpen.

Welnu dit is de taak van onze comm. van werkverruiming, en deze commissie is steeds bezig de aandacht te vestigen op allerlei werk. En het resultaat?

Een paar gevallen.

De commissie wijst in eene gemeente er op dat bij landbouwer P. een werk is, waaraan zeker 'n 20-tal werklieden gedurende ongeveer drie maanden werk hebben. Natuurlijk als dit werk wordt uitgevoerd, heeft P. daar voordeel van.

Begint men daar nu aan?

Welneen, in den kring van het Gemeentebestuur wordt de opmerking gemaakt, aangezien landbouwer P. er wat voordeel bij heeft, doen we het werk niet. Maar wat doet men nu voor de werkloozen?

De commissie heeft in een andere gemeente, werk aangewezen

bij landbouwer V. Zelve gaat V. dit werk niet uitvoeren, want hij heeft er geen direct belang bij.

Uit de gemeente ontvangt de commissie bericht, dat wijl het mogelijk is, dat genoemde V. er voordeel van zal hebben, men er maar niet aan wil beginnen.

Ik stel andermaal de vraag: en de werkloozen dan?

Natuurlijk laat de commissie deze zaak en deze gemeentebesturen niet los, wijl in die gemeenten het vorige jaar ruim 100 werkloozen zijn geweest.

Doch men vraagt zich wel een weinig af, waar is hier het plichtsbesef, om te helpen in de bittere nood bij vele arbeiders.

Er is hier vaak weinig inzicht in het sociale vraagstuk, en men tuurt zich dientengevolge blind op het feit, dat er voor den een of andere ook iets goeds in is, en indien dit het geval is gunt men het hem niet. Dan maar liever de werkloozen werkloos laten.

Het ontbreekt velen aan behoorlijke objectiviteit; men kan zich zoo moeilijk losmaken van het persoonlijke. Men kan zich zoo moeilijk stellen op het standpunt dat 't algemeen moet voorgaan, boven het persoonlijke.

Daarnaast is er een gemis aan inzicht omtrent de werkloosheidszorg; dat deze verband houdt met de welvaartspolitiek gelooft men niet.

Wèl is men van gevoelen dat de zorg voor de werkloozen zoo weinig mogelijk moeite moet kosten; verzekering, steunuitkeering, liefst naar armenzorg, het kost dan wel geld maar geeft de minste moeite.

Bovendien, wij zien hier telkens moeilijkheden in het leven roepen, die een twist doen ontbranden, zooals we thans weer in dit deel van Nederland kunnen opmerken.

Eén enkele „*zin*", in een ambtelijk rapport, ontketent een strijd, die de menschen alle objectiviteit doet verliezen, met de groote kans, dat de hulp voor de zooveelste maal weer voorbij gaat en 'n 150-tal werkloozen in dezen winter, *niet* worden geholpen.

In een der grootste dagbladen van ons land, kon men dezer dagen in een artikel lezen: „Zeeuwsch Vlaanderen is op het oogenblik in alles ten achter."

Doch ik vraag: aan wie de schuld.

Deze ligt naar mijn oordeel toch wel voor 80% aan de bevolking zelve.

Het ontbreekt in zeer vele opzichten aan vaste leiding, die onbevooroordeeld en geheel belangloos het goede voor Zeeuwsch-Vlaanderen weet te bereiken.

Terneuzen. HUIZINGA.

De Werkloozenzorg op de Staatsbegrooting voor 1929.

In het Voorloopig Verslag omtrent *Hoofdstuk I* der Rijksbegrooting voor het dienstjaar 1929 vroegen eenige leden inlichtingen omtrent den economischen toestand van Zeeuwsch-Vlaanderen en over de vooruitzichten omtrent de in dat gewest heerschende werkloosheid. Met name wenschten deze leden te weten, welke resultaten de z.g. Vlascommissie heeft bereikt en of reeds uitvoering is gegeven aan de toezegging van den Minister van Financien, voorzitter van den Raad van Ministers, om de taak van deze commissie uit te breiden.

In de Memorie van Antwoord wordt naar aanleiding van deze vragen medegedeeld:

> De z.g. Vlascommissie heeft reeds eenige maanden geleden opdracht gekregen, behalve aan het vlas, ook hare aandacht te schenken aan andere zaken Zeeuwsch-Vlaanderen betreffende. Overeenkomstig deze opdracht, heeft de commissie aan de regeering o.m. voorstellen gedaan omtrent a. gedeeltelijke restitutie van uitgaven voor electriciteit door vlassers; b. verhooging van subsidies voor proefvelden ten behoeve van den tuinbouw; c. mechanisatie van de vlasbewerking.
>
> Aan deze voorstellen is grootendeels bereids gevolg gegeven.
>
> In samenwerking met Ged. Staten van Zeeland gaat de Vlascommissie na, in hoeverre het mogelijk is de uitvoering van de Landarbeiderswet in Zeeuwsch-Vlaanderen te bevorderen, terwijl haar voorts nog is verzocht advies uit te brengen over den eventueelen aanleg van bietenlijnen.
>
> Enkele andere maatregelen, die ter verbetering van den economischen toestand kunnen dienen, maken een punt van overweging bij de regeering uit.

In het Voorloopig Verslag omtrent *Hoofdstuk V* wordt onder het hoofd „Samenstelling van de Rijkscommissie voor de Werkverruiming" bezwaar geopperd tegen het kleine aantal leden, dat de commissie telt.

Men was van oordeel, dat door het kleine aantal leden verschillende stroomingen in ons volksleven niet behoorlijk vertegenwoordigd waren. Men verzocht den Minister zoodanig initiatief te nemen, dat alle groepen voortaan in de commissie zitting zouden kunnen nemen.

In antwoord hierop deelde de Minister mede, dat uitbreiding van het ledental van bovengenoemde Commissie wordt overwogen.

Verder werd gevraagd, waarom voor de samenstelling van deze commissie de Nederlandsche Werkloosheidsraad een voordracht moet maken.

Onder het hoofd „Werkverschaffing en steunverleening" werd getuigd van groote waardeering voor de belangstelling, welke de Minister ook in het afgeloopen jaar voor de werkverschaffing had getoond.

Sommige leden betwijfelen, of wel steeds in alle opzichten de goede weg is bewandeld.

Zij vroegen, of het wel juist was, dat tal van noodzakelijke

werken in den vorm van werkverschaffing, waarbij allerlei beperkende bepalingen van kracht zijn, worden uitgevoerd.

Hiertegenover gaven andere leden als hunne meening te kennen, dat het juist aanbeveling verdient, zooveel mogelijk groote werken als kanalen, spoorwegwerken e.d. aan de werkverschaffing dienstbaar te maken. Zij zouden het nuttig achten, indien de Minister hierover met zijn ambtgenoot van Waterstaat in overleg zou treden.

Verder werd door sommige leden gevraagd, of het wel goed is, dat de werkverschaffing eerst eenige weken na het eindigen van de veencampagne werd opengesteld en reeds bij het begin van de aardappelcampagne wordt gesloten, ook al staat vast, dat lang niet alle arbeiders bij het aardappelrooien werk kunnen vinden. Deze leden vroegen tevens, of het niet gewenscht was, de beperkende bepalingen betreffende het tijdstip van vestiging in de gemeente Emmen en van den leeftijd en het tijdstip van huwelijk, te doen vervallen.

Zou het niet aanbeveling verdienen, zoo werd gevraagd, de arbeiders bij de werkverschaffing die in andere gemeenten dan Emmen wonen, voor wat betreft kinderbijslag en bijslag op de huren, gelijk te stellen met die uit Emmen?

Ten slotte werd ook nog verzocht, aan alle arbeiders bij de werkverschaffing een bijslag te verleenen voor elk kind beneden 15 jaar.

Sommige leden hadden bezwaar tegen tewerkstelling van stedelijke arbeiders in landelijke streken, waar de objecten van werkverschaffing schaarsch zijn en waar deze daarom eigenlijk noodzakelijk voor de inheemsche arbeiders moeten worden gereserveerd.

Deze leden merkten op, dat de tewerkstelling van stedelijke arbeiders ver van hun woonplaats, allerlei misstanden geeft. Zij wezen o.a. op de huisvesting in de keeten, die te wenschen zou overlaten en verder op het feit, dat de arbeiders 's Zondags niet in staat zijn, de godsdienstoefening bij te wonen.

Ook vreesden deze leden, dat de tewerkstelling van stadsarbeiders op die van het platteland een hinderlijken indruk zouden maken, aangezien eerstgenoemden hooger beloond worden.

Zij meenden, een onvoldoende betaling bij de werkverschaffing te moeten constateeren.

Andere leden daarentegen spraken hunne waardeering uit over het feit, dat werkloozen uit de groote steden naar het platteland worden gezonden. Zij vroegen naar de kosten en wezen er op, dat men inzake misstanden niet mocht generaliseeren. Voor de steden en voor de stedelijke arbeiders zelf, heeft de tewerkstelling goede gevolgen. Gevraagd werd daarop haar de ervaring, tot nog toe op dit gebied opgedaan.

Sommige leden gaven als hunne meening te kennen, dat van de gemeenten, uit welke arbeiders op het platteland worden tewerkgesteld, te groote bedragen worden gevraagd. Zij achtten

het niet redelijk, dat deze bijdragen hooger werden gesteld dan de kosten van steunverleening in eigen gemeente bedroegen.

Door sommige leden werd opgemerkt, dat de werkverschaffing meer systematisch behoort te geschieden dan tot dusver het geval is. Zij achtten centralisatie gewenscht en stelden de noodzakelijkheid van uitbreiding in het licht. Deze leden zouden gaarne een overzicht ontvangen van de door het Rijk gesteunde werkverschaffing, vermeldende:

1°. de werken, welke thans in uitvoering zijn en de vermoedelijke kosten dier werken;
2°. het aantal daarbij tewerkgestelden;
3°. de arbeidsvoorwaarden, waaronder deze werkzaam zijn;
4°. de perspectieven voor de tewerkgestelden;
5°. het bedrag, in het afgeloopen jaar door het Rijk aan de werkverschaffing ten koste gelegd;
6°. de plannen voor de naaste toekomst.

Een der leden meende zich te moeten verzetten tegen voortdurende pogingen der Regeering om de steunverleening aan werkloozen in te perken. Dit lid was van oordeel, dat indien niet genoegzaam productieve arbeid kan worden gevonden, een uitkeering ten bedrage van het volle arbeidsloon behoort te worden verstrekt.

Er werden verder door vele leden beschouwingen aan het z.g. „kwartje van Kan" gewijd. Zij waren van oordeel, dat het kwartje terecht niet was toegestaan, doch vroegen, wat of nu voor de veenstreek zou gebeuren en of het niet noodig was, de vraag onder de oogen te zien, of niet van het geheele veenbedrijf in Drenthe een publiekrechtelijk bedrijf moet worden gemaakt. Andere leden betreurden de weigering van het kwartje.

Gewezen werd verder op een toestand in Z.O. Friesland en gevraagd naar een overzicht van het werk der aldaar opgerichte Commissie van Opbouw.

Voorts werden inlichtingen gevraagd omtrent de rentelooze voorschotten, welke van Rijkswege aan de groote ontginningsmaatschappijen worden verleend. De gestelde vragen betroffen de aflossing, het beschikbaar houden van deze voorschotten en de hoogte van de verschuldigde renten.

Eenige leden wezen er op, dat het gewenscht was te onderzoeken, of het mogelijk en rendabel zou zijn, op het hoogveen te ontginnen.

Sommige leden weer meenden te moeten aanbevelen ontvening van Overheidswege gevolgd door bebouwing.

Sommige leden gaven als hun meening te kennen, dat het zeer gewenscht zou zijn, indien de Minister zich wilde beraden omtrent maatregelen, die de trek van het platteland naar de groote steden zouden kunnen tegengaan.

Eenige leden maakten nog bezwaar tegen 's Ministers houding ten aanzien van besluiten van gemeenteraden tot invoering van steunregelingen.

In de Memorie van Antwoord zegt de Minister voorts, dat weliswaar alle werken, welke met Rijkssteun in werkverschaffing worden verricht, nuttig zijn en verruiming van werkgelegenheid tot gevolg hebben, doch dat onder de bestaande financieele omstandigheden, daartoe allicht niet reeds thans zou worden overgegaan, drong niet de noodzaak om werk te verschaffen. Bovendien zou allicht uitvoering op normale wijze de werkloozen niet in voldoend aantal aan werk helpen.

Hij wijst er verder op, dat alleen dan werk dient te worden verschaft, indien het vrije bedrijf niet voldoende werk biedt.

Verder geeft hij de verzekering, dat het sluiten der werkverschaffing steeds met groote omzichtigheid geschiedt; voor zooverre noodig wordt regelmatig overleg gepleegd met de landarbeidersorganisaties. Het is hem niet gebleken, dat vele arbeiders verscheidene weken werkloos zijn gebleven.

Omtrent de loonen bij de werkverschaffing op het platteland zegt de Minister dat deze practisch reeds veelal gelijk zijn aan die, welke in het vrije bedrijf gelden. Normale werken moeten tot stand gebracht worden, bij voorkeur in vrijen arbeid en niet bij wijze van werkverschaffing. Geschiedde het tegendeel, dan zou werkloosheid veroorzaakt worden onder die groepen van arbeiders, die gewoon zijn bij bovenbedoelde werken arbeid te zoeken.

Omtrent de tewerkstelling van arbeiders uit de groote steden op het platteland zegt de Minister, dat deze tewerkstelling er niet toe heeft geleid, dat aan de werklooze arbeiders uit de streek niet voldoende werk kon worden verschaft.

Door eigen onderzoek is de Minister er van overtuigd, dat de huisvesting der werkloozen in Overijssel aan redelijke eischen voldoet.

Ten behoeve van het waarnemen van godsdienstplichten wordt de noodige medewerking verleend.

De ervaring, met de stadswerkloozen opgedaan, wordt „voortreffelijk" genoemd. De Minister gaat voort en zegt, al ware het reeds terwille van de demoraliseerende werking die iedere steunregeling, vooral wanneer zij geruimen tijd geldt, meebrengt, zou de tewerkstelling gemotiveerd zijn. Velen toonen thans, dat arbeidsschuwheid hun vreemd is en een aantal ontvalt aan den steun, omdat de prikkel om zelf vrij werk te zoeken wordt verscherpt. Uit dezen laatsten hoofde wordt gaandeweg een vermindering aan verzwaring van lasten voor de gemeenten verkregen. Trouwens al de betrokken gemeenten vragen op den bestaanden voet uitbreiding van de uitzending; wèl een bewijs, hoezeer ook zij de genomen maatregelen waardeeren, die bovendien het vraagstuk van de zoo broodnoodige uitbreiding van cultuurgrond, een nieuw aspect geven.

Omtrent het huidige loonstelsel bij de werkverschaffing merkt de Minister op, dat dit niet tot loondruk kan leiden, omdat, gelijk reeds tevoren is opgemerkt, de loonen bij de werkver-

schaffing practisch veelal gelijk zijn aan die, welke in het vrije bedrijf gelden.

Op de vraag naar meer centralisatie, zegt de Minister dat deze vraag hem niet duidelijk is, omdat alles wat het Rijk op dit gebied doet, bij zijn Departement is gecentraliseerd.

Vervolgens is een opsomming gegeven van de werken, welke onderhanden zijn en welke in de toekomst zullen worden aangevat. Woordelijk wordt omtrent het laatste gezegd: „Naar „de toestand zich op het oogenblik laat aanzien, — dit als „antwoord op de vraag, welke de perspectieven voor de te werk „gestelden zijn, — is het aantal beschikbare werkobjecten in „afzienbaren tijd voldoende, om de plaatsing van alle werk„loozen, wier plaatsing noodig is, te bevorderen. Naarmate de „werken vorderen, wordt steeds tijdig naar nieuwe objecten „omgezien."

Voor kosten van werkverschaffing in het dienstjaar 1927 werd tot dusver door het Rijk besteed een bedrag van rond *f* 3.600.000.

Teneinde duidelijk te maken, van welken omvang de Rijkshulp inzake werkverschaffing, voor wat betreft drooglegging, ontginning en bebossching is geweest, meent de Minister goed te doen met mede te deelen, dat de subsidies, tot dusver uitgekeerd dan wel toegezegd, ten goede komen aan eene oppervlakte van plm. 100.000 H.A.

De Minister memoreert nog eens de redenen, welke hebben geleid om het verzoek, om het z.g. kwartje van Kan in te voeren, af te wijzen. Hij heeft den indruk gekregen, zoo zegt hij, dat in de naaste toekomst geen vrees behoeft te bestaan, dat de vervening zal worden gestaakt. Wel zal hier en daar het werk, voor wat betreft het graven van fabriekturf, worden ingekrompen. Langs den weg van mechaniseering van de productie van fabriekturf, kan allicht op de bedrijfkosten worden bespaard, zoodat de uitkomsten loonender worden. Daarnevens moet getracht worden het gebruik van turf in fabrieken zooveel mogelijk te bevorderen. In beide richtingen stelt de ondergeteekende zich voor met de verveners samen te werken. Voor zooveel de arbeidsgelegenheid mocht worden ingekrompen, zal natuurlijk aan de werkverschaffing uitbreiding zijn te geven. Maar de groote uitgestrektheid cultuurgrond, die geleidelijk wordt gewonnen, zal aan vele monden brood verschaffen.

Bovendien zal ook de sterk toenemende tuinbouw in de gemeente Emmen, die de Minister krachtig bevordert — ook financieel — naar verwacht mag worden, meer en meer tot verruiming van de werkgelegenheid bijdragen. Voorts mag niet vergeten worden, dat bij de productie van de haardbrandturf van malaise geen sprake is.

De leden, die het geheele veenbedrijf publiekrechtelijk zouden willen maken, hebben zich — vreest de Minister — niet vol-

doende rekenschap gegeven van de moeilijkheden daaraan reeds uit een financieel oogpunt verbonden.

Verschillende mededeelingen worden voorts gedaan betreffende den voortgang ter zake van den opbouw van Z.O. Friesland, terwijl wat betreft de credietverschaffing aan ontginningsmaatschappijen wordt medegedeeld, dat hierover een briefwisseling gaande is met den Minister van Financiën.

Tenslotte zet de Minister uiteen, waarom hij heeft gemeend bezwaar te moeten maken tegen besluiten van gemeenteraden inzake het verleenen van steun aan werkloozen.

Woordelijk zegt de Minister o.m.:

„De ondergeteekende, van meening, dat het geenszins vast-
„stond, dat in de gemeente Opsterland crisiswerkloosheid niet
„meer voorkwam, erkende, dat er daarom aanleiding kon zijn
„om van gemeentewege aan de betrokken werkloozen bijzondere
„hulp te verleenen. De vorm echter, waarin deze hulp ingevolge
„het Raadsbesluit zou worden verleend, n.l. het verleenen van
„steun in geld, kwam de ondergeteekende niet aanvaardbaar
„voor, waar in het onderhavige geval het verschaffen van werk,
„zulks met subsidie vanwege zijn Departement, mogelijk was,
„en ook reeds geruimen tijd had plaats gehad en nog steeds
„plaats vond. Gelet op dit laatste, bestond er tot het treffen
„van een steunregeling geen aanleiding. Op deze gronden is
„een afwijzend Koninklijk Besluit uitgelokt, dat nochtans in
„beslissing overeenkwam met hetgeen de Afd. Geschillen had
„voorgesteld."

In het Voorloopig Verslag omtrent *Hoofdstuk X* wordt door de leden, die van oordeel waren, dat de Minister ernstig te kort is geschoten met betrekking tot het geven van een oplossing in tal van groote en brandende vraagstukken, er op gewezen, dat o.a. inzake de werkloosheidsverzekering den Minister door de Kamer een commissoriaal onderzoek als het ware is afgeperst en dat de vragen, aan de commissie voorgelegd, zoo onduidelijk waren, dat naar de bedoeling moest worden geraden, wat aan een snelle afdoening van het vraagstuk niet ten goede komt.

Bij het hoofdstuk „Werkloosheidsverzekering en arbeidsbemiddeling" spraken sommige leden hunne teleurstelling uit over de wijze, waarop de Minister gevolg heeft gegeven aan de ten vorige jare gebleken wensch der Kamer, dat een wettelijke regeling der werkloosheidsverzekering spoedig tot stand zou komen. Deze leden achtten de commissie, waaraan de Minister eenige vragen terzake had voorgelegd, te eenzijdig samengesteld. Men betreurde dat de moderne vakbeweging in die commissie te zwak vertegenwoordigd was, dat de gemeentebesturen, die bij deze zaak nauw betrokken zijn, geen zitting er in hebben en daarentegen de boerenbonden wel. Eveneens werd betreurd, dat de Hooge Raad van Arbeid niet gehoord is. Deze leden

wenschen ook te weten, hoe ver de Minister met zijn eigen werk terzake gevorderd is en of hij de grondslagen van de te verwachten regeling kan mededeelen.

Door sommige leden is gewezen op het onderzoek naar de werkloosheid in Amsterdam en werd de aandacht gevestigd op de resultaten van dat onderzoek. Gevraagd werd of de Minister in verband met de groote belangen zoowel voor de arbeiders als voor het bedrijfsleven, bereid is te bevorderen, dat soortgelijke onderzoekingen ook in andere steden worden ingesteld.

Gevraagd werd verder, waarom het wetsontwerp tot de regeling van de Arbeidsbemiddeling, nog steeds uitblijft. Op een spoedige indiening wordt aangedrongen.

Ten slotte werd gevraagd, waarom het subsidie aan de Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid werd ingetrokken. Genoemde vereeniging, zoo werd opgemerkt, doet sinds jaren nuttig werk en het luttele bedrag van *f* 125.— kan toch niet van bezwarenden invloed op 's Lands financiën zijn.

In de M. v. A. zegt de Minister, dat hij zich gehaast heeft, kort na de behandeling van de vorige begrooting, den Hoogen Raad van Arbeid praealabele vragen inzake de werkloosheidsverzekering voor te leggen. De desbetreffende Commissie was z.i. geenszins eenzijdig samengesteld. Aangezien geen vraagstukken van gemeentelijk beleid werden aangeroerd, had geen vertegenwoordiger der gemeenten in de Commissie zitting.

Nu de Minister het advies van den Hoogen Raad van Arbeid heeft ontvangen, hoopt hij binnenkort dezen Raad een voorontwerp te doen toekomen.

De Minister wijst er verder op, dat het onderzoek, hetwelk de Subcommissie uit de Commissie voor de Economische Politiek naar den omvang der werkloosheid instelt, een eenigszins ander karakter heeft dan het gemeentelijk onderzoek in Amsterdam.

Verder deelt de Minister mede, dat hij vertrouwt, dat nog in dit kalenderjaar het ontwerp der Wet op de Arbeidsbemiddeling zal worden ingediend.

Aangezien de Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid geen subsidie heeft verzocht, kon voor deze vereeniging geen post worden uitgetrokken.

M. de Vr.

Literatuur.

Dr. Marie Wertenson, *Die Arbeitslosigkeit in England seit 1919 und ihre Bekämpfung*. Gustav Fischer, Jena, 1928. XIV 99 pag.

De schrijfster van dit boekje heeft in Engeland zelf de oorzaken der werkloosheid daar te lande nagespeurd en de werking van het stelsel der werkloosheidsbestrijding onderzocht.

Voor zoover haar boek feitelijke gegevens bevat omtrent den omvang der werkloosheid en den aard van dit stelsel brengt het den lezers van dit Tijdschrift geen nieuws. Dr. Wertenson heeft echter ook nagegaan, welke gedachten de sociale politiek in Engeland beheerschen. Zij meent, dat deze slechts te begrijpen is, wanneer men inziet, dat het staatssocialisme in Engeland van grooten invloed is.

In de inleiding en het eerste hoofdstuk wordt nagegaan hoe de tegenwoordige werkloosheid in Engeland is ontstaan. Zij schetst hoe de deelen van het wereldrijk langzamerhand zelfstandig zijn geworden, vooral ekonomisch, waardoor Engeland overzeesche markten verloor. Daarnaast staat de groote bloei van de Vereenigde Staten en Japan. Deze oorzaken werkten reeds voor den oorlog. Erna kwam de ekonomische instorting van Europa. De Engelsche export heeft door dit alles gevoelige verliezen geleden, waardoor de werkloosheid hoofdzakelijk is ontstaan.

Het tweede en derde hoofdstuk bevat dan, zooals reeds werd vermeld, een beschrijving van den omvang der werkloosheid en van de maatregelen, welke er tegen zijn genomen.

In het vierde hoofdstuk oefent de schrijfster kritiek op de Engelsche werkloosheidspolitiek. Deze wordt gekarakteriseerd door een te sterken nadruk op de verzachtende in plaats van op de voorkomende middelen.

Ten slotte geeft de schrijfster aan, wat er h.i. dan wel moet geschieden. Een kunstmatige loonsverlaging acht zij, gezien de macht der vakvereenigingen onmogelijk. Afschaffing der werkloosheidsverzekering stuit evenzeer op onoverkomelijke hindernissen en is ook niet wenschelijk. Doch wel zal men de arbeiders zoo goed mogelijk over het land kunnen verdeelen. Daartoe is een uitvoerige ekonomische statistiek noodig en een feilloos werkend stelsel van arbeidsbeurzen. Bovendien zullen vele arbeiders een ander vak moeten leeren. Indien dit geschiedt zal de vrije prijsvorming op de arbeidsmarkt niet meer worden belemmerd.

De diepste oorzaken der werkloosheid liggen echter niet op sociaal doch op ekonomisch gebied. Engeland zal zich moeten aanpassen aan de veranderde toestanden in het ekonomisch leven der wereld. De uitvoer van Engeland zal weer moeten herleven, wil de werkloosheid verdwijnen.

Hoewel dit boekje een beknopte en duidelijke samenvatting geeft van de Engelsche werkloosheidspolitiek en hoewel ook de kritische en opbouwende opmerkingen van de schrijfster niet van belang ontbloot zijn, is het voor Nederlandsche lezers toch van weinig belang te noemen. De exorbitante prijs (6 Mark!) is zeker niet in overeenstemming met de waarde ervan.

Mr. S. Mok.

Buitenlandsch Overzicht.

Groot-Brittannië.

De strijd tegen de werkloosheid. Bij het debat over de troonrede, dat dezer dagen in het Engelsche Lagerhuis gehouden is, heeft minister Churchill uitvoerige mededeelingen gedaan over de plannen der regeering ten aanzien der werkloosheidsbestrijding.

Hij deelde mede, dat er in de eerste week van November 1.374.000 werkloozen bij de Engelsche arbeidsbeurzen stonden ingeschreven. De oorzaak van deze ernstige werkloosheid ligt z.i. geheel aan den toestand der steenkoolindustrie. Tot 1925 waren er 1.200.000 arbeiders hierin werkzaam en thans nog maar 920.000, terwijl men toch nog 30 millioen ton meer zou kunnen produceeren dan thans verkoopbaar zijn. De kolenindustrie zelf verkeert niet meer in een zorgwekkenden toestand, maar de moeilijkheden zijn thans verplaatst naar de werklooze mijnwerkers en hun gezinnen.

De regeering zal in de eerste plaats de emigratie naar Canada bevorderen. Er zal een millioen pond worden gegeven, dat later tot 1½ zal worden verhoogd, om de passagekosten te bestrijden. Met de scheepvaartmaatschappijen zullen overeenkomsten worden gesloten om den prijs van het derde klasse vervoer voor Britsche emigranten belangrijk te verlagen.

Protektie zal niet worden ingevoerd en er zullen ook geen beschermende rechten op levensmiddelen worden geheven. Doch geen enkele industrie zal worden belet haar belangen te verdedigen voor een speciaal lichaam, een soort rechtbank. Dit geldt ook voor den landbouw. Indien bewezen wordt, dat een bijzonder tarief de industrie meer goed dan kwaad zal doen dan zal dit worden ingevoerd.

De exportkredieten zullen weer voor twee jaren worden verlengd.

Een grondige studie is in de laatste maanden gemaakt van een algemeen stelsel van werkverschaffing. De regeering is hiervan echter een tegenstander, zeker als het zou moeten worden uitgevoerd door den staat. De resultaten waren tot nu toe buitengewoon gering geweest. Wel is de regeering bereid de afwatering te bevorderen, terwijl ook maatregelen inzake het uitslijten van de kust zullen worden genomen. De benoodigde gelden daarvoor zullen uit de schatkist worden betaald, doch plaatselijke bijdragen zullen ook moeten worden gegeven.

Wat de verplaatsing van arbeiders betreft, deelde de minister mede, dat er thans 600 tot 700 menschen per week verplaatst worden, terwijl een gelijk aantal op eigen rekening naar andere plaatsen trekt. Ten einde dit te bevorderen zullen gemakkelijker voorwaarden worden gegeven voor de financiering van bepaalde werken, doch alleen indien vaststaat, dat bij die werken menschen uit de streken met groote werkloosheid zullen worden tewerkgesteld.

Zweden.

Arbeidsbemiddeling en arbeidsbeurzen. De 36 arbeidsbeurzen, welke in 1927 werkzaam waren, ontvingen in totaal 1.002396.76 kr., waaronder 219667.24 kr. van het Rijk, 308749.21 kr. van de provincies, 450361.63 als bijdragen der betrokken gemeenten en 23618.68 kr. uit anderen hoofde.

De Rijkssteun betreft in hoofdzaak restitutie van drukwerk, porti en telefoon, doch kan ook in speciale gevallen voor andere doeleinden worden gebruikt, o.a. voor het salaris van het personeel der vakarbeids-afdeelingen, voor dat der arbeidsbemiddeling onder zeelieden, voor de arbeidsbemiddeling te platten lande, de onderlinge samenwerking der arbeidsbeurzen, enz. Voor deze speciale gevallen werd in totaal 135475 kr. van de Regeeringssubsidie besteed.

De uitgaven beliepen 945684.39 kr., te weten 697971.51 kr. voor salarissen; 71280.79 kr. voor porti en telefoon; 26333.48 kr. voor drukwerk; 152792.20 kr. voor lokaalhuur, verlichting, verwarming en schoonmaak; 13272.03 kr. voor reclame en 34034.38 kr. voor andere posten, waaronder ook reisgeld aan werkzoekenden.

Emigratie en Immigratie. Het Centraal Bureau voor de Statistiek deelt mede, dat het aantal emigranten in Zweden over 1927 12847 bedroeg, terwijl 5678 personen zich opnieuw in Zweden vestigden, cijfers die slechts weinig afwijken van de voor 1926 gepubliceerde getallen.

Een overzicht over de verschillende beroepen, waartoe de emigranten behoorden, wijst aan, dat de landbouw het grootste contingent leverde (40.35 %) tegenover het vorige jaar zelfs 4 % meer; daarentegen bleef het aandeel der fabrieksarbeiders vrijwel gelijk (24.15 en 24.20 %), terwijl ook in de verdere groepen geen groote verschuivingen plaats hadden.

Onder de immigranten waren de landbouwers ook grooter in aantal dan vroeger jaren, maar percentsgewijs minder dan de fabrieksarbeiders en handwerkslieden. A. H.

Zwitserland.

De werkloosheid der oudere bedienden. De federatie van Zwitsersche bediendenorganisaties heeft aan de kantonale regeeringen een memorandum gezonden betreffende den toestand van oudere werklooze bedienden.

Zij vraagt hierin:

1. dat de openbare administraties en ondernemingen verplicht zullen worden onder haar personeel, in verhouding tot het totaal hiervan, een aantal bedienden aan te stellen, die een zekeren leeftijd hebben overschreden;

2. dat, om tegemoet te komen aan de bezwaren, die men van het standpunt der ouderdomsverzekering tegen het aanstellen van oudere bedienden kan opwerpen en om den gemiddelden

leeftijd der verzekerden te houden op het peil, dat van actuarieel standpunt noodig is, de nieuw aangestelde oudere bedienden niet in de verzekering zullen worden opgenomen, maar zelf de kontributies daarvoor betalen, evenals hun werkgevers, aan een spaarfonds, waarover zij bij hun ontslag kunnen beschikken;

3. dat de administraties zullen worden uitgenoodigd om in tijden van groote drukte zooveel mogelijk werklooze oudere bedienden aan te stellen.

Persoverzicht.

„De Socialistische Gids" bevat een artikel van Dr. Ir. Van der Waerden over „Rationaliseering en Werkloosheid", dat in de October-aflevering begonnen is, in de November-aflevering wordt voortgezet en in de December-aflevering zal worden beëindigd.

Het motief, waarop het artikel gecomponeerd is, is dit, dat bij krachtig doorgevoerde rationaliseering eerst het werkloozencijfer een klimming vertoont, maar dat daarna ongedacht spoedig een daling van dit cijfer intreedt tengevolge van de vermeerdering van de werkgelegenheid.

Over „Herziening van de financieele verhouding tusschen Rijk en Gemeenten" schrijft „De Nederlandsche Werkgever van 1 November j.l. naar aanleiding van het ingediende wetsontwerp. In één opzicht acht de redactie van het genoemde weekblad het onderwerp gebrekkig, en wel, omdat de gemeentebesturen de bevoegdheid krijgen uit het „gemeentefonds" te reclameeren op grond van uitkeeringen voor steunregelingen.

De redactie schrijft: „Zoodoende krijgen de gemeenten er belang bij de steunregelingen te bestendigen, ja zelfs hun toelage stijgt naar mate zij die steunregelingen hooger en hooger opvoeren." De redactie geeft dan aan, op welke wijze dit euvel zou kunnen worden ondervangen.

„De Arbeid" orgaan van het N.A.S. neemt in zijn nummer van 3 November j.l. een aantal punten op, welke eischen inhouden, die aan een goede werkverschaffing moeten worden gesteld. Zij luiden:

1. Werkverruiming in de omgeving der woonplaats.
2. Vaststelling minimum-loon.
3. Verzekering bij ziekte en ongevallen.
4. Afdoende ziekenzorg.
5. Keuring voor vertrek.
6. Eerst schaftlokalen op het werk voor de uitzending plaats vindt.

7. Aanschaffing van legertenten voor beschutting bij fellen regen.
8. Vroegere reisgelegenheid bij vertrek naar huis.
9. Stopzetting in de wintermaanden van de Werkverschaffing.

In het nummer van 10 November wordt dit nader toegelicht.

Het Centraal Comité der A.-R.partij heeft het verkiezingsprogram voor 1929 vastgesteld, waarin als punt 6 wordt genoemd: „maatregelen tot bestrijding der werkloosheid en wettelijke regeling der werkloosheidsverzekering, bedrijfsgewijze en met medezeggenschap van allen die in de kosten ervan bijdragen".

Het „Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek" bevat een maandelijksche staat betreffende het aantal te werkgestelde werkloozen op de vanwege het Rijk gesubsidieerde werkverschaffingen.

Uit de gegevens, die te beginnen met 1924 worden opgenomen blijkt, dat over 1928 in het algemeen niet minder werkloozen zijn te werk gesteld dan over het vorige jaar.

In het „Weekblad van den A.N.D.B." schrijft de redacteur Henri Polak in de nummers van 26 October, 2 November en 9 Nov. een artikelen-trits over vrouwenarbeid en werkloosheid.

De schrijver bestrijdt in vele opzichten den vrouwenarbeid en voor zijn gedachtengang is de volgende zinsnede van zijn betoog karakteristiek. Het is de zinsnede die betrekking heeft op de vermindering van den arbeidsduur met één uur en....

> „betoogden de industrieelen en hunne wetenschappelijke huurlingen, dat het niet „zoo eenvoudig" zou zijn, dat groote rampen, volledige ondergang er het gevolg van zouden wezen. De arbeidersbeweging, de maatschappelijke hervormers, de wetgevers, zij hebben er zich niet door laten afschrikken. De hervormingen zijn gekomen en de rampen bleven uit. Waarom zou het anders zijn, indien er maatregelen tegen de euvelen van den vrouwenarbeid zouden tot stand gebracht worden ? En waarom zouden de arbeiders in *dit* geval het moord en brand schreeuwen van de werkgevers moeten overnemen ?"

„De Nederlandsche Werkgever" van 8 November j.l. opent met een bijdrage getiteld „Vreemde geschiedenis". Het vreemde wordt verklaard door den ondertitel „Een meerderheid in den Hoogen Raad van Arbeid geeft den Minister een advies omtrent een regeling der werkloozenverzekering, die practisch en principieel door de werkgevers niet kan worden aanvaard. Een andere meerderheid is tegen een soortgelijke regeling!"

Uit de laatste zinsnede van de bijdrage blijkt, dat de redactie niets wil weten van het bijdragen door de werkgevers.

„Hermes" officieel orgaan der Nederl. Ver. van Vertegenwoordigers van Handelaren en Industrieelen heeft in het nummer van 20 October j.l. een hoofdartikel over „Onze Arbeidsbemid-

deling" waaruit deze zinsnede moge worden aangehaald: „Daarom vooral — geven wij hen den raad — die hun vak „goed" kennen, laat U in elk geval inschrijven, waag — zoo ge 't wilt noemen — de gok".

Het „Algemeen Nederlandsch Landbouwblad" van 18 October j.l. beveelt in een artikeltje onder den titel „Plaatsing in den landbouw in Canada" den trek van flinke personen, met behoorlijke kennis van den landbouw kennis van de Engelsche taal in den landbouw in Canada aan. Maar voegt er terstond de opmerking aan toe, dat men zich vanzelf sprekend eerst moet laten voorlichten door de Emigratie Centrale Holland of door de Nederlandsche Vereeniging „Landverhuizing".

„In- en Uitvoer" van 15 October heeft een artikel van de hand van den heer Max de Vries over de vestiging van de diamantindustrie in Zuid-Afrika en de gevolgen daarvan voor Amsterdam, dat aldus besluit:

> „Wij hebben de absolute overtuiging dat een diamantindustrie in Z. Afrika nimmer een succes kan worden; men dient de zaak echter niet alleen van economisch standpunt te bekijken, vandaar dat men nog niet kan zeggen, wanneer deze industrie weder verdwenen zal zijn. Vermoedelijk zullen tot een eventueele opheffing eerder *politieke* dan *economische* factoren medewerken, want dat men in Z. Afrika werkelijk gelooft dat men op den duur een welvarende industrie in het leven kan roepen, lijkt ons al zeer onwaarschijnlijk, even onwaarschijnlijk is 't, zoolang de huidige politieke constellatie voortduurt, dat men de eenmaal aangevangen industrie weder zal opheffen; de uitlatingen van den Zuid Afrikaanschen Minister Boydell wijzen er wel op, dat de regeering niet van plan is van haar standpunt af te wijken".

In het nummer van 5 November behandelt de heer Henri Polak hetzelfde onderwerp n.l. de vestiging van de diamantindustrie in Z.-Afrika. Zijn conclusie is: „Weegt men nu de kansen op slagen en op mislukken tegen elkander af, dan komt men inderdaad tot de slotsom, dat de laatste het grootst zijn. Doch zekerheid, dat het op een fiasco zal uitloopen, is er niet."

„De Nederlandsche Werkgever" van 18 October j.l. schrijft over het A.V.O.-congres: „dat hij overtuigd is, dat het vraagstuk met goeden wil van werkgevers en werknemers tot een bevredigende solutie zal zijn te brengen, zonder dat het noodig zal blijken te zijn, dat een Staatscommissie daarover opnieuw gaat dokteren. Veeleer achten wij deze kwestie, aldus de redactie, dan ook bij uitstek geschikt, om *in samenwerking* tusschen werkgevers-organisaties en arbeiders-organisaties te worden bestudeerd en geregeld."

„De R.K. Werkgever" van 26 October j.l. deelt mede, dat de vier samenwerkende Katholieke Sociale organisaties, die den Raad van Overleg vormen, een commissie hebben ingesteld,

die tot taak heeft te onderzoeken op welke wijze middelen kunnen worden aangewend om den economischen opbloei van Zeeuwsch-Vlaanderen te kunnen bevorderen. Tot voorzitter is gekozen Dr. L. G. Kortenhorst en tot secretaris Mr. F. Houben, Lange Voorhout 19 te 's Gravenhage.

„De Sociale Verzekeringsgids" van 15 October j.l. deelt in zijn kroniek „Werkloosheidsverzekering" mede, dat het haar spijt, dat wij onzerzijds in de opneming in dien Gids van de rubriek werkloosheidsverzekering, concurrentie zien. Dat is toch niet de bedoeling geweest van de redactie van den Soc. Verzekeringsgids.

De redactie verklaart het ten zeerste te hopen, dat de opneming van de kroniek „Werkloosheidsverzekering" in den genoemden Gids een aansporing moge zijn om zich te abonneeren op het Tijdschrift om het vraagstuk verder te bestudeeren. Welke redactie zou na een dergelijke aansporing nog kritiek blijven uitoefenen?

Het „Grafisch Weekblad" orgaan van den Alg. Ned. Typografenbond van 24 October j.l. heeft in zijn bijvoegsel een artikel onder den titel „Een belangrijke beslissing". Hierin wordt besproken het geval, dat een werkgever bedankt voor het lidmaatschap van de federatie der werkgeversorganisaties. Een georganiseerd gezel mag daar dan niet blijven werken. Dienovereenkomstig had een arbeider gehandeld. De werkloozenkas had een uitkeering verstrekt. Hiertegen waren B. en W. van de betrokken gemeente in verzet gekomen. De Minister besliste, dat door B. en W. van Steenwijk ten onrechte bezwaar is gemaakt tegen de bovenbedoelde uitkeering.

Belangstellenden worden verder naar de motiveering in genoemd weekblad verwezen.

„Onze Strijd" het orgaan van den Alg. Ned. Bond van Handels- en Kantoorbedienden bevat in de nummers van 19 en 26 October een bijdrage over de „Rijksarbeidsbemiddeling voor Handelsreizigers en Handelsagenten", dat door den schrijver Beeftink aldus wordt besloten:

„Wij zijn hartgrondig van meening, dat alleen met behulp van allen en alles een nieuw tienjarig tijdperk met kans op succes kan worden ingegaan, in de overtuiging, dat méér dan een reizigersbelang, méér dan een werkgeversbelang, dat het belang van handel en nijverheid werkelijk gediend wordt door een goed ingerichte, door alle belanghebbenden gesteunde Rijksarbeidsbemiddeling voor Handelsreizigers en Handelsagenten".

„De Amsterdamsche Arbeidsmarkt" No. 9 September-aflevering, afgesloten 6 October j.l. bevat als immer veel wetenswaardigs.

Het opent met een bijdrage over den stand der werkloosheidsverzekering in ons land.

Behalve allerlei gegevens op de Amsterdamsche Arbeidsmarkt betrekking hebbend bevat het ook vele andere wetenswaardigheden. Zoo treft men in hoofdstuk III onder den toestand van de Amsterdamsche Arbeidsmarkt in September 1928 aan het communiqué van de vergadering der Rijkscommissie Werkverruiming en een weergave van een besluit genomen op de Centrale Diaconale Conferentie enz.

Ook is er een hoofdstuk (IV) getiteld „Feiten en gebeurtenissen op het gebied der arbeidsmarkt in stad en land". Hieruit blijkt, dat wie mocht denken, dat de Amsterdamsche Arbeidsmarkt alleen gegevens bevat omtrent Amsterdam zich zou vergissen, daar deze voor een groot deel een algemeen karakter draagt en dus ook om die reden reeds kennisneming gewenscht is.

In „Economisch Statistische Berichten" van 31 October schrijft de heer E. Boekman over „Een statistiek van onvolwaardige arbeidskrachten". Het gaat over het A.V.O.-congres. Hij besluit zijn bedrage met de volgende woorden:

> „Deze uitkomst moge zoowel voor den statisticus als voor den sociaalpoliticus weinig opwekkend zijn, zij is leerzaam voor hen, die op een congres of op een staatscommissie over dit vraagstuk te groote verwachtingen hebben gevestigd voor zijn oplossing. Zij herinnert er ons te rechter tijd aan, dat wij nog slechts staan aan het begin van een onderzoek naar het vraagstuk ; dat wij nog ver verwijderd zijn van het volledig kennen van zijn omvang en beteekenis en dat wij aan zijn oplossing anders dan op onderdeelen voorloopig niet behoeven te denken".

„Het Volk" bevatte onlangs van de zijde van het Hoofdbestuur der Nederl. Ver. van Fabrieksarbeiders een artikel: „Een poging tot verbetering eener werkloozenuitkeering," met als ondertitel: „De Rijksdienst tracht haar te verhinderen."

Waaruit blijkt die poging te bestaan? Uit het doen verdwijnen van de drie gemeenteklassen.

Waarom tracht de Rijksdienst dit te verhinderen? Omdat de Rijkscommissie van Advies voor de Werkloosheidsverzekering en de Rijksdienst van oordeel zijn, dat thans nog, hoe goed ook die opheffing van klassen zou zijn, daardoor te hooge financieele eischen aan de kassen zouden worden gesteld, zoodat er geen voldoende reservevorming zou plaats hebben.

Men wekt nu licht een onjuisten indruk, indien men boven een dergelijke bijdrage een titel en een ondertitel plaatst als hierboven zijn medegedeeld.

Immers, ook de Rijkscommissie en de Rijksdienst hebben het belang van de werkloozenkassen op het oog en zijn blijkbaar van meening dat door juist nu de drie gemeentelijke klassen op te heffen de belangen van de werkloozenkassen op een ander punt niet zouden worden gediend.

Bij de lezers wordt door de weergegeven redactie van titel en ondertitel reeds bij voorbaat een verkeerde indruk gewekt.

„In Soziale Praxis" van 18 October geeft Mr. S. Mok onder den titel: „Das Problem der Arbeitslosenversicherung in den Niederlanden" een overzicht van de praeadviezen en de behandeling hiervan, welke praeadviezen zijn uitgebracht aan de Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid voor haar jaarvergadering gehouden op 2 Juni j.l. over het onderwerp: „Verdient het aanbeveling bij eene eventueele wettelijke regeling der bestrijding van de gevolgen der werkloosheid in Nederland eene bepaling als vervat in art. 163, al. 2 der Duitsche Rijksgrondwet als uitgangspunt dier wettelijke regeling te nemen?" Door de belangwekkende wijze waarop de heer Mok zijn bijdrage heeft geschreven, zij het aan geinteresseerden ter lezing aanbevolen.

In „De Gemeente" van 13 September en 11 October heeft onze medewerker, de heer Meijer de Vries, besproken het K.B. waarbij het beroep van de gemeente Opsterland tegen een besluit van Ged. St. van Friesland, waardoor goedkeuring werd onthouden aan het weder invoeren van een steunregeling, werd afgewezen. Voor hen, die in de vorige aflevering van „De Arbeidsmarkt" onder „Steunregeling" kennis namen van het artikel „Steun of armenzorg" zij wegens de belangrijkheid van dit K.B. alsnog de aandacht gevestigd op bovenstaande bespreking van de hand van den heer Meijer de Vries.

G.

Commissie voor werkloosheidsverzekering voor Overheidspersoneel.

De Commissie hiertoe ingesteld heeft bij schrijven van 29 October j.l. het volgende advies aan den Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid uitgebracht:

De Commissie ingesteld bij Uw besluit van 22 December 1927 No. 931 A.Z. afd. W.V. en A.B. aan welke was opgedragen een onderzoek in te stellen naar de vraag, of het wenschelijk en mogelijk is over te gaan tot de oprichting van werkloozenkassen voor personeel in Overheidsdienst, voornamelijk met het oog op het personeel, dat krachtens arbeidsovereenkomst werkzaam is, alsmede op welke wijze een zoodanige verzekering eventueel zou moeten worden georganiseerd, heeft de eer U hierbij het volgende mede te deelen.

De vraag, of het wenschelijk is over te gaan tot de oprichting van werkloozenkassen voor Overheidspersoneel meent de commissie in groote meerderheid *ontkennend* te moeten beantwoorden en wel op de volgende gronden:

De Overheidsorganen hebben in het algemeen regelingen getroffen, waardoor aan personen die den Overheidsdienst anders dan op eigen verzoek verlaten, bij eenigszins langer dienstverband, uitkeeringen in den vorm van wachtgeld e.d. worden gegeven.

Buiten die regelingen vallen gewoonlijk zij, die tijdelijk voor een bepaalden tijd op een bepaald werk zijn aangenomen en doorgaans ook de personen werkzaam op arbeidsovereenkomst.

Voor eerstbedoelde categorieën van personen heeft de vraag wat bij onvrijwillig ontslag moet worden gedaan niet zoo groote beteekenis, vooral omdat gewoonlijk op tijdelijk dienstverband vast dienstverband volgt. Meer beteekenis heeft die vraag voor laatstgenoemde categorie der personen, werkzaam op arbeidsovereenkomst. Het is dus vooral voor deze groep, dat de Commissie heeft nagegaan of zij moet worden geholpen langs den weg der W.V. dan wel langs anderen weg. Daarbij is gebleken, dat de Commissie in groote meerderheid van meening was, dat *verre* de voorkeur verdient het zoeken van een anderen weg dan die der W.V. en wel in dien zin, dat regelingen worden getroffen die personen die uit den Overheidsdienst ontslagen worden eene geldelijke uitkeering, hetzij in den vorm eener geldelijke uitkeering, tot een voldoend aantal dagen evenredig aan den diensttijd, hetzij in den vorm eener wachtgeldregeling, waarborgen.

Zij acht dezen weg zelfs zóó preferent, dat zij den weg der

W.V. reeds daarom niet zou wenschen, omdat dit wellicht het niet bedoelde gevolg zou hebben, dat de totstandkoming van regelingen gelijk de commissie, blijkens het voorgaande, het meest gewenscht acht, achterwege zou blijven.

Daarbij komt, dat wanneer regelingen bestaan, die uitkeering bij ontslag waarborgen voor het geval, dat geen wachtgeld wordt genoten, zij automatisch gelden voor *alle* personen, die onder die regeling vallen, terwijl langs den weg der werkloosheidsverzekering alleen zij worden geholpen, die zich vrijwillig bij een organisatie met werkloozenkas hebben aangesloten.

Het is naar de meening der groote meerderheid dus in het belang van het geheele personeel in Overheidsdienst, dat regelingen als hierbedoeld worden getroffen.

In de tweede plaats kan krachtens zulke regelingen bovendien aan de belanghebbenden, vooral bij een dienstverband van langeren duur, eene meer beteekenende tegemoetkoming worden gegeven dan de uiteraard vrij beperkte uitkeering uit eene werkloozenkas.

Ofschoon de commissie reeds uit dien hoofde den weg der werkloosheidsverzekering ontraadt, zoo acht zij het dienstig op de verdere bezwaren te wijzen, die aan het inslaan van zulk een weg verbonden zijn.

Zij meent niet, dat de weg der verzekering *onmogelijk* is. Immers volgens het Werkloosheidsbesluit 1917 kunnen subsidies worden verleend aan vereenigingen van werklieden en bedienden. Aan deze omschrijving voldoen de organisaties van personen in Overheidsdienst zeer zeker. Dit neemt evenwel niet weg, dat aan dezen vorm van verzekering onderscheidene moeilijkheden van technischen aard verbonden zijn.

Het ten onzent geldende stelsel, zooals zich dat in de practijk heeft ontwikkeld, gaat hoofdzakelijk uit van beroepsgewijze georienteerde (vak) vereenigingen, waarvan de leden ongeveer gelijke werkloosheidsrisico's bezitten, gelijke bijdrage- en uitkeeringsbepalingen hebben enz. De organisaties van personeel in Overheidsdienst zijn geheel anders samengesteld. Zij omvatten personen in dienst van bepaalde werkgevers (Rijk, provinciën, enz.) doch die tot verschillende beroepen behooren. Het risico van werkloosheid van deze personen is moeilijk te bepalen en dienovereenkomstig zal het bepalen van de hoogte van bijdragen en uitkeeringen steeds moeilijkheden opleveren. Voorts geldt bij de Nederlandsche verzekering, dat alle leden der organisaties verplicht zijn aan de verzekering deel te nemen, ook als te voren vast zou staan dat zij, b.v. wegens hun vaste aanstelling, nimmer voor uitkeering uit de werkloozenkas in aanmerking zouden komen.

Voorts bestaat nog deze moeilijkheid, dat personen in Overheidsdienst, die ontslagen worden en dus den Overheidsdienst verlaten, daarna feitelijk geen lid meer kunnen zijn van de organisatie waarvan zij deel uitmaakten. Immers zij zijn niet

meer in Overheidsdienst. Zij zouden niettemin daarvan lid moeten blijven om uit de werkloozenkas uitkeering te kunnen krijgen, met het gevaar, dat zij op die kas langer zullen leunen dan noodig en wenschelijk is. Afgezien van de vraag, of deze toestand ook voor de betrokken organisaties de meest gewenschte is, moet worden opgemerkt, dat de uitkeering uit de werkloozenkassen dan op een verkapt wachtgeld gaat gelijken.

Voorts moge er op worden gewezen, dat wanneer Rijk, provinciën, gemeenten enz., eene regeling maken inzake uitkeering aan personeel in hun dienst bij ontslag, zij, wordt de weg der verzekering ingeslagen, daarnaast zouden moeten medebetalen in de subsidies op de bijdragen voor de werkloozenkas van dat personeel.

Dat zou hierop neerkomen dat de Overheidslichamen, die wèl een regeling hebben en wier personeel dus van een werkloozenkas geen profijt zal hebben, betalen voor die organen die een zoodanige regeling niet bezitten. Aan invoering van een zoodanig systeem kan men bezwaarlijk denken.

De commissie wijst er op, dat een aantal personen in Overheidsdienst reeds thans tegen werkloosheid is verzekerd, doordat zij zijn aangesloten bij organisaties die reeds een werkloozenkas bezitten (bonden van metaalbewerkers, kleermakers, technici enz.). Voor velen die daaraan behoefte hebben is het dus thans reeds mogelijk, door aansluiting bij een zoodanige organisatie de bestaande verzekering te behouden of een nieuwe verzekering aan te gaan.

Ook is denkbaar, dat men lid is van een organisatie van Overheidspersoneel en tevens van een vakbond met werkloozenkas, zij het tegen een verminderde contributie, maar begrijpelijkerwijs is zulk een oplossing niet fraai te noemen.

Ongetwijfeld zou eenigermate aan bezwaren kunnen worden tegemoetgekomen door te bepalen, dat men bij overgang uit een organisatie met werkloozenkas naar een organisatie van Overheidspersoneel, zijn eenmaal verkregen rechten niet verliest wanneer men bij ontslag uit Overheidsdienst zich wederom bij een organisatie met werkloozenkas aansluit, of dat zij die lid zijn van een organisatie van Overheidspersoneel bij ontslag uit Overheidsdienst aanspraak kunnen maken op uitkeering voor het geval, dat zij zich aansluiten bij eene reeds bestaande organisatie. De commissie beseft evenwel dat zij hier vraagstukken van verzekeringstechnischen aard aanraakt, waarvoor zij niet competent is en die zij dan ook slechts vermeldt zonder daarover een bepaald oordeel uit te spreken.

De Commissie beantwoordt dus de vraag der wenschelijkheid in groote meerderheid ontkennend; zij acht de mogelijkheid dezer verzekering aanwezig, doch de technische en andere bezwaren zoo groot, dat zij ook uit dien hoofde dezen weg ontraadt. De vraag over de eventueele wijze van organisatie dezer ver-

zekering meent de commissie, na het voorgaande, onbeantwoord te moeten laten.

Namens de Commissie voornoemd:

FOLMER, *Voorzitter*,
MORREN, *Secretaris*.

Werkloosheidsverzekering.

Hooge Raad van Arbeid.

Om de raadpleging te vergemakkelijken en ons tijdschrift volledig te doen zijn over het bovenstaande onderwerp, heeft de Redactie gemeend goed te doen, het volgende uitvoerig communiqué te doen plaatsen.

De Hooge Raad van Arbeid heeft in zijn 8 October gehouden vergadering zijn advies vastgesteld omtrent de drie volgende door den Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid, aan den raad voorgelegde vragen betreffende de wettelijke regeling van de werkloosheidsverzekering:

I. Indien, naast verplichte premie-betaling door alle werkgevers voor alle in hun dienst zijnde arbeiders, de vrijwilligheid inzake de toetreding tot de werkloozenkassen der vakorganisaties gehandhaafd blijft, zullen de werkgevers bijdragen ook voor arbeiders, die niet tegen werkloosheid verzekerd zijn. Is zoodanige regeling te aanvaarden?

II. Aan welke organen kan het innen der premiën van de werkgevers het doelmatigst worden opgedragen?

III. Wordt langs dezen weg in voldoende mate bereikt, dat het aantal verzekerden zich belangrijk zal uitbreiden, welk doel met een wettelijke regeling mede wordt nagestreefd?

In de eerste vraag wordt als vaststaande aangenomen:

a. een verplichting voor de werkgevers om mede te betalen;
b. voor alle werkgevers;
c. voor alle in hun dienst zijnde arbeiders;
d. vrijwilligheid voor de arbeiders;
e. de werkloozenkassen der vakorganisaties, draagster van de verzekering.

De Minister concludeert, dat wanneer dat alles als vaststaande wordt aangenomen, de werkgevers zullen bijdragen, ook voor arbeiders, die niet tegen werkloosheid verzekerd zijn. Hij stelt de vraag of een zoodanige regeling te aanvaarden is.

Bij de behandeling werd gestuit op de vraag, welke beteekenis gehecht moet worden aan het zinsgedeelte (gegeven *c*): „voor alle in hun dienst zijnde arbeiders." Gelet op de conclusie:

„zullen de werkgevers bijdragen ook voor arbeiders, die niet tegen werkloosheid verzekerd zijn", heeft de raad gemeend dezen term in de eerste plaats aldus te moeten opvatten, dat de Minister inderdaad bedoeld heeft, dat elke werkgever voor elken, al of niet verzekerden, in zijn dienst staanden arbeider een premie zal moeten betalen.

Deze opvatting aanhoudende, heeft een meerderheid gemeend, de vraag ontkennend te moeten beantwoorden. Daarbij golden als voornaamste overwegingen, dat het niet aanvaardbaar is, dat werkgevers voor arbeiders zouden betalen, terwijl die arbeiders geen recht op uitkeering zouden hebben. Bovendien werden principieele bezwaren geopperd tegen een regeling, waarbij de werkgevers verplicht zouden worden hun bijdragen te storten, zij het middellijk, in de werkloozenkassen der vakorganisaties, terwijl laatstgenoemde, gegeven de tegenwoordige omstandigheden, strijdvereenigingen zijn, gericht tegen de werkgevers.

Een minderheid in den raad, zich aansluitende aan de boven aangeduide algemeene opvatting van den term: „voor alle in hun dienst zijnde arbeiders," meent de vraag bevestigend te moeten beantwoorden en acht een zoodanige regeling dus wel aanvaardbaar. Omtrent de wijze waarop een dergelijke regeling getroffen zou moeten worden bestond geen volledige overeenstemming onder de leden, die deze minderheid vormden. In enkele trekken is aangegeven hoe een dergelijke regeling er zou kunnen uitzien.

Een aantal leden van den raad was van oordeel, dat niet behoefde te worden volstaan met de redactie der eerste vraag in den boven vermelden strikten zin op te vatten en strikt te beantwoorden, doch dat er met behoud van de gegevens onder a., b. en d. vermeld nog een andere suppositie mogelijk is, mits men het gegeven onder c. vermeld eenigszins anders opvat dan de Minister blijkbaar in zijn schrijven heeft gedaan. Leest men „voor" in den zin van „over", dan zouden de werkgevers evenveel kunnen bijdragen als de verzekerde arbeiders betalen, maar dan zou de totale bijdrage van elken werkgever berekend moeten worden over (in verhouding tot) alle in zijn dienst zijnde arbeiders.

Vat men de vraag aldus op, dan bleek er een meerderheid in den raad te vinden, die de vraag bevestigend beantwoordde.

Sommige dezer leden spraken als hun meening uit, dat op grond van de bestaande werkloozenkassen en met gebruikmaking van andere bestaande organen (bedrijfsvereenigingen, risicovereenigingen e. d.) het mogelijk is, deze regeling, zij het niet voor alle bedrijven, bedrijfsgewijze op te zetten en van de werkgevers dus niet een algemeene premie te heffen, maar verschillende premies, gevarieerd naar de risico, de loonhoogte, de uitkeeringsbedragen, de uitkeeringstermijnen enz., geldend voor een bepaald(en) bedrijf(stak).

Tegenover laatstgenoemde meerderheid stond een aantal andere leden die als hun meening uitspraken, dat de door de meerderheid gegeven interpretatie van de eerste vraag gewrongen is en niet in overeenstemming met de duidelijke bedoeling van den Minister. Wil de raad uit eigen initiatief een advies gaan uitbrengen over het vraagstuk der werkloosheidsverzekering, dan moet hij dat, naar het oordeel van deze leden, niet doen incidenteel, naar aanleiding van deze vragen, doch dan dient de raad zelfstandig een onderzoek in te stellen naar de verschillende problemen, die onderzocht moeten worden, alvorens men een bepaald stelsel van verplichte werkloosheidsverzekering kan aanbevelen.

Een aantal leden van den raad heeft zich van de beantwoording van de tweede en de derde vraag van den Minister onthouden, omdat deze beantwoording naar hun meening overbodig was, waar het antwoord op de eerste vraag in den door den Minister bedoelden zin, ontkennend luidde.

De overige leden van den raad hebben op de tweede vraag geantwoord, dat de inning van de premiën der werkgevers het doelmatigst kan worden opgedragen aan de bestaande organen der sociale verzekering.

De derde vraag werd bevestigend beantwoord.

Cursus voor metaalbewerkers in teekening lezen en practisch werken, te Haarlem.

Het Gemeentebestuur van Haarlem heeft, ingevolge de in den Raad uitgesproken wenschelijkheid om zoo mogelijk van Gemeentewege te bevorderen, dat ter bestrijding van de werkloosheid, maatregelen zouden worden genomen tot het behouden van vakbekwaamheid en arbeidsgeschiktheid of het verder ontwikkelen daarvan, van daarvoor in aanmerking komende personen, nagegaan wat te dezen opzichte zou kunnen worden gedaan.

Op een vergadering onder presidium van den Wethouder voor de Werkloosheidsbestrijding, Mr. J. N. J. E. Heerkens Thijssen gehouden en waar tegenwoordig waren afgevaardigden van de afdeelingen Haarlem van den Metaalbond, den Algem. Nederl. Metaalbewerkersbond, den R. K. Metaalbewerkersbond en den Christelijken Metaalbewerkersbond, de Directeur der Ambachtsschool, Ir. Bölger lid der Rijkscommissie van advies voor vakopleiding en beroepsverandering van ongeschoolde en minder geschoolde arbeiders, benevens de Directeur van den Dienst der Werkloosheidsbestrijding en de ambtenaar van dien Dienst voor de beroepskeuze, werd de vraag gesteld, wat te dezen opzichte in de metaalindustrie zou kunnen worden gedaan.

Na breedvoerige bespreking bleek men van oordeel, dat in de metaalindustrie zeker op dit gebied iets zou kunnen worden bereikt, en wel o. m. door aan meer geschoolden bij te brengen wat tot grootere bekwaamheid in het vak kan leiden, waardoor tevens de mogelijkheid wordt geschapen om door opschuiving het aantal ongeschoolden dat eventueel te werk zou kunnen worden gesteld, uit te breiden.

Door den Directeur der Ambachtsschool werd in overleg met Ir. Bölger en den Directeur van den Dienst der Werkloosheidsbestrijding het volgende plan ontworpen voor een cursus in het teekening lezen en practisch werken.

Aan een cursus voor ten hoogste 24 deelnemers — zoowel werkzame als werklooze — doch alleen metaalbewerkers die min of meer gevorderd zijn, zou gedurende een half jaar les worden gegeven en wel gedurende drie avonden per week twee uur per avond. Twee avonden zouden gewijd zijn aan het practisch werken (hanteeren van gereedschap en bewerking van metalen) en één avond aan het teekening lezen.

Het Bestuur der Ambachtsschool zou verzocht worden den cursus onder leiding van den Directeur dier school te doen geven in het gebouw der school en door een onderwijskracht aan de school verbonden.

Een begrooting van uitgaven voor den cursus, luidde als volgt:

24 deelnemers gedurende drie weken per week (twee avonden practisch werken en één avond teekening lezen), totaal 6 lesuren per week à *f* 140.— per wekelijksch lesuur en per half jaar	*f*	420.—
lokaalhuur (*f* 5.— per avond, gedurende een half jaar)	„	390.—
materiaal, benoodigd bij het practisch onderwijs, berekend tegen *f* 0.75 per leerling per avond	„	936.—
onvoorzien (waaronder tegemoetkoming concierge)..	„	54.—
Totaal....	*f*	1800.—

De Raad kon zich met dit plan vereenigen en zoo kon in dit najaar tot uitvoering worden overgegaan.

Door de leden van den Metaalbond werd een opgave verstrekt van arbeiders, werkzaam aan hun fabrieken, voor wie het volgen van hoogergenoemden cursus noodig was en die de noodige geschiktheid en lust hadden om hem te volgen.

Ook op de Gemeentelijke Arbeidsbeurs werd nagegaan wie der ingeschrevenen in aanmerking zouden moeten worden gebracht.

In overleg met den Directeur der Ambachtsschool zijn daarop uit deze personen de candidaten aangewezen die den cursus zouden volgen.

Besloten werd een klein bedrag van de deelnemers als bijdrage in de kosten, te heffen en wel tot een maximum van *f* 5.— voor den geheelen duur van den cursus. Als de omstan-

digheden het noodig maken wordt minder betaald; werkloozen zijn vrijgesteld.

20 November j.l. is de cursus met 22 leerlingen begonnen.

De Raad stelde ook nog *f* 200.— beschikbaar om aan daarvoor in aanmerking komende metaalbewerkers gelegenheid te bieden deel te nemen aan een cursus in autogeen-lasschen, uitgaande van de Haarlemsche Smedenpatroonsvereenigingen, welke cursus aan de Ambachtsschool zal worden gegeven.

De kosten van deelname per persoon zijn door deze vereenigingen bepaald op *f* 40.—, zoodat vijf candidaten kunnen worden aangewezen.

De cursus zal binnenkort beginnen.

Haarlem, Nov. 1928. J. Vader.

Bestrijding van de werkloosheid in Zeeuwsch-Vlaanderen.

Het artikel over bovenstaande, van den heer Huizinga, burgemeester van Ter Neuzen, in het vorige nummer van dit Tijdschrift, vond naar ik vermoed zijn oorsprong in een onderhoud dat ik vóór eenigen tijd met Z. Ed. Achtb. had. Wij bespraken daarin den economischen toestand der streek er ook nog pogingen van recenten datum die bij de Regeering zijn aangewend speciaal ter verbetering van de havenbeweging. Eveneens werd ampel besproken hetgeen in den laatsten tijd van verschillende zijden wordt gezegd en geschreven, waarbij een der bladen over Z.-Vlaanderen schrijvende zeer sensationeel met dikke letters er boven drukte „een streek ten ondergang gedoemd". Zij, die op de hoogte zijn, halen daarover hun schouders op, doch het komt ook onder de oogen van velen die niet met den toestand bekend zijn en dan vormen zich meeningen over zoo'n landstreek, die over het algemeen niet in hun belang zijn. Misschien is het b.v. aan zulke publicaties te wijten dat moeite wordt ondervonden met het verkrijgen van hypotheken. Althans dezer dagen werd mij meegedeeld dat een aangevraagde hypotheek op een huis, met overwaarde werd afgewezen „omdat het perceel in Ter Neuzen stond".

Neen, er hapert wel een en ander in Zeeuwsch-Vlaanderen. De ligging ten opzichte van het overig deel van Nederland is in verschillend opzicht nadeelig, terwijl door de staatkundige grens ten Zuiden niet kan geprofiteerd worden van de gunstiger ligging ten opzichte van België. Doch „ten ondergang gedoemd" is de streek — gelukkig — in geenen deele, al wordt zij door emigratie tegenwoordig sterk ontvolkt.

Wij bespraken nog de moeilijkheid om die overdreven publicaties te weerspreken, omdat die ook weer een averechtsch gevolg

zouden kunnen hebben, door het wekken van *te gunstige* meeningen. Blijkbaar heeft de heer H. gemeend dit toch te moeten doen. Hij heeft dit echter gedaan op een wijze die mij — althans waar hij het heeft over Ter Neuzen — heeft doen schrikken. In den aanvang van zijn artikel beklaagt hij zich over eenzijdige voorlichting van enkele bladen. Hij zegt nog dat „overdrijving" en „*verkeerde voorstellingen*" schade of nadeelige gevolgen kunnen berokkenen.

Hetgeen hij echter zelf over het zeevaartbedrijf van Ter Neuzen schrijft is geheel in strijd met de feiten, maar zou, indien het juist was, ook overboord werpen de stellingen die door ons — ook door den heer H. — gedurende de laatste jaren bij herhaling bij de Regeering zijn naar voren gebracht!

Door het gemeentebestuur, door de Kamer van Koophandel en Fabrieken, door de Maritime Vereeniging alhier, is in geschrift, en door mondelinge vertogen harer afgevaardigden, waartoe in den regel ook behoorde de burgemeester, bij herhaling aan verschillende Departementen in Den Haag de stelling naar voren gebracht, dat de zeehaven van Ter Neuzen feitelijk nog verkeert onder den druk der oorlogsjaren en dit aan de gemeente aanzienlijke offers kost;

dat dit hoofdzakelijk een gevolg is van het niet van toepassing zijn der speciale tarieven op de Belgische spoorwegen voor die haven;

dat, aangezien die waren toegezegd bij ratificeering van het Nederlandsch-Belgisch Verdrag, die verwerping (om Staatsbelang) oorzaak is dat Ter Neuzen die nog mist en alzoo voor den geheelen Staat het gelag betaalt, in den vorm van buitengewone ondersteuning aan werklooze en uitgetrokken transportarbeiders;

dat zich daarbij nog is komen voegen het enorme verschil in loodsgeld tusschen Ter Neuzen en de Belgische havens, hetgeen schepen doet wegblijven en overigens een ongunstigen invloed uitoefent op ontwikkeling van het havenbedrijf voor zoover dit onafhankelijk van de spoorwegtarieven staat;

dat er dus voor de Regeering alle aanleiding is om helpend tusschenbeiden te komen, om, waar mogelijk, die belemmeringen op te heffen of tijdelijk in anderen vorm steun te verleenen.

Ik moet aannemen — hij heeft mij althans geen veranderde meening te kennen gegeven — dat de heer H. deze stellingen *nog onderschrijft.*

Maar in zijn schrijven werpt hij die feitelijk overboord, door het te willen doen voorkomen alsof de scheepvaart „den vooroorlogschen omvang" reeds „zou benaderen" en door verder te schrijven dat „het *groote* aantal werkloozen in de haven, die van gemeentewege worden gesteund een gevolg zou zijn van „mechaniseering" en „rationaliseering" van het bedrijf." M.a.w. indien wij in Den Haag hebben beweerd en nog beweren „dat het zeevaartbedrijf nog in den oorlogs-crisis toestand ver-

keert" zou dit onjuist zijn en zou men hier nog slechts te doen hebben met normale werkloosheid, welker oplossing nu juist geen buitengewone middelen noodig maakt. Want *dat* zou dan daaruit toch volgen. Verder zou er uit voortvloeien, dat wij — zoowel de Kamer als het gemeentebestuur — in den laatsten tijd zouden hebben getracht der Regeering of hare organen maar iets wijs te maken. Ik kan mij zelfs indenken, dat meerderen, die onze commissies kennen en kennis namen van onze schriftelijke vertogen, dien indruk moeten hebben gekregen.

Een artikel toch op *deze* plaats heeft, mede in verband met den persoon van den schrijver een zeker gezag. Het is daarom met het oog op de belangen die hij voorstaat m.i. hoogst betreurenswaard dat de schrijver, alvorens zijn artikel te publiceeren zich niet juister heeft doen inlichten.

Dat de scheepvaart op deze haven weer dermate is toegenomen dat wij „zouden benaderen" het aantal dat vòòr den oorlog werd gelost of geladen is — jammer genoeg — onjuist, zoowel kwantitief als kwalitief is er nog een zeer groot verschil. Er is geen sprake van een bloeiende Londenlijn, met retourvracht, die jaar in jaar uit aan een 100-tal gezinnen een bestaan verzekerde. We kennen nog geen Liverpool-lijn, evenmin als die op Leith onze haven aandoet. Dat weerhoudt het gemis van de spoorwegtarieven. De streek alleen kan die stoomvaartlijnen niet voeden en de spoorwegtarieven weerhouden de mogelijkheid van concurrentie voor in- en uitvoer naar plaatsen bezuiden de grens.

Evenmin is er sprake van mechaniseering of rationaliseering van de werkzaamheden in het havenbedrijf. Hoe de schrijver daaraan gekomen is, is absoluut een raadsel, aangezien de werkzaamheden in het havenbedrijf die vòòr den oorlog werden verricht, nog op dezelfde wijze geschieden. Wèl is er eenige mechaniseering in *nieuwe bedrijven* welke door ondernemende firma's naast het havenbedrijf zijn in het leven geroepen, die ze van elders naar hier hebben weten over te brengen. Waren deze er niet, dan zou nog maar eerst terdege uitkomen, hoe bedroevend het nog met de opleving van het havenbedrijf gesteld is. En ik kan daarom volkomen instemmen met hetgeen de heer H. schrijft, wanneer hij er op aandringt, dat die firma's behooren geholpen te worden aan terreinen, opdat deze zaken nog kunnen worden uitgebreid. In dat opzicht bestaat er inderdaad hoopvol vooruitzicht.

Het is in hooge mate betreurenswaardig, dat juist op een tijdstip dat we alle hoop koesteren dat misschien althans één belemmering voor ons zeevaartbedrijf zal worden opgeheven een dergelijke publicatie is verschenen. Het is eenigszins pijnlijk tegen een medestander te moeten opkomen, doch ik meen op grond van de aan mijne zorg toevertrouwde en reeds 10 jaren behartigde belangen verplicht te zijn, te voorkomen dat zich hierover een onjuiste meening vormt.

Bovenstaande was het hoofddoel van mijn schrijven, maar toch is het gewenscht ook nog enkele andere beweringen onder loupe te nemen.

Onjuist is het b.v. ook, dat de suikerfabrieken te Sas van Gent voor hunne campagne werkkrachten vinden uit Zeeuwsch-Vlaanderen. Al komt daarin wel eenige verandering ten goede, blijft toch het feit, dat er nog vele Belgen werken. Dit blijkt ook wel daaruit, dat, toen onlangs aan een der fabrieken staking dreigde daarin ook een Belgische vakorganisatie betrokken werd.

Dat men in Z.-Vlaanderen „nog niet voldoende overtuigd zou zijn van de noodzakelijkheid" om de vlasbewerking op meer modernen voet in te richten is een goedkoope bewering, die echter geen rekening houdt met de practische moeilijkheden. Aan dit vraagstuk zou een speciaal artikel zijn te wijden.

Doch ook in dat opzicht bestaat tegenspraak. De aangeprezen moderne vlasbewerking, met turbines, maakt zeker een 80% der volgens de oude methode noodige werkkrachten overbodig. En nu heeft juist de Commissie voor Werkverruiming waarvan de heer H. voorzitter is, in den loop van dit jaar aan 10 gemeentebesturen het verzoek gericht om ter bestrijding van de te verwachten groote werkloosheid, vlasfabrikanten in de gelegenheid te stellen hunne bedrijven te exploiteeren en werkloozen te werk te stellen door hun een toeslag in uitzicht te stellen ten bedrage van 50% van het werkloon, een toeslag die hooger zou zijn dan hetgeen thans gewoon als ondersteuning bij werkloosheid wordt uitgekeerd. De commissie beklaagt zich, dat geen der gemeenten op haar verzoek is ingegaan, doch een voorstel moet toch ook inderdaad uitvoerbaar zijn? Indien Ik goed ben ingelicht is het bewuste verzoek der commissie in de eigen gemeente van den schrijver niet eens in behandeling gekomen. Zoo'n denkbeeld is ook geheel in strijd met hetgeen de Permanente Vlascommissie in de jongste conferenties met Vlassers organisaties te kennen gaf, dat men n.l. niet moet rekenen op financieelen steun van de Regeering, dat geen bijslagen zullen worden verleend. Als men niet ingaat op een practisch niet uitvoerbaar plan beteekent dit daarom nog niet, dat men niet overtuigd is dat werkloozen steun noodig hebben, en dat men geen mede-gevoel heeft. De heer H. schrijft wel, dat een deskundige op vlas-gebied had uitgerekend dat er geen enkele cent aan kon verspeeld worden, maar verzuimt te wijzen op de belangrijke bijdragen die per hoofd en per week van de gemeenten werden gevraagd.

Ik wil toegeven, dat de Commissie voor Werkverruiming in Zeeuwsch-Vlaanderen niet de waardeering ondervindt, waarop zij, haar loffelijk *streven* in aanmerking genomen, recht zou hebben en heb ook waargenomen dat zij dikwijls teleurstelling ondervindt. Maar.... dit ligt m.i. wel eenigszins aan hare samenstelling. Indien het een commissie was zuiver gevormd

door particulieren, zou zij misschien meer kans van slagen hebben. Men moet nu eenmaal rekening houden met de menschelijke mentaliteit. Nu er een burgemeester, en toevallig die van de grootste gemeente, aan het hoofd staat, krijgt men schijnbaar het gevoel dat die commissie, in den persoon van haren voorzitter, zich een zekere voogdij wil aanmatigen over andere gemeenten, als men zoo'n gemeente verzoekt eenig werk uit te voeren. Ik heb wel eens 't gevoel gehad dat een werk misschien zou uitgevoerd zijn, als het betrokken gemeentebestuur daarop zelf 't eerst het oog had gevestigd, doch dat men 't nu nog maar eens uitstelt, om zelfs den schijn van voogdijschap te ontgaan. 't Kwam ook wel voor, dat eerst besprekingen over eenig werk werden gehouden en als het ware in beginsel tot uitvoering werd besloten en dat aan 't eind der vergadering nog een ingekomen schrijven der commissie werd meegedeeld, waarin uitvoering van dat werk bepleit werd. Ja, men weet het, gemeentelijke autonomie is een teer ding. Mij werd ook eens het standpunt meegedeeld van een burgemeester uit Z.-Vlaanderen die niet dult dat iemand — wie het ook zij — in deze streek boven hem staat. En toen hij in den distributietijd een functie waarnam, waarbij hij onder contrôle stond van een inwoner van Z.-Vlaanderen, bedankte hij dan ook voor die functie zoodra hem dat duidelijk werd.

Overigens ben ik het er niet over eens, dat er in Zeeuwsch-Vlaanderen over het algemeen gebrek aan samenwerking zou bestaan. Dat is ook zoo'n goedkoope gemeenplaats geworden, omdat men nu niet alles wat voorgezet wordt zonder meer met beide handen aangrijpt, doch het ook wel eens wenscht te bezien. Ik ben het in dit geval eens met den burgemeester van Hontenisse, den heer Collot d'Escury, die zulks dit jaar in bijzijn van verschillende autoriteiten in een samenzijn met den Zeeuwschen Waterschapsbond uitsprak, dat men wel wil samenwerken, als de zaak zelf maar op goede basis berust, en die op verschillende resultaten daarvan wees.

Er bestaat ook in deze streek nog wel energie en ondernemingsgeest en er bestaan genoeg voorbeelden, dat de bevolking ook wel de handen uit den mouw weet te steken. De ontluikende tuinbouw met de pogingen om een veilingsgebouw op de meest gunstige plaats te stichten is daarvan één voorbeeld.

Het platteland ondervindt in het algemeen evenwel de gevolgen van het streven naar centralisatie van openbare instellingen. Een zoo afgelegen streek als deze ondervindt die gevolgen erger. Men ziet over het hoofd, dat het samentrekken van hoofdambtenaren van verschillende staatsdiensten naar grootere plaatsen, ook het intellect aan dat platteland onttrekt. Dat moet zich ten slotte wreken. In dit opzicht ware m.i. bedachtzaamheid aan te bevelen.

Er is zeker noodig vaste leiding, die belangeloos zijn krach-

ten voor het welzijn eener streek veil heeft, zooals de heer H. schrijft, maar dat is niet het eenige. Het is ook noodig dat de leiders een *vaste lijn* houden en zich niet laten verlokken tot minder doordachte of niet voldoend gedocumenteerde uitspraken, die het gevaar doen ontstaan, dat moeizaam opgebouwd werk weer wordt vernield.

De Secretaris der Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zeeuwsch-Vlaanderen,

N. J. Harte.

Ter Neuzen, 10 December 1928.

De Oude Vaart.

Met een enkel woord heb ik in het November-nummer van „De Arbeidsmarkt" reeds medegedeeld, dat met de ontwateringswerken in het gebied van de Oude Vaart is begonnen.

Het riviertje de Oude Vaart wordt gevormd door samenvloeiïng van verschillende stroompjes en beekjes. Het watertje begint benoorden Westerbork, loopt onder verschillende namen door de gemeenten Westerbork, Beilen, Dwingeloo en Havelte vereenigt zich bij Meppel met de Wold Aa, stroomt door het Mallegat en eindigt tenslotte in het Meppelerdiep. Het geheele gebied van de Oude Vaart en de andere beekjes is 35000 H.A. Vanzelfsprekend is het gebied dat in meer of mindere mate van de voorgenomen verbeteringen zal profiteeren veel kleiner n.l. ongeveer 10000 H.A.

De oeverlanden langs de Oude Vaart zijn meerendeels laag gelegen tenopzichte van eenigszins hooge waterstanden. Het gevolg is, dat ze elk jaar veel wateroverlast hebben hetgeen natuurlijk leidt tot geringe cultuur. Op primitieve wijze is getracht het water als bevloeingswater te gebruiken, d.w.z. evenals bij de Nijl-delta geschiedde, te profiteeren van de in het water aanwezig zijnde bevruchtende deelen. Echter ziet de landbouw hoe langer zoo meer af van een dergelijke bevloeiïngsmethode.

Het gebied van de Oude Vaart vooral het beneden-deel ondervindt echter ook nog op andere wijze wateroverlast n.l. als het Meppeldiep niet al het aanstroomende water verzwelgen kan. In een dergelijk geval — nog pas einde November — is de afstrooming gestremd en stuwt het water op.

Ter illustratie van hetgeen het hierbedoelde riviertje, dat een lengte heeft van bijna 50 K.M. en vol kronkels zit, moge dienen dat de afvoer 's winters per seconde op de verschillende punten is berekend van 3.38 M^3. tot 14,55 M^3. terwijl in den zomer deze cijfers zijn 1,94 M^3. tot 8,32 M^3.

In groote lijnen komt de verbetering hierop neer, dat talrijke

bochten worden afgesneden en het profiel der beken belangrijk wordt verruimd, zoodat het water sneller en meer ongehinderd naar het Meppelerdiep kan komen. Van de Oude Vaart b.v. worden 83 bochten weggenomen, zoodat deze stroom tenslotte bijna 8000 meter in lengte afneemt.

Uit administratieve overwegingen zijn 9 waterschappen opgericht elk genoemd naar een der stroompjes doch allen werkzaam voor één doel n.l. het uitvoeren van de ontwateringswerken in het gebied van de Oude Vaart.

De kosten van alle voorgenomen werk worden op ongeveer ƒ 1.630.000.— geraamd, waarin een kleine 7 ton aan arbeidsloon. De overige gelden zijn bestemd voor grondaankoop, kunstwerken, toezicht enz.

De Ned. Heidemaatschappij en de Grondverbeteringsmaatschappij zijn met de uitvoering belast. De arbeiders, voor een groot deel afkomstig uit Emmen, worden in barakken, welke geheel voor het beoogde doel worden ingericht, gehuisvest.

Waar dit werk in de eerste plaats gronden, die thans meerendeels weinig opbrengen in een beteren cultuurstaat brengt — een eminent landbouwbelang — en aan den anderen kant de gelegenheid wordt gegeven honderden arbeiders eenige jaren te werk te stellen, heeft de Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw 80% van de loonen en de daaraan vastzittende kosten (Ongevallen- en Invaliditeitswet en toezicht) als subsidie toegezegd. Behalve nog een provinciale bijdrage van ƒ 50.000.— dragen de waterschappen de rest, dus zeker 5 ton. Deze gelden worden geleend en door middel van jaarlijksche kosten op de bij de verbetering betrokken gronden gelegd.

De volgende cijfers geven eenige verklaring van het vele werk dat verricht moet worden. In het waterschap „De Oude Vaart" b.v. moet 277.850 M³. worden ontgraven en verwerkt en de stroom over een lengte van 18000 meter worden betuind. Voor dit onderdeel van het grootte werk, welk onderdeel een uitgave vergt, zit alleen voor kosten van Invaliditeits- en Ongevallen verzekeringen een bedrag van ƒ 18.300.—.

3 December 1928. Meyer de Vries.

De Werkloozenzorg in de Staten-Generaal.

Bij de behandeling van de werkverschaffing in de Tweede Kamer wees de heer Smeenk er op, dat hij het gewenscht achtte, indien de Rijkscommissie-Werkverruiming werd uitgebreid met een lid van het Christelijk Nationaal Vakverbond.

De Minister antwoordde hierop, dat hij den indruk had, dat aan de wenschen van den heer Smeenk zou worden tegemoet gekomen.

Verschillende sprekers hebben den Minister hulde gebracht voor hetgeen hij ten behoeve van de werkverschaffing heeft gedaan.

De heer Sannes was verheugd, dat er schot komt in den opbouw in de gemeente Schoterland, doch de spreker zou gaarne zien, dat soortgelijke stappen ook werden gedaan voor Appelscha en omgeving.

Ontginning van gronden om Veenhuizen zou, zoo meende de heer Sannes, een flink stuk werkverschaffing zijn. Deze spreker wees er verder op, dat de stelling, dat de loonen bij de werkverschaffing niet mogen uitkomen boven die in het vrije bedrijf, door hem in het algemeen werden aanvaard.

De heer Ebels besprak de positie en de werkzaamheden der groote ontginningsmaatschappijen in het Noorden van het land. Deze spreker achtte de wijze van financiering niet de juiste en meende, dat de voorschotten uit leeningsgeld moesten komen, en bovendien dat grootere geldsommen voor dit doel beschikbaar moesten worden gesteld.

De heer Weitkamp was niet geheel voldaan over het tewerkstellen van werkloozen uit de steden op het platteland. Het werk van de landarbeiders zou daardoor weggenomen worden, terwijl ook de hooge loonen van de stadsarbeiders een slechte uitwerking hebben op de arbeiders van het land.

Het niet-toekennen van het bekende kwartje, vond deze spreker wel juist. Hij beval steun aan voor de mechanisatie van het veenbedrijf.

De heer Bakker oordeelde gunstiger over de tewerkstelling van de stedelijke arbeiders. Ook deze spreker vestigde de aandacht op den toestand in den Z. O. hoek van Friesland. Spr. vroeg meerdere buurthuizen en steun aan vereenigingen, welke de geestelijke belangen van de arbeiders bevorderen.

De heer van Voorst tot Voorst had ook geen sympathie voor het kwartje en drong aan op bevordering van de tuinbouw en steun voor de mechanisatie.

De heer van den Tempel achtte het onjuist, dat met het oog op de permanente werkloosheid geen groote bedragen voor werkverschaffing worden uitgetrokken. Deze moeilijkheid klemde volgens spreker nog te meer, omdat uit den post voor werkverschaffing reeds plm. $1^3/_4$ millioen is getrokken voor rentedragende voorschotten aan de N.V.'s. Er zal meer geld noodig zijn, nu de groote steden op uitbreiding van de tewerkstelling aandringen en ook de Minister daarvoor schijnt te voelen. Het verkoopen van den grond door de N.V.'s acht spr. onjuist.

De heer Van den Tempel drong aan op centralisatie in de werkloozenzorg. Hij acht het onjuist, dat verschillende Departementen zich met deze materie bezig houden.

Ook achtte spreker het noodig, dat er verband wordt gelegd tusschen de uitvoering van groote werken en de werkloosheid in verschillende centra van ons land.

Woordelijk zei spreker o.a.:

„Nu is mijn groote grief, en dat is ook de inhoud van ons verlangen naar centralisatie, dat dit vraagstuk, dat voor ons volksbestaan en de tienduizenden betrokken werkloozen van de allergrootste beteekenis is, niet in zijn geheel wordt bezien, dat men zich beperkt tot, ik geef het toe, verdienstelijk detailwerk, maar dat de Regeering zich verder van deze groote zaak weinig aantrekt, dat er geen samenwerking is tusschen de Departementen, dat er geen algemeen Regeeringsbeleid is, dat maakt, dat deze belangrijke quaestie systematisch wordt aangepakt en zooveel mogelijk tot oplossing wordt gebracht.

De behoefte nijpt, gezien den omvang der werkloosheid, dat het vraagstuk van de bestrijding der werkloosheid en van de bestrijding der werkloosheid en van de verruiming door de Regeering in samenwerking met de gemeenten, in grooten stijl, systematisch naar verschillende zijden wordt aangevat.

Er wordt op dit gebied belangrijk werk verricht, in het bijzonder door dezen Minister, ongetwijfeld, doch het is te veel detailarbeid. Eerst door samenwerking der Departementen, door planmatig aanvatten van het geheele vraagstuk door de Regeering als zoodanig, zullen op den duur op dit belangrijke gebied bevredigende resultaten kunnen worden bereikt."

De heer Dr. Vos verdedigde de tewerkstelling van de grootestadsarbeiders en drong aan op flinke uitbreiding er van.

Deze spreker wees op het goede werk van de Rijkscommissie-Werkverruiming en op de verdiensten van dezen Minister en de genoemde Commissie om de Nederlanders te leeren, waardeering te hebben voor de producten van eigen bodem.

De aandrang tot centralisatie, door den heer Van den Tempel uitgeoefend, wordt door dezen spreker onderschreven. Hij verzocht vooral aandacht te schenken aan de vakopleiding.

Spr. zou het verder gewenscht achten, dat in het voetspoor van het Amsterdamsche voorbeeld, ook elders in het land onderzoek werd ingesteld naar de werkelijke beteekenis van de werkloosheid.

Ten slotte drong ook deze spreker er op aan, meer geld voor werkverschaffing uit te trekken.

De heer Leenstra vertelde van de oude tijden in den Z.O. hoek van Friesland en de wijze, waarop toen hulp werd verleend. Spr. zou weer naar dien toestand terug willen. Bevordering van den tuinbouw is wenschelijk tot opheffing van de streek.

De heer van der Heide onderschrijft de argumenten, welke er toe hebben geleid, om het kwartje niet te verleenen. Echter zou spr. gaarne zien, dat alsnog werd onderzocht de mogelijkheid tot publiekrechtelijke ontvening. Vervolgens verzoekt deze spreker, de verschillende beperkende bepalingen, welke ten opzichte van de plaatsing bij de werkverschaffing bestaan, aan een revisie te onderwerpen.

De heer Smeenk sprak waardeerende woorden over tewerkstelling van arbeiders uit de groote steden en verzocht, de gemeenten bij uitzending niet meer te laten betalen, dan maximaal de gemeentelijke steun bedraagt en verder, om tot meer centralisatie te komen en behoorlijke geldmiddelen voor de besproken doeleinden uit te trekken.

De heer Hiemstra was niet voldaan over de verschillende Koninklijke besluiten inzake het niet goedkeuren van steunregelingen.

Ook deze spreker drong aan op wijziging van de beperkende bepalingen van de tewerkstelling, op meer geld voor werkverschaffing en op het niet laten verkoopen door de N.V.'s van den aangemaakten grond.

Nadat nog eenige opmerkingen waren gemaakt door de heeren Langman en Braat, was het woord aan den Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw.

De Minister zegde toe, een nader onderzoek te zullen laten instellen naar de toestanden te Appelscha en omgeving. De Minister onderschreef — de heeren Sannes en Bakker hadden daarop gewezen — dat in den Z.O. hoek van Friesland een teveel aan arbeidskrachten is, maar helaas de animo om te emigreeren is bij de jonge menschen niet groot. Naar de mogelijkheid van ontginning van gronden te Veenhuizen zal een onderzoek worden ingesteld, eveneens naar de mogelijkheid, om het nijverheidsonderwijs te Heerenveen uit te breiden.

Voor Ooststellingwerf is steun voor tuinbouw toegezegd. Van uit Jubbega was tot nu toe geen verzoek ingekomen. Over de financiering van de N.V.'s zijn besprekingen met Financiën gaande. De tewerkstelling uit de groote steden, zoo wees de Minister er op, heeft naast de vele andere voordeelen ook nog deze, dat in een sneller tempo dan met arbeiders uit de streek mogelijk zou zijn, groote ontwateringswerken tot stand komen.

Aan de Commissie van Advies inzake versnelde veenafgraving, zal de Minister vragen hem voor te lichten over het denkbeeld van den heer v. d. Heide.

De mechanisatie van het veenbedrijf heeft sprekers volle belangstelling. Waar mogelijk worden de geestelijke belangen bevorderd.

Bevordering van den tuinbouw is eveneens een zaak, waar groote aandacht aan wordt geschonken.

De Minister wil al het mogelijke doen, om meer arbeiders uit de stad op het platteland te plaatsen. Echter moet dit alles zeer geleidelijk geschieden, willen de toch reeds aanwezig zijnde moeilijkheden niet onoverkomelijk zijn. Het denkbeeld van Amsterdam, om een N.V. voor de groote steden op te richten, is nog in onderzoek.

Voor centralisatie voelt de Minister niet veel. Hij wil dit echter wel nog in onderzoek nemen.

Herziening van de beperkende bepalingen, speciaal voor

Emmen, is ongewenscht. Een soepele toepassing echter is gewaarborgd. Spreker wil evenwel deze quaestie nog eens met het gemeentebestuur van Emmen onder de oogen zien.

De Minister trad daarna in een weerlegging van de beschouwingen van den heer Hiemstra over de vernietiging van steunregelingen.

MEYER DE VRIES.

Werkloosheid en Armlastigheid.

Evenals vorige jaren heeft ook thans weer de Armenraad te Amsterdam statistieken gepubliceerd omtrent den toestand van de geldelijk ondersteunde armen te Amsterdam en wel over het jaar 1926. [1])

Getrouw aan de tot nu toe gevolgde gewoonte worden hieronder opgenomen de gegevens, welke betrekking hebben op het verband tusschen werkloosheid en armlastigheid. De vroegere cijfers worden ter vergelijking daarbij nog eens vermeld.

In het eerste staatje is weergegeven hoeveel partijen in onderstand kwamen en welken direkten invloed de werkloosheid hierbij had. Onder partijen wordt verstaan de éénheid: het gezin of het individu.

Jaar	Aantal in onderstand gekomen partijen	Werkloosheid de *onmiddellijke* aanleiding	Werkloosheid de *onmiddellijke* en *eenige* aanleiding.
1919	4936	2566 (51,9 %)	1885 (37,9 %)
1920	2732	1193 (43,7 %)	852 (31,2 %)
1921	5477	4156 (75,9 %)	3219 (58,7 %)
1922	6841	6194 (90,6 %)	?
1923	7377	6396 (86,7 %)	?
1924	5247	4422 (84,3 %)	?
1925	5389	4262 (79,1 %)	3623 (67,2 %)
1926	5864	3902 (66,5 %)	3319 (56,6 %).

In de cijfers van de derde kolom zijn ook opgenomen die partijen, welke door verschillende oorzaken verarmden, maar in al deze gevallen was werkloosheid de *direkte* aanleiding van het in onderstand komen.

Het blijkt uit deze statistiek duidelijk, dat sinds 1922 een voortdurende vermindering is waar te nemen van het aantal gevallen, waarin werkloosheid de aanleiding was tot armlastigheid, terwijl toch in de jaren 1925 en 1926 het totaal aantal in onderstand gekomen partijen is gestegen.

Ten slotte nog enkele cijfers omtrent den achtergrond der armlastigheid. Hieronder wordt verstaan het komplex der fak-

---

1) Statistische mededeelingen van den Armenraad te Amsterdam, No. 8. Amsterdam, Stadsdrukkerij, November 1928.

toren, welke tezamen tot verarming en ten slotte door een „onmiddellijke aanleiding" tot het aanvragen van onderstand leiden. Vijf oorzaken worden hiervan gegeven: ouderdom, lichaamsgebreken, drankmisbruik, groot kindertal en gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel.

Over dezen achtergrond in de gevallen, waarin werkloosheid de direkte aanleiding was tot het vragen van steun, geeft de volgende tabel inlichtingen. Waar in deze tabel één der genoemde oorzaken staat in kombinatie met de andere, wordt bedoeld die eerste oorzaak gekombineerd met één of meer der vier overige.

Achtergrond der armlastigheid bij werkloosheid	1919	1920	1921	1925	1926
Ouderdom alleen	48	53	257	228	207
Idem in kombinatie met andere oorzaken	5	1	11	1	2
Lichaamsgebreken alleen	190	93	171	35	37
Idem in kombinatie met andere oorzaken	28	31	23	3	5
Drankmisbruik alleen	78	37	78	9	9
Idem in kombinatie met andere oorzaken	46	24	43	2	3
Groot kindertal alleen	261	101	321	361	319
Idem in kombinatie met andere oorzaken	43	37	38	4	7
Gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel alleen	33	8	45	1	2
Idem in kombinatie met andere oorzaken	28	10	22	—	1

Gelijk men ziet zijn ouderdom en een groot kindertal in de laatste jaren de voornaamste faktoren van den achtergrond der armlastigheid.

Voor de verdere gegevens van deze publikatie — omtrent burgerlijken staat, leeftijd, beroep, kerkgenootschap, enz. der ondersteunden — moet als steeds naar het geschrift zelf worden verwezen.

Mr. S. Mok.

Buitenlandsch Overzicht.

Duitschland.

Uitkeering bij seizoenwerkloosheid. De behandeling der seizoenwerkloosheid veroorzaakt den betrokken autoriteiten in Duitschland groote zorgen. Voor den oorlog waren er 's winters geregeld 300.000 tot 500.000 arbeiders werkzaam ten gevolge van het jaargetijde. Nu de ekonomische omstandigheden sinds

1926 weer ongeveer normaal zijn geworden komt de seizoenwerkloosheid weer zeer scherp uit. In den afgeloopen winter was door het Rijksbureau voor werkloosheidsverzekering ten gevolge extra uitgekeerd 154 millioen mark, waardoor de noodreserve van 155 millioen mark ongeveer verbruikt was. Deze is tot den herfst van dit jaar weer op meer dan 100 millioen gebracht. Indien echter de vrees bewaarheid wordt, dat naast de seizoenwerkloosheid ook de konjunktuurwerkloosheid zal toenemen, dan ontstaat het gevaar, dat het Rijk aan de werkloosheidsverzekering leeningen zal moeten verstrekken, welker terugbetaling op den duur onmogelijk zal worden.

Het aantal personen, dat de hoofduitkeering ontving (werkloosheids- en krisisuitkeering) bedroeg op 31 December 1927 pl.m. 1,4 millioen, d.i. 450.000 millioen minder dan een jaar te voren. Op 31 Maart j.l. bedroeg dit aantal ruim 1,2 millioen, d.i. 150.000 minder dan een jaar te voren. In tegenstelling hiermede stond de ontwikkeling in kleine plaatsen en in de agrarische distrikten. In de plaatsen met minder dan 10.000 inwoners waren op het einde van het jaar 1926 pl.m. 710.000 personen aanwezig, die de hoofduitkeering ontvingen en een jaar later nog 630.000, dus 80.000 minder. Op 31 Maart 1927 bedroeg dit aantal 470.000, een jaar later echter was het gestegen tot 550.000.

Voor een deel kan dit verschijnsel verklaard worden door het vervallen van het onderzoek naar de behoefte. Dit is in kleinere plaatsen duidelijker merkbaar. De hoofdoorzaak is echter, dat het aantal seizoenwerkloozen aanzienlijk is toegenomen.

Op grond der in § 99 der wet op de werkloosheidsverzekering neergelegde bevoegdheid heeft de bestuursraad van het Rijksbureau besloten, den maximumduur van de verzekeringsuitkeering in tijdvakken, waarin voor bepaalde beroepen de werkloosheid gewoonte is, tot zes weken te beperken.

Een speciale verzorging zal worden getroffen voor de seizoenarbeiders, die in den stillen tijd niet in de gelegenheid zijn ander werk te verrichten. De eisch werd echter gesteld, dat het Rijk evenredig in de kosten dezer speciale zorg zal bijdragen, en wel voor vier vijfden, evenals bij de krisiszorg. Het andere vijfde wordt door het Rijksbureau zelf betaald. Voor het begrootingsjaar 1928 is een maximumbedrag vastgesteld van totaal 35 millioen mark, waarvan dus het Rijk 28 millioen betaalt. Men hoopt daarmede 250.000 personen gedurende acht weken te kunnen ondersteunen. Deze bijzondere zorg zal echter alleen worden verstrekt aan hen, die de uitkeering noodig hebben.

De besturen van de landsarbeidersbeurzen zullen voor hun distrikten bepalen in welke vakken een regelmatig terugkomende werkloosheid als tot het vak behoorende moet worden beschouwd. Duur, begin en einde hiervan zullen zij ook moeten bepalen. Echter zal de duur in een tijdvak van 12 maanden

tot [illegible]nger dan 4 maanden mogen zijn. Zooals reeds werd ver[illegible]al in dien tijd slechts gedurende zes weken worden uitgek[illegible]d. Wanneer echter de bijzondere zorg wordt verstrekt wor[illegible] deze met de helft verkort. De nieuwe bepalingen zijn den 2den December j.l. in werking getreden.

Italië.

De statistiek der werkloosheid. De Italiaansche Commissie voor Arbeidsstatistiek heeft een vergadering gehouden ter bespreking van de wijze van verzamelen van statistieken omtrent de werkloosheid in landbouw, handel en nijverheid.

Tot dusver werden slechts in de statistiek opgenomen de personen, die uitkeering ontvingen. In den vervolge zullen de arbeidsbeurzen het aantal werkloozen in de verschillende vakken, die geen uitkeering ontvangen, moeten noteeren. Het Nationale Fonds voor Sociale Verzekering zal voortgaan het aantal trekkende werkloozen te registreeren. Bovendien zal het Fonds deze gegevens kompleteeren door statistieken omtrent den algemeenen werkloosheidstoestand en het zal voorts gegevens omtrent seizoenwerkloosheid van arbeiders, die niet verplicht zijn zich bij de arbeidsbeurzen te laten inschrijven, verzamelen.

Vereenigde Staten van Amerika.

Werkloosheidsverzekering in de kleedingindustrie. Op pag. 432 van dezen jaargang zijn mededeelingen gedaan omtrent de werkloosheidsverzekering in de kleedingindustrie te Rochester en Chicago. Ook voor New-York is thans tusschen werkgevers en arbeiders een desbetreffende overeenkomst afgesloten. De arbeiders behoeven echter hier niet mede te betalen. Het fonds wordt in stand gehouden door een wekelijksche kontributie van de werkgevers, bedragende 1½ % van de totale arbeidskosten der gemaakte kleeding, hetzij in hun eigen ateliers, hetzij buitenshuis. De betalingen zijn begonnen op 1 September 1928. Het fonds wordt bestuurd door een onpartijdigen voorzitter en door een gelijk aantal vertegenwoordigers der werkgevers en der arbeiders. Gedurende het eerste jaar zullen geen uitkeeringen worden gedaan.

Persoverzicht.

Het „Correspondentieblad van het Verbond van Vakorganisaties van Hoofdarbeiders in Nederland" deelt mede, dat op 22 December een congres zal worden gehouden, waar o.m. door den heer J. Jeronimus behandeld zal worden: „het werkloosheidsvraagstuk en zijn beteekenis voor de hoofdarbeiders".

„In- en Uitvoer" van 10 December bespreekt de aankondi-

ging, waarin de Minister van Financiën mededeelt, dat het zijn voornemen is de „Beurswet 1919" in te trekken.

De schrijver van het artikel meent, dat de overheid zich teveel bemoeit met den kapitaal im- en export.

Toch verklaart de schrijver niet afkeerig te zijn bij zeer speciale gevallen, van een zeer voorzichtig overleg van de regeering met de bankiers.

Mij wil het voorkomen, dat „In- en Uitvoer" dit overleg meer wenscht met het oog op de veiligheid voor de beleggers, dan wel met het oog op het verkrijgen van opdrachten voor ons land.

Dit blijkt ook uit het nummer van 12 November 1928, waar het hoofdartikel eindigt met de volgende woorden: „Dat de wetgever economisch zwakken beschermt, daarmede gaan we volkomen accoord, het is echter o.i. niet zijn taak dwingende bepalingen voor den kapitaal-export te geven."

Het „Weekblad voor Privaatrecht, Notarisambt en Registratie" van 10 November 1928 No. 3072, bevat een artikel van Dr. Marius G. Levenbach over: „De rechtsgrond van werkloosheidszorg".

Het artikel is geschreven naar aanleiding van de vergadering gehouden op 2 Juni j.l. door de Nat. Ver. tegen de Werkloosheid waarop de aan de lezers van dit Tijdschrift bekende praeadviezen zijn behandeld en waar Dr. Levenbach aan de gedachtenwisseling daarover heeft deelgenomen.

De gedachten door den debater toen uitgesproken worden in het hiervoren aangehaalde artikel ook ontwikkeld.

Dr. Levenbach heeft o.i. een goed werk gedaan met voor zijn onderwerp de aandacht in het genoemde weekblad te vragen, omdat zooals hij zelf aan het begin van zijn bijdrage zegt, de werkloosheid weinig belangstelling van de rechtsgeleerde wereld trekt.

„De Sociale Verzekeringsgids" bevat in zijn nummer van 15 November j.l. onder de kroniek „Werkloosheidsverzekering" een artikeltje getiteld: „Een merkwaardige uiting".

Daarin wordt bestreden een opvatting van een lid der Staten-Generaal dat er in het landbouwbedrijf geen werkloosheid zou zijn.

De schrijver neemt het als een feit, dat geen bewijs noodig heeft aan, dat er in het landbouwbedrijf in den winter juist veel werkloosheid heerscht. Ik wil met het volgende niet zeggen, dat ik het met hem eens ben, maar hij moet toch bedenken, dat een andere meening nog wel bestaansrecht kan hebben.

Het volgende moge dienen ter illustratie.

De Beetwortelsuikerfabrieken hebben een campagne van 3 maanden per jaar. Mag men nu zeggen, dat er 9 maanden van

het jaar werkloosheid heerscht in de Beetwortelsuikerfabrieken? Al zou er veel werkloosheid zijn in den winter in het landbouwbedrijf, dan kan er gedurende dit jaargetijde toch veel minder werk verricht worden. De arbeiders zijn dan niet werkloos tengevolge van gebrek aan werk, maar tengevolge van het jaargetijde. Vast staat dat velen gedurende die periode geen of weinig inkomen hebben. In elk geval, zoo eenvoudig als de schrijver in de Sociale Verzekeringsgids het geval ziet is de zaak niet.

„Het Algemeen Nederlandsch Landbouwblad" bevat in zijn nummer van 22 November j.l. een bijdrage over landverhuizing, waarin nog eens aanbevolen wordt het Bureau van de Nederlandsche Vereeniging „Landverhuizing".

In het „Weekblad van den A.N.D.B." heeft de redacteur zijn artikelenreeks over vrouwenarbeid en werkloosheid sinds het verschijnen van het Novembernummer van ons Tijdschrift nog vervolgd.

De schrijver zelf verwacht van de gevoerde gedachtenwisseling niet onmiddellijk practisch nut, maar hij is van meening, dat op den duur de regeling van den vrouwenarbeid zal komen op hetgeen men noemt op het terrein der practische politiek en dat men daaraan niet zal ontkomen.

„De Nederlandsche Werkgever" van 6 en 13 December j.l. bevat een tweetal artikelen over de diamantindustrie te Amsterdam en Antwerpen.

In hoofdzaak wordt hier het loonverschil tusschen beide genoemde steden behandeld. Aangenomen wordt, dat het loon in België lager is dan hier en — zegt de schrijver —: „het gevolg is ook — men ziet het aan de diamantindustrie — dat takken van bedrijf zich naar het buitenland verplaatsen en dat de reëele loonen, de loonen uitgedrukt in de koopkracht van het geld, in ons land zijn gedaald".

„De Amsterdamsche Arbeidsmarkt" No. 10 van dezen jaargang opent met een artikel over de ontwikkeling der industrie in 1927, dat aldus besluit: „daarbij valt het dubbel op, dat Amsterdam in deze niet de leiding heeft, zooals in vele andere economische en sociale aangelegenheden.

De Amsterdamsche industrie ontwikkelt zich onvoldoende en in elk geval niet in de richting van het grootbedrijf. Het wordt noodig, dat Amsterdam zijn volle aandeel heeft in de industrieele ontwikkeling van ons land".

Het nummer deelt ons mede de resultaten van een enquête ingesteld in Duitschland naar de wijze, waarop huispersoneel in de tegenwoordige betrekking bemiddeld was. De enquête gaf de volgende resultaten: 7.6% via openbare arbeidsbeurs;

7.7% via een andere erkende arbeidsbeurs; 9.7% via particuliere arbeidsbeurzen met winstoogmerk en 7.5% op andere wijze, b.v. aanbeveling, advertenties, enz.

Overigens bevat deze aflevering de gewone rubrieken.

Ingezonden.

Rotterdam, 6 Dec. 1928.

Aan de Redactie van „De Arbeidsmarkt"
en
„Het Tijdschrift van den Ned. Werkloosheidsraad
te Amsterdam.

Met belangstelling neem ik in de onder Uw redactie verschijnende periodieken regelmatig kennis van artikelen betreffende de Werkloosheidsverzekering en Arbeidsbemiddeling. Het is mij hierbij opgevallen, dat de rubriek „Pers" uiterst beperkt wordt. Zonder te kort te doen aan de zeer belangwekkende bijdragen in beide tijdschriften, zou het m.i. wel aanbeveling verdienen, onder de rubriek „Pers" de belangrijke beschouwingen, die in de voornaamste Nederlandsche dagbladen en -geschriften omtrent W. V. en A. B. voorkomen, *volledig* over te nemen (ev. met bronvermelding en klein lettertype).

Zeer zeker zult U hiermede verscheidene personen, die door eenige omstandigheden niet in staat zijn alle groote dagbladen en periodieken te lezen een grooten dienst bewijzen, terwijl Uw betreffende Orgaan ongetwijfeld er door aan waarde zal winnen. Ik moge ten deze Uw aandacht vestigen op hetgeen terecht vermeld is door de Redactie van den „Sociale Verzekeringsgids", waarbij door U een commentaar is gegeven in Uw Tijdschrift No. 9, blz. 398 onderaan.

Naar ik vermoed zal Uwe Redactie beschikken over de courantenknipsels van Vaz Dias' Centr. Bureau voor Persinlichtingen, te Amsterdam, zoodat het U mogelijk moet zijn, indien er geen andere bezwaren bestaan, aan bovengenoemden wensch tegemoet te komen.

Ik hoop dan ook, dat U hen, die belang stellen in de genoemde onderwerpen, in hun streven tot verrijking hunner kennis te dezen opzichte, zult willen steunen, door tot regelmatige publicatie der betreffende belangrijke beschouwingen in het „Tijdschrift" of in de „Arbeidsmarkt" over te gaan.

U bij voorbaat beleefd dankzeggend,
Hoogachtend,
W. N. J. van Reijn,
adj.-commies Werkl. Verz.,
Rotterdam.

De Redactie nam met veel belangstelling kennis van boven afgedrukten brief. Helaas kan zij aan het daarin uitgedrukt verlangen niet geheel voldoen. Het Tijdschrift mag met het oog op de kosten een zekeren omvang niet overschrijden. Voldoen aan den wensch om ook een overzicht van de dagbladpers te geven zou de aangenomen maat te boven gaan. Reeds nu is de omvang grooter dan werd bepaald. Er moet uit de pers dus eene keuze worden gedaan. Bij voorkeur worden hiervoor genomen weekbladen en maandschriften. Ook hierbij is beperking geboden. In dezen zin, dat meest moet worden aangegeven waar een onderwerp behandeld wordt, kort toegelicht met een enkelen typeerenden zin of eene conclusie. De Redactie zelf zou liever meer willen geven, maar het kostenbezwaar maakt dit niet mogelijk.

TIJDSCHRIFT VAN DEN NEDERLANDSCHEN WERKLOOSHEIDS-RAAD.

REDACTIE: ANTH. FOLMER EN Mr. J. GERRITSZ.

JAARGANG 11. 1928. AFLEVERING 12.

:: BUREAU: KLOVENIERSBURGWAL 70, AMSTERDAM. ::
TELEFOON 48885.

D. B. CENTEN's
Wetenschappelijke Boekhandel
O.Z. VOORBURGWAL 115 - AMSTERDAM
is gespecialiseerd op economische literatuur.

1. Op verzoek worden de nieuwste catalogi en prospecti over de wereldliteratuur gratis toegezonden;
2. Groote voorraad, ook van Engelsche en Amerikaansche werken;
3. Prijzen van uitgevers, slechts voor Amerikaansche boeken verhoogd met portokosten;
4. Ter inzage zending zonder prijsverhooging en vrijblijvend.

Zooeven verscheen:
SEYMOUR, British Employment Exchange,
292 pagina's
12 shilling ..... f 7,20 fr. p. p.
in voorraad bij
D. B. CENTEN's Wetenschappelijke Boekhandel
O.Z. VOORBURGWAL 115 — AMSTERDAM.

INHOUD.

I. Commissie voor werkloosheidsverzekering voor Overheidspersoneel ..... Blz. 481
II. Werkloosheidsverzekering ..... „ 484
III. Cursus voor metaalbewerkers in teekening lezen en practisch werken, te Haarlem, door J. Vader ..... „ 486
IV. Bestrijding van de werkloosheid in Zeeuwsch-Vlaanderen, door N. J. Harte ..... „ 488
V. De Oude Vaart, door Meyer de Vries ..... „ 493
VI. De Werkloozenzorg in de Staten-Generaal, door Meyer de Vries ..... „ 494
VII. Werkloosheid en Armlastigheid, door Mr. S. Mok „ 498
VIII. Buitenlandsch Overzicht ..... „ 499
Duitschland. — Italië. — Ver. Staten van Amerika.
IX. Persoverzicht ..... „ 501
X. Ingezonden ..... „ 504

Het adres van de Redactie en Administratie is KLOVENIERSBURGWAL 70, AMSTERDAM.

Drukkerij KLEYNENBERG & Co.
ZIJLSTRAAT 59 — — HAARLEM

LEVERING, IN DEN KORTST MOGELIJKEN TIJD, VAN ALLE VOORKOMENDE HANDELSDRUKWERKEN TEGEN CONCURREERENDE PRIJZEN

VRAAGT OFFERTE! — — TELEFOON 10632

De Ned. Werkloosheids-Raad

is de federatie van de volgende twaalf lichamen:

Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen.
Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid.
Nederlandsche Vereeniging Landverhuizing.
Vereeniging van Nederlandsche Gemeenten.
Nederlandsch Verbond van Vakvereenigingen.
R.K. Werkliedenverbond in Nederland.
Christelijk Nationaal Vakverbond.
Algemeen Nederlandsch Vakverbond.
Nationaal Arbeids Secretariaat.
Algemeene R.K. Werkgeversvereeniging.
Christelijke Werkgeversvereeniging.
Verbond van Nederlandsche Werkgevers.

Voorzitter: Prof. Dr. W. H. Nolens, *Secretaris:* Mr. J. Gerritsz.

De Bureaux van den Nederlandschen Werkloosheidsraad,

de Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid,

de Rijkskommissie van Advies voor de Werkloosheidsverzekering,

de Rijkskommissie voor Werkverruiming,

zijn gevestigd

Kloveniersburgwal 70,

AMSTERDAM.

TELEPHOON 48885.

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 061988900